

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فصلنامه علمی

مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

• شماره: ۶۸ • تابستان ۱۴۰۴ •

• شاپای الکترونیکی: ۱۲۸۶-۲۸۲۱ •

• شاپای چاپی: ۱۲۷۸-۲۸۲۱ •

• صاحب امتیاز: وزارت ورزش و جوانان •

• مدیر مسئول: امیرحسین واعظی •

• سردبیر: رسول نوروزی سیدحسینی •

• مدیر داخلی و ویراستار: زهرا کمالیان •

• صفحه آرا: سعید گیوری •

مرکز مطالعات و پژوهش‌های راهبردی

بزرگراه نلسون ماندلا، خیابان شهید سلطانی، پلاک ۴، ساختمان شماره ۲ وزارت ورزش و جوانان

تلفن: ۲۲۶۶۲۳۶۹، دورنگار: ۲۲۶۶۲۲۶۰

رایانامه: strategic.studies@msy.gov.ir

سامانه ارسال مقاله: <http://faslname.msy.gov.ir>

اقتباس و درج مطالب با ذکر مأخذ آزاد است.

فصلنامه مطالعات راهبردی وزارت ورزش و جوانان دارای اعتبار علمی - پژوهشی ۳۳/۱۸/۸۰۳ مورخ

۱۳۹۳/۱/۲۵ از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری است و در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

نمایه می‌شود.

هیئت تحریریه (به ترتیب حروف الفبا)

سید عبدالحمید احمدی

دانشیار تربیت بدنی (فیزیولوژی ورزشی) جهاد دانشگاهی

محمد جوادی پور

دانشیار برنامه ریزی درسی گروه روش ها و برنامه های آموزشی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران

غلامرضا شعبانی بهار

استاد تربیت بدنی (مدیریت و برنامه ریزی) گروه مدیریت و برنامه ریزی در تربیت بدنی دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه علامه

طباطبائی

رسول صادقی

دانشیار جامعه شناسی گروه جمعیت شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

فرزاد غفوری

دانشیار تربیت بدنی (مدیریت و برنامه ریزی) گروه مدیریت و برنامه ریزی در تربیت بدنی دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه علامه

طباطبائی

کوروش فتحی واجارگاه

استاد برنامه ریزی درسی گروه آموزش عالی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی

رضا قراخانو

استاد تربیت بدنی (فیزیولوژی ورزشی) گروه تربیت بدنی دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس

شهلا کاظمی پور

دانشیار جامعه شناسی گروه جمعیت شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

عباسعلی گائینی

استاد تربیت بدنی (فیزیولوژی ورزشی) گروه فیزیولوژی ورزشی دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران

رسول نوروزی سیدحسینی

دانشیار مدیریت ورزشی گروه تربیت بدنی دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس

مشاوران علمی و همکاران این شماره:

حسن کلاشلو، مهدی شکرانی، محمد جوادی پور، مظفر یکتایار، علی زارعی، مجید سلیمانی، اکبر آفرینش خاکی، مهدی سلیمی، محمد نصیری، سیداحسان امیرحسینی، رضا صابونچی، احمد محمودی، ایمان صفائی، جواد محمدخانی، محمدعلی نودهی، داود نصر اصفهانی، مجید نامور، داود نوری، محمد مهدی شمسایی، ناهید طالبی، الهام فسقوری، مژگان خدامرادپور، زهرا نوبخت رمضانی، طیبه سادات زرگر، شهلا کاظمی پور ثابت، زهرا حضرتی صومعه، خدیجه کشاورز، طلعت خادمیان و مستوره صداقت.

اهداف فصلنامه:

۱. ارتقای دانش علمی و بررسی نقادانه سیاست‌ها و برنامه‌های موجود
۲. کمک به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در حوزه ورزش و جوانان
۳. بررسی مسائل و چالش‌های فراروی جوانان و ورزش کشور با ارائه راهکارهای نوین و مفید در این زمینه‌ها
۴. انعکاس جدیدترین یافته‌های جوان‌پژوهی و ورزشی در داخل و خارج کشور

شرایط چاپ مقالات:

۱. مقالات ارسالی نباید برای هیچ نشریه داخلی یا خارجی ارسال یا در آنها چاپ شده باشد.
۲. مقالات ارسالی، به هیچ وجه مسترد نخواهد شد و پس از طی مراحل ارزیابی و تأیید علمی داوران به چاپ خواهد رسید.
۳. فصلنامه در رد یا پذیرش مقالات و ویرایش مطالب و تغییر عناوین، آزاد است.
۴. مسئولیت مطالب، با نویسندگان است.

راهنمای تنظیم مقالات

فصلنامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان

۱. مقاله‌های قابل پذیرش در فصلنامه عبارت اند از گزارش‌های علمی از مطالعات تحقیقی که شامل چکیده فارسی و انگلیسی، مقدمه، روش، یافته‌ها، بحث و تفسیر، نتیجه‌گیری و منابع باشند.
۲. حجم مقاله‌ها باید بین ۱۵ تا ۲۰ صفحه A4 (هر صفحه حدود ۴۰۰ واژه) و در فرمت word 2007 به پایین با فونت 12 Blotus تایپ شده باشد.
۳. ساختار مقاله‌ها باید شامل اجزای زیر باشد:
  - صفحه عنوان: ضروری است که عنوان کامل مقاله در کوتاه‌ترین و زیباترین شکل، نام کامل نویسندگان، بالاترین مدرک، مقطع و رشته تحصیلی، دانشگاه یا سازمان متبوع و رتبه علمی یا پست سازمانی هر یک از نویسندگان (به فارسی و انگلیسی)، نشانی پستی، تلفن ثابت، تلفن همراه، نمابر و نشانی الکترونیکی نویسنده مسئول درج شود.
  - چکیده فارسی و انگلیسی: لازم است که چکیده‌ای سازمان‌یافته حداکثر در ۲۵۰ واژه، به زبان فارسی و انگلیسی در بر گیرنده بخش‌های هدف، روش، یافته‌ها و نتیجه‌گیری به صورت فشرده و منعکس‌کننده اهم مطالب مقاله به همراه ۳ تا ۶ کلمه به عنوان واژگان کلیدی (به گونه‌ای که مقاله بر مبنای آن نمایه‌سازی شود) ارائه گردد.
  - مقدمه: شامل طرح مسئله، پیشینه تحقیق، خلاصه‌ای از تعاریف، اصول، تئوری‌ها، مجهولات بجا مانده از تحقیقات قبلی، چارچوب نظری، فرضیه‌ها یا پرس‌ها، نتایج، بحث و منابع به صورت کامل ارائه گردد.
  - روش: شامل تبیین روش تحقیق، جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و ابزارهای پژوهش است.

- یافته‌ها: یافته‌های حاصل از روش‌های آماری می‌تواند به صورت متن، جدول (شماره و عنوان در بالای آن) و نمودار (شماره و عنوان در زیر آن) ارائه شود - تعداد جدول‌ها و نمودارها نباید بیشتر از ۶ عدد باشد.
- بحث و نتیجه‌گیری: ضمن مقایسه یافته‌های حاصل از این تحقیق با تحقیقات قبلی از منظر شباهت‌ها و تفاوت‌ها، به درستی یا نادرستی فرضیه‌ها و هدف تحقیق اشاره گردد.
- منابع: تمامی مقاله‌ها باید دارای منابع مستند، صحیح و مرتبط باشند و از آنجا که بررسی صحت و سقم تمامی منابع برای اعضای هیئت تحریریه و داوران ممکن نیست، مسئولیت این امر بر عهده نویسنده مسئول می‌باشد. همچنین، لازم است که منابع مورد استفاده، جدید و از سال ۲۰۰۵ به بعد باشند.
- ۴. ارجاعات به منابع فارسی و انگلیسی باید به شیوه درون متنی (APA) در داخل پرانتز و به شیوه زیر باشد: (نام خانوادگی مولف، سال انتشار منبع: شماره صفحه یا صفحات) - چنانچه از نویسنده‌ای در یک سال، بیش از یک اثر منتشر شده باشد، با ذکر حروف الفبا پس از سال انتشار از یکدیگر متمایز شوند.
- ۵. معادل غیر فارسی واژه‌های تخصصی، اسامی افراد یا مکان‌ها، کتبه نوشت‌ها و سر واژه‌ها، در پاورقی هر صفحه با شماره‌گذاری مستقل بیان شود.
- ۶. هر گونه توضیح اضافی ضروری به ترتیب شماره، در پی نوشت انتهای مقاله، پیش از فهرست منابع بیاید.
- ۷. فهرست منابع (فارسی یا غیر فارسی) در انتهای مقاله به ترتیب الفبایی نام خانوادگی مولف به شکل زیر تنظیم شود:
- الف . کتاب: نام خانوادگی مولف، نام. (سال انتشار). **عنوان مقاله**. نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت لزوم). محل انتشار: ناشر
- ب . مقاله: نام خانوادگی مولف، نام. (سال انتشار). «**عنوان مقاله**». نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت لزوم). نام مجله. سال یا دوره، شماره.

- ج . مجموعه مقالات: نام خانوادگی مولف، نام. (سال انتشار). «عنوان مقاله». نام و نام خانوادگی مترجم (در صورت لزوم) در (in) نام و نام خانوادگی ویراستار مجموعه. عنوان مجموعه. محل انتشار: ناشر.
- د . رساله تحصیلی: نام خانوادگی مولف، نام. (سال تدوین). «عنوان مقاله». مقطع تحصیلی، دانشکده و دانشگاه محل تحصیل.
- ه . پایگاه اینترنتی: نام خانوادگی مولف، نام. (آخرین زمان به روز نمودن سایت). «عنوان مقاله». نشانی پایگاه اینترنتی (تاریخ مراجعه به پایگاه).

مرکز مطالعات و پژوهش های راهبردی

فهرست

- شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر
بیانیه گام دوم انقلاب با استفاده از AHP ۱۳
- مهدی میرجلیلی، فرشاد امامی، حسن معصومی
- شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه توریسم ساحلی مبتنی بر استانداردسازی
همزیستی اجتماعی جوانان ۳۱
- مریم درویشی، رحیم سرور، عباس ملک حسینی، حیدر لطفی
- ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات ۵۱
- علی نوری قره تکن، زین العابدین فلاح، طاهر بهلکه، اسرا عسگری
- تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدلسازی ساختاری-
تفسیری ۷۳
- ابراهیم نصیری، آتوسا قاسمی نژاد دهکردی، میثم شعبانی نیا
- گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی ۹۷
- رسول نوروزی سید حسینی، مریم امینی، محمد مهدی رحمتی، فرشته محبی، علی محمودیان پورسراب، احسان ططری
- طراحی پارادایم کیفی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه ای
ورزشکاران معلول ۱۲۷
- هاشم اسکندری راد، رضا نیک بخش، اکبر آفرینش خاکی، طیبه سادات زرگر
- آینده نگری باز با رویکردی راهبردی برای بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش
جمهوری اسلامی ایران ۱۴۳
- رضا زندی خواری، محمد سلطان حسینی، مینا مستحفضیان
- فرا ترکیب ضرورت حکمرانی خوب ورزشی با رویکرد تحلیل مضمون و SWot ۱۶۷
- ریحانه قناعتی، الهام شکرانی، حسن درواخ
- شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و
جوانان ۱۸۷
- زهرا فرهادی، کوروش ویسی، سمیرا علی آبادی، شهرام علم
- طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی با رویکرد معادلات
ساختاری (مطالعه موردی: شهروندان کلانشهر تهران) ۲۰۹
- سعید فلاح، رحیم رمضانی نژاد، فرزاد غفوری

- مدل یابی عوامل توانمندساز زیرساخت نرم افزاری ورزش کُشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه ای..... ۲۳۱
- مصطفی میرزائی، حسام اشراقی، رسول نظری، الهام مشکل گشا
- طراحی الگوی اقتصادی فدراسیون های ورزشی ایران..... ۲۵۷
- حسین زارعیان، مهدی رسولی، علی نظریان
- بررسی عوامل مؤثر بر بزرگنمایی فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی..... ۲۸۱
- ایوب عامری، محمد صیادفر، هانی اعتمادی
- الگوی توسعه قابلیت های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع راهبردی..... ۲۹۹
- مهدی بابائیان فینه، مهوش نوربخش، مهدی کهندل، پریوش نوربخش
- طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت اپ های ورزشی با بهره گیری از شبکه های اجتماعی..... ۳۲۱
- ندا انصاری، مجید خوروش، الهام مشکل گشا
- مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی..... ۳۳۹
- علیرضا خسروی، مهدی نادری نسب، سید عباس بی نیا
- تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد پیشبران های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)..... ۳۶۵
- میثم رحیمی زاده، شفق ابوالقاسمی آتانی
- طراحی الگوی پیشترانه های مؤثر بر آینده ورزش کارگری در ایران..... ۴۰۳
- علی مهری، مهرداد محرم زاده، نسرين عزيزيان کهن، عباس نقی زاده باقی
- شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه قطبی سازی در ورزش قهرمانی ایران..... ۴۲۷
- زهرا پروینی، محسن باقریان فرح آبادی، حبیب هنری، مهدی عمادی
- عوامل جامعه شناختی الگوی عادت واره های ورزشی در سالمندان شهر تهران..... ۴۴۷
- زرینه قره کولچیان، فریده شریفی فر، علی باصری، بهرام قدیمی
- طراحی الگوی عوامل مؤثر بر امید جوانان ایرانی به آینده با استفاده از رویکرد فراترکیب..... ۴۶۳
- محسن نیازی، اکبر ذوالفقاری، علی فرهادیان، شکوفه آب شیرین

- تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستاهای سمنان و
شاهرود ۴۸۱
- زینب رهبر، سهیلا علیرضائزاد، حبیب الله کریمیان
- طراحی مدل سرمایه گذاری خطرپذیر در حمایت از کارآفرینان جوان در پارک علم و فناوری
دانشگاه آزاد اسلامی ۵۱۳
- سپیده نیساری تبریزی، حامد رحمانی، مرتضی موسی خانی
- مطالعه فرا ترکیب طراحی الگو و ابعاد موثر بر امید به زندگی در جوانان ۵۳۱
- محسن نیازی، علی فرهادیان، فرشته ایرانی، فاطمه خوش بیانی آرانی
- رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه و اضطراب بامیانجیگری سبک مقابله ای هیجان مدار در
زنان جوان ورزشکار غیر حرفه ای ۵۴۹
- الهام شمسی، سید محمد حسینی، الهام دانشفر، زهره صیادپور

شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب با استفاده از AHP

مهدی میرجلیلی^۱

فرشاد امامی^۲

حسن معصومی^۳

[10.22034/ssvs.2022.2231.2598](https://doi.org/10.22034/ssvs.2022.2231.2598)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۳/۲۴

هدف از انجام تحقیق حاضر، شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب با استفاده از AHP بود. این پژوهش با روش تحقیق توصیفی انجام شد و از لحاظ هدف کاربردی بود. جامعه آماری پژوهش شامل افراد دارای سابقه مدیریت در سطوح مدیریت کلان ورزش کشور، خبرگان و سیاست‌گذاران ورزش کشور و اساتید مدیریت ورزشی دارای مقاله یا تالیفاتی در زمینه تحقیق بود که نظرات ۲۵ نفر از خبرگان که به شکل کاملاً غیراحتمالی و با بهره‌گیری از تکنیک‌های هدفمند نظری و گلوله برفی انتخاب شدند تا رسیدن به حد اشباع نظری مورد بررسی قرار گرفت. از روش فرایند تحلیل سلسله مراتبی به منظور شناسایی مؤلفه‌ها استفاده شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها نیز مصاحبه و پرسش‌نامه بود.

عامل نظام انقلابی، روحیه انقلابی، مدیریت جهادی، امید به آینده، امن و ثبات، دینی و مهدوی، مستقل، اخلاقی، ورزش دانش‌بنیاد، اخلاق‌محوری، اقتصاد ورزشی مقاوم، ارزش‌محوری، عزت‌مندی، عدالت محوری و ورزش تمدن‌ساز به عنوان عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب شناسایی شد. نتایج فرایند تحلیل سلسله مراتبی نشان داد که به ترتیب عوامل امید به آینده (۰/۴۱۲)، مدیریت جهادی (۰/۳۸۹)، نظام انقلابی (۰/۳۴۹)، روحیه انقلابی (۰/۳۰۹)، اخلاق‌محوری (۰/۲۹۴)، عدالت‌محوری (۰/۲۷۲)، امن و ثبات (۰/۲۵۱)، دینی و مهدوی (۰/۲۱۶)، مستقل (۰/۱۸۹)، اخلاقی (۰/۱۷۲)، ورزش دانش‌بنیاد (۰/۱۴۳)، ورزش تمدن‌ساز (۰/۱۳۸)، ارزش‌محوری (۰/۱۲۱)، اقتصاد ورزشی مقاوم (۰/۱۱۶) و عزت‌مندی (۰/۱۱۲) اولویت‌بندی شده‌اند.

واژگان کلیدی: توسعه ورزش، نظام جمهوری اسلامی ایران و بیانیه دوم انقلاب.

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت ورزشی، واحد آیت الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران

^۲ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد آیت الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: F_emami2007@yahoo.com

^۳ دکتری مدیریت ورزشی، گروه مدیریت ورزشی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران

مقدمه

توسعه در جهان امروز از مفاهیم کلیدی در مطالعات مختلف سیاسی، جامعه‌شناسی، اقتصادی و فرهنگی محسوب می‌شود که هدف اصلی آن، ارتقای سطح زندگی و کیفیت زندگی مردم است (قدیری، ۱۳۷۹). از سوی دیگر، ورزش یکی از ارکان اساسی فعالیت‌ها و برنامه‌ریزی‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است و به‌عنوان مقوله‌ای فرهنگی، یک پدیده مفید اجتماعی محسوب می‌شود که تأثیرگذاری بسیار عمیقی در توسعه کشورها دارد (گودرزی، ۱۳۹۵؛ قانلی، ۱۳۹۵). درواقع ساختارهای صنعتی، اقتصادی و سیاسی جامعه در دنیای امروز ارتباط متقابلی با ورزش دارند- این درحالی است که از یک سو توسعه صنعتی و اقتصادی بر ارتقای کیفیت ورزشی در کل جامعه تأثیر می‌گذارد و در مقابل توجه به ورزش در سطوح تربیتی، همگانی، قهرمانی و حرفه‌ای عامل مؤثری جهت تأمین نیروی انسانی سالم و بانشاط و در نتیجه شکوفایی صنعتی، اقتصادی و اجتماعی است (سجادی، ۱۳۹۳). بنابراین توسعه ورزش، از دغدغه‌های اصلی هر کشوری از جمله جمهوری اسلامی ایران است. اما پدیده انقلاب و سپس جنگ تحمیلی همه نهادهای جامعه از جمله ورزش را تحت تأثیر خود قرارداد و عملاً فرصتی برای رسیدگی عمیق به این موضوع فراهم نشد تا اینکه بعد از پایان جنگ و شروع بازسازی کشور، بخش ورزش هم مانند سایر بخش‌های اجتماعی در برنامه‌های توسعه موردتوجه قرار گرفت (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۷۹). در «برنامه پنج‌ساله اول توسعه (۱۳۷۲-۱۳۶۸)» بر همگانی کردن ورزش و گسترش فعالیت‌های تربیت‌بدنی بین مردم به‌ویژه جوانان تأکید شده بود (بند الف هدف کلی در قانون توسعه شماره ۳ ردیف ۱۴). «برنامه پنج‌ساله دوم توسعه (۱۳۷۸-۱۳۷۴)» نیز همانند برنامه اول دارای یک ماده‌واحد بود، اما برخلاف برنامه اول در این برنامه توجه بیشتری به توسعه ورزش و فعالیت‌بدنی شد (رمضانی‌نژاد و هژبری، ۱۳۹۵). در بخش سیاست‌های کلی «برنامه پنج‌ساله سوم توسعه (۱۳۸۳-۱۳۷۹)»، ورزش و تربیت‌بدنی هیچ جایگاهی نداشت، اما در «قانون برنامه توسعه» در چند مورد به این حوزه توجه شد و حتی در فصل ۲۱ این قانون بخشی به تربیت‌بدنی و ورزش اختصاص یافت (قانون برنامه توسعه ماده ۱۵۵). «برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۸-۱۳۸۴)» مشتمل بر مضامین ۱۲ گانه‌ای بود، اما متأسفانه هیچ‌یک به‌طور مستقل و مجزا به ورزش و تربیت‌بدنی اختصاص نداشت. به عبارت دیگر فصل یا بخشی به‌عنوان فصل ورزش و تربیت‌بدنی برای این برنامه در نظر گرفته نشده و برنامه‌های توسعه ورزش و تربیت‌بدنی در بخش‌های مختلف به‌ویژه در بخش توسعه فرهنگی و به‌صورت بخشی ارائه گردید (رمضانی‌نژاد و هژبری، ۱۳۹۵). در سیاست‌های کلی ابلاغی «برنامه پنجم توسعه کشور (۱۳۹۴-۱۳۹۰)» در بخش امور اجتماعی به بخش ورزش و تربیت‌بدنی تأکید و توجه شده است؛ به‌طوری‌که در بند ۱۸ این سیاست‌ها آمده است: اهتمام به توسعه ورزش و حمایت از گسترش فعالیت‌های گردشگری با تأکید بر سفرهای زیارتی. این امر هرچند کافی به نظر نمی‌رسد، ولی خود یکی از

شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام ..

نقاط قوت برنامه پنجم توسعه است و نشان از درک ضرورت توسعه ورزش کشور و برنامه‌ریزی در جهت آن دارد. همچنین در بسته‌های اجرایی برنامه پنجم و در اجرای سیاست‌های کلی و احکام برنامه، دولت در بخش بسته اجرایی فرهنگی و اجتماعی به‌طور مشخص به اهتمام به ورزش و اوقات فراغت تأکید نموده است. در نظام تشکیلاتی برنامه‌ریزی برنامه پنجم، ذیل کارگروه مشترک فرهنگ اسلامی - ایرانی، کارگروه‌های تخصصی پیش‌بینی‌شده که یکی از آن‌ها، «کارگروه تخصصی تربیت‌بدنی» است. در «برنامه ششم توسعه (۱۴۰۰-۱۳۹۶)» نسبت به پیش‌بینی تمهیدات قانونی لازم در مورد نحوه تقسیم درآمدهای تبلیغاتی ناشی از پخش مسابقات ورزشی، اختصاص ۰/۲۷ درصد از کل ۹ درصد مالیات بر ارزش افزوده برای توسعه ورزش و واگذاری اراضی ملی غیر کشاورزی به بخش دولتی و تعاونی اشاره شده است. در این خلال، «طرح جامع ورزش کشور در سال ۱۳۸۲» به‌عنوان اولین سند توسعه ورزش تنظیم شد. این سند ۱۱ مؤلفه حمایتی برای هریک از سطوح ورزش نشان داد که مبنای نظری طراحان، توسعه همه‌جانبه و متوازن سطوح ورزش برای ایران بود- که با شرایط موجود کشور همخوانی نداشت و به‌طورکلی از منظر نظری و عملیاتی ناکام ماند (گزارش راهبردی وزارت ورزش، ۱۳۹۴). با این حال، هرچند در اجرای سیاست‌های برنامه اول تا پنجم توسعه، بهبود نسبی در بعضی از ابعاد ورزش کشور حاصل شد، ولی مشکلات اساسی و چالش‌هایی مانند فساد در ورزش و عدم شفافیت مالی، مشکل حق پخش تلویزیونی، عدم موفقیت در خصوصی‌سازی باشگاه‌های ورزشی، عدم توسعه ورزش همگانی، عدم ثبات مدیران، انتخاب مدیران ناکارآمد و غیرتخصصی، ضررهای مالی باشگاه‌های حرفه‌ای ناشی از عدم آگاهی به قوانین بین‌المللی، چالش در برگزاری انتخابات فدراسیون‌ها ناشی از اساسنامه‌های ناکارآمد، فقدان قوانین جدید و به‌روز، تغییرات مداوم ساختار وزارت و فدراسیون‌ها، عدم پاسخگویی نسبت به شکست‌ها ناشی از فقدان نظام ارزیابی عملکرد کارآمد، بدهی‌های فدراسیون‌ها و باشگاه‌های ورزشی، چالش‌های ساختاری و فقدان هم‌افزایی نهادهای تأثیرگذار حوزه ورزش، عدم تشکیل شورای عالی ورزش کشور، پایین بودن سهم ورزش در تأمین سلامت عمومی مردم، محدود بودن رشته‌های صاحب مدال و ناپایداری در کسب مدال و رتبه، عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های اقتصاد ورزش در تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، تعداد زیاد پروژه‌های نیمه‌تمام و کمبود فضاهای ورزشی و عدم مدیریت آن، دسترسی نابرابر بانوان به تسهیلات و فرصت‌های متناسب و متوازن، ضعف دیپلماسی ورزشی کشور، فقدان سیاست ورزشی مشخص کلان و یکپارچه که کل جامعه را تحت پوشش قرار دهد، مقید نبودن نهادهای متولی ورزش کشور به قوانین کشور و نهادهای ورزشی بین‌المللی و ... نشان می‌دهد که متأسفانه در کشور ما ورزش هنوز نتوانسته نقش شایسته خود را در رسیدن به اهداف متعالی ایفا نماید و جایگاه بایسته خویش را به دست آورد- درحالی‌که انتظار می‌رود پس از گذشت ۴۰ سال از پیروزی انقلاب اسلامی و تغییر و تحولاتی که در ساختار و سیاست‌های کلان نهاد متولی ورزش کشور

انجام شده است، امروزه تشکیلات ورزشی کشور منسجم و مشخص و فعالیت‌ها و اهداف در حال اجرا از استحکام و دلیل منطقی برخوردار باشند. نصرت پناه و همکاران (۱۳۹۸) نشان می‌دهند مولد متن به دنبال ایجاد گفتمانی تعاملی همراه با ایجاد حس قرابت بوده و با هدف تبیین روحیه اصیل انقلاب برای جوانان و ایجاد فضای گفتمانی سازنده، در صدد ترسیم مسیر آینده نظام است. یعقوبی و خوش باور (۱۳۹۸) بیان کرد از نظر رهبر فرزانه انقلاب نیز عدالت اجتماعی و مبارزه با فساد اقتصادی بر سه رکن اساسی قانون عادلانه، مجریان عادل و اجرای درست و بدون تبعیض قانون است که معماران و طراحان نظام اجتماعی و مدیران و سیاستگذاران در پی‌ریزی بنیان‌ها و سازمان‌های اجتماعی باید همواره آنها را مد نظر قرار داده و با فساد با قاطعیت وجدیت برخورد کرده و این روش مبارزه با فساد مثل اختلاس را در جامعه تبدیل به گفتمان و با حضور مردم به صورت جدی مورد مطالبه عمومی قرار گیرد. شمسایی (۱۳۹۹) تاکید می‌کند مسیر تحقق آرمان‌های اسلامی که باعث زمینه‌سازی ظهور امام زمان می‌گردد، ایجاد تمدن اسلامی است که هم در سخنان مقام معظم رهبری هم در وصیت‌نامه امام راحل نمود داشته است. بنابراین لزوم تبیین عوامل مؤثر در رشد و توسعه این ابزار و بازنگری، تغییر و تحول اساسی در اهداف، سیاست‌ها، برنامه‌ها و روش‌های اجرایی ورزش می‌تواند در نیل به اهداف و سیاست‌های راهبردی کشور مؤثر واقع گردد. دیپیریو^۱ (۲۰۲۰) بیان می‌کند که عوامل اقتصادی، فناوری و رسانه در توسعه ورزش نقش دارد. شیروانی و همکاران^۲ (۲۰۲۰) در نتایج تحقیقات خود اظهار می‌دارد که عوامل مدیریتی (اقتصادی، منابع انسانی و برنامه‌ریزی)؛ عوامل فردی؛ عوامل محیطی (فرهنگی و سیاسی) و زیرساخت بر توسعه ورزش ارتش ایران تأثیر دارد. آپاستور و همکاران^۳ (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای به بررسی توسعه ورزش پرداختند و عوامل فردی و اجتماعی را از جمله عوامل مؤثر بر توسعه ورزش برشمرده‌اند. مقام معظم رهبری در «بیانیه گام دوم» در ۷ سرفصل مسیر را برای ۴۰ ساله دوم انقلاب مشخص نمودند: علم و پژوهش (دانش، آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است و روی دیگر دانایی، توانایی است)، معنویت و اخلاق (معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است)، اقتصاد (اقتصاد یک نقطه‌ی کلیدی تعیین‌کننده است. اقتصاد قوی، نقطه قوت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و سلطه و دخالت دشمنان است)، عدالت و مبارزه با فساد (این دو لازم و ملزوم یکدیگرند. فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، توده چرکین کشورها و نظام‌ها و اگر در بدنه حکومت‌ها عارض شود، زلزله ویرانگر و ضربه‌زننده به

¹ Diepiribo

² Shirvani et al.

³ Opstoel et al.

شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام ..

مشروعیت آنهاست)، استقلال و آزادی (استقلال ملی به معنی آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های سلطه‌گر جهان است)، عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن (این هر سه، شاخه‌هایی از اصل «عزت، حکمت، و مصلحت» در روابط بین‌المللی‌اند)، سبک زندگی (تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌هاست). پژوهش حاضر به دنبال استفاده از شناسایی راهبردهای مطلوب توسعه ورزش با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب است. این بیانیه دارای آموزه‌های جامع و کامل است. نکته آن است که به صورت شفاف آرمان بزرگی را برای انقلاب اسلامی با عنوان «ایجاد تمدن نوین اسلامی» بیان می‌کند. به عبارتی، هدف غایی انقلاب اسلامی ایران را ایجاد تمدن نوین اسلامی بیان می‌کنند. تمدن نوین اسلامی در جمله رهبر معظم انقلاب با این تعبیر آمده است: «انقلاب اسلامی اینک وارد دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است. از سوی دیگر، در چهار دهه انقلاب اسلامی به دلیل افزایش متغیرهای مؤثر بر اداره و مدیریت سازمان‌ها و پیچیده‌تر شدن محیط خارجی سازمان، مانع اصلی شاید مغفول مانده باشد». بر این اساس می‌توان از چارچوب بیانیه گام دوم انقلاب برای چارچوب‌بندی متغیرهای کلان و محدود کردن آن به راهبردهای مورد نظر برای خلق تمدن نوین اسلامی استفاده کرد- موضوعی که باز هم بر ضرورت انجام پژوهش حاضر تأکید می‌کند. همان‌طور که تشریح شد ورزش کشور به اذعان خود مسئولان ورزشی کشور با چالش‌های جدی روبروست. لذا این پژوهش شاید بتواند گامی کوچک در جهت بهبود مستمر و ارتقای عملکرد نظام مدیریت ورزش کشور و به تبع آن تحقق بیانیه گام دوم انقلاب در حوزه ورزش باشد و این امر در نهایت زمینه رشد و توسعه و اعتلای ورزش کشور را فراهم نماید. بر این اساس داشتن الگویی تخصصی در حوزه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب می‌تواند دستاورد محسوب شود؛ الگویی که می‌تواند به عنوان مبنایی برای برنامه‌ریزی‌های آتی مسئولان ورزش کشور مورد استفاده و بهره‌برداری قرار گیرد.

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر ماهیت پژوهش، توصیفی و از نظر هدف کاربردی بود. رتبه بندی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب در ۴ مرحله انجام شد: در مرحله اول، مطالعات کتابخانه‌ای انجام گرفت. در مرحله دوم، به منظور شناسایی از مصاحبه استفاده شد. برای انجام مصاحبه عمیق و نیمه‌ساختاریافته، افراد دارای سابقه مدیریت در سطوح مدیریت کلان ورزش کشور، خبرگان و سیاست‌گذاران ورزش و اساتید مدیریت ورزشی که در زمینه تحقیق مقاله یا تالیفاتی داشتند به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند که به بیان آرا و دیدگاه‌های خود درباره سؤالات مصاحبه پرداختند. نمونه‌گیری تا زمان اشباع داده‌ها ادامه یافت. در نتیجه تعداد ۲۵ نفر در بخش کیفی به منظور انجام

مصاحبه در این پژوهش مشارکت داشتند. در مرحله سوم، پرسش نامه اولیه ای با سه سوال (۱. عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب را مشخص کنید؟ ۲. عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب را بیان کنید. ۳. هرگونه پیشنهادی در مورد توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران ارائه دهید) بین خبرگان توزیع گردید. مرحله چهارم، با شناسایی عامل در سه مرحله قبل پرسش نامه AHP ساخته و بین خبرگان توزیع گردید.

یافته های پژوهش

در تحقیق حاضر به منظور انتخاب شاخص های کلیدی از OFj و حد آستانه ۰/۷۰ استفاده شد.

$$OFj = \frac{uj + mj + Ij}{3}$$

اگر $OFj \geq 0/7$ شاخص انتخاب می شود.

اگر $OFj < 0/7$ شاخص حذف می شود.

جدول ۱: نتایج روش دلفی فازی

شاخص	معیار	ردیف
OFj		
۰/۸۲۵	امنیت پایدار	۱
۰/۸۱۱	نظام انتقالی	۲
۰/۷۱۰	روحیه انقلابی	۳
۰/۷۶۳	مسئولیت پذیری	۴
۰/۷۸۰	افتخارگرایی	۵
۰/۷۳۲	فسادستیزی	۶
۰/۷۸۵	مدیریت جهادی	۷
۰/۸۵۶	آگاه نسبت به ظرفیت های مادی و انسانی	۸
۰/۷۹۰	آرمان خواهی	۹
۰/۸۴۰	جوان گرایی	۱۰
۰/۷۸۵	تعبیرات اجتماعی	۱۱
۰/۷۵۰	تحولات علم و فناوری	۱۲
۰/۷۴۰	تعبیرات بین المللی	۱۳

شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام ..

۱۴	تعییرات اقتصادی	۰/۷۶۳
۱۵	امن و ثبات	۰/۷۶۱
۱۶	مستقل	۰/۷۵۲
۱۷	دینی	۰/۷۲۶
۱۸	اخلاق	۰/۸۳۷
۱۹	توسعه ورزش دانش بنیان	۰/۶۵۰
۲۰	نهادینه سازی اخلاق در جامعه ورزش	۰/۶۳۶
۲۱	توسعه اقتصاد ورزش مولد و مردمی	۰/۸۳۲
۲۲	ترویج عدالت محوری در ورزش با محوریت مبارزه با فساد	۰/۷۵۹
۲۳	صیانت از ارزش ها	۰/۷۰۳
۲۴	ارتقای عزت ملی در میادین بین المللی ورزشی	۰/۶۳۲
۲۵	ورزش تمدن ساز	۰/۶۲۵

نتایج جدول ۱، عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب را نشان می دهد که همه عوامل در ۱۵ عامل اصلی به ترتیب امید به آینده (۰/۴۱۲)، مدیریت جهادی (۰/۳۸۹)، نظام انقلابی (۰/۳۴۹)، روحیه انقلابی (۰/۳۰۹)، اخلاق محوری (۰/۲۹۴)، عدالت محوری (۰/۲۷۲)، امن و ثبات (۰/۲۵۱)، دینی و مهدوی (۰/۲۱۶)، مستقل (۰/۱۸۹)، اخلاقی (۰/۱۷۲)، ورزش دانش بنیاد (۰/۱۴۳)، ورزش تمدن ساز (۰/۱۳۸)، ارزش محوری (۰/۱۲۱)، اقتصاد ورزشی مقاوم (۰/۱۱۶)، عزت مندی (۰/۱۱۲) اولویت بندی شده اند.

جدول ۲: اولویت بندی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب

عوامل	وزن نسبی
امید به آینده	۰/۴۱۲
مدیریت جهادی	۰/۳۸۹
نظام انقلابی	۰/۳۴۹
روحیه انقلابی	۰/۳۰۹

۰/۲۹۴	اخلاق محوری
۰/۲۷۲	عدالت محوری
۰/۲۵۱	امن و ثبات
۰/۲۱۶	دینی و مهدوی
۰/۱۸۹	مستقل
۰/۱۷۲	اخلاقی
۰/۱۴۳	ورزش دانش بنیاد
۰/۱۳۸	ورزش تمدن ساز
۰/۱۲۱	ارزش محوری
۰/۱۱۶	اقتصاد ورزشی مقاوم
۰/۱۱۲	عزت مندی

نتایج جدول ۳، اولویت بندی مولفه های عدالت محوری نشان داد که حکمرانی مطلوب با وزن نسبی ۰/۲۶۲ بیشترین تاثیر را بر عدالت محوری دارد و مولفه های توزیع عادلانه بودجه ۰/۲۱۱، نظام نظارتی ۰/۱۸۹ و شفافیت مالی ۰/۱۵۶ به ترتیب اولویت دوم و چهارم را دارند.

جدول ۳: اولویت بندی مولفه های عدالت محوری

عوامل	وزن نسبی
حکمرانی مطلوب	۰/۲۶۲
توزیع عادلانه بودجه	۰/۲۱۱
نظام نظارتی	۰/۱۸۹
شفافیت مالی	۰/۱۵۶

نتایج جدول ۴، اولویت بندی مولفه های مدیریت جهادی نشان داد که تاب آوری با وزن نسبی ۰/۲۴۱ بیشترین تاثیر را بر مدیریت جهادی دارد. و مولفه های خدمتگرای ۰/۲۱۱ و قاطعیت مدیران ۰/۱۷۸ به ترتیب اولویت اول تا سوم را دارند.

شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام ..

جدول ۴: اولویت‌بندی مولفه‌های مدیریت جهادی

عوامل	وزن نسبی
تاب‌آوری	۰/۲۴۱
خدمت‌گزاری	۰/۲۱۱
قاطعیت مدیران	۰/۱۷۸

نتایج جدول ۵، اولویت‌بندی مولفه‌های نظام انقلابی نشان داد که حاکمیت مردم‌سالاری دینی با وزن نسبی ۰/۲۳۳ بیشترین تاثیر را بر نظام انقلابی دارد. و مولفه‌های استقلال ۰/۲۰۱، آزادی ۰/۱۷۹ و حضور ورزشکاران در صحنه‌های ملی ۰/۱۵۶ به ترتیب اولویت دوم تا چهارم را دارند.

جدول ۵: اولویت‌بندی مولفه‌های نظام انقلابی

عوامل	وزن نسبی
حاکمیت مردم‌سالاری دینی	۰/۲۳۳
استقلال	۰/۲۰۱
آزادی	۰/۱۷۹
حضور ورزشکاران در صحنه‌های ملی	۰/۱۵۶

نتایج جدول ۶، اولویت‌بندی مولفه‌های روحیه انقلابی نشان داد که حضور ورزشکاران در صحنه‌های استکبارستیزی با وزن نسبی ۰/۱۸۹ بیشترین تاثیر را بر روحیه انقلابی دارد. و مولفه‌های تحلیل سیاسی ورزشکاران ۰/۱۵۸ و محیط حقوقی ۰/۱۲۲ به ترتیب اولویت دوم و سوم را دارند.

جدول ۶: اولویت‌بندی مولفه‌های روحیه انقلابی

عوامل	وزن نسبی
حضور ورزشکاران در صحنه‌های استکبارستیزی	۰/۱۸۹
تحلیل سیاسی ورزشکاران	۰/۱۵۸
حضور فعال ورزشکاران	۰/۱۲۲

نتایج جدول ۷، اولویت‌بندی مولفه‌های اخلاق محوری نشان داد که همت بلند در مردم با وزن نسبی ۰/۱۶۶ بیشترین تاثیر را بر اخلاق محوری دارد و مولفه‌های طراحی احساس جمعی ۰/۱۴۱ در اولویت دوم قرار می‌گیرد.

جدول ۷: اولویت‌بندی مولفه‌های اخلاق محوری

عوامل	وزن نسبی
همت بلند در مردم	۰/۱۶۶
احساس جمعی	۰/۱۴۱

نتایج جدول ۸، اولویت‌بندی مولفه‌های ارزش محوری نشان داد که ترویج ارزش‌ها و شعائر انقلاب اسلامی با وزن نسبی ۰/۱۷۹ بیشترین تاثیر را بر ارزش محوری دارد و مولفه‌های توانمندسازی و طراحی برنامه‌های آموزشی ۰/۱۲۹ و نهادهای سازی ارزش‌ها و نمادهای ملی و انقلابی ۰/۱۰۷ به ترتیب اولویت دوم و سوم را دارند.

جدول ۸: اولویت‌بندی مولفه‌های ارزش محوری

عوامل	وزن نسبی
ترویج ارزش‌ها و شعائر انقلاب اسلامی	۱۷۹
توانمندسازی و طراحی برنامه‌های آموزشی	۱۲۹
نهادهای سازی ارزش‌ها و نمادهای ملی و انقلابی	۱۰۷

نتایج جدول ۹، اولویت‌بندی مولفه‌های امن و ثبات نشان داد که متکی به توان داخلی با وزن نسبی ۰/۱۶۱ بیشترین تاثیر را بر امن و ثبات دارد و مولفه‌های تغییر تمامیت ارضی تضمین‌شده ۰/۱۴۲ و جامعه امن ۰/۱۱۴ به ترتیب اولویت دوم و سوم را دارند.

جدول ۹: اولویت‌بندی مولفه‌های امن و ثبات

عوامل	وزن نسبی
متکی به توان داخلی	۰/۱۶۱
تمامیت ارضی تضمین‌شده	۰/۱۴۲
جامعه امن	۰/۱۱۴

نتایج جدول ۱۰، اولویت‌بندی مولفه‌های دینی و مهدوی نشان داد که ملّتی متدین با وزن نسبی ۰/۲۱۶ بیشترین تاثیر را بر دینی و مهدوی دارد و آرمان‌های بلند نظام اسلامی ۰/۱۸۶ در اولویت بعدی قرار گرفت.

شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام ..

جدول ۱۰: اولویت‌بندی مولفه‌های دینی و مهدوی

عوامل	وزن نسبی
ملّتی متدین	۰/۲۱۶
آرمان‌های بلند نظام اسلامی	۰/۱۸۶

نتایج جدول ۱۱، اولویت‌بندی مولفه‌های مستقل نشان داد که متکی به توان داخلی با وزن نسبی ۰/۲۱۵ بیشترین تاثیر را بر مستقل دارد و مولفه‌های مرزبندی با دشمن ۰/۱۸۹ و ایستادگی در برابر زورگويان ۰/۱۱۴ به ترتيب اولويت دوم و سوم را دارند.

جدول ۱۱: اولویت‌بندی مولفه‌های مستقل

عوامل	وزن نسبی
متکی به توان داخلی	۰/۲۱۵
مرزبندی با دشمن	۰/۱۸۹
ایستادگی در برابر زورگويان	۰/۱۱۴

نتایج جدول ۱۲، اولویت‌بندی مولفه‌های اخلاقی نشان داد که آزادی اجتماعی با وزن نسبی ۰/۱۷۲ بیشترین تاثیر را بر اخلاقی دارد. و مولفه رواج روحیه ايثار و برادری ۰/۱۵۱ به در اولويت بعدی قرار دارد.

جدول ۱۲: اولویت‌بندی مولفه‌های اخلاقی

عوامل	وزن نسبی
آزادی اجتماعی	۰/۱۷۲
رواج روحیه ايثار و برادری	۰/۱۵۱

نتایج جدول ۱۳، اولویت‌بندی مولفه‌های ورزش دانش‌بنیاد نشان داد که علمی سازی فرایندهای استعدادیابی با وزن نسبی ۰/۱۷۶ بیشترین تاثیر را بر ورزش دانش‌بنیاد دارد و مولفه‌های به روز رسانی محتوای آموزشی ۰/۱۷۱، بومی‌سازی تجارب ورزشی ۰/۱۴۲ و روزآمدسازی نظام اطلاعات ۰/۱۲۳ به ترتيب اولويت دوم تا چهارم را دارند.

جدول ۱۳: اولویت‌بندی مولفه‌های ورزش دانش‌بنیاد

عوامل	وزن نسبی
علمی سازی فرایندهای استعدادیابی	۰/۱۷۶
به روز رسانی محتوای آموزشی	۰/۱۷۱
بومی سازی تجارب ورزشی	۰/۱۴۲
روزآمدسازی نظام اطلاعات	۰/۱۲۳

نتایج جدول ۱۴، اولویت‌بندی مولفه‌های ورزش تمدن‌ساز نشان داد که سهم ورزش در خودسازی انقلاب اسلامی با وزن نسبی ۰/۱۶۴ بیشترین تاثیر را بر ورزش تمدن‌ساز دارد و مولفه‌های سهم ورزش در جامعه‌پردازی انقلاب اسلامی ۰/۱۳۲، سهم ورزش در تمدن‌سازی انقلاب اسلامی ۰/۱۱۰ به ترتیب اولویت دوم و سوم را دارند.

جدول ۱۴: اولویت‌بندی مولفه‌های ورزش تمدن‌ساز

عوامل	وزن نسبی
سهم ورزش در خودسازی انقلاب اسلامی	۰/۱۶۴
سهم ورزش در جامعه‌پردازی انقلاب اسلامی	۰/۱۳۲
سهم ورزش در تمدن‌سازی انقلاب اسلامی	۰/۱۱۰

نتایج جدول ۱۵، اولویت‌بندی مولفه‌های امید به آینده نشان داد که جوان‌گرایی با وزن نسبی ۰/۱۱۹ بیشترین تاثیر را بر امید به آینده دارد و مولفه‌های آرمان‌گرایی ۰/۱۰۶ در اولویت بعدی قرار دارد.

جدول ۱۵: اولویت‌بندی مولفه‌های امید به آینده

عوامل	وزن نسبی
جوان‌گرایی	۰/۱۱۹
آرمان‌گرایی	۰/۱۰۶

نتایج جدول ۱۶، اولویت‌بندی مولفه‌های اقتصاد ورزشی مقاوم نشان داد که متکی به هزینه‌های زائد در نظام اجرایی کشور با وزن نسبی ۰/۲۳۶ بیشترین تاثیر را بر اقتصاد ورزشی مقاوم دارد و مولفه‌های عیوب ساختاری اقتصاد ۰/۲۲۱، وابستگی اقتصاد ایران ۰/۲۰۴ و چالش‌های نظام بودجه‌بندی ۰/۱۸۳ به ترتیب اولویت دوم تا چهارم را دارند.

شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام ..

جدول ۱۶: اولویت‌بندی مولفه‌های اقتصاد ورزشی مقاوم

عوامل	وزن نسبی
هزینه‌های زائد در نظام اجرایی کشور	۰/۲۳۶
عیوب ساختاری اقتصاد	۰/۲۲۱
وابستگی اقتصاد ایران	۰/۲۰۴
چالش‌های نظام بودجه‌بندی	۰/۱۸۳

نتایج جدول ۱۷، اولویت‌بندی مولفه‌های عزت‌مندی مقاوم نشان داد که افتخارگرایی با وزن نسبی ۰/۱۵۰ بیشترین تأثیر را بر عزت‌مندی دارد و مولفه‌های پیشرفت‌گرایی ۰/۱۳۹ در اولویت بعدی قرار دارد.

جدول ۱۷: اولویت‌بندی مولفه‌های عزت‌مندی

عوامل	وزن نسبی
افتخارگرایی	۰/۱۵۰
پیشرفت‌گرایی	۰/۱۳۹

بحث و نتیجه‌گیری

بیانیه گام دوم انقلاب، نقشه جامع پیشرفت و اقتدار کشور است که از یک طرف، نسخه جهانی شدن انقلاب اسلامی در ساحت تمدنی را ترسیم کرده و از طرف دیگر، حرکت انقلاب اسلامی در مدار تمدنی خویش که از انسان‌سازی و جامعه‌پردازی شروع شده و به تمدن‌سازی می‌رسد، را به خوبی بیان نموده است. از این رو، نهاد ورزش به عنوان یکی از نهادهای اثرگذار در فرهنگ عمومی جامعه از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و حرکت ساختارمند و هدفمند این نهاد در مسیر تمدن‌ساز انقلاب بسیار مهم و ضروری است. پس نظریه‌پردازی، گفتمان‌سازی و مطالبه‌گری عمومی پیرامون مفاهیم اصلی بیانیه گام دوم انقلاب در حوزه ورزش، از جمله اقدامات مهمی است که می‌تواند در راستای تحقق آن مفید و موثر باشد.

نتایج نشان داد که عوامل «نظام انقلابی»، «روحیه انقلابی» و «مدیریت جهادی» به عنوان عوامل مهم بهبود وضعیت «امید به آینده» در ورزش ایران و در نتیجه اجرای الگوی توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب نقش ایفا می‌کنند. این یافته با نتایج تحقیق خسروی (۱۳۹۸) همخوان می‌باشد. در تبیین نتایج می‌توان بیان کرد که این عوامل شناسایی، عواملی است که بر توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب تأثیر می‌گذارد و در واقع اگر ایجاد نشود به طور کلی سازمان و نهاد تمدن‌ساز شکل نخواهد گرفت. این عوامل که در متن بیانیه شناسایی شده، عبارت‌اند از: روحیه انقلابی، نظام انقلابی و مدیریت جهادی. این سه محور در متن بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی از اهمیت بسیاری برخوردارند، چراکه در

منظومه فکری مقام معظم رهبری، نقشه راه حرکتی انقلاب اسلامی دارای پنج مرحله است: مرحله اول، انقلاب اسلامی؛ مرحله دوم، نظام اسلامی؛ مرحله سوم، دولت اسلامی؛ مرحله چهارم، جامعه و یا کشور اسلامی و مرحله پنجم، تحقق امت اسلامی و تمدن بزرگ اسلامی- ایرانی. مدیریت جهادی از منظر مقام معظم رهبری بدین معناست که با کمترین امکانات، بیشترین بهره‌وری را در حداقل زمان به‌وجود آورد. پس کسی اگر بتواند این کار را انجام دهد، از نظر مقام معظم رهبری مدیریت جهادی انجام داده است. از مؤلفه‌های مدیریت جهادی از منظر مقام معظم رهبری، ایمان حقیقی و واقعی به الله تبارک و تعالی و وعده‌های الهی همانند «إن تصرا الله ينصرکم» است. بنابراین حاکمیت مردم سالاری دینی، استقلال، آزادی، حضور ورزشکاران در صحنه‌های ملی، برداشتن گام‌های بزرگ در عدالت‌محوری به‌ویژه در توزیع منابع و امکانات، حضور ورزشکاران در صحنه‌های استکبارستیزی، تحلیل بالای سیاسی ورزشکاران در مورد جنایات غرب، وجود ورزشکاران زنده‌کننده ماجراهای صدر اسلام با روحیه برادری و ایثار، حضور فعال ورزشکاران در زنده نگه داشتن مسئله فلسطین، مدیریت ورزشی الهام‌گرفته از ایمان اسلامی، توجه مدیران ورزشی به اصل «ما می‌توانیم»، تبدیل ظرفیت‌ها به مولفه‌های قدرت، امکان‌پذیرکردن تاب‌آوری در برابر توطئه و خبثت دشمنان می‌تواند در جهت توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب نقش داشته باشند. نتایج نشان داد که «ورزش دانش‌بنیان»، «اخلاق‌محوری»، «اقتصاد ورزشی مقاوم»، «ارزش‌محوری»، «عزت‌مندی» و «عدالت‌محوری» بر توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب نقش ایفا می‌کنند. یافته‌های تحقیق با برخی از نتایج کمالی (۱۳۹۵) همخوان می‌باشد. هوشمندسازی و گسترش فناوری‌های نوین در ورزش کشور، افزایش سهم دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و شرکت‌های دانش‌بنیان در جهت ارتقای ورزش، روزآمدسازی نظام آموزش ورزش با رویکرد پاسخگویی به نیازهای روز و آینده ورزش کشور، توانمندسازی ارتقای دانش و به‌روزرسانی مهارت‌های مدیران ورزش کشور، علمی‌سازی فرایندهای استعدادیابی و پرورش و به‌کارگیری منابع انسانی حوزه ورزش، روزآمدسازی الگوی توسعه فرهنگی ورزش کشور با تأکید بر تدوین کاربست‌های اجرایی، توانمندسازی و ارتقای شایستگی‌های اخلاقی و حرفه‌ای مدرسان، مربیان، معلمان و قهرمانان ورزش، ساماندهی وضعیت فرهنگ هواداری متناسب با شئون ایرانی اسلامی می‌تواند در جهت توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب نقش داشته باشند.

نتایج نشان داد که عوامل «امن و باثبات»، «دینی و مهدوی»، «مستقل» و «اخلاقی» مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب نقش ایفا می‌کنند. یافته‌های تحقیق با نتایج تحقیقات محمدعلی و صفراهنک (۱۳۹۸) همخوان می‌باشد. در نهایت می‌توان گفت که ایجاد صف نوبت برای اعتکاف از هزاران جوان، زنده‌شدن ماجراهای صدر اسلام، ملتی متدین، تحرک جدید در نهضت بیداری اسلامی، طی مسیر به سوی آرمان‌های بلند نظام اسلامی، زمینه‌سازی خورشید ولایت عظمی، افزایش چشمگیر عیار معنوت و اخلاق در جامعه،

شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام ..

برداشتن گام‌های بزرگ در راه عدالت، آزادی اجتماعی، حق تصمیم‌گیری و عمل‌کردن و اندیشیدن برای همه افراد جامعه، دل‌های نورانی جوانان، رواج روحیه ایثار و برادری، همت بلند در مردم و احساس جمعی در جهت توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب باید مورد توجه مدیران قرار گیرد.

نتایج نشان داد که عوامل «تغییرات اجتماعی»، «تحولات علم و فناوری»، «تغییرات بین‌المللی» و «تغییرات اقتصادی» بر توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب نقش ایفا می‌کنند. یافته‌های تحقیق با نتایج تحقیقات ستوده (۱۳۹۸) و یعقوبی و خوش‌باور (۱۳۹۸) همخوان است. در تبیین نتایج می‌توان گفت که مقابله با تهاجم فرهنگی و ترویج سبک زندگی غربی، ابزارهای رسانه‌ای کانون‌های ضد‌معنویت و ضد اخلاق، پدیده‌های جدید در صحنه‌های جهانی امروز، سقوط اخلاقی غرب و تبلیغ فساد غرب، تهدیدات تمامیت ارضی ایران در دوره انقلاب اسلامی، تخلفات جهان سلطه از تعهدات خود در قراردادهای و معاهدات بین‌المللی، فشار فدراسیون‌های جهانی برای تحدیدسازی ورزشکاران، تغییر پارادایم کمیته بین‌المللی المپیک و فدراسیون‌های جهانی و حرکت به سمت رشته‌های ورزشی نوین، هزینه‌های زائد در نظام اجرایی کشور، عیوب ساختاری اقتصاد، وابستگی اقتصاد ایران، سهم ناچیز اقتصاد ورزش در اقتصاد کشور در جهت توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب نقش داشته باشند.

نتایج نشان داد که «ورزش تمدن‌ساز» بر بیانیه گام دوم انقلاب نقش ایفا می‌کند که با برخی از نتایج مطالعه شمسایی (۱۳۹۹) همخوان است. در تبیین نتایج می‌توان گفت که قرارگرفتن ایران در جایگاهی متعالی و شایسته ملت ایران در چشم جهانیان، سهم ورزش در خودسازی انقلاب اسلامی، سهم ورزش در جامعه‌پردازی انقلاب اسلامی، سهم ورزش در تمدن‌سازی انقلاب اسلامی می‌تواند در جهت توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب نقش داشته باشند. تمدن‌سازی را می‌توان تلاش و کوشش ملت یا جامعه صاحب تمدن در جهت ایجاد مقبولیت عمومی و حتی در سطح جهانی از تمدن مدنظر خود و استفاده از دستاوردهای آن دانست. لذا تمدن‌سازی، حرکت هوشمندانه ملت و یا بخشی از ملت به سوی استقرار دستاوردهای مورد قبول و خواست آن‌هاست. ملت ممکن است خود دارای تمدن باشد، اما تمدن‌سازی نکند و برعکس، ملتی ممکن است دارای تمدنی ضعیف‌تر باشد، اما به سوی تمدن‌سازی حرکت کند (گودرزی، ۱۳۹۴). در مجموع می‌توان گفت برای دستیابی به ورزش تمدن‌ساز باید چند نکته مهم و حیاتی را در نظر گرفت. نگاه تاریخی و مبتنی بر گذشته‌نگری به منظور استفاده و درس گرفتن از تجربیات گذشتگان در حوزه ورزش، چرا که تحریف حقایق، خطر جدی در مسیر تمدن‌سازی است. باید نگاه‌ها و واقعیت‌های اصیل، نسل به نسل، صحیح و صادقانه انتقال پیدا کند. حس آرمان‌خواهی، نگاه رشد و کمال در جامعه ورزش باید تقویت شود. باید جامعه ورزش در مسیر تمدن‌سازی، قدرت دفاع و اقلان‌سازی از دستاوردهای خود داشته باشند. در این مسیر، تمدن‌سازی، آخرین مرحله نقشه راه انقلاب اسلامی است که

مقام معظم رهبری، امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در بیانات خود به آن اشاره کرده‌اند. در این مرحله است که انقلاب اسلامی بعد از توفیقات داخلی موفق می‌شود بازتاب بیرونی پیدا کند و نمونه‌های خارجی خود را به وجود آورد. ایشان در تشریح و تبیین این مرحله می‌فرمایند: «از این مرحله که عبور کنیم، بعد از آن دنیای اسلامی است. از کشور اسلامی می‌شود دنیای اسلامی درست کرد. الگو که درست شد، نظایرش در دنیا به وجود می‌آید (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۹). از این‌رو می‌توان ورزش تمدن‌ساز را پیامد الگویی در نظر گرفت که به تدریج در حال یافتن بازتاب بیرونی است و می‌تواند دستاوردهایش را به خارج از حیطه تمدنی خود صادر کند. بنابراین عبارت «تمدن‌سازی نوین» که توسط مقام معظم رهبری مطرح شده در واقع همان احیای تمدن اسلامی است که با پیروزی انقلاب اسلامی نگاه‌ها به آن معطوف شده است؛ یعنی احیای عزت و کرامت انسان مسلمان در کنار برخورداری از دستاوردهای علمی و فناوری که می‌تواند نویدبخش ایجاد تمدنی نمونه باشد و تأکید مقام معظم رهبری بر عنصر پیشرفت همه‌جانبه به عنوان ماهیت واقعی تمدن نوین اسلامی، تأکید بر عنصر حرکت و تعالی در همه عرصه‌ها و همه جنبه‌های زندگی مادی و معنوی است. از این‌رو به نظر می‌رسد مهمترین ویژگی و درون‌مایه ورزش تمدن‌ساز باید نگاه ارزش‌محور و عزت‌مندانه مبتنی بر حرکت و تعالی باشد که خوشبختانه این مهم به خوبی در راهبردهای الگو و نظریه نهایی این مطالعه تأکید شده و از کدهای حاصله استخراج شده است.

به طور کلی می‌توان گفت که امید به آینده عامل اصلی توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب است که ضروری است علت انتخاب آن به عنوان اولین اولویت مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. مخاطب بیانیه گام دوم انقلاب، جوانان بودند. در این بیانیه هر جا که مشکل و معضلی در مسیر انقلاب تبیین گردیده، حل آن به جوانان سپرده شده و روح اصلی همه این راه‌حل‌ها که روح اصلی کل بیانیه نیز محسوب می‌شود، «امید» است. توجه به جوان به معنای توجه به هویت آینده کشور است؛ آینده‌ای که قوه آن امروز در جان امت در قالب جوانان امروز بروز کرده است. از این‌رو، رهبر انقلاب، نسبت به مرور دستاوردها و گذشته برای نسل جوان اقدام می‌کند- یعنی قرائت تجربیات هم حتی طعم آینده دارد؛ آینده‌ای که اگر امروز بخواهیم با آن سخن بگوییم باید رو به جوان کنیم؛ جوانی که وقایع تاریخی انقلاب را ندیده است. پس برای او مقوله تاریخ باید جدی باشد تا بتواند تجربه انقلاب را بازخوانی کند. بازخوانی او باعث می‌شود این تجربه دقیق‌تر و درست‌تر به او منتقل شود و البته با اندیشه رشدیافته و ایمان عمیق‌شده جوان امروزی که در طول این چهل سال حاصل شده، بازخوانی تاریخ می‌تواند تقریر دقیق‌تری از تجربیات ارائه کند. در نهایت با توجه به نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود مواردی از قبیل هوشمندسازی و گسترش فناوری‌های نوین در ورزش کشور باید در دستور کار قرار گیرد. سهم دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و شرکت‌های دانش‌بنیان در جهت ارتقای ورزش افزایش یابد. نظام آموزش ورزش با رویکرد پاسخگویی به نیازهای روز و آینده ورزش

شناسایی عوامل موثر بر توسعه ورزش در نظام جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر بیانیه گام ..

کشور روزآمدسازی شود. الگوی توسعه فرهنگی ورزش کشور با تأکید بر تدوین کاربست‌های اجرایی تهیه و اجرایی گردد. مدرسان، مربیان، معلمان و قهرمانان ورزش در زمینه ارتقای شایستگی‌های اخلاقی و حرفه‌ای توانمند شوند. وضعیت فرهنگ هواداری متناسب با شئونات ایرانی اسلامی ساماندهی گردد. رسانه‌ها در جهت ترویج اخلاق و منش پهلوانی در ورزش تلاش کنند. شعائر اسلامی با محوریت ترویج فرهنگ ایثار و شهادت در جامعه ورزش و رویدادهای ورزشی مورد پاسداشت قرار گیرد. نظام جامع باشگاه‌داری در ورزش استقرار و توسعه یابد. از باشگاه‌های ورزشی عمومی و همگانی با محوریت تسهیل مشارکت و تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی حمایت شود. نظام کارآفرینی و اشتغال صنعت ورزش با حمایت از تولیدات ملی و تجاری‌سازی محصولات نوآورانه استقرار یابد. نظام حقوقی و سلامت اداری و ایجاد انضباط و شفافیت مالی در سازمان‌ها و نهادهای ورزشی کشور با محوریت رفع خلاءهای قانونی استقرار یابد. بودجه، امکان و تجهیزات ورزشی به طور عادلانه و با تأکید بر مناطق محروم و کم‌برخوردار مبتنی بر آمایش سرزمینی توزیع شوند.

یکی از محدودیت‌های پژوهش‌های کیفی، امکان تفاسیر مختلف از پدیده مورد بررسی است و طبعاً تفسیر صورت گرفته از پدیده مورد مطالعه در این پژوهش، تنها یکی از تفاسیر ممکن و پذیرفتنی درمورد آن است که تحقیق حاضر نیز از این قاعده مستثنی نمی‌باشد. در پایان پیشنهاد می‌شود پژوهشگران روش‌های دیگر کیفی را بررسی و معرفی کنند و با توجه به چالش‌های مربوط به روش تحقیق کیفی که در بخش محدودیت‌ها اشاره شد، راه‌حل‌هایی نوآورانه در این شیوه ارائه دهند. همچنین با توجه به تصویب لایحه اهداف، وظایف و اختیارات وزارت ورزش و جوانان توسط نمایندگان مجلس و به موجب ماده ۵ این لایحه «شورای عالی ورزش و تربیت بدنی» جهت تسهیل در تحقق اهداف و وظایف وزارت مندرج در این قانون تشکیل شود. همچنین پژوهشی پیرامون تدوین سند توسعه ورزش مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب انجام پذیرد.

منابع

- خسروی، علیرضا. (۱۳۹۸). «بازنمایی درون‌گفتمانی کارآمدی جمهوری اسلامی در گام دوم انقلاب». فصل‌نامه مطالعات راهبری.
- رمضانی‌نژاد، رحیم و هژیری، کاظم (۱۳۹۵). «مبانی توسعه ورزش و کاربرد آن در ورزش ایران». فصل‌نامه مجلس و راهبرد. ۲۴ (۹۱)، صص ۲۳۳-۲۶۳.
- ستوده، محمد. (۱۳۹۸). «الزامات سیاست خارجی ایران در بیانیه گام دوم». علوم سیاسی، ۸۷، صص ۱۷۵-۲۰۰.
- سجادی، سیدنصرالله. (۱۳۹۳). «چالش‌های مدیران ورزشی در ایران». مطالعات مدیریت ورزشی، ۲۲، صص ۳۹-۶۲.
- شمسایی، مریم. (۱۳۹۹). «ضرورت توجه به حوزه علم و پژوهش در پیشرفت تمدن اسلامی براساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی». پژوهش‌نامه تاریخ سیاست و رسانه، ۲، صص ۶۵-۸۲.
- قانلی، علی. (۱۳۹۵). «بررسی نقش ورزش قهرمانی بر شاخص‌های توسعه اجتماعی». نشریه پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی، ۵ (۱)، صص ۳۵-۴۷.

- قدیری، مجتبی. (۱۳۷۹). «سیری در مفاهیم و ابعاد مختلف توسعه». فصل‌نامه دانشکده ادبیات و علوم انسانی (تهران). ۴۴(۱۵۶)، صص ۱۸-۱.
- کمالی، یحیی. (۱۳۹۵). «نقش جامعه مدنی در فرآیند سیاست‌گذاری عمومی: ارائه چارچوبی مفهومی». سیاست نظری. ۲۰.
- وزارت ورزش و جوانان. (۱۳۹۴). گزارش راهبردی. دبیرخانه شورای راهبردی، سال ۲.
- گودرزی، محمود. (۱۳۹۵). «سخنرانی در نشست تخصصی به مناسبت روز جهانی ورزش برای صلح و توسعه». تهران، آکادمی ملی المپیک. ۲.
- محمدولی، مجید و صفر آهنگ، رسول. (۱۳۹۸). «بازسازی معماری سازمان ناجا بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی». مطالعات راهبردی ناجا. ۱۴(۱۴)، صص ۶۱-۹۱.
- مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۳۷۹). «موانع ورزش و چالش‌های سازمان تربیت‌بدنی». معاونت پژوهشی، کد گزارش: ۴۱۰۵۵۹۳.
- نصرت پناه، محمدصادق؛ مرادی، محمدحسین و رشیدی، امیر حسین. (۱۳۹۸). «تحلیل گفتمان انتقادی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از روش نورمن فرکلاف». فصل‌نامه مطالعات راهبردی بسیج. ۲۲(۸۳)، صص ۳۹-۶۵.
- نوده فراهانی، اسماعیل. (۱۳۹۹). «الگوی حکمرانی گام اول انقلاب و دلالت‌های سیاست‌گذارانه بیانیه گام دوم». اسلام و علوم اجتماعی. ۱۲(۲۳)، صص ۵-۳۲.
- یعقوبی، محمد. (۱۳۹۸). «عوامل فساد اقتصادی اختلاس و راهکارهای پیشگیری آن از منظر علی (علیه السلام) با تأکید بر بیانیه گام دوم». مجله اقتصادی. ۹(۱۰)، صص ۹۹-۱۱۷.
- Diepiribo, A. D. (2020). "CHALLENGES OF THE ROLE OF MASS MEDIA ON UNIVERSITY SPORTS DEVELOPMENT AND PROMOTION IN SOUTH-SOUTH GEOPOLITICAL ZONE, NIGERIA". Journal of The Nigerian Academy of Education, 16(2).
- Opstoel, K., Chapelle, L., Prins, F. J., De Meester, A., Haerens, L., van Tartwijk, J., & De Martelaer, K. (2020). "Personal and social development in physical education and sports: A review study". European Physical Education Review, 26(4), 797-813.
- Shirvani, H., Bahadori, M. K., & Darvishi, A. (2020). Design the Model of Sport Development in Military Hygiene and Cure Branch Staff.
- Tuliao, R. D., & Carag, E. A. (2020). "Factors Affecting Elite Sports Development in the Philippines: A Delphi study". International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24(08).

شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه توریسم ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان

مریم درویشی^۱

رحیم سرور^۲

عباس ملک حسینی^۳

حیدر لطفی^۴

[10.22034/ssvs.2023.2618.2894](https://doi.org/10.22034/ssvs.2023.2618.2894)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۸/۲۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱۱/۱۷

پژوهش حاضر با هدف شناسایی شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان اجرا گردید. روش پژوهش از نوع آمیخته (کیفی-کمی) بود که بخش کیفی آن به صورت تحلیل مضامین انجام گردید. جامعه آماری در بخش کیفی شامل افراد آگاه به موضوع پژوهش بود که برحسب انتخاب هدفمند، تعداد ۲۰ نفر به عنوان نمونه مشخص گردیدند. همچنین جامعه آماری در بخش کمی پژوهش شامل کلیه گردشگران شهر بندرعباس بودند که از امکانات گردشگری ساحلی این شهر استفاده کردند. با توجه به نامشخص بودن تعداد حجم جامعه و بر اساس روش حجم نمونه کوکران در شرایط نامشخص بودن حجم جامعه، تعداد ۳۸۴ نفر با روش نمونه گیری در دسترس به عنوان نمونه تحقیق مشخص شدند. در نهایت، پس از توزیع و جمع آوری پرسش نامه های تحقیق، تعداد ۳۷۰ پرسش نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. ابزار پژوهش شامل مصاحبه های نیمه ساختارمند و پرسش نامه محقق ساخته بود. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از کدگذاری و روش معادلات ساختاری استفاده گردید. تمامی روند تجزیه و تحلیل داده ها در نرم افزارهای اس.پی.اس.اس.، پی.ال.اس. و مکس کیو-دی ای انجام گرفت.

نتایج نشان داد که عوامل شناسایی شده شامل تعالی مدیریتی، تعاملات اجتماعی، نهادینه سازی، بازیابی مخاطب و بهبود محتوا بود. همچنین نهادینه سازی (۰/۹۳۴=تأثیر) و بازیابی مخاطب (۰/۹۱۷=تأثیر) بیشترین اهمیت را داشتند. این مسئله نشان می دهد که در جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی مبتنی بر استانداردسازی همزیستی اجتماعی جوانان باید به عواملی از جمله نهادینه سازی و بازیابی مخاطب توجه جدی نمود.

واژگان کلیدی: گردشگری، مدیریت یکپارچه و همزیستی اجتماعی.

^۱ دانشجوی دکتری، گروه جغرافیا، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران

^۲ استاد، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Rahimsarvar1980@gmail.com

^۳ دانشیار، گروه جغرافیا، واحد ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی، ملایر، ایران

^۴ دانشیار، گروه جغرافیای سیاسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

مقدمه

از نیمه قرن بیستم به بعد، عواملی مانند جهانی شدن، توسعه سرمایه‌داری، پیشرفت ابزارهای حمل‌ونقل و توسعه ارتباطات فناورانه به توسعه صنعت گردشگری منجر شده است (ازیموونا^۱ و همکاران، ۲۰۲۲: ۲). در میان انواع حوزه‌های گردشگری، گردشگری ساحلی به‌عنوان یک از پرمخاطب‌ترین حوزه‌ها مشخص شده است (عابدی و همکاران، ۲۰۲۱: ۲۰۵). امروزه گردشگری ساحلی به‌عنوان یکی از فعالیت‌های جذاب توانسته است تا مخاطبان بسیاری را به خود جلب نماید و به‌عنوان یک فعالیت اجتماعی از جایگاه مهمی در برخی مناطق برخوردار باشد (موسارو و مورالی^۲، ۲۰۱۹: ۱۴۸). گسترش فعالیت‌های مربوط به گردشگری ساحلی و ایجاد گروه‌های اجتماعی در این حوزه باعث شده است تا امروزه کارکردهای اجتماعی گردشگری ساحلی به صورت جدی مدنظر قرار گیرد. محمد و همکاران (۲۰۲۰) اشاره داشتند که فعالیت‌های مربوط به گردشگری به‌عنوان فعالیت‌های اجتماعی می‌تواند فوائد اجتماعی را به ارمغان آورد. ایرشاد (۲۰۱۸) نیز اعلام داشت که گردشگری می‌تواند ضمن ایجاد گروه‌های اجتماعی، باعث گردد تا تعاملات اجتماعی بین‌فردی و گروهی شکل گیرد. بورسوک و لوین (۲۰۲۱) نیز مشخص نمودند که گردشگری ساحلی در صورتی که دارای چارچوب‌ها و هنجارهای اجتماعی مطلوب باشد، باعث بهبود سطح اجتماعی افراد شرکت‌کننده در آن خواهد شد.

گردشگری مزایای اجتماعی بسیاری دارد که نشان‌دهنده تأثیرات اجتماعی مثبت است. این تأثیرات ممکن است شامل حفظ فرهنگ و میراث محلی، تقویت جوامع، ارائه خدمات اجتماعی، تجاری سازی فرهنگ و هنر، احیای آداب و رسوم و حفظ میراث باشد (واسیلیادیس^۳ و همکاران، ۲۰۲۱: ۵۰). اگرچه گردشگری اثرات اجتماعی مثبتی برای جامعه محلی و هم برای گردشگری دارد، اما همین فعالیت می‌تواند کارکردهای اجتماعی منفی را نیز داشته باشد. در واقع، جامعه از طریق گردشگری از کشف تاریخ و همچنین میراث فرهنگی خود لذت می‌برد و ابزارهای توسعه را برای هویت جامعه خود جمع‌آوری می‌کند (چیویشی^۴، ۲۰۱۶: ۱۲). همچنین گردشگری به ساکنان محلی اجازه می‌دهد تا سنت‌ها و فرهنگ خود را از طریق بازدیدهای توریستی حفظ کنند. به‌طور خلاصه، گردشگری به جوامع اجازه می‌دهد تا ضمن محافظت از میراث فرهنگی، تاریخ و سنت‌های خود، بستری جهت تعاملات اجتماعی را فراهم نمایند (فنت^۵ و همکاران، ۲۰۰۷: ۲۷۳).

¹ Azimovna

² Musaro & Moralli

³ Vasileiadis

⁴ Chiweshe

⁵ Fent

شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه تورسم ساحلی مبتنی بر استانداردسازی ..

در مسیر توسعه گردشگری ساحلی باید شرایطی را جهت جذب تمامی گروه‌ها فراهم نمود. جوانان به عنوان یکی از گروه‌های مهم در حوزه گردشگری ساحلی باید در فعالیت‌های مربوط به گردشگری ساحلی از همزیستی اجتماعی مطلوبی برخوردار باشند. همزیستی اجتماعی به عنوان یکی از مسائل مهم در حوزه گردشگری به شمار می‌آید (موسارو و مورالی^۱، ۲۰۱۹: ۱۴۸). تاریخچه همزیستی به زمان‌های گذشته برمی‌گردد و از دیرباز به صورت جدی دنبال شده است (کاپوتو^۲، ۲۰۱۵: ۲۵).

با توجه به کارکردهای و تأثیرات گردشگری بر مسائل اجتماعی، نیاز است تا با بهره‌گیری از ظرفیت‌های اجتماعی گردشگری، شرایطی جهت بهبود همزیستی اجتماعی را فراهم نمود. به عبارتی، در فعالیت‌های مربوط به گردشگری، تعاملات اجتماعی می‌تواند در صورتی که طیف گسترده‌ای از افراد و مخاطبان را دربر بگیرد، منجر به ارتقای سطح همزیستی اجتماعی گردد (میناثر^۳ و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۹). با توجه به اجتماعی بودن فعالیت‌های مربوط به گردشگری و حضور مخاطبان گسترده در آن، از این ظرفیت می‌توان در جهت بهبود سطح همزیستی اجتماعی جوانان استفاده لازم را داشت (اورتاسون و گوتیرز^۴، ۲۰۰۶: ۹۰۳). همزیستی، حالتی است که در آن دو یا چند گروه در کنار هم زندگی می‌کنند و به اختلافات خود احترام می‌گذارند و درگیری‌های خود را بدون خشونت حل می‌کنند (واسیلیادیس و همکاران، ۲۰۲۱: ۵۰). اگرچه ایده همزیستی جدید نیست، ولی این اصطلاح در طول جنگ سرد رایج شد. از طرفی، همزیستی اجتماعی پدیده‌ای است که با ادراک گوناگون بر اساس چندین زیربنای جغرافیایی، قومی و جمعیتی، تاریخی، فرهنگی، معنوی، مذهبی، اقتصادی، سیاسی و غیره شکل می‌گیرد (فنت و همکاران، ۲۰۰۷: ۲۷۳). هر همزیستی به شرایط جاری اقتصادی، فناوری، بیولوژیکی و جمعیتی بستگی دارد که مستقیماً بر سرنوشت همزیستی تأثیر می‌گذارد. از این رو، همزیستی به مثابه سازمانی تلقی می‌شود که در محدوده زمانی و قلمروی معینی عمل می‌کند و هدف آن ارائه حالتی متعادل نسبت به اجزای درونی و محیط اطراف است (چیوشی، ۲۰۱۶: ۱۲). در تحقیقات مختلفی به اهمیت همزیستی اجتماعی اشاره داشته‌اند (بوسی و همکاران، ۲۰۲۱، ۱۹۵؛ بورسوک و لوین، ۲۰۲۱، ۱۷۶؛ محمد و همکاران، ۲۰۲۰، ۱۳۰؛ ایرشاد، ۲۰۱۸، ۱۰۸). ضرورت استانداردسازی همزیستی اجتماعی متناسب با اصول و ارزش‌های جامعه کاملاً درک می‌گردد (ماراتا و همکاران، ۲۰۱۶: ۲۶۷).

توجه به مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی در جهت بهبود وضعیت اجتماعی به عنوان یک مسئله مهم سبب گردیده است تا تلاش‌هایی از سوی محققان صورت پذیرد (واسیلیادیس و همکاران، ۲۰۲۱).

¹ Musaro & Moralli

² Caputo

³ Minnaert

⁴ Ultasun & Gutierrez

۵۰، فنت و همکاران، ۲۰۰۷: ۲۷۳، چیوشی، ۲۰۱۶: ۱۲). اگرچه تلاش‌هایی در این زمینه انجام شده است، اما تاکید بیش از اندازه بر مسائل اقتصادی گردشگری ساحلی سبب گردیده است تا امروزه کارکردهای اجتماعی آن به دست فراموشی سپرده شود. شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی مبتنی بر استانداردسازی همزیستی اجتماعی جوانان می‌تواند ضمن ایجاد بستری مناسب و مطلوب، شرایطی جهت توسعه اجتماعی جوامع را فراهم نماید. با توجه به اهمیت تعالی اجتماعی به خصوص در میان جوانان، انجام تحقیق حاضر می‌تواند ضمن رفع خلا تحقیقاتی در این حوزه، راهکارهایی را در جهت بهره‌گیری مناسب‌تر از مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی در جهت ارتقای سطح همزیستی اجتماعی جوانان فراهم نماید. اگرچه گردشگری ساحلی به‌عنوان یکی از مسائل مهم مشخص می‌باشد، اما عدم توجه به همزیستی اجتماعی مطلوب و مطابق با ارزش‌های جامعه؛ سبب گردیده است تا گردشگری ساحلی به‌عنوان یک فعالیت در جهت شکل‌گیری همزیستی اجتماعی مشخص نگردد. ابهام در جهت استانداردسازی همزیستی اجتماعی جوانان به واسطه مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی سبب گردیده است تا امروزه به ظرفیت گردشگری ساحلی به‌عنوان یک فعالیت اجتماعی در جهت استانداردسازی همزیستی اجتماعی جوانان توجه نگردد. خلا تحقیقاتی در زمینه نبود مدل بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی مبتنی بر استانداردسازی همزیستی اجتماعی جوانان سبب گردیده است تا از منظر علمی خلا تحقیقاتی در این حوزه شکل گیرد و این خلا باعث شده تا شواهد علمی در این حوزه وجود نداشته باشد. ضرورت بهبود سطح همزیستی اجتماعی جوانان و همچنین وجود مخاطبان گسترده در حوزه گردشگری ساحلی باعث شده است تا اهمیت بهره‌گیری از ظرفیت‌های گردشگری ساحلی در جهت بهبود همزیستی اجتماعی کاملاً درک گردد. با توجه به عدم توجه به کارکردهای اجتماعی گردشگری ساحلی، نیاز است تا ضمن شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی مبتنی بر همزیستی اجتماعی جوانان، شرایطی جهت ایجاد بسترهای مطلوب در مسیر بهبود کارکردهای اجتماعی جوانان فراهم آید. لذا تحقیق حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان، سعی در پاسخ به این سؤال دارد:

عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی می‌باشد که به‌صورت میدانی انجام گردید. روش پژوهش از نظر روش گردآوری داده‌ها، آمیخته بود که به‌صورت کیفی-کمی اجرایی گردید. در بخش کیفی از روش تحلیل مضامین استفاده شد. جامعه آماری پژوهش حاضر در بخش کیفی شامل افراد آگاه به موضوع پژوهش بود. به‌منظور شناسایی این نمونه‌ها، از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده گردید. این نمونه‌گیری تا

شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه توریسم ساحلی مبتنی بر استانداردسازی ..

رسیدن به اشیاع نظری ادامه یافت و در نهایت تعداد ۲۰ نفر به عنوان نمونه در بخش کیفی مشخص گردیدند. جهت انتخاب نمونه های بخش کیفی پژوهش، تخصص در حوزه گردشگری و همزیستی به عنوان ملاک انتخاب مدنظر قرار گرفت. به واسطه پرسش نامه های اولیه، دانش نمونه ها در مورد همزیستی اجتماعی مشخص گردید. جدول ۱ ویژگی های نمونه های پژوهش در بخش کیفی را به نمایش گذاشته است:

جدول ۱: ویژگی های نمونه های بخش کیفی

نمونه	جنسیت	سن	سطح تحصیلات	پست سازمانی
نمونه ۱	مرد	۵۰	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۲	مرد	۴۸	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۳	زن	۵۵	کارشناسی ارشد	مدیر بخش گردشگری
نمونه ۴	مرد	۵۷	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۵	مرد	۵۲	کارشناسی	مدیر بخش گردشگری
نمونه ۶	زن	۴۹	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۷	مرد	۵۰	کارشناسی ارشد	مدیر بخش گردشگری
نمونه ۸	زن	۴۱	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۹	مرد	۳۹	کارشناسی ارشد	مدیر بخش گردشگری
نمونه ۱۰	مرد	۳۷	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۱۱	مرد	۴۲	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۱۲	مرد	۴۷	کارشناسی ارشد	مدیر بخش گردشگری
نمونه ۱۳	زن	۴۴	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۱۴	مرد	۴۵	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۱۵	مرد	۴۴	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۱۶	زن	۴۹	کارشناسی ارشد	مدیر بخش گردشگری
نمونه ۱۷	زن	۴۷	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۱۸	مرد	۴۸	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۱۹	مرد	۵۲	دکتری	عضو هیئت علمی
نمونه ۲۰	زن	۵۵	کارشناسی ارشد	مدیر بخش گردشگری

جامعه آماری در بخش کمی پژوهش شامل کلیه گردشگرانی بود که در فاصله فروردین ۱۴۰۰ لغایت شهریور ۱۴۰۰ به شهر بندرعباس مسافرت کرده بودند و گردشگر محسوب می شدند و از امکانات گردشگری ساحلی این شهر استفاده داشته اند. با توجه به نامشخص بودن تعداد حجم جامعه و بر اساس روش حجم نمونه کوکران در شرایط نامشخص بودن حجم جامعه، تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه تحقیق مشخص شدند. در نهایت پس از پخش و جمع آوری پرسش نامه های تحقیق؛ تعداد ۳۷۰ پرسش نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. روش نمونه گیری در بخش کمی از نوع در دسترس بود.

ابزار پژوهش شامل مصاحبه های نیمه ساختارمند و پرسش نامه محقق ساخته بود. جهت انجام مصاحبه های پژوهش با توجه به شرایط پیش آمده، ضمن هماهنگی با نمونه های بخش کیفی به دو صورت حضوری و غیر حضوری انجام گردید. نمونه هایی که اعلام آمادگی جهت انجام مصاحبه حضوری را نمودند، با رعایت نکات بهداشتی مصاحبه به صورت حضوری انجام شد. برخی نمونه های بخش کیفی نیز که امکان مصاحبه حضوری را نداشتند، از طریق غیر حضوری و استفاده از تلفن و شبکه های مجازی، مورد مصاحبه قرار گرفتند. خروجی مصاحبه های بخش کیفی منجر به طراحی پرسش نامه شد. این پرسش نامه دارای ۴۱ سؤال بود که به بررسی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی جوانان پرداخته و به صورت طیف ۵ ارزشی لیکرت بود. همچنین با توجه به تخصصی بودن سؤالات پرسش نامه، در ابتدا متنی جهت افزایش آگاهی پاسخ دهندگان نسبت به سؤالات پرسش نامه ارائه گردید تا درک تقریباً یکسانی در میان نمونه های تحقیق از ماهیت موضوع ایجاد گردد.

روایی محتوایی این پرسش نامه با استفاده از نظرات ۷ تن از اساتید دانشگاهی و روایی سازه آن به وسیله روش تحلیل عاملی مورد بررسی قرار گرفت. پایایی این پرسش نامه نیز با استفاده از محاسبه آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۵ مشخص گردید. همچنین در بخش کیفی پژوهش جهت بررسی روایی از قابلیت باورپذیری (اعتبار)، انتقال پذیری و تأیید پذیری استفاده گردید. بدین منظور محقق جهت بررسی قابلیت باورپذیری از تأیید فرایند پژوهش توسط هشت متخصص و همچنین استفاده از دو کدگذار جهت کدگذاری چند نمونه مصاحبه جهت کسب اطمینان از یکسانی دیدگاه کدگذاران استفاده کرد. همچنین جهت بررسی انتقال پذیری، سه متخصص که در پژوهش مشارکت نداشتند در مورد یافته های پژوهش مورد مشورت قرار گرفتند. همچنین جهت بررسی قابلیت تأیید پذیری از ثبت و ضبط تمامی مصاحبه ها و بررسی آنان در زمان های مورد نیاز استفاده گردید. در پژوهش حاضر جهت بررسی پایایی، از کمیته های تخصصی استفاده گردید؛ بدین صورت که از اعضای این کمیته تخصصی جهت کدگذاری موازی برخی مصاحبه ها و همچنین ارزیابی و برنامه های مربوط به مصاحبه ها استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده های پژوهش حاضر از کدگذاری به صورت کدگذاری باز، محوری و انتخابی در بخش کیفی با استفاده از روش تحلیل مضامین و

شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه تورسم ساحلی مبتنی بر استانداردسازی ..

همچنین از روش آماری معادلات ساختاری در بخش کمی استفاده گردید. تمامی روند تجزیه و تحلیل داده- های کمی پژوهش در نرم افزارهای اس. پی. اس. اس.^۱ نسخه ۲۰، پی. ال. اس.^۲ نسخه ۲ و مکس کیودی ای ۲۰۱۸ انجام گرفت.

یافته‌های پژوهش

جدول ۲، یافته‌های توصیفی مربوط به نمونه‌های پژوهش کمی را نشان می‌دهد:

جدول ۲: یافته‌های توصیفی پژوهش

ویژگی‌های جمعیت شناختی	گروه‌ها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۲۲۰	۵۹/۵ درصد
	زن	۱۵۰	۴۰/۵ درصد
سطح تحصیلات	دیپلم و پایین‌تر	۸۱	۲۱/۹ درصد
	کاردانی و کارشناسی	۱۹۷	۵۳/۲ درصد
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۹۲	۲۴/۹ درصد
	زیر ۳۰ سال	۱۵۸	۴۲/۷ درصد
رده سنی	۳۰-۴۰ سال	۹۲	۲۴/۹ درصد
	۴۰-۵۰ سال	۷۸	۲۱/۱ درصد
	بالای ۵۰ سال	۴۲	۱۱/۳ درصد

به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان از روش کیفی از نوع تحلیل مضامین و انجام مصاحبه استفاده گردید. در این مرحله با مطالعه دقیق مصاحبه‌های پیاده‌شده ابتدا برای هر یک از متون، تمامی افکار مستقل مفاهیم و نکات کلیدی و مهم به عنوان مضمون‌های پایه شناسایی شد. جدول ۳ نمونه‌ای از مضمون‌های مستخرج از متن مصاحبه‌های انجام شده را نشان می‌دهد:

^۱ SPSS

^۲ PLS

جدول ۳: یافته‌های مربوط به نمونه‌ای از مضمون‌های مستخرج از متن مصاحبه‌ها

شماره مصاحبه شوونده	مضمون پایه	متن
شماره ۳	ایجاد مبادلات اجتماعی در سطوح فردی و گروهی	به نظرم در جهت بهبود این مسئله ضروری است تا تعاملات و مبادلات اجتماعی شکل گیرد. بدون شک این تعاملات و مبادلات اجتماعی می‌تواند در سطوح فردی و گروهی انجام گردد.
	ذینفع‌شناسی در گردشگری ساحلی	یکی از ضعف‌های مشهود در حوزه گردشگری ساحلی که باعث شده است تا روند تعاملات اجتماعی دچار خدشه گردد، عدم توجه به ذینفعان در حوزه گردشگری ساحلی می‌باشد؛ به صورتی که امروزه عملاً ذینفع‌شناسی در حوزه گردشگری ساحلی به عنوان یک ضرورت درک می‌گردد.
شماره ۵	ایجاد گروه‌های مردم‌نهاد در گردشگری ساحلی	بدون شک گروه‌های مردم‌نهاد در جهت توسعه گردشگری ساحلی جهت شکل‌گیری همزیستی اجتماعی ایده‌آل یکی از عوامل مهم است که باید به صورت مناسبی اجرایی گردد.
	کاهش نابرابری‌های اجتماعی در گردشگری ساحلی	به عینا دیده‌ام که نابرابری‌های اجتماعی و تفاوت‌هایی که کاملاً مشهود می‌باشد به عنوان یک مانع سبب گردیده است تا گردشگری ساحلی نتواند همزیستی اجتماعی را تسریع دهد. بدون شک رفع این مانع به عنوان یک راهکار مهم باید در دستور کار قرار گیرد.
شماره ۷	کاهش تنش‌های مذهبی در	بدون شک یکی از محدودیت‌های موجود در حوزه گردشگری ساحلی که باعث شده است تا تعاملات اجتماعی را تحت شعاع قرار دهد، تنش‌های مذهبی می‌باشد. کاهش تنش‌های مذهبی می‌تواند یک
	مذهبی در	

عامل مهم در جهت توسعه گردشگری ساحلی برای بهبود همزیستی اجتماعی باشد.	حوزه گردشگری ساحلی شناسایی
شناسایی انحرافات اجتماعی در حوزه گردشگری ساحلی و همچنین رفع این انحرافات اجتماعی می تواند بستر مناسبی جهت همزیستی اجتماعی را فراهم نماید.	انحرافات اجتماعی در گردشگری ساحلی
شماره ۴	

پس از بررسی های انجام شده، تعداد ۴۱ مضمون پایه شناسایی گردید. در ادامه مقوله هایی که بار معنایی مشابهی داشت و مفهومی یکسان را به ذهن متبادر می کرد ذیل یک مقوله انتزاعی و کلیتر قرار گرفت. به عبارتی دیگر، با دسته بندی، ترکیب و تلخیص مضمون های پایه، تعدادی مضمون سازمان دهنده که می توانست گویای ویژگی های گروهی بخشی از مضمون های پایه باشد، ظهور یافت. جدول ۴ مضامین پایه، مضامین سازمان دهنده و مضامین فراگیر را نشان می دهد:

جدول ۴: مضمون های پایه و مضمون های سازمان دهنده

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	فراوانی
عوامل نهادی	بهبود محتوا	متناسب سازی فعالیت های گردشگری ساحلی با خواست اجتماعی	۱۲
		غنی سازی فعالیت های گردشگری ساحلی	۱۴
		ایجاد محتواهای فرهنگی در فضای مجازی	۱۵
		ایجاد الگوهای مناسب رسانه در گردشگری ساحلی	۱۸
		شفاف سازی و تقویت استانداردهای اجتماعی	۱۳
		به روز رسانی فعالیت های گردشگری ساحلی با توجه به خواست اجتماعی	۱۴
		هماهنگی فعالیت های گردشگری ساحلی با هنجارهای اجتماعی	۱۲

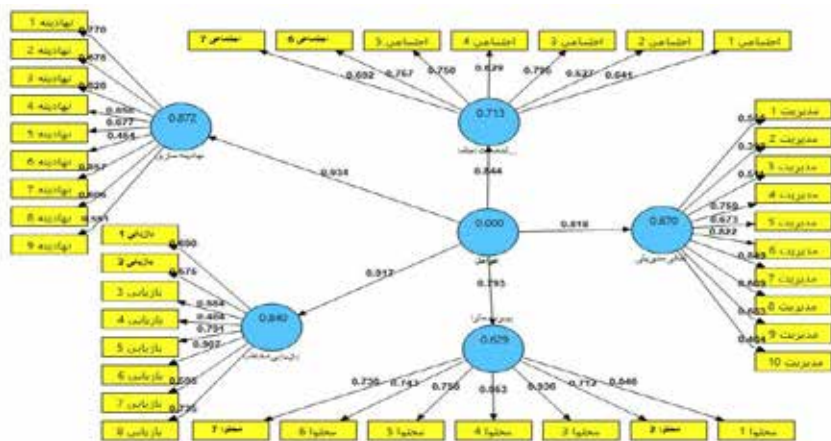

شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه توریسم ساحلی مبتنی بر استانداردسازی ..

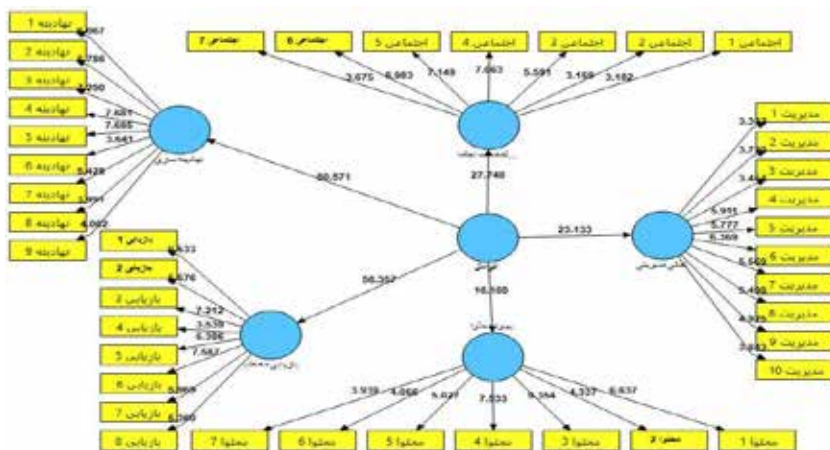
مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	فراوانی
		شکل‌گیری وفاق اجتماعی در گردشگری ساحلی	۱۵
		بهبود تکررگرایی اجتماعی در گردشگری ساحلی	۱۶
		ایجاد وابستگی‌های اجتماعی در فعالیت‌های گردشگری ساحلی	۱۷
		ایجاد پایگاه‌های اجتماعی دائمی در مناطق گردشگری	۱۵
		آمایش سرزمینی در گردشگری ساحلی	۱۸
		بهبود مدارا سیاسی در حوزه گردشگری ساحلی	۱۹
		کاهش نابرابری‌های اجتماعی در گردشگری ساحلی	۱۷
		بهبود تخصص‌گرایی در حوزه گردشگری ساحلی	۱۴
	تعالی مدیریتی	بسیج سیاسی در گردشگری ساحلی	۱۵
		کاهش تنش‌های مذهبی در حوزه گردشگری ساحلی	۱۵
		بهبود مدارا اخلاقی در حوزه گردشگری ساحلی	۱۶
		تقسیم‌کار در میان مخاطبان گردشگری ساحلی	۱۷
		شناسایی انحرافات اجتماعی در گردشگری ساحلی	۱۶
		شناسایی کج روی‌های اجتماعی	۱۴

با توجه به نتایج، تعداد ۵ مضمون (بهبود محتوا، بازیابی مخاطب، نهادینه‌سازی، تعاملات اجتماعی و تعالی مدیریتی) به عنوان مضامین سازمان‌دهنده مشخص گردید. همچنین، تعداد ۲ مضمون فراگیر (عوامل نهادی و عوامل اجرایی) شناسایی شدند.

به‌منظور بررسی این عوامل در بخش کمی از روش معادلات ساختاری و جهت شناسایی توزیع داده‌های پژوهش حاضر از محاسبه کشیدگی و چولگی استفاده شد. با توجه به نتایج این شاخص‌ها مشخص گردید که داده‌های پژوهش حاضر از توزیع غیرطبیعی برخوردار بودند. با توجه به غیرطبیعی بودن توزیع داده‌های پژوهش جهت انجام روش معادلات ساختاری از نرم‌افزارهای واریانس‌محور استفاده گردید. شکل ۲ و ۳ مدل پژوهش در حالت بار عاملی و ضرایب تی را به نمایش گذاشته‌اند:

شکل ۲: مدل پژوهش در حالت بار عاملی

شکل ۳: مدل پژوهش در حالت ضرایب تی

شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه تورسم ساحلی مبتنی بر استانداردسازی ..

جدول ۴، خلاصه مدل پژوهش را به نمایش گذاشته است:

جدول ۴: خلاصه مدل پژوهش

عوامل	تأثیر	تی	سطح معناداری
بهبود محتوا	۰/۷۹۳	۱۶/۱۶۸	۰/۰۰۱
بازیابی مخاطب	۰/۹۱۷	۵۶/۳۵۷	۰/۰۰۱
نهادینه سازی	۰/۹۳۴	۵۰/۵۷۱	۰/۰۰۱
تعاملات اجتماعی	۰/۸۴۴	۲۷/۷۴۰	۰/۰۰۱
تعالی مدیریتی	۰/۸۱۸	۲۳/۱۳۳	۰/۰۰۱

مطابق با نتایج مدل پژوهش مشخص گردید که با توجه به میزان تی هر عامل که بالاتر از ۱/۹۶ می باشد، می توان چنین گفت که تمامی عوامل به صورت معناداری در مدل پژوهش حضور داشتند. به منظور بررسی برازش مدل پژوهش از شاخص های منتخب استفاده گردید. جدول ۵ نتایج مربوط به شاخص های برازش مدل پژوهش را نشان می دهد:

جدول ۵: شاخص های برازش

بهبود محتوا	بازیابی مخاطب	نهادینه سازی	تعاملات اجتماعی	تعالی مدیریتی	معیار	وضعیت
۰/۸۱	۰/۸۳	۰/۸۷	۰/۸۴	۰/۸۵	بالاتر از ۰/۷	مطلوب
۰/۸۷	۰/۸۸	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۸۸	بالاتر از ۰/۷	مطلوب
۰/۵۷	۰/۵۲	۰/۵۶	۰/۵۵	۰/۵۱	بالاتر از ۰/۴	مطلوب
ضریب تعیین	۰/۶۲	۰/۸۴	۰/۸۷	۰/۷۱	۰/۳۳=متوسط	مطلوب
					۰/۱۹=ضعیف	
					۰/۶۷=قوی	

به منظور بررسی روایی واگرا از روش فورنل و لاکر^۱ (۱۹۸۱) استفاده شد. جدول ۶ نتایج روایی واگرا با استفاده از روش فورنل و لاکر نشان می‌دهد:

جدول ۶: شاخص‌های برازش

بهبود	بازیابی	نهادینه‌سازی	تعاملات	تعالی
محتوا	مخاطب		اجتماعی	مدیریتی
بهبود محتوا	۰/۷۵			
بازیابی مخاطب	۰/۱۲۷	۰/۷۲		
نهادینه‌سازی	۰/۱۰۸	۰/۱۳۹	۰/۷۴	
تعاملات اجتماعی	۰/۲۰۴	۰/۱۵۰	۰/۱۴۷	۰/۷۴
تعالی مدیریتی	۰/۲۰۱	۰/۱۴۷	۰/۱۳۹	۰/۱۰۸
				۰/۷۱

همان طور که نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد، ریشه دوم مقادیر میانگین واریانس استخراجی هر سازه بزرگ‌تر از مقادیر همبستگی آن سازه با سازه‌های دیگر می‌باشد. جدول ۷ نتایج مربوط به شاخص برازش کلی مدل^۲ را نشان می‌دهد:

جدول ۷: شاخص GOF

عوامل	مقادیر اشتراکی	R2	$GOF = \sqrt{R2} \times \text{مقادیر اشتراکی}$
بهبود محتوا	۰/۵۷	۰/۶۲	۰/۵۹۴
بازیابی مخاطب	۰/۵۲	۰/۸۴	۰/۶۶۰
نهادینه‌سازی	۰/۵۶	۰/۸۷	۰/۶۹۷
تعاملات اجتماعی	۰/۵۵	۰/۷۱	۰/۶۲۴
تعالی مدیریتی	۰/۵۱	۰/۶۷	۰/۵۸۴

با توجه به اینکه میزان مطلوب شاخص GOF بالاتر از ۰/۳۶ می‌باشد، می‌توان چنین اعلام داشت که میزان این شاخص در عوامل شناسایی شده در وضعیت مطلوبی قرار دارد. با توجه به نتایج مربوط به

^۱ Fornell-Larcker

^۲ GOF

شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه تورسم ساحلی مبتنی بر استانداردسازی ..

شاخص برازش مدل، مشخص گردید که مدل پژوهش در تمامی شاخص‌ها از برازش مناسبی برخوردار می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

گردشگری ساحلی به عنوان یکی از انواع گردشگری همواره از جذابیت‌های زیادی برخوردار بوده و مخاطبانی را جذب نموده است. اگرچه گردشگری ساحلی به عنوان یک مسئله مهم و کلیدی مشخص می‌باشد، اما عدم توجه به جنبه‌های اجتماعی این حوزه سبب گردیده است تا از ظرفیت‌های گردشگری ساحلی به صورت مطلوب و مناسبی استفاده نگردد و شرایطی جهت شکل‌گیری همزیستی اجتماعی فراهم ننماید. این مسئله ناشی از خلاء پژوهشی در مسیر شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان بود. لذا تحقیق حاضر با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان طراحی و اجرا گردید.

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان شامل تعالی مدیریتی، تعاملات اجتماعی، نهادینه‌سازی، بازیابی مخاطب و بهبود محتوا می‌باشد. به عبارتی، توجه به تعالی مدیریتی، تعاملات اجتماعی، نهادینه‌سازی، بازیابی مخاطب و بهبود محتوا می‌تواند زمینه بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان را فراهم نماید. در تحقیقات مختلفی به این مسئله اشاره شده است. لئو^۱ و همکاران (۲۰۲۲)، کار^۲ و همکاران (۲۰۱۹) و وانگ^۳ و همکاران (۲۰۲۰) اشاره داشتند که در جهت توسعه گردشگری باید به صورت جدی جنبه‌های مختلفی را مدنظر قرار داد. فورسیس (۲۰۰۲) در تحقیق خود اشاره داشت که با توجه به وجود مخاطبان گسترده در حوزه گردشگری ساحلی باید از ظرفیت‌های این مخاطبان در مسیر توسعه اجتماعی استفاده نمود. پس می‌توان چنین اعلام داشت که نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات فورسیس (۲۰۰۲)، لئو و همکاران (۲۰۲۲)، کار و همکاران (۲۰۱۹) و وانگ و همکاران (۲۰۲۰) همخوان می‌باشد. به نظر می‌رسد گستردگی مخاطبان در حوزه گردشگری ساحلی سبب گردیده است تا گروه‌های اجتماعی مختلفی با توجه به تفاوت‌های فردی شکل گیرد که این مسئله می‌تواند زمینه جهت تحول اجتماعی را فراهم نماید. مدیریت تفاوت‌های اجتماعی در حوزه گردشگری ساحلی می‌تواند زمینه جدی در جهت ارتقای همزیستی اجتماعی را فراهم نماید. به عبارتی، جذابیت‌های گردشگری ساحلی و همچنین وجود گروه‌های مختلف در این حوزه سبب گردیده است تا امروزه انتظار داشت که از ظرفیت‌های گردشگری ساحلی در جهت بهبود همزیستی اجتماعی بتوان استفاده کرد. اگرچه در تحقیقات مختلفی به کارکردهای اجتماعی

¹ Lau

² Car

³ Wang

گردشگری در جوامع پرداخته شده است (ویلسون^۱ و همکاران، ۲۰۲۱: ۳؛ ارابادژیان^۲ و همکاران، ۲۰۲۱: ۲۲۳۵؛ ناندی، ۱۳۹۶: ۱۴۹؛ لطفی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۸؛ ذوالفقاری و همکاران، ۲۰۱۹: ۳) اما همچنان روند تاثیرگذاری گردشگری بر مسائل اجتماعی نیاز به مطالعات جدی دارد (سقائی و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۴). با توجه به ضرورت کارکردهای اجتماعی گردشگری، ویلسون و همکاران (۲۰۲۱) اشاره داشتند که نیاز است تا جنبه های فرهنگی مختلفی در فعالیتهای مربوط به گردشگری پیاده سازی گردد تا شرایطی جهت ارتقای کارکردهای اجتماعی نیز فراهم گردد. ارابادژیان و همکاران (۲۰۲۱) نیز اشاره داشتند که در مسیر تحول اجتماعی در فعالیتهای مربوط به گردشگری باید به جنبه های مختلف و متعددی توجه داشت. نتایج تحقیق حاضر در این زمینه با نتایج تحقیقات ویلسون و همکاران (۲۰۲۱) و ارابادژیان و همکاران (۲۰۲۱) همسو می باشد. به نظر می رسد ضرورت و جایگاه مهم مسائل اجتماعی در فعالیتهای مربوط به گردشگری ساحلی و نیاز به وجود بسترهای مختلفی در این حوزه سبب گردیده است تا عوامل متعددی در جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی مبتنی بر همزیستی اجتماعی جوانان شناسایی گردد.

نتایج نشان داد که عوامل شناسایی شده شامل تعالی مدیریتی، تعاملات اجتماعی، نهادهای سازی، بازیابی مخاطب و بهبود محتوا بود. نهادهای سازی (۹۳۴/۰=تأثیر) و بازیابی مخاطب (۹۱۷/۰=تأثیر) بیشترین اهمیت را دارا می باشند. ایجاد شرایطی جهت نهادهای سازی و بازیابی مخاطبان در حوزه گردشگری ساحلی می تواند بستری در جهت ارتقای همزیستی اجتماعی فراهم نماید. در تحقیقات مختلفی به این مسئله اشاره شده است. چیلوفیا و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیق خود دریافتند که در مسیر توسعه اجتماعی در حوزه گردشگری باید همزمان مسئولیت اجتماعی در حوزه های مختلف گردشگری شکل گیرد. رودریگوئزگیرون و وانستی (۲۰۱۹) در تحقیق خود مشخص نمودند که اقدام جمعی در جهت جذب مخاطب در گردشگری می تواند منجر به توسعه اجتماعی گردد. پس نتایج تحقیق حاضر با نتایج چیلوفیا و همکاران (۲۰۱۹) و رودریگوئزگیرون و وانستی (۲۰۱۹) همخوان می باشد. به نظر می رسد توجه به نهادهای سازی و بازیابی مخاطبان به واسطه بهبود اجتماع های موجود در گردشگری ساحلی می تواند زمینه جدی در جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان را فراهم نماید. بدون شک توجه به نهادهای سازی و بازیابی مخاطبان می تواند به واسطه پاسخ به نیازهای جوانان شرایطی جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان را فراهم نماید. اگرچه در تحقیق حاضر نهادهای سازی و بازیابی مخاطب به عنوان دو عامل مهم در جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی مبتنی بر همزیستی اجتماعی جوانان مشخص گردید، اما لائو^۳ و همکاران (۲۰۲۲) اشاره داشتند که در جهت

¹ Wilosn

² Arabadzhyan

³ Lau

بهبود کارکردهای اجتماعی در فعالیتهای مربوط به گردشگری باید زیرساختهای لازم در این حوزه فراهم گردد. از دیدگاه آنان، زیرساختها به واسطه جذب تمامی گروه و مخاطبان می تواند بستری جهت تعاملات اجتماعی را فراهم نماید. پس نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات لائو و همکاران (۲۰۲۲) ناهمسو می باشد. به نظر می رسد تفاوت های فرهنگی و جغرافیایی در محیط مورد مطالعه تحقیق حاضر و تحقیق لائو و همکاران (۲۰۲۲) باعث شکل گیری این ناهمسویی شده است. ژنگ^۱ (۲۰۲۰) نیز مشخص نمود که بستر سازی فرهنگی و ایجاد فعالیتهای نهادینه در حوزه گردشگری می تواند کارکردهای اجتماعی را بهبود دهد. پس نتایج تحقیق حاضر در این زمینه با نتایج تحقیقات ژنگ (۲۰۲۰) همسو می باشد. به نظر می رسد نهادهای سازی به واسطه ایجاد فعالیتهای کلیدی در حوزه فرهنگ سازی و ایجاد بستری در جهت شکل گیری تعاملات اجتماعی می تواند شرایطی جهت حضور مخاطبان مختلف جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی مبتنی بر همزیستی اجتماعی جوانان را فراهم نماید.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا با تبادل آداب و سنت در حوزه گردشگری ساحلی و همچنین افزایش منزلت به فعالیتهای گردشگری ساحلی در عرصه اجتماعی، شرایطی جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان فراهم آید. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا با ذینفع شناسی در گردشگری ساحلی و کرامت بخشی به مخاطبان گردشگری ساحلی، شرایطی جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان فراهم شود. با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا با ایجاد چارچوب های اخلاقی و ارزشی در حوزه گردشگری و مکلف نمودن پاسخ به این چارچوب، ضمن تعهد تعمیم یافته در میان مخاطبان و ارزیابی تعهد این افراد با توجه به خود ارزشیابی، شرایطی جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان فراهم آید. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا ضمن شناسایی مخاطبان حوزه گردشگری و توجه به نیازهای آنان، ضمن بازیابی هویت مخاطبان گردشگری ساحلی به واسطه بهبود فعالیتهای فرهنگی، شرایطی جهت بهبود مدیریت یکپارچه گردشگری ساحلی با تاکید بر همزیستی اجتماعی جوانان فراهم گردد.

منابع

- سقائی، محسن؛ امینی نژاد، غلامرضا و صبوچی، غلامرضا. (۱۳۹۵). «بررسی توانمندی های گردشگری شهر ساحلی بوشهر بر اساس مدل سوات و تاپسیس». جغرافیا و برنامه ریزی محیطی. ۲۷ (۱) (پیاپی ۶۱)، صص ۹۹-۱۲۶.
- لطفی، حیدر؛ مفرد، هاشم؛ نصری، فرامرز و امیری، بازرگان. (۱۳۹۵). «نقش مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی ICZM در ارتقای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران». فصل نامه علمی پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای). ۷ (۱)، صص ۱۷-۳۲.

^۱ Zheng

- ناندی، محمد. (۱۳۹۶). «سیاست‌های حفاظت از ساحل و مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی». فصل‌نامه علمی پژوهشی دانش انتظامی مازندران. ۸(۴)، صص ۱۳۹-۱۵۳.

- Abedi, M., Farzan, F., Dousti, M., & Honarvar, A. (2021). **“Obstacles of the Beach-Water Sports Tourism Development in Iran”**. *Tourism Management*, 16(54), 203-206.
- Arabadzhyan, A., Figini, P., García, C., González, M. M., Lam-González, Y. E., & León, C. J. (2021). **“Climate change, coastal tourism, and impact chains—a literature review”**. *Current Issues in Tourism*, 24(16), 2233-2268.
- Azimovna, M. S., Ilkhomovna, U. D., & Shokhrukhovich, U. F. (2022). **“Innovative Strategies of Tourism Development in Uzbekistan”**. *European Journal of Innovation in Nonformal Education*, 2(1), 1-4.
- Borsuk, I., & Levin, P. T. (2021). **“Social coexistence and violence during Turkey’s authoritarian transition”**. *Southeast European and Black Sea Studies*, 21(2), 175-187.
- Bucci, F., Panicia, R. M., Bisogni, F., Pirrotta, S., Dolcetti, F. R., Marchetti, G., & Romelli, K. (2021). **“Bringing mental health back into the dynamics of social coexistence: Emotional Textual Analysis”**. In *Qualitative research methods in mental health* (pp. 193-218). Springer, Cham.
- Caputo, A. (2015). **“The local culture as a means to explore the processes of social coexistence: A case study on a neighborhood in the city of Rome”**. *Community Psychology in Global Perspective*, 1(2), 22-39.
- Car, T., Stifanich, L. P., & Šimunić, M. (2019). **“Internet of things (iot) in tourism and hospitality: Opportunities and challenges”**. *Tourism in South East Europe*, 5, 163-175.
- Chilufya, A., Hughes, E., & Scheyvens, R. (2019). **“Tourists and community development: corporate social responsibility or tourist social responsibility?”** *Journal of Sustainable Tourism*, 27(10), 1513-1529.
- Chiweshe, M. K. (2016). **“Efficacy of top-down approaches to post-conflict social coexistence and community building: Experiences from Zimbabwe”**. *African Journal on Conflict Resolution*, 16(2), 11-34.
- Fent, T., Groeber, P., & Schweitzer, F. (2007). **“Coexistence of social norms based on in-and out-group interactions”**. *Advances in Complex Systems*, 10(02), 271-286.
- Forsyth, T. (2002). **“What happened on ‘The Beach’? Social movements and governance of tourism in Thailand”**. *International Journal of Sustainable Development*, 5(3), 326-337.
- Irshad, M. (2018). **“Tri lingualism, national integration, and social coexistence in postwar Sri Lanka”**. In *Multilingual Education Yearbook 2018* (pp. 107-124). Springer, Cham.
- Lau, E. R., Kabu, M., & Putro, B. H. (2022). **“Sport Tourism Development in Mali Beach Alor Regency-Indonesia”**. In *International Conference on Applied Science and Technology on Social Science 2021 (iCAST-SS 2021)* (pp. 123-126). Atlantis Press.
- Marta, E., Marzana, D., Aresi, G., & Pozzi, M. (2016). **“When living and working well together in organizations changes into good social coexistence: The Talent Club case”**. *World Futures*, 72(5-6), 266-283.
- Minnaert, L., Diekmann, A., & McCabe, S. (2012). **“Defining social tourism and its historical context”**. *Social tourism in Europe: Theory and practice*, 18-30.
- Mohamed, S., Mar'ie, M., & Zeid, M. (2020). **“Civilized and Social Coexistence between Muslims and Non-Muslims in Upper Egypt at the First Centuries of Hijra”**. 4(2), 130-145.
- Musaro, P., & Moralli, M. (2019). **“De-Bordering Narratives on Tourism and Migration. A Participatory Action-Research on Two Innovative Italian Practices”**. *Italian Journal of Sociology of Education*, 11(2), 147-173.
- Rodriguez-Giron, S., & Vanneste, D. (2019). **“Social capital at the tourist destination level: Determining the dimensions to assess and improve collective action in tourism”**. *Tourist Studies*, 19(1), 23-42.
- Urtasun, A., & Gutiérrez, I. (2006). **“Tourism agglomeration and its impact on social welfare: An empirical approach to the Spanish case”**. *Tourism Management*, 27(5), 901-912.
- Vasileiadis, I., Koutras, S., & Stagiopoulos, P. (2021). **“Changing the attitudes of high school students towards intellectual disabilities: the contribution of a social coexistence programmer”**. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 21(1), 49-62.

شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت یکپارچه توریسم ساحلی مبتنی بر استانداردسازی ..

- Wang, W., Kumar, N., Chen, J., Gong, Z., Kong, X., Wei, W., & GAO, H. (2020). **“Realizing the potential of the internet of things for smart tourism with 5G and AI”**. IEEE network, 34(6), 295-301.
- Wilson, T., Croft, C., & Reed, S. (2021). **“Promoting Intercollegiate Beach Volleyball: The Rise of the NCAA's Fastest Growing Sport”**. Journal of Managerial Issues, 33(3), 1-10.
- Zheng, W. (2020). **“Ecological development strategy of coastal sport projects of Jiangsu Province”**. Journal of Coastal Research, 109(SI), 152-158.
- Zolfaghari, H., Basati, M., & Mazloom, K. (2019). **“A Review on Climatic Capacities of North and South Shores of Iran for expanse beach sport and Tourism Activities”**. Geographical Planning of Space, 9(31), 1-12.

ارائه مدل سوت‌زدن سازمانی در سازمان‌های ورزشی به‌منظور کاهش تخلفات

علی نوری قره‌تکن^۱

زین‌العابدین فلاح^۲

طاهر بهلکه^۳

اسرا عسگری^۴

[10.22034/ssvs.2023.2817.3047](https://doi.org/10.22034/ssvs.2023.2817.3047)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۲/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۱۷

هدف از تحقیق حاضر، ارائه مدل سوت‌زدن سازمانی در سازمان‌های ورزشی به‌منظور کاهش تخلفات بود. روش تحقیق حاضر، با رویکرد کیفی به روش داده‌بنیاد (مدل سیستماتیک اشتراوس و کوربین) بود که از نظر هدف بنیادی و از نظر جمع‌آوری داده‌ها به‌صورت میدانی انجام گرفت. جامعه آماری تحقیق را خبرگان آشنا با ابعاد و مؤلفه‌ها و معیارهای سوت‌زدن سازمانی شامل پژوهشگران و اساتید دانشگاهی (حداقل دو پژوهش در زمینه اخلاق سازمانی، سوت‌زدن سازمانی، افشاکاری سازمانی و سایر متغیرهای مرتبط) و مدیران کنونی و سابق سازمان‌های ورزشی (باسابقه مدیریتی بیش از ۵ سال) تشکیل می‌دادند که به روش نمونه‌گیری هدفمند یا نظری انتخاب شدند (۲۱ نفر). در تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت کدگذاری باز، محوری و گزینشی از رویکرد کیفی گراند تئوری (تئوری زمینه‌ای) استفاده شد و با تحلیل مصاحبه‌ها، کدگذاری باز انجام گرفت. بر اساس کدهای باز شناسایی‌شده، کدهای محوری شکل گرفتند و به کمک کدگذاری انتخابی مدل نظری توسعه پیدا کرد، سپس مدل پارادایمی با نظر خبرگان مورد تأیید قرار گرفت.

نتایج نشان داد که الگوی سوت‌زدن سازمانی در سازمان‌های ورزشی به‌منظور کاهش تخلفات، متأثر از شرایط علی (سازمانی، فردی، شغلی، ارتباطی، ماهیت تخلف و سبک رهبری) و با در نظر گرفتن راهبردهای استخراجی (مدیریتی و بازدارنده) که متأثر از شرایط زمینه‌ای (ساختار سازمانی، قوانین و مقررات و زیرساخت‌ها و امکانات) و شرایط مداخله‌گر (محیطی و ترس از عواقب سوت‌زدن) است، می‌تواند منجر به پیامدهایی جهت دستیابی به اهداف سازمان‌های ورزشی گردد. توسعه فرایند سوت‌زنی می‌تواند زمینه بهبود شفافیت، توسعه رفتارهای اخلاقی و ارتقای عملکرد سازمانی را فراهم آورد. لذا برنامه‌ریزی در این زمینه بسیار حائز اهمیت است.

واژگان کلیدی: افشاکاری سازمانی، فساد، اخلاق سازمانی و جرائم اداری.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

^۲ دانشیار، مدیریت ورزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Zaynalabedinfalsh@gmail.com

^۳ استادیار، مدیریت ورزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

^۴ استادیار، مدیریت ورزشی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

مقدمه

یک سازمان برای اینکه اخلاقی عمل کند، باید فعالیت‌های خود را بر اساس رفتار مطلوب ترسیم کند و کارکنان بر اساس این رفتار مطلوب، کارها و فعالیت‌ها را بدون نقض قانون و با اجتناب از شیوه‌های غیراخلاقی انجام دهند (تریپرماتا^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). اصول و قواعد اخلاقی، رفتارهای مطلوبی را رشد می‌دهد که بدون نقض قانون و با اجتناب از شیوه‌های غیراخلاقی انجام‌وظیفه می‌کنند. اصول و قواعد اخلاقی، رفتار اجتماعی مسئولانه را می‌پروراند و افراد را متعهد به صداقت و عدالت رشد می‌دهد. راهبرد اخلاقی و ارزش‌های همراه با آن موجب حفظ کارکنان، وفاداری کارکنان، تأثیر مثبت بر سازمان، تأثیر مثبت بر شهرت سازمان و عملکرد موفق آن خواهد شد (پور صمیمی و همکاران، ۱۴۰۰).

بی‌یان^۲ (۲۰۱۸) می‌گوید اخلاق به‌عنوان انجام کار درست باعث جلوگیری از آسیب رساندن به احساسات کارکنان سازمان می‌شود. ارزش‌ها و راهبردهای اخلاقی، احساس مسئولیت و صادقانه‌ای را به همراه دارد که به سازمان نشان می‌دهد که انجام چه کاری درست است و چه کاری نادرست و حتی تصمیم‌های آنان را در این رابطه هدایت می‌کند. داشتن رفتار مطلوب با کارکنان، عمل مطلوب آنان و تصمیم مطلوب آنان همه و همه منجر به وفاداری آنان خواهد شد (بی‌یان، ۲۰۱۸).

ماهاپاترا و مانیشل^۳ (۲۰۱۸) در پژوهش خود با عنوان «راهبردها در دنیای سازمان» اذعان می‌دارند که سازمان‌ها صرف‌نظر از ساختار و تشکیلاتی که دارند اولویت بالایی را برای راهبردهای اخلاقی به‌خصوص در تصمیم‌گیری قرار می‌دهند. به این دلیل که راهبردهای اخلاقی بر سیاست‌ها و رویه‌های سازمان اثر مثبت می‌گذارد و سیستم اجتماعی سازمان را بر اساس ارزش‌های اخلاقی بنا می‌کند و مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها را بالا می‌برد و از رفتارهای منفی و مجرمانه در داخل سازمان جلوگیری می‌نماید.

بسیاری از سازمان‌ها در پی رسیدن به محیط کاری ایده‌آل و عاری از خطا و اشتباه هستند و نهایت تلاش خود را جهت جلوگیری از بروز خطا، اشتباه و اعمال غیرقانونی و غیراخلاقی انجام می‌دهند. واقعیت این است که این امر به‌طور کامل امکان‌پذیر نیست. در واقع سازمان‌ها در پی یافتن راه‌هایی جهت افزایش ابتکار و فعالیت بیشتر در کار و نیز کاهش نگرش‌های منفعلانه و رفتارهای انحرافی هستند (بیجورکلو^۴ و

¹ Tripermata

² Bean

³ Mahapatra & Manisha

⁴ Bjorkelo

ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

همکاران، ۲۰۱۰). وجود کدها و استانداردهای اخلاقی مکتوب در سازمان به عنوان رایج ترین ابزار برای جلوگیری از تخلفات سازمانی، بدون توجه به سایر فرآیندهای کنترلی در سازمان، مفید و مؤثر واقع نشده است (دونی^۱، ۲۰۱۶)، چراکه بیشتر سازمان ها همچنان با انواع مختلفی از فساد مواجه هستند. در نتیجه کشف و اصلاح این خطاها برای سازمان ها بسیار مفید خواهد بود و کارکنان یکی از منابع مهم و بحرانی در کشف اشتباهات و تخلفات سازمانی به شمار می روند. سازمان ها اقدامات مختلفی در این زمینه انجام می دهند که یکی از این راهکارها، افشاجاری یا سوت سازمانی است که قادر است به کشف و گزارش خطا منجر شود (یوس^۲ و همکاران، ۲۰۲۲؛ ناسوانترا و همکاران، ۲۰۲۲).

سوت زنی سازمانی^۳ از جمله مفاهیم و موضوعات نوین مدیریتی است که از سال های ۱۹۸۰ در علم سازمان و مدیریت مورد استفاده قرار گرفته است. امروزه این پدیده به عنوان یک سرمایه سازمانی، ابزاری است حاصل اعتماد سازمانی که مستلزم توانمندسازی کارکنان از طرق مختلف و ایجاد کانال های ارتباطی باز و بستر سازی فرهنگی مناسب است (زکریا^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). علاوه بر این، سبک رهبری، توانایی های کافی کارکنان، مهارت ها، دانش و علاقه به شرکت در تصمیمات سازمانی در کارکنان اثر مثبت دارد. سوت زنی سازمانی نقش بسیار مهمی در افزایش شفافیت سازمان ها دارد (اونیانگو^۵، ۲۰۲۱). در سازمان ها، فعالیت های غیرقانونی و غیراخلاقی، توسط برخی از افراد شکل می گیرد که بعضاً در پوشش های مختلف و به دور از چشم نهادهای نظارتی و به صورت پنهان انجام می شود. جلوگیری از این گونه رفتارها، مستلزم وجود افرادی است که به افشای این تخلفات می پردازند. این افراد در ادبیات مدیریت به عنوان «افشاگر» یا «سوت زن» معرفی می شوند.

افشا کردن فعالیت های غیرقانونی و غیراخلاقی درون سازمانی توسط افراد مسئول برون یا درون سازمانی، برای هدایت سازمان به سمت آرمان ها و رسالت های آن است. سازمان هایی که در آن انسجام و اتحاد سازمانی و حفظ و ارتقای شهرت و تصویر ذهنی در اولویت امور قرار دارند، نیازمند باز گذاشتن راهی هستند که از طریق آن کارکنان، شرکا، مشتریان، تأمین کنندگان، سهامداران و سایر ذی نفعان بتوانند رفتارها و

---

¹ Downe

² Uys

³ Organizational Whistleblowing

⁴ Zakaria

⁵ Onyangou

اعمالی را که متناقض با رفتارها و اعمال تعریف شده سازمان است، گزارش دهند (کیوون^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). هدف از سوت زنی، فراخوان افراد دارای قدرت برای توجه به موضوعی غیراخلاقی و غیرقانونی است که احتمالاً از نظر آن‌ها پنهان مانده است. سوت زنی سبب می‌شود که در سازمان‌ها، جلوی خلافتکاری یا تصمیم‌های اشتباه گرفته شود (اسماعیل^۲، ۲۰۲۱).

اصطلاح سوت زنی از رفتار مأموران پلیس اقتباس شده است؛ بدین معنی که زمانی که پلیس تخلفی همچون نزاع خیابانی، دزدی و... مشاهده می‌کند در سوت خود می‌دمد تا همه مردم و سایر افسران پلیس برای آگاهی از محل وقوع جرم خبردار شوند. طبق تعاریف رایج «سوت زن» در اصطلاح به کسی اطلاق می‌شود که در درون یک سازمان کار می‌کند و خلافتکاری‌های آن را افشا می‌کند. این تخلفات می‌تواند شامل انواع رفتارهای غیرقانونی و غیراخلاقی مدیران و کارکنان یک سازمان؛ از قبیل تقلب، رانت، رشوه، احتکار، تولید محصول غیر ایمن و نقض قوانین یا مقررات باشد (پردانا^۳ و همکاران، ۲۰۲۱). سوت زدن را می‌توان نوعی فراخوان عمومی برای مطلع کردن افراد از محل وقوع جرم تلقی کرد و هدف سوت زن نیز جلوگیری از آسیب رساندن بیش از پیش به افراد جامعه، سازمان‌ها و نهادهای عمومی است. همچنین سوت زن فردی است که هر نوع فعالیت غیرقانونی و غیراخلاقی در یک سازمان خصوصی یا عمومی را افشا می‌کند. موضوعاتی همچون تخطی از سیاست‌های رسمی، تخطی از قانون، مقررات، تهدید منافع عمومی، امنیت ملی و همچنین تقلب و فساد از تخلفاتی است که سوت زن‌ها می‌توانند آن را افشا کنند (پرویتالی^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). با این حال یو و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیق خود با عنوان «تحلیل عوامل مؤثر در بروز رفتارهای غیر اخلاقی در سازمان» مشخص نمودند که خودشیفتگی نقش مهمی در شکل گیری رفتارهای غیراخلاقی سازمان یار دارد. لیان و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی پیامدها و راهکارهای کنترل مسائل غیراخلاقی در سازمان» مشخص نمودند که یادگیری اجتماعی می‌تواند سبب کنترل رفتارهای غیراخلاقی سازمان یار می‌گردد. دانژن و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «ویژگی‌های شخصیتی مؤثر بر افشاگری» دریافتند که افراد برخوردار از وجدان بالاتر و نعدوستی قوی‌تر به احتمال بیشتری درگیر فرایند سوت زنی خواهند شد. الونا (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «عوامل سازمانی مؤثر بر فرایند افشاگری» اظهار کردند که

¹ Kwon

² Ismail

³ Perdana

⁴ Previtali

ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

علاوه بر عوامل فرهنگی، عوامل ساختار سازمانی نیز در فرایند افشاگری مؤثراند و تأثیر این عامل را بر افشاگری مثبت ارزیابی کرد.

با توجه به فراوانی و شیوع بسیار زیاد تخلفات اداری و سازمانی که منجر به کاهش احترام به قانون اساسی و منشور اخلاقی، زائل کردن حکومت اداری مطلوب و دموکراسی، کاهش فرصت های سالم و پیشرفت برای افراد، مؤسسات و سازمان ها می شوند و اینکه زمان و انرژی به جای صرف شدن برای دستیابی به اهداف، وقف ایجاد شکاف در سیستم می شوند، لزوم توجه به اخلاق در انگیزه و چارت وظیفه ای مدیران و کارکنان اهمیت فراوانی دارد. دلایل دیگری که اهمیت انجام این پژوهش را برجسته کرده است، شیوع گوناگونی معضلات اخلاقی و تنوع فسادهای اداری است که در شاخه های فراوانی مانند استفاده غیرمجاز از شئون و موقعیت شغلی، ایجاد نارضایتی در ارباب رجوع، اسراف و تجمل گرایی و برگزاری گردهمایی های پرهزینه، اخذ پورسانت و هدیه، استفاده غیرمجاز از امکانات و اموال دولتی و عمومی، اشتغال به تحصیل در وقت اداری، اعطای تسهیلات برخلاف قوانین و مقررات (نقض قوانین و مقررات)، اعمال و رفتار خلاف شئون اداری، اخذ وجه یا مال برخلاف قوانین و مقررات، افشای اسرار و اسناد محرمانه اداری، ایجاد تعهد بر ذمه دولت برخلاف مقررات، تصرف غیرمجاز در اموال و وجوه دولتی و عمومی، تصدی بیش از یک شغل، به کارگیری بازنشستگان در دستگاه های دولتی، تنظیم دفاتر غیر واقعی، کم کاری یا سهل انگاری در انجام وظایف محوله، تسامح در حفظ اموال، اسناد و وجوه دولتی، ایراد خسارت به اموال دولتی، عدم رعایت قوانین و ضوابط در انتصاب و ارتقای شغلی کارمندان، سهل انگاری مدیران و عدم گزارش تخلفات کارمندان تحت امر و رعایت نکردن قوانین و مقررات است که تمامی سازمان های دولتی و غیردولتی را بیمار ساخته است. امروزه سازمان های ورزشی با افزایش این معضلات اخلاقی که ریشه در نبود و کمرنگ تر شدن ارزش های واقعی اخلاقی دارند و به دلیل گستردگی دامنه خدمات با پدیده تخلفات سازمانی روبه رو هستند که راهکارهای کاهش آن ها می تواند به بهبود عملکرد و افزایش بهره وری کمک کند. پس این پژوهش در پی به این سؤال است:

مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی چگونه است و تأثیر آن در کاهش تخلفات چه میزان می باشد؟

روش‌شناسی پژوهش

رویکرد تحقیق حاضر از نوع کیفی است که با روش گرند تئوری^۱ انجام شده است. روش گرند تئوری معمولاً به سه شیوه سیستماتیک، نوحاسته و سازگارا (ساخت‌گرایانه) اجرا می‌شود. در تحقیق حاضر از روش سیستماتیک که به استراوس و کوربین^۲ نسبت داده می‌شود، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است. این روش دارای ۶ بعد اصلی است: شرایط علی، پدیده اصلی، راهبردها، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها. روش سیستماتیک خود دارای سه مرحله اصلی کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی است. جامعه آماری این پژوهش را خبرگان آشنا با ابعاد و مؤلفه‌ها و معیارهای سوت‌زدن سازمانی شامل پژوهشگران و اساتید دانشگاهی (دارای حداقل دو پژوهش در زمینه اخلاق سازمانی، سوت‌زدن سازمانی، افشاگری سازمانی و سایر متغیرهای مرتبط) و مدیران حال حاضر و سابق سازمان‌های ورزشی (باسابقه مدیریتی بیش از ۵ سال) تشکیل می‌دادند که به روش نمونه‌گیری هدفمند یا نظری انتخاب شدند. فهرست تقریبی از جامعه آماری تهیه شد که شامل ۳۱ نفر بود. با آن‌ها مکاتباتی صورت گرفت و از این تعداد، ۲۵ نفر اعلام آمادگی نمودند. سپس به ترتیب فهرست، با آن‌ها مصاحبه شد. مصاحبه‌ها در برخی موارد به صورت حضوری و در سایر موارد به دلیل همه‌گیری ویروس کرونا و دوری مسافت به صورت فایل متنی از طریق ارسال ایمیل در واتساپ یا تلگرام و برخی نیز به صورت تلفنی و تماس تصویری انجام شد. مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت (۲۱ مصاحبه).

برای بررسی روایی، یافته‌های پژوهش برای مشارکت‌کنندگان ارائه و نقطه نظرات آن‌ها اعمال شده است. همچنین در این پژوهش از روش توافق درون‌موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام شده استفاده گردید. برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون‌موضوعی دو کدگذار (ارزیاب)، از یک دانشجوی مقطع دکتری مدیریت ورزشی درخواست شد تا به‌عنوان همکار پژوهش (کدگذار) در پژوهش مشارکت کند. آموزش‌ها و تکنیک‌های لازم جهت کدگذاری مصاحبه‌ها به ایشان انتقال داده شد. در هر کدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در نظر دو نفر هم مشابه هستند با عنوان «توافق» و کدهای غیر مشابه با عنوان «عدم توافق» مشخص شدند. سپس محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد سه مصاحبه را کدگذاری

¹ Grounded Theory

² Strauss & Corbin

ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

کردند و درصد توافق درون موضوعی که به عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می رود، محاسبه شد. نتایج حاصل از این کدگذاری ها در جدول زیر آمده است:

جدول ۱: محاسبه پایایی بین دو کدگذار

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بین دو کدگذار (درصد)
۱	مصاحبه شونده ۲	۳۵	۱۵	۵	۸۵/۷٪
۲	مصاحبه شونده ۶	۴۸	۲۰	۸	۸۳/۳٪
۳	مصاحبه شونده ۱۵	۵۶	۲۳	۱۰	۸۲/۱٪
	کل	۱۳۹	۵۸	۲۳	۸۳/۴٪

همان طور که در جدول مشاهده می شود تعداد کل کدها که توسط محقق و همکار پژوهش به ثبت رسیده است برابر ۱۳۹، تعداد کل توافقات بین این کدها ۵۸ و تعداد کل عدم توافقات بین این کدها برابر ۲۳ است. پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه های انجام گرفته در این پژوهش با استفاده از فرمول یادشده برابر ۸۳/۴ درصد است. با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است (کوال^۱، ۱۹۹۶) قابلیت اعتماد کدگذاری ها مورد تایید است و می توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه کنونی مناسب است.

^۱ Kavel

یافته‌های پژوهش

نتایج جمعیت‌شناختی پژوهش در جدول ۲ گزارش شده است:

جدول ۲: توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

ردیف	جنسیت	سن	تحصیل	وضعیت شغلی	وضعیت تاهل	وضعیت اشتغال	وضعیت تحصیلی	ردیف
P1	زن	۳۵	دکتری	استاد	مرد	P12	استاد	۴۰
P2	مرد	۵۵	دکتری	مدیر	مرد	P13	استاد	۵۱
P3	مرد	۴۵	دکتری	استاد	زن	P14	پژوهش‌گر	۳۵
P4	مرد	۴۰	دکتری	استاد	زن	P15	استاد	۳۸
P5	مرد	۵۸	کارشناس ی ارشد	مدیر	زن	P16	استاد	۴۳
P6	مرد	۵۵	دکتری	استاد	مرد	P17	استاد	۵۱
P7	مرد	۴۶	دکتری	استاد	مرد	P18	استاد	۵۳
P8	مرد	۳۴	دکتری	استاد	مرد	P19	استاد	۵۸
P9	مرد	۳۹	دکتری	مدیر	مرد	P20	مدیر	۵۲
P10	زن	۴۴	دکتری	استاد	مرد	P21	مدیر	کارشناس ی ارشد ۵۰
P11	مرد	۲۹	دکتری	پژوهش‌گر				

کدگذاری باز و محوری

در بخش کدگذاری نخست همه مصاحبه‌ها مورد بررسی قرار گرفتند و پس از بررسی و تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها، فرآیند کدگذاری آغاز گردید. به منظور جمع‌آوری اطلاعات و پوشش مدل پژوهش از طریق مطالعه کتب، مقالات و نیز با استفاده از نظر متخصصان تعداد ۶ سؤال به عنوان سؤالات مصاحبه

ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

مورد تأیید قرار گرفت. در نهایت با انجام مراحل مختلف کدگذاری و تعیین عوامل مرتبط تعداد ۱۱۱ کد در قالب ۶ مقوله اصلی مرتبط با مدل گراندتئوری سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات شناسایی شدند.

در ادامه، کدگذاری باز و محوری نظرات مصاحبه شونده ها در هر ۶ بعد اصلی مدل پارادایمی استراوس و کوربین، به صورت مجزا ارائه شده است:

شرایط علی

جدول ۳: خلاصه کدگذاری باز و محوری نظرات مصاحبه شونده ها برای شناسایی شرایط علی

کد	ابعاد و ویژگی ها	مقوله فرعی	مقوله اصلی
مصاحبه شونده گان			
P1, P2, P5, P16	سطح حمایت مدیران ارشد از سوت زن	حمایت و	سازمانی
P2, P8, P11, P12, P19	حفاظت از هویت فرد سوت زن	حفاظت	
P3, P5, P7, P15, P18	سیستم حفاظت از هویت	سازمانی	
P2, P4, P5, P6, P15	عدالت رویه ای	عدالت	
P1, P3, P6, P14	عدالت تعاملی	سازمانی	سازمانی
P1, P3, P4, P10, P13, P17	عدالت توزیعی		
P2, P4, P6, P15, P19	وجود فرهنگ سازمانی برخورد با تخلفات سازمانی		
P1, P2, P4, P6, P15, P20	نوع فرهنگ سازمانی رایج در سازمان (فرهنگ ادهوکراسی، قبیله ای، سلسله مراتبی و بازاری)	فرهنگ سازمانی	
P2, P3, P5, P13, P17	وجود فرهنگ سازمانی حمایت گر		سازمانی
P1, P2, P11, P21	بودجه سازمانی		

P3, P7, P8, P11, P19	سطح تراکنش مالی		
P1, P2, P4, P9, P16	تعداد قراردادهای ورزشی		
P2, P3, P5, P15	تعداد کارکنان سازمان	ویژگی‌های	
P1, P3, P6, P10, P17	تعداد مدیران ستادی سازمان	سازمان	
P1, P3, P5, P8, P16, P19	تعداد بخش‌های سازمان		
P1, P2, P4, P7, P12, P18	اندازه سازمان		
P1, P6, P7, P9, P17, P18	تحمل		
P1, P2, P4, P9, P11, P16	اعتماد	سرمایه اخلاقی	
P1, P3, P4, P14, P15, P20	احترام متقابل		
P1, P7, P15	صبر		
P2, P6, P7, P9, P13, P21	سن		
P1, P6, P13	تحصیلات		
P2, P8, P10, P12, P16, P21	جنسیت	ویژگی‌های	فردی
P3, P4, P14, P16	سطح درآمد	فردی	
P1, P3, P6, P14	تأهل		
P2, P4, P5, P8, P11, P18, P19	ترس و اضطراب		
P1, P3, P7, P15, P19	مثبت‌اندیشی	ویژگی‌های	
P1, P3, P8, P17, P20	عزت نفس	شخصیتی	

P2, P4, P6, P9, P16	برون گرایی / درون گرایی	
P1, P2, P4, P10, P15	کانون کنترل	
P2, P6, P9, P13	رفتار شهروندی سازمانی	
P1, P9, P12, P18	شجاعت	
P1, P2, P5, P13, P17	سطح پابندی به اخلاق	
P6, P8, P9, P17	سطح معنویت	ویژگی های
P2, P4, P6, P8, P15, P16	دین داری	رفتاری
P1, P3, P9, P15, P21	ریسک پذیری	
P2, P4, P6, P13, P17	ورزشکار بودن	
P3, P6, P8, P9, P12, P15	صداقت و درستکاری	
P1, P10, P11, P19	رضایت شغلی	
P2, P4, P6, P7, P14, P18	تعهد شغلی	
P2, P4, P5, P7, P16, P19	سطح کار تیمی	
P1, P2, P9, P15, P18	عدم وابستگی شغلی	
P4, P11, P12, P17	سابقه شغلی	شغلی
P5, P9, P12, P17	رتبه شغلی	
P3, P4, P8, P9, P16	جایگاه شغلی	
P1, P2, P6, P15	انگیزه شغلی	

P2, P4, P7, P15	ارتباطات سازمانی	ارتباطی
P4, P6, P9, P16	شبکه‌های ارتباطی	
P9, P11, P12, P17	ویژگی تخلف	
P3, P4, P8, P17	شدت تخلف	ماهیت تخلف
P1, P2, P9, P10, P13, P19	جنبه عمومی تخلف	
P1, P4, P6, P8, P17, P20	جنبه فردی تخلف	
P2, P4, P5, P8, P15	رهبری کاریزماتیک	سبک رهبری
P1, P3, P7, P14	رهبری استبدادی	
P5, P7, P8, P9	رهبری مشارکتی	
P2, P3, P10, P16, P21	رهبری تحول‌گرا	

نتایج نشان داد که ۵۶ کد مفهومی، ۶ مقوله فرعی و ۸ مقوله اصلی از ابعاد و مؤلفه‌های شرایط علی مؤثر بر سوت‌زدن سازمانی در سازمان‌های ورزشی می‌باشد.

جدول ۴: خلاصه کدگذاری باز و محوری نظرات مصاحبه‌شونده‌ها برای شناسایی عوامل زمینه‌ای

مقوله‌ها	ابعاد و ویژگی‌ها	کد مصاحبه‌شوندگان
ساختار	سلسله‌مراتب سازمانی	P1, P5, P6, P13, P16, P19
سازمانی	سطح افقی بودن ساختار سازمانی	P2, P5, P6, P18
قوانین و مقررات	مقررات حمایت از سوت‌زن در سازمان‌های ورزشی	P6, P7, P9, P17
	میزان پایداری مدیران به مقررات سازمان‌های ورزشی	P10, P11, P21
	میزان اهمیت سوت‌زنی در قوانین سازمانی سازمان‌های ورزشی	P2, P5, P9, P16

ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

P6, P8, P10, P17, P20	مشخص بودن جرائم اعمال خلاف سازمانی در قوانین سازمان های ورزشی	
P11, P13, P15, P18, P19	وجود راه های ارتباطی در دسترس (بی واسطه) با مدیر برای افشاگری	زیرساخت ها
P3, P5, P7, P17	وجود راه های ارتباطی مخفی با مدیر برای افشاگری	و امکانات
P1, P5, P8, P16, P21	وجود درهای صداگیر برای درز نکردن صدا به بیرون	

نتایج نشان داد که ۹ کد مفهومی و ۳ مقوله از ابعاد و مؤلفه های عوامل زمینه ای مؤثر بر سوت زدن

سازمانی در سازمان های ورزشی می باشد.

جدول ۵: خلاصه کدگذاری باز و محوری نظرات مصاحبه شونده ها برای شناسایی عوامل مداخله گر

مقوله اصلی	مقوله فرعی	ابعاد و ویژگی ها	کد مصاحبه شونده گان
	اقتصادی	وضعیت اقتصادی جامعه	P3, P6, P8, P17
		وضعیت تورم	P1, P2, P6, P11, P19
		بودجه ضعیف سازمان های ورزشی	P3, P7, P8, P13, P18
		وضعیت مبارزه با فساد اداری در قوانین کشوری	P2, P7, P9, P14, P17
محیطی	سیاسی	قوانین کلی کشور در حوزه پولشویی	P1, P3, P8, P13
		ارائه ندادن آمار میزان جرائم (فساد) اداری در کشور به دلیل مسائل سیاسی	P3, P6, P8, P16, P20
		حضور افراد سیاسی در سازمان های ورزشی	P2, P4, P5, P8, P17, P21
		وضعیت جامعه در برخورد با جرائم	P1, P4, P9, P16
	اجتماعی	میزان حمایت جامعه (خارج از سازمان) از افراد سوت زن	P4, P6, P7, P8, P14, P19

P3, P4, P9, P13, P18	میزان فراگیری عمل سوت زنی در سطح جامعه در بخش های مختلف	
P1, P3, P7, P14, P20	طرد شدن از سوی همکاران	
P4, P6, P8, P14, P21	منفور شدن در سازمان	
P3, P6, P9, P16, P19	ارتقا نگرفتن در سازمان	ترس از عواقب سوت زنی
P4, P6, P9, P17, P20	نگرفتن پست های مهم در سازمان	

نتایج نشان داد که ۱۴ کد مفهومی، ۲ مقوله اصلی و ۳ مقوله فرعی از ابعاد و مؤلفه های عوامل مداخله گر مؤثر بر سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی می باشد.

جدول ۶: خلاصه کدگذاری باز و محوری مصاحبه شونده ها برای شناسایی راهبردهای مؤثر

مقوله اصلی	مقوله فرعی	ابعاد و ویژگی ها	کد مصاحبه شوندگان
		تدوین برنامه راهبردی	P1, P2, P4, P5, P7, P9, P11, P19
	برنامه ریزی	تدوین برنامه جامع با حضور تمام ذینفعان	P2, P4, P7, P13, P20
		انتخاب سبک مدیریتی مناسب برای سازمان	P2, P6, P10, P16, P18
		تدوین برنامه عملیاتی به منظور ترویج سوت زنی	P1, P3, P6, P15, P20
	مدیریتی	انجام ارزیابی دوره ای از میزان تخلفات اداری ثبت شده	P4, P7, P11, P17
	نظارت و ارزیابی	انجام ارزیابی دوره ای از میزان گزارشات از سمت کارکنان در سازمان	P1, P3, P9, P14
		پیگیری گزارش های دریافت شده از سوت زن سازمان	P4, P5, P8, P15, P21

ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

P1, P3, P5, P10	تلافی	تنبيه
P2, P4, P6, P9, P19	زندان	
P3, P5, P7, P14	اخراج	
P2, P3, P5, P6, P8, P13, P18	تنزل رتبه	
P1, P3, P5, P17	اعطای پاداش مالی به سوت زن	تشويق
P4, P5, P7, P14	ارتقای شغل سوت زن	
P2, P7, P9, P13	دادن درصدی از مبلغ فساد کشف شده به عنوان پاداش به سوت زن	
P10, P12, P14, P19	ارائه مشوق های معنوی (اعطای تشویق نامه، لوح سپاس، یادبود، اعطای امتیازهای خاص)	
P3, P5, P9	وجود قوانین محافظت از سوت زن	قانونی
P3, P5, P8, P15, P20	وجود قوانین تنبیهی سخت و قوی برای مجرمان اداری	
P2, P4, P5, P17	وجود قوانین پیشگیرانه بروز جرائم اداری	
P3, P5, P6, P8, P17	آموزش مزایای سوت زنی برای سازمان	
P2, P4, P6, P16	آموزش مسئولیت پذیری به کارکنان	آموزش
P4, P6, P8, P21	آموزش رفتار شهروندی به کارکنان	
P2, P3, P7, P17	توانمندسازی کارکنان	

نتایج نشان داد که ۲۲ کد مفهومی، ۲ مقوله اصلی و ۶ مقوله فرعی از ابعاد و مؤلفه های راهبردهای

سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی می باشد.

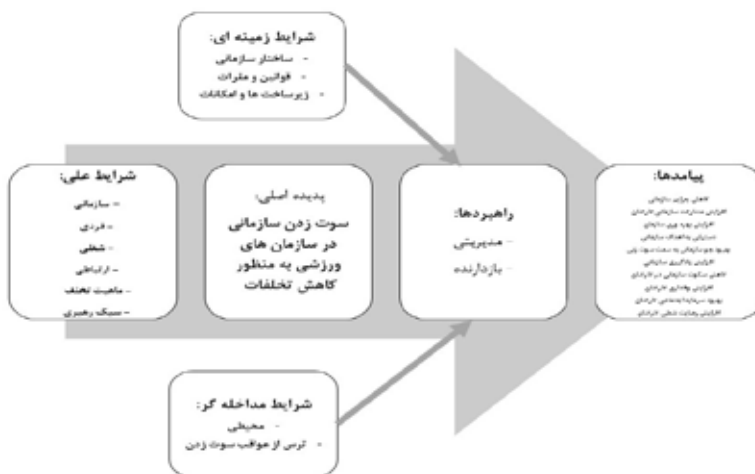
جدول ۷: خلاصه کدگذاری باز و محوری نظرات مصاحبه شونده ها برای شناسایی پیامدهای مؤثر

مقوله	مفاهیم	کد مصاحبه شونده گان
پیامدها	کاهش جرائم سازمانی	P9, P15, P18 P6,

P1, P3, P5, P14, P19	افزایش مشارکت سازمانی کارکنان
P5, P7, P8, P14, P18	افزایش بهره‌وری سازمان
P6, P9, P10, P15, P20	دستیابی به اهداف سازمانی
P10, P11, P12	بهبود جو سازمانی به سمت سوت‌زنی
P2, P10, P12, P19	افزایش یادگیری سازمانی
P2, P10, P11, P19	کاهش سکوت سازمانی در کارکنان
P2, P10, 12, P21	افزایش وفاداری کارکنان
P2, P10, P11, P18	بهبود سرمایه اجتماعی کارکنان
P2, P6, P10, P17, P20	افزایش رضایت شغلی کارکنان

نتایج نشان داد که ۱۰ کد مفهومی از پیامدهای اجرای راهبردهای سوت‌زدن سازمانی در سازمان‌های ورزشی می‌باشد.

کدگذاری انتخابی

شکل ۱: مدل سوت‌زدن سازمانی در سازمان‌های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

الگوی سوت‌زدن سازمانی در سازمان‌های ورزشی به منظور کاهش تخلفات متأثر از شرایط علی (سازمانی، فردی، شغلی، ارتباطی، ماهیت تخلف و سبک رهبری) و با در نظر گرفتن راهبردهای استخراجی (مدیریتی و بازدارنده) که متأثر از شرایط زمینه‌ای (ساختار سازمانی، قوانین و مقررات و زیرساخت‌ها و

ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

امکانات) و شرایط مداخله گر (محیطی و ترس از عواقب سوت زدن) است، می تواند منجر به پیامدهایی نظیر کاهش جرائم سازمانی، افزایش مشارکت سازمانی کارکنان، افزایش بهره وری سازمان، دستیابی به اهداف سازمانی، بهبود جو سازمانی به سمت سوت زنی، افزایش یادگیری سازمانی، کاهش سکوت سازمانی در کارکنان، افزایش وفاداری کارکنان، بهبود سرمایه اجتماعی کارکنان و افزایش رضایت شغلی کارکنان سازمان های ورزشی گردد.

بحث و نتیجه گیری

هدف از تحقیق حاضر، ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات بود. بر اساس نتایج به دست آمده، الگوی سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات، متأثر از شرایط علی (سازمانی، فردی، شغلی، ارتباطی، ماهیت تخلف و سبک رهبری) و با در نظر گرفتن راهبردهای استخراجی (مدیریتی و بازدارنده) که متأثر از شرایط زمینه ای (ساختار سازمانی، قوانین و مقررات و زیرساخت ها و امکانات) و شرایط مداخله گر (محیطی و ترس از عواقب سوت زدن) می باشد، می تواند منجر به پیامدهایی نظیر کاهش جرائم سازمانی، افزایش مشارکت سازمانی کارکنان، افزایش بهره وری سازمان، دستیابی به اهداف سازمانی، بهبود جو سازمانی به سمت سوت زنی، افزایش یادگیری سازمانی، کاهش سکوت سازمانی در کارکنان، افزایش وفاداری کارکنان، بهبود سرمایه اجتماعی کارکنان و افزایش رضایت شغلی کارکنان سازمان های ورزشی گردد.

بر اساس نتایج به دست آمده، شرایط علی شامل عوامل سازمانی، فردی، شغلی، ارتباطی، ماهیت تخلف و سبک رهبری می باشد. در زمینه عوامل سازمانی، نتایج نشان داد که عواملی همچون حمایت و حفاظت سازمانی، عدالت سازمانی، فرهنگ سازمانی و ویژگی های سازمان بر فرایند سوت زنی سازمانی اثرگذار است. در این راستا رولت و پیچلر^۱ (۲۰۲۰) اظهار کردند که وجود سیستم نظارت و ارزیابی کارآمد در سازمان می تواند زمینه کاهش تخلفات را به همراه داشته باشد، درعین حال عدالت سازمانی مورد تأکید برخی از پژوهشگران بوده (انواری و همکاران، ۲۰۱۹) و آن ها معتقداند که وجود عدالت در سازمان باعث می شود تا افراد در مقابل فساد و تخلفات استادگی کنند و آن ها را گزارش نمایند. درعین حال فرهنگ سازمانی

---

¹ Roulet & Pichler

و حمایت سازمان از افراد سوت‌زن عاملی است که می‌تواند زمینه توسعه فرایند سوت زنی را در سازمان به همراه داشته باشد (ایندریانی^۱ و همکاران، ۲۰۱۹).

در زمینه عوامل فردی، مولفه‌هایی همچون سرمایه اخلاقی، ویژگی‌های فردی، ویژگی‌های شخصیتی و ویژگی‌های رفتاری ازجمله عوامل مؤثر بر سوت‌زنی سازمانی می‌باشد. مک‌هیمر و همکاران (۲۰۲۲) و فاروق^۲ و همکاران (۲۰۲۲) سرمایه اخلاقی را عاملی بسیار مهم در این زمینه بیان کردند. نظری‌پور و همکاران (۱۴۰۱) عوامل فردی را مؤثر توصیف نمودند و بر عواملی همچون سابقه، جنسیت و تحصیلات تمرکز داشتند. آن‌ها اظهار کردند که افراد باسابقه خود را مسئول اتفاقات سازمان می‌دانند و در مورد تخلفات حساس هستند و سعی می‌کنند مانع انجام آن شوند. همچنین افراد با تحصیلات بالاتر تمایل بیشتری به سلامت سازمانی دارند (مروویک^۳، ۲۰۲۲). با این حال به نظر می‌رسد که ویژگی‌های فردی عاملی بسیار مهم در زمینه توسعه سوت‌زنی سازمانی باشد و لذا توجه و تمرکز بر به‌کارگیری افراد متعهد، سالم و مسئولیت‌پذیر می‌تواند زمینه توسعه سوت‌زنی را به همراه داشته و سطح تخلفات سازمانی را کاهش دهد. در زمینه عوامل شخصیتی نیز یامچیندا^۴ (۲۰۲۲) معتقد است که افراد برونگرا به دلیل تمایل بیشتر در زمینه مسائل سازمانی، تمایل بیشتری به سوت‌زنی سازمانی دارند.

در زمینه شرایط زمینه‌ای نتایج نشان داد که ساختار سازمانی، قوانین و مقررات و زیرساخت‌ها و امکانات ازجمله مؤلفه‌های مؤثر در توسعه سوت‌زنی سازمانی می‌باشد. در این راستا مروویک (۲۰۲۲) بر بهبود ساختار سازمانی و به‌روزرسانی قوانین و مقررات و دفلاتتورو^۵ و همکاران (۲۰۲۳) بر زیرساخت‌ها و امکانات نظارتی و تشویقی در سازمانی در جهت توسعه سوت‌زنی تأکید کردند.

فیلیپ زیمباردو در تحقیقات خود به سال ۱۹۹۰، درباره کجروی و فساد به این نتیجه رسید اگر یک اتومبیل یا خانه آسیب‌دیده، بدون مراقب رها شود، بیشتر احتمال دارد که قانون‌شکنان به آن آسیب بزنند. پژوهش زیمباردو باعث شد تا ویلسون و کیلینگ در سال ۲۰۰۰ گزارشی تحقیقاتی را منتشر کنند که نشان می‌داد زمانی که با یک تخلف برخورد قاطعی صورت نگیرد، احتمال تکرار آن به‌شدت افزایش خواهد

---

¹ Indriani

² Farooq

³ Mrowiec

⁴ Yomchinda

⁵ Defiantoro

ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

یافت. به نظر این دو پژوهشگر بی نظمی های ظاهری می تواند باعث گسترش بی نظمی های اجتماعی شود. در پایان گزارش ویلسون و کیلینگ آمده است: اگر که نمی خواهیم همه شیشه ها فرویزند، یک پنجره شکسته باید به سرعت تعمیر شود. از همین رو، نظریه آنان به «نظریه پنجره های شکسته» مشهور شد. بر طبق این نظریه، پس از وقوع یک تخلف آشکار، باید با قاطعیت متخلف را مجازات کرد و با نظارت و دقت نظر فراوان، مانع از بروز تخلفی مشابه شد. در غیر این صورت می توان انتظار داشت که تخلف مذکور به طور مداوم تکرار و تبدیل به یک قاعده گردد. پیشنهاد آنان، حضور دائمی نیروهای قانون در هر مکانی است که بیم وقوع تخلفی در آن می رود. به نظر ویلسون و کیلینگ، حضور دائمی نمایندگان نظام کنترل اجتماعی و نظارت بر اقدامات افراد و برخورد با قانون شکنان می تواند مانع از گسترش تخلفات شود. لذا توجه به عوامل زمینه ای بسیار با اهمیت و شایان توجه است.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که شرایط مداخله گر در زمینه توسعه سوت زنی سازمانی شامل عوامل محیطی و ترس از عواقب سوت زدن می باشد. در این راستا ویان و همکاران (۲۰۲۲) بر توسعه حمایت های قانونی و همچنین تشویقی در زمینه سوت زنی سازمانی تأکید کرده اند. گفتنی است که شفافیت باید در تمامی عرصه هایی که زمینه های رشد تخلف هستند، ایجاد شود- به ویژه در حوزه مسائل مالی، شفافیت کارساز است. در جهان امروز اقداماتی همچون انتشار ترازنامه های مالی به صورت منظم، انتشار گزارش های تمامی اقدامات انجام شده توسط معاونت ها و مسئولان، انتشار صورت جلسات و مصوبات تمامی نهادهای وابسته، انتشار حساب و کتاب های سالیانه، درخواست ها، نامه نگاری ها، دخل و خرج ها، دستورات و مکاتبات اداری و سایر مواردی که برای امنیت نظام اداری خطری ندارند، یک امر عادی و قانونی محسوب می شوند. تصویب قوانین مربوط به «افشای فساد» و تشویق افراد به «سوت زنی» نیز از جمله اقداماتی هستند که می توانند با هزینه اندک، راه بر هزاران تخلف غیرقانونی ببندند. سوت زنی، قانونی است که در اغلب کشورهای جهان تصویب شده است و بر اساس آن، هرکس که فساد را گزارش کند، علاوه بر آن که امنیت وی توسط قانون تضمین می گردد، جایزه و پاداش نیز خواهد گرفت. قانون سوت زنی نیز چنین وضعیتی را ایجاد می کند. فریاد «تخلف!» از سوی کارکنان قانون مدار، به مثابه «نهی از منکر» می تواند باعث شود تا نظام سازمانی، پیش از آن که تخلفات- به ویژه تخلفات مالی- به حد غیرقابل باوری برسند، مانع از گسترش آن شوند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که مدل سوت زدن سازمانی می تواند منجر به پیامدهایی نظیر کاهش جرائم سازمانی، افزایش مشارکت سازمانی کارکنان، افزایش بهره‌وری سازمان، دستیابی به اهداف سازمانی، بهبود جوسازمانی به سمت سوت زنی، افزایش یادگیری سازمانی، کاهش سکوت سازمانی در کارکنان، افزایش وفاداری کارکنان، بهبود سرمایه اجتماعی کارکنان و افزایش رضایت شغلی کارکنان سازمان‌های ورزشی گردد. این نتیجه با برخی یافته‌های پژوهشگرانی همچون کاجیاس^۱ و همکاران (۲۰۲۳)، ایواساکی^۲ و همکاران (۲۰۲۳)، اوریمی^۳ و رامادهانی و همکاران (۲۰۲۳) همسوست. به نظر می‌رسد با توجه به یافته‌های پژوهش، سوت زنی می‌تواند ابزار مناسبی برای پیشگیری از وقوع جرائم خاصه جرائم اقتصادی در سازمان‌های ورزشی باشد. این ابزار نوعاً بازدارندگی ایجاد خواهد کرد، چراکه بزهکاران بالقوه همیشه همه افراد را ناظرین احتمالی بر اعمال خویش می‌دانند و این امر خود نوعی پیشگیری غیر کیفری می‌باشد. در بحث جرائم اقتصادی پیشگیری به مراتب می‌تواند کارآمدتر باشد، چراکه در برخی موارد پس از وقوع جرم عمل درمان میسر نمی‌باشد. به عنوان مثال، اگر اختلاسی با مبلغ نجومی صورت گرفت و مجرم از کشور خارج شد، عملاً هم ضرر هنگفتی به بیت المال وارد شده و هم مجرم به سزای عمل خود نرسیده است. ایرادی که می‌توان به سوت زنی در ایران وارد دانست، از لحاظ بحث فرهنگی می‌باشد، چراکه با بررسی‌های صورت گرفته متوجه می‌شویم که فرهنگ و ساختار اجتماعی در ایران سوت زنی (هر اقدامی که معادل آن باشد) را نوعی بداخلاقی اجتماعی و اصطلاحاً «آدم فروشی» می‌داند. البته این تعبیر و این دیدگاه به نظر کاملاً غلط است، چراکه در صورت فرهنگ‌سازی، در بسیاری از موارد سوت زنی از حقوق عامه و بیت‌المال صیانت می‌نماید و منتفع آن‌همه مردم می‌باشند و الزاماً همیشه سود شخصی برای کسی ندارد. با این حال و بر اساس نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود تا با استقرار پایگاه اطلاعاتی در سازمان‌های ورزشی به گونه‌ای که نام فرد فاش نشود و بتواند به راحتی خطای رخ داده را گزارش دهد، زمینه اطمینان خاطر به افراد سوت زن فراهم شود. تسهیل فرآیند افشاگری و گزارش تخلفات، سازمان‌های ورزشی را قادر می‌سازد که در جهت تحقق اهداف و رسالت خود موفق باشند. فراهم آوردن زمینه‌های همکاری بیشتر مدیران و معاونان بخش‌ها و معاونت‌ها در سلسله مراتب سازمان و اعطای این اختیار به آن‌ها برای تشویق کارکنان به گزارش خطا

---

¹ Kagias

² Iwasaki

³ Ouriemmi

ارائه مدل سوت زدن سازمانی در سازمان های ورزشی به منظور کاهش تخلفات

می تواند به افزایش افشاگری کمک کند. همچنین، ایجاد مسیرهای مشخصی که کارکنان بتوانند خطای رخ داده را گزارش دهند و آشنایی آن ها با این مسیرها می تواند مفید باشد. در این راستا می توان صندوق های پستی فیزیکی یا الکترونیکی برای دریافت گزارش تخلفات تعبیه کرد و مهم تر از همه اینکه باید در فواصل زمانی مشخص، گزارش برخورد با بداخلاقی ها و اصلاً کجروی ها در اختیار کارکنان گذاشته شود تا آن ها از مثبت بودن اقدامات افشاگرانه خود مطلع شوند. از سوی دیگر، متخلفان بالقوه نیز از حاشیه امنیت خارج گردند و از ارتکاب به رفتارهای غیراخلاقی فاصله بگیرند.

گفتنی است که هر مطالعه دارای محدودیت های مختلفی است که این بررسی نیز از این امر مستثنا نیست. از محدودیت های مطالعه حاضر می توان به عدم تمایل و همکاری برخی از افراد در پاسخ به پرسش ها اشاره کرد. همچنین، این مطالعه به صورت مقطعی و در بخش دولتی انجام گرفته و ممکن است با متغیرهای بخش خصوصی و در مقاطع زمانی مختلف متفاوت باشد.

منابع

- پور صمیمی، علی؛ طهرانی، مریم و وکیلی، یوسف. (۱۴۰۰). «شناسایی و رتبه بندی پیشایندهای افشاگری در سازمان: رهیافت فرا ترکیب». چشم انداز مدیریت دولتی. ۱۲(۱).
- نظری پور، محمد و زکی زاده، بابک. (۱۴۰۱). «بررسی اثرات پیشایندهای شخصی بر قصد سوت زنی حسابداران با تعدیل گری عوامل سازمانی و فردی». حسابداری و منافع اجتماعی. ۱۲(۳)، صص ۷۱-۱۰۲.
- Anvari, F., Wenzel, M., Woodyatt, L., & Haslam, S. A. (2019). "The social psychology of whistleblowing: An integrated model". *Organizational Psychology Review*, 9(1), 41-67.
- Bean-Melling, B. (2018). "Six Characteristics of an Ethical Business". Barbara Bean-Melling; Updated October 29, 2018
- Bjorkelo, B. & Einarsen, S. & Matthiesen, S. B. (2010). "Predicting proactive behavior at work: Exploring the role of personality as an antecedent of whistle blowing behavior". *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 83(2): 371-394.
- Defiantoro, D. (2023). "The Whistleblowing Diamond: Considering Four Elements of Whistleblowing Intention". *Accounting and Finance Studies*, 3(1), 63-82.
- Downe J, Cowell R, Morgan K. (2016). "What Determines Ethical Behavior in Public Organizations: Is It Rules or Leadership?" *Public Administration Review*, 76(6): 898-909.
- Farooq, D., Sanjrani, H. A., Vasty, S. B., & Neelam, K. (2022). "The Relationship between Organizational Identification and Whistleblowing: Moderating Roles of Perceived Ethical Climate & Proactive Personality". *Market Forces*, 17(2), 87-112.
- Intention, Personal Cost, Organizational Commitment and Fraud Seriousness Level. *Journal of Accounting and Investment*, 20(2), 129-151.
- Ismail, A., Islam, K. A., Zohaib, M., Tasaduq, S., & Ismail, M. (2021). "The role of ethical leadership and whistleblowing intentions: mediating apparatus of moral identity". *American International Journal of Humanities, Arts and Social Sciences*, 3(1), 20-32.
- Iwasaki, M. (2023). "Whistleblowers as defenders of human rights: The Whistleblower Protection Act in Japan". *Business and Human Rights Journal*, 8(1), 103-109.
- Kagias, P., Sariannidis, N., Garefalakis, A., Passas, I., & Kyriakogkonas, P. (2023). "Validating the Whistleblowing Maturity Model Using the Delphi Method". *Administrative Sciences*, 13(5), 120.

- Kwon, M., Jeon, S. H., & Ting, Y. (2021). **“The impact of predisposed traits and organizational factors on the US federal employee perception of whistleblowing”**. Public Personnel Management, 50(2), 258-282.
- Mahapatra, S. and Manisha, P. (2018). **“Ethical Strategies in Corporate World”**. Development, 9: 54-63.
- Mkheimer, I. M., Selem, K. M., Shehata, A. E., Hussain, K., & Perez Perez, M. (2022). **“Can hotel employees arise internal whistleblowing intentions? Leader ethics, workplace virtues and moral courage”**. European Journal of Management and Business Economics.
- Mrowiec, D. (2022). **“Factors influencing internal whistleblowing. A systematic review of the literature”**. Journal of Economics and Management, 44(1), 142-186.
- Nuswantara, D. A. (2022). **“Reframing whistleblowing intention: an analysis of individual and situational factors”**. Journal of Financial Crime.
- Onyango, G. (2021). **“Whistleblowing behaviours and anti-corruption approaches in public administration in Kenya”**. Economic and Political Studies, 9(2), 230-254.
- Ouriemmi, O. (2023). **“The Legalistic Organizational Response to Whistleblowers’ Disclosures in a Scandal: Law without Justice?”** Journal of Business Ethics, 1-19.
- Perdana, H. D., Mohamed, N., Joseph, C., & Utami, I. (2021). **“Leadership, reward and whistleblowing: Experimental study of governmental internal auditor”**. International Journal of Engineering Research and Technology, 13(12), 4591-4596.
- Previtali, P., & Cerchiello, P. (2021). **“Organizational Determinants of Whistleblowing. A Study of Italian Municipalities”**. Public Organization Review, 1-16.
- Ramadhani, M. A., & Trisnarningsih, S. (2023). **“Analysis of the Role Whistleblowing System for Fraud Pervention: Theory of Planned Behavior”**. International Journal of Management Science and Information Technology, 3(1), 16-20.
- Roulet, T. J., & Pichler, R. (2020). **“Blame game theory: Scapegoating, whistleblowing and discursive struggles following accusations of organizational misconduct”**. Organization Theory, 1(4), 2631787720975192.
- Tripermata, L., Ak, S. A. S., Wahyudi, T., & Fuaddah, L. L. (2021). **“The Driver of Whistleblowing Intention and Fraud Prevention: Attitude and the Ethical Culture of the Organization”**. Sriwijaya International Journal of Dynamic Economics and Business, 1(1), 91-110.
- Uys, T. (2022). **“Assisting Whistleblowers in Advancing Social Justice in the Workplace”**. In *Whistleblowing and the Sociological Imagination* (pp. 191-211). Palgrave Macmillan, New York.
- Vian, T., Agnew, B., & McInnes, K. (2022). **“Whistleblowing as an anti-corruption strategy in health and pharmaceutical organizations in low-and middle-income countries: a scoping review”**. Global Health Action, 15(1), 2140494.
- Zakaria, M., Abd Manaf, K., Nurmala Sari, E., Syed Yusuf, S. N., Abdul Rahman, R., & Hamoudah, M. M. (2021). **“Effective internal controls and governance: analysis of ethical culture and ethical evaluations on whistleblowing intentions of government officials”**. Polish Journal of Management Studies, 23.

تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدل‌سازی ساختاری-تفسیری

ابراهیم نصیری^۱

آتوسا قاسمی‌نژاد دهکردی^۲

میثم شعبانی‌نیا^۳

[10.22034/ssvs.2023.2909.3118](https://doi.org/10.22034/ssvs.2023.2909.3118)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۳۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۹/۲۰

هدف این پژوهش، تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدل‌سازی ساختاری-تفسیری بود. این تحقیق بر اساس هدف از نوع کاربردی، از نظر عمق بررسی روش از نوع اکتشافی و شیوه انجام این تحقیق به صورت کیفی بود. جامعه آماری شامل نخبگان علمی (استاد دانشگاه) و نخبگان تجربی (مدیران ورزش در سطح ادارات متولی) بودند. نمونه آماری در بخش کیفی به صورت نمونه‌گیری هدفمند از نوع موارد مطلوب بود که با ۱۳ نفر از خبرگان مصاحبه شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود. جهت تعیین پایایی از مقبولیت، قابلیت انتقال و قابلیت تأییدپذیری استفاده شد و ضریب (۰/۸۶/۲۰) به دست آمد و پایایی مصاحبه تأیید شد. همچنین به منظور ترسیم مدل تفسیری-ساختاری از نرم‌افزار Micmac استفاده شد. پس از تحلیل مصاحبه‌ها، ۲۶ شاخص در قالب ۴ مفهوم در حیطه تهدیدات و ۲۰ شاخص در قالب ۴ مفهوم، در حیطه فرصت‌ها به دست آمد.

نتیجه مدل‌سازی تفسیری-ساختاری نشان داد بیشترین میزان تأثیرگذاری مربوط به مولفه مشکلات مدیریتی و بیشترین میزان تأثیرپذیری نیز مربوط به فرصت تبلیغات بود. با توجه به تأثیرگذاری بالای مشکلات مدیریتی در خارج از سیستم ورزش، لزوم هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف و اهمیت پرداختن به ورزش در سازمان‌های غیرورزشی احساس می‌شود.

واژگان کلیدی: ورزش قهرمانی، استان خوزستان و مدل‌سازی ساختاری-تفسیری.

^۱ دانشجوی دکتری، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

^۲ استادیار، گروه تربیت بدنی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Ghaseminezhad_sport@yahoo.com

^۳ استادیار، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

مقدمه

با افزایش چشمگیر نقش ورزش در توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی سیاسی کشورها، پیشرفت در زمینه ورزش به یکی از اولویتهای راهبردی برنامه‌ریزان در کشورهای مختلف دنیا تبدیل شده است. برنامه‌ریزی، اساس توسعه هر سیستمی محسوب می‌شود و مقوله ورزش قهرمانی نیز از این موضوع مستثنی نیست. ورزش قهرمانی در صورتی می‌تواند به چشم‌انداز مشخص دست یابد که اهداف بلندمدت برای آن تدوین شده باشد و به برنامه‌های عملیاتی تبدیل شوند (علی‌دوست قهفرخی و همکاران، ۱۳۹۳). کسب عنوان در رویدادهای ورزشی بزرگ و بین‌المللی که در کانون توجه بسیاری از کشورها قرار دارد، می‌تواند شرایط اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی یک جامعه را تحت تاثیر قرار دهد. از این رو، بسیاری از کشورها در تلاش‌اند با برنامه‌ریزی، ورزشکارانی را آماده و روانه مسابقات کنند که موفقیت آن‌ها را در رویدادهای بزرگ تضمین کند. یکی از ابعاد ورزش که می‌تواند انگیزه‌های مناسبی برای ورزش کردن در افراد جامعه به ویژه جوانان ایجاد کند، ورزش قهرمانی است. روند صحیح حرکت در راستای ارتقای سطح ورزش قهرمانی می‌تواند متضمن ارائه راه‌کارها برای پیشرفت آن ورزش و همچنین شناسایی مشکلات و ضعف‌های پیش روی آن ورزش باشد (گرین و هولیهان^۱، ۲۰۰۵).

تمرکز اصلی توسعه ورزش بر درک موضوعات تشویق‌کننده مشارکت ورزشی و موثرترین رویکردها برای بازاریابی فرصت‌ها و مزایای مشارکت است (کیوکی‌تا و ناسی^۲، ۲۰۲۰). در سطح جهانی، تصمیمات مربوط به توسعه ورزش قهرمانی توسط دولت‌ها، ارگان‌های حاکم بر ورزش و سایر منابع سیاست‌گذاری برای دستیابی به اهداف وسیع‌تر ادامه یافته است (توماس^۳ و همکاران، ۲۰۱۹). اهداف این تصمیمات اغلب در مدل‌های هرمی توسعه ورزش نشان داده شده است. در چنین مدل‌هایی، سیاست‌گذاران و مدیران ورزشی بر پایه هرم و افزایش مشارکت ورزشی جمعی تمرکز می‌کنند. با توسعه زیربنای مشارکت، فرصت‌های بیشتری برای توسعه توانایی‌های شرکت‌کنندگان با استعداد و هدایت آن‌ها به سمت سطح رقابت‌های قهرمانی وجود دارد که در راس هرم به تصویر کشیده شده‌اند (چوی^۴ و همکاران، ۲۰۲۰). اثرات مطلوب رویکرد هرمی شامل افزایش جمعیت فعال است که منجر به منافع اقتصادی از یک شهروند سالم‌تر، و اعتبار

---

¹ Green & Houlihan

² Kiékiéta & Nassè

³ Thomas

⁴ Choi

و افتخار در میان مردم در نتیجه داشتن یک منبع استعداد بزرگتر برای انتخاب ورزشکاران برای آموزش و رقابت در سطح قهرمانی می‌شود. با وجود این، مدل‌های هرمی قادر نیستند مسیرهای بسیار پیچیده‌ای را که شرکت‌کنندگان بااستعداد برای رسیدن به سطوح قهرمانی ورزش خود طی کرده‌اند، پشتیبانی کنند. چنین مسیرهای پیچیده‌ای برای نسل‌های مختلف ورزشکاران وجود داشته است. برای اینکه یک سیستم ورزشی بتواند به طور موثر و کارآمد استعدادهای قهرمانی ورزشی را تولید کند، باید چارچوب‌های جذب، حفظ و انتقال درک شود (برگ^۱ و همکاران، ۲۰۱۸).

در دنیای ورزش، بیشتر پروژه‌های تحقیقاتی به بررسی عوامل موثر بر توسعه ورزش در آفریقا، آسیا و آمریکای لاتین پرداخته‌اند. نتایج مطالعات نشان می‌دهد که توسعه مدیریت و رهبری و کارآفرینی در صنعت ورزش به منظور استفاده بهینه از ظرفیت این صنعت به روشی خلاق و پایدار از جمله راهبردهایی است که کشورهای پیشرو در صنعت ورزش به دنبال آن هستند (هادیان و همکاران، ۲۰۲۰). ادبیات توسعه ورزش تاثیر دو عامل مربوط به آموزش- به عنوان مثال، کمیت و زمان تمرین و بازی- و عوامل روانی اجتماعی- به عنوان مثال، تاثیر خانواده، همسالان، مربیان و کارکنان پشتیبانی- را نیز در توسعه موفق ورزشی ورزشکاران مهم تلقی می‌کنند (توماس و همکاران، ۲۰۱۹). همانطور که سوتیریادو^۲ و همکاران (۲۰۱۴) توضیح دادند، هدف از پروسه جذب افزایش آگاهی و مشارکت در میان شرکت‌کنندگان عمومی و پرورش شرکت‌کنندگان جدید که توانایی بالقوه تبدیل شدن به بازیگران نخبه را دارند، است. محققان قبلی چندین مسئله مهم را نشان داده‌اند که چرا یک فرد ممکن است یک ورزش خاص را نسبت به سایر موارد انتخاب کند. حمایت اجتماعی اغلب عامل موثری برای تشویق یک شرکت‌کننده به ورزش است (مولیادی^۳ و همکاران، ۲۰۲۰)- در حالی که تاثیرات قابل توجه اجتماعی برای هر فرد متفاوت خواهد بود. برای مثال مربیان، دوستان، خواهر و برادرها، همسران و والدین هر کدام تاثیرات جداگانه ای دارند. چنین تاثیراتی می‌تواند بر انگیزه، عادات تمرینی، پذیرش مربی‌گری، مهارت‌های رهبری و تصمیم‌گیری یک ورزشکار تاثیر بگذارد. قابلیت دسترسی به ورزش همچنین برای شرکت‌کنندگان در انتخاب ورزش نسبت به سایر کاربردهای زمان خود بسیار حیاتی است. همچنین اگر افراد از نظر ایمنی در رشته ورزشی نگران باشند یا

¹ Berg

² Sotiriadou

³ Moelyadi

این رشته ورزشی نیاز به سفرهای طولانی مدت و دور ماندن از خانواده داشته باشد، افراد کمتر در آن رشته ورزشی جذب می‌شوند (برگ و همکاران، ۲۰۱۸).

ورزش به عنوان بزرگ‌ترین پدیده اجتماعی در دنیا، در زندگی انسان‌ها نقش بسیار مهمی دارد (گو^۱، ۲۰۲۰). در واقع ورزش از ملزومات زندگی معاصر گردیده و بخشی از فرهنگ و هویت ملل محسوب می‌شود. تغییر و تحولات جهانی مقوله‌های زندگی معاصر، تربیت‌بدنی و ورزش را از ضروریاتی ساخته که دوری از آن اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد و از ضروری‌ترین نیازها و اساسی‌ترین مسائل جوامع بشری است؛ به طوری که کمتر کشوری را می‌توان یافت که فاقد سازمان ورزشی باشد. در بسیاری از جوامع پیشرفته امروزی جایگاه تربیت‌بدنی و ورزش برای پیشبرد اهداف کلان هر کشور مشخص و بدیهی است. از سوی دیگر، در دنیای کنونی که با سرعت سرسام‌آور در حال تغییر است، دیگر نمی‌توان از تصمیم‌گیری‌های یکباره و مبتنی بر قضاوت شهودی استفاده کرد و سازمان‌هایی موفق خواهند بود که بتوانند از علم مدیریت راهبردی نهایت استفاده را ببرند (زیاری و همکاران، ۱۳۹۵). در این راستا توسعه تربیت‌بدنی و ورزش به عنوان زمینه ساز تامین و تربیت نیروی انسانی سالم و تندرست، بخشی از برنامه‌های توسعه ملی به شمار می‌آید (کاشف و همکاران، ۱۳۹۷).

امروزه ورزش به عنوان ابزار چندبعدی با تاثیرات گسترده و نقش ارزشمند، یکی از شیوه‌هایی است که افراد می‌توانند با استفاده از آن بر فشارهای جسمانی و روانی و اجتماعی فایز آیند. تحقیقات متعددی روشن ساخته‌اند که پرداختن به تفریحات سالم به ویژه فعالیت‌های ورزشی، آثار مثبت فراوانی در سلامتی جسمی و روانی انسان دارد. شرکت افراد به سمت ورزش منجر به بهبود وضعیت جسمانی، سلامت روحی و سرگرمی بهینه افراد می‌شود (اوروس و لاکوب^۲، ۲۰۱۶).

ورزش قهرمانی به دلیل ظرفیت‌های اجتماعی و سیاسی آن، نقش و جایگاه مهمی در توسعه ورزش کشورها دارد و توسعه آن از چالش‌های مهم دولت‌ها به ویژه در کشورهای در حال توسعه است. لازمه اینکه افراد جامعه را به سوی ورزش قهرمانی تمایل پیدا کنند، ایجاد یک تفکر راهبردی جامع و کامل می‌باشد (کالت^۳ و همکاران، ۲۰۱۹)، چرا که تفکر راهبردی در جست و جوی چرخه‌های زاینده و پاینده برای سازمان است و بیشتر سازمان‌ها و نهادهای دیگر حوزه‌ها برای بقا و دوام در عرصه رقابت جهانی به سازمانی

¹ Gu

² Oros & Iacob

³ Collet

راهبردمحور تبدیل شده‌اند، (آهنگری و همکاران، ۲۰۲۰). تا زمانی که برای یک سازمان هدفی مشخص نشود، آن سازمان نمی‌داند به کجا می‌خواهد برود و اگر هدف مشخص شود، ولی برنامه‌ریزی نشود، آن سازمان نمی‌داند چگونه به آن هدف برسد. بنابراین هر سازمانی که به دنبال موفقیت است باید اهداف مشخص داشته باشد و نحوه و زمان رسیدن به آن هدف را نیز تعیین کند، بر اساس برنامه تعیین شده به سمت اهداف مورد نظر پیش برود و همواره ناظر بر حرکت خود باشد تا انحرافات احتمالی را شناسایی و تعدیل کند (رشید لمیر و همکاران، ۱۳۹۲). ورزش قهرمانی نتیجه عملکرد یک کشور در پدیده ورزش محسوب می‌شود و شاید به همین علت کشورهای مختلف سرمایه‌گذاری‌های زیادی انجام می‌دهند تا در مسابقات بین‌المللی مختلف نتایج مناسبی بگیرند. از سوی دیگر، در دنیای کنونی که با سرعت سرسام‌آور در حال تغییر است، دیگر نمی‌توان از تصمیم‌گیری‌های یکباره و مبتنی بر قضاوت شهودی استفاده کرد و سازمان‌هایی موفق خواهند بود که بتوانند از علم مدیریت راهبردی نهایت استفاده را ببرند (زیاری و همکاران، ۱۳۹۵). بنابراین با توجه به ظرفیت استان خوزستان و وجود استعدادهای مختلف ورزشی باید گفت لزوم بررسی همه جانبه در مورد ضعف‌ها و قوت‌های موجود ورزش قهرمانی احساس می‌شود (کاشف و همکاران، ۱۳۹۷). بخش اعظمی از تیم ملی کشتی فرنگی از استان خوزستان می‌باشد. همواره استان خوزستان در لیگ‌های برتر کشور تیم‌های مدعی ارائه کرده است. در ورزش فوتبال به‌خصوص در بعضی از سال‌ها بیشتر از دو تیم در لیگ برتر داشته است (حضور تیم‌های نفت مسجد سلیمان، صنعت نفت آبادان و فولاد خوزستان در لیگ فوتبال برتر بیست و دوم). براساس آمار و گزارش‌ها، استان خوزستان بیشترین بازیکن را در جام جهانی فوتبال در بین تمامی استان‌ها داشته است. در سال ۱۳۹۶ در تیم ملی بسکتبال ۱۱ بازیکن از ۲۳ بازیکن، از تیم‌های خوزستانی به اردوی تیم ملی دعوت شدند. در رقابت‌های کشتی فرنگی نونهالان در کشور، استان خوزستان در چند دوره به مقام قهرمانی رسیده است. در ورزش‌های پایه مانند دو و میدانی، ژیمناستیک و ورزش‌هایی مانند آمادگی جسمانی یا فیتنس نیز استان خوزستان به مدلهای زیادی در عرصه‌های بین‌المللی دست پیدا کرده است. سازمان‌های ورزشی کشور نیز به ضرورت برنامه‌ریزی راهبردی در ورزش پی برده‌اند و تحقیقاتی نیز در این زمینه انجام شده است. با این حال به وضوح روشن است که ساختار سازمان‌ها به گونه‌ای پیچیده شده که برنامه هر سازمانی با سازمانی دیگر متفاوت است و بدون برنامه ریزی‌های دقیق به هیچ وجه نمی‌توانند به حیات خود تداوم بخشند. اداره کل ورزش و جوانان استان خوزستان نیز از این مقوله مستثنی نیست و چنانچه راهبردهای تدوین شده برای توسعه ورزش قهرمانی در

خوزستان با نگرش علمی، اجرایی و منطقی در بخش‌های مختلف ورزش مانند وزارت ورزش، کمیته ملی المپیک، فدراسیون‌های ورزشی و ادارات کل ورزش و جوانان به اجرا در آید، حوزه ورزش قهرمانی می‌تواند با تکیه بر آن‌ها و با بهره‌مندی از فرصت‌ها و تهدیدهای موجود و با شناخت نقاط ضعف و قدرت به جایگاهی برسد که ورزش قهرمانی این استان را ارتقا دهد و با استمرار و استقرار راهبردهای تدوین‌شده، وضعیت خود را ابتدا در قاره آسیا و سپس در سطح جهان ارتقا بخشد.

روش‌شناسی پژوهش

هدف اصلی این تحقیق، طراحی و تدوین برنامه راهبردی توسعه ورزش قهرمانی استان خوزستان از منظر بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) بود. لذا این تحقیق بر اساس هدف، از نوع کاربردی و بر اساس روش، از نوع اکتشافی و شیوه انجام این تحقیق، به صورت کیفی بود. در بخش کیفی شامل نخبگان علمی (عضو هیئت علمی دانشگاه) و نخبگان تجربی (مدیران ورزش در سطح ادارات متولی) بود که دارای سابقه بالای ۱۰ سال در زمینه مطالعه و طراحی برنامه‌ریزی راهبردی در ورزش هستند. در واقع ملاک انتخاب نمونه بر مبنای دو شاخص آگاهی و تجربه صورت گرفت. نمونه آماری در بخش کیفی از نوع نمونه‌گیری هدفمند از نوع موارد مطلوب بود که با ۱۳ نفر از خبرگان مصاحبه شد. در بخش مدل‌سازی تفسیری ساختاری با استفاده از پنل دلفی و با حضور ۷ خبره مسلط به ورزش قهرمانی، امتیازدهی به مولفه‌ها انجام شد. با استفاده از مصاحبه نیمه‌سازمان‌یافته، به طرح سوالات در راستای شناسایی فرصت‌ها و تهدیدها پرداخته شد. بدین منظور، ابتدا به تعیین SWOT ورزش قهرمانی استان خوزستان اقدام گردید. به منظور تعیین فرصت‌ها و تهدیدهای ورزش قهرمانی استان خوزستان و بررسی وضعیت موجود، آمارها و همچنین مصاحبه نیمه‌سازمان‌یافته، گویه‌هایی در فهرست فرصت‌ها (O) و تهدیدها (T) استخراج گردید. گفتنی است که جهت تعیین پایایی از روش کدگذاری همزمان استفاده شد و ضریب قابل قبولی (۰/۸۶/۲۰) به دست آمد. به منظور بررسی قابلیت اعتبار نیز از مقبولیت، قابلیت انتقال و قابلیت تأییدپذیری استفاده گردید. برای کسب قابلیت اعتبار و انتقال‌پذیری، تلاش شد تا مشارکت‌کنندگان با حداکثر تنوع تجربیات انتخاب شوند. قابلیت تایید را می‌توان از طریق ارائه روند پژوهش به طریقی که قابل پیگیری باشد، تضمین نمود. در واقع این معیار نشان می‌دهد که نتایج پژوهش، حاصل فرضیه‌ها و پیش‌دانسته‌های پژوهشگر نیست. تشریح کامل مراحل تحقیق اعم از جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و شکل‌گیری درونمایه‌ها به منظور فراهم نمودن امکان ممیزی پژوهش توسط مخاطبان و خوانندگان صورت گرفته است. همچنین فرایند انجام کار در اختیار چند تن از

تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدلسازی ساختاری-تفسیری

همکاران پژوهش قرار داده شد تا صحت نحوه انجام پژوهش تایید گردد. ابزارهای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی با استفاده از روش تفسیر ساختاری بود که نیازمند نرم‌افزار خاصی نیست و صرفاً به خلاصه‌کردن داده‌ها و نتیجه‌گیری از آن کفایت می‌شود. همچنین به منظور ترسیم مدل تفسیری-ساختاری از نرم‌افزار Micmac استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
سمت	هیئت علمی دانشگاه	۵
	مدیر اجرایی	۸
سن	بین ۴۰ تا ۵۰ سال	۴
	بین ۵۰ تا ۶۰ سال	۳
	بیشتر از ۶۰ سال	۶
	بین ۱۰ تا ۱۵ سال	۴
سابقه	بین ۱۵ تا ۲۰ سال	۵
	بیشتر از ۲۰ سال	۴

همانطور که ملاحظه می‌شود ۴۶/۳۸ درصد عضو هیئت علمی، ۴۶/۱۵ درصد دارای سن بیشتر از

۶۰ سال و ۴۶/۳۸ درصد بین ۱۵ تا ۲۰ سال سابقه کاری داشتند. تعداد مقاله‌های منتشرشده از طرف

مصاحبه‌شوندگان و پایان‌نامه‌های راهنمایی‌شده بیش از ۲۰ سند علمی می‌باشد.

جدول ۲: کدگذاری یافته‌های حاصل از مصاحبه در حیطه تهدیدات و فرصت‌های ورزش قهرمانی

مفهوم	شاخص های تهدید	ضریب	رتبه	نمره
۱	توجه نکردن اهمیت ورزش در جامعه	۰/۰۲۱	۲	۰/۰۴۲
۲	پرکردن اوقات فراغت با شبکه‌های مجازی	۰/۰۲۰	۲	۰/۰۴۰
۳	موانع محدودیت بانوان برای ورزش قهرمانی	۰/۰۳۵	۱	۰/۰۳۵
۴	اجتماعی محدودیت در پخش ورزش بانوان	۰/۰۲۵	۱	۰/۰۲۵
۵	اولویت‌داشتن مباحث تحصیلی بر ورزش	۰/۰۲۰	۲	۰/۰۴۰
۶	نگرانی خانواده از عوارض ورزش قهرمانی	۰/۰۱۶	۲	۰/۰۳۲
۷	درگیری جوانان با موبایل و اینترنت	۰/۰۱۹	۲	۰/۰۳۸
۸	پوشش خبری نامناسب برای ورزش قهرمانی	۰/۰۱۵	۲	۰/۰۳۰
۹	رسانه پخش نکردن بازی‌های زنده رشته‌های مختلف	۰/۰۱۸	۲	۰/۰۳۶
۱۰	ضعیف کمبود وجود رسانه فراگیر برای ورزش قهرمانی	۰/۰۱۹	۲	۰/۰۳۸
۱۱	فیلتر بودن رسانه‌های مجازی پرطرفدار	۰/۰۱۸	۲	۰/۰۳۶
۱۲	علاقه نداشتن مسئولان به ورزش قهرمانی	۰/۰۲۸	۱	۰/۰۲۸
۱۳	علاقه نداشتن مسئولان به سرمایه‌گذاری در ورزش قهرمانی	۰/۰۲۵	۱	۰/۰۲۵
۱۴	مشکلات تمایل نداشتن مسئولان به استعدادیابی در ورزش مدیریتی	۰/۰۲۷	۱	۰/۰۲۷
۱۵	اقدامات سلیقه‌ای برای ورزش قهرمانی	۰/۰۲۲	۱	۰/۰۲۲
۱۶	تمایل نداشتن مسئولان برای برنامه‌ریزی دقیق	۰/۰۲۳	۱	۰/۰۲۳
۱۷	دخالت سازمان‌های غیرورزشی در ورزش	۰/۰۲۹	۱	۰/۰۲۹
۱۸	استفاده مدیران از قهرمانان ورزشی برای پیشرفت خود	۰/۰۲۳	۱	۰/۰۲۳

تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدلسازی ساختاری-تفسیری

۱۹	فقدان طرح یکپارچه کشوری برای ورزش قهرمانی	۰/۰۲۱	۲	۰/۰۴۲
۲۰	روی آوردن جوانان به کار به جای ورزش	۰/۰۱۷	۲	۰/۰۳۴
۲۱	مشکلات اقتصادی و تورم در جامعه	۰/۰۲۴	۲	۰/۰۴۸
۲۲	تهدیدات هزینه نسبتاً بالای ورزش در سطح قهرمانی	۰/۰۲۰	۲	۰/۰۴۰
۲۳	اقتصادی وجود جوانان بیکار در سطح استان	۰/۰۲۱	۲	۰/۰۲۱
۲۴	نبود معافیت مالیاتی و تسهیلات بانکی	۰/۰۱۷	۲	۰/۰۳۴
۲۵	انصراف برخی از ورزشکاران از ادامه ورزش	۰/۰۱۷	۲	۰/۰۳۴
۲۶	پایین بودن اعتبارات ورزشی استان	۰/۰۲۱	۲	۰/۰۴۲
شاخص‌های فرصت				
۱	علاقه جوانان به ورزش و قهرمان شدن	۰/۰۳۳	۴	۰/۱۳۲
۲	علاقه مندی مردم استان به ورزش و قهرمانان	۰/۰۲۳	۴	۰/۰۹۲
۳	علاقه مردم به قهرمانان ورزشی	۰/۰۲۰	۴	۰/۰۸۰
۴	تاکید تعالیم به دینی به فعالیت‌بدنی	۰/۰۲۰	۴	۰/۰۸۰
۵	جوان بودن جمعیت استان خوزستان	۰/۰۳۵	۴	۰/۱۴
۶	وجود تیم‌های باشگاهی کشوری در استان	۰/۰۲۳	۳	۰/۰۶۹
۷	تنوع رشته‌های مختلف در سطح قهرمانی در استان	۰/۰۱۸	۳	۰/۰۵۴
نیروی انسانی قوی				
۸	داشتن کرسی در برخی از فدراسیون‌ها	۰/۰۱۷	۳	۰/۰۵۱
۹	فارغ‌التحصیلان دانشگاهی تربیت‌بدنی	۰/۰۱۵	۳	۰/۰۴۵
۱۰	وجود استعداد در برخی از رشته‌ها مثل فوتبال و کشتی فرنگی	۰/۰۲۳	۴	۰/۰۹۲
۱۱	وجود قهرمانان کشوری در بین ورزشکاران استان	۰/۰۱۹	۳	۰/۰۵۷

۱۲	تبلیغات رسانه برای ورزش خصوصی	۰/۰۲۲	۳	۰/۰۶۶
۱۳	آگاهی‌رسانی نسبتاً مناسب برای مسابقات	۰/۰۱۹	۳	۰/۰۵۷
	فرصت قهرمانی			
۱۴	تبلیغات دعوت از بخش خصوصی در رسانه ملی	۰/۰۱۶	۳	۰/۰۴۸
۱۵	تبلیغ محصولات و جایگاه‌های قهرمانی استان	۰/۰۱۷	۳	۰/۰۵۱
	در کشور			
۱۶	پرداختن به ورزش بانوان در رسانه	۰/۰۲۵	۴	۰/۱
۱۷	مرزی بودن استان خوزستان و دعوت از	۰/۰۲۹	۴	۰/۱۱۶
	مرزی بودن کشورهای همجوار			
۱۸	انتقال راحت بازیکنان به کشورهای همسایه	۰/۰۱۸	۳	۰/۰۴۸
۱۹	امکان کمپ مشترک با کشورهای مجاور	۰/۰۲۳	۴	۰/۰۹۲
۲۰	امکان برگزاری مسابقات چندجانبه با	۰/۰۲۴	۴	۰/۰۹۶
	کشورهای همسایه			
	مجموع	۱		۲/۴۳۰

با توجه به نمره حاصل (۲/۴۳) مشخص می‌شود که ورزش قهرمانی استان خوزستان در برابر تهدیدها به خوبی عمل نمی‌کند و ورزش قهرمانی استان خوزستان در معرض تهدید قرار دارد. برای پاسخ به این سوال که مولفه‌ها به چه میزان بر یکدیگر اثرگذار هستند، از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری استفاده می‌شود. در این روش مشخص می‌شود متغیرهای موجود در مدل به چه میزان بر یکدیگر نفوذ دارند و یا به چه میزان از متغیرهای دیگر نفوذپذیر هستند.

جدول ۳: ماتریکس تعاملی تأثیرات مستقیم مولفه‌ها

مرزی بودن	فرصت	نیروی	علاقه	تهدیدات	مشکلات	رسانه	موانع
استان	تبلیغات	انسانی	اجتماعی	اقتصادی	مدیریتی	ضعیف	اجتماعی
۰	۱	۱	۲	۱	۱	۰	۰
۰	۳	۰	۲	۰	۰	۰	۱
۰	۱	۳	۱	۲	۰	۲	۱
۰	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱
۰	۲	۱	۰	۱	۱	۱	۱
۰	۱	۰	۲	۰	۱	۱	۱
۰	۰	۰	۱	۰	۰	۳	۱
۰	۲	۰	۰	۱	۰	۱	۰

در این ماتریکس امتیازات از عدد ۰ تا ۳ تعلق می‌گیرد. عدد ۰ بدون تأثیر، عدد ۱ تأثیر ضعیف، عدد ۲ تأثیر متوسط، عدد ۳ تأثیر قوی را نشان می‌دهد. در این ماتریکس، امتیازات در واقع تأثیراتی است که سطرها بر ستون‌ها می‌گذارند. به عنوان مثال، فرصت تبلیغات بر رسانه ضعیف به میزان ۳ واحد تأثیرگذار است و رسانه ضعیف نیز بر فرصت تبلیغات به میزان ۳ تأثیرگذار است.

جدول ۴: ویژگی‌های ماتریکس تأثیرات مستقیم

شاخص‌ها	ارزش
اندازه ماتریکس	۸
تعداد چرخش‌ها	۲
تعداد صفرها	۲۸
تعداد ۱	۲۶
تعداد ۲	۷
تعداد ۳	۳
تعداد پتانسیل‌ها	۰
کل	۳۶

جدول ۵: خلاصه مجموع ماتریکس تأثیرات مستقیم

	مجموع امتیازات سطر	مجموع امتیازات ستون	سطح بندی بر مبنای تاثیر گذاری	سطح بندی بر مبنای تاثیر پذیری
موانع اجتماعی	۶	۶	۳	۴
رسانه ضعیف	۶	۸	۳	۳
مشکلات مدیریتی	۱۰	۴	۱	۶
تهدیدات اقتصادی	۵	۵	۴	۵
علاقه اجتماعی	۷	۹	۲	۲
نیروی انسانی قوی	۶	۶	۳	۴
فرصت تبلیغات	۵	۱۱	۴	۱
مرزی بودن استان	۴	۰	۵	۷

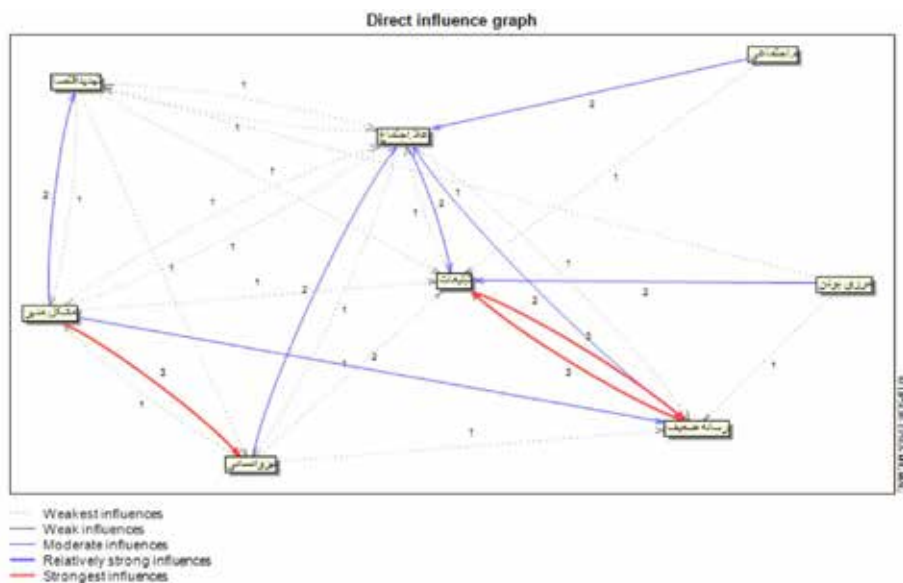
همانطور که ملاحظه می شود، بیشترین میزان تاثیرگذاری مربوط به مولفه مشکلات مدیریتی و بیشترین میزان تاثیرپذیری نیز مربوط به فرصت تبلیغات می باشد.

شکل ۱: پلان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری سیستم

تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدلسازی ساختاری-تفسیری

شکل ۲: نمودار تاثیرات مستقیم در حالت ۷۵ درصد مسیر

در شکل ۲، ۷۵ درصد از کل مسیرهای ممکن بر مبنای ماتریس تعاملی ترسیم شده است. همانطور که مشخص است، مشکلات مدیریتی بر نیروی انسانی تأثیری بسیار قوی دارد و دو مولفه تبلیغات و رسانه نیز تأثیر متقابل قوی بر یکدیگر دارند.

دو شکل بالا نتایج اثرگذاری مولفه‌ها بر یکدیگر را نشان می‌دهد. به عنوان مثال، در شکل ۳ نشان داده شده است که مشکلات مدیریتی بر نیروی انسانی قوی‌تر از نیروی بازاریابی و فروش دارد.

هدف این پژوهش، تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدل‌سازی ساختاری-تفسیری بود. در نخستین سطح از مولفه‌های حیطه بیرونی، مشکلات مدیریتی قرار دارد. البته تفاوت این مشکلات مدیریتی با ضعف سیستم مدیریتی که در حیطه درونی در پژوهش‌های SWOT وجود دارد، این است که در حیطه درونی ضعف سیستم مدیریتی فقط به استان خوزستان و سازمان‌های ورزشی آن از قبیل اداره کل ورزش و جوانان استان و شهرستان‌ها و همچنین هیئت‌های ورزشی آن اشاره دارد؛ اما در حیطه بیرونی منظور از مشکلات مدیریتی، مدیران غیرورزشی و یا مدیران خارج از استان خوزستان مدنظر است. یکی از شاخص‌های این حیطه، اقدامات سلیقه‌ای برای ورزش قهرمانی بود. این شاخص به نظر می‌رسد مخرج مشترک بسیاری از پژوهش‌هایی است که با هدف بررسی وضعیت راهبردی ورزش قهرمانی یک استان انجام شده است. کشاورز و همکاران (۱۳۹۳)، زیاری و همکاران (۱۳۹۵)، حسینی و همکاران (۱۳۹۲) و کاشف و همکاران (۱۳۹۷) به این مساله اشاره داشتند. حال در برخی از پژوهش‌ها به

تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدل سازی ساختاری-تفسیری

برنامه محور نبودن فعالیت ها و در برخی دیگر وحدت رویه نداشتن در کارها، همچنین به تعهد نداشتن به اجرای برنامه جامع و اقدامات سلیقه ای نیز اشاره شده است. به نظر می رسد ثبات نداشتن اجرای برنامه ها در فعالیت ها می تواند موجبات سلیقه ای رفتار کردن مدیران را فراهم کند. از سوی دیگر، با توجه به اینکه پیش تر به آن اشاره شد مدیران نتیجه گرا هستند و در بازه های زمانی کم مشغول به فعالیت می باشند و سریع در پست و جایگاهی دیگر قرار می گیرند. از این رو در صورتی که بخواهیم جمع بندی کنیم می توان گفت وضعیت مدیریت ورزش با توجه به دخالت هایی که از سوی سازمان های دیگر در آن صورت می گیرد و عدم ثبات مدیریت و برنامه، دارای مشکلات عدیده ای است (حسینی، ۱۳۹۲، رشیدلمیر و همکاران، ۱۳۹۲؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۸) که به نظر می رسد رسیدگی و درمان ضعف و تهدیدات موجود به نظر خبرگان از سایر مسائل اهمیت بیشتری دارد. یکی دیگر از مشکلات مدیریتی که در حیطه تهدیدها قرار دارد، دخالت سازمان های غیرورزشی در ورزش است. از انواع دخالت های سازمان های غیرورزشی در ورزش می توان به تصدی پست های مهم در ورزش اشاره کرد. با قرار دادن پست های مهم ورزش در اختیار افرادی که ورزشی نیستند و یا کارنامه درخشانی در زمینه ورزش ندارند، ورزش قهرمانی پیشرفت نخواهد کرد. به نظر می رسد که دخالت سازمان های غیرورزشی در ورزش سمت و سوی ورزش را به جهت دیگری سوق می دهد که برای توسعه ورزش مناسب نیست. تبعات دخالت سازمان های دیگر در یک سازمان ورزشی می تواند اقدامات سلیقه ای مدیران نیز باشد. با توجه به شرایط کشور و لزوم توجه زیاد به هزینه ها و از طرفی توسعه ورزش باید کارها با توجه و نظارت و برنامه ریزی دقیق انجام شود. اقدامات سلیقه ای موجب می شود هزینه زیادی هدر رود (شعری و همکاران، ۱۳۹۵) و نتیجه مورد انتظار نیز به دست نیاید. به همین دلیل اقدامات خارج از برنامه می تواند هزینه و تبعات زیادی را برای سازمان داشته باشد- هر چند که نخبگان در این پژوهش به تمایل نداشتن مسئولان برای برنامه ریزی دقیق نیز اشاره کردند.

همانطور که پیش تر نیز اشاره شد، مدیران نتیجه گرا هستند. به نظر می رسد یکی از دلایل نتیجه گرا بودن مدیران، بی ثباتی در مسند مدیریت و تهیه یک رزومه سریع است؛ یعنی مدیران با توجه به اینکه ورزش را یک سکوی پرتاب در نظر می گیرند، صرفا به رکوردها و نتایجی که ورزشکاران در مسابقات مختلف می گیرند، اکتفا می کنند. در صورتی که ممکن است یک قهرمان به صورتی خودشکوف و توان و حمایت خانواده خود به جایگاهی رسیده باشد، اما مسئولان نتایج را به نام خود و سندی برای افتخارات خود در نظر می گیرند. در صورتی که اگر فرهنگ غالب بر مدیریت کشور، کارهای زیربنایی و ساختاری باشد، سیستم

خود به خود قهرمان تولید می‌کند و نیازی به نتیجه‌گرایی نیست. بنابراین پیشنهاد می‌شود که مدیران سطوح عالی بیشتر بر برنامه‌ها نظارت داشته باشند و فرهنگ برنامه‌محوری را توسعه دهند. همچنین می‌توانند برای انتخاب مدیران سطوح میانی از ملاک برنامه‌محور بودن فعالیت‌های مدیر استفاده نمایند.

در رده دوم میزان تاثیرگذاری مولفه‌های بیرونی، مولفه علاقه اجتماعی قرار دارد که در حیطه فرصت‌هاست. پژوهش‌های طالقانی و همکاران (۱۴۰۱)، جمالی و همکاران (۱۴۰۰)، کلانی و همکاران (۱۳۹۹)، شیرزادی و همکاران (۱۳۹۸) و رضایی و همکاران (۱۳۹۸) نیز به نتایج مشابهی دست یافته‌اند. یکی از عوامل پایه‌ای در توسعه ورزش و یا ورزش قهرمانی به طور منطقی درصد قابل توجه جمعیت جوان و علاقه آنان به ورزش است. با توجه به اینکه سن قهرمانی در بیشتر ورزش‌ها حدود ۲۰ تا نهایت ۳۰ سال است، لذا در صورتی که درصد قابل توجهی از جمعیت جامعه این حدود سن داشته باشند می‌توان از آن به عنوان یک فرصت خوب استفاده نمود. همچنین میزان سنین کمتر یعنی سنین نونهالی و نوجوانی نیز در صورتی که میزان قابل توجهی از درصد جمعیت را به خود اختصاص دهند، می‌توان با برنامه‌ریزی و جهت‌دهی و انگیزه مناسب به آنان شاهد رشد ورزش قهرمانی در استان بود. در این پژوهش خبرگان به علاقه بالای جوانان استان خوزستان به ورزش اشاره داشتند. مهم‌تر از جامعه جوان، میزان علاقه جوانان به ورزش است. در صورتی که جامعه جوان باشد و علاقه در حد بالایی نباشد، نمی‌توان انتظار رشد ورزش قهرمانی را داشت. خبرگان در این پژوهش علاقه جوانان به ورزش را یک فرصت در نظر گرفتند که به نظر می‌رسد علاقه جوانان استان خوزستان را مثبت ارزیابی کردند.

با توجه به اینکه دین اسلام بر فعالیت‌های ورزشی تاکید فراوانی دارد، از این جهت نیز می‌توان به آن به عنوان یک فرصت نگاه کرد. عنوان «ورزش» به طور مستقل در اسلام مورد بحث قرار نگرفته است، اما موضوع سلامت بدن، از جنبه‌های مختلف مورد توجه قرار گرفته و به آن اهمیت داده شده است. از این‌رو، ورزش یکی از مهم‌ترین راه‌های حفظ سلامتی بدن و افزایش توانایی آن، جهت انجام وظایف و عبادات به‌شمار می‌رود (بوستانی و همکاران، ۱۳۹۳). لذا از این جهت می‌توان آن‌را مورد تأکید دین دانست. به عبارت دیگر، آثار و فوائد ورزش است که مطلوب دین و شارع است، نه خود ورزش (خانجانی و همکاران، ۱۳۹۲). ورزش‌هایی که اهداف بیشتری را در این زمینه محقق می‌کنند، از نظر اسلام مطلوب‌ترند. از این‌رو، ورزش‌هایی مانند شنا و تیراندازی مورد تأکید قرار گرفته است. در نهایت می‌توان نتیجه گرفت که

تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدل‌سازی ساختاری-تفسیری

هر ورزشی برای بدن انسان مفید باشد و با آموزه‌های اسلامی منافات نداشته باشد، مورد توصیه اسلام نیز خواهد بود (بوستانی و همکاران، ۱۳۹۳).

در رده سوم میزان تاثیرگذاری در حیطه بیرونی سه مولفه موانع اجتماعی، رسانه ضعیف و نیروی انسانی قوی قرار دارد. در واقع این سه مولفه از نظر میزان تاثیرگذاری در یک سطح قرار دارند. این سه مولفه از نظر میزان تاثیرپذیری نیز تقریباً در یک سطح قرار دارند. یکی از موانع مهم برای پیشرفت ورزش در جامعه، پذیرش ورزش به عنوان پدیده‌ای مهم است. علی‌رغم اینکه جوانان تمایل زیادی برای پرداختن به فعالیت‌های ورزشی دارند، اما «هزینه ورزش در سبد خانوار» خانواده‌های ایرانی هنوز جای ندارد و به عنوان یک کالا یا خدمات لوکس محسوب می‌شود (جلانی و امجدی، ۱۴۰۰) و این مسئله نیاز به بررسی بیشتر دارد. ممکن است یکی از دلایل آن، تورم و لذا صرف هزینه برای متغیرهای با اهمیت‌تر مثل آموزش، درمان، امنیت و ... باشد. یکی دیگر از تهدیدات ورزش قهرمانی استان خوزستان و یا کشور می‌تواند محدودیت بانوان برای ورزش قهرمانی باشد. البته در این چند سال اخیر تعداد تیم‌های ورزشی بانوان استان خوزستان و کشور بیشتر شده است. اما باز هم به نظر می‌رسد برای دختران با استعداد، مسائل مهم‌تری از ورزش وجود داشته باشد که نیاز به فرهنگ‌سازی دارد. به نظر می‌رسد بسیاری از آسیب‌های اجتماعی و بسیاری از مسائلی که می‌تواند بر سلامت تاثیرگذار باشد، در حوزه ورزش قابل پیشگیری و حل است. یکی دیگر از تهدیدات اجتماعی موجود، درگیری جوانان با اینترنت و شبکه‌های اجتماعی است. با رشد روزافزون اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، جوانان و نوجوانان بیشتر درگیر اینترنت شده‌اند (موسوی، ۱۳۹۹) و اوقات فراغت خود را بیشتر با آن پر می‌کنند. متأسفانه در دوره شیوع ویروس کرونا، دانش‌آموزان ابتدایی نیز درگیری بیشتری با اینترنت پیدا کردند و این می‌تواند یک تهدید بزرگ برای سلامت جامعه در آینده باشد.

طبق نظر نخبگان، رسانه نیز در این راستا خوب عمل نمی‌کند که در حیطه تهدیدات قرار گرفته است. وجود رسانه به خودی خود یک فرصت است، اما زمانی که در راستای اهداف حرکت نکند، می‌تواند به یک تهدید نیز تبدیل شود. ورزش به عنوان پدیده‌ای اجتماعی دارای اهمیت فرهنگی در جوامع مختلف است. اعتقاد بیشتر محققان علوم اجتماعی بر این است که ورزش می‌تواند از طریق ابعاد مختلف اخلاقی، اجتماعی و فرهنگی نقش تاثیرگذاری در کسب سرمایه اجتماعی داشته باشد (مولایی و همکاران، ۱۳۹۸) که به دنبال آن ایجاد توسعه فرهنگ اجتماعی است. در واقع رسانه‌ها تعیین می‌کنند که کدام ورزش‌ها و رویدادها

بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند، درک عمومی از ورزش و ورزشکاران را شکل می‌دهند، رویدادهای ورزشی و حمایت‌های مالی را ترویج می‌کنند و لحن پوشش ورزشی را تعیین می‌نمایند (یان^۱ و همکاران، ۲۰۱۹).

در سطح سوم یک متغیر دیگر که به عنوان فرصت در نظر گرفته شده است، نیروی انسانی قوی قرار دارد. یکی از مولفه‌های موجود در حیطه ضعف‌ها، کمبود نیروی متخصص بود. با در نظر گرفتن هر دو مولفه می‌توان نتیجه گرفت که نیروی انسانی کاربلد و متخصص وجود دارد، اما به کار گرفته نمی‌شود. یکی از شاخص‌های ضعف سیستم مدیریت، قرار گرفتن رابطه به جای ضابطه بود. از ترکیب شاخص‌های یادشده می‌توان پی برد که چرا کمبود نیروی متخصص در سیستم وجود دارد. در واقع به دلیل وجود ارتباطات و یا یک سری مصلحت‌ها که مورد نظر گروه صاحب قدرت در ادارات ورزشی قرار دارند، از برخی از نیروهای متخصص استفاده نمی‌شود. لذا به نظر می‌رسد در صورتی که شایسته‌سالاری بر مدیریت ورزش استان حاکم شود- شایسته‌سالار نبودن، یکی از ضعف‌های ورزش قهرمانی استان نیز بود- در نتیجه می‌توان برخی از مشکلات اصلی را حل کرد. با توجه به اینکه خبرگان در این پژوهش بر این باور بودند که نیروی انسانی قوی اعم از داشتن کرسی در فدراسیون‌ها، داشتن استعداد، فارغ التحصیلان تربیت‌بدنی، تنوع رشته‌های ورزشی در استان و قهرمانان در استان خوزستان وجود دارد، لذا با بهره‌گیری از این نیروی انسانی قوی می‌توان شاهد بهبود عملکرد ورزش قهرمانی در استان خوزستان باشیم.

در رده چهارم عوامل بیرونی، دو مولفه تهدیدات اقتصادی و فرصت تبلیغات وجود دارد. تهدیدات اقتصادی شامل ۷ شاخص روی آوردن جوانان به کار به جای ورزش، مشکلات اقتصادی و تورم در جامعه، هزینه نسبتاً بالای ورزش در سطح قهرمانی، آمار بالای جوانان بیکار در سطح استان، نبود معافیت مالیاتی و تسهیلات بانکی، انصراف برخی از ورزشکاران از ادامه ورزش و پایین بودن اعتبارات ورزشی استان بود. درهمین راستا کشاورز و همکاران (۱۳۹۳) به کاهش ارزش پول ملی به عنوان یک تهدید اشاره کردند- که البته شاخص‌های اقتصادی دیگر در این پژوهش نیز را نمی‌توان بی‌ارتباط با کاهش ارزش پول ملی کشور دیگر نظر گرفت. از سوی دیگر، با توجه به تورم و نیاز به کار، جوانان به منظور تامین نیازهای حداقلی مجبور هستند به کار روی بیاورند و بعضاً از ورزش نیز کناره‌گیری می‌کنند. کاشف و همکاران (۱۳۹۷) نیز به مشکلات اقتصادی به عنوان یک تهدید اشاره دارند. همچنین به نرخ بالای بیکاری و روی آوردن جوانان به کسب و کار را نیز تهدید برای ورزش قهرمانی نیز اشاره دارند. بنابراین به نظر می‌رسد مشکلات اقتصادی

---

¹ Yan

که گریبان گیر جامعه شده است، می تواند بر ورزش به طور کلی و بر همه انواع آن تاثیرگذار باشد؛ یعنی مشکلات اقتصادی بر ورزش همگانی، ورزش قهرمانی و ورزش حرفه ای تاثیرگذار است. چون افراد به جای پرداختن به ورزش بیشتر به فکر کسب و کار خود هستند، در نتیجه ورزش قهرمانی توسعه پیدا نمی کند. بنابراین در صورت رفع مشکلات اقتصادی به نظر می رسد به طور طبیعی تعداد افراد ورزشکار جامعه بیشتر می شود.

در رده چهارم عوامل بیرونی، مولفه فرصت تبلیغات نیز وجود دارد. رسانه ضعیف در حیطه تهدیدها و فرصت تبلیغات در حیطه فرصت ها قرار دارد. با کنار هم قرار دادن فرصت تبلیغات در حیطه فرصت ها و رسانه ضعیف در حیطه تهدیدها، در واقع از نظر خبرگان می توان این برداشت را داشت که تبلیغات و آگاهی رسانی در ورزش به خوبی صورت نمی گیرد. صفدری و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند که برنامه های ورزشی استان از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. این نشان می دهد که رسانه ضعیف است- در صورتی که می توان از آن به عنوان یک فرصت استفاده نمود. در واقع، رسانه ها همیشه برای توسعه یک پدیده فرصت محسوب می شوند، مگر اینکه عملکرد بدی داشته باشند.

در رتبه آخر عوامل بیرونی، مرزی بودن استان خوزستان است، که به عنوان یک فرصت در نظر گرفته شده است. مرزی بودن استان خوزستان این فرصت را فراهم می آورد تا این استان بتواند در نقل و انتقال بازیکنان راحت تر باشد و از این طریق درآمد ارزی نیز داشته باشد و از این فرصت برای پیشبرد سایر اهداف استفاده نماید. برگزاری کمپ های مشترک بین کشورها بسیار مرسوم است و کشورهای هم مرز از این فرصت بسیار استفاده می کنند. به همین دلیل مرزی بودن استان خوزستان و برگزاری مسابقات چندجانبه بین تیم های عراقی و استان خوزستان علاوه بر مسائل اقتصادی مربوط به گردشگری می تواند در ورزش قهرمانی و ایجاد انگیزه برای ورزشکاران نیز بسیار سودمند باشد. همانگونه که از پلان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری عوامل بیرونی مشخص است (شکل ۱) در خانه شماره ۱ یعنی خانه متغیرهای دوجبه متغیری قرار ندارد. در خانه شماره ۲ فقط متغیر مشکلات مدیریتی وجود دارد. با توجه مکان قرارگیری مشکلات مدیریتی می توان گفت که به منظور توسعه ورزش قهرمانی نیاز است تا به طور ساختاری، مدیریت یک تغییرات اساسی داشته باشد. به این منظور برای بهبود وضعیت باید از نقاط قوت موجود و فرصت ها استفاده نمود تا نقاط ضعف رفع و تهدیدها تبدیل به فرصت شود.

دو مولفه مرزی بودن و تهدیدات اقتصادی در خانه شماره ۳ یعنی خانه متغیرهای مستقل قرار دارد (شکل ۱). متغیرهای مستقل همانطور که پیش تر اشاره شد، به طور خودکار عمل می کنند؛ یعنی نه تاثیر زیادی از سیستم می پذیرند و نه تاثیر زیادی بر سیستم می گذارند. تهدیدات اقتصادی با توجه به اینکه یک مشکل برای ورزش محسوب می شود، اما به نظر می رسد که در ورزش قهرمانی یک متغیر تاثیرگذار صرف نیست. شاید از نظر نخبگان در پژوهش تهدیدات اقتصادی در ورزش قهرمانی تاثیر چندانی ندارند. از یک منظر دیگر می توان به تهدیدات اقتصادی و ورزش قهرمانی نگاه کرد. تهدیدات اقتصادی همواره وجود دارند و نمی توان توسعه ورزش قهرمانی را تنها به آن ارتباط داد. در واقع به دلیل وجود تهدیدات اقتصادی، نمی توان از ورزش قهرمانی منصرف شد، بلکه باید به دنبال راه کارهایی بود که بتوان ورزش قهرمانی را توسعه داد. بنابراین به نظر می رسد با نگاه به داخل کشور و امکانات موجود و برنامه ریزی دقیق، ضمن کشف استعدادها به راه های حفظ استعدادها نیز فکر کرد و برنامه دقیقی برای آن تدوین نمود. یکی دیگر از متغیرهای موجود در خانه شماره ۳، مرزی بودن استان خوزستان است. همانطور که مشاهده می شود این متغیر در منتهی الیه قطر مربع قرار دارد (شکل ۱). یعنی نه اصلا تاثیرپذیر است و نه اصلا تاثیرگذار است. بنابراین این متغیر بسیار خنثی است و با توجه اینکه در حیطه فرصت ها قرار دارد، می تواند فرصت مناسبی برای توسعه ورزش قهرمانی باشد.

پنج مولفه علاقه اجتماعی، نیروی انسانی قوی، رسانه ضعیف، موانع اجتماعی و فرصت تبلیغات در خانه شماره ۴ یعنی خانه متغیرهای تاثیرپذیر قرار دارند. علاقه اجتماعی تحت تاثیر فرهنگ اجتماعی قرار دارد و با توجه به اینکه در این مقوله همانطور که در این پژوهش به آن اشاره شده ضعیف عمل کرده است، لذا علاقه اجتماعی تحت تاثیر بسیاری از متغیرها قرار دارد که شناسایی آن نیازمند پژوهش است- در این پژوهش می توان استناد کرد که علاقه اجتماعی یک متغیر تاثیرپذیر است.

از دیگر مولفه های موجود در این پژوهش نیروی انسانی قوی است. نیروی انسانی قوی به عنوان یک فرصت مطرح شده که می توان از آن استفاده نمود، اما با توجه به امتیازاتی که نخبگان ارائه کرده اند و دو شکل ۲ و ۳، مشاهده می شود که این متغیر تحت تاثیر شدید مشکلات مدیریتی قرار دارد. بنابراین می توان گفت تهدید مشکلات مدیریتی می تواند بر نیروی انسانی متخصص تاثیرگذار باشد. از این رو، به نظر می رسد که با رفع تهدیداتی مانند تمایل نداشتن مسئولان به استعدادیابی و ورزش قهرمانی و برنامه ریزی دقیق و دخالت سازمان های غیرورزشی می توان از فرصت ها مانند نیروی انسانی قوی استفاده نمود. رسانه هنگامی

تدوین مدل بیرونی ورزش قهرمانی استان خوزستان بر مبنای مدل سازی ساختاری-تفسیری

که ورزش قهرمانی رواج زیادی داشته باشد می تواند از فرصت موجود برای پخش مسابقات استفاده و از طریق جذب حامی مالی سود زیادی را کسب کند. فرصت تبلیغات نیز که در حیطه فرصت ها قرار دارد، به همین صورت است. مدیریت می تواند از تبلیغات برای توسعه ورزش قهرمانی استفاده کند. توسعه ورزش قهرمانی منجر به جذب رسانه و سرمایه گذاری بخش خصوصی می شود. از طریق توسعه ورزش قهرمانی نیز علاقه مندی به آن بیشتر خواهد شد و در صورتی که محدودیت برای بانوان کمتر باشد، نیمی از جامعه که زنان هستند نیز به این نوع ورزش جذب می شوند. موانع اجتماعی مانند درگیری زیاد جوانان و نوجوانان به اینترنت و شبکه های اجتماعی، یکی از تهدیداتی است که می تواند در آینده بسیار بر ورزش و سلامت جامعه تاثیرگذار باشد. از این رو به نظر می رسد که متغیرهای موجود به جز مرزی بودن استان خوزستان به یکدیگر وابسته هستند.

با توجه به اینکه تهدیدها و فرصت های ورزش قهرمانی استان خوزستان در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و تاثیرگذارترین مولفه مشکلات مدیریتی بود، لذا پیشنهاد می شود تا حد امکان نظارت بیشتری بر انتخاب روسای هیئت های ورزشی و مسئولان ورزش قهرمانی صورت گیرد تا مدیران شایسته در راس امور قرار گیرند. از سوی دیگر، با توجه به علاقه زیاد جوانان به ورزش در صورتی که مشکلات مدیریتی کاهش یابد، می توان شاهد پیشرفت ورزش قهرمانی در استان خوزستان باشیم.

منابع

- آهنگری، نوید؛ حسین زاده، فخرالدین و حاجی نژاد، صادق. (۱۳۹۸). «برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری ورزشی با استفاده از مدل ترکیبی SWOT و VIKOR (مورد مطالعه: استان آذربایجان غربی)». پژوهش های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. ۱۱(۴)، صص ۹۱-۱۰۶.
- بوستانی، محمدعلی و بوستانی، محمدحسن. (۱۳۹۳). «فرهنگ ورزش و سلامتی از دیدگاه اسلام و جامعه شناسی جهت نیل به سوی سبک زندگی ایرانی-اسلامی». همایش علمی انجمن تربیت بدنی و علوم ورزشی ایران.
- جمالی افرانلو، علی؛ کاشف، سیدمحمد و عبدوی، فاطمه. (۱۴۰۰). «تدوین مدل راهبردی توسعه پایگاه های ورزش قهرمانی کشور». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۲۰(۵۳)، صص ۱۳۳-۱۵۸.
- حسینی، سیدشاهو. (۱۳۹۲). «شناسایی قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدهای استعدادیابی در ورزش قهرمانی جمهوری اسلامی ایران و تنگناها و چالش های فراوی آن». مدیریت ورزشی (حرکت). ۲۵(۲)، صص ۲۹-۵۴.
- رشید لمیر، امین؛ دهقان قهقرخی، امین و رشید لمیر، امیر. (۱۳۹۲). «تدوین برنامه راهبردی اداره کل ورزش و جوانان استان خراسان رضوی در حوزه ورزش و تربیت بدنی». مدیریت ورزشی. ۴(۵)، صص ۱۷۹-۱۹۸.
- خانجانی، خاطره؛ ابویی، فاطمه؛ جبینان، فاطمه و پورمازار، سیده مهتاب. (۱۳۹۲). «تاکید قرآن و اسلام بر ورزش و سلامت جوانان». کنگره پیشگامان پیشرفت.

- رضایی، شمس‌الدین؛ قراخلو، رضا و سلیمانی مقدم، رضا. (۱۳۹۸). «الگوی پارادایمی توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای ایران». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۸(۴۵).
- زیاری، حسین؛ طیبی‌ثانی، سید مصطفی و حامی، محمد. (۱۳۹۵). «تدوین برنامه راهبردی ورزش قهرمانی استان سمنان با روش ترکیبی SWOT و AHP». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۵ (۳۳)، صص ۲۱-۱.
- شیرزادی، رضا؛ رضوی، سیدمحمدحسین؛ امیرنژاد، سعید و محمدی، نصراله. (۱۳۹۸). «بررسی چالش‌های رشد و توسعه ورزش قهرمانی بر مبنای آمایش سرزمین و ارائه راهکارها». پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۳۸ (پیاپی ۳۱)، صص ۷۱-۷۹.
- کشاورز، لقمان؛ فراهانی، ابوالفضل و صادقی، علی. (۱۳۹۳). «تحلیل عاملی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای توسعه ورزش قهرمانی ایران». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۱۳۹۳، ۲ (۶)، صص ۸۳-۹۷.
- طالقانی، متین؛ حضرتی صومعه، زهرا و مهاجری، اصغر. (۱۴۰۱). «آسیب‌شناسی ورزش قهرمانی بانوان ایرانی در دهه ۹۰ از طریق تحلیل گفتمان غالب». زن و جامعه (جامعه‌شناسی زنان). ۱۳ (۲) (مسلسل ۵۰)، صص ۱۵۱-۱۶۷.
- شعری آناقیز، صابر؛ حساس یگانه، یحیی؛ سدید، مهدی و نره‌بی، بنیامین. (۱۳۹۵). «تصمیم‌گیری احساسی سرمایه‌گذاران، حاکمیت شرکتی و کارایی سرمایه‌گذاری». حسابداری مالی. ۳۲(۸)، ۳۷-۱. SID. <https://sid.ir/paper/168191/fa>.
- جلاتی، سیدعبدالمجید و امجدی، محمدحسین. (۱۴۰۰). «برآورد تقاضای ورزش خانوارهای ایرانی». مدیریت و توسعه ورزش. ۱۰(۲)، صص ۷۶-۸۶. doi: 10.22124/jsmd.2021.5052
- علی‌دوست قهفرخی، ابراهیم؛ سجادی، سیدنصرالله؛ محمودی، احمد و ساعتچیان، وحید. (۱۳۹۳). «بررسی اولویت‌ها و راهکارهای پیشرفت ورزش قهرمانی جودو کشور». نشریه مدیریت ورزشی. ۲۶(۲)، صص ۲۳۱-۲۴۶.
- کاشف، سیدمحمد؛ سیدعامری، میرحسین؛ احمدی، مالک و معرفت، داریوش. (۱۳۹۷). «بررسی مدل راهبردی توسعه ورزش قهرمانی استان آذربایجان شرقی با استفاده از روش SWOT و BSC». پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۶ (۴)، صص ۳۷-۲۷.
- کلانی، امین؛ الهی، علیرضا؛ سجادی، سیدنصراله و زارعیان، حسین. (۱۳۹۹). «تدوین الگوی جامع استعدادیابی در ورزش قهرمانی ایران». پژوهش در ورزش تربیتی. ۸ (۲۰)، صص ۳۳-۵۰.
- موسوی، سیدولی‌اله. (۱۳۹۹). «شیوع اعتیاد به اینترنت و وضعیت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در نوجوانان و جوانان ایرانی در سال ۱۳۹۷». مجله طب نظامی. ۲۲ (۳)، صص ۲۸۱-۲۸۸. SID. <https://sid.ir/paper/362180/fa>.
- مولایی فردپله رود، فاطمه؛ سیدعامری، میرحسن و رمضان‌نژاد، رحیم. (۱۳۹۸). «اثر مشارکت ورزشی بر سرمایه اجتماعی با میانجی‌گری نقش رسانه و قابلیت تعاملی افراد». پژوهش در ورزش تربیتی. ۱۶(۷)، صص ۲۳۵-۲۵۶. SID. <https://sid.ir/paper/252106/fa>
- Berg, B. K., Fuller, R. D., & Hutchinson, M. (2018). "But a champion comes out much, much later: A sport development case study of the 1968 US Olympic team". Sport Management Review, 21(4), 430-442.
- Choi, Y. D., Kim, O. J., & Ok, G. (2020). "The development of sports industry in South Korea, 2009-2016". Cogent Social Sciences, 6(1), 1840799.
- Collet, C., Tozetto, A. V. B., Iha, T., Nascimento, J. V. D., Falcão, W. R., & Milistetd, M. (2019). "Dynamic elements of sports development: Perceptions of basketball coaches". Revista de psicología del deporte, 28(3), 0079-85.
- Green, M., & Houlihan, B. (2005). Elite sport development: Policy learning and political priorities. Psychology Press.
- Gu, Y. (2020). The Impact and Restriction of Socio-economic Downturn on the Development of Sports Industry.
- Hadian, H., Razavi, S. M. H., Boroumand, M. R., & Amirnejad, S. (2020). "Strategies for Developing Economy of Iran's Sports Industry". Annals of Applied Sport Science, 8(4), 0-0.

- Kiékiéta, M., & Nassè, T. B. (2020). **“Determinants of championship attractiveness of popular events in Burkina Faso: the critical role of biotope, biocenosis, and media on the national football championship”**. International Journal of Management & Entrepreneurship Research, 2(1), 11-21.
- Moelyadi, A., Rohendi, T., Sugiharto, S., & Rahayu, S. (2020). **“The Actualization of Economic, Social and Cultural of the Priority Sports Development Program in East Nusa Tenggara Province”**. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 7(6), 317-325.
- OROS, S., & HANȚIU, I. (2016). **“DUAL CAREER”: CASE STUDY IN ELITE SPORTS**”. Studia Universitatis Babes-Bolyai, Educatio Artis Gymnasticae, 61(3).
- Sotiriadou, K., & Shilbury, D. (2009). **“Australian elite athlete development: An organisational perspective”**. Sport management review, 12(3), 137-148.
- Thomas, C. E., Chambers, T. P., Main, L. C., & Gustin, P. B. (2019). **“Factors influencing the early development of world-class Caribbean track and field athletes: a qualitative investigation”**. Journal of Sports Science & Medicine, 18(4), 758.
- Yan, G., Watanabe, N. M., Shapiro, S. L., Naraine, M. L., & Hull, K. (2019). **“Unfolding the Twitter scene of the 2017 UEFA Champions League Final: Social media networks and power dynamics”**. European Sport Management Quarterly, 19(4), 419-436.

گونه‌شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی^۱

رسول نوروزی سید حسینی^۲

مریم امینی^۳

محمد مهدی رحمتی^۴

فرشته مجبی^۵

علی محمودیان پورسرای^۶

احسان ططری^۷

[10.22034/ssvs.2025.3504.3561](https://doi.org/10.22034/ssvs.2025.3504.3561)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۳/۲۴

مهاجرت ورزشکاران، یکی از چالش‌های مهم کشورهای در حال توسعه، از جمله ایران است که تحت تأثیر عوامل پیچیده اقتصادی، اجتماعی و ورزشی قرار دارد. هدف این تحقیق، گونه‌شناسی این مهاجرت هاست. این مطالعه با استفاده از رویکرد کیفی و تحلیل مضمون انجام و داده‌ها از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، اسناد و گزارش‌های منتشر شده گردآوری شد.

نتایج تحقیق نشان داد که دو عامل اصلی در تصمیم مهاجرتی ورزشکاران ایرانی عبارت‌اند از: (۱) شبکه روابط اجتماعی و (۲) ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی. از تلاقی این دو عامل و کدهای تحلیل شده، پنج گونه مهاجرت شناسایی شد: مهاجرت موقتی، مهاجرت وابستگی-ارتباطات فرهنگی، مهاجرت برای توسعه مسیر شغلی، مهاجرت ناشی از مشکلات معیشتی و مهاجرت به قصد پناهندگی. نتایج نشان می‌دهد که برای مدیریت این پدیده، نیاز به سیاست‌گذاری‌های حمایتی، بهبود شرایط اقتصادی و ایجاد فرصت‌های حرفه‌ای است. این تحقیق می‌تواند به مدیران ورزشی و سیاست‌گذاران در طراحی راهکارهای مؤثر کمک کند.

واژگان کلیدی: مهاجرت ورزشکاران، وابستگی فرهنگی، سیاست‌گذاری ورزشی، مهاجرت موقتی و روابط اجتماعی.

^۱ این مقاله از طرح شماره «۴۰۳۱۳۰۴» تحت حمایت مادی بنیاد علم ایران (INSF) برگرفته شده است.

^۲ دانشیار، مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Rasool.norouzi@modares.ac.ir

^۳ دکترای مدیریت ورزشی، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران

^۴ دانشیار، جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

^۵ دکترای مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

^۶ دانشجوی مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

^۷ استادیار، گروه آموزش تربیت‌بدنی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

مقدمه

در دهه‌های اخیر، روند رو به‌رشدی از ورزشکاران و متخصصان ورزشی وجود داشته است که در مهاجرت ورزشی فراملی و جابه‌جایی در داخل کشورشان، به دلیل تمایل آن‌ها برای ارتقای توسعه ورزش، گسترش شبکه‌های حرفه‌ای و دنبال کردن مشاغل ورزشی و تحصیلات دانشگاهی انجام شده است (فوجز و همکاران^۱، ۲۰۲۱؛ اولوسکی و همکاران^۲، ۲۰۱۶؛ پالومبو و همکاران^۳، ۲۰۲۱؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹). اکنون مهاجرت ورزشکاران به یکی از ویژگی‌های برجسته چشم‌انداز ورزشی جهانی تبدیل شده است که تحت تأثیر عواملی مانند فرصت‌های حرفه‌ای، توسعه مهارت‌ها و پناه بردن از آشفتگی‌های سیاسی-اجتماعی قرار گرفته است (میچلینی^۴، ۲۰۲۲؛ نوون و همکاران^۵، ۲۰۲۲؛ ثروپ و ویتون^۶، ۲۰۲۱). گفتنی است که مهاجرت ورزشی پدیده جدیدی نیست، بلکه الگوهای مهاجرت تاریخی و جهانی را منعکس می‌کند (یانسن و انگبرسن^۷، ۲۰۱۷). مطالعات اخیر نقش راهبردی مهاجرت ورزشکاران فراملی را در پیشرفت شغلی برجسته می‌کند (بون و همکاران^۸، ۲۰۲۲). مدیران ورزشی و سیاست‌گذاران باید به‌طور فعال به چالش‌ها و مسائل مرتبط با مهاجرت ورزشکاران بپردازند (نوون و همکاران، ۲۰۲۲). در این راستا اسپایج و همکاران^۹ (۲۰۱۹) بر این باورند که علیرغم تحقیقات گسترده در مورد ارتباط گسترده‌تر بین ورزش و مهاجرت فراملی (مک گوایر و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۲؛ تحقیقات پیرامون ورزش و فعالیت بدنی در مطالعات مهاجرت، پناهندگی و مهاجرت اجباری نادیده گرفته شده است. باین‌حال، در سال‌های اخیر، مطالعات پیرامون روابط ورزش و جنبه‌های مختلف مهاجرت و پناهندگی روند افزایشی داشته است (اسپایج و آکسفورد^{۱۱}، ۲۰۱۸). حرکت ورزشکاران در سطح جهانی مستلزم تغییر دیدگاه و ارزیابی مجدد تئوری‌های مرتبط با مهاجرت است (کارت^{۱۲}، ۲۰۱۳). مهاجرت ورزشکاران شامل سناریوهای مختلفی مانند جابه‌جایی برای رقابت، آموزش، تحصیل یا پیشرفت شغلی، به‌طور موقت و دائم است (باقرزاده و شریعتی فیض‌آبادی

---

¹ Fuchs et al.

² Orłowski et al.

³ Palumbo et al.

⁴ Michelini

⁵ Nunn et al.

⁶ Thorpe & Wheaton

⁷ Jansen & Engbersen

⁸ Bon et al.

⁹ Spaaij et al.

¹⁰ Maguire et al.

¹¹ Spaaij & Oxford

¹² Carter

، ۱۳۹۹؛ آگرگارد و ریب^۱، ۲۰۱۴؛ کارتر، ۲۰۱۳؛ مگی و سودن^۲، ۲۰۰۲؛ روجا و همکاران^۳، ۲۰۲۲؛ اسپایچ، ۲۰۱۳).

تحقیقات نشان داده است که ورزشکاران به دلایل بی‌شماری سفرهای مهاجرتی را آغاز می‌کنند که شامل عوامل قانونی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و محیطی می‌شود (روجا و همکاران، ۲۰۲۲؛ مگی و سودن، ۲۰۰۲؛ زیوری و همکاران، ۱۴۰۲؛ مرادی شرف و همکاران، ۱۴۰۱؛ باقری و همکاران، ۱۳۹۸). برخی از انگیزه‌های محوری در پس مهاجرت ورزشکاران عبارت‌اند از: دسترسی به محیطی متنوع و فراگیر برای مشارکت ورزشی مداوم (اسپایچ، ۲۰۱۳)، تعقیب جاه‌طلبی‌های شغلی و اشتیاق عمیق برای ورزش (بوتلهو و آگرگارد^۴، ۲۰۱۱)، آرزو برای تحرک اجتماعی رو به رشد (پولی^۵، ۲۰۱۰)، فرار از آشفتگی سیاسی در کشورشان (اودانل و همکاران^۶، ۲۰۲۰)، مواجهه با سیاست‌های محدودکننده در کشورشان (سالیوان و همکاران^۷، ۲۰۲۳)، جستجوی حمایت اجتماعی و کاهش چالش‌های عملکردی (استورم و همکاران^۸، ۲۰۲۲)، فرار از نابرابری‌ها و تعقیب فرصت‌های افزایش یافته (میچلینی، ۲۰۲۲)، مقاومت در برابر نژادپرستی (فلنسور و همکاران^۹، ۲۰۲۱)، یافتن مسیرهای زندگی جدید و شغلی (ثروپ و ویتون، ۲۰۲۱)، و به دنبال توانمندسازی (گیفین و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۴)، فرار از مناطق درگیری و بحران‌های اقتصادی - سیاسی (میچلینی، ۲۰۱۸)، تمایل به پذیرش اجتماعی در کشور توسعه‌یافته‌تر (میکلسون^{۱۱}، ۲۰۲۳) - این انگیزه‌های متنوع بر پیچیدگی و ماهیت چندوجهی مهاجرت و سطوح خرد و کلان این پدیده در بین ورزشکاران تأکید می‌کند. به گفته کارشناسان، در نظر گرفتن هر دو جنبه کلان و خرد هنگام بررسی مهاجرت ورزشکاران بسیار مهم است (پولی، ۲۰۰۶؛ مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۹؛ نوروزی سیدحسینی، ۱۴۰۲؛ باقرزاده و شریعتی فیض‌آبادی، ۱۳۹۹). تغییرات جمعیتی، تعاملات سیاسی و اقتصادی در سرتاسر جهان و حکمرانی جهانی همگی نمونه‌هایی از الگوها و نظام‌های کلان‌مقیاس هستند. از سوی دیگر، متغیرهای خرد آن‌هایی هستند

¹ Agergaard & Ryba

² Magee & Sugden

³ Rojo et al.

⁴ Botelho & Agergaard

⁵ Poli

⁶ O'Donnell et al.

⁷ Sullivan et al.

⁸ Storm et al.

⁹ Flensner et al.

¹⁰ Giffin et al.

¹¹ Mickelsson

که منحصر به فرد یا یک منطقه کوچک هستند، مانند روابط خانوادگی، تحرک، موقعیت مکانی و شانس شغلی (آگرگارد و ریبا، ۲۰۱۴؛ کارتر، ۲۰۱۳؛ روجا و همکاران، ۲۰۲۲). بررسی هم‌زمان مسائل کلان و خرد درک کامل‌تری از مهاجرت ورزشی جهانی و عبارات مختلف آن را ممکن می‌سازد. باکمال تعجب، چندین تحقیق در مورد مهاجرت ورزشکاران این دیدگاه جامع را نادیده گرفته‌اند. مجموعه ادبیات کنونی در درجه اول بر ورزشکاران مردی متمرکز است که در ورزش‌های نخبه، به‌ویژه ورزشکارانی که شهرت بین‌المللی دارند- مانند فوتبال- به رقابت می‌پردازند. همان‌طور که روجا و همکاران (۲۰۲۲) اشاره کردند علیرغم پیشرفت‌های قابل‌توجهی که در تحقیقات دانشگاهی در مورد مهاجرت ورزشی انجام شده است، گسترش زمینه تحصیلی به‌منظور دربرگرفتن جنبه‌های بیشتر ضروری است. درواقع، بررسی مسیرهای مهاجرت‌های جایگزین، دسته‌بندی گروه‌های مهاجرت ورزشی مختلف و انبوهی از عناصر اجتماعی که بر پویایی مهاجرت ورزشی تأثیر می‌گذارند، همگی برای این امر ضروری هستند. به گفته یانسن و انگبرسن (۲۰۱۷)، مهاجرت ورزشکاران به یک سلاح تاکتیکی تبدیل شده است که توسط برخی کشورها برای تقویت تولید کلی، ارتقای رشد اقتصادی و افزایش مجموع مدال‌هایشان در مسابقات مشهوری مانند بازی‌های المپیک استفاده می‌شود. در این شرایط، ورزش همچنان یک منبع حیاتی برای دولت‌هاست، زیرا بستری برای بهبود زندگی مهاجران و ایجاد مناطقی برای رفاه، تفریح و احساس اجتماعی آن‌ها فراهم می‌کند (دویج و همکاران^۱، ۲۰۲۰). باوجود این، توجه به این نکته مهم است که نهادهای حکمرانی ورزش به دلیل ناتوانی در شناخت کافی تنوع فوق‌العاده‌ای که هم در داخل و هم در جوامع مهاجر وجود دارد، مورد انتقاد قرار گرفته‌اند (میچلینی، ۲۰۱۸). این مشکل بر اهمیت در نظر گرفتن نیازها و پیشنهادها خاص ورزشکاران در زمینه بزرگ‌تر مهاجرت ورزشی تأکید می‌کند. این مطالعه بر درک شبکه پیچیده دلایلی تمرکز دارد که ورزشکاران ایرانی را به مهاجرت ترغیب می‌کند و عواملی را که بر تصمیم‌گیری‌های آن‌ها تأثیر می‌گذارند، روشن می‌نماید. وضعیت مهاجرت ورزشکاران ایرانی همچنان یک موضوع پویا و در حال تحول است. بنا بر گزارش‌های منتشرشده، سالانه تعداد زیادی از ورزشکاران ایرانی مهاجرت می‌کنند و به نظر می‌رسد که یکی از مسائل مهم در مدیریت ورزش ایران، مسئله مهاجرت ورزشکاران است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۹؛ باقری و همکاران، ۱۳۹۸؛ نوروزی سیدحسینی، ۱۴۰۲؛ باقرزاده و شریعتی فیض‌آبادی، ۱۳۹۹).

---

¹ Doidge et al.

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

با وجود اشاره‌های متعدد به اهمیت مسئله مهاجرت در عرصه ورزش، آنچه در مورد ورزشکاران ایرانی همچنان مغفول مانده، بررسی تحلیلی و چندلایه از ویژگی‌های این پدیده در بسترهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و نهادی خاص ایران است. آمارهای غیررسمی و گزارش‌های رسانه‌ای نشان می‌دهد که روند مهاجرت ورزشکاران ایرانی در سال‌های اخیر افزایش چشم‌گیری داشته است و این مسئله تنها محدود به ورزشکاران نخبه یا رشته‌های خاص نیست، بلکه طیف وسیعی از ورزشکاران را در برمی‌گیرد (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۹؛ نوروزی سیدحسینی، ۱۴۰۲). عوامل متعددی از جمله نبود چشم‌انداز شغلی پایدار، ضعف زیرساخت‌های حمایتی، فشارهای سیاسی و اجتماعی، و جذابیت فرصت‌های بین‌المللی از نظر پیشرفت حرفه‌ای، ازجمله مهم‌ترین انگیزه‌های مهاجرت محسوب می‌شوند. این روند نه تنها منجر به خروج سرمایه انسانی از سیستم ورزش کشور شده، بلکه تبعاتی چون کاهش کیفیت رقابت‌های داخلی، تضعیف تیم‌های ملی و اختلال در روند استعدادپروری را نیز به دنبال داشته است. با توجه به پیچیدگی و چندبعدی بودن این مسئله، ضرورت انجام پژوهشی جامع و گونه‌شناختی در این حوزه بیش‌ازپیش احساس می‌شود. ادبیات موجود به‌ویژه در زمینه مهاجرت ورزشکاران ایرانی، عمدتاً محدود، پراکنده و فاقد نگاه نظام‌مند بوده و عمدتاً بر نمونه‌های خاص تمرکز داشته است. این در حالی است که شناخت دقیق‌تر از الگوهای گوناگون مهاجرت می‌تواند بستری مناسب برای تدوین سیاست‌های اثربخش‌تر در حوزه مدیریت ورزشی فراهم سازد. بر همین اساس، تحقیق حاضر با اتخاذ رویکردی جامع و تکیه بر چارچوبی چندسطحی، در پی پاسخ به این ضرورت علمی و کاربردی است. با توجه به ماهیت موضوع و نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، این تحقیق می‌تواند برای گروه‌های متعددی مفید و کاربردی باشد. یکی از اصلی‌ترین کاربران این تحقیق سیاست‌گذاران ورزشی و مسئولان فدراسیون‌ها هستند که با شناخت دقیق‌تر عوامل مهاجرت ورزشکاران، قادر خواهند بود سیاست‌های پیشگیرانه یا حمایتی مناسب‌تری تدوین کنند و بر اساس واقعیت‌های موجود با این پدیده مواجه شوند. بر اساس مطالب مطرح‌شده، هدف از این تحقیق، گونه‌شناسی پدیده مهاجرت در ورزشکاران ایرانی بود و سعی شد که به این سؤال اساسی پاسخ داده شود:

مهاجرت ورزشکاران ایرانی چه گونه‌هایی دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با هدف گونه‌شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی انجام شده و از طرح کیفی و راهبرد تحلیل مضمونی^۱ بهره گرفته است. ماهیت تحقیق اکتشافی است و تلاش می‌شود تا گونه‌های مختلف پدیده مهاجرت ورزشکاران ایرانی به‌طور عمیق مورد بررسی قرار گیرد. برای جمع‌آوری داده‌ها، از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته استفاده شد که به پژوهشگران این امکان را می‌دهد تا علاوه بر طرح سؤالات اصلی، انعطاف لازم برای پیگیری موضوعات جدیدی که در جریان مصاحبه‌ها مطرح می‌شود را داشته باشند. در این مطالعه، مجموعاً ۳۳ نفر به‌عنوان مشارکت‌کننده انتخاب شدند. انتخاب افراد بر اساس نمونه‌گیری هدفمند و با تکنیک گلوله‌برفی انجام شد تا بتوان از تجارب و دیدگاه‌های مختلف بهره‌مند شد. دلیل استفاده از این تکنیک، حساسیت موضوع مورد مطالعه و دسترسی سخت به ورزشکارانی بود که مایل به همکاری در تحقیق بودند. گفتنی است که با توجه به ماهیت کیفی و تفسیری پژوهش، هدف اصلی نه صرفاً توصیف وضعیت مهاجران، بلکه واکاوی گونه‌شناختی پدیده مهاجرت ورزشی و علل شکل‌دهنده آن‌ها در بین ورزشکاران ایرانی بوده است. ازاین‌رو، در انتخاب مشارکت‌کنندگان از رویکرد نمونه‌گیری هدفمند با حداکثر تنوع استفاده شده است تا بتوان مجموعه‌ای متنوع از تجارب، دیدگاه‌ها و موقعیت‌های مهاجرتی را گردآوری کرد. در این راستا، علاوه بر ورزشکارانی که تجربه مهاجرت را داشته‌اند یا در حال طی فرایند آن هستند، افرادی که تمایلی به مهاجرت نداشته‌اند نیز در نمونه وارد شده‌اند. حضور این گروه، از منظر پژوهش، امکان مقایسه دیدگاه‌ها، انگیزه‌ها و شرایط مختلف را فراهم آورده و به درک عمیق‌تر از دلایل مهاجرت یا عدم مهاجرت در بسترهای گوناگون اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و شخصی کمک می‌کند. به‌عبارت دیگر، این داده‌ها نقش مکمل و تقویتی در تحلیل زمینه‌ای داشته و امکان گونه‌بندی دقیق‌تر پدیده مهاجرت ورزشی را فراهم ساخته‌اند.

برای دسترسی به ورزشکارانی که مهاجرت کرده‌اند، از طریق شبکه‌های ارتباطی شخصی، معرفی سایر مشارکت‌کنندگان (تکنیک گلوله‌برفی) و ارتباطات در فضای مجازی (ازجمله اینستاگرام و لینکدین) اقدام شد. تعدادی از این ورزشکاران در خارج از کشور زندگی می‌کردند و مصاحبه‌ها با آنان به‌صورت آنلاین انجام شد. همچنین برای تقویت داده‌ها و درک کامل‌تر از روندها و زمینه‌های مهاجرت ورزشکاران، مصاحبه با مربیان، کارشناسان و مدیران ورزشی مطلع نیز انجام گرفت. بنابراین استفاده از افراد مطلع به‌عنوان مکملی برای مصاحبه‌های اصلی با ورزشکاران بوده و جایگزین آن‌ها نبوده است. ابزار اصلی جمع‌آوری

^۱ Thematic analysis

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

داده‌ها، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود. مصاحبه‌ها به دو صورت حضوری (۱۸ مورد) و آنلاین (۱۵ مورد) انجام شد تا دسترسی به طیف گسترده‌تری از مشارکت‌کنندگان میسر گردد. در این مطالعه، مجموعاً ۳۳ نفر به‌عنوان مشارکت‌کننده انتخاب شدند. جامعه آماری شامل ورزشکاران حرفه‌ای ایرانی بود که در سه وضعیت مختلف قرار داشتند: (۱) افرادی که پیش‌تر مهاجرت کرده‌اند، (۲) ورزشکارانی که در حال برنامه‌ریزی برای مهاجرت بودند، و (۳) ورزشکارانی که تجربه مهاجرت نداشتند و تمایلی به آن نیز نداشتند. علاوه بر آن، به‌منظور غنای بیشتر داده‌ها و بررسی پدیده مهاجرت از منظر سیاست‌ها و ساختارهای حمایتی، تعدادی از مربیان، مدیران و کارشناسان ورزشی، روسای فدراسیون‌ها، کارکنان و مدیران کمیته ملی المپیک و مدیران هیئت‌های ورزشی که به‌طور مستقیم با ورزشکاران در ارتباط بوده‌اند نیز در مصاحبه‌ها شرکت داده شدند. انتخاب مشارکت‌کنندگان بر اساس نمونه‌گیری هدفمند و با استفاده از تکنیک گلوله‌برفی انجام شد تا از تجارب ارزشمند آنان در زمینه مهاجرت بهره‌برداری گردد. در انتخاب افراد، تنوع جنسیتی، رشته ورزشی و نقش آنان در ساختار ورزشی کشور مدنظر قرار گرفت. ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان تحقیق در جدول ۱ ارائه شده است:

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش

متغیرها	تقسیم‌بندی	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۱۱	۳۳/۳۳
	مرد	۲۲	۶۶/۶۶
سن	۱۸ تا ۲۲ سال	۱۰	۳۰/۳۰
	۲۳ تا ۲۷ سال	۹	۲۷/۲۷
	۲۸ تا ۳۲ سال	۷	۲۱/۲۱
	۳۳ تا ۳۷ سال	۴	۱۲/۱۲
میزان تحصیلات	۳۸ سال و بالاتر	۳	۹/۰۹
	دیپلم و کمتر	۱۲	۳۶/۳۶
	کارشناسی	۱۵	۴۵/۴۵
	کارشناسی ارشد	۴	۱۲/۱۲
	دکتری	۲	۶/۰۶
رشته ورزشی	جودو	۴	۱۲/۱۲
	تکواندو	۳	۹/۰۹

۱۵/۱۷	۵	فوتبال	
۶/۰۶	۲	بسکتبال	
۱۸/۱۷	۶	کشتی	
۹/۰۹	۳	اسکی	
۹/۰۹	۳	شمشیربازی	
۱۲/۱۲	۴	دوومیدانی	
۹/۰۹	۳	بوکس	
۶/۰۶	۲	۱ تا ۲ سال	
۱۸/۱۸	۶	۳ تا ۴ سال	
۳۰/۳۱	۱۰	۵ تا ۶ سال	مدت فعالیت ورزشی
۲۷/۲۷	۹	۷ تا ۸ سال	
۱۸/۱۸	۶	بیش از ۸ سال	
۲۷/۲۷	۹	مهاجرت کرده‌اند	وضعیت مهاجرت برای
۴۸/۴۸	۱۶	در حال مهاجرت	
۲۴/۲۶	۸	تمایلی به مهاجرت ندارند	ورزشکاران
۱۰۰	۳۳	-	جمع کل

برای اجرای مصاحبه‌ها ابتدا هماهنگی‌های لازم با مشارکت‌کنندگان انجام می‌شد. سپس از طریق ایمیل، راهنمای مصاحبه برای آن‌ها ارسال می‌شد. پس از تعیین زمان مناسب برای مصاحبه‌ها، مصاحبه‌ها به صورت رسمی و با اجازه از مشارکت‌کنندگان ثبت و ضبط می‌شد. برای جمع‌آوری داده‌ها، از مصاحبه‌های نیمه ساخت یافته استفاده شد. راهنمای مصاحبه شامل مجموعه‌ای از سؤالات باز بود که به پژوهشگر اجازه می‌داد تا بر اساس پاسخ‌های مشارکت‌کننده، مسیر گفتگو را هدایت کند. سؤالات اولیه با هدف درک انگیزه‌ها، تجربیات و زمینه‌های مهاجرت طراحی شدند. نمونه‌ای از سؤالات مطرح شده در مصاحبه‌ها عبارت بودند از:

- چه عواملی باعث شد به مهاجرت فکر کنید؟
- از چه زمانی به فکر مهاجرت افتادید؟
- خانواده، دوستان یا مربیان در تصمیم مهاجرت شما چه نقش‌هایی داشتند؟
- وضعیت اقتصادی، اجتماعی یا ورزشی کشور چه تأثیری در تصمیم شما داشت؟
- تجربه شما از ورود به کشور مقصد چگونه بود؟

- آیا مهاجرت شما موقتی بود یا تصمیم داشتید به طور دائم بمانید؟
- آیا در فرآیند مهاجرت با فشارهای اجتماعی یا تهدیداتی مواجه شدید؟
- پناهندگی یا اقامت در کشور مقصد چگونه حاصل شد؟

در صورت نیاز، سؤالات بر اساس پیش‌زمینه ورزشی، رشته، سطح حرفه‌ای و وضعیت فعلی مشارکت‌کننده نیز تعدیل می‌شدند. این انعطاف در مصاحبه کمک کرد تا ابعاد مختلف تجربه مهاجرت ورزشکاران با دقت بیشتری بررسی شود. زمان مصاحبه‌ها بین ۴۵ تا ۹۵ دقیقه بود. پس از اجرای مصاحبه‌ها، بلافاصله محتوای مصاحبه‌ها مکتوب و روند تحلیل و کدگذاری داده‌ها انجام می‌شدند. داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها با استفاده از تکنیک تحلیل مضمونی^۱ براون و کلارک (۲۰۰۶) تحلیل گردیدند. این تکنیک شامل شش مرحله است: ۱) آشنایی با داده‌ها، ۲) تولید کدهای اولیه، ۳) جست‌وجوی مضامین، ۴) بازبینی مضامین، ۵) تعریف و نام‌گذاری مضامین، ۶) تهیه گزارش نهایی. این روند به پژوهشگران کمک کرد تا الگوهای معنادار در داده‌ها شناسایی و تحلیل شوند.

به‌منظور بررسی اعتبار و قابلیت اعتماد داده‌ها، از معیارهای لینکن و گوبا (۱۹۸۵) استفاده شد. بر اساس این معیارها، برای افزایش باورپذیری^۲ یافته‌ها، فرآیند بررسی توسط هم‌تایان و همچنین مشارکت‌کنندگان در تحقیق صورت گرفت و یافته‌های اولیه به مشارکت‌کنندگان بازگردانده شد تا نظرات و بازخوردهای آنان دریافت و در تحلیل نهایی اعمال شود. در این تحقیق سعی شد که تنوع رشته‌ها نیز لحاظ شود تا از این طریق از منابع داده‌های مختلف با دیدگاه‌های متنوع استفاده شود. در کنار این امور، سعی شد که بحث و بررسی یافته‌ها با همکاران یا متخصصان مستقل برای شناسایی سوگیری‌های احتمالی نیز انجام شود. این امور باعث افزایش باورپذیری یافته‌های تحقیق شدند. به‌منظور تحقق انتقال‌پذیری^۳ یافته‌های تحقیق سعی شد که توضیحات دقیق و جامع از زمینه تحقیق، فرآیند جمع‌آوری داده‌ها، ویژگی‌های شرکت‌کنندگان و محیط تحقیق ارائه شود. برای تحقق اتکاپذیری^۴ تحقیق نیز از یک پژوهشگر مستقل و آگاه برای بررسی فرآیند تحقیق و تأیید رویه‌ها و نتایج استفاده گردد. این بازخوردها به مفهوم‌پردازی و دسته‌بندی بهتر مضامین کمک فراوانی کرد. علاوه بر این، تمام مراحل تحقیق شامل طراحی مطالعه، فرآیند کدگذاری، تحلیل داده‌ها

¹ Thematic analysis

² Credibility

³ Transferability

⁴ Dependability

و تصمیم‌گیری‌ها ثبت و ضبط شد تا روند حصول گونه‌های مختلف مشخص باشد. درنهایت، به‌منظور تأییدپذیری^۱، کلیه مراحل تحلیل تأملات، تصمیمات و سوگیری‌های احتمالی پژوهشگر در طول فرآیند تحقیق به‌صورت دقیق مستندسازی شد تا سایر پژوهشگران نیز بتوانند روند تحقیق را دنبال کنند و نحوه اجرای تحقیق از ابتدا تا انتها را ملاحظه کنند. این اقدامات به ارتقای کیفیت علمی پژوهش و اعتبار نتایج حاصل از آن کمک شایانی کرده است. در کنار داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، از اسناد و گزارش‌های رسمی منتشرشده در حوزه ورزشکاران مهاجر نیز به‌عنوان داده‌های مکمل بهره گرفته شد. این اسناد شامل گزارش‌های رسانه‌ای، تحلیل‌های رسمی نهادهای ورزشی، مصاحبه‌های پیشین منتشرشده از ورزشکاران و همچنین اخبار مرتبط با مهاجرت ورزشکاران ایرانی بوده‌اند که به شناسایی و تبیین دقیق‌تر مضامین پژوهش کمک کرده‌اند. ترکیب این منابع با داده‌های مصاحبه‌ها، امکان دستیابی به گونه‌های مختلف مهاجرت را فراهم ساخت. همچنین برای تقویت شفافیت فرآیند تحلیل، از جدول استخراج نقل‌قول‌ها نیز استفاده شد تا مشخص گردد که هر مضمون و کد دقیقاً از کدام مشارکت‌کننده یا سند به دست آمده است. این اقدام در راستای پاسخ به معیارهای اعتبار و ردیابی‌پذیری داده‌ها صورت گرفت.

یافته‌های پژوهش

بر اساس داده‌های جمع‌آوری‌شده، مصاحبه‌ها رونویسی شدند و در اولین فرصت کدگذاری و تحلیل شروع شد. رونوشت‌های مصاحبه‌ها خط به خط مطالعه می‌شدند و کدها از آن‌ها استخراج گردید. این مرحله از تحلیل داده‌ها شامل استخراج نظرات و نقل‌قول‌های کلیدی افراد است که به‌طور مستقیم به موضوع تحقیق مرتبط است. در جدول ۲، نمونه‌ای از نقل‌قول‌های منتخب از مشارکت‌کنندگان به همراه کدهای اولیه و مضامین اولیه برجسته‌ای که از آن‌ها استخراج شده‌اند، ارائه خواهد شد. این نقل‌قول‌ها و کدها به‌عنوان مبنای تحلیل و شناسایی الگوها و روندهای اصلی در تحقیق مورد استفاده قرار گرفتند.

¹ Confirmability

جدول ۲: نمونه‌ای از نقل قول‌های مهم مشارکت‌کنندگان و احصای کدهای اولیه و مضامین اصلی

منبع استخراج (نشانگرها)	نقل قول‌های مشارکت‌کنندگان	کدهای اصلی استخراج شده	مضامین اولیه
P1, P2, P3, P4, P5, P6	خانواده همیشه از تصمیم من حمایت کرده و بدون حمایت آن‌ها، من نمی‌توانستم این گام بزرگ را بردارم. در هر تصمیمی که می‌گیرم، نظر خانواده اولویت دارد.	ارتباطات خانوادگی / ارتباطات دوستانه و شبکه‌های اجتماعی در خارج / پشتیبانی از طریق مربیان و تیم‌های خارجی / حمایت از نهادهای ورزشی یا باشگاه‌ها در خارج / تجربیات مهاجرت دیگران / منابع اطلاعاتی در دسترس برای مهاجرت به خارج	شبکه روابط اجتماعی
	دوستان من همیشه به من می‌گفتند که فرصت‌های بهتری در خارج از کشور وجود دارد.		
	شبکه‌های اجتماعی به من کمک کردند تا شرایط مهاجرت را بهتر بشناسم.		
	خیلی از اوقات نظرات و مشورت‌های دوستان و آشنایان کمک می‌کرد که این تصمیم را بگیرم.		
	شرایط اقتصادی کشور به حدی پیچیده است که هر لحظه می‌توانیم شاهد تغییرات بزرگی باشیم.	وضعیت ناپایدار اقتصادی در ایران / مشکلات مالی در دوران ورزش حرفه‌ای / فرصت‌های محدود برای پیشرفت / شرایط نامناسب شغلی / فشارهای اقتصادی و اجتماعی فزاینده /	وضعیت ناپایدار اقتصادی در ایران
	من به دلیل مشکلات اقتصادی مجبور شدم به فکر مهاجرت باشم.		
	برای من همیشه نوسانات اقتصادی عامل نگرانی بزرگی بود.		
	اقتصاد ضعیف کشور باعث شد تا من به آینده شغلی‌ام در اینجا بی‌اعتماد شوم.		
P1, P2, P3, P4, P5			

تغییرات مداوم اقتصادی همواره من را	نوسانات اقتصادی و تغییرات بازار
به‌سوی کشورهایی باثبات بیشتر کشاند.	کار /
	مشکلات مالی و درآمدی برای
	ادامه ورزش حرفه‌ای
خانواده‌ام همیشه پشتم بودن، مخصوصاً	
وقتی تصمیم به مهاجرت گرفتم.	ارتباطات خانوادگی / حمایت
مربی سابقم الان توی یک باشگاه	دوستان / تجربه مهاجرت اطرافیان /
خارجیه، همون باعث شد بتونم برم.	شبکه‌های اجتماعی / پشتیبانی
خیلی‌ها رو دیدم رفتن و موفق بودن،	مربی یا باشگاه خارجی
همین به هم انگیزه داد.	ارتباطات
هزینه تمرین و تغذیه دیگه قابل تحمل	مهاجرت
نبود، مخصوصاً وقتی درآمدی نداری	نوسانات اقتصادی / فشار مالی /
همیشه نگران بودم فردا چی میشه،	فرصت‌های محدود / نگرانی از
همه‌چی توی ایران بی‌ثبات شده بود.	آینده شغلی
رفتم تا بتونم در یک سطح حرفه‌ای‌تر	مبتنی بر
بازی کنم.	تعارضات
توی لیگ ایران سقف درآمد مشخص	مهاجرت به
بود، اما اونجا هم پیشرفت داشتم هم	قصد توسعه
پول.	مسیر شغلی و
دنبال این بودم که یه مسیر بلندمدت	حرفه‌ای
توی ورزش بسازم.	
قرار نبود مهاجرت کنم، فقط برای یک	
تورنمنت رفتم، ولی بعدش پیشنهاد	مهاجرت
تمدید دادن.	شرکت در کمپ‌ها و تورنمنت‌ها /
بعضی کشورها اجازه می‌دن با ویزای	موقتی برای
ورزشی چند ماه بمونی، همین باعث شد	فرصت‌های
برم.	بازگشت
	کوتاه‌مدت

P1, P3,
P5, P6

P2, P4,
P7, P9

P3, P6,
P11, P14

P1, P7,
P10, P12

مهاجرت به	شرایطی داشتیم که نمی‌تونستم برگردم؛
قصد	تصمیم گرفتیم پناهنده بشم.
پناهندگی یا	تهدیدهایی که به خانواده‌ام شد باعث
فرار از	شد تصمیم بگیرم دیگه برنگردم.
فشارها	اینجا حداقل امنیت دارم، توی ایران
	حس خطر می‌کردم.

پس از بررسی نقل‌قول‌های کلیدی و نکات اصلی مصاحبه‌ها، کدهای اولیه استخراج شدند. این کدهای اولیه با توجه به تکرارها و تأکیدی که در مصاحبه‌های مختلف داشتند، بازبینی و تصحیح و در قالب کدهای اصلی تنظیم شدند. درواقع، کدگذاری به‌عنوان یک ابزار تحلیلی به ما این امکان را می‌دهد که داده‌های کیفی را به کدهای قابل مدیریت و مفهومی تبدیل کنیم که می‌تواند به درک عمیق‌تری از پدیده‌های مورد مطالعه منجر شود. در جدول ۳، کدهای اصلی استخراج‌شده از مصاحبه‌ها به همراه منبع کدها (نشانگرها) آورده شده است. پس از شناسایی و دسته‌بندی کدهای اصلی به مضامین فرعی مفاهیم خاص‌تری از نظرات مشارکت‌کنندگان نمایان شد که می‌توان آن‌ها را «دسته‌های کلان معنایی» یا «مضامین فرعی» نامید. درنهایت، مضامین فرعی باهم ترکیب و به مضامین اصلی تبدیل شدند که نمایانگر الگوهای کلی و مفاهیم عمده تحقیق بودند. جدول ۳ به‌طور مجمل کدهای اصلی، مضامین فرعی و مضامین اصلی را نمایش می‌دهد که نتیجه این فرآیند تحلیلی است. این جدول به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از موضوعات و ابعاد مختلف پدیده مهاجرت ورزشکاران ایرانی پیدا کنیم و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان را در قالب مفاهیم قابل درک و تحلیلی دسته‌بندی نماییم.

جدول ۳: کدهای اصلی، مضامین فرعی و مضامین اصلی

منبع کدها (نشانگر)	کدها	زیر مضامین	مضمون اصلی
P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12	ارتباطات خانوادگی / ارتباطات دوستانه و شبکه‌های اجتماعی در خارج / پشتیبانی از طریق مربیان و تیم‌های خارجی / حمایت از نهادهای ورزشی یا باشگاه‌ها در خارج / تجربیات	شبکه روابط اجتماعی	عوامل تعیین‌کننده شکل‌گیری

مهاجرت	مهاجرت دیگران / منابع اطلاعاتی در دسترس	
ورزشکاران	برای مهاجرت به خارج	
	وضعیت ناپایدار اقتصادی در ایران/ مشکلات	
	مالی در دوران ورزش حرفه‌ای/ فرصت‌های	P1, P2, P4, P5, P7, P8,
	محدود برای پیشرفت/ شرایط نامناسب شغلی/	P9, P10,
	فشارهای اقتصادی و اجتماعی فزاینده/ نوسانات	P11, P12,
	اقتصادی و تغییرات بازار کار / مشکلات مالی و	P13, P14,
	درآمدی برای ادامه ورزش حرفه‌ای	P15
	تمایل به یافتن محیط فرهنگی مشابه/ جستجوی	
	فرصت‌های حرفه‌ای در کشورهای دیگر/	P3, P4, P5, P6,
	پذیرش و احترام در فرهنگ جدید/ کاهش	P7, P8,
	مشکلات هویتی در محیط‌های جدید/ تلاش	P9, P10,
	برای حفظ هویت فرهنگی در کشور مقصد/	P11, P12,
	علاقه به بازی در لیگ‌های بین‌المللی	P13
	تأثیر روابط فرهنگی بر انتخاب کشور مقصد/	
	شباهت‌های فرهنگی در محیط‌های ورزشی/	P6, P7, P9,
	وجود جوامع ورزشی در کشورهای مقصد/	P10, P12,
	امکان یادگیری آسان و تطبیق با فرهنگ‌های	P13, P15,
	جدید/ ارزش‌های فرهنگی مشترک در ورزش/	P16, P18,
	تبادل فرهنگی در دنیای ورزش	P19, P20
	سفر به کشورهای خارجی برای تورنمنت‌ها/	
	بهره‌برداری از برنامه‌های تمرینی و کمپ‌های	P1, P3, P4, P6,
	ورزشی در خارج/ وجود فرصت‌های محدود	P7, P8,
	زمانی برای حضور در لیگ‌ها/ انتخاب کشور	P9, P10,
	مقصد بر اساس مدت‌زمان اقامت/ تأثیر	P11, P12,
	کوتاه‌مدت	P13, P14

برنامه‌های بین‌المللی در تصمیم به مهاجرت/		
کسب اهداف کوتاه‌مدت ورزشی		
عدم قطعیت در بازگشت به کشور مبدأ	شرایط نامشخص پس از بازگشت به کشور/	
	فشار اقتصادی و شغلی برای بازگشت/ انتظارات	P3, P5, P7, P8, P9, P10,
	از بازگشت به کشور/ نگرانی از بی‌ثباتی در	P11, P12,
	بازگشت/ وابستگی به وضعیت شغلی و مالی در	P14, P15,
	خارج/ حفظ ارتباطات در کشور مقصد	P16, P17
جذب شدن در لیگ‌های بزرگ و معتبر/ بهبود		
فرصت‌های پیشرفت شغلی در مهاجرت	شرایط شغلی در کشور مقصد/ فرصت‌های مالی	P2, P3, P5, P6, P7, P9,
	و ارتقای شغلی/ پتانسیل رشد در عرصه‌های	P10, P11,
	بین‌المللی/ شرایط رقابتی بهتر در کشورهای	P12, P13,
توسعه مسیر شغلی -	دیگر/ مشاغل جانبی و فرصت‌های اقتصادی/	P14, P16
	امکان تغییر شغل یا تخصص در کشور مقصد	
	مسیر شغلی پایدار و بلندمدت/ دنبال کردن	
حرفه‌ای	اهداف حرفه‌ای و ورزشکاری در آینده/ توسعه	P1, P5, P7, P9,
	فردی در لیگ‌های مختلف/ داشتن مسیری	P11, P13,
	طولانی‌مدت در حرفه ورزشی/ کسب اعتبار در	P14, P15,
	دنیای ورزشی بین‌المللی/ جستجوی فرصت‌های	P16, P17, P18, P19
بزرگ‌تر و معتبرتر		
مهاجرت مبتنی بر تعارضات و مشکلات معیشتی	درگیری‌ها و بحران‌های اجتماعی/ فقر و بیکاری	P2, P3, P4, P6, P7, P8,
	بلندمدت/ اعمال فشارهای سلیقه‌ای و سیاسی بر	P9, P11,
	ورزشکاران/ مشکلات خانوادگی/ فشارهای	P12, P14,
	اجتماعی و معیشتی/ تبعات اقتصادی و اجتماعی	P15, P16,
	بحران‌ها/ شرایط ناامن و درگیرانه در کشور	P17

فرار از مشکلات معیشتی و اجتماعی	جستجوی محیط‌های امن‌تر / نیاز به دسترسی به منابع مالی / فشار اجتماعی و تهدیدات در کشور مبدأ / خطرات و تهدیدات شخصی / وابستگی به کمک‌های دولتی و خارجی / جستجوی فرصت‌های بهتر برای خانواده	P1, P2, P5, P6, P7, P8, P9, P11, P13, P14, P15, P16
جستجوی امنیت و پناهندگی	درک شرایط نامطلوب سیاسی و حقوق بشری / تهدیدات و خشونت‌ها ادراک‌شده / تجربه نقض حقوق بشری / تمایل به زندگی در یک کشور امن‌تر / درخواست پناهندگی به دلیل مشکلات شخصی	P4, P5, P6, P7, P9, P10, P12, P14, P15, P16, P17
مهاجرت به قصد پناهنده شدن	تغییر وضعیت زندگی از مهاجرت غیرقانونی به پناهندگی / دنبال کردن آموزش و فرصت‌های شغلی در کشورهای مقصد / پیگیری شرایط بهتر برای زندگی و کار / امید به یک زندگی بهتر در کشور جدید / درخواست پناهندگی به دلیل وضعیت اقتصادی بحرانی	P1, P3, P5, P6, P7, P9, P12, P13, P14, P15, P17

توصیف، تفسیر و مفهوم‌پردازی مضامین اصلی

برای درک بهتر مضامین اصلی و فرعی کشف‌شده باید توصیفی دقیق از هر یک از آن‌ها داشته باشیم و درنهایت تفسیری بر روی این مضامین انجام شود. این کار به تشریح بهتر مفاهیم و معانی موجود در آن‌ها کمک خواهد کرد.

الف) عوامل تعیین‌کننده شکل‌گیری مهاجرت ورزشکاران

مهاجرت ورزشکاران به خارج از کشور به‌عنوان یک پدیده پیچیده، تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد که می‌توان آن‌ها را به دو بعد اصلی تقسیم کرد: شبکه روابط اجتماعی و ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی. این دو بعد با تأثیرات متقابل خود، در فرآیند تصمیم‌گیری ورزشکاران ایرانی برای مهاجرت نقش دارند و تعیین می‌کنند که آیا فرد برای ادامه مسیر حرفه‌ای خود در کشورهای دیگر اقدام خواهد کرد یا خیر.

۱. شبکه روابط اجتماعی

شبکه روابط اجتماعی، یکی از عوامل کلیدی در شکل‌گیری مهاجرت ورزشکاران ایرانی به حساب می‌آید. این شبکه شامل ارتباطات خانوادگی، دوستانه، آشنایان، مربیان و تیم‌های ورزشی است که می‌توانند در تصمیم‌گیری‌های مهاجرتی افراد تأثیر زیادی داشته باشند. برای بسیاری از ورزشکاران، خانواده و دوستان نقش حمایتی عمده‌ای در انتخاب کشور مقصد دارند. بسیاری از افراد به دلیل ارتباطات خانوادگی و پشتیبانی احساسی که از نزدیکان خود دریافت می‌کنند، ممکن است مهاجرت را به‌عنوان یک گزینه مناسب برای بهبود شرایط شغلی و شخصی خود در نظر بگیرند. همچنین، شبکه‌های اجتماعی مانند گروه‌های ورزشی و مربیان نیز می‌توانند به‌عنوان منابع اطلاعاتی و تجربی برای ورزشکاران عمل کنند. بسیاری از ورزشکاران از تجارب مهاجرتی دیگران بهره‌برداری می‌کنند تا بتوانند تصمیم بهتری در مورد انتخاب مقصد خود بگیرند. تجارب مشترک در میان ورزشکاران می‌تواند باعث تقویت انگیزه مهاجرت و اعتماد به روند مهاجرتی شود. برای مثال، در برخی موارد، مربیان و تیم‌های ورزشی می‌توانند به ورزشکاران کمک کنند تا از فرصت‌های موجود در کشورهای دیگر آگاه شوند و شرایط مهاجرت را برای آن‌ها تسهیل کنند.

۲. ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی

ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی در کشور مبدأ، یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار در فرآیند مهاجرت ورزشکاران است. وضعیت ناپایدار اقتصادی، مشکلات مالی و اجتماعی می‌تواند ورزشکاران را به فکر مهاجرت بیندازد تا شرایط بهتری برای خود و خانواده‌شان فراهم کنند. در کشورهایی که به دلیل مشکلات اقتصادی با بحران‌های شدید مواجه هستند، افراد ممکن است احساس کنند که برای حفظ آینده شغلی و مالی خود به کشورهای دیگر نیاز دارند. نوسانات اقتصادی و عدم ثبات در بازار کار در برخی کشورها به‌ویژه کشورهایی که اقتصاد ضعیفی دارند، به‌طور مستقیم بر انتخاب ورزشکاران برای مهاجرت تأثیر می‌گذارد. مشکلات مالی در دوران ورزش حرفه‌ای، محدودیت‌های پیشرفت شغلی و نبود فرصت‌های کافی برای ارتقای سطح ورزشکاران در کشور خود، می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری برای مهاجرت ورزشکاران ایرانی شود. بسیاری از ورزشکاران به دنبال فرصت‌های بهتر مالی، شغلی و اجتماعی در کشورهای پیشرفته‌تر هستند. در این راستا، ورزشکاران می‌خواهند از امکانات و فرصت‌های بهتر در کشورهای مقصد بهره‌برداری کنند. این مهاجرت‌ها معمولاً به دلیل انتظارات بالاتر از کیفیت زندگی، پیشرفت شغلی و شرایط بهتر اقتصادی صورت می‌گیرد.

تفسیر نهایی: ترکیب این دو عامل (شبکه روابط اجتماعی و ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی) به وضوح نشان می‌دهد که مهاجرت ورزشکاران یک فرآیند چندجانبه است که تحت تأثیر عوامل اجتماعی و اقتصادی قرار دارد. شبکه روابط اجتماعی می‌تواند تأثیرات روانی و انگیزشی زیادی بر فرد بگذارد، درحالی که ادراک ناپایداری اقتصادی و اجتماعی می‌تواند به عنوان عامل تهدیدکننده و تحریک‌کننده برای تغییر محل زندگی و شغل ورزشکاران عمل کند. این دو بعد به صورت هم‌زمان در فرآیند مهاجرت ورزشکاران عمل می‌کنند و تصمیم به مهاجرت را تسهیل می‌کنند.

ب) گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی

۱) مهاجرت موقتی

مهاجرت موقتی، یکی از انواع مهاجرت‌های رایج در میان ورزشکاران ایرانی است که به طور عمده به دلایل کوتاه مدت و اهداف خاص مانند شرکت در مسابقات یا بهره‌برداری از فرصت‌های حرفه‌ای محدود در خارج از کشور انجام می‌شود. این نوع مهاجرت می‌تواند به صورت موقت برای یک دوره مشخص یا به منظور دستیابی به اهداف خاص ورزشی باشد. با این حال، با وجود این که هدف این نوع مهاجرت معمولاً موقت است، بسیاری از ورزشکاران در بازگشت به کشور مبدأ با عدم قطعیت‌هایی روبه‌رو می‌شوند که می‌تواند تأثیر زیادی بر تصمیم‌گیری‌های آینده آن‌ها داشته باشد. این نوع مهاجرت به ورزشکاران امکان می‌دهد تا در مدت زمان محدود از تجربیات جدید بهره‌برداری کنند، مهارت‌های خود را ارتقا دهند و در مسیر شغلی خود پیشرفت کنند. با این حال، این مهاجرت‌های موقت همواره با عدم قطعیت‌هایی در مورد بازگشت به کشور مبدأ مواجه است. این عدم قطعیت می‌تواند به دلیل جذابیت‌های شغلی و اقتصادی در کشورهای مقصد یا دشواری‌های بازگشت به کشور مبدأ باشد.

۲) مهاجرت وابستگی - ارتباطات فرهنگی

مهاجرت وابستگی - ارتباطات فرهنگی، یکی از الگوهای مهم مهاجرت ورزشکاران است که به تعامل پیچیده‌ای از عوامل فرهنگی، اجتماعی و هویتی اشاره دارد. این نوع مهاجرت به شدت تحت تأثیر تعلقات فرهنگی ورزشکاران و هویت ورزشی آن‌ها قرار دارد. در این چارچوب، ورزشکاران نه تنها به دنبال فرصت‌های حرفه‌ای برای ارتقای سطح ورزشی خود هستند، بلکه قصد دارند تا در محیط‌های فرهنگی مشابه و آشنا زندگی کنند. این امر باعث می‌شود که مهاجرت به کشورهای دیگر با انگیزه‌های وابسته به هویت فرهنگی و ارتباطات ورزشی همراه شود. مهاجرت وابستگی - ارتباطات فرهنگی ورزشکاران در واقع به

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

تداخل و هم‌افزایی بین نیازهای فرهنگی و حرفه‌ای اشاره دارد. ورزشکاران به دنبال محیط‌هایی هستند که نه تنها فرصت‌های شغلی و ورزشی مناسبی داشته باشد، بلکه به آن‌ها این امکان را بدهد که هویت فرهنگی و ورزشی خود را در آن حفظ کنند. ارتباطات ورزشی و انگیزه‌های فرهنگی نیز باعث تقویت تصمیمات مهاجرتی می‌شود. این فرایند نشان می‌دهد که مهاجرت ورزشکاران نمی‌تواند صرفاً یک انتخاب حرفه‌ای باشد، بلکه به شدت با نیازهای فرهنگی و هویتی آن‌ها در ارتباط است.

۳) مهاجرت توسعه مسیر شغلی - حرفه‌ای

مهاجرت برای توسعه مسیر شغلی و حرفه‌ای در دنیای ورزش، یک فرآیند پیچیده و متأثر از چندین عامل اقتصادی، اجتماعی و حرفه‌ای است. ورزشکاران معمولاً به دنبال فرصت‌های جدیدی هستند که به آن‌ها این امکان را می‌دهد که مسیر حرفه‌ای خود را گسترش دهند و به اهداف بلندمدت ورزشی خود دست یابند. این مهاجرت می‌تواند به عنوان یک راهبرد برای ارتقای شغل، کسب فرصت‌های شغلی جدید و رسیدن به جایگاه‌های بالاتر در دنیای ورزش باشد. در این راستا، دو بعد اصلی این مهاجرت عبارت‌اند از فرصت‌های پیشرفت شغلی در خارج و برنامه‌ریزی شغلی برای آینده ورزشی. مهاجرت برای توسعه مسیر شغلی - حرفه‌ای در ورزش، فراتر از یک انتخاب موقتی است. این مهاجرت‌ها به‌ویژه برای ورزشکارانی که در پی رشد حرفه‌ای خود هستند، فرصتی برای ایجاد مسیری پایدار و بلندمدت در دنیای ورزش فراهم می‌کند. از طرفی، ورزشکاران با توجه به محدودیت‌های موجود در کشورهای خود، به دنبال فرصت‌هایی در خارج از کشور هستند که به آن‌ها این امکان را می‌دهد که در سطوح بالاتر رقابت کنند و حرفه خود را گسترش دهند. این فرآیند نه تنها به بهبود وضعیت مالی و شغلی آن‌ها کمک می‌کند، بلکه به آن‌ها این امکان را می‌دهد که در جامعه ورزشی بین‌المللی اعتبار بیشتری کسب کنند.

۴) مهاجرت مبتنی بر تعارضات و مشکلات معیشتی

مهاجرت مبتنی بر تعارضات و مشکلات معیشتی، یکی از پررنگ‌ترین دلایل مهاجرت ورزشکاران به کشورهای دیگر است. در بسیاری از موارد، ورزشکاران به دلیل شرایط دشوار اقتصادی، مشکلات اجتماعی و تعارضات داخلی به این تصمیم می‌رسند که کشور را ترک کنند و در جستجوی محیطی امن‌تر و فرصت‌های بهتری در خارج از کشور باشند. این نوع مهاجرت بیشتر به جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی زندگی مربوط می‌شود و می‌تواند ناشی از مشکلات جدی مانند فقر، بیکاری، فشارهای سیاسی یا اجتماعی، یا نبود امکانات کافی برای پیشرفت در زمینه حرفه‌ای باشد. در این مهاجرت‌ها دو بعد اصلی

وجود دارد: تعارضات اجتماعی و اقتصادی و فرار از مشکلات معیشتی و اجتماعی. ورزشکارانی که در کشور خود با تعارضات اجتماعی، مشکلات اقتصادی و شرایط سخت معیشتی روبه‌رو هستند، به دنبال فرصت‌هایی در خارج از کشور می‌گردند که به آن‌ها امکان دسترسی به شرایط بهتر و فرصت‌های شغلی جدید را بدهد. این مهاجرت‌ها به ورزشکاران این فرصت را می‌دهد که از مشکلات اجتماعی و اقتصادی فرار کنند و در فضایی امن‌تر و رقابتی‌تر به فعالیت خود ادامه دهند. درنهایت، مهاجرت به‌عنوان یک راه‌حل برای فرار از مشکلات معیشتی و اجتماعی می‌تواند یک چالش بزرگ باشد، اما برای بسیاری از ورزشکاران، فرصتی برای بازسازی مسیر حرفه‌ای و زندگی بهتر محسوب می‌شود.

۵) مهاجرت به‌قصد پناهنده‌شدن

مهاجرت به‌قصد پناهنده‌شدن، یکی از پیچیده‌ترین و درعین‌حال مهم‌ترین انواع مهاجرت‌های ورزشکاران ایرانی است که در آن افراد به دلیل شرایط ناامن و خطرات جانی، اجتماعی و اقتصادی به کشورهای دیگر پناه می‌برند. این نوع مهاجرت شامل دو بعد عمده است: جستجوی امنیت و پناهندگی و مهاجرت به دنبال فرصت‌های بهتر. مهاجرت به‌قصد پناهنده‌شدن برای ورزشکارانی که به دلایل امنیتی و اجتماعی تحت فشار قرار دارند، یک راه‌حل برای فرار از تهدیدات موجود است. این ورزشکاران به دنبال کشوری هستند که در آن امنیت بیشتری داشته باشند و از تهدیدات جانی و اجتماعی رهایی یابند. این بعد از مهاجرت معمولاً با جستجوی امنیت و پناهندگی در ارتباط است و می‌تواند ناشی از شرایط سیاسی، اجتماعی یا تهدیدات فردی باشد. در سوی دیگر، بسیاری از ورزشکاران که به دنبال بهبود وضعیت زندگی و پیشرفت حرفه‌ای خود هستند، به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند تا در آن‌ها فرصت‌های بهتری برای رشد پیدا کنند. این نوع مهاجرت به دنبال فرصت‌های بهتر، بیشتر بر فرصت‌های شغلی و امکانات ورزشی تمرکز دارد و به ورزشکاران این امکان را می‌دهد که در یک محیط رقابتی‌تر و پیشرفته‌تر فعالیت کنند.

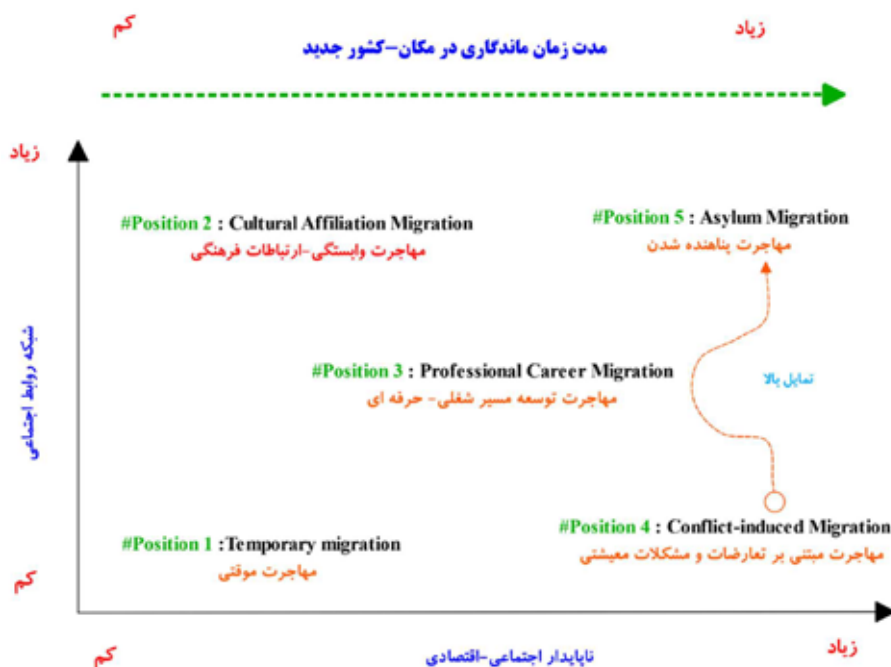
مفهوم‌پردازی عوامل کلیدی تعیین‌کننده و گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی

برای مفهوم‌پردازی عوامل کلیدی تعیین‌کننده و گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی، سعی شد که مفاهیم و گونه‌ها باهم در تعامل قرار گیرند و از این طریق یک چارچوب نظری شکل بگیرد. این تعامل از طریق دو عامل تعیین‌کننده و گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی در یک ماتریس مفهومی شکل گرفت. در این مطالعه، برای روشن‌تر کردن تفاوت‌های موجود میان انواع مختلف مهاجرت ورزشکاران، از دو عامل

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

تعیین‌کننده کلیدی استفاده شد: الف) شبکه روابط اجتماعی و ب) ناپایداری اجتماعی - اقتصادی. این دو عامل به عنوان ابزاری تحلیلی به ما کمک کردند تا بتوانیم الگوهای مختلف مهاجرت ورزشکاران را شناسایی کنیم و موقعیت هر الگو را در رابطه با سایر الگوها و عوامل محیطی توصیف نماییم. ترکیب این دو عامل به ما این امکان را داد تا نقشه‌ای از موقعیت‌های مختلف مهاجرت ورزشکاران ترسیم کنیم. این نقشه نشان می‌دهد که چگونه تعامل میان روابط اجتماعی و شرایط اقتصادی می‌تواند الگوها و گونه‌های متفاوتی از مهاجرت ورزشکاران ایرانی را شکل دهد. برخی از ورزشکاران ایرانی ممکن است در شرایط ناپایدار اقتصادی اما با شبکه‌های اجتماعی قوی باقی بمانند، درحالی‌که برخی دیگر حتی در شرایط اقتصادی پایدار به دلیل ضعف در حمایت‌های اجتماعی تصمیم به مهاجرت بگیرند. درنهایت، ماتریس مفهومی - انتزاعی حاصل از این تعامل، چشم‌اندازی جامع از تنوع و پیچیدگی پدیده مهاجرت ورزشکاران ایرانی را ارائه می‌دهد و به ما کمک می‌کند تا دلایل و الگوهای مختلف این پدیده را بهتر درک کنیم. شکل ۱ نشان‌دهنده مفهوم‌پردازی گونه‌های مختلف مهاجرت ورزشکاران ایرانی بر اساس عوامل کلیدی تعیین‌کننده آن است:

شکل ۱: مفهوم‌پردازی و گونه‌شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این تحقیق، گونه‌شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی بود که در این بخش، نتایج در پرتو «نظریه سرمایه اجتماعی» پیر بوردیو بررسی می‌شود و نقش جنبه‌های فرهنگی و شبکه‌های اجتماعی در الگوهای مهاجرت ورزشکاران ایرانی روشن می‌گردد. بر اساس «نظریه سرمایه اجتماعی» بوردیو، افراد دارای ذخیره‌ای از منابع اجتماعی هستند که به‌طور پیچیده‌ای در روابط بین‌فردی و شبکه‌های اجتماعی آن‌ها تنیده شده‌اند (کیتچین و هاو^۱، ۲۰۱۳). این منابع شامل مجموعه‌ای از مؤلفه‌ها مانند اطلاعات، ارتباطات و سرمایه فرهنگی است که همگی نقش‌های حیاتی در تعیین مسیر زندگی و شیوه تفکر فرد ایفا می‌کنند (بوردیو و ریچاردسون^۲، ۱۹۸۶؛ استمپل^۳، ۲۰۰۵؛ وارده^۴، ۲۰۰۶). با به‌کارگیری چارچوب نظری بوردیو در تحقیق حاضر درباره مهاجرت ورزشکاران ایرانی، دیدگاهی منحصربه‌فرد برای درک تفاوت‌های فرهنگی که در فرآیند تصمیم‌گیری ورزشکاران ایرانی پدیدار می‌شود، به دست می‌آید. بر اساس یافته‌های تحقیق، دو عامل کلیدی شبکه روابط اجتماعی و ادراک ناپایداری اجتماعی - اقتصادی در تصمیم‌گیری ورزشکاران ایرانی برای مهاجرت نقش دارند. در این راستا باید گفت که روابط خانوادگی و ارتباطات ورزشی نه تنها می‌توانند به‌عنوان منابع حمایتی و انگیزشی برای مهاجرت ورزشکاران ایرانی عمل کنند، بلکه از طریق انتقال تجربیات و اطلاعات می‌توانند مسیرهای مهاجرتی را تسهیل نمایند (الی و رونکین^۵، ۲۰۲۱). به‌علاوه، ادراک وضعیت اقتصادی و اجتماعی ناپایدار در کشور می‌تواند ورزشکاران را به سمت کشورهای پیشرفته‌تر سوق دهد تا شرایط بهتری برای رشد شغلی و مالی خود پیدا کنند.

پژوهش حاضر الگوی مهاجرت خاصی را در میان ورزشکاران ایرانی شناسایی کرده است که آن را «مهاجرت وابستگی - ارتباطات فرهنگی» نامیده‌ایم. در این نوع مهاجرت، جنبه‌های فرهنگی و احساس هویت اجتماعی ورزشکاران تأثیر بسزایی در تصمیم‌گیری آن‌ها برای جابه‌جایی دارد. مفهوم «سرمایه فرهنگی» بوردیو برای درک این پدیده بسیار مفید است. سرمایه فرهنگی که شامل آشنایی ورزشکاران مهاجر با فرهنگ و سنت‌های ایرانی می‌شود، به آن‌ها کمک می‌کند تا در گروه‌های ورزشی جدید روابط اجتماعی برقرار کنند و حس تعلق را در خود تقویت نمایند. این ذخیره سرمایه فرهنگی توانایی آن‌ها را برای ادغام

¹Kitchin & Howe

²Bourdieu & Richardson

³ Stempel

⁴Warde

⁵Ely & Ronkainen

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

در محیط‌های جدید و پذیرفته شدن در جامعه ورزشی میزبان افزایش می‌دهد (اسپایچ، ۲۰۱۲، ۲۰۱۳؛ استمپل، ۲۰۰۵). به نظر می‌رسد این گونه از مهاجرت در شرایطی که ورزشکاران ایرانی دارای شبکه‌های اجتماعی گسترده و میزان عدم قطعیت اقتصادی کمتر هستند، رایج‌تر است. این موضوع تأثیر عمیق عوامل فرهنگی بر تصمیمات مهاجرتی ورزشکاران ایرانی را نشان می‌دهد. ورزشکاران در این گونه مهاجرت‌های ورزشی ممکن است خود را به عنوان سفیران فرهنگی کشورشان ببینند و در نمایندگی از میهنشان در عرصه بین‌المللی احساس مسئولیت عمیقی داشته باشند.

باید خاطرنشان کرد که مهاجرت وابستگی-ارتباطات فرهنگی به شدت تحت تأثیر تعلقات فرهنگی ورزشکاران و هویت ورزشی آن‌ها قرار دارد. در این نوع از مهاجرت، ورزشکاران نه تنها به دنبال فرصت‌های حرفه‌ای برای ارتقای سطح ورزشی خود هستند، بلکه قصد دارند تا در محیط‌های فرهنگی مشابه و آشنا زندگی کنند. این امر باعث می‌شود که مهاجرت به کشورهای دیگر با انگیزه‌های وابسته به هویت فرهنگی و ارتباطات ورزشی همراه شود (آپوستولو^۱، ۲۰۱۵). ارتباطات ورزشی و انگیزه‌های فرهنگی نیز از دیگر عواملی هستند که می‌توانند تصمیمات مهاجرتی ورزشکاران را در این نوع مهاجرت شکل دهند. همان‌طور که ریبا و همکاران^۲ (۲۰۲۰) بیان می‌کنند ارتباطات ورزشی در فرآیند مهاجرت ورزشکاران نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. ورزشکاران معمولاً از طریق ارتباط با سایر ورزشکاران، مربیان و تیم‌های ورزشی در کشورهای مختلف، اطلاعات و تجربیات مهاجرتی خود را به اشتراک می‌گذارند. این نوع ارتباطات می‌تواند به عنوان یک عامل انگیزشی برای تصمیم‌گیری در مورد مهاجرت عمل کند.

«مهاجرت موقت» نیز یکی از گونه‌های مهم مهاجرتی شناخته شده در این تحقیق است. این نوع مهاجرت در محیط‌هایی با سطوح پایین بی‌ثباتی اقتصادی-اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی محدود اتفاق می‌افتد. مهاجرت موقت تأکید می‌کند که برخی از ورزشکاران ایرانی ممکن است تصمیم بگیرند مدت کوتاهی را در خارج از کشور بگذرانند که اغلب در ارتباط با رویدادهای ورزشی خاص یا فصول ورزشی معین است. ورزشکارانی که مهاجرت موقت را انتخاب می‌کنند، معمولاً به دنبال فرصت‌هایی در خارج از کشور برای پیشرفت مهارت‌های خود و کسب تجربیات ارزشمند هستند، درحالی‌که هدف نهایی آن‌ها بازگشت به کشور پس از دستیابی به اهداف کوتاه‌مدت است. این رویکرد مهاجرتی، ترکیبی ظریف از

¹ Apostolou

² Ryba et al.

آرزوهای شغلی کوتاه مدت و تعهد پایدار به پیوندهای فرهنگی بلندمدت است که تعامل پیچیده بین اهداف حرفه‌ای و حس عمیق هویت فرهنگی را به نمایش می‌گذارد. در این راستا، مهاجرت موقتی برای ورزشکاران به عنوان یک راهبرد برای بهره‌برداری از فرصت‌های کوتاه مدت، مانند شرکت در مسابقات یا شرکت در برنامه‌های آموزشی، به طور فزاینده‌ای رایج شده است (آگرگارد و ریبا، ۲۰۱۴؛ پولی، ۲۰۱۵). این نوع مهاجرت به ورزشکاران این امکان را می‌دهد تا در مدت زمان محدود از تجربیات جدید بهره‌برداری کنند، مهارت‌های خود را ارتقا دهند و در مسیر شغلی خود پیشرفت کنند. مهاجرت موقتی، یکی از انواع مهاجرت‌های رایج در میان ورزشکاران است که به طور عمده به دلایل کوتاه مدت و اهداف خاص مانند شرکت در مسابقات یا بهره‌برداری از فرصت‌های حرفه‌ای محدود در خارج از کشور انجام می‌شود. این نوع مهاجرت می‌تواند به صورت موقت برای یک دوره مشخص یا به منظور دستیابی به اهداف خاص ورزشی باشد. با این حال، با وجود این که هدف این نوع مهاجرت معمولاً موقت است، بسیاری از ورزشکاران در بازگشت به کشور مبدأ با عدم قطعیت‌هایی روبه‌رو می‌شوند که می‌تواند تأثیر زیادی بر تصمیم‌گیری‌های آینده آن‌ها داشته باشد. این عدم قطعیت در بازگشت به کشور مبدأ به ویژه زمانی که ورزشکاران در جستجوی فرصت‌های بهتر شغلی، زندگی یا پیشرفت در حرفه ورزشی خود هستند، افزایش می‌یابد. در برخی موارد، ورزشکاران ممکن است احساس کنند که بازگشت به کشور مبدأ با چالش‌های زیادی همراه است؛ از جمله کمبود فرصت‌های شغلی، ناپایداری اقتصادی، یا مشکلات مرتبط با وضعیت اجتماعی و اقتصادی (کلوکر و داومان، ۲۰۲۴). این نگرانی‌ها می‌تواند بر تصمیم‌گیری برای ماندن در کشور مقصد یا بازگشت به کشور مبدأ تأثیر بگذارد. از سوی دیگر، برخی ورزشکاران به دلایلی مانند عدم ثبات در قراردادهای ورزشی، تغییرات در لیگ‌ها یا فشارهای اجتماعی در کشور مبدأ، ممکن است به مهاجرت موقت خود پایان دهند و تصمیم به اقامت طولانی مدت یا دائم در کشور مقصد بگیرند.

یکی دیگر از گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی مهاجرت برای توسعه شغلی - حرفه‌ای است که در دنیای ورزش یک فرآیند پیچیده و متأثر از چندین عامل اقتصادی، اجتماعی و حرفه‌ای است. در نظریه بورديو (۱۹۸۶)، سرمایه اقتصادی نوعی سرمایه مهم در کنش‌های اجتماعی شناخته می‌شود. در این چارچوب، مهاجرت برای پیشرفت شغلی - حرفه‌ای به عنوان سناریویی مجزا شناسایی می‌شود که ارتباط نزدیکی با مفهوم سرمایه اقتصادی دارد. در این حالت، انگیزه‌های اصلی مهاجرت ورزشکاران ایرانی شامل

---

¹Klöcker & Daumann

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

رشد حرفه‌ای و مشوق‌های مالی است. در اصل، افراد از منابع مالی خود برای مواجهه با فرصت‌ها و چالش‌های جدید در محیط‌های مقصد استفاده می‌کنند. این سناریوی مهاجرتی با اصول نظریه نئوکلاسیک نیز مطابقت دارد، جایی که تصمیم‌گیری منطقی و اختلافات درآمدی محرک‌های اصلی مهاجرت ورزشکاران هستند. به عبارت دیگر، ورزشکاران برای دستیابی به وضعیت مالی بهتر و ارتقای شغلی به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند، با این امید که شرایط بهتری برای رشد و پیشرفت حرفه‌ای خود بیابند (اسپایچ، ۲۰۱۳؛ کلوکر و داومان، ۲۰۲۴). در همین راستا، مهاجرت برای توسعه مسیر شغلی و حرفه‌ای در دنیای ورزش به طور فزاینده‌ای به یک راهبرد رایج تبدیل شده است. ورزشکاران به دنبال فرصت‌های جدیدی هستند که بتوانند مسیر حرفه‌ای خود را گسترش دهند و به اهداف بلندمدت ورزشی خود دست یابند (فونچز و همکاران^۱، ۲۰۲۱). این نوع مهاجرت می‌تواند به معنای ارتقای شغل، کسب فرصت‌های شغلی جدید و رسیدن به جایگاه‌های بالاتر در دنیای ورزش باشد. از این رو، دو بعد اصلی این مهاجرت عبارت‌اند از فرصت‌های پیشرفت شغلی در خارج و برنامه‌ریزی شغلی برای آینده ورزشی. این دو بعد نشان‌دهنده این است که مهاجرت ورزشکاران ایرانی نه تنها به دلیل عوامل اقتصادی و مالی بلکه به منظور تحقق اهداف شغلی بلندمدت و در راستای گسترش جایگاه حرفه‌ای آن‌ها انجام می‌شود.

نتایج پژوهش حاضر دو گونه مهاجرتی منحصربه‌فرد دیگر را شناسایی کرده است که تأثیر قابل توجه عوامل خارجی به‌ویژه بی‌ثباتی‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، بر تصمیمات مهاجرتی ورزشکاران ایرانی را برجسته می‌کند. این گونه‌های مهاجرت شامل «مهاجرت ناشی از تعارضات معیشتی» و «مهاجرت به قصد پناهندگی» می‌شود. مهاجرت ناشی از تعارض نشان می‌دهد که چگونه عوامل خارجی به‌ویژه افزایش سطح بی‌ثباتی اقتصادی-اجتماعی، بر تصمیم‌گیری‌های مهاجرتی ورزشکاران ایرانی تأثیر می‌گذارند. در این گونه از مهاجرت، ورزشکاران ایرانی ممکن است به دلیل ناآرامی‌های جهانی و محدودیت‌هایی که توانایی آن‌ها را برای رقابت یا تمرین در برخی کشورها محدود می‌کند، با چالش‌هایی روبه‌رو شوند. در چنین شرایطی، همان‌گونه که فونچز و همکاران (۲۰۲۱) بیان می‌کنند مهاجرت آن‌ها ناشی از نیاز فوری به فرار از تعارض و جستجوی فرصت‌های ورزشی در مکان‌های امن‌تر است. در مقابل، «مهاجرت به قصد پناهندگی» شدیدترین گونه مهاجرت در چارچوب نظری تحقیق است که در آن ورزشکاران ایرانی به دلیل آزارهای سیاسی یا مشکلات حقوق بشری از کشور فرار می‌کنند. این گونه از

---

¹ Fuchs et al.

مهاجرت سطح بالایی از ادراک بی‌ثباتی کلان اقتصادی و شبکه‌های اجتماعی را نشان می‌دهد. این وضعیت نشان‌دهنده آسیب‌پذیری ورزشکاران و اهمیت جدی مسائل امنیت شخصی است که اغلب بر سایر عوامل مقدم است. باین‌حال، حتی در چنین شرایطی، سرمایه فرهنگی می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا فرآیند پناهندگی را طی کنند و با جامعه میزبان ادغام شوند. باید خاطرنشان کرد همان‌طور که سیمپرو- جوراری (۲۰۱۲)، (۲۰۱۰) بیان می‌کنند مهاجرت مبتنی بر تعارضات و مشکلات معیشتی یکی از پررنگ‌ترین دلایل مهاجرت ورزشکاران به کشورهای دیگر است. در بسیاری از موارد، ورزشکاران به دلیل شرایط دشوار اقتصادی، مشکلات اجتماعی و تعارضات داخلی به این تصمیم می‌رسند که کشور خود را ترک کنند و در جستجوی محیطی امن‌تر و فرصت‌های بهتری در خارج از کشور باشند. این نوع مهاجرت بیشتر به جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی زندگی مربوط می‌شود و می‌تواند ناشی از مشکلات جدی مانند فقر، بیکاری، فشارهای سیاسی یا اجتماعی یا نبود امکانات کافی برای پیشرفت در زمینه حرفه‌ای باشد.

مهاجرت به قصد پناهنده‌شدن، یکی از پیچیده‌ترین و درعین‌حال مهم‌ترین انواع مهاجرت‌هاست که در آن افراد به دلیل شرایط ناامن و خطرات جانی، اجتماعی و اقتصادی به کشورهای دیگر پناه می‌برند. این نوع مهاجرت شامل دو بعد عمده است: جستجوی امنیت و پناهندگی و مهاجرت به دنبال فرصت‌های بهتر. در اینجا، نگاهی به این دو بعد و نحوه تأثیر آن‌ها بر فرآیند مهاجرت ورزشکاران ایرانی به کشورهای دیگر خواهیم داشت. تحقیقات نشان می‌دهد که جستجوی امنیت و پناهندگی به عنوان اولین و برجسته‌ترین دلیل مهاجرت برای بسیاری از ورزشکاران شناخته می‌شود (میچلینی، ۲۰۲۰؛ گیفین و همکاران^۱، ۲۰۲۴). ورزشکارانی که در کشورهای خود با تهدیدات مختلف، از جمله تهدیدات سیاسی، اجتماعی، و امنیتی مواجه هستند، تصمیم به ترک کشور خود و جستجوی پناهندگی در کشورهای امن‌تر می‌گیرند. این تهدیدات می‌تواند ناشی از شرایط جنگی، فشارهای سیاسی، نقض حقوق بشر یا تهدیدات فردی باشند که جان فرد و خانواده‌اش را در معرض خطر قرار می‌دهند. در این موارد، امنیت شخصی و زندگی در اولویت قرار دارد و افراد مهاجر به دنبال کشوری می‌گردند که بتوانند در آن به‌طور امن زندگی کنند و از تهدیدات مختلف رهایی یابند. نکته مهمی که باید خاطرنشان کرد این است که مهاجرت به قصد پناهنده شدن برای ورزشکارانی که به دلایل امنیتی و اجتماعی تحت فشار قرار دارند، یک راه‌حل برای فرار از تهدیدات موجود است. این ورزشکاران به دنبال کشوری هستند که در آن امنیت بیشتری داشته باشند و از تهدیدات جانی و اجتماعی

¹ Giffin et al.

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

رهایی یابند. این بعد از مهاجرت معمولاً با جستجوی امنیت و پناهندگی در ارتباط است و می‌تواند ناشی از شرایط سیاسی، اجتماعی یا تهدیدات فردی باشد. درواقع، مهاجرت‌های «مبتنی بر تعارضات معیشتی» و «مهاجرت به قصد پناهنده شدن» در اینجا باهم تلاقی می‌کنند. در صورتی که ورزشکاران به دلایل معیشتی اقدام به مهاجرت کنند، ممکن است به دلایل سیاسی و رقابت‌های کشورهای دشمن، به دام عناصر سیاسی بیفتند و در مسیر پناهنده شدن در کشورهای مقصد قرار گیرند. درنهایت، مهاجرت به قصد پناهندگی و رفع مشکلات معیشتی هر دو به نوعی ارتباط و هم‌افزایی خواهند داشت و این امر باعث می‌شود که برخی ورزشکاران ایرانی ناخواسته یا در پی اتفاقاتی برنامه‌ریزی شده، در دام پناهندگی و مشکلات سیاسی بیفتند. از همین رو می‌توان گفت که مهم‌ترین گونه مهاجرت ورزشکاران ایرانی، مهاجرت مبتنی بر تعارضات معیشتی است که در صورت رها شدن، منجر به تبعات و پیامدهای سیاسی پناهنده شدن ورزشکاران ایرانی شود.

درمجموع، این گونه‌های مهاجرتی نشان‌دهنده تعامل ظریف و پیچیده شبکه‌های اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی هستند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که چگونه این ویژگی‌ها بر تجربیات ورزشکاران مهاجر تأثیر می‌گذارند و نتایج و فرصت‌های آن‌ها را در محیط‌های جدید شکل می‌دهند. ورزشکاران ایرانی که در حال بررسی گزینه مهاجرت هستند، با تصمیم‌گیری‌های دشواری روبه‌رو می‌شوند که تحت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و هویت فردی آن‌ها قرار دارد. این ورزشکاران با مسائلی مانند جنسیت، نژاد و هنجارهای اجتماعی دست‌وپنجه نرم می‌کنند که همگی بر انتخاب‌های آن‌ها در مورد مقصد مهاجرت تأثیر می‌گذارند (ستی و همکاران، ۲۰۲۴؛ دهقانی و همکاران، ۲۰۲۴؛ کلوکر و داومان، ۲۰۲۴). علاوه بر این، تبادل فرهنگی و سیاست‌های حقوق بشری که بستر فعالیت این ورزشکاران را شکل می‌دهد، نقش مهمی در فرآیند تصمیم‌گیری آن‌ها ایفا می‌کند. ملاحظات فرهنگی و پیچیدگی‌های گوناگون پیوندهای فرهنگی به عوامل محرک مهمی تبدیل شده‌اند که تأثیر بسزایی بر نحوه جابجایی ورزشکاران بین موقعیت‌های مختلف دارند. از همین رو، درک نابرابری‌های فرهنگی پنهان که این تصمیم‌گیری‌ها را هدایت می‌کند، برای پژوهشگران و سیاست‌گذاران فعال در حوزه مهاجرت ورزشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این چارچوب نظری، دیدگاهی جامع برای بررسی و تحلیل پدیده مهاجرت ورزشکاران در بستر ایرانی ارائه می‌دهد و بینش‌های عمیقی در مورد تعاملات پیچیده میان فرهنگ، هویت و عوامل خارجی که بر تصمیم‌گیری ورزشکاران برای ماندن یا ترک کشور تأثیر می‌گذارند، فراهم می‌کند. از منظر «نظریه سرمایه

اجتماعی» بورديو، بهتر مي‌توان درك كرد كه چگونه شبكه‌هاي اجتماعي، ملاحظات اقتصادي و عوامل فرهنگي در شكل‌دهي به قضاوت‌هاي ورزشكاران درباره مهاجرت تأثير مي‌گذارند. مفهوم سرمايه اجتماعي، كه شامل منابع فرهنگي، اقتصادي و اجتماعي است، چارچوب محكمي براي تحليل پويائي‌هاي پيچيده مهاجرت ورزشكاران در بستر ايراني فراهم مي‌آورد. براي پژوهشگران و سياست‌گذاراني كه اميدوارند از ورزشكاران در مسير مهاجرت حمايت كنند و درعين حال به حفظ هويت و پيوندهاي فرهنگي آن‌ها كمك نمايند، درك نقش حياتي سرمايه اجتماعي در فرايند مهاجرت امري ضروري است.

منابع

- باقرزاده، فضل‌الله و شريعتي فيض ابادي، مهدي. (۱۳۹۹). «آسيب‌شناسي رفتار مهاجرتي ورزشكاران ايران: رويكرد كيفي مبتني بر نظريه كشمي-راتشي». رويكردهاي نوين در مديريت ورزشي. ۸ (۳۱)، صص ۱۳۹-۱۵۲.
- باقري، هادي؛ قوام صفت، موسي و حاصللي، غلامرضا. (۱۳۹۸). «شناسايي و اولويت‌بندي عوامل مؤثر بر مهاجرت ورزشكاران نخبه در ايران». نشريه مديريت منابع انساني در ورزش. ۶ (۲)، صص ۲۷۶-۲۵۷.
- حسيني، زهرا؛ هنري، حبيب و غفوري، غفوري. (۱۳۹۹). «شناسايي عوامل مؤثر بر مهاجرت ورزشي ورزشكاران نخبه ايران». مطالعات مديريت رفتار سازماني در ورزش. ۷ (۱)، صص ۹۵-۱۰۹.
- زيوري، علي؛ خدامرادپور، مژگان؛ يكتايار، مظفر و زرگر، طيبه. (۱۴۰۲). «تبين الگوي كاهش مهاجرت ورزشكاران نخبه مبتني بر پذيرش سياست‌ها». مطالعات جامعه‌شناختي در ورزش. ۳ (۱)، صص ۹۸-۱۰۳.
- مرادي شرف، حشمت‌اله؛ شعباني بهار، غلامرضا؛ مجيدي‌پرست، معصومه و عرفاني، نصراله. (۱۴۰۱). «ارائه مدل گرايش به مهاجرت ورزشكاران نخبه جمهوري اسلامي ايران بر اساس نظريه داده‌بنيا». رويكردهاي نوين در مديريت ورزشي. ۱۰ (۳۶)، صص ۶۳-۷۹.
- مركز پژوهش‌هاي مجلس. (۱۳۹۹). «واكايي مسئله مهاجرت ورزشكاران و ارائه راهكارهاي اثربخش. دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ، گزارش منتشر نشده، تهران: انتشارات مجلس جمهوري اسلامي ايران.
- نوروزي سيد حسيني، رسول. (۱۴۰۲). «مهاجرت ورزشكاران نخبه ايراني: فرصت يا تهديدي براي ورزش قوي». دومين همایش بين‌المللي مديريت ورزشي، انجمن مديريت ورزشي ايران.
- Agergaard, S., & Ryba, T. V. (2014). "Migration and career transitions in professional sports: Transnational athletic careers in a psychological and sociological perspective". *Sociology of sport journal*, 31(2), 228-247.
- Apostolou, M. (2015). "The athlete and the spectator inside the man: A cross-cultural investigation of the evolutionary origins of athletic behavior". *Cross-Cultural Research*, 49(2), 151-173.
- Bon, M., Doupona, M., Wilson-Gahan, S., Capranica, L., & Guidotti, F. (2022). "Transnational Migration and Dual Career of Slovenian and Swiss Elite Female Handball Players—A Longitudinal Analysis". *Sports*, 10(9), 137. <https://www.mdpi.com/2075-4663/10/9/137>
- Botelho, V. L., & Agergaard, S. (2011). "Moving for the love of the game? International migration of female footballers into Scandinavian countries". *Soccer & Society*, 12(6), 806-819. <https://doi.org/10.1080/14660970.2011.609681>
- Bourdieu, P., & Richardson, J. G. (1986). "Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education". The forms of capital, 241, 258.
- Carter, T. F. (2013). "Re-placing sport migrants: Moving beyond the institutional structures informing international sport migration". *International Review for the Sociology of Sport*, 48(1), 66-82. <https://doi.org/10.1177/1012690211429211>

- Dehghani, E., Bagherzadeh, F., Hoomanian, D., & Salehi, K. (2024). **"Informed Choice or Situational Deterrence in the Immigration of Iranian Elite Athletes: Providing a Framework of Related Factors"**. *Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies (JAYPS)*, 5(7), 119-125.
- Doidge, M., Keech, M., & Sandri, E. (2020). **"Active integration': sport clubs taking an active role in the integration of refugees"**. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 12(2), 305-319. <https://doi.org/10.1080/19406940.2020.1717580>
- Ely, G., & Ronkainen, N. J. (2021). **"It's not just about football all the time either": transnational athletes' stories about the choice to migrate"**. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(1), 29-42.
- Fuchs, P. X., Doupona, M., Varga, K., Bon, M., Cortis, C., Fusco, A., ... & Wagner, H. (2021). **"Multi-national perceptions on challenges, opportunities, and support structures for Dual Career migrations in European student-athletes"**. *PLoS One*, 16(6), e0253333.
- Giffin, C. E., Schinke, R. J., Larivière, M., Coholic, D., & Li, Y. (2024). **"Migration and meaning: an exploration of elite refugee athletes' transitions into the Canadian sports system"**. *International journal of sport and exercise psychology*, 22(6), 1460-1479.
- Jansen, J., & Engbersen, G. (2017). **"Have the Olympic Games become more migratory? A comparative historical perspective"**. *Comp Migr Stud*, 5(1), 11. <https://doi.org/10.1186/s40878-017-0054-2>
- Kitchin, P. J., & Howe, P. D. (2013). **"How can the social theory of Pierre Bourdieu assist sport management research?"** *Sport Management Review*, 16(2), 123-134.
- Klöcker, J. A., & Daumann, F. (2024). **"For A Brighter Tomorrow—A Theoretical and Empirical Analysis of Athletes 'International Migration'"**. Working paper, DOI: 10.13140/RG. 2.2. 32757.59369.
- Magee, J., & Sugden, J. (2002). **"The World at their Feet" professional football and international labor migration"**. *Journal of sport and social issues*, 26(4), 421-437.
- Marques, R. F. R., Barker-Ruchti, N., Schubring, A., Marchi Júnior, W., Menezes, R. P., & Nunomura, M. (2022). **"Moving Away: Intra-National Migration Experiences of Brazilian Men Elite Futsal Players During Youth"**. *International Review for the Sociology of Sport*, 57(6), 940-959. <https://doi.org/10.1177/10126902211045676>
- Micheline, E. (2018). **"War, migration, resettlement and sport socialization of young athletes: the case of Syrian elite water polo"**. *European Journal for Sport and Society*, 15(1), 5-21. <https://doi.org/10.1080/16138171.2018.1440949>
- Micheline, E. (2020). **"Coping with sport ambitions after forced migration: strategies of refugee athletes"**. *European Journal for Sport and Society*, 17(4), 357-373.
- Micheline, E. (2022). **"Organised sport in refugee sites: An ethnographic research in Niamey"**. *European Journal for Sport and Society*, 19(1), 1-17. <https://doi.org/10.1080/16138171.2021.1878433>
- Micheline, E., & Seiberth, K. (2023). **"(Anti-)Hero, refugee, soccer player: the case of bakery Jatta. A discourse analysis of German newspapers"**. *Soccer & Society*, 24(5), 622-635. <https://doi.org/10.1080/14660970.2022.2080668>
- Mickelsson, T. B. (2023). **"Understanding Central- and Eastern European migrants' inclusion into sport: a Delphi study"**. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 15(1), 109-124. <https://doi.org/10.1080/19406940.2022.2161597>
- Nunn, C., Spaaij, R., & Luguetti, C. (2022). **"Beyond integration: football as a mobile, transnational sphere of belonging for refugee-background young people"**. *Leisure Studies*, 41(1), 42-55. <https://doi.org/10.1080/02614367.2021.1962393>
- O'Donnell, A. W., Stuart, J., Barber, B. L., & Abkhezr, P. (2020). **"Sport participation may protect socioeconomically disadvantaged youths with refugee backgrounds from experiencing behavioral and emotional difficulties"**. *Journal of Adolescence*, 85, 148-152. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.11.003>
- Orlowski, J., Wicker, P., & Breuer, C. (2016). **"Labor migration among elite sport coaches: An exploratory study"**. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(3), 335-349. <https://doi.org/10.1177/1012690216649778>

- paaij, R. (2013). **“Cultural diversity in community sport: An ethnographic inquiry of Somali Australians’ experiences”**. Sport Management Review, 16(1), 29-40. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.smr.2012.06.003>
- Palumbo, F., Fusco, A., Cortis, C., & Capranica, L. (2021). **“Student-athlete migration: A systematic literature review”**. Human Movement, 22(1), 80-91.
- Poli, R. (2006). **“Migrations and Trade of African Football Players: Historic, Geographical and Cultural Aspects”**. Africa Spectrum, 41(3), 393-414. <http://www.jstor.org/stable/40175150>
- Poli, R. (2010). **“African migrants in Asian and European football: hopes and realities”**. Sport in Society, 13(6), 1001-1011. <https://doi.org/10.1080/17430437.2010.491269>
- Poli, R., & Ravenel, L. (2015). **The migration of elite athletes**. In Routledge handbook of the sociology of sport (pp. 408-416). Routledge.
- Rojo, J. R., Marques, R. F. R., & Starepravo, F. A. (2022). **“A Systematic Review of Research on Sport Migration”**. Migration and Diversity, 1(1), 58-74. <https://doi.org/10.33182/md.v1i1.2847>
- Ryba, T. V., Stambulova, N. B., & Ronkainen, N. J. (2020). **Transnational athletic career and cultural transition**. The Routledge international encyclopedia of sport and exercise psychology, 671-681.
- Sethi, S. K., Pericak, K., & Felli, F. (2024). **“Capitalizing on sport labor migration: The role of ethnic capitalism in the discriminatory, regulatory, and exploitative environment for international college athletes in the United States”**. International Review for the Sociology of Sport, 10126902241288267.
- Simiyu Njororai, W. W. (2010). **“Global inequality and athlete labour migration from Kenya”**. Leisure/Loisir, 34(4), 443-461.
- Simiyu Njororai, W. W. (2012). **“Distance running in Kenya: athletics labour migration and its consequences”**. Leisure/Loisir, 36(2), 187-209.
- Spaaij, R., & Oxford, S. (2018). **SDP and forced displacement**. Routledge handbook of sport and development and peace, 385-395.
- Spaaij, R., Broerse, J., Oxford, S., Luguetti, C., McLachlan, F., McDonald, B., Klepac, B., Lymbery, L., Bishara, J., & Pankowiak, A. (2019). **“Sport, Refugees, and Forced Migration: A Critical Review of the Literature”**. Front Sports Act Living, 1, 47. <https://doi.org/10.3389/fspor.2019.00047>
- Spaaij, R., Luguetti, C., & De Martini Ugolotti, N. (2022). **“Forced migration and sport: an introduction”**. Sport in Society, 25(3), 405-417. <https://doi.org/10.1080/17430437.2022.2017616>
- Stempel, C. (2005). **“Adult participation sports as cultural capital: A test of Bourdieu’s theory of the field of sports”**. International Review for the Sociology of Sport, 40(4), 411-432.
- Storm, R. K., Thomsen, F., & Jakobsen, T. G. (2017). **“Do they make a difference? Professional team sports clubs’ effects on migration and local growth: Evidence from Denmark”**. Sport Management Review, 20(3), 285-295. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2016.09.003>
- Sullivan, J., Ross, T., & Wu, C. (2023). **“Representing the nation: exploring attitudes towards naturalized foreign football players in China”**. Soccer & Society, 24(5), 593-606. <https://doi.org/10.1080/14660970.2022.2069100>
- Thorpe, H., & Wheaton, B. (2021). **“Young Gazan Refugees, Sport and Social Media: Understanding Migration as a Process of Becoming”**. International Migration Review, 55(3), 902-928. <https://doi.org/10.1177/0197918320988247>
- Ungruhe, C., & Agergaard, S. (2020). **“Cultural transitions? Transcultural and border-crossing activities among sport labor migrants”**. Sport in Society, 23(4), 717-733.
- Warde, A. (2006). **“Cultural capital and the place of sport”**. Cultural Trends, 15(2-3), 107-122.

طراحی الگوی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول

هاشم اسکندری راد^۱

رضا نیک‌بخش^۲

اکبر آفرینش خاکی^۳

طیبه سادات زرگر^۴

[10.22034/ssys.2025.3487.3548](https://doi.org/10.22034/ssys.2025.3487.3548)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۰۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۲/۲۵

در این پژوهش به طراحی پارادایم کیفی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول به عنوان الگو پرداخته شد. این تحقیق از نوع پژوهش‌های کیفی بود که از رویکرد تحلیل تماتیک در آن استفاده گردید. جامعه آماری این تحقیق را رئیس کمیته ملی پارالمپیک، نایب رئیس، دبیر و اعضای هیئت رئیسه اجرایی کمیته ملی پارالمپیک و رئیس فدراسیون ورزش جانبازان و توان‌یابان، نایب رئیس و دبیر فدراسیون و نخبگان و متخصصان حوزه ورزش پارالمپیک (۲۳ نفر) تشکیل می‌دادند. روش نمونه‌گیری به صورت گلوله برفی بود که تا رسیدن به اشباع نظری (تا ۲۳ مصاحبه) ادامه یافت.

عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول از ۴ مقوله (استعدادیابی، حمایت ورزشی، حمایت مالی و دیدگاه راهبردی در ورزش پارالمپیک)، ۸ مفهوم ثانویه و ۱۲۷ مفهوم اولیه تشکیل شد. در بخش کمی نیز مدل‌سازی معادلات ساختاری، مطلوب‌بودن برازش مدل آزمون‌شده را نشان داد.

واژگان کلیدی: سیاست ورزشی، مسیر حرفه‌ای و ورزشکاران معلول.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

E-mail: R_nikbakhsh@iau.ac.ir

(نویسنده مسئول)

^۳ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۴ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

علاقه کشورها برای کسب مدال در مسابقات مهم بین‌المللی باعث شده است تا محققان به شناخت فرآیند رشد ورزشکاران نخبه بپردازند (پاتاتاس^۱ و دیگران، ۲۰۲۰). به طور کلی، توسعه ورزشکاران نخبه شامل چندین مسیر به سوی سطوح حرفه‌ای است که به دلیل پیچیدگی آن، نمی‌توان به تنهایی درک کرد. این مسیرها برای ورزشکاران دارای معلولیت و بدون معلولیت صرف نظر از رشته ورزشی اعمال می‌شود (ستورلی^۲ و دیگران، ۲۰۲۲). ویسنشتاینر^۳ (۲۰۱۷) مسیر حرفه‌ای ورزشکار^۴ را به عنوان پیوستاری تعریف کرد که روشی را نشان می‌دهد که در آن ورزشکار از طریق فرآیندها، مراحل، دوره‌ها و سطوح مختلف عملکرد ورزشی (از سطح ابتدایی تا سطح نخبه) پیشرفت می‌کند. مسیر رشد ورزشکاران فرآیندی پویاست که در آن شرکت‌کنندگان بر اساس توانایی، علاقه، فرصت‌ها و اهداف خود وارد مرحله خاصی می‌شوند، پیشرفت می‌کنند یا در مرحله خاصی باقی می‌مانند (سوتیریادو و ده بوسچر^۵، ۲۰۱۷). پیشرفت و رشد ورزشکاران، یک کار پیچیده و چندمرحله‌ای و نیازمند یک رویکرد چندسطحی است که تعامل فرهنگ بومی، نظام سیاسی و بافت جغرافیایی و تاریخی کشوری که ورزشکار در آن رقابت می‌کند، را شامل می‌شود (پاتاتاس و دیگران، ۲۰۲۰).

محققان مدل‌های رشد ورزشکاران را تشریح کرده‌اند که چندین مرحله رشد را با پیشرفت و جابه‌جایی ورزشکاران در سطوح مختلف مشارکت در ورزش توصیف می‌کنند - به عنوان مثال، جذب به ورزش^۶، استعدادیابی^۷ و توسعه، دستیابی به موفقیت، ورود به مرحله بازنستگی (بالبی^۸ و دیگران، ۲۰۱۳). با این حال، مدل‌های رشد ورزشکاران فقط در حوزه ورزش‌های غیرمعلولان^۹ به کار گرفته شده‌اند. در نتیجه، ورزشکاران معلول تا حد زیادی در ادبیات رشد ورزشکار نادیده گرفته شده‌اند و مشخص نیست که چگونه مراحل مسیر حرفه‌ای ورزشی در ورزش معلولان می‌تواند توسعه یابد و چگونه ورزشکاران معلول می‌توانند

¹ Patatas

² Storli

³ Weissensteiner

⁴ Athlete Career Pathway

⁵ Sotiriadou & De Bosscher

⁶ Attraction to sport

⁷ Talent identification

⁸ Balyi

⁹ Able-bodied sport

طراحی پارادایم کیفی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه ای ورزشکاران معلول

در یک حرفه ورزشی رشد کنند (لمز^۱ و دیگران، ۲۰۲۰). با توجه به چالش های درک فرآیند رشد ورزشکاران معلول در مدل های موجود، می توان این سوال را مطرح کرد:

آیا می توان مدل های رشد حرفه ای ورزشکاران غیرمعلول را برای ورزشکاران معلول به کار برد یا اینکه مدل های خاص ورزش معلولان باید توسعه یابد؟

مطالعات زیادی در ادبیات سیاست ورزشی تلاش کرده اند تا عوامل سیاسی کلیدی را که بر عملکرد ورزشی نخبگان کشورها تأثیر می گذارند، شناسایی کنند (اندرسن^۲، ۲۰۱۵). نتیجه کلی مطالعات این است که سیستم های موجود در ورزش حرفه ای بیشتر کشورها از یک مدل مشابه برای توسعه ورزش حرفه ای پیروی می کنند، اما در جزئیات اجرای این سیستم ها اندکی تغییرات وجود دارد. این بدان مفهوم است که اساس و کلیات کار مشابه و یکپارچه است، اما ترکیبات آن ها در کشورهای مختلف متفاوت اجرا می شود. به نظر می رسد که بیشتر این تنوع ناشی از عوامل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی باشد (ده بوسچر^۳ و دیگران، ۲۰۱۶). اما در حوزه عوامل سیاست ورزشی در مسیر رشد ورزشکاران که از مبتدی تا سطح نخبه را پوشش می دهد، چارچوب عوامل سیاست ورزشی منجر به موفقیت ورزشی بین المللی^۴ است (بوسچر^۵ و دیگران، ۲۰۱۵). این چارچوب جامع از دو بخش اصلی تشکیل شده است: بخش اول این است که می توان موفقیت ورزشی را توسعه داد. بخش دوم این است که عوامل تعیین کننده موفقیت بین المللی در سه سطح کلان (محیطی)، متوسط (سیاست) و خرد (استعداد) رخ می دهد. با این حال، تنها در سطح متوسط است که می توان موفقیت را پرورش داد (بوسچر و دیگران، ۲۰۱۵). در سطح متوسط چارچوب جامع که سیاست قرار دارد، ابعاد سیاست ورزشی عبارت اند از: (الف) حمایت مالی^۶؛ (ب) هدایت، سازماندهی و ساختار سیاست های ورزشی^۷؛ (ج) زیرساخت و مشارکت^۸؛ (د) سیستم استعدادیابی و پرورش استعداد؛ (ه) حمایت های حرفه ای ورزشی و پشتیبانی پس از بازنشستگی^۹؛ (و) امکانات آموزشی^{۱۰}؛ (ز) تربیت و پرورش مربی. (ح)

¹ Lemez

² Andersen

³ De Bosscher

⁴ Sport Policy Factors Leading to International Sporting Success (SPFLISS)

⁵ Bosscher

⁶ Financial support

⁷ Governance, organization, and structure of sport policies

⁸ Foundation and participation

⁹ Athletic career support and post-career support

¹⁰ Training facilities

رقابت‌های ملی و بین‌المللی؛ (خ) تحقیق و نوآوری علمی (پاتاتاس و دیگران، ۲۰۲۰). اما مدل مذکور یک مدل عمومی در سطح ورزش با رویکرد ورزش غیرمعلولان محسوب می‌شود و برای شناسایی سیاست‌های ورزشی در ورزش معلولان نمی‌تواند به کار گرفته شود و این مدل فقط می‌تواند در مورد رویه‌ها و روش‌های تسهیل‌ساز توسعه سیاست‌های ورزش معلولان برای پرورش ورزشکاران معلول نگرش‌هایی را ایجاد کند. در این راستا، داوولینگ^۱ و همکاران (۲۰۱۸) اذعان می‌دارند که به منظور ارائه رویکردهای خاص ورزش معلولان باید در مورد سیاست ورزش حرفه‌ای معلولان جنبه‌های جامع‌تر ورزش معلولان در نظر گرفته شود. به عنوان مثال، سیستم کلاس‌بندی در ورزش معلولان که ورزشکاران را براساس نوع معلولیت و توانایی عملکردی‌شان در یک سیستم ورزشی خاص کلاس‌بندی می‌کند می‌تواند مستقیماً بر اجرای سیاست و پرورش ورزشکار تأثیر بگذارد (تودی و وانلاندویجک^۲، ۲۰۱۱).

علاوه بر این، پاتاتاس و دیگران (۲۰۱۸) استدلال کردند که سیاست ورزشی که توسعه مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول را هدف قرار می‌دهد، پیشرفت چشمگیری نداشته است و در نتیجه، حوزه مدیریت ورزشی در ارائه پیشینه و ادبیات سیاست ورزشی در ورزش معلولان و افراد دارای معلولیت توفیق چندانی نداشته است (شاپیرو و پیتس^۳، ۲۰۱۴). از طرفی، مسیرهای رشد ورزشکاران نخبه دارای معلولیت تحت بررسی‌های تجربی قرار نگرفته‌اند تا جنبه‌های مهم مسیرهای آن‌ها برای رسیدن به سطح عملکرد حرفه‌ای را از هم جدا کنند. ورزش معلولان به طور فزاینده‌ای به عنوان یک رکن اساسی ورزش بین‌المللی شناخته می‌شود- اگرچه در برخی موارد ورزشکاران نخبه دارای معلولیت هنوز به اندازه ورزشکاران نخبه غیرمعلول جدی گرفته نمی‌شوند. کاملاً مشهود است که مسیرهای حرفه‌ای ورزشکاران موفق نتیجه ترکیبی از تعاملات سازنده بین ذینفعان و سازمان‌های مختلف درگیر در ارائه سیاست‌های ورزشی حرفه‌ای است (سوتیریادو^۴ و دیگران، ۲۰۰۸). در دو دهه گذشته، چندین مطالعه بین‌المللی چگونگی شکل‌گیری سیاست‌های ورزشی حرفه‌ای یا توسعه عوامل سیاست ورزشی را تحلیل و بررسی کرده‌اند، اما هیچ یک از این مطالعات به تأثیر عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان بر پرورش ورزشکاران معلول نپرداخته است (پاتاتاس و دیگران، ۲۰۲۰). بازی‌های پارالمپیک بستری بین‌المللی برای ورزشکاران معلول فراهم می‌کند تا در دومین

¹ Dowling

² Tweedy & Vanlandewijck

³ Shapiro & Pitts

⁴ Sotiriadou

طراحی پارادایم کیفی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه ای ورزشکاران معلول

رویداد بزرگ چند ورزشی در جهان شرکت کنند (پاتاتاس و دیگران، ۲۰۲۰). درک مسیر حرفه‌ای ورزش معلولان می‌تواند راهبردهای سازمان‌های متولی ورزش در سطح ملی و بین‌المللی را برای ارتقای توسعه ورزش معلولان تقویت کند و این امر به نوبه خود می‌تواند منجر به افزایش مشارکت عمومی، رقابت و موفقیت در سطح حرفه‌ای شود. در واقع، با افزایش شناخت از ورزش معلولان، شناسایی مسیر مناسب پرورش ورزشکاران می‌تواند دارایی ارزشمندی برای افزایش تعداد شرکت‌کنندگان و توجیه تخصیص بودجه باشد (پاتاتاس و دیگران، ۲۰۲۲). بنابراین، در ایران نیز به نظر می‌رسد این امر می‌تواند برای شناسایی و تربیت ورزشکاران معلول زمینه‌های توسعه را فراهم سازد تا متولیان امر از طریق پیاده‌سازی شاخص‌های مشخص‌شده، یک رویکرد یکپارچه و جامعی را برای ورزش معلولان تدوین نمایند. علاوه بر این، یافته‌های حاصل از این تحقیق می‌تواند برای مدیران ورزش کشور و به طور ویژه کمیته ملی پارالمپیک و فدراسیون ورزش معلولان و جانبازان کشور منبع اطلاعاتی ارزشمندی را فراهم سازد تا از طریق به‌کارگیری یافته‌های حاصل از این تحقیق بتوانند ذینفعان و متولیان سیاست‌گذاری ورزش معلولان را همسو و در راستای توسعه ورزش معلولان زمینه‌های توسعه آن را فراهم سازند. علاوه بر این، به نظر می‌رسد در نظام ورزش ایران علیرغم جایگاه ارزشمندی که ورزش معلولان دارد و با توجه به رکوردهای جهانی مهمی که ورزشکاران پارالمپیک ایرانی در برخی از رشته‌ها در اختیار دارند و همچنین جایگاه ورزش معلولان ایران در مسابقات بین‌المللی از جمله بازی‌های پارالمپیک، فقدان یک رویکرد جامع و یک سیاست ورزشی نظام‌مند برای جذب، حذف، پرورش و نیز بازنشستگی ورزشکاران پارالمپیک احساس می‌شود. لذا محقق با در نظر گرفتن مطالب بیان شده در این پژوهش درصدد پاسخ به این سوال است:

عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر پژوهشی کیفی بود که از طریق روش تماتیک انجام شد. روش تحلیل مضمون با رویکرد استقرایی اکتشافی جهت استخراج مضامین و قالب مضامین (داده‌هایی که از قبل وجود نداشته) انجام گرفت. جامعه آماری این تحقیق را رئیس کمیته ملی پارالمپیک، نایب رئیس، دبیر و اعضای هیئت رئیسه اجرایی کمیته ملی پارالمپیک و رئیس فدراسیون ورزش جانبازان و معلولان، نایب رئیس و دبیر فدراسیون و نخبگان و متخصصان حوزه ورزش پارالمپیک (۲۳ نفر) تشکیل می‌داد. روش نمونه‌گیری به‌صورت گلوله برفی و تا رسیدن به اشباع نظری (تا ۲۳ مصاحبه) ادامه یافت. روش گردآوری داده‌ها از

طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته بود که سه گام اصلی کدگذاری عبارت‌اند از: کدگذاری باز؛ کدگذاری انتخابی (گام اول و دوم را کدگذاری حقیقی می‌نامند) و کدگذاری نظری. در کدگذاری باز، داده‌ها شکسته می‌شوند. سپس به لحاظ مفهومی گروه‌بندی می‌گردند و مقوله‌ها و ویژگی‌های آنها تولید می‌شود. در این مرحله از کدگذاری، اقدام به گردآوری آزاد داده‌ها تا زمانی ادامه پیدا می‌کند که اثرات مقوله محوری، نمودار شود. کدگذاری انتخابی نیز به معنای محدود کردن کدگذاری به آن دسته از متغیرهایی است که مربوط به متغیر محوری هستند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Maxqda استفاده شد و کد های تعیین شده از طریق این نرم‌افزار تجزیه و تحلیل گردید.

یافته‌های پژوهش

در بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، از نظر جنسیت تعداد ۱۲ نفر مرد و ۱۱ نفر زن بودند. بر اساس جدول ۱ می‌توان مشاهده کرد در مجموع ۱۲۷ کد از کدگذاری باز شناسایی شد. از بین کدهای شناسایی شده، بیشترین فراوانی به کد مربوط به بهبود تجهیزات و امکانات ورزش معلولان، سیاست‌های حمایتی از ورزشکاران پارالمپیک و توسعه و طراحی سیستم استعدادیابی ساختارمند بیشترین فراوانی را داشتند.

جدول ۱: کدگذاری باز

ردیف	مفاهیم	فراوانی	درصد
۱.	شروع فرآیند استعدادیابی از سنین پایین	۱	۰/۷۹
۲.	داشتن یک پروفایل استعدادیابی صحیح و علمی دستیابی به ورزش پارالمپیک	۱	۰/۷۹
۳.	برگزاری دوره‌های علمی ورزشی بین‌المللی.	۲	۱/۵۷
۴.	توسعه و طراحی سیستم استعدادیابی ساختارمند	۸	۶/۳۰
۵.	سیستم تربیت و پرورش مربی	۵	۳/۹۴
۶.	توانمندسازی مربیان تخصصی ورزش معلولان	۶	۴/۷۲
۷.	به‌کارگیری مربیان متخصص	۴	۳/۱۵
۸.	مشارکت نهادهای محلی و منطقه‌ای	۲	۱/۵۷
۹.	سیاست تربیت‌بدنی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه	۱	۰/۷۹
۱۰.	ویژگی‌های جسمانی افراد	۱	۰/۷۹

۰/۷۹	۱	ارتقای سطح تکنیک‌ها	۱۱.
۲/۳۶	۳	طراحی برنامه‌های ورزشی متناسب با فیزیولوژیک آن‌ها	۱۲.
۳/۹۴	۵	توسعه و بهبود سلامت روانی و اجتماعی معلولان از طریق ورزش	۱۳.
۳/۹۴	۵	ارتباطات فراسازمانی در توسعه ورزش معلولان	۱۴.
۲/۳۶	۳	رسانه به عنوان یک عامل حمایتی	۱۵.
۱/۵۷	۲	حمایت‌ها و تشویق خانواده معلولان	۱۶.
۳/۱۵	۴	حمایت معنوی	۱۷.
۳/۹۴	۵	بهبود رفاه و عدالت اجتماعی	۱۸.
۲/۳۶	۳	ایجاد پذیرش اجتماعی در جامعه	۱۹.
۱/۵۷	۲	برنامه و تمرینات ورزشی متناسب با ورزش معلولان	۲۰.
۰/۷۹	۱	پایش سلامت مستمر ورزشکاران	۲۱.
۱/۵۷	۲	اهدای هدایا و جوایز	۲۲.
۲/۳۶	۳	استانداردسازی اماکن	۲۳.
۱۳/۳۹	۱۷	بهبود تجهیزات و امکانات ورزش معلولان	۲۴.
۷/۰۹	۹	سیاست‌های حمایتی از ورزشکاران پارالمپیک	۲۵.
۲/۳۶	۳	بهبود منابع درآمدی ورزشکاران پارالمپیک	۲۶.
۳/۱۵	۴	حمایت دستگاه‌های اجرایی از ورزش جانبازان و توان‌یابان	۲۷.
۰/۷۹	۱	تدوین راهبردهای تخصصی بازاریابی ورزش معلولان	۲۸.
۲/۳۶	۳	مشارکت نهادهای مرتبط و مسئول توسعه ورزش معلولان	۲۹.
۱/۵۷	۲	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	۳۰.
۰/۷۹	۱	دیدگاه راهبردی در ورزش پارالمپیک	۳۱.
۰/۷۹	۱	ارتقای حوزه سلامت و ورزش حرفه‌ای معلولان در سطح بین‌الملل	۳۲.
۲/۳۶	۳	کسب موفقیت‌های ورزشی در عرصه‌های ملی و بین‌المللی	۳۳.
۳/۹۴	۵	برگزاری رویدادهای ورزشی بین‌المللی	۳۴.
۲/۳۶	۳	به‌روزرسانی قوانین و مقررات، علم ورزش و ...	۳۵.

۳۶	چشم انداز بلندمدت	۲	۱/۵۷
۳۷	تعریف نظام جامع ارزشیابی و کنترل	۱	۰/۷۹
۳۸	شناسایی روش ها و فرآیندهای توسعه ورزش	۱	۰/۷۹
۳۹	بازسازی ساختار ورزش پارالمپیک	۱	۰/۷۹
	مجموع		۱۲۷

جدول ۲، نتایج کدگذاری محوری و انتخابی بررسی عوامل موثر در مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول را نشان می‌دهد. براساس کدهای استخراج شده حاصل از مصاحبه‌ها در مرحله کدگذاری باز، مصاحبه‌شوندگان در عامل استعدادیابی بر تربیت مربیان متخصص و همگانی‌سازی ورزش معلولان در جامعه تاکید دارند. بر این اساس، مفاهیمی نظیر سیستم تربیت و پرورش مربی، توانمندسازی مربیان تخصصی ورزش معلولان، به‌کارگیری مربیان متخصص، توسعه و طراحی سیستم استعدادیابی ساختارمند، برگزاری دوره‌های علمی ورزشی بین‌المللی، داشتن یک پروفایل استعدادیابی صحیح و علمی دستیابی به ورزش پارالمپیک شروع فرآیند استعدادیابی از سنین پایین، ارتقای سطح تکنیک‌ها، طراحی برنامه‌های ورزشی متناسب با فیزیولوژیک آن‌ها، توسعه و بهبود سلامت روانی و اجتماعی معلولان از طریق ورزش، ارتباطات فراسازمانی در توسعه ورزش معلولان، ویژگی‌های جسمانی افراد، سیاست تربیت‌بدنی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، مشارکت نهادهای محلی و منطقه‌ای اقتباس شد. براساس مفاهیم استخراج شده چنین به نظر می‌رسد که دو کد محوری تربیت مربیان و استعدادیابان متخصص ورزش معلولان و همگانی‌سازی ورزش معلولان در جامعه می‌توانند در دسته‌بندی عوامل استعدادیابی در مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول به عنوان کدهای اساسی پذیرفته شوند. در عامل حمایت ورزشی در مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول نشان می‌دهد که براساس کدهای استخراج شده حاصل از مصاحبه‌ها در مرحله کدگذاری باز، مصاحبه‌شوندگان بر حمایت‌های اجتماعی از طریق خانواده‌ها و رسانه‌ها و همچنین حمایت‌های مادی و معنوی از سوی مسئولان ورزشی تاکید دارند. بر این اساس، مفاهیمی نظیر بهبود رفاه و عدالت اجتماعی، ایجاد پذیرش اجتماعی در جامعه، حمایت‌ها و تشویق خانواده‌ها، رسانه به عنوان یک عامل حمایتی، اهدای هدایا و جوایز، استانداردسازی اماکن، بهبود تجهیزات و امکانات ورزش معلولان، سیاست‌های حمایتی از ورزشکاران پارالمپیک، بهبود منابع درآمدی ورزشکاران پارالمپیک، پایش سلامت مستمر ورزشکاران، برنامه و تمرینات ورزشی متناسب با ورزش معلولان اقتباس شد. براساس مفاهیم استخراج شده چنین به نظر می‌رسد که دو

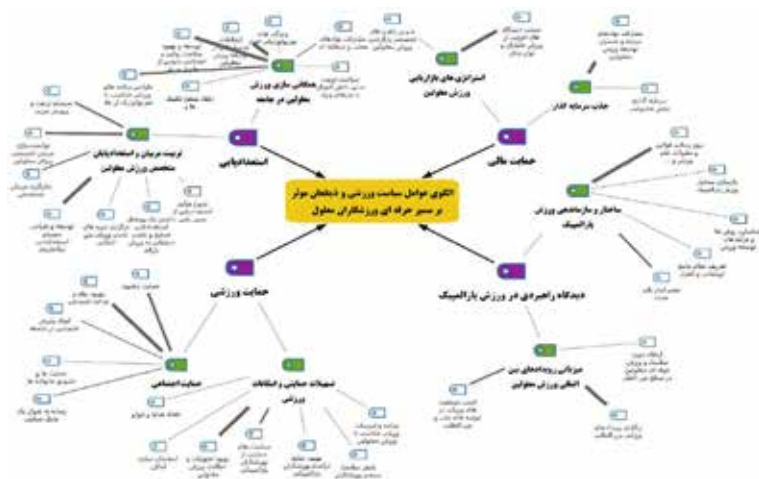
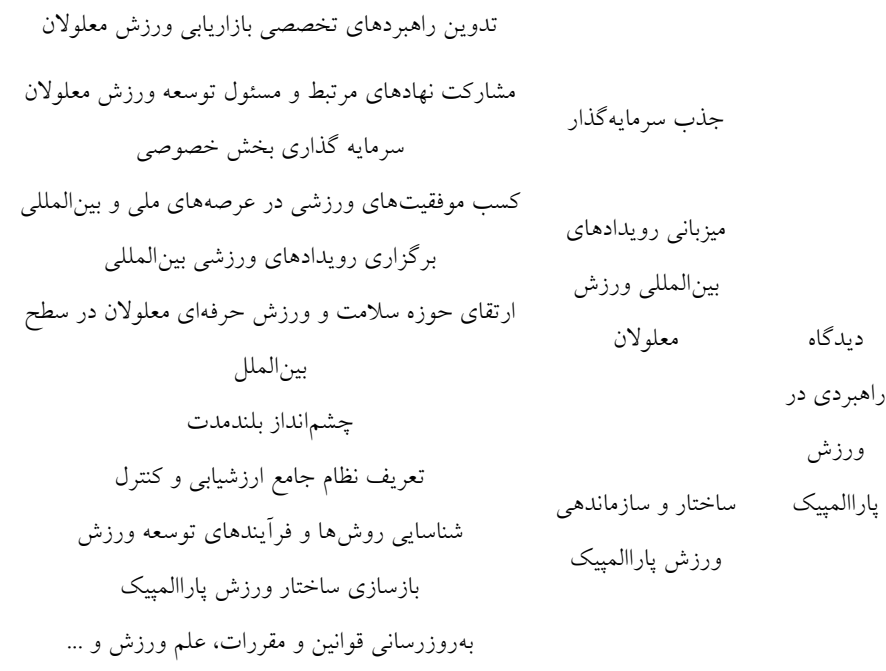
طراحی پارادایم کیفی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه ای ورزشکاران معلول

کد محوری حمایت اجتماعی و تسهیلات حمایتی و امکانات ورزشی می‌توانند در دسته‌بندی عامل حمایت ورزشی در مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول به عنوان کدهای اساسی پذیرفته شوند. در عامل حمایت مالی در مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول نشان می‌دهد که براساس کدهای استخراج‌شده حاصل از مصاحبه‌ها در مرحله کدگذاری باز، مصاحبه‌شوندگان بر سرمایه‌گذاری و حمایت‌های نهادهای دولتی تاکید دارند. بر این اساس، مفاهیمی نظیر حمایت دستگاه‌های اجرایی از ورزش جانبازان و توان‌یابان، تدوین راهبردهای تخصصی بازاریابی ورزش معلولان و مشارکت نهادهای مرتبط و مسئول توسعه ورزش معلولان و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی اقتباس شد. براساس مفاهیم استخراج‌شده چنین به نظر می‌رسد که دو کد محوری حمایت اجتماعی و تسهیلات حمایتی و امکانات ورزشی راهبرد های بازاریابی ورزش معلولان و جذب سرمایه‌گذار می‌توانند در دسته‌بندی عامل حمایت ورزشی در مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول به عنوان کدهای اساسی پذیرفته شوند. در عامل دیدگاه راهبردی در ورزش پارالمپیک در مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول نشان می‌دهد که براساس کدهای استخراج‌شده حاصل از مصاحبه‌ها در مرحله کدگذاری باز، مصاحبه‌شوندگان بر فعالیت در سطح بین‌المللی و لزوم بازسازی و بازبینی ساختار و قوانین در ورزش پارالمپیک تاکید دارند. بر این اساس، مفاهیمی نظیر کسب موفقیت‌های ورزشی در عرصه‌های ملی و بین‌المللی، برگزاری رویدادهای ورزشی بین‌المللی، ارتقای حوزه سلامت و ورزش حرفه‌ای معلولان در سطح بین‌الملل، چشم‌انداز بلندمدت، تعریف نظام جامع ارزشیابی و کنترل، شناسایی روش‌ها و فرآیندهای توسعه ورزش، بازسازی ساختار ورزش پارالمپیک و به‌روزرسانی قوانین و مقررات، علم ورزش و ... اقتباس شد. براساس مفاهیم استخراج‌شده چنین به نظر می‌رسد که دو کد محوری میزبانی رویدادهای بین‌المللی ورزش معلولان و ساختار و سازماندهی ورزش پارالمپیک می‌توانند در دسته‌بندی عامل دیدگاه راهبردی در مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول به عنوان کدهای اساسی پذیرفته شوند.

جدول ۲: نتایج کدگذاری

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
استعدادیابی	تربیت مربیان و	سیستم تربیت و پرورش مربی
	استعدادیابان متخصص	توانمندسازی مربیان تخصصی ورزش معلولان
	ورزش معلولان	بکارگیری مربیان متخصص
		توسعه و طراحی سیستم استعدادیابی ساختارمند

برگزاری دوره‌های علمی ورزشی بین‌المللی	
داشتن یک پروفایل استعدادیابی صحیح و علمی دستیابی به	
ورزش پارالمپیک	
شروع فرآیند استعدادیابی از سنین پایین	
ارتقای سطح تکنیک‌ها	
طراحی برنامه‌های ورزشی متناسب با فیزیولوژیک آن‌ها	
توسعه و بهبود سلامت روانی و اجتماعی معلولان از طریق	
ورزش	
همگانی‌سازی ورزش	ارتباطات فراسازمانی در توسعه ورزش معلولان
معلولان در جامعه	ویژگی‌های جسمانی افراد
حمایت اجتماعی	سیاست تربیت‌بدنی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
	مشارکت نهادهای محلی و منطقه‌ای
	بهبود رفاه و عدالت اجتماعی
	ایجاد پذیرش اجتماعی در جامعه
حمایت ورزشی	حمایت‌ها و تشویق خانواده‌ها
	رسانه به عنوان یک عامل حمایتی
	اهدای هدایا و جوایز
	استانداردسازی اماکن
تسهیلات حمایتی و امکانات ورزشی	بهبود تجهیزات و امکانات ورزش معلولان
	سیاست‌های حمایتی از ورزشکاران پارالمپیک
	بهبود منابع درآمدی ورزشکاران پارالمپیک
حمایت مالی	پایش سلامت مستمر ورزشکاران
	برنامه و تمرینات ورزشی متناسب با ورزش معلولان
	حمایت دستگاه‌های اجرایی از ورزش جانبازان و توان
ورزش معلولان	یابان

شکل ۱: ابعاد، مقوله‌ها و مفاهیم مرتبط با الگوی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول

بحث و نتیجه‌گیری

هدف کلی پژوهش حاضر، بررسی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که استعدادیابی عاملی موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول است. در واقع، از دیدگاه شرکت‌کنندگان در این تحقیق، سیستم تربیت و پرورش مربی، توانمندسازی مربیان تخصصی ورزش معلولان، به‌کارگیری مربیان متخصص، توسعه و طراحی سیستم استعدادیابی ساختارمند، برگزاری دوره‌های علمی ورزشی بین‌المللی، داشتن یک پروفایل استعدادیابی صحیح و علمی دستیابی به ورزش پارالمپیک، شروع فرآیند استعدادیابی از سنین پایین و ارتقای سطح تکنیک‌ها می‌تواند در توسعه مسیر حرفه‌ای ورزشکاران پارالمپیک موثر باشد. در این راستا، شرکت در مسابقات معمولاً بخشی ضروری از حرفه پارا ورزشکار است و اغلب می‌تواند در مراحل پایه مسیرهای ورزشی شروع شود. بیشتر ورزشکاران با حضور در رقابت‌های ورزشی است که به عنوان یک استعداد بالقوه شناسایی می‌شوند. از این رو، مسابقات و مراحل استعدادیابی با شناسایی و پرورش پارا ورزشکاران مستعد مرتبط است. در واقع برگزاری رویدادهای ورزشی منجر به توسعه برنامه‌های استعدادیابی ساختاریافته می‌شوند تا مربیان را برای شناسایی پارا ورزشکاران با استعداد و ترویج مسابقات ملی برای ایجاد مجموعه‌ای از پارا ورزشکاران برای استعدادیابی آماده کنند. علاوه بر این، با ایجاد سیاست‌هایی که «هدف ایجاد فرآیندهای مبتنی بر شواهد برای شناسایی استعدادها را جدید با توجه به انواع مختلف معلولیت باشد»، می‌تواند منجر به توسعه ورزش پارالمپیک شود که این امر مستلزم داشتن مربیان دارای دانش ویژه معلولیت با تخصص برای شناسایی پارا ورزشکاران مستعد است" و مسابقات در سطح ملی جایی است که بیشتر این استعدادها شناسایی می‌شوند و باید در برنامه راهبردی یک کشور اولویت‌بندی گردند. در این راستا، پاتاس و دیگران (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان «مدیریت ورزش معلولان: بررسی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران پارالمپیک» انجام دادند. بر اساس تئوری‌های معلولیت و ادبیات مربوط به سیاست ورزش نخبگان، یک پروتکل مصاحبه در مورد ابعاد و اصول سیاست برای حمایت از توسعه پارا ورزشکاران ایجاد شد و با ۳۲ ذینفع کلیدی در زمینه ورزش پارالمپیک برزیل مصاحبه شد. داده‌ها نشان داد که ارائه مربیگری و آموزش به‌عنوان یک عامل سیاست‌گذاری و مربیان دارای دانش ویژه معلولیت به‌عنوان ذینفع، بیشترین تأثیر را در تمام مراحل حرفه‌ای پارا ورزشکاران دارند. سیستم طبقه‌بندی به‌عنوان یک عامل اختصاصی پاراسپرت ظاهر شد که می‌تواند توسعه مشاغل پارا ورزشکاران را تسهیل یا مهار کند و بر اجرای سیاست‌ها

طراحی پارادایم کیفی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه ای ورزشکاران معلول

تأثیر بگذارد. نویسندگان پیشنهاد می‌کنند که درک مفهوم معلولیت زمانی ضروری است که ذینفعان به طور راهبردی فکر کنند و اصول مدیریت را با زمینه‌های ورزشی توانا تطبیق دهند. بنابراین، قرار دادن ناتوانی در تصمیم‌گیری خط‌مشی می‌تواند تفکر، عمل و رفتار سیاست‌گذاران، مربیان و مدیران ورزشی را بهبود بخشد و منجر به ارائه کارآمدتر حرفه‌ای پارا ورزشکاران موفق شود. بنابراین، یافته‌های این بخش با نتایج تحقیق پاتاناس و دیگران (۲۰۲۰) همسوست.

حمایت مالی به عنوان عاملی موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول در این پژوهش یافت شد. حمایت دستگاه‌های اجرایی از ورزش جانبازان و توان‌یابان، تدوین راهبردهای تخصصی بازاریابی ورزش معلولان، مشارکت نهادهای مرتبط و مسئول توسعه ورزش معلولان و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی از مهمترین کدهای مرتبط با بخش حمایت مالی از دیدگاه شرکت‌کنندگان هستند که می‌تواند منجر به توسعه مسیر حرفه‌ای ورزشکاران پارالمپیک شود. حمایت مالی برای پارا ورزشکاران نخبه ضروری است تا بر روی آنها تمرکز کنند و خود را منحصرأ به حرفه ورزشی خود اختصاص دهند. در مرحله نخبگان که طولانی‌ترین مرحله مسیر پارا ورزشکار است، «حمایت مالی نه تنها برای سرمایه‌گذاری در ساختار تیم، پرسنل واجد شرایط، شرکت در مسابقات، امکانات آموزشی و تجهیزات، بلکه برای سرمایه‌گذاری در دوره‌ها نیز مهم است و آموزش مربیان برای بهبود روش‌های آموزشی و برای کلاس‌بندی کردن برای اطمینان از کلاس بندی ملی ضروری است.

حمایت ورزشی نیز عاملی موثر بر مسیر حرفه‌ای ورزشکاران معلول به دست آمد. بهبود رفاه و عدالت اجتماعی، ایجاد پذیرش اجتماعی در جامعه، حمایت‌ها و تشویق خانواده‌ها، رسانه به عنوان یک عامل حمایتی، اهدای هدایا و جوایز، استانداردسازی اماکن، بهبود تجهیزات و امکانات ورزش معلولان، سیاست‌های حمایتی از ورزشکاران پارالمپیک، بهبود منابع درآمدی ورزشکاران پارالمپیک، پایش سلامت مستمر ورزشکاران، برنامه و تمرینات ورزشی متناسب با ورزش معلولان. حمایت ورزشی از ورزشکاران توسط خانواده‌ها و سازمان‌های ذیربط می‌تواند نقش مهمی در مسیر توسعه حرفه‌ای ورزشکاران پارالمپیک ایفا کند؛ به عبارتی دیگر، ارائه تسهیلات ویژه برای ورزش پارالمپیک چه از لحاظ سخت‌افزاری در حوزه تجهیزات ورزشی و تجهیزات تمرینی و چه از لحاظ فراهم آوردن تیم فنی متخصص برای ورزشکاران می‌تواند منجر به بهبود مسیر حرفه‌ای ورزشکاران شود. در این راستا، پاتاناس و دیگران (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان «مدیریت ورزش معلولان: بررسی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه‌ای

ورزشکاران پارالمپیک» انجام دادند. بر اساس تئوری های معلولیت و ادبیات مربوط به سیاست ورزش نخبگان، یک پروتکل مصاحبه در مورد ابعاد و اصول سیاست برای حمایت از توسعه پارا ورزشکاران ایجاد شد و با ۳۲ ذینفع کلیدی از زمینه ورزش پارالمپیک برزیل مصاحبه گردید. داده ها نشان داد که ارائه مربیگری و آموزش به عنوان یک عامل سیاست گذاری و مربیان دارای دانش ویژه معلولیت به عنوان ذینفع، بیشترین تأثیر را در تمام مراحل حرفه ای پارا ورزشکاران دارند. سیستم طبقه بندی به عنوان یک عامل اختصاصی پاراسپرت ظاهر شد که می تواند توسعه مشاغل پارا ورزشکاران را تسهیل یا مهار کند و بر اجرای سیاست ها تأثیر بگذارد. نویسندگان پیشنهاد می کنند که درک مفهوم معلولیت زمانی ضروری است که ذینفعان باید به طور راهبردی فکر کنند و اصول مدیریت را از زمینه های ورزشی توانا تطبیق دهند. بنابراین، قرار دادن ناتوانی در تصمیم گیری خط مشی می تواند تفکر، عمل و رفتار سیاست گذاران، مربیان و مدیران ورزشی را بهبود بخشد و منجر به ارائه کارآمدتر حرفه ای پارا ورزشکاران موفق شود. بنابراین، یافته های این بخش با نتایج تحقیق پاتاتاس و دیگران (۲۰۲۰) همسو است.

دیدگاه راهبردی در ورزش پارالمپیک بر مسیر حرفه ای ورزشکاران معلول تأثیر مثبت معنادار دارد. کسب موفقیت های ورزشی در عرصه های ملی و بین المللی، برگزاری رویدادهای ورزشی بین المللی، ارتقای حوزه سلامت و ورزش حرفه ای معلولان در سطح بین الملل، چشم انداز بلندمدت، تعریف نظام جامع ارزشیابی و کنترل، شناسایی روش ها و فرآیندهای توسعه ورزش، بازسازی ساختار ورزش پارالمپیک و بروز رسانی قوانین و مقررات، علم ورزش و ... از عواملی هستند که می تواند در تسهیل توسعه مسیر حرفه ای ورزش پارالمپیک بسیار موثر باشند. در واقع این بدان مفهوم است که وقتی متولیان ورزش پارالمپیک یعنی وزارت ورزش و کمیته پارالمپیک بتوانند با نهادهای سازی رویکردهای راهبردی و بلندمدت در ورزش المپیک، مسیر حضور و موفقیت افراد را در ورزش پارالمپیک تسهیل سازند، مسیر حرفه ای ورزشکاران پارالمپیکی توسعه پیدا می کند. در این راستا، پاتاتاس و دیگران (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان «مدیریت ورزش معلولان: بررسی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه ای ورزشکاران پارالمپیک» انجام دادند. بر اساس تئوری های معلولیت و ادبیات مربوط به سیاست ورزش نخبگان، یک پروتکل مصاحبه در مورد ابعاد و اصول سیاست برای حمایت از توسعه پارا ورزشکاران ایجاد شد و با ۳۲ ذینفع کلیدی از زمینه ورزش پارالمپیک برزیل مصاحبه گردید. داده ها نشان داد که ارائه مربیگری و آموزش به عنوان یک عامل سیاست گذاری و مربیان دارای دانش ویژه معلولیت به عنوان ذینفع، بیشترین تأثیر را در تمام مراحل حرفه ای

طراحی پارادایم کیفی عوامل سیاست ورزشی و ذینفعان موثر بر مسیر حرفه ای ورزشکاران معلول

پارا ورزشکاران دارند. سیستم طبقه‌بندی به‌عنوان یک عامل اختصاصی پاراسپرت ظاهر شد که می‌تواند توسعه مشاغل پارا ورزشکاران را تسهیل یا مهار کند و بر اجرای سیاست‌ها تأثیر بگذارد. بنابراین، یافته‌های این بخش با نتایج تحقیق پاتاتاس و دیگران (۲۰۲۰) همسوست.

با توجه به یافته تحقیق پیشنهاد می‌شود الگوهای بومی متناسب با نوع معلولیت و کلاس‌بندی هر رشته ورزشی از طریق کمیته ملی پارالمپیک به انجمن‌های مربوطه ابلاغ شود. همچنین به منظور توسعه ورزش پارالمپیک در سطح کشور از طریق توسعه ارتباطات فراسازمانی و نیز ارائه برخی مشوق‌ها جذب حامیان مالی را تسهیل سازند. همچنین به محققین آتی پیشنهاد می‌شود برنامه راهبردی مسیر ورزش حرفه‌ای ورزش پارالمپیک تدوین شود و موانع توسعه مسیر حرفه‌ای در ورزش ایران بررسی و اولویت‌بندی گردد.

منابع

- Andersen, Svein S. (ed.). (2015). **Managing elite sport systems: research and practice**. Routledge.
- Balyi, Istvan; Way, Richard; & Higgs, Colin. (2013). **Long-Term Athlete Development**. Human Kinetics.
- Bosscher, Veerle De; Shibil, Simon; Westerbeek, Hans; & Bottenburg, Maarten van. (2015). **Successful Elite Sport Policies: An international comparison of the SportsPolicy factors Leading to International Sporting Success (SPLISS 2.0) in 15 nations**". Meyer & Meyer Verlag.
- De Bosscher, Veerle; Shibli, Simon; Westerbeek, Hans; & van Bottenburg, Maarten. (2016). **"Convergence and Divergence of Elite Sport Policies: Is There a One-Size-Fits-All Model to Develop International Sporting Success?"** Journal of Global Sport Management, 1(3-4), 70-89. <https://doi.org/10.1080/24704067.2016.1237203>
- Dowling, Mathew; Brown, Phil; Legg, David; & Beacom, Aaron. (2018). **"Living with imperfect comparisons: The challenges and limitations of comparative paralympic sport policy research"**. Sport Management Review, 21(2), 101-113. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2017.05.002>
- Lemez, Srdjan; Wattie, Nick; Dehghansai, Nima; & Baker, Joseph. (2020). **"Developmental pathways of Para athletes: Examining the sporting backgrounds of elite Canadian wheelchair basketball players"**. Current Issues in Sport Science (CISS). https://doi.org/10.15203/CISS_2020.002
- Patatas, Jacqueline Martins; Bosscher, Veerle De; & Legg, David. (2018). **"Understanding parasport: an analysis of the differences between able-bodied and parasport from a sport policy perspective"**. International Journal of Sport Policy and Politics, 10(2), 235-254. <https://doi.org/10.1080/19406940.2017.1359649>
- Patatas, Jacqueline Martins; De Bosscher, Veerle; Derom, Inge; & De Rycke, Jens. (2020). **"Managing parasport: An investigation of sport policy factors and stakeholders influencing para-athletes' career pathways"**. Sport Management Review, 23(5), 937-951. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2019.12.004>
- Patatas, Jacqueline Martins; De Bosscher, Veerle; Derom, Inge; & Winckler, Ciro. (2022). **"Stakeholders' perceptions of athletic career pathways in Paralympic sport: from participation to excellence"**. Sport in Society, 25(2), 299-320. <https://doi.org/10.1080/17430437.2020.1789104>
- Shapiro, Deborah R.; & Pitts, Brenda G. (2014). **"What Little Do We Know: Content Analysis of Disability Sport in Sport Management Literature"**. Journal of Sport Management, 28(6), 657-671. <https://doi.org/10.1123/JSM.2013-0258>
- Sotiriadou, Kalliopi; Shilbury, David; & Quick, Shayne. (2008). **"The Attraction, Retention/Transition, and Nurturing Process of Sport Development: Some Australian Evidence"**. Journal of Sport Management, 22(3), 247-272. <https://doi.org/10.1123/jsm.22.3.247>
- Sotiriadou, Popi; & De Bosscher, Veerle (eds.). (2017). **"Creating high performing non- profit sport organisations"**. In *Understanding sport management: international perspectives*. Routledge, Taylor &

Francis Group.

- Storli, Lise; Aune, Morten Andreas; & Lorås, Håvard. (2022). **“Aspects of Developmental Pathways toward World-Class Parasport”**. *Sports*, 10(8), 123. <https://doi.org/10.3390/sports10080123>
- Tweedy, S. M.; & Vanlandewijck, Y. C. (2011). **“International Paralympic Committee position stand—background and scientific principles of classification in Paralympic sport”**. *British Journal of Sports Medicine*, 45(4), 259-269. <https://doi.org/10.1136/bjsm.2009.065060>
- Weissensteiner, Juanita R. (ed.). (2017). **“Working towards a viable ‘paradigm’ for better understanding and supporting the athlete pathway”**. In *Routledge handbook of talent identification and development in sport*. Routledge.

آینده‌نگری باز با رویکردی راهبردی برای بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران

رضا زندگی خواری^۱

محمد سلطان حسینی^۲

مینا مستحفضیان^۳

[10.22034/ssvs.2025.3471.3540](https://doi.org/10.22034/ssvs.2025.3471.3540)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۱۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۲۹

این پژوهش با هدف آینده‌نگری باز با رویکردی راهبردی برای بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش انجام شد و روش پژوهش توصیفی و اکتشافی بود. مشارکت‌کنندگان در تحقیق خبرگان مدیریت ورزشی بودند که ۱۳ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده سه دور پرسش‌نامه از خبرگان بود. در این تحقیق جهت تحلیل اثرات متقابل متغیرهای بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش، از رویکرد تحلیل ساختاری و نرم‌افزار Micmac و برای گزینش و انتخاب سناریوهای منتخب از رویکرد تحلیل بالانس اثرات متقابل توسعه‌دهندگان بهره‌گیری شد. گفتنی است برای تسهیل استفاده از این روش از نرم‌افزار محاسباتی سناریویزارد استفاده گردید. نتایج نشان داد که پنج متغیر ایجاد ایدئولوژی سازمانی، ایجاد جسارت در مدیران ورزشی، شناخت راهبردی، نظام شایسته‌سالاری، تقویت مکانیزم پیوست قانون از بیشترین تاثیرپذیری برخوردارند. امید است نتایج تحقیق حاضر به بهبود شواهد علمی در زمینه بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش در سازمان‌های ورزشی منجر شود و شروعی برای انجام تحقیقات جامع در حوزه ورزش جهت بهره‌برداری سازمان‌های ورزشی از بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش گردد.

واژگان کلیدی: بهبود، خط‌مشی‌گذاری، شناخت راهبردی و مدیران ورزشی.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

^۲ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: M.soltanhoseini@spr.ui.ac.ir

^۳ دانشیار، مرکز تحقیقات طب ورزشی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

مقدمه

با شکل‌گیری مفهوم کشور و تعیین حدود و ثغور در جامعه جهانی در قرن هفدهم میلادی، اولین گام‌های شکل‌گیری مفهوم تعاملات برداشته شد. در پرتو جهانی‌شدن، توسعه و پیشرفت سریع فناوری ارتباطات و اطلاعات گسترش یافته و استفاده از امکانات مزبور و دسترسی آسان، شرایط روابط سازمانی را دگرگون ساخته است. این دگرگونی ساختاری و ماهوی در نظام سازمانی، تعاملات را به ابزاری تبدیل کرده است که دولت‌ها با توسل به آن بهتر بتوانند به اهداف ملی خود در رابطه با دیگر کشورها دست یابند (میلیر^۱، ۲۰۲۱)؛ اهدافی که بیشتر جنبه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و حقوقی دارد. در کنار این اهداف، ماهیت تعاملات سیاسی و حقوقی نیز تغییر داشته است (وینود^۲، ۲۰۲۰). مدیریت راهبردی، تنها تعریف مسائل مهم در یک سازمان نیست، بلکه کسب اطمینان از اجرای آن نیز هست. از طرفی، سنجش موفقیت سازمانی و اجرای مؤثر راهبردها برای موفقیت آینده به چالشی برای مدیران، پژوهشگران و مشاوران تبدیل شده است؛ به طوری که مدیران ارشد همواره در جستجوی راه حلی برای حصول اطمینان از اجرای راهبردهای خود بوده‌اند و در این میان، روش‌های ارزیابی عملکرد را به عنوان ابزاری برای کنترل اجرای راهبردهای خود برگزیده‌اند (فاهلن و استنلینگ^۳، ۲۰۱۹). از طرف دیگر، همه سازمان‌ها برای توسعه، رشد و پایداری در عرصه رقابت امروزی به نوعی سیستم ارزیابی عملکرد نیاز دارند تا بتوانند در قالب آن کارایی و اثربخشی خود را بسنجند (نیت و نائورایت^۴، ۲۰۱۹).

توسعه، یکی از موضوعاتی است که نه تنها در حوزه جامعه‌شناسی توسعه، بلکه در بسیاری از حوزه‌های جامعه‌شناسی، به طور اخص و علوم اجتماعی به طور اعم، مورد بحث قرار می‌گیرد. جامعه‌شناسان توسعه، مقوله توسعه را در برابر مقوله رشد قرار می‌دهند. مفهوم رشد به پیشرفت و ترقی جامعه در ابعاد مادی و عینی به‌ویژه تولید اقتصادی اشاره دارد، درحالی که مفهوم توسعه دربردارنده پیشرفت و ترقی همه‌جانبه جامعه در تمامی ابعاد زندگی

¹ Meier

² Winand

³ Fahlen & Stenling

⁴ Nite & Nauright

آینده نگری باز با رویکردی راهبردی برای بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران

است (زارع شاه آبادی، ۱۳۹۸). از جمله ساختارهای یک نظام سیاسی می توان به احزاب، گروه های ذینفع، دیوان سالاری، خانواده و... اشاره نمود که وجود هر یک از این ساختارها، بستگی مستقیمی با افزایش قابلیت ها و رشد و شکوفایی توسعه سیاسی یک نظام دارد- البته هر چه نظام سیاسی به سوی توسعه پیش برود، تعداد ساختارها بیشتر می شوند و این ساختارهای جدید تخصصی تر می گردند. بدین ترتیب با افزوده شدن بر ساختارهای نظام سیاسی و تخصصی شدن وظایف آنان، مردم علاوه بر نهادهای حکومتی می توانند از نهادهای غیرحکومتی نیز برای طرح تقاضاهای خود بهره ببرند و خواسته های خود را به گوش سیاست گذران و نخبگان حاکم برسانند (خانعی پور، ۱۳۹۷). در جوامع و نظام های سیاسی کنونی تقریباً هم اندیشی کاملی نسبت به ضرورت گروه های سیاسی وجود دارد و از احزاب با عنوان «چرخ دنده دموکراسی»، «نماد مدرن» و «حلقه مفقوده و واسطه بین مردم و کارگزاران و تصمیم گیران سیاسی» یاد می شود. همچنین مشارکت سیاسی به مفهوم دخالت افراد، گروه ها، سازمان ها و توده مردم در سرنوشت و حیات سیاسی خویش، نقش عندهای در کیفیت و ارتقای فرهنگ و تعاملات سیاسی دارد. ارتباطات سیاسی عبارت اند از: مجموعه نگرش ها و ارزش هایی که به فرآیند و زندگی سیاسی شکل می بخشد که نوع و میزان جامعه پذیری و تعاملات سیاسی بر حسب تبعی و انفعالی یا مدنی بودن آنها، تفاوت هایی دارد (بیگدلو، ۱۴۰۰)

بنابراین ورزش به عنوان یک قدرت مؤثر در توسعه سیاسی، با تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم نقش مهمی در اقتصاد و سیاست کشورها دارد. عملکرد ورزشی، پدیده ای است مرتبط با تحلیل مدیریت که برای عملکرد بهتر ورزشی و برتری در مدیریت آن، ورزش را باید به مثابه یک سیستم نگرینست و به عناصر کلیدی آن به عنوان یک سیستم یکپارچه توجه کرد. بهبود عملکرد در سازمان های ورزشی، یکی از مقوله های مهم مورد توجه بسیاری از کارشناسان و مدیران این سازمان ها بوده است، چرا که این سازمان ها نیازمند شناسایی وضع موجود خود به منظور توسعه برنامه های بهبود در راستای دستیابی به وضع مطلوب خود هستند (رستم زاده، ۱۳۹۸). به دلیل جنبه های سیاسی و فرهنگی، ورزش به شکلی گسترده به رسمیت شناخته شده و امروزه جزء جدایی ناپذیر پویش های روابط مردم است. در این باره

می‌توان گفت سهم هر کشور از ورزش و صنعت ورزش بسته به نوع فرهنگ و دیدگاه تصمیم‌گیران سیاسی آن متفاوت است. در کشورهایی که ورزش تنها ابزاری برای سرگرمی مردم است، در مقایسه با کشورهایی که ورزش به عنوان بخشی از اقتصاد کلان آنها مطرح است، گردش مالی متفاوتی از ورزش را شاهدیم. به طور مثال، در انگلستان، صنایع ورزشی در بین پانزده صنعت بزرگ آن کشور قرار گرفته است و در مقابل در بعضی کشورهای توسعه‌نیافته، ورزش حتی به عنوان یک صنعت کوچک مولد نیز به شمار نمی‌رود. آنچه مشخص است، سهم بالای درآمد کشورهای پیشرفته از صنایع ورزشی است. به عبارتی، در دنیای آنها، ورزش حرفه‌ای دیگر یک تفریح نیست، بلکه صنعتی پرسود با قابلیت بالا برای جذب سرمایه است (نقشبندی، ۱۳۹۸). بنابراین ساختار سازمان‌های ورزشی با سه دیدگاه متفاوت تحلیل شده‌اند: تئوری سازمانی، مدل‌های ساختاری و ارتباطات درون‌سازمانی. هریک از این دیدگاه‌ها لنز (عدسی) مناسبی را برای بررسی دقیق مباحث مربوط به ساختار در سازمان‌های ورزشی ارائه می‌کنند. دیدگاه تئوری سازمانی، مباحث مختلف ساختار را از طریق فرایندهای رسمیت، تمرکز، تخصص، طبقه‌بندی و همشکلی ساختاری تحلیل می‌نماید. براساس مدل‌های ساختاری، مباحث مربوط به ساختار سازمان‌های ورزشی براساس خط‌مشی‌های ساختاری، سیستم‌ها و فرایندها یادشده تحلیل می‌گردد (غلامی، ۱۴۰۰). صادقی (۱۴۰۳) در تحقیقی با عنوان «طراحی مدل خط‌مشی‌گذاری در ورزش ایران با رویکرد توسعه ورزش‌های همگانی» نشان داد که مقوله‌های اصلی مدل خط‌مشی‌گذاری توسعه ورزش همگانی در ایران از عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، نهادهای نقش‌آفرین و تاثیرگذار، الزامات اجرایی، پیچیدگی‌های محیطی، ریسک‌ها، مشکلات قانونی، عوامل برون‌سازمانی، هزینه و مخارج و در نهایت چالش‌های بین‌سازمانی تشکیل شده است. در ادامه و با کمک مدل‌سازی ساختاری-تفسیری، مدل‌سازی مفهومی انجام شد. نهادهای نقش‌آفرین و تاثیرگذار، عوامل بسیار مهم در فرایند خط‌مشی‌گذاری ورزشی ایران هستند و نسبت به سایر عوامل، بیشترین قدرت نفوذ و کمترین وابستگی را دارند. با توجه به اهمیت ورزش همگانی و نقش آن در میان سیاست‌های کشور، توسعه ورزش همگانی می‌تواند اهمیت خاصی پیدا کند و خط‌مشی‌گذاران باید

به آن بپردازند. نهادهای نقش آفرین و تاثیرگذار بر فرایند خط‌مشی‌گذاری در ورزش ایران، به دلیل ارتباط زیاد و تعارض با یکدیگر، به هماهنگی زیادی نیاز دارند. در کشور ما به ورزش همگانی و تفریحی سازمان‌یافته، کمتر توجه شده است و هنوز سازوکاری برای پایش خط‌مشی‌های ورزشی و اجرای مستمر آن وجود ندارد. از این رو پیشنهاد می‌شود که یک طرح ملی برای پایش فعالیت‌بدنی بر مبنای سامانه جامع و البته الکترونیکی اجرا گردد. مسلم است که مشارکت مدیران و مجریان و همکاری آن‌ها با خط‌مشی‌گذاران، در فرایند شکل‌گیری خط‌مشی ضروری است. از این رو، خط‌مشی‌گذاران تا جایی که امکان دارد باید در فرایند اجرا مداخله کنند. همچنین شرایطی فراهم شود تا بخش خصوصی نیز بتواند در این زمینه فعالیت‌های خود را پیاده‌سازی نماید. سعیدی‌نیا (۱۴۰۲) در تحقیقی با عنوان «شناسایی شاخص‌های خط‌مشی‌گذاری اخلاقی و فرهنگی در ورزش ایران»، تعداد ۱۰۸ کد اولیه غیرتکراری به دست آورد که در قالب ۱۷ مقوله طبقه‌بندی شد. همچنین برای خط‌مشی‌گذاری فرهنگی در ورزش ایران تعداد ۶۳ کد اولیه غیرتکراری به دست آمد که در قالب ۱۴ مقوله فرعی و چهار مقوله اصلی (۱) عوامل بازدارنده، (۲) عوامل تسهیل‌کننده، (۳) عوامل توسعه‌دهنده و (۴) پیامدها دسته‌بندی گردید. نتایج حاصل از کدگذاری‌ها نشان داد که خط‌مشی‌گذاری اخلاقی و فرهنگی در ورزش ایران بر مبنای عوامل مختلفی قرار دارد و باید به این عوامل توجه ویژه ای شود. با توجه به نتایج به دست آمده به مدیران و مسئولان ورزش پیشنهاد می‌شود با برگزاری همایش‌های علمی ورزشی همراه با پیوست فرهنگی، دستیابی به شیوه‌های نوین ترویج و توسعه رفتارهای حرفه‌ای و مناسب در میدانی بزرگ ورزشی را به ورزشکاران، مربیان و داوران آموزش دهند- این راهکار می‌تواند تا حد زیادی از ناهنجاری‌ها بکاهد. بازاری (۱۳۹۹) بیان می‌دارد که در بررسی روند ناپایدار ورزش قهرمانی و حرفه‌ای از منظر مرجعیت‌های چندگانه تصمیم‌گیری، یکی از عمده‌ترین مشکلات ورزش کشور تعدد نهادهای تصمیم‌گیر در ورزش است که منجر به عدم تحقق مطلوب برنامه‌های پنج‌ساله توسعه و نیز بی‌ثباتی در عرصه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای شده است. وجود مراکز متعدد تصمیم‌گیری و تعارض نظام ارزش‌ها در بخش‌های مختلف ورزش ایران بر مبنای مدل پیر مولر

مورد توجه و تاکید قرار گرفت. چالش‌های ساختاری و فعالیت‌های موازی در ساختار ورزش کشور، تعارض نظام ارزشی در ورزش حرفه‌ای از جمله نتایج این بررسی می‌باشد. ناصح (۱۳۹۸) وابستگی توسعه ورزش به ورزش آموزشی و توسعه اجتماعی به توسعه ورزش را به خوبی تبیین می‌کند و نشان می‌دهد که تدوین طرح جامع توسعه ورزش-علاوه بر نقشی که در توسعه ورزش دارد- می‌تواند به استفاده بهینه از منابع، ایجاد توجهات حرکتی، اصلاح نگرش‌ها و رفع سوء تفاهات ادراکی بینجامد.

ظریفی (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «سیاست‌گذاری ورزش در نظام تقنینی ایران در دهه اول و دوم انقلاب اسلامی» نشان داد در ادوار اول تا پنجم مجلس شورای اسلامی تعداد لوایح ورزشی تبدیل شده به قانون «۶ مورد» بر تعداد طرح‌های ورزشی «۲ مورد» برتری قابل ملاحظه‌ای داشته است. حیطه موضوعی قوانین ورزشی مرتبط به اصلاح ساختار و اساسنامه سازمان‌های ورزشی، مشارکت ورزشی در سطح قهرمانی، همکاری فرهنگی- آموزشی- پژوهشی در سطح بین‌المللی، تامین منابع مالی و خصوصی‌سازی در ورزش است. کاپوتسیس^۱ (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان «ائتلاف‌های درون‌سازمان و عملکرد مدیریت» متوجه شد که توانایی مدیر برای گسترش روابط درون‌شخصی‌اش با کارکنان، همکاران، ارباب رجوع و سرپرستان مهارت‌های سیاسی مدیر را معین می‌کند. محمد (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان «تأثیر اثربخشی مهارت‌های سیاسی مدیران» دریافت که میزان متوسطی از مهارت و رفتار سیاسی توسط نمایندگان کارکنان در مسیر پیشرفت آن‌ها مؤثر بود و مهارت‌های سیاسی بیش از حد معینی مانع نیل به هدف در مسیر پیشرفت نمایندگان کارکنان شد. سلام^۲ (۲۰۲۱) در تحقیقی با عنوان «اجرای حکمرانی خوب با هدف ارتقای عملکرد دستگاه‌های مدنی دولتی در دولت منطقه‌ای» دریافت که سطح حکمرانی خوب و پاسخگویی کمتر از حد متوسط است. همچنین ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که میان بعضی فرایندهای حکمرانی خوب و ارتقای عملکرد رابطه معناداری وجود دارد. پراتیوی^۳ (۲۰۲۰) در تحقیقی

^۱ Kapoutsis

^۲ Salam

^۳ Pratiwi

آینده نگری باز با رویکردی راهبردی برای بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران

با عنوان «اثرات عملکرد بر ارزش شرکت و حاکمیت شرکتی خوب: شواهدی از اندونزی» به این نتیجه رسید که حکمرانی خوب در شرکت مذکور که توسط نمونه ۱۳۱ نفری از شرکت کننده مورد بررسی قرار گرفت، متوسط و در سطح مطلوب ارزیابی می گردد و بر وضعیت عملکرد کارکنان تاثیرگذار می باشد. علاوه بر حوزه های فرهنگی، تعامل ورزش و سیاست در عصر جدید به یکی از موضوعات مهم تبدیل شده و حکومت ها می کوشند از ظرفیت های آن به بهانه های مختلف بهره گیرند. مهمترین کار ویژه سیاسی ورزش به ویژه ورزش فوتبال، کنترل و جهت دهی به افکار عمومی، نشان دادن چهره های کارآمد از دولت و در نهایت ملت سازی است. اما ورزش تنها مورد استفاده دولت های ملی نیست، بلکه گروه های اقلیت و اقوام نیز می کوشند تا از پتانسیل بالای ورزش در جهت نشان دادن مخالفت خود با دولت ها و یا تقویت همگرایی قومی خود بهره بگیرند. دولت جمهوری اسلامی ایران نیز در مواردی از ظرفیت های ورزش برای تقویت همگرایی و هویت ملی بهره گرفته است. با توجه به اهمیت تعاملات سیاسی و حقوقی، تلاش های جدی در جهت بهبود این روابط در ورزش ایجاد نگرفته است. نبود مطالعات کافی پیرامون خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران در کنار فقدان مطالعه در زمینه خط مشی گذاری عمومی در ورزش باعث شده است تا دغدغه جدی در مسیر توسعه ورزش وجود نداشته باشد. به عبارتی، مشکلات موجود در مورد مسائل رخ داده در ورزش باعث شده است تا لزوم بهره گیری از خط مشی گذاری عمومی در ورزش بیش از پیش مشخص گردد. این در حالی است که از ظرفیت های ورزش ایران استفاده مناسب انجام نشده و این مسئله خود باعث بروز مشکلات اساسی در حوزه ورزش گردیده است. پس تحقیق حاضر در جهت مطالعه خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران طراحی و اجرا گردید. سوال اصلی این مطالعه که با بررسی روابط بین مجلس و دولت انجام گرفته، این است:

خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران چگونه می باشد؟

روش شناسی پژوهش

این تحقیق دارای ماهیت کیفی، توصیفی و اکتشافی است و جامعه آماری آن را خبرگان (مدیران ارشد وزارت ورزش و جوانان) تشکیل می‌دادند که با رویکرد آینده‌پژوهی صورت گرفت. معیار گزینش نمونه آماری در این پژوهش خبرگی، تجارب و فعالیت‌های افراد در زمینه مدیریت در سازمان‌های ورزشی بود و اینکه می‌توانستند مسائل آینده را تبیین کنند. با تکیه بر روش اصلح‌گزینی که معادل رویکرد نمونه‌گیری هدفمند است، ۱۳ نفر از خبرگان انتخاب شدند. داده‌های این تحقیق حاصل توزیع سه دور پرسش‌نامه بین خبرگان بود. در گام دور اول از خبرگان پیرامون موضوعات و مؤلفه‌های اثرگذار بر آینده بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران نظرخواهی شد و پس از ترکیب هم‌پوشانی‌ها، حذف موارد بی‌ارتباط و مبهم و انجام اصلاحات لازم، در نهایت ۳۱ مؤلفه تأثیرگذار بر آینده این سیستم استخراج شد که پس از سنجش روایی محتوایی آن تعداد این عوامل به ۲۰ مؤلفه کاهش پیدا کرد. در دور دوم، اثرات متقابل حالت‌های این متغیرها توسط خبرگان تعیین شد. گفتنی است در این پژوهش برای ساخت سناریو از روش پیتروشوارتز که یکی از معروف‌ترین و در عین حال معتبرترین روش‌های ارائه سناریوست، بهره‌گیری شد. جهت تحلیل اثرات متقابل متغیرهای توسعه بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران در آینده، از رویکرد تحلیل ساختاری و نرم‌افزار Micmac استفاده گردید. همچنین برای گزینش و انتخاب سناریوهای منتخب از رویکرد تحلیل بالانس اثرات متقابل که توسعه‌دهندگان این روش از مرکز مطالعات میان رشته‌ای ریسک و نوآوری دانشگاه اشتوتگارت آلمان بودند، بهره‌گیری شد. برای تسهیل استفاده از این روش از نرم‌افزار محاسباتی سناریوویزارد استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی مربوط به نمونه‌های آماری پژوهش در جدول ۱ به نمایش گذاشته شده است:

جدول ۱: یافته‌های توصیفی پژوهش

ویژگی‌های جمعیت شناختی	گروه‌ها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۳	۱۰۰
	زن	۰	۰
بخش کیفی پژوهش	مدیر سازمان	۱۰	۷۷
	هیئت علمی دانشگاه	۳	۲۳
عنوان شغلی			

نتایج توصیفی پژوهش نشان داد که مشارکت‌کنندگان بخش کیفی پژوهش شامل ۱۰۰ درصد مرد بودند. همچنین از میان نمونه‌های پژوهش، افراد مدیر سازمان‌های ورزشی با ۷۷ درصد بیشترین تعداد را داشتند.

در گام اول پژوهش و بررسی ادبیات تحقیق و نظرخواهی از صاحب-نظران، تعداد ۲۰ مؤلفه نهایی پیرامون آینده‌نگری بهبود خط‌مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران شناسایی گردید. این مؤلفه‌ها به‌عنوان موضوعات اصلی مؤثر بدون لحاظ کردن اولویت عبارت‌اند از:

جدول ۲: عوامل (مؤلفه‌های) کلیدی مؤثر بر آینده بهبود خط‌مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران

ردیف	نماد	عامل
۱	Var01	ایجاد ایدئولوژی سازمانی
۲	Var02	دارایی‌های نامشهود
۳	Var03	هوشیاری در نظارت
۴	Var04	فرصت‌ورزی
۵	Var05	تقویت مکانیزم پیوست قانون
۶	Var06	بهبود عوامل بینشی
۷	Var07	ایجاد سرمایه اطلاعاتی در ورزش
۸	Var08	ایجاد جسارت در مدیران ورزشی
۹	Var09	توسعه تاب‌آوری در ورزش
۱۰	Var10	بی‌توجهی ساختار سیاسی نسبت به جهانی‌شدن
۱۱	Var11	شناخت راهبردی

شناخت فرصت‌ها در برابر تحریم‌ها	Var12	۱۲
ارتقا و تخصصی کردن خدمات و نظام قانون	Var13	۱۳
تغییر سبک‌های نظارتی	Var14	۱۴
نظام شایسته‌سالاری	Var15	۱۵
آسیب‌شناسی و بازنگری قوانین و مقررات	Var16	۱۶
اعتماد به سازمان‌های بین‌المللی	Var17	۱۷
تقویت ابعاد ساختارهای سازمانی در بدنه ورزش	Var18	۱۸
حذف کارهای زائد	Var19	۱۹
آموزش به کارکنان و مدیران ورزشی	Var20	۲۰

اولین گام تحلیل نتایج میک‌مک، شناسایی ویژگی‌های تاثیرگذاری مستقیم عوامل است. نتایج تحلیل بر اساس محاسبه دو دور چرخش آماری داده‌ها در ماتریس 20×20 بالا محاسبه شده است. بر این اساس، از مجموع 301 رابطه تاثیرگذاری و تاثیرپذیری ارزیابی شده در این جدول، 99 رابطه دارای ارزش صفر (بدون تاثیر)، 159 رابطه دارای ارزش 1 (تاثیر کم)، 71 رابطه دارای ارزش 2 (اثرگذاری متوسط) و 71 رابطه دارای ارزش 3 (اثرگذاری شدید) بوده است. ضریب پرشدگی ماتریس برابر $91/8$ است که از تاثیر نسبتاً زیاد و پراکنده عوامل حکایت دارد.

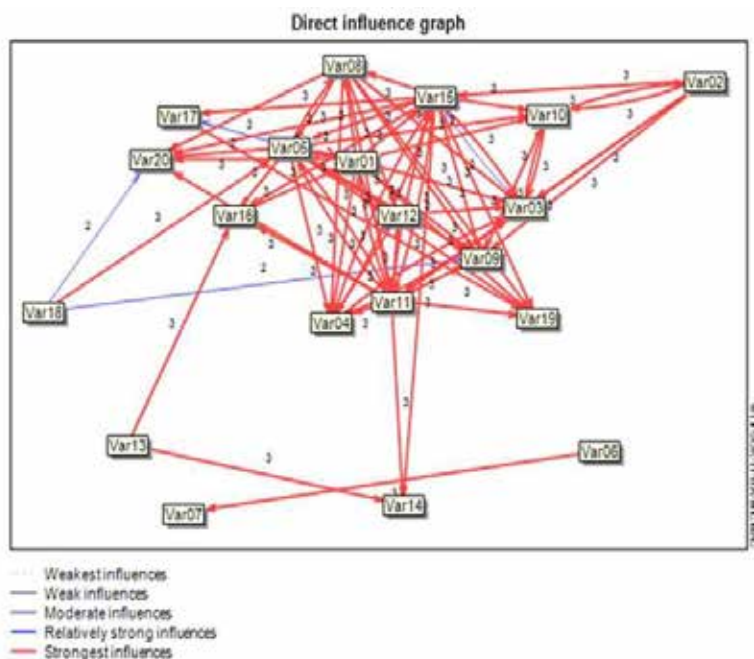
یادآوری می‌شود با توجه به ورودی‌های سیستم، نقشه تاثیرات غیرمستقیم و بالقوه میان عوامل، به دلیل ثبات نسبی داده‌ها، تا حدود زیادی مشابه نقشه تاثیرات مستقیم گزارش شده است؛ اما شدت تاثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم میان متغیرها، دارای خروجی‌های متفاوتی است. همچنین، جدول تاثیرات مستقیم اثرگذاری‌ها و اثرپذیری‌ها، به شرح جدول زیر ترسیم شده است:

جدول ۳: اولویت بندی مؤلفه های کلیدی بر حسب اثرگذاری/پذیری مستقیم

رتبه	مؤلفه	امتیاز تأثیرگذاری مستقیم	مؤلفه	امتیاز تأثیرپذیری مستقیم
۱	نظام شایسته سالاری	۸۹۴	هوشیاری در نظارت	۷۵۸
۲	پرهیز از حزب گرایی	۸۳۶	فرصت ورزی	۷۰۰
۳	ایجاد ایدئولوژی سازمانی	۸۱۷	عدم تأثیر روابط سیاسی بر انتخاب و انتصابات	۶۶۱
۴	عدم تأثیر روابط سیاسی بر انتخاب و انتصابات	۷۹۷	توسعه تاب آوری در ورزش	۶۶۱
۵	ایجاد جسارت در مدیران ورزشی	۷۳۹	حذف کارهای زائد	۶۲۲
۶	بهبود مشکلات میان سازمانی	۷۰۰	نظام شایسته سالاری	۶۰۳
۷	حمایت از افکار و ایده های جدید	۵۴۴	پرهیز از حزب گرایی	۵۸۳
۸	هوشیاری در نظارت	۵۸۶	آموزش به کارکنان و مدیران ورزشی	۵۸۳
۹	ارتقا و تخصصی کردن خدمات و نظام قانون	۴۴۷	بی توجهی ساختار سیاسی نسبت به جهانی شدن	۵۶۴
۱۰	فرصت ورزی	۴۲۸	پرهیز از سیاست زدگی	۵۲۵
۱۱	بهبود عوامل بینشی	۳۸۹	ایجاد جسارت در مدیران ورزشی	۵۲۵
۱۲	توسعه تاب آوری در ورزش	۳۶۹	شناخت فرصت ها در برابر تحریم ها	۴۸۶
۱۳	بی توجهی ساختار سیاسی نسبت به جهانی شدن	۳۶۹	حمایت از افکار و ایده های جدید	۴۴۷
۱۴	شناخت فرصت ها در برابر تحریم ها	۳۶۹	تغییر سبک های نظارتی	۴۲۸
۱۵	تغییر سبک های نظارتی	۳۵۰	بی طرفی سیاسی	۴۲۸
۱۶	ایجاد سرمایه اطلاعاتی در ورزش	۳۳۰	دارایی های نامشهود	۳۳۰
۱۷	بی طرفی سیاسی	۳۳۰	بهبود عوامل بینشی	۳۱۱
۱۸	آموزش به کارکنان و مدیران ورزشی	۳۱۱	اعتماد به سازمان های بین المللی	۲۹۱
۱۹	اعتماد به سازمان های بین المللی	۲۵۲	ایجاد سرمایه اطلاعاتی در ورزش	۲۵۲
۲۰	تابع قانون و مقررات بودن	۲۳۳	ارتقا و تخصصی کردن خدمات و نظام قانون	۲۳۳

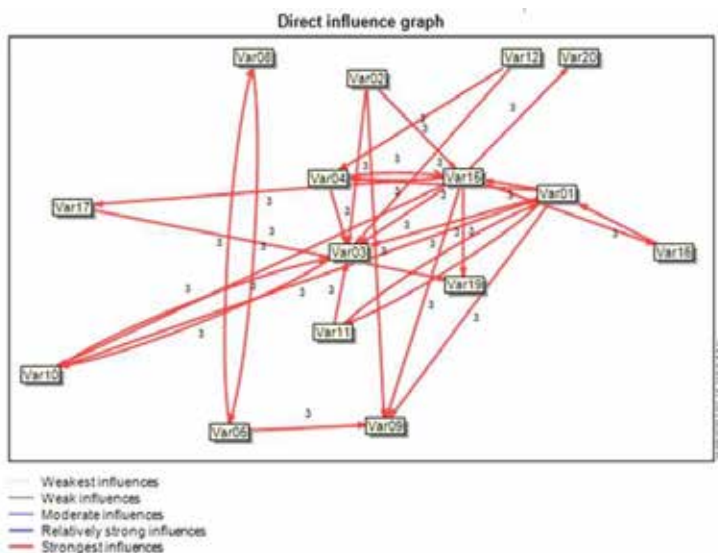
در این بخش بر اساس تحلیل های برگرفته از خروجی نرم افزار میک مک، در شکل های زیر نمایشی گرافیکی از شدت ارتباطات میان عوامل شامل

تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم و بالقوه میان متغیرها (در سطوح مختلف) ارائه شده است. درک ارتباطات قوی تر میان عوامل، راهنمایی سودمند برای فهم مهمترین روابط در شکل دهی به آینده بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران است و می تواند برای تصمیم گیران، تصویری فراگیر فراهم آورد. در شکل های ۱ و ۲ تأثیرات مستقیم شاخص ها بر سایر شاخص های سیستم مشخص شده است. یادآوری می شود در ماتریس تأثیرات غیرمستقیم، هر یک از شاخص ها در نرم افزار به توان رسانده شده و بر این اساس، تأثیرات غیرمستقیم شاخص ها در شکل ۳ سنجیده می شود.

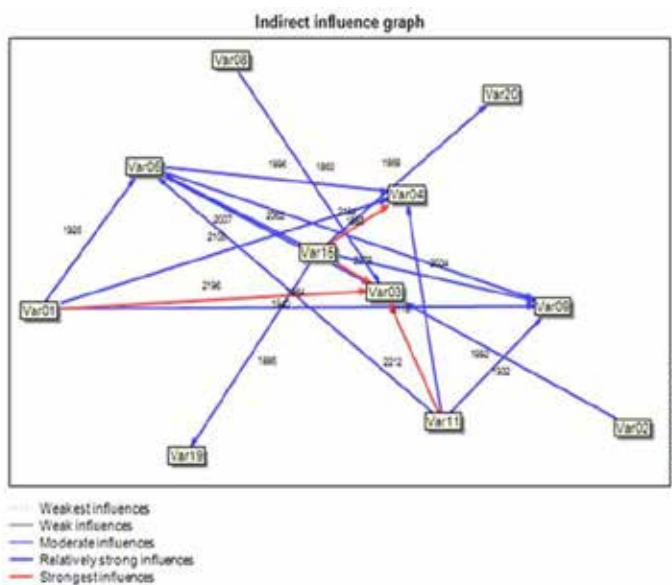

شکل ۱: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم متغیرها (در سطح ۰.۲۵)

آینده نگری باز با رویکردی راهبردی برای بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران

شکل ۲: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری مستقیم متغیرها (در سطح ۱۰٪)

شکل ۳: نمودار شدت ارتباط در تأثیرگذاری غیرمستقیم متغیرها (در سطح ۵٪)

همانگونه که در نمودار تاثیرات مستقیم و غیرمستقیم میان متغیرها و روندهای کلیدی مشاهده می‌شود، پنج متغیر "ایجاد ایدئولوژی سازمانی"، "ایجاد

جسارت در مدیران ورزشی"، "شناخت راهبردی"، "نظام شایسته‌سالاری" و "تقویت مکانیزم پیوست قانون" در مجموع از بیشترین تاثیرپذیری و بیشترین تاثیرگذاری برخوردارند.

بر این اساس، تحقق هر کدام از سناریوهای اصلی، در گرو روی دادن تغییراتی در این متغیرهاست. بنابراین پنج مولفه یادشده، در این پژوهش به عنوان نیروهای پیشران شناسایی می‌شوند. این نیروهای پیشران، به تایید خبرگان پژوهش به واسطه قدرت تاثیرگذاری و تاثیرپذیری بالا، از اهمیت و عدم قطعیت نسبتاً زیادی در موضوع پژوهش برخوردارند و می‌توانند به عنوان عدم قطعیت‌های اصلی پژوهش برای مرحله بعدی (استفاده از نرم‌افزار سناریوویزارد) شناخته شوند. علاوه بر آن، یک متغیر تاثیرگذار شناسایی شده، یک متغیر تنظیم‌کننده شناسایی شده و نیز همه متغیرهای تاثیرپذیر احصاشده از نرم‌افزار میک‌مک نیز در طراحی سناریوها و داستان‌های آینده دارای نقش تعیین‌کننده هستند و شرایط و تغییرات آنها در نگارش و توصیف سناریوهای نهایی به کار خواهد آمد. در نتیجه، پنج نیروی پیشران پژوهش بر اساس تحلیل یافته‌ها و خروجی‌های نرم‌افزار میک‌مک به شرح شکل ۴ قابل ارائه خواهد بود:

شکل ۴: پیشران‌های آینده بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران

این پنج پیشران و عدم قطعیت‌های نهفته در آنها، ورودی نرم‌افزار سناریویزارد در مرحله بعدی پژوهش و مبنای تحلیل‌های بیشتر و توسعه یافته‌تر در زمینه موضوع پژوهش هستند. در عین حال، همه متغیرهای تاثیرگذار، تاثیرپذیر و تنظیم‌کننده شناسایی شده در این بخش از پژوهش، در تصمیم‌گیری‌ها و سیاست گذاری‌ها نقش‌آفرین‌اند و لازم است وضعیت احتمالی آن‌ها در تحلیل و توصیف سناریوهای بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران مورد توجه قرار گیرد. در نتیجه، باتوجه به عدم قطعیت‌ها و روند ظهور عوامل اثرگذار، مسیر آینده بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران- در صورتی که بخواهد با تحولات جهانی در این عرصه همگام باشد- مستلزم طی مسیری پیچیده است. تنها نکته بدیهی آن است که موضوع بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران در جهان آینده، مستعد تغییرات فزاینده و فراوان و تنها راه رویارویی موفق با این تغییرات، آینده‌اندیشی و پیش‌تدبیری است.

بحث و نتیجه‌گیری

بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش به عنوان یکی از نیازهای سازمان‌های امروزی نقش مهم و تعیین‌کننده‌ای در بهبود عملکرد سازمان‌ها دارد. اهمیت محیط پیرامون سازمان‌های ورزشی سبب گردیده است تا بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش به عنوان یکی از مسائل مهم در سازمان‌های ورزشی مشخص گردد. تحقیق حاضر نشان داد که پنج متغیر "ایجاد ایدئولوژی سازمانی"، "ایجاد جسارت در مدیران ورزشی"، "شناخت راهبردی"، "نظام شایسته‌سالاری" و "تقویت مکانیزم پیوست قانون" در مجموع از بیشترین تاثیرپذیری و بیشترین تاثیرگذاری برخوردارند. وانگ^۱ (۲۰۲۰) در تحقیقی بیان می‌کند که ائتلاف‌سازی در چین باعث شده که استفاده از نخبگان بیشتر گردیده و سیستم پویایی در سازمان ایجاد شده که تحقق آن مستلزم شرایط مختلف فرهنگی، سیاسی، قانونی، اقتصادی و

---

^۱ Wong

اجتماعی است. همچنین ایدولوژی سازمانی با ایجاد شبکه‌سازی و بسیج حمایت اجتماعی می‌شود.

ملتسف (۲۰۲۲) در تحقیق خود بیان می‌کند که بهبود ارتباطات به عنوان عاملی مهم در سازمان‌های ورزش می‌باشد. بدون شک جهت گسترش بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش نیاز به وجود تحرکات مثبت در سازمان‌های ورزشی است. بهبود آگاهی مدیران سبب می‌گردد تا در سازمان‌های ورزشی تحلیل برنامه‌های توسعه ورزش اجرایی گردد. از طرفی، شفافیت اصول سبب می‌شود تا سازمان‌های ورزشی تحرکات لازم جهت حرکت به سمت ائتلاف‌سازی را انجام دهند و این مسئله منجر به ارتقای آگاهی و فهم کلی در فدراسیون‌های ورزشی در خصوص ائتلاف‌سازی می‌گردد. از طرفی استخراج و استفاده بهینه از منابع و امکانات انسانی مادی از محیط داخلی و بین‌المللی نیز سبب می‌شود تا به پتانسیل‌ها و کارکردهای مثبت ائتلاف‌سازی جهت ایجاد انگاره‌های مثبت توجه گردد.

از نظر نگابیتو (۲۰۲۱) قوانین سازمانی مهم است و رعایت آن‌ها موجب برتری در داخل و خارج سازمان می‌شود. کاپوتسیس (۲۰۱۹) نیز مشخص نمود لازم است که کارکنان نسبت به اجرای آن‌ها توجه شوند. هر چقدر که مهارت‌های کارکنان بهینه شود، به همان اندازه راحت‌تر فرهنگ سازمانی را می‌پذیرند. صادقی نسب (۲۰۲۰) در تحقیقی با عنوان «نگاشت تفکر راهبردی بر پرستیژ سازمانی با در نظر گرفتن نقش میانجی رفتارهای سیاسی سازمانی در وزارت ورزش و جوانان» نشان داد که متغیر رفتارهای سیاسی سازمانی در رابطه بین ابعاد تفکر راهبردی بر پرستیژ سازمانی کارکنان وزارت ورزش و جوانان نقش واسطه‌ای ندارد و می‌توان گفت که تفکر راهبردی به صورت کاملاً مستقیم بر پرستیژ سازمانی تاثیرگذار است و رفتار سیاسی نمی‌تواند نقش میانجی را ایفا کند. می‌توان از نتایج به دست آمده این گونه نتیجه گرفت که اگر در سازمانی رفتارهای سیاسی وجود نداشته باشد، سازمان می‌تواند از نیروها و سرمایه‌هایی که دارد استفاده کند و منجر به اثر بخشی و بهره‌وری در سازمان شود و پرستیژ سازمانی خود را ارتقا دهد و موجب خوشنami در بین سایر سازمان‌ها شود. مک نیری (۲۰۱۸) به این نتیجه رسید که پیش از نفوذ، عامل نفوذ به پرورش نگرش‌های هدف

آینده نگری باز با رویکردی راهبردی برای بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران

برای شکل دهی به ادراکات او می پردازد. چهار راهبرد در این بخش قرار می گیرند: وابسته سازی، اعتماد سازی، مدیون سازی و ائتلاف سازی که با یافته های این تحقیق همخوان می باشد. نمی توان چنین انتظار داشت که بهبود تعاملات سیاسی خود به خود در ورزش شکل گیرد و این مسئله نیازمند توجه به زیرساخت های مناسب در این حوزه می باشد. توسعه نظام شایسته سالاری، ایجاد اهداف راهبردی، تقویت مکانیسم های قانونی می تواند ضمن بهبود الزامات در حوزه ورزش، شرایطی جهت توسعه قوانین و تعاملات بین مجلس و مدیران در ورزش را فراهم نماید. بدون شک توجه به عوامل شناسایی شده می تواند زیرساخت های مناسبی در ورزش جهت بهبود تعاملات سیاسی و قانونی فراهم نماید. این عوامل سبب ایجاد انگاره های مثبت در سازمان های ورزشی پیرامون بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش می گردد. تحقیق حاضر همچنین مشخص نمود که این جریان های مدیریتی خود زمینه ساز ایجاد تغییرات مثبت در فدارسیون های ورزشی جهت بهبود بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش می گردد. کیدرون (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان «جو سیاسی سازمانی و مشارکت کارکنان در ائتلاف سازمانی در سازمان های بخش دولتی» به این نتیجه رسید که سیاست های رفتاری می تواند مثبت باشد اگر در راه حق استفاده شود و معتقد بود که هوش سیاسی، یکی از مهمترین هوش هایی است که تضمینی برای موفقیت فردی و سازمانی می باشد. بدون شک، دانش تخصصی در زمینه بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش سبب شکل گیری ضرورت بهبود آن در سازمان های ورزشی می گردد. از طرفی، این دانش سبب می شود تا مدیران سازمان های ورزشی از خला های موجود در بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش و ناکارآمد بودن سازمان های خود جهت ارتقا و بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش آگاهی لازم را داشته باشند و این مسئله منجر سبب می گردد تا سازمان های ورزشی در زمینه بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش دغدغه مند شوند. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که در مسیر بهبود تعاملات سیاسی و حقوقی، شرایط تحریمی حاکم بر کشور و بی توجهی ساختار سیاسی نسبت به جهانی شدن به عنوان عوامل مداخله گر هستند. عوامل مداخله گر به واسطه ایجاد موانعی در این حوزه سبب می گردد تا مسیر بهبود تعاملات سیاسی و حقوقی

ایران دچار مشکلات شدیدی شود. زارع (۲۰۲۲) در تحقیق خود بیان دارد عوامل تحریم ها و عوامل عدم فضای باز اقتصادی به عنوان عوامل مداخله گر در توسعه ورزش می باشد. در تفسیر این مسئله باید گفت که فضای اقتصادی نیازمند تعاملات داخلی و خارجی می باشد. این درحالی است که تحریم های بین المللی و همچنین بی توجهی ساختار سیاسی نسبت به جهانی شدن سبب می گردد تا تعاملات داخلی و خارجی ورزش تحت شعاع قرار گیرد. به عبارتی، عوامل مداخله گر شناسایی شده نقش کلیدی در مسیر تعاملات سیاسی و حقوقی در ورزش ایران دارد و محدودیت هایی را در این زمینه ایجاد می کند. پس در مسیر بهبود تعاملات حقوقی در ورزش ایران باید ضمن توجه به عوامل مداخله گر موجود، بستری جهت کاهش تأثیرات این عوامل در فضای ورزشی کشور ایران را داشت. با توجه به نتایج تحقیق حاضر می توان چنین انتظار داشت که با پیاده سازی عوامل، بستری جهت توسعه تعاملات سیاسی و حقوقی فراهم آید تا بتوان شرایطی جهت توسعه تلاش در راستای صنعتی شدن ورزش، قانون محوری، بی طرفی سیاسی و رفتار اثر گذارانه را ایجاد نمود. پیشنهاد می گردد تا اشراف حداکثری بر فرصت ها و تهدیدهای در ورزش و همچنین اشراف حداکثری بر فرصت ها و تهدیدات های تعاملات در ورزش؛ سعی در شناسایی معماری انسان محور در ورزش، نوسازی بدنه ورزش کشور و بسیج منابع در ورزش را فراهم نمود. به صورت کلی تا کنون مشخص گردیده بود که پیاده سازی تعاملات قانونی در سازمان های ورزشی از ضروریات مدیریت این سازمان ها می باشد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که علاوه بر پیاده سازی اصول تعاملات ارتباطی در سازمان های ورزشی، باید بر اصول تعاملات سیاسی و قانونی نیز توجه و دقت شود. بنابراین به صورت کلی برای پیاده سازی اصول تعاملات سیاسی و قانونی در ورزش باید هر یک از شرایط علی، زمینه ای، مداخله گر، راهبردها و پیامدها مدنظر قرار گیرد. با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می گردد تا جهت تعاملات سیاسی و قانونی در ورزش به اصلاح شبکه های ارتباطی، اصلاح ارتباطات درون سازمانی، ایجاد کارگروه راهبردی در وزارتخانه برای تدوین سند راهبردی، پایبندی به سند راهبردی در ورزش، مطالعه ساختار سازمانی وزارتخانه، ایجاد فرایندهای جدید کاری در سازمان های ورزشی، آموزش نیروی

آینده نگری باز با رویکردی راهبردی برای بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران

انسانی، استخدام نیروی انسانی متخصص، تغییر پست‌های سازمانی و تغییر در اهداف سازمانی به عنوان راهبردهای اجرایی توجه گردد. بنابراین با توجه به اهداف نظام جمهوری اسلامی براساس «سند چشم‌انداز بیست ساله» و سیاست‌های اصل ۴۴، تغییر ساختار سازمانی ضروری است. تحقق اهداف «سند چشم‌انداز بیست ساله» زمانی دست‌یافتنی خواهد بود که منابع انسانی تربیت‌شده داشته باشیم و توسعه منابع انسانی نیز از اهم وظایف دولت و سازمان‌های دولتی است. گفتنی است که ائتلاف‌سازی نیازمند ایجاد مدیریت قوی در جهت توسعه مسائل و تکرار ضرورت اجرای آن در سازمان در جهت نهادینه‌سازی ارتباطات در بین سازمان‌ها می‌باشد. وجود مشکلات بسیار در ساختار ورزش کشور از جمله مشکلات مالی که گریبان‌گیر ورزش شده، سبب گردیده است تا عمده تلاش‌های این سازمان‌های ورزشی در مسیر رفع این مشکلات باشد و توجه به بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش به عنوان یک دغدغه مهم و اساسی در این سازمان‌های ورزشی مشخص نگردد. فقدان دغدغه در وزارت ورزش و جوانان در زمینه بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش سبب گردیده است تا وضعیت نظام ورزشی در بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش در شرایط نامناسبی قرار گیرد. لازم به ذکر است که ارتقای وضعیت شیوه‌های مدیریت در سازمان‌های ورزشی نیازمند تقویت این سازمان در ابعاد هوشمندسازی منابع انسانی، بهسازی نیروهای انسانی در ورزش، اصلاح فرآیندهای اقتصادی در ورزش، توسعه تعامل‌گرایی، توسعه اجتماعی و شناسایی ظرفیت‌های ورزش می‌باشد. ضعف در هر یک از این حوزه‌ها سبب می‌گردد تا وضعیت شیوه‌های مدیریت با خطرات جدی مواجه گردد.

همچنین اولویت‌بخشیدن به توسعه ارتباطات و برنامه‌ریزی برای این موضوع، امری ضروری است. از این‌رو، ایجاد ابزاری استاندارد برای سنجش میزان توسعه ارتباطات در بدنه ورزش کشور در راستای حمایت از سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای امری اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. در هر سازمانی از جمله وزارت ورزش و جوانان اگر مدیران عالی سازمان از میزان توسعه‌یافتگی خود اطلاعی نداشته باشند، ضمن این‌که در مواجهه با شرایط محیطی متغیر نمی‌توانند عکس‌العمل مناسب را داشته باشند، قطعاً از طراحی برنامه‌های لازم برای پیشرفت

و توسعه مدیران در آینده نیز ناتوان خواهند بود و این موضوع مهم امری نیست که بتوان بسادگی از کنار آن عبور کرد. استفاده از یافته‌های این تحقیق در برنامه‌های آتی وزارت ورزش و جوانان در حوزه منابع انسانی می‌تواند سطح عمومی و تخصصی توانایی‌های مدیران را ارتقا ببخشد و انگیزه انجام فعالیت‌های محوله با حداکثر توان را در کارکنان افزایش دهد. از این رو، با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا مستندسازی تجارب قبلی ارتباطات ملی و بین‌المللی سازمان‌های ورزشی و بیان فوائد کسب‌شده این ارتباطات برای بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش در سازمان‌های ورزشی در نظر گرفته شود. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا به برگزاری دوره‌های آموزشی در زمینه بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش در سازمان‌های ورزشی جهت ارتقای دانش تخصصی سازمان‌های ورزشی اهمیت داده شود. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا با افزایش مهارت کارکنان جهت ایجاد ارتباطات ملی و بین‌المللی به ارتقای سطح کیفی سازمان‌های ورزشی در حوزه بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش اقدام شود- بدین ترتیب این سازمان‌ها اشراف کاملی بر محیط پیرامون خود خواهند داشت. از طرفی بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش در سازمان‌های ورزشی سبب می‌گردد تا سازمان‌های ورزشی از تهدیدها و پتانسیل‌های موجود در محیط پیرامون خود برخوردار باشند و حتی این مسئله زمینه‌ساز افزایش شناخت سازمان‌های ورزشی از قوت‌ها و ضعف‌های خود می‌گردد. بدین صورت بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش با پایش محیطی سازمان‌های ورزشی، اطلاعات کامل و جامعی به مدیران ورزشی جهت شناخت کامل از سازمان خود می‌دهد. همچنین باید مدیران دریابند که سازمان‌های خود چه میزان از سازمان‌های هم‌ترازشان در سطح ملی و بین‌المللی فاصله دارند. امید است نتایج تحقیق حاضر به بهبود شواهد علمی پیرامون بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش در سازمان‌های ورزشی منجر شود و شروعی برای انجام تحقیقات جامع در حوزه ورزش جهت بهره‌برداری سازمان‌های ورزشی از بهبود خط‌مشی‌گذاری عمومی در ورزش باشد.

منابع

- افشاری، مصطفی؛ اسمعیلی، محسن؛ رحمانی، مریم و محمدحسن، فهیمه. (۱۳۹۹). «تحریم و ورزش: تحلیل اثرگذاری تحریم بر ورزش ایران». پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. ۱۲ (۳)، صص ۷۵-۸۸.
- آجرلو، مصطفی؛ محمدکاظمی، رضا؛ نادری خورشیدی، علیرضا و قربانی، محمدحسین. (۱۳۹۵). «طراحی ساختار تشکیلاتی کلان ورزش جمهوری اسلامی ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. ۸(۳۸)، صص ۲۵۲-۲۳۱.
- بیگلر، مهدی. (۱۴۰۰). «مهمترین مولفه‌ها و شاخص‌های فرهنگ سیاسی ایرانیان در عصر شبکه‌های اجتماعی از منظر نخبگان دانشگاهی». پژوهش‌نامه علوم سیاسی. ۲(۱۶)، صص ۴۷-۷۲.
- حسن‌زاده، سید حسین. (۱۴۰۱). «ارتقای قانون سازمان دامپزشکی کشور بر پایه پیشران‌ها و تصویرپردازی از تحولات راهبردی آینده». فصل‌نامه آینده پژوهی راهبردی.
- حسینی مقدم، سیدعلی. (۱۳۹۶). «نظام حقوقی فدراسیون‌های ورزشی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه مازندران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- جدیدالاسلامی، سامره و اربابی، هانی. (۱۴۰۰). «تبیین عوامل کلیدی موثر بر موفقیت اتحاد راهبردی در سازمان‌های پروژه‌محور در ایران». سیاست‌نامه علم و فناوری (دانشگاه صنعتی شریف: پژوهشکده سیاستگذاری) ۲(۱۱).
- رستم‌زاده، نادر؛ افشاری، مصطفی؛ علم، زهرا و قربانی، سعید. (۱۳۹۸). «ارائه مدل حکمرانی خوب الکترونیک در وزارت ورزش و جوانان». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۱(۵۶)، صص ۴۳-۶۲.
- راسخ، نازنین؛ سجادی، سیداحمد؛ رضوی، سید محمدحسین و دوستی، مرتضی. (۱۳۹۷). «تحلیل ساختار ورزش تربیتی ایران». پژوهش در ورزش تربیتی. ۱۴(۶)، صص ۱۷-۴۴.
- رضایی، شمس‌الدین؛ قراخانلو، رضا و سلیمانی مقدم، رضا. (۱۳۹۸). «الگوی پارادایمی توسعه ورزش قهرمانی و حرفه‌ای ایران». فصل‌نامه مطالعات راهبردی وزارت ورزش و جوانان. ۱۸(۴۵)، صص ۱۴۹-۱۶۸.
- زرگر، طیب و رین، استون. (۱۴۰۱). «طراحی و تدوین منشور مسئولیت اجتماعی سازمان‌های ورزشی جمهوری اسلامی ایران». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۴(۴)، صص ۳۶۰-۳۷۷.
- زکی‌زاده، حسین؛ ماجدی، نیما و نادری نسب، مهدی. (۱۴۰۰). «طراحی الگوی توسعه ساختار حرفه‌ای برای سازمان‌های ورزشی مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد». مدیریت و توسعه ورزش. ۱۰(۳)، صص ۸۲-۱۰۰.
- زارع، علیرضا؛ ایزدی، بهزاد؛ راشر، دنی و دیکسون، جیف. (۱۴۰۱). «مستندسازی دانش تجربی مدیران ورزشی: رویکرد کلان به توسعه اقتصادی در ورزش کشور ایران». فصل‌نامه مرکز مطالعات راهبردی وزارت ورزش و جوانان.
- زارع، علیرضا؛ ایزدی، بهزاد؛ راشر، دنی و دیکسون، جیف. (۱۴۰۱). «عوامل موثر بر دیپلماسی اقتصادی در ورزش کشور». فصل‌نامه مطالعات راهبردی وزارت ورزش و جوانان.
- زارع، علیرضا. (۱۴۰۱). «طراحی الگوی توسعه اقتصادی در ورزش کشور ایران». رساله دکتری، دانشگاه کردستان.
- ظریفی، فریبرز؛ خزائی، علی اشرف؛ یوسفی، بهرام و حسینی، زهره. (۱۴۰۰). «سیاست‌گذاری ورزش در نظام تقنینی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۰-۱۳۵۹)». پژوهش‌نامه علوم سیاسی. ۱۶(۲)، صص ۱۳۹-۱۷۳.
- علی‌دوست قهفرخی، ابراهیم؛ خسرومنش، رحیم؛ اسدالهی، آمنه وحیدری، آرمان. (۱۴۰۱). «بررسی تأثیربخش‌های پشتیبان بر بخش اصلی صنعت ورزش ایران با استفاده از مدل مفهومی کل‌نگر». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. ۱۲(۲۳)، صص ۳۵-۴۸.
- علی‌دوست قهفرخی، ابراهیم. (۱۳۹۸). «تحلیل موانع حقوقی و قانونی اثرگذار بر اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در فوتبال حرفه‌ای جمهوری اسلامی ایران». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۱(۳)، صص ۴۱۱-۴۲۸.
- عزیزی، داود؛ گلرد، پروانه و سلیمی، مهدی. (۱۴۰۰). «تدوین مدل خودکارآمدی مدیران عالی ورزش». فصل‌نامه مطالعات راهبردی وزارت ورزش و جوانان. ۲۰(۵۳)، صص ۱۱۳-۱۳۳.

- عادل‌خانی، امین؛ رضوی، سید محمدحسین و دوستی، مرتضی. (۱۴۰۰). «ارزیابی مصوبات مجلس شورای ملی درباره ورزش». پژوهش‌نامه تاریخ اجتماعی و اقتصادی.
- عادل‌خانی، امین؛ رضوی، سید محمدحسین و دوستی، مرتضی. (۱۳۹۸). «آسیب‌شناسی سیاسی- حقوقی مصوبات مرتبط با ورزش و تربیت بدنی در مجلس شورای ملی عهد پهلوی دوم». پژوهش‌نامه علوم سیاسی. (۱)، ۱۵، صص ۱۸۵-۲۱۷.
- صادقی نسب، عرفانه؛ نقشبندی، سید صلاح‌الدین و رضایی، مونا. (۱۳۹۹). «نگاشت مدل تأثیر ابعاد تفکر راهبردی بر پرستیژ سازمانی با در نظر گرفتن نقش میانجی رفتارهای سیاسی سازمانی در کارکنان وزارت ورزش و جوانان». فصل‌نامه علوم ورزش. ۱۲(۳۹)، صص ۱۱۹-۱۳۱.
- سجادی، سید احمد؛ راسخ، نازنین؛ رضوی، سید محمدحسین و دوستی، مرتضی. (۱۳۹۶). «مطالعه تطبیقی ساختار ورزش ایران و کشورهای منتخب اروپا». فصل‌نامه مطالعات راهبردی وزارت ورزش و جوانان. ۱۶(۳۶)، صص ۲۳-۴۲.
- سعیدنیا، ندا؛ سجادی هزاوه، سیدحمید؛ گنجویی، فریده اشرف و منوچهری، جاسم. (۱۴۰۲). «شناسایی شاخص‌های خطمشی‌گذاری اخلاقی و فرهنگی در ورزش ایران». فصل‌نامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۲۲(۶۱)، صص ۱۳۳-۱۵۶.
- شعبانی، عباس؛ رضایی صوفی، مرتضی و فراهانی، ابوالفضل. (۱۳۹۲). «مطالعه مدل ساختار ورزش ایران (مطالعه دلفی)». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۱(۳)، صص ۲۱-۳۱.
- صادقی، بهداد؛ قلی‌پور، رحمت‌الله؛ امیری، مجتبی و صفاری، مرجان. (۱۴۰۳). «طراحی مدل خطمشی‌گذاری در ورزش ایران با رویکرد توسعه ورزش‌های همگانی».
- ظریفی، فریبرز؛ خزائی، علی اشرف؛ یوسفی، بهرام و حسینی، زهره. (۱۴۰۱). «تحلیل قانون‌گذاری ورزش از منظر مجلس شورای اسلامی (مورد مطالعه: دوره ششم الی دهم)». مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی. ۱۲(۴۲)، صص ۵۸-۷۷.
- غلامی، اصغر؛ امامی، فرشاد؛ امیرنژاد، سعید و سیارنژاد، جمشید. (۱۴۰۰). «شناسایی عوامل موثر بر حکمرانی مطلوب در ساختار ورزش قهرمانی کشور». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۱(۲)، صص ۳۲-۸۹.
- کریمی، زهره؛ صفانیا، علی محمد؛ زارعی، علی؛ پورسلطانی زرنندی، حسین و نیک‌بخش، رضا. (۱۴۰۱). «تدوین الگوی مفهومی تاب‌آوری سازمانی در سازمان‌های ورزشی ایران براساس نظریه داده‌بنیاد». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. ۱۲(۲۳)، صص ۱۹-۳۳.
- گیاه شناس بن بازاری، جواد؛ ساعی، احمد؛ زیباکلام، صادق و ملک محمدی، حمیدرضا. (۱۳۹۹). «بررسی خطمشی‌گذاری ورزشی در ایران بر اساس مدل مرجعیت‌های تصمیم‌گیری پیر مولر». خطمشی‌گذاری عمومی در مدیریت (رسالت مدیریت دولتی). ۱۱(۴۰)، صص ۲۹-۴۸.
- گوهررستمی، حمیدرضا و وقار، محمد صادق. (۱۴۰۱). «طراحی مدل مدیریت استعداد در ورزش کشور». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۴(۴)، صص ۲۱-۳۹.
- ناصح، مهتاب و جلالی فراهانی، مجید. (۱۳۹۸). «چارچوب نظری خطمشی ورزش ملی با رویکرد ورزش آموزشی». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۱(۳)، صص ۳۹۵-۴۱۰.
- نارویی، محبوبه. (۱۳۹۹). «موانع حقوقی سرمایه‌گذاری در منطقه آزاد با تأکید بر منطقه آزاد چابهار». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی چابهار، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- نقشبندی، سید صلاح‌الدین و میرانی، کاوه. (۱۳۹۸). «اعتباریابی پرسش‌نامه ادراک رفتارهای سیاسی سازمانی». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۱(۵۳)، صص ۱۳۹-۱۳۹.
- منفرد، . (۱۳۹۹). «ابعاد حقوقی نقل و انتقال بازیکنان فوتبال در سطح بین‌المللی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، دانشکده حقوق قضایی.
- متقی، ابرهیم و نریمانی، گلناز. (۱۴۰۱). «تعامل تقابلی ساختار-کارگزار و توسعه ایران: رهیافت واقع‌گرایی انتقادی». فصلنامه سیاست. ۵۲(۱)، صص ۱۷۵-۲۰۲.

آینده نگری باز با رویکردی راهبردی برای بهبود خط مشی گذاری عمومی در ورزش جمهوری اسلامی ایران

- مهرایی، قاسم؛ سجادی، سید نصرالله و جلالی فراهانی، مجید. (۱۳۹۷). «تعیین شاخص های ارزیابی رفتار مدیران برای حکمرانی خوب در فدراسیون های ورزشی». فصل نامه علمی - پژوهشی مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش، ۵(۴)، صص ۱۹-۳۰.
- مکی نیری، پریسا. (۱۳۹۰). «بررسی پدیده نفوذ رو به بالا در سازمان های دولتی ایران». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- مجدالدین، رضا. (۱۴۰۰). «ارائه مدل شکل گیری اتحادیه های ورزشی در ورزش حرفه ای ایران». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، واحد گرمسار.
- Bahuguna, P. C., Srivastava R., & Tiwari, S. (2023). "Two-decade journey of green human resource management research: a bibliometric analysis". Benchmarking: An International Journal, 30(2), 585-602.
- Dickinson, R., Haskins, M., & Saunders, J. A. (2021). "The impact of the National Coalition Building Institute (NCBI): cultivating cultural humility among social work students". Social Work Education, 1-20
- Darnell, S. C., Field, R., & Kidd, B. (2019). The history and politics of sport-for-development. Palgrave Macmillan UK.
- Kapoutsis, I., Papalexandris, A., & C. Thanos, I. (2020). "Hard, soft or ambidextrous? Which influence style promotes managers' task performance and the role of political skill". The International Journal of Human Resource Management, 30(4), 618-647
- Kapoutsis, I., Papalexandris, A., & Thanos, I. C. (2019). "Hard, soft or ambidextrous? Which influence style promotes managers' task performance and the role of political skill". The International Journal of Human Resource Management, 30(4), 618-647.
- Kidron, A., & Peretz, H. V. J. I. J. o. O. A. (2018). Organizational political climate and employee engagement in political behavior in public sector organizations.
- Marrucci, L., Daddi, T., & Iraldo, F. (2023). "Institutional and stakeholder pressures on organisational performance and green human resources management". Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 30(1), 324-341.
- Meier, H. E., & García, B. (2021). "Beyond sports autonomy: a case for collaborative sport governance approaches". International Journal of Sport Policy and Politics, 1-16.
- Nite, C., & Nauright, J. (2019). "Examining institutional work that perpetuates abuse in sport organizations". Sport Management Review.
- Ngabito, F. M. (2021). "The Influence Of Good Governance Andtransformational Leadership Styles On The Performance Of Local Governments". Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT), 12(3), 4365-4375.
- Salam, R. (2021). "The Implementation of Good Governance with a View to Improving the Competence of State Civil Apparatus in the Regional Government". Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal), 4(1), 1198-1206.
- Pratiwi, R. D., & Pamungkas, I. D. (2020). "The Effects of Financial Performance on Firm Value and Good Corporate Governance: Evidence from Indonesia". International Journal of Innovation, Creativity and Change, 13(12), 220-233.
- Ramos, R., De Bosscher, V., Pankowiak, A., & Valleser, C. W. (2023). "Contexts shaping the development and success of elite sport systems: a scoping review". Sport Management Review, 26(5), 649-676.
- Winand, M., Steen, A., & Kasale, L. L. (2021). "Performance Management Practices in the Sport Sector: An Examination of 32 Scottish National Sport Organizations". Journal of Global Sport Management, 1-24.
- Wong, M. Y., & Kwong, Y. H. (2020). "One formula, different trajectories: China's coalition-building and elite dynamics in Hong Kong and Macau". Critical Asian Studies, 52(1), 44-66.

فرا ترکیب ضرورت حکمرانی خوب ورزشی با رویکرد تحلیل مضمون و SWOT

ریحانه قناعتی^۱

الهام شکرانی^۲

حسن درواخ^۳

[10.22034/ssvs.2025.3463.3536](https://doi.org/10.22034/ssvs.2025.3463.3536)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۰۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۲/۲۷

هدف از این پژوهش، بررسی ضرورت ایجاد حکمرانی خوب ورزشی مبتنی بر رویکرد تحلیل مضمون بود. این پژوهش از نظر نوع داده کیفی و روش تحلیل مضمون با رویه کینگ و هاروکر انجام شده است. از این رو، جامعه مورد بررسی پژوهش، مقالات چاپ شده معتبر داخلی و خارجی بوده است که در مجلات علمی و همایش های معتبر داخلی و خارجی چاپ شده اند. با توجه به مقیاس دقت، اصالت و نو بودن پژوهش ها، ۱۸ مقاله انتخاب شدند. به منظور تحلیل داده ها از نرم افزار تحلیل کیفی مکس کیودا استفاده گردید. بر اساس تحلیل های صورت گرفته ۳۷ کد حاصل شد که در قالب چهار کد تفسیری فرصت های استفاده از حکمرانی خوب ورزشی، تهدید های عدم استفاده از حکمرانی خوب ورزشی، نقاط قوت استفاده از حکمرانی خوب ورزشی و نقاط ضعف عدم استفاده از حکمرانی خوب ورزشی سازمان دهی شدند. با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می گردد متولیان امر ورزش جهت اجرای حکمرانی خوب ورزشی تعریف شاخص های دقیق ارزیابی مخصوص هر ارگان را انجام دهند، به طراحی مدل های کارآمد بر اساس شرایط داخلی و خارجی سازمان بپردازند و نظارت بر نهادهای ورزشی را تقویت نمایند. پیشنهاد می شود سیاست گذاران و مدیران ورزشی با بهره گیری از مدل های موفق جهانی، چارچوبی شفاف و نظام مند برای حکمرانی در ورزش تدوین کنند تا به بهبود عملکرد سازمان های ورزشی و افزایش کارآمدی آنها کمک شود.

واژگان کلیدی: ضرورت، حکمرانی خوب، ورزشی، تحلیل مضمون و تحلیل سوات.

^۱ دانشجوی دکتری حکمرانی آموزش، دانشگاه تهران، تهران، ایران E-mail: Ghanaati.reyhaneh@ut.ac.ir

^۲ دکترای تربیت بدنی، گروه مدیریت ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۳ استادیار، گروه مهندسی مکانیک، پردیس صنعتی شهدای هویزه، دانشگاه شهید چمران اهواز، دشت آزادگان، ایران

مقدمه

یکی از مسائل مهم مدیریتی در عصر جدید، حکمرانی^۱ است. توجه به حکمرانی می‌تواند در پیشبرد مناسب فعالیت‌ها و اهداف نقش مهم و تأثیرگذاری داشته باشد. حکمرانی همچنین به واسطه سازماندهی وضعیت فعالیت‌ها و قوانین سبب می‌گردد تا ضمن مشخص نمودن کارکردها، اثربخشی بهبود یابد (کرمی تیره شبانکاره و همکاران، ۱۴۰۱). حکمرانی مؤثر برای همه گروه‌هایی که قصد دارند به‌درستی کار کنند ضروری است؛ مانند شرکت‌ها، مدارس، مؤسسات خیریه، دانشگاه‌ها، مؤسسات مذهبی، دولت‌های محلی، انجمن‌های داوطلبانه، ورزش حرفه‌ای و یا سازمان‌های ورزشی غیرانتفاعی (جولی اندی و همکاران، ۲۰۲۰). مشاوران حکمرانی به سازمان‌های ورزشی کمک می‌کنند تا استانداردهای حکمرانی خوب را در ساختارهای خود پیاده‌سازی نمایند. آن‌ها معمولاً در زمینه‌هایی مانند شفافیت، پاسخگویی، اصلاح ساختارهای مدیریتی و جلوگیری از فساد فعالیت دارند. نقش آن‌ها می‌تواند شامل ارزیابی سازمانی، ارائه توصیه‌های راهبردی و کمک به اجرای تغییرات باشد (جک^۲، ۲۰۲۱).

تعریف واحد جهانی درباره اصطلاح حکمرانی وجود ندارد و بسته به زمینه، تعاریف مختلفی از آن صورت‌گرفته است. در شکل بنیادین، حکمرانی «ساختارها و فرایندهای تصمیم‌گیری را توصیف می‌کند که به یک دولت، سازمان یا گروهی از مردم اجازه می‌دهد امور مربوط به خود را اداره کنند» (رسایی‌راد و همکاران، ۱۴۰۲).

مفهوم حکمرانی در زمینه ورزش بدین معناست که سازمان‌های ورزشی چگونه هدایت و کنترل می‌شوند. در واقع، به بررسی مفهوم توزیع قدرت در نهاد ورزش می‌پردازد. هرچند هیچ تلاشی نظام‌مندی برای تعیین حدود و وسعت این مفهوم در حال‌رشد توسط نهادهای اداری، مدیران و محققان مدیریت ورزشی صورت نگرفته است، با این حال، در حال پیدا کردن جایگاه واقعی خودش در صنعت ورزش است (محمدی رئوف و همکاران، ۱۴۰۱). مدل حکمرانی در ساختار ورزش قهرمانی، یک مدل مشارکتی و توسعه‌ای است که در این

^۱ governance

^۲ Jack

ساختار، نظام حکمرانی مشورتی و اغنایی مبتنی بر مشارکت تصمیم گیرندگان و در ارتباط باز با همه ذی‌نفعان است (غلامی و همکاران، ۱۴۰۰). در پژوهشی با عنوان «بررسی سیستماتیک اصول حکمرانی در ورزش اروپا»، انبوهی از منابع اصول حکمرانی پیشنهاد شده توسط دانشگاهیان، سازمان‌های دولتی و نهادهای حاکم بر ورزش، به طور سیستماتیک، اصول حکمرانی در ورزش را مرور کرده و ۵۹۴ رکورد به دست آورده است. پس از غربالگری سوابق مربوط به ارتباط و کیفیت، ۷۳ رکورد (۱۲ درصد) باقی ماند. اکثر منابع غیر تجربی بودند و از گروه‌های کاری دانشگاهی و نهادهای حاکمیتی ورزشی که عمدتاً در اروپا واقع شده‌اند، سرچشمه می‌گرفتند. به‌طور کلی، ۲۵۸ اصل حاکمیت منحصربه‌فرد پیدا شد. شفافیت، مسئولیت‌پذیری و دموکراسی از نظر فراوانی غالب بودند، درحالی‌که مشارکت ذی‌نفعان و اصول مرتبط با هیئت‌مدیره محبوب‌ترین موارد بودند. در نهایت، فهرست اصول از طریق تحلیل موضوعی استقرایی در چهار دسته طبقه‌بندی شد: مبتنی بر ساختار، مبتنی بر فرایند، مبتنی بر نتیجه و مبتنی بر زمینه (تامپسون^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). پژوهشی دانش را در مورد کهن‌الگوهای طراحی حاکمیت سازمان‌های ورزشی کانادا، مورد بازبینی قرار داده است. برای انجام این کار، بر سازمان‌های ورزشی ملی کانادا تمرکز شد و سه سؤال جهت انجام این تحقیق مطرح گردید: (۱) آیا کهن‌الگوهای طراحی حاکمیت با استفاده از معیارهای معاصرتر وجود دارد؟ (۲) چگونه می‌توان کهن‌الگوی یک سازمان ورزشی را به‌راحتی تعیین کرد؟ (۳) پیامدهای این کهن‌الگوهای جدید برای محققان چیست؟ در این مقاله، چشم‌انداز ۳۲ سازمان ورزشی کانادا با نظرسنجی آنلاین، اطلاعات در دسترس عموم و تماس‌های شفاف‌سازی، جمع‌آوری شد. کهن‌الگوها از ۴۷ ویژگی سازمانی و حاکمیتی با استفاده از تحلیل خوشه‌ای استخراج شدند. طراحی کهن‌الگوی تجربی بهترین تناسب را در چهار خوشه (به رهبری هیئت‌مدیره، مدیریت اجرایی، حرفه‌ای و شرکتی) برای سازمان نشان داد (پرنت^۲ و همکاران، ۲۰۲۱).

¹Thompson

²Parent

فقدان نظریه حکمرانی باعث خواهد شد سازمان ورزشی یا در چارچوب نظریه‌های حکمرانی دیگران عمل کند یا با عمل‌گرایی محض و بدون درک درست از مبنای فلسفی حکمرانی خود، راه سازمان را در مسیری خارج از اراده او هدایت کند (رسایی راد و همکاران، ۱۴۰۲). سنجش کیفیت حکمرانی، ابزار مهمی برای بهبود مدیریت سازمان‌های ورزشی است، اما شاخص‌ها باید با دقت طراحی و تفسیر شوند. نباید به شاخص‌ها به‌عنوان معیارهای قطعی نگاه کرد، بلکه آن‌ها باید به‌عنوان راهنما برای درک بهتر وضعیت حکمرانی و هدایت اصلاحات استفاده شوند. در واقع می‌توان گفت شاخص‌های حکمرانی می‌توانند ابزار مفیدی باشند، اما اگر به‌درستی طراحی و تفسیر نشوند، ممکن است نتایج نادرستی ارائه دهند و حتی باعث تصمیم‌گیری‌های اشتباه شوند (گیراерт^۱، ۲۰۲۱).

در سالیان اخیر حکمرانی خوب به‌عنوان پارادایم^۲ غالب در زمینه حکمرانی مطرح بوده است. مفهوم حکمرانی خوب با عناوین گوناگونی از جمله "بهترین شیوه"، "اصول اداره‌کردن" و به طور ساده "حکمرانی" رشد یافته است (رسایی راد و همکاران، ۱۴۰۲). الگوی حکمرانی خوب با بازسازی نیروهای اجتماعی در ساختار شبکه‌ای، هماهنگ و منسجم، دولت را بر اساس ویژگی‌ها و ماهیتی خاص در کنار جامعه‌ای با بازیگران متنوع قرار می‌دهد که بر اولویت‌دهی به نقش دولت یا جامعه در مسیر توسعه غلبه می‌کند. به‌نوعی دولت باید گام‌های ابتدایی را هدفمند و برنامه‌ریزی شده بردارد تا پیش‌زمینه‌های ساختاری الگوی حکمرانی خوب ایجاد شود (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۹). حکمرانی خوب در مؤلفه‌هایی چون سیاست‌گذاری شفاف، نظام اداری حرفه‌ای، پاسخگویی در قبال اقدامات و جامعه مدنی قدرتمند نمود پیدا می‌کند. حکمرانی خوب نیازمند سازوکارهایی است که از طریق آن شهروندان به طور عادی بتوانند در فرایند سیاست‌گذاری مشارکت کنند. هر اندازه فرایند سیاست‌گذاری فراگیرتر باشد، سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اداری حاصله از چنین فرایندی، قابل اجراتر و مسئولانه‌تر خواهد بود. مصوب مجمع عمومی سازمان ملل به صراحت بیان می‌کند که برای رسیدن به اهداف توسعه و ریشه‌کنی فساد، نیاز به حکمرانی

---

¹ Geeraert

² paradigm

خوب و مبتنی بر قانون است. رهبران جهان در اجلاس جهانی سازمان ملل متحد تأکید کردند که حکمرانی خوب و حاکمیت قانون در سطح ملی و بین‌المللی برای رشد و توسعه پایدار ضروری است (مهرابی و همکاران، ۱۴۰۲). مفهوم حکمرانی خوب از زمینه‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی خاص جوامع غربی سربرآورده و کاربردهای زیادی در حوزه های گوناگون مدیریت، اقتصاد، سیاست گذاری عمومی، علوم سیاسی و ... پیدا کرده است. آنچه از عملکرد سازمان در مفهوم پاسخگویی انتظار می‌رود پاسخگو بودن مجموعه افراد نسبت به خروجی سازمان درباره افراد، شاکله‌ها و محیط‌هایی است که به ترتیبی حق قضاوت در مورد رفتار و عملکرد سازمانی را دارا هستند (رسولی، ۱۴۰۰).

یکی از حوزه‌هایی که تحت تأثیر حکمرانی خوب قرار می‌گیرد، بخش ورزش است (عسگری گندمانی و همکاران، ۱۳۹۹). در صنعت ورزش، «نظریه حکمرانی خوب» در سال‌های اخیر به دغدغه اصلی دانشگاهیان و دست‌اندرکاران حوزه مدیریت ورزش تبدیل شده است (محمدی رئوف و همکاران، ۱۴۰۱). برای تضمین حکمرانی خوب در ورزش، نقش‌ها و مسئولیت همه مشارکت‌کنندگان باید به‌روشنی و واضح تعریف شود. حکمرانی خوب همچنین به چگونگی شفافیت‌سازی وظایف و مسئولیت‌ها و نحوه نظارت اجرا شده توسط سازمان حاکم بستگی دارد (مهرابی و همکاران، ۱۴۰۲). حکمرانی مناسب در ورزش همگانی کشور نیازمند تدوین یک برنامه راهبردی علمی با مشارکت حداکثری متخصصان مدیریت ورزشی و ورزش همگانی است که در آن برنامه‌ها و جهت‌گیری‌های بلندمدت ورزش همگانی مشخص باشد. در صورتی‌که متولیان ورزش همگانی در تدوین برنامه توسعه ورزش همگانی مشارکت داشته باشند، به دلیل مشارکت در تدوین مراحل مختلف برنامه، نسبت به اجرای آن نیز متعهد خواهند شد (کشاورز، ۱۳۹۹). مشارکت، سنگ بنای اصلی حکمرانی خوب است. منظور از مشارکت، قدرت تأثیر گذاشتن بر تصمیم‌گیری‌ها و سهم‌شدن ذی‌نفعان در قدرت است. مشارکت از طریق وب و مشارکت آنلاین است که ضمن ایجاد رفاه اجتماعی موجب بهبود کیفیت حکمرانی نیز می‌شود (گندمانی و همکاران، ۱۳۹۹). تفاوت قابل توجهی در اجرای حکمرانی در بین فدراسیون‌های ورزشی بود و این نکته پیامدهایی را

برای مدیران ورزشی داشت، زیرا نکات قابل توجهی در اجرای حکمرانی خوب ورزشی در نهادهای حاکم بر ورزش ملی و پیامدهای عملی برای مسائل مربوط به سیاست را نشان داد. حکومتی که خواستار حرکت در بحث شفافیت و همبستگی است، نقاط قوت و کمبودهای واقعی حکمرانی ورزش خوب را بررسی می‌کند (گارمامو^۱ و همکاران، ۲۰۲۴). بر اساس رهیافت عقلانی، افراد خودمحور هستند و تصمیمات خود را بر اساس حداکثرسازی منافع شخصی می‌گیرند. در این دیدگاه، نهادها و قوانین برای مهار رفتارهای خودخواهانه و پیشگیری از فساد ضروری هستند. به همین دلیل، ایجاد شفافیت، پاسخگویی و دموکراسی در سازمان‌های ورزشی برای جلوگیری از سوءاستفاده از قدرت حیاتی تلقی می‌شود. اصول حکمرانی خوب مانند شفافیت، دموکراسی و پاسخگویی، بر پایه رهیافت عقلانی طراحی شده‌اند که در کنار استفاده از قوانین و سازوکارهای نظارتی باید به ابعاد فرهنگی، اخلاقی و ایدئولوژیک حکمرانی نیز توجه شود (گیراерт^۲، ۲۰۲۱).

در این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این پرسش‌ها هستیم:

ایجاد حکمرانی خوب ورزشی چه ضرورتی دارد؟ استفاده از حکمرانی خوب ورزشی چه فرصت‌هایی فراهم می‌کند؟ استفاده از حکمرانی خوب ورزشی باعث ایجاد چه تهدیدهایی می‌شود؟ نقاط قوت استفاده از حکمرانی خوب ورزشی چیست؟ نقاط ضعف استفاده از حکمرانی خوب ورزشی چیست؟

روش‌شناسی پژوهش

در تحقیق حاضر از روش تحقیق کیفی با رویکرد تحلیل مضمون استفاده شده است. این رویکرد یکی از قوی‌ترین روش‌های است که قادر است قطعات گسسته و پراکنده را به روشی نظام‌مند در کنار هم سازمان دهد و تصویری جامع ارائه نماید. فرایند زیر یک راهبرد تقلیل و تحلیل داده‌هاست که توسط آن داده‌های کیفی تقسیم‌بندی، طبقه‌بندی، تلخیص و بازسازی می‌شود. این تحلیل اصولاً یک راهبرد توصیفی است که یافتن الگو و مفاهیم مهم را از درون مجموعه داده‌های کیفی تسهیل می‌نماید. این رویکرد دارای رویه‌های مختلفی است

^۱Garmamo

^۲Geeraert

که در این تحقیق از رویه کینگ و هاروکز^۱ که سال ۲۰۱۰ بر اساس جمع بندی رویه های مختلف ارائه شده، استفاده گردیده است. این رویه دارای سه مرحله کدگذاری توصیفی، کدگذاری تفسیری و یکپارچه سازی از طریق مضمون فراگیر است و فرایند آن در جدول ۱ نشان داده شده است:

جدول ۱: فرآیند تحلیل مضمونی (کینگ و هاروکز، ۲۰۱۰)

مطالعه دقیق مقاله			
مرحله اول	کدگذاری	مشخص کردن بخش های مربوط و یادداشت گذاری کنار آن ها	
	توصیفی	تعریف کدهای توصیفی	
مرحله دوم		تکرار این فرایند برای مقاله و بازنگری کدهای توصیفی در حین پیشرفت	
		خوشه بندی کدهای توصیفی	
	کدگذاری	تفسیر معانی خوشه ها در ارتباط با سؤال پژوهش و زمینه تحقیق	
	تفسیری	به کارگیری کدها برای کل مجموعه داده ها	
مرحله سوم		استنتاج مضمون کلیدی برای مجموعه داده ها به عنوان یک کل، از طریق مدنظر قراردادن	
	مضمون فراگیر	کدهای تفسیری از موضع تئوریک و یا مقاصد عملیاتی پروژه تحقیقاتی	
		ایجاد نموداری برای نشان دادن روابط بین سطوح کدگذاری در تحقیق	

در این تحقیق بر اساس فرایند سه مرحله ای فوق، ۱۸ مقاله مرتبط در حوزه حکمرانی ورزشی یافت شد. مطالعه مقالات تا دستیابی به اشباع مضمونی یعنی تا زمانی که کدهای تفسیری به انسجام رسیده و داده های جدید، ارزش افزوده جدیدی تولید نمی کردند، ادامه پیدا نمود. بر مبنای فرایند سه مرحله ای تحلیل مضمون، در مرحله اول، محقق به کدگذاری توصیفی مقاله ها پرداخت. در این مرحله، ابتدا مقاله ها به دقت مطالعه گردید. سپس قسمت های مورد نیاز جهت کدگذاری وارد نرم افزار مکس کیودا^۲، گردید. محقق با مطالعه دقیق و خط به خط مطالب، کدهای توصیفی را به هر قطعه از جملات نسبت داد. در مرحله دوم فرایند تحلیل، با مقایسه مستمر و چندین باره کدهای توصیفی تولید شده در مرحله قبل، کدهای تفسیری ایجاد گردیدند. برای تولید کدهای تفسیری چندین کد توصیفی در ذیل چتر یک کد تفسیری جمع شدند و آن را تشکیل دادند. در مرحله سوم نیز مضمون شکل گرفته در مقاله ها، با عنوان مقوله های اصلی سازمان یافتند.

¹ King & Horrocks

² Max qda

جدول ۲: نمونه فیش جمع‌آوری اطلاعات

شماره فیش	عنوان (به فارسی)
نویسندگان	کدهای باز
متن	(شواهد و استدلال‌ها)
	مفاهیم و موارد مشخص خارج
	شده از متن
منبع:	

یافته‌های پژوهش

در مجموع ۱۶۴ کد اولیه از مجموع ۱۸ مقاله، ایجاد شد. سپس به دلیل کثرت کدها، تمامی کدهای مشابه بر پایه قرابت مفهومی و معنایی در گروه خاص خود قرار گرفتند و به ۳۷ مقوله فرعی تقلیل یافتند. در نهایت بر اساس کدهای باز ثانویه، ۴ مقوله اصلی بر اساس swot به دست آمد. swot مخفف کلمات Strengths، Weaknesses، Threats، Opportunities به معنی نقاط قوت، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدات است. جدول سوات شامل عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) و عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) می‌شود. تدوین راهبرد بر اساس این جدول، یک فرآیند منظم ضروری است و باید توسط یک عامل اصلی هدایت شود. بنابراین، برنامه‌ریزی بر رویکردی ساختارمند متکی است و تجزیه و تحلیل با رقبا را تسهیل می‌کند و تصمیم‌گیرندگان را در فرآیند یکپارچه استخراج داده‌ها به فهرستی از اولویت‌ها راهنمایی می‌نماید. نکته قابل توجه و حیاتی در این جدول، تعیین کنش راهبردی از محیط خارجی است، زیرا داده‌های داخلی معمولاً به راحتی قابل دسترسی هستند و اینکه باید نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها مدام به روز رسانی شوند و حالت پویا داشته باشند (آگاروال^۱ و همکاران، ۲۰۱۲).

^۱ Agarwal

فرا ترکیب ضرورت حکمرانی خوب ورزشی با رویکرد تحلیل مضمون و SWot

شکل ۱: بررسی SWot

براین اساس، ۴ مقوله فرصت‌های استفاده از حکمرانی خوب ورزشی، تهدیدهای عدم استفاده از حکمرانی خوب ورزشی، نقاط قوت استفاده از حکمرانی خوب ورزشی، نقاط ضعف عدم استفاده از حکمرانی خوب ورزشی ایجاد شد. در جدول ۲، خلاصه کدگذاری‌ها نشان داده شده است. این جدول توسط گزارش‌گیری نرم‌افزار مکس کیو دی ای تهیه شده است.

جدول ۳: مفهوم‌ها و مقوله‌های استخراج شده از مقاله‌ها

مضمون فراگیر	کدگذاری تفسیری	کدگذاری توصیفی	متن
ضرورت حکمرانی خوب ورزشی	فرصت‌های استفاده از حکمرانی خوب	تحلیل تحول ساختاری	واگنر ^۱ تشکیل آژانس جهانی مبارزه با دوپینگ و نقش فدراسیون‌های بین‌المللی، فیفا و اتحادیه بین‌المللی فدراسیون‌های دوومیدانی را در شکل دادن به این ترتیبات جدید حکمرانی تحلیل کرد.
		چگونگی مشارکت ذی نفعان	سوتیریادو ^۲ به بررسی زمان تنزل، رشد و قدرت سیستم ورزش استرالیا و مشارکت ذی‌نفعان پرداخت و نشان داد در مواجهه با ناپایداری و وابستگی به منابع مالی دولتی، ذی‌نفعان ورزش به دنبال منابع دیگرند.
		توجه به ذی‌نفعان	یونگ ^۳ اظهار کرد کاربرد تئوری ذی‌نفعان در حکمرانی ورزشی توسعه ورزش را در یک سیستم شفاف و ساختار قدرت متعادل تضمین می‌کند.

¹Wagner

²Kalliopi (Popi) Sotiriadou

³Young

ورزشی	لیانگ یی یونگ^۱ اشاره داشت کاربرد تئوری ذی نفعان در حکمرانی ورزشی توسعه ورزش را در یک سیستم شفاف و ساختار قدرت متعادل تضمین می‌کند.
طراحی الگوهای حکمرانی	پارنت^۲ و همکاران با طراحی کهن‌الگوی حکمرانی در سازمان‌های ورزشی کانادا، چهار پیکربندی را برای سازمان‌های ورزشی ارائه دادند. این کهن‌الگو شامل سازمان با الگوی هیئت‌مدیره، کهن‌الگوی اجرایی، کهن‌الگوی حرفه‌ای و کهن‌الگوی شرکی است.
تغییر شکل محیط سازمانی	نایت^۳ فعالیت نهادی انجمن ملی دوومیدانی دانشگاهی در حوزه سازمانی دوومیدانی دانشگاهی آمریکا بررسی کرد. نتایج نشان داد که چگونه سازمان‌های ورزشی (بازیگران) می‌توانند روایات دفاعی را برای شکل‌دادن به محیط‌های سازمانی تدوین کنند.
بررسی همه‌جانبه تغییرات	ایتکونین^۴ و سالمیکانگز^۵ به تغییرات به وجود آمده در سه بخش خصوصی، مدنی و دولتی حوزه ورزش در صددسال اخیر اشاره و بیان کردند، توسعه در بخش مدنی ورزش و فعالیت بدنی در پی تغییرات بزرگ در جامعه و سایر سازمان‌های مدنی به وجود آمد.
تغییرات اساسی در سیستم حاکمیتی	باید درک افراد را در مورد عوامل مؤثر و موانعی که با ساختارهای حاکمیتی روبه‌رو هستند، افزایش داد و توانایی آن‌ها را به‌منظور تحلیل ارتباط با حکمرانی مشارکتی بهبود بخشید.
نظارت	هیئت‌مدیره سازمان برای اطمینان از رسیدن به اهداف راهبردی چگونه بر عملکرد سازمان نظارت می‌کند.
توسعه اهداف راهبردی	یک سازمان چگونه جهت خود را تعیین و اهداف راهبردی را توسعه می‌دهد.

¹Liang Yi Yong

²Parent

³Nite

⁴Hannu Itkonen

⁵Anna-Katriina Salmikangas

محدود کردن قدرت سیاسی	جدلیکا ^۱ به بررسی تاریخی تلاش‌های اولیه یونسکو برای مشارکت در مدیریت بین‌المللی ورزش می‌پردازد به ردیابی ارتباط یونسکو با سازمان‌های بین‌الملل ورزشی به‌ویژه کمیته بین‌المللی المپیک و حکمرانی ورزشی بین‌المللی اشاره می‌کند. با این حال، به دلایل سیاسی و ایدئولوژیک، یونسکو مستقیماً اقتدار IOC را به چالش نمی‌کشد و روش‌های متمایز محدود کردن قدرت سیاسی در ورزش بین‌المللی را نشان می‌دهد. در سیستم حکمرانی خوب مجموعه‌ای از توافقات، رویه‌ها، قراردادهای سیاست‌ها مشخص می‌کند که قدرت در دست چه کسی باشد؛ تصمیمات چگونه اتخاذ گردد و وظایف چگونه ادا شوند.
منبع قدرت	چگونه تصمیمات در زمینه مباحث عمومی اتخاذ شود. در واقع حکمرانی خوب می‌کوشد تا شاخص‌هایی را برای تشخیص درجه خوبی حکمرانی یک جامعه تعیین و این شاخص‌ها را از طریق نماگرها یا معیارهایی چند قابل سنجش کند.
تعیین شاخص‌ها	گریتر و گرو ^۲ در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی حکمرانی خوب در ۳۵ سازمان ورزشی المپیک» با ارزیابی نحوه حکمرانی در فدراسیون بین‌المللی هندبال، انجمن ورزشکاران اروپا، اتحادیه ژیمناستیک اروپا و غیره شواهدی تجربی از پاسخگو نبودن مقررات در کمیته‌های المپیک به‌خصوص در پاسداری از عملکرد سازمان‌ها، به‌واسطه نبودن معیار اهداف و شفاف نبودن توزیع و تأمین وجه بین اعضا را گزارش کردند.
تهدیدهای	مشارکت‌کنندگان در کنفرانسی شامل کارشناسانی از بین ۴۰ کشور دنیا عقیده داشتند که اعتبار و تمامیت ورزش به‌طور بنیادی در خطر است و نقش ورزش به‌عنوان محرکی مثبت در جوامع تقلیل یافته است و قوانین موجود، مکانیزم‌ها و سازمان‌های ورزشی در اجرا و ارتقای حکمرانی خوب به اندازه کافی کارآمد نیستند.
عدم استفاده از	عدم کفایت مقررات قدیمی حکمرانی
خوب	ورزشی

^۱Jedlicka

^۲Geeraert & Groll

عدم تعیین اهداف	ما و کورشت^۱ به بررسی حکمرانی در سوپر لیگ چین و حل چالش و اختلاف بین کنترل دولت و جهت‌گیری بازار این لیگ پرداختند و اظهار داشتند این لیگ هنوز هم با مشکلات زیادی در مدیریت روبروست که ناشی از واگرایی در تعیین اهداف و ناکارآمدی سازمانی است.
عدم نظارت	ساختاری اساس‌نامه فدراسیون، عدم نظارت و اعمال وظایف مصرح در اساس‌نامه از سوی مجمع فدراسیون فوتبال، سوءمدیریت و تصمیمات خلاف قانون، افزایش بی‌رویه نرخ دستمزد مربیان و بازیکنان، عملکرد ضعیف و توأم با تبعیض ارکان قضایی فدراسیون، اعمال نفوذ یا عدم اجرای احکام قطعی در بعضی از پرونده‌های قضایی ورزشی مهم است.
عدم وجود ساختار مناسب	گریتر و گرو^۲ در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی حکمرانی خوب در ۳۵ سازمان ورزشی المپیک» با ارزیابی نحوه حکمرانی در فدراسیون بین‌المللی هندبال، انجمن ورزشکاران اروپا، اتحادیه ژیمناستیک اروپا نشان دادند که در بیشتر سازمان‌های ورزشی مورد مطالعه، یک هیئت تصمیم‌گیری وجود نداشت که به صورت رسمی سهم مسلم اعضا در آن مشخص باشد. با مورد ملاحظه قرارداد اعضای هیئت‌مدیره سازمان‌های ورزشی، یافته‌ها نشان داد که سلطه غیرواقعی و ترجیحی (بی‌مورد) قاره اروپا وجود دارد. در بنیادی‌ترین شکل، حکمرانی "ساختارها و فرایندهای تصمیم‌گیری را توصیف می‌کند که به یک دولت، سازمان یا گروهی از مردم اجازه می‌دهد امور مربوط به خود را اداره کنند".
نقاط قوت	اداره بهینه امور

¹Ma and Kurscheidt

²Geeraert & Groll

فرا ترکیب ضرورت حکمرانی خوب ورزشی با رویکرد تحلیل مضمون و SWot

استفاده از	سوتیریادو ^۱ روش توسعه سیستم ورزش استرالیا را که در دهه ۱۹۷۰ رو به سقوط بود و امروزه سبب حیرت سایر کشورها شده است، نشان داد.
توسعه سیستم	ساختار ورزش استرالیا انعطاف پذیر است و توانایی سازگاری با هرگونه تغییرات محیطی را به واسطه همکاری ذی نفعان دارد.
حکمرانی	کرفت ^۲ اظهار کرد باتوجه به رسوایی های اخیر ضروری است که توزیع قدرت را تغییر دهیم، مدل های کنترل قدرت سیاسی در ورزش را اصلاح و کل سیستم حکمرانی ورزش را بازنویسی کنیم. باید به منظور تکریم ارباب رجوع برنامه داشته باشند و نظامی به منظور جمع آوری و به کارگیری انتقادات و پیشنهادات پیش بینی کنند. مدیریت ارتباط با شهروندان، می تواند ابزار فنی توسعه پاسخگویی باشد.
خوب	در حکمرانی خوب هدف حکومت به حداکثر رساندن رفاه عمومی، جلب رضایت مادی و معنوی شهروندان و حمایت از حقوق بنیادین شهروندان است. هر حکومتی که موفق به تحقق این اهداف شود، آن حکومت کارا و اثربخش تلقی می شود.
بازسازی دیدگاه ها	اوبویل و شیلبری ^۳ در خصوص ایجاد نظریه حکمرانی ورزشی بیان کردند که در زمان به کارگیری سیستم حکمرانی مشارکتی در حوزه ورزش غیرانتفاعی باید عوامل مؤثر و موانع تعمیم و اجرای این نوع حکمرانی را مشخص کرد.
ورزشی	در حکمرانی خوب ورزشی نقش ها و مسئولیت همه مشارکت کنندگان باید به روشنی و واضح تعریف شود. حکمرانی خوب همچنین به چگونگی شفاف سازی وظایف و مسئولیت ها و نحوه نظارت اجرا شده توسط سازمان حاکم بستگی دارد.
پاسخگویی	در اولین سمینار "خودگردانی در جنبش المپیک و ورزش" نیز مجدداً بر اهمیت حکمرانی خوب به ویژه نیاز به شفافیت تأکید شد، این مسئولیت جنبش المپیک است که با شفافیت کامل فعالیت کند.
اثربخشی	
شناسایی موانع حکمرانی	
شفافیت	

¹Kalliopi (Popi) Sotiriadou

²Lev Kreft

³David Shilbury and Ian O'Boyle

حرفه‌ای‌سازی	لیانگ یی یونگ^۱ اظهار کرد در ۳۰ سال اخیر توجه به مبحث حکمرانی ورزشی به حرفه‌ای‌گرایی افزایش پیدا کرده است. با این حال مدل‌های مختلف حاکمیتی ورزش در بسیاری از کشورها شکل گرفته که برخلاف زمینه تاریخی، فرهنگی و اقتصادی آن کشورهاست.
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	اتحادیه فوتبال دانمارک در حال تبدیل به اولین نهاد حاکمیتی ورزشی دانمارک است که مسئولیت اجتماعی شرکتی را پذیرفته است. مفهوم مسئولیت اجتماعی، جزو مفاهیم اصلی مطرح شده در حکمرانی ورزش دانمارک هستند. برای تضمین حکمرانی خوب در ورزش، نقش‌ها و مسئولیت همه مشارکت‌کنندگان باید به‌روشنی و واضح تعریف شود. حکمرانی خوب همچنین به چگونگی شفاف‌سازی وظایف و مسئولیت‌ها و نحوه نظارت اجرا شده توسط سازمان حاکم بستگی دارد.
رعایت اخلاقیات	بررسی گزارش تکمیل شده توسط ریچارد لاپچیک^۲، مدیر مؤسسه تنوع و اخلاق در ورزش (دانشگاه فلوریدا مرکزی) نشان داد، بیانات استرلینگ^۳ به طور چشمگیری تلاش‌های ترویج تنوع و شمولیت ان‌بی‌ای را تضعیف کمک کرده و به رابطه ان‌بی‌ای با طرف‌داران به شدت آسیب رسانده است.
رشد پایدار	رهبران جهان در اجلاس جهانی سازمان ملل متحد تأکید کردند که حکمرانی خوب و حاکمیت قانون در سطح ملی و بین‌المللی برای رشد و توسعه پایدار ضروری است.
عدالت	داشتن سیاست روشن عدالت (جنسیتی، قومی، نژادی و...) به عنوان مهم‌ترین عوامل برای توسعه همبستگی در ورزش و دستیابی به حکمرانی خوب مورد تأکید است.

¹Liang Yi Yong

²Richard lapchick

³Sterling

مشارکت	رقابت‌های نخبگان ورزشی، تغییر سبک زندگی و دیگر ابتکارات به ترغیب مشارکت مردمی در ورزش، کمک کرده است. تعداد فزاینده‌ای از مردم می‌خواهند با پتانسیل‌های متفاوت در تمام سطوح در ورزش درگیر شوند. جهانی‌شدن، افزایش فعالیت برون‌مرزی، نیاز به سازگاری با مقررات فدراسیون بین‌المللی و فعالیت در چارچوب قانونی نامشخص همه جنبش‌های ورزشی را به چالش کشیده است.
کاهش فساد	حکمرانی خوب نیازمند سازوکارهایی است که از طریق آن شهروندان به طور عادی بتوانند در فرایند سیاست‌گذاری مشارکت کنند. هر اندازه فرایند سیاست‌گذاری فراگیرتر باشد، سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اداری حاصله از چنین فرایندی، قابل‌اجرا تر و مسئولانه خواهد بود. برای رسیدن به اهداف توسعه و ریشه‌کنی فساد، نیاز به حکمرانی خوب و مبتنی بر قانون است. نهادها و پژوهشگران مختلف شاخص‌های متعددی را برای حکمرانی خوب در سطح جهان بیان کرده‌اند. برای مثال، سازمان ملل حکمرانی را تضمین‌کننده کمینه‌شدن فساد، احترام به نظر اقلیت‌ها و اقشار آسیب‌پذیر در انجام تصمیم‌گیری‌ها برمی‌گزیند.
نقاط ضعف	مثال سوءمدیریت در فدراسیون بین‌المللی والیبال است که در آن روبن آکوستا^۱ طبق گفته‌ها حداقل ۳۳ میلیون دلار در طول مسئولیت در کمیسیون‌های شخصی به دست آورده است. بااین‌حال، رسوایی در فدراسیون بین‌المللی فوتبال بیشترین توجه را جلب کرده و به نظر می‌رسد مفصل‌تر از همه آنهاست.
سوءمدیریت	سوءمدیریت همواره در ورزش وجود دارد و علت آن می‌تواند فرانگرفتن استانداردهای حکمرانی خوب در سازمان‌های ورزشی باشد.
عدم استفاده	

^۱Robn Acosta

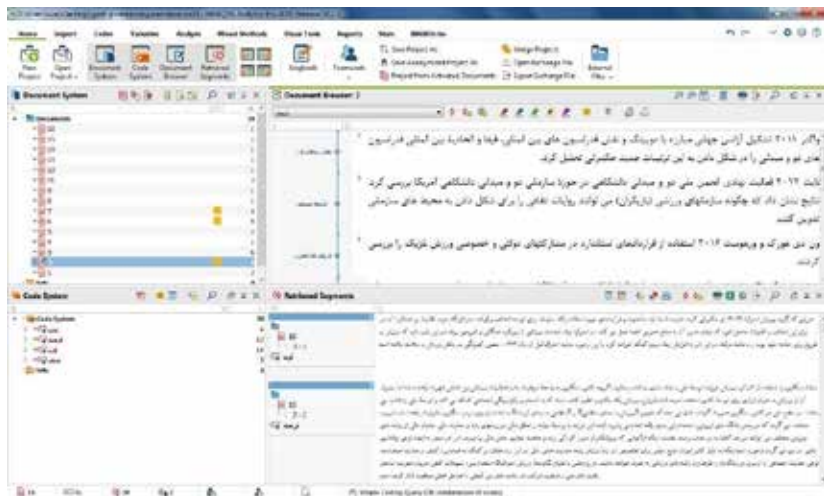
از حکمرانی	از سال ۲۰۱۱ اتحادیه باشگاه‌های اروپا (ECA) و لیگ فوتبال حرفه‌ای اروپا (EPFL) موضوع حکمرانی خوب را در رأس برنامه‌های خود قرار داده‌اند. شرکت‌کنندگان در کنفرانس، نیز بر این مسئله تأکید کردند که مشکلات در زمینه سوءمدیریت در حال گسترش است.
خوب	در آوریل ۲۰۱۴، آدام سیلور ^۱ مدیر مسابقات انجمن ملی بسکتبال در یک کنفرانس مطبوعاتی اعلام کرد دونالد استرلینگ ^۲ به سبب اظهارات اهانت‌آمیز و قضاوت‌های نژادپرستانه‌اش (تخطی از وظایف) در لیگ، از هرگونه ارتباط با اتحادیه ملی بسکتبال طرد می‌شود. همچنین مبلغ ۲٫۵ میلیون دلار، برابر بیشترین مقداری که اساس‌نامه اتحادیه ملی بسکتبال اجازه داده است، از او مصادره خواهد شد.
ورزشی	اصل محدودیت زمانی برای تصاحب پست‌ها به شدت به واسطه مبادلات قدرت تهدید می‌شود. کمیته بین‌المللی المپیک به واسطه قبول پیشنهاد بازی‌های المپیک زمستانی ۲۰۲۲، به میزبانی سالت‌لیک‌سیتی در معرض اتهام رشوه‌خواری است.
نژادپرستی	در سال ۲۰۰۶ آزمون دوپینگ ۹ تن از ورزشکاران ملی‌پوش رشته وزنه‌برداری اعزامی به مسابقات دومینیکن مثبت گزارش شد و وزنه‌برداری ایران ۴۰۰ هزار دلار جریمه شد. همچنین ۲ نفر از ملی پوشان رشته بوکس اعزامی به المپیک ۲۰۰۰ سیدنی به این سرنوشت دچار شدند.
توزیع نادرست قدرت	با مورد ملاحظه قراردادن اعضای هیئت‌مدیره سازمان‌های ورزشی، یافته‌ها نشان داد که سلبه غیرواقعی و ترجیحی (بی‌مورد) قاره اروپا وجود دارد و کارکنان مرد نسبت به کارکنان زن برتری دارند.
رشوه‌خواری	
دوپینگ	
تبعیض جنسیتی	

در مرحله بعد به منظور برقراری رابطه بین مفاهیم تولید شده در مرحله کدگذاری کدها و مؤلفه‌ها وارد محیط نرم‌افزار مکس کیو دی شد.

¹Adam Silver

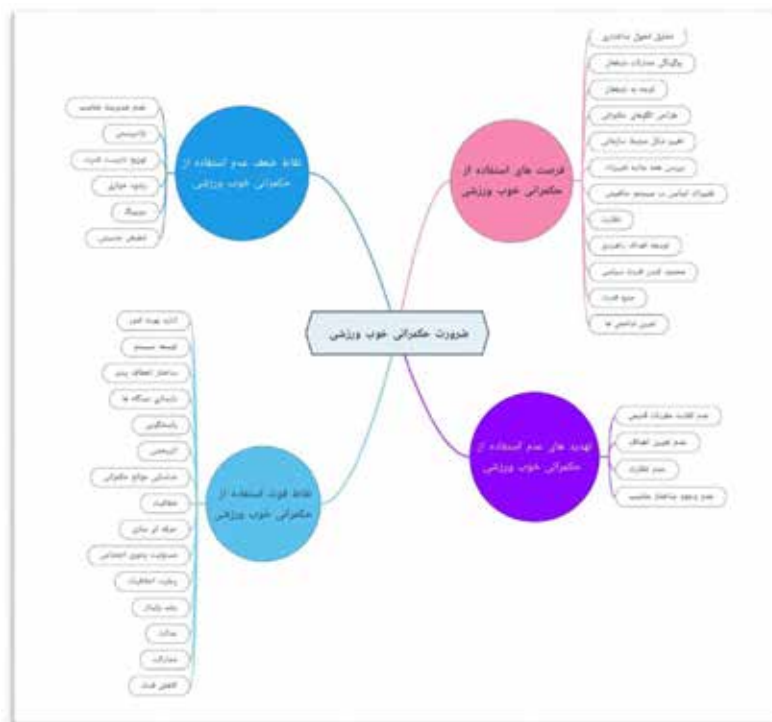
²Sterling

فرا ترکیب ضرورت حکمرانی خوب ورزشی با رویکرد تحلیل مضمون و swot

شکل ۲: بخشی از کدگذاری‌های اکتشافی انجام شده در نرم افزار

در نهایت مدل نهایی با نرم افزار Mindomo تهیه شد و در شکل ۳ ارائه گردید:

شکل ۳: مدل نهایی ضرورت ایجاد حکمرانی خوب ورزشی با رویکرد swot

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش با استفاده از تحلیل مضمون تلاش شد که الگوی حکمرانی خوب ورزشی طراحی و تدوین گردد. بدین منظور با بررسی ۱۸ مقاله مرتبط داخلی و خارجی و طی سه مرحله کدگذاری توصیفی، تفسیری و فراگیر، متون مقاله‌ها مورد تحلیل قرار گرفتند که براین اساس الگوی نهایی با چهار مقوله اصلی استخراج گردید. در این الگو فرصت‌های استفاده از حکمرانی خوب ورزشی، تهدیدهای عدم استفاده از حکمرانی خوب ورزشی، نقاط قوت استفاده از حکمرانی خوب ورزشی، نقاط ضعف عدم استفاده از حکمرانی خوب ورزشی به عنوان عوامل مهم ضرورت حکمرانی خوب ورزشی قرار دارد که در ادامه به تبیین هر کدام از آن‌ها پرداخته می‌شود.

در بخش فرصت‌های استفاده از حکمرانی خوب ورزشی عواملی مانند تحلیل تحول ساختاری، چگونگی مشارکت ذی‌نفعان، توجه به ذی‌نفعان، طراحی الگوهای حکمرانی، تغییر شکل محیط سازمانی، بررسی همه‌جانبه تغییرات، تغییرات اساسی در سیستم حاکمیتی، نظارت، توسعه اهداف راهبردی، محدود کردن قدرت سیاسی، منبع قدرت و تعیین شاخص‌ها مدنظر قرار گرفت که با پژوهش محمدی رئوف و همکاران، غلامی و همکاران و رسولی همخوانی دارد.

در بخش تهدیدهای عدم استفاده از حکمرانی خوب ورزشی عواملی مانند عدم کفایت مقررات قدیمی، عدم تعیین اهداف، عدم نظارت و عدم وجود ساختار مناسب مدنظر قرار گرفت که با پژوهش پرنس و همکاران همخوانی دارد.

در بخش نقاط قوت استفاده از حکمرانی خوب ورزشی عواملی مانند اداره بهینه امور، توسعه سیستم، ساختار انعطاف‌پذیر، بازسازی دیدگاه‌ها، پاسخگویی، اثربخشی، شناسایی موانع حکمرانی، شفافیت، حرفه‌ای‌سازی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، رعایت اخلاقیات، رشد پایدار، عدالت، مشارکت و کاهش فساد مدنظر قرار گرفت که با پژوهش کشاورز گندمانی و همکاران، تامپسون و همکاران همخوانی دارد.

فرا ترکیب ضرورت حکمرانی خوب ورزشی با رویکرد تحلیل مضمون و swot

در بخش نقاط ضعف عدم استفاده از حکمرانی خوب ورزشی عواملی مانند سوء مدیریت، نژادپرستی، توزیع نادرست قدرت، رشوه خواری، دوپینگ و تبعیض جنسیتی مدنظر قرار گرفت که با پژوهش پرنیت و همکاران همخوانی دارد.

با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می گردد متولیان امر ورزش جهت اجرای حکمرانی خوب ورزشی تعریف شاخص های دقیق ارزیابی مخصوص هر ارگان را انجام دهند، به طراحی مدل های کارآمد بر اساس شرایط داخلی و خارجی سازمان بپردازند و نظارت بر نهادهای ورزشی را تقویت نمایند. پیشنهاد می شود سیاست گذاران و مدیران ورزشی با بهره گیری از مدل های موفق جهانی، چارچوبی شفاف و نظام مند برای حکمرانی در ورزش تدوین کنند تا به بهبود عملکرد سازمان های ورزشی و افزایش کارآمدی آنها کمک شود.

بر اساس تحلیل های انجام شده در کلیه متون داخلی و خارجی، پژوهشی که ترکیب حکمرانی و جدول سوات باشد، انجام نشده است و جهت تحقیقات آینده پیشنهاد می گردد ترکیب این دو موضوع در سازمان های مختلف استفاده شود. در مورد محدودیت مقاله می توان گفت جدول سوات به صورت ذهنی بوده است. بنابراین باید برای هر سازمان با حضور افراد باتجربه و باتوجه به شرایط خاص حکمرانی، جدولی خاص از عوامل ترسیم شود.

منابع

- رسایی راد، عبدالله؛ حیدری نژاد، صدیقه و خطیبی، امین (۱۴۰۲). «تحلیل نظام مند گزاره های بنیادین حکمرانی خوب در ورزش». پژوهش در ورزش تربیتی. ۱۱ (۳۲)، صص ۱۱۷-۱۴۰.
- رسولی، ماندانا. (۱۴۰۰). «تدوین الگوی حکمرانی بهینه در ورزش ایران». همایش ملی حکمرانی اسلامی.
- زارعیان، حسین و راسخ، نازنین. (۱۳۹۸). «اعتباریابی و هنجاریابی پرسش نامه حکمرانی خوب در وزارت ورزش و جوانان ایران». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۱ (۴)، صص ۶۸۵-۷۰۴.
- سررشته داری، محمد؛ پور کیانی، محمد و امامی، فرشاد. (۱۳۹۸). «تدوین مدل راهبردی وفاداری مشتریان با رویکرد تحلیل مضمون». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۸ (۴۵).
- عسگری گندمانی، روح الله؛ باقری، قدرت الله؛ علی دوست قهفرخی، ابراهیم و رحمتی، محمدحسین. (۱۳۹۹). «طراحی و اعتبارسنجی مدل حکمرانی خوب در فدراسیون دوومیدانی جمهوری اسلامی ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۲ (۶۳)، صص ۱۶۳-۱۸۲.

- غلامی، اصغر؛ امامی، فرشاد؛ امیرنژاد، سعید و سیارنژاد، جمشید. (۱۴۰۰). «شناسایی عوامل مؤثر بر حکمرانی مطلوب در ساختار ورزش قهرمانی کشور». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۳(۶۸)، صص ۱۹۷-۲۲۹.
- فراهانی، ابوالفضل؛ محمدی رئوف، مصطفی؛ شجاع، رضا و ملکی، علی. (۱۳۹۹). «مطالعه تطبیقی وضعیت حکمرانی ورزشی در ایران و کشورهای منتخب». فصل‌نامه علمی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۱۹(۱)، صص ۷۵-۹۶.
- کرمی تیره شبانکاره، مجتبی؛ ترک فر، احمد؛ میرحسینی، سید محمدعلی و جمشیدیان، لیلان. (۱۴۰۱). «ارائه الگوی ارتباطی عوامل مؤثر بر توسعه حکمرانی داده‌محور در ورزش ایران». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. ۱۲(۲۴)، صص ۱۵۹-۱۷۲.
- کشاورز، لقمان. (۱۳۹۹). «تدوین مدل حکمرانی ورزش همگانی ایران». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۹(۵۰)، صص ۱۳۱-۱۴۸.
- محمدی رئوف، مصطفی؛ فراهانی، ابوالفضل؛ شجاع، رضا و ملکی، علی. (۱۴۰۱). «طراحی الگوی حکمرانی ورزشی مطلوب در ایران». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۴(۲)، صص ۱-۲۴.
- مهربانی، قاسم؛ جلالی فراهانی، مجید و سجادی، نصرالله. (۱۴۰۲). «مدل حکمرانی در فدراسیون‌های ورزشی: رویکرد حکمرانی خوب». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۵(۱)، صص ۱-۱۸.
- Agarwal, R., Grassl, W. and Pahl, J. (2012). "Meta-SWOT: introducing a new strategic planning tool". Journal of Business Strategy, Vol. 33 No. 2. pp. 12-21.
- Geeraert, A., & van Eekeren, F. (Eds.). (2021). **Good Governance in Sport: Critical Reflections** (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003172833>.
- Geeraert, Arnout. (2021). "A rational choice perspective on good governance in sport". 10.4324/9781003172833-2.
- Jack, Rowland. (2021). "The role of sport governance consultants Help or hindrance?" Utrecht University. 1. 14
- mun, Amung & Masri, Masri'Juliandi, Juliandi & Hendrayana, Yudy & Ma. (2020). **Evaluation of Sports Governance in Improving Achievement Sports**.
- Mengistu Garmamo , Tesfay Haddera, Zeru Tola, Matiws Jaleta, (2024). "Good Sport Governance in Selected Ethiopian Olympic Sports Federations: A mixed-methods Study". Journal of New Studies in Sport Management. 5(1). 987-1004.
- Parent, M. M., Hoye, R., Taks, M., Thompson, A., Naraine, M. L., Lachance, E. L., & Séguin, B. (2021). "first century-National sport organization governance design archetypes for the twenty". European Sport Management Quarterly, 23(4), 1115-1135.
- Thompson, A., Lachance, E. L., Parent, M. M., & Hoye, R. (2022). "A systematic review of governance principles in sport". European Sport Management Quarterly 23(6). 1863-1888.

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع راهبردی در وزارت ورزش و جوانان

زهره فرهادی^۱

کوروش ویسی^۲

سمیرا علی آبادی^۳

شهرام علم^۴

[10.22034/ssvs.2023.2707.2965](https://doi.org/10.22034/ssvs.2023.2707.2965)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۲۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۰۴

هدف این پژوهش، شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع راهبردی در وزارت ورزش و جوانان بود. روش پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی از نوع ترکیبی و به لحاظ هدف کاربردی بود. جامعه آماری این پژوهش را مدیران، معاونان و کارشناسان وزارت ورزش و جوانان تشکیل می‌دادند. روش نمونه‌گیری هدفمند بود. نمونه آماری این پژوهش شامل ۱۲ نفر بودند که حیطه تخصصی آنها منابع انسانی بود. ابزار پژوهش، مصاحبه و پرسش‌نامه آن ترکیبی از مصاحبه و بررسی مدل یکپارچه بامبرگر و مشولم بود که توسط نخبگان تحلیل شد. در این پژوهش از روش نقاط مرجع راهبردی به عنوان یک روش کارآمد استفاده گردید.

نتایج پژوهش نشان داد که راهبرد مناسب برای مشاغل مدیریتی، تخصصی، اجرایی در وزارت ورزش و جوانان راهبرد متعهدانه و برای مشاغل خدماتی راهبرد ثانویه است. همچنین راهبرد مناسب زیرسیستم‌های توسعه منابع انسانی، ارزیابی عملکرد و پاداش و روابط با کارکنان در مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی متعهدانه و مشاغل خدماتی ثانویه است. بنابراین با توجه به نتایج پژوهش پیشنهاد می‌گردد در فرایند انتخاب کارکنان در وزارت ورزش و جوانان دقت زیاد، حمایت گسترده مسیر شغلی، انعطاف‌پذیری گسترده و تامین و ارتقای از داخل در اولویت قرار داشته باشند. همچنین در ساختار پرداخت تاکید بر ثبات رویه بیشتر باشد.

واژگان کلیدی: راهبرد، نقاط مرجع، منابع انسانی و وزارت ورزش و جوانان.

^۱ دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران

^۲ استادیار، مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Koroshveisi@iau.ac.ir

^۳ استادیار، مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران

^۴ استادیار، مدیریت ورزشی، گروه تربیت بدنی، واحد شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، ری، ایران

مقدمه

امروزه با توجه به موقعیت رقابتی که در بین سازمان‌ها وجود دارد، نمی‌توان از کارکنان انتظار داشت که بدون آموزش و بدون توجه، عملکرد مناسب و خوبی در مسیر موفقیت سازمان داشته باشند. بنابراین باید کارکنان مورد توجه قرار بگیرند و سعی شود با آموزش‌های مناسب از حداکثر ظرفیت و توانایی آنها در مسیر رسیدن به اهداف سازمانی استفاده گردد. توسعه منابع انسانی در هر سازمان، نیازمند راهبرد و راهکارهای اجرایی خاصی است. توسعه منابع انسانی شامل برنامه‌ها، سیستم‌ها و فعالیت‌هایی است که برای بهبود عملکرد کارکنان طراحی می‌شود (رضاپور و همکاران، ۱۳۹۵). هدف اصلی توسعه منابع انسانی شامل حل مشکلات فعلی عملکرد و جلوگیری از مشکلات و چالش‌های آتی عملکرد کارکنان است. در حالی که یک سازمان برای دستیابی به اهداف خود به توانمندسازی انسانی نیاز دارد، اما به او اجازه نمی‌دهد که در طولانی‌مدت به موفقیت دست یابد. منابع انسانی، مهم‌ترین سرمایه و مزیت رقابتی هر سازمان می‌باشد و بی‌شک توسعه منابع انسانی از محوری‌ترین فرایندها در مدیریت منابع انسانی است (جزنی و همکاران، ۱۳۸۹).

مدیریت منابع انسانی به عنوان یک رویکرد منسجم و راهبردی برای مدیریت با ارزش‌ترین دارایی سازمان تعریف شده است (آرمسترانگ^۱؛ اسنل و بوهندر^۲، ۲۰۰۶). بر این اساس، از سال ۱۹۸۰ به این سو ادبیات مربوط به مدیریت منابع انسانی تمرکز خود را به سمت رویکرد راهبردی جهت توسعه و اجرای سیاست‌ها و رویه‌های مدیریت منابع انسانی معطوف کرد (موسی‌خانی و مجرد، ۱۳۹۲). انور و عبدالله^۳ (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان «تاثیر مدیریت منابع انسانی در عملکرد سازمانی» به این نتیجه دست یافتند که عدم تمرکز با عملکرد سازمانی ارتباط مثبت و معناداری دارد. عبدلی و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند که مولفه‌های اثرگذار بر مدیریت منابع انسانی متنوع در سازمان‌های دولتی کشور شامل ویژگی‌های فردی (در مرکز مدل)، ویژگی‌های شغل، ویژگی‌های سازمانی و در خارجی‌ترین قسمت مدل، ویژگی‌های مدیران قرار دارند؛ بدین معنی که مدیران سازمان‌های دولتی در مدیریت منابع انسانی در جهت بهره‌مندی از استعدادهای جوان و نخبه کشور از اهمیت بسیار بالایی برخوردارند.

در دنیای امروز که شاهد تغییرات و تحولات شگرف در زمینه‌های مختلف هستیم، محیط با تلاطم زیادی مواجه و رقابت شدت زیادی پیدا کرده است. سیستم‌های سازمانی برای موفقیت باید از نوعی برنامه‌ریزی بهره گیرند که آینده‌نگر و محیط‌گرا باشد؛ به طوری که ضمن شناسایی عوامل محیطی، در افق زمانی بلندمدت تأثیر آنها بر سازمان و نحوه تعامل سازمان با آنها را مشخص کند. این نوع برنامه‌ریزی، در واقع همان برنامه‌ریزی راهبردی است که با بررسی محیط داخلی و خارجی سازمان، قوت‌ها و ضعف‌های داخلی و فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی را شناسایی و با در نظر داشتن چشم‌انداز و مأموریت سازمان، اهدافی بلندمدت برای سازمان تنظیم می‌کند و برای دستیابی به این اهداف، از بین گزینه‌های راهبردی، اقدام به انتخاب راهبردهایی می‌کند که مشخص می‌نمایند منابع

¹ Armstrong

² Snell and Bohlander

³ Anwar

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و جوانان

محدود سازمان (مالی، انسانی، امکانات و تسهیلات) باید به کدام یک از فعالیت های اولویت دار اختصاص یابند تا بدون اتلاف منابع و زمان، بهترین نتایج حاصل شوند و بیشترین بهره‌وری به دست آید (حمیدی و همکاران ۱۳۸۹). برنامه‌ریزی راهبردی به این سازمان‌ها کمک می‌کند تا بتوانند موقعیت درونی سازمان را در محیط متغیر، حفظ کنند. همانطور که برایسون (۱۹۹۱) معتقد است برنامه‌ریزی راهبردی به سازمان‌ها در پیش‌بینی تغییرات محیطی در پاسخ مؤثر به آنها کمک می‌کند. بر این اساس و با توجه به اهمیت سرمایه‌های انسانی و اجتماعی در تحقق مأموریت‌های سازمان، برنامه‌ریزی راهبردی منابع انسانی و طراحی نوعی معماری منابع انسانی مطلوب و مطابق با راهبردها و سیاست‌های کلان سازمان و نیز توسعه نوعی مدل شایستگی‌های محوری منابع انسانی به گونه‌ای که بتوان نسبت به برخورداری از نیروی انسانی شایسته در افق چشم‌انداز مطمئن گردید از ضروری‌ترین اقدامات در مدیریت منابع انسانی و البته از جمله الزامات برنامه راهبردی است. یکی از عمده‌ترین برنامه‌ریزی‌های سازمانی، برنامه‌ریزی منابع انسانی است. عامل مهم برای وجود برنامه‌ریزی منابع انسانی، برنامه‌ریزی در دستیابی به نیازهای مهارتی، آموزشی و در نهایت بهسازی منابع انسانی است. موثرترین راه دستیابی به مزیت رقابتی در شرایط فعلی، کارآمد کردن کارکنان سازمان‌ها با بهبود و بهسازی آنان است (باکسل و پورسل^۱، ۲۰۲۲). وجود برنامه‌ریزی راهبردی ضمن ایجاد نظم در مدیریت منابع انسانی سبب بهبود عملکرد سازمان‌ها نیز می‌گردد (هایدر و همکاران^۲، ۲۰۲۲). امجد^۳ و همکاران (۲۰۲۱) نشان دادند که شیوه‌های مدیریت منابع انسانی (آموزش و توسعه، ارزیابی عملکرد و پاداش) اثرات قابل توجهی بر عملکرد و پایداری سازمانی دارند. هدف اصلی مدیریت راهبردی منابع انسانی، ایجاد دیدگاه کلانی است که امکان پرداختن به مسائل اساسی کارکنان را فراهم می‌آورد. مدیریت راهبردی منابع انسانی موجب بهره‌مندی سازمان از کارکنان ماهر، متعهد و با انگیزه در تلاش برای رسیدن به مزیت رقابتی پایدار می‌شود (آرمسترانگ، ۲۰۰۶). هدف یک سازمان از آن، ایجاد حس هدف‌مندی و جهت‌دار بودن در محیط‌های اغلب پرتلاطم امروزی است تا به این وسیله نیازهای تجاری سازمان و نیازهای فردی و گروهی کارکنان سازمان از راه طراحی و اجرای برنامه‌ها و سیاست‌های منسجم و عملی منابع انسانی تامین شود (جانلو، ۱۳۹۶). در اهمیت و ضرورت انجام چنین پژوهشی باید بیان کرد که امروزه اهمیت عامل انسانی و نقش منحصربه‌فرد او به منزله یک منبع راهبردی از اهمیت و جایگاه والاتر از گذشته برخوردار است. در این راستا، به منابع انسانی سازمان، دیگر نه به عنوان هزینه، بلکه همانند دارایی‌های ارزشمندی برای کسب مزیت رقابتی نگریسته می‌شود. به همین دلیل، برنامه‌ریزی راهبردی منابع انسانی در سازمان‌ها اولویت یافته است. سازمان‌های امروزی دریافته‌اند که توجه به مدیریت منابع انسانی می‌تواند بر ابعاد مختلف سازمان تاثیرگذار باشد (خسروی‌زاده و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین در کشور ما به‌کارگیری مدل‌های تدوین راهبردهای منابع انسانی به دلیل نبودن دانش مربوطه، عدم توسعه‌گفتن راهبردی در این زمینه، همچنین عدم توجه به بومی‌سازی مدل‌ها و الگوهای موفق و نوین خارجی، کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

¹ Boxall & Purcell

² Haider & Tehseen

³ Amjad

مدل نقاط مرجع راهبردی، یکی از انواع برنامه راهبردی است. بامبرگر و فیگن‌بام^۱ (۱۹۹۶) در تلاشی برای سازگاری الگوهای فزاینده سیاسی در جهت تدوین راهبردهای منابع انسانی با الگوهایی که بر اساس نگرش برنامه‌ریزی عقلایی قرار دارند، از زاویه نقاط مرجع راهبردی به موضوع نگاه کردند تا بتوانند بدین وسیله فرآیند تدوین راهبردهای منابع انسانی را شرح دهند. پژوهشگران نقاط مرجع راهبردی منابع انسانی را بدین گونه تعریف می‌نمایند: «هدف‌ها یا الگوهای شاخصی که تصمیم‌گیرندگان سازمانی برای ارزیابی راه‌ها یا گوناگونی خود به‌کار می‌گیرند تا بتوانند بدین‌وسیله تصمیم‌های راهبردی را اتخاذ نمایند و اولویت‌های کل سیستم را به آگاهی گروه‌های ذی نفع اصلی برسانند» (چمنیان و همکاران، ۱۳۹۵).

ویژگی‌های راهبردهای منابع انسانی چهارگانه در مدل یکپارچه بامبرگر و مشولم به شرح زیر است:

راهبرد پدروانه: این راهبرد برای مشاغل ساده، تکراری و استانداردپذیر به‌کار گرفته می‌شود.

راهبرد ثانویه: برای مشاغل ساده، تکراری و استانداردپذیری مناسب است که نیروی کار مورد نیاز آنها به میزان کافی در بازار کار بیرون از شرکت موجود است و نیاز به پرورش و نگهداری این کارکنان نیست (موسی و همکاران، ۲۰۲۰).

راهبرد پیمانکارانه: برای آن دسته از مشاغل پیچیده و تخصصی مناسب است که استخدام دائمی و رسمی کارشناسان آنها برای سازمان مستلزم هزینه‌های بالایی است، چرا که سازمان به این نوع مشاغل در مقاطعی کوتاه و به صورت موقت نیاز دارد.

راهبرد متعهدانه: برای مشاغل پیچیده و تخصصی مورد استفاده قرار می‌گیرد، با این تفاوت که کارشناسان فعال در این مشاغل، به طور دائم مورد نیاز شرکت هستند و از آنجا که آنها در بسیاری موارد به شبکه پیچیده تولید و دانش خاص شرکت تسلط دارند، جایگزینی آنها به راحتی امکان‌پذیر نیست (اولسون و همکاران، ۲۰۱۸؛ ساکلی و همکاران، ۲۰۲۰).

برای تعیین نقاط مرجع راهبردی^۳ می‌توان یک ماتریس سه بعدی رسم نمود:

- بعد توانایی‌های داخلی: در این بعد به هدف‌هایی توجه می‌شود که راه‌های راهبردی (فرآیندهای منابع انسانی) را در مقایسه با مقاصد راهبردی (محصول) مورد تایید قرار می‌دهند.

- بعد شرایط خارجی: به منابع محدود و یا گسترده گروه‌های مختلف ذی نفع و نهادها مانند مشتریان، رقبای یا سازمان‌های قانون گذاری توجه می‌شوند.

- بعد زمان: هدف‌ها تا چه اندازه وضع گذشته (در مقایسه با وضع آینده یا مطلوب) را تایید می‌کنند (بامبرگر و مشولم، ۱۳۸۴).

مدل نقاط مرجع راهبردی، از تئوری‌های مدیریت راهبردی است. تئوری نقاط مرجع راهبردی بیان می‌کند که با شناسایی نقاط مرجع راهبردی سازمان که تاثیر عمده‌ای بر فعالیت‌ها و عملکرد سازمان دارند، می‌توان تصمیمات

¹ Bamberger

² Cuskelly

³ Strategic reference points

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و جوانان

راهبردی سازمانی را اتخاذ نمود. نقاط مرجع راهبردی به عنوان هدف‌ها و نقاط ارجاع هستند که مدیران از آنها در ارزیابی گزینه‌ها، اتخاذ تصمیمات راهبردی و در مخابره کردن اولویت‌های سازمانی به افراد کلیدی سیستم‌ها استفاده می‌کنند (اسدی گرجی و همکاران، ۱۳۹۹). نقاط مرجع راهبردی به عنوان یک حلقه واسط، تمایلات قدرت سیاسی در سازمان را با رویکرد علمی در راهبرد منابع انسانی پیوند داده است. نقاط مرجع راهبردی با استفاده از ویژگی‌های مشاغل، ویژگی‌های مورد انتظار از کارکنان و ویژگی‌های زیر سیستم‌های منابع انسانی تعیین می‌شوند (ایکساو و همکاران^۱، ۲۰۱۹).

امروزه سازمان‌های ورزشی همانند سازمان‌های غیرورزشی در معرض تغییر و تحولات محیطی و جهانی قرار دارند. به همین دلیل در هزاره سوم سازمان‌های ورزشی همانند سازمان‌ها و نهادهای سایر حوزه‌های اجتماعی و اقتصادی برای بقا و کسب موفقیت در عرصه رقابت ملی و بین‌المللی نیازمند تبدیل به سازمان‌هایی راهبردمحور هستند (مرعشیان و علی‌دوست قهفرخی، ۱۳۹۷). نقش مدیریت در سازمان‌های ورزشی امروزی به ویژه اگر با رویکردی راهبردی و برنامه‌محور همراه باشد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این دنیای رقابتی، دیگر تمسک به شیوه‌های سنتی مدیریت پاسخگو نیست، بلکه لازم است با داشتن چشم‌اندازهایی وسیع و عمیق و با استفاده از مدیریت راهبردمحور به دنبال تحقق رسالت‌های سازمان‌ها بود. از جمله سبک‌های مدیریتی که می‌تواند در دنیای پرفراز و نشیب سازمان امروز به موفقیت سازمان کمک شایان کند، مدیریت راهبردی است (علی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴). نتایج مشخص چنین مدیریتی را می‌توان به عینه مشاهده نمود. تا زمانی که برای یک سازمان هدفی مشخص نشود، آن سازمان نمی‌داند به کجا می‌خواهد برود و اگر هدف مشخص شود، ولی برنامه‌ریزی نشود، سازمان نمی‌داند چگونه به هدف برسد. بنابراین هر سیستمی که خواهان موفقیت است، باید اهداف مشخصی داشته باشد و نحوه و زمان رسیدن به آن هدف را نیز تعیین کند تا براساس برنامه تهیه‌شده به سوی اهداف موردنظر پیش برود و همواره ناظر بر حرکت خود باشد تا انحرافات احتمالی را شناسایی و تعدیل کند (خسروی‌زاده و حمیدی، ۱۳۹۰). در نتیجه، ورزش نیز همانند هر سیستم دیگر نیازمند تدوین اهداف کلان، راهبردها و برنامه‌های اجرایی است تا ضمن آگاهی از مسیر حرکت بتواند از هر گونه دوباره‌کاری، بیراهه‌رفتن و هدر رفتن منابع مالی، انسانی، فیزیکی و اطلاعاتی اجتناب ورزد. صمیمی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «تدوین مدل مبتنی بر تفکر راهبردی مدیریت منابع انسانی ورزش ایران» پیشنهاد کردند سازمان‌ها با توجه بیشتر به کارکنان از طریق افزایش انگیزه و بالابردن سطح آگاهی و دانش کارکنان در جهت بالا بردن اطلاعات کارکنان در زمینه تفکر راهبردی کوشا باشند. خادم‌لو و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان «تدوین مدل نظری راهبردها و پیامدهای به کارگیری منابع انسانی شایسته در ادارات تربیت‌بدنی دانشگاه‌های سراسر کشور» نشان دادند که راهبردها شامل تفکر راهبردی، تحول سازمانی و نوآوری سازمانی و همچنین پیامدها شامل توسعه فرهنگ سازمان، توسعه سازمانی، بهره‌وری، توسعه اجتماعی، مقوله محیطی و پرورش تفکر راهبردی در سازمان‌های ورزشی دانشگاه‌ها هستند. عمادی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود با عنوان «طراحی و تدوین برنامه راهبردی نظام مدیریت منابع انسانی در وزارت ورزش و جوانان» نشان دادند که در مجموع ۱۴ قوت، ۷ ضعف، ۹ فرصت و ۷ تهدید وجود دارد و به لحاظ موقعیت راهبردی در جایگاه تهاجمی است.

¹ Xiao

همچنین از تحلیل و مقایسه عوامل داخلی و خارجی در مجموع ۸ راهبرد تدوین گردید. حسنی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهش خود با عنوان «طراحی و تدوین برنامه راهبردی توسعه مدیریت منابع انسانی تربیت بدنی یک سازمان نظامی با رویکرد آموزشی» در مجموع ۱۳ قوت، ۱۳ ضعف، ۱۲ فرصت و ۸ تهدید در تربیت بدنی سازمان مورد نظر یافتند و به لحاظ موقعیت راهبردی، جایگاه تهاجمی به دست آمد. برای تدوین راهبردها از روش تجزیه و تحلیل سوات استفاده و ۵ راهبرد تدوین گردید. برای اولویت‌بندی راهبردها از تکنیک ماتریس برنامه‌ریزی راهبردی کمی استفاده شد. چالادورای و کروین (۲۰۱۸) اعتقاد دارند که منابع انسانی در سازمان‌های ورزشی به عنوان مهم‌ترین گام در کیفیت خدمات و عملکرد سازمان در نظر گرفته می‌شوند. همچنین بیان کردند که موفقیت هر سازمان ورزشی تا حد زیادی بستگی به منابع انسانی حرفه‌ای دارد. نتایج پژوهش‌های صورت گرفته نشان‌دهنده این است که منابع انسانی برای سازمان‌های ورزشی اهمیت ویژه‌ای دارند، اما تدوین راهبردی برای مدیریت این منابع از اهمیت بالای برخوردار است. در پژوهش‌های قبلی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع راهبردی بررسی نشده است. پس می‌توان گفت جای انجام این نوع پژوهش در سازمان‌های ورزشی خالی می‌باشد و یکی از دلایل اصلی و مهم پرداختن به این موضوع در پژوهش حاضر تلاش در جهت رفع این نقطه ضعف بوده است. لذا این تحقیق به دنبال پاسخگویی به این پرسش است:

راهبردهای مناسب منابع انسانی بر اساس مدل نقاط مرجع راهبردی در وزارت ورزش و جوانان جمهوری اسلامی ایران کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی و ترکیبی بود که به لحاظ هدف کاربردی است و با استفاده از الگوی راهبردهای پیمایشی انجام گرفت؛ بدین معنی که برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع از روش کتابخانه‌ای و همچنین برای تعیین و شناسایی اطلاعات از مصاحبه و پرسش‌نامه با روش میدانی استفاده شد. ابزار پژوهش مصاحبه با نخبگان و پرسش‌نامه نقاط مرجع راهبردی بود. این پرسش‌نامه از ۲ بخش تشکیل شده است: ۸ سوال ویژگی‌ها و شرایط مشاغل، ۹ سوال ویژگی‌های مورد انتظار از کارکنان است که از طریق مصاحبه و همچنین بررسی پیشینه پژوهش بر اساس مدل بامبرگر و مشولم به دست آمده است. روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه توسط ۱۰ نفر از اساتید مدیریت ورزشی بررسی و تایید شده است. پایایی پرسش‌نامه نیز توسط آزمون آلفای کرونباخ تایید شد. جامعه آماری این پژوهش را مدیران، معاونان و کارشناسان وزارت ورزش و جوانان تشکیل می‌دادند. روش نمونه‌گیری از نوع هدفمند بود. نمونه آماری این پژوهش شامل ۱۲ نفر از مدیران، معاونان و کارشناسان خبره وزارت ورزش و جوانان بودند که حیطه تخصصی آنها منابع انسانی بود. این تحقیق از لحاظ موضوعی، مکانی و زمانی به ترتیب در حیطه مدیریت منابع انسانی و در مورد تدوین راهبرد منابع انسانی وزارت ورزش و جوانان در دوره زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ می‌باشد.

مراحل انجام تحقیق

الف) دسته‌بندی مشاغل در وزارت ورزش

کلیه مشاغل موجود در وزارت ورزش و جوانان به چهار گروه تقسیم‌بندی شد:

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و جوانان

- ۱- مشاغل مدیریتی
- ۲- مشاغل تخصصی
- ۳- مشاغل اجرایی
- ۴- مشاغل خدماتی

ب) نقاط مرجع راهبردی اصلی

انتخاب گونه مناسب راهبردی مشاغل با نگرش راهبردی با لحاظ نمودن نقاط مرجع راهبردی با معیارهای زیر صورت پذیرفت:

- ۱- تفاوت مشاغل از نظر امکان یا عدم امکان کنترل فرآیند و یا ضرورت و عدم ضرورت کنترل فرآیند (سادگی یا پیچیدگی مشاغل)
- ۲- تفاوت مشاغل از منظر وجود نیروی انسانی در بازار کار داخل سازمان و یا امکان و به صلاح بودن تامین آن از خارج سازمان

تعیین نقاط مرجع راهبردی فرعی

نقاط مرجع راهبردی فرعی، متغیرهایی هستند که از میانگین مقادیر آنها می توان به مقادیر دو نقاط مرجع راهبردی اصلی دست یافت و از این طریق مختصات گونه راهبردی مناسب سرمایه انسانی را تعیین نمود. متغیرهای هر یک از دو بعد نقاط مرجع راهبردی اصلی شامل انواع زیر می باشد:

الف) متغیرهای مربوط به ویژگی های نوع مشاغل (منطق راهبردی) که مقتضیات مشاغل راهبردی را مورد سوال قرار می دهد.

ب) متغیرهای مربوط به ویژگی های مورد انتظار از کارکنان (اهداف راهبردی) که وضعیت آرمانی سرمایه انسانی شامل اهداف، شایستگی، تعهد، سازگاری و انعطاف پذیری را مورد سوال قرار می دهند.

تعیین مختصات راهبردی مشاغل

برای هر کدام از پرسش های مربوط به نقاط مرجع راهبردی فرعی، دامنه پاسخ ها بین صفر و صد در نظر گرفته شده است. به همین منظور جدول مختصات مربوط به مشاغل بین صفر و صد نشانه گذاری شده اند. لذا چنانچه مقدار نقاط مرجع راهبردی اصلی حاصل از میانگین پاسخ نقاط مرجع راهبردی فرعی بیش از ۵۰ درصد باشد، به معنی پاسخ مثبت به اعمال کنترل بازده و گرایش به تامین نیرو از بازار کار خارجی است.

تعیین مختصات نقاط مرجع راهبردی اصلی مشاغل (نقاط مرجع راهبردی اصلی)

پس از تعیین میانگین نقطه نظرات خبرگان در قالب دو نقاط مرجع راهبردی، میانگین هر کدام از نقاط مرجع راهبردی برای تمام پاسخ دهندگان در مورد هر کدام از مشاغل چهارگانه (مدیریتی، تخصصی، اجرایی و خدماتی) محاسبه می شود. و محدوده راهبرد هر کدام از مشاغل با توجه به میانگین و انحراف معیار هر کدام از نقاط مرجع راهبردی اصلی تعیین و ترسیم می گردد. تجزیه و تحلیل داده ها، فرآیندی چند مرحله ای است که طی آن داده هایی که به طرق مختلف جمع آوری شده اند تلخیص، دسته بندی و در نهایت پردازش می شوند تا زمینه برقراری انواع تحلیل ها و ارتباط بین داده ها به منظور یافتن مناسب ترین پاسخ برای سوالات تحقیق فراهم آید. در این فرآیند، داده ها هم از

لحاظ مفهومی و هم از جنبه تجربی پالایش می‌شوند. همچنین از نرم‌افزار اس. پی. اس. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش ابتدا برای استخراج نقاط مرجع راهبردی اصلی مصاحبه با متخصصان حوزه منابع انسانی وزارت ورزش و جوانان صورت گرفت که خروجی این بخش در جدول ۱ و ۲ ارائه گردیده است. نقاط مرجع راهبردی شامل ۱۰ گویه مربوط به کنترل/بازده و ۷ گویه مربوط به بازار کار داخلی/خارجی بود.

جدول ۱: نقاط مرجع راهبردی اصلی

نقاط مرجع راهبردی فرعی مربوط به کنترل فرآیند/بازده	
میزان پیچیدگی نوع کار در مشاغل مورد نظر	میزان پیچیدگی مشاغل
میزان تغییر در پیچیدگی مشاغل در اثر تغییرات فناوری	
نحوه ارزیابی عملکرد در مشاغل (در حین کار یا پایان دوره)	
میزان شدت ارزیابی و کنترل در مشاغل	
میزان نیاز به خلاقیت و نوآوری کارکنان	میزان نیاز به آزادی عمل کارکنان
میزان نیاز به تنوع مهارت‌های کارکنان	
میزان نیاز به تحصیلات عالی کارکنان	
میزان نیاز به تجربه و کسب مهارت‌های خاص حین کار	
میزان نیاز به انعطاف‌پذیری کارکنان	
نقاط مرجع راهبردی فرعی مربوط به بازار کار داخلی/خارجی	
میزان وجود نیروی کار با کیفیت و مناسب در بازار کار	میزان وجود سازمان‌های معتبر به منظور برون‌سپاری فعالیت‌ها
میزان وجود سازمان‌های معتبر به منظور برون‌سپاری فعالیت‌ها	
میزان احتمال بروز مشکلات امنیتی و فیزیکی	
میزان قابلیت استفاده از دانش جدید در سایر سازمان‌ها	
میزان اهمیت برخورداری از امنیت شغلی در مسیر شغلی	میزان اهمیت برخورداری از کارکنان
میزان نیاز به تطابق افراد با فرهنگ سازمانی سازمان ورزشی	
میزان نیاز به تعهد و وفاداری کارکنان	

در جدول ۲ گویه‌های مربوط به زیرسیستم‌های منابع انسانی شامل تامین نیروی انسانی، ارزیابی عملکرد و پاداش و همچنین روابط کارکنان ارائه گردیده است:

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و جوانان

جدول ۲: گویه‌های مربوط به زیرسیستم‌های منابع انسانی

زیرسیستم	گویه	گزینه‌های راهبردی منابع انسانی		
		متعهدانه	پیمانکارانه	پدرانه
زیرسیستم تامین نیروی انسانی	میزان دقت در انتخاب و استخدام کارکنان	با دقت زیاد	با دقت	بسیار محدود
	وجود مسیر پیشرفت شغلی مشخص و متنوع برای کارکنان	گسترده	محدود	متوسط
	نحوه تامین نیروی مورد نیاز برای مشاغل مهم و کلیدی از کارکنان درون سازمان	توجه زیاد به داخل	اکثرا از خارج	تا اندازه ای توجه به داخل
	میزان انعطاف پذیر بودن سیستم تامین نیروی انسانی (توانایی اتخاذ تصمیمات مناسب با شرایط متغیر)	زیاد	بسیار زیاد	کم
زیرسیستم ارزیابی عملکرد و پاداش	رویکرد اصل برابری در پرداخت‌ها	داخلی	خارجی	داخلی
	مبنای پرداخت	مبتنی بر عملکرد در سطح فردی و گروهی	مبتنی بر عملکرد و مهارت فردی و ارزیابی توسط سرپرستان	مشارکت محدود در سود و پرداخت
	میزان کمک به کارکنان	زیاد	کم	زیاد
	استفاده از سیستم ارزیابی عملکرد	گسترده (بازخورد ۳۶۰ درجه ای)	متوسط (مانند ۳۶۰ درجه ای)	محدود
زیرسیستم روابط کارکنان	مشاغل	گسترده، غنی و خود مدیریتی	غنی شده	محدود
	ویژگی چندوظیفه‌ای	به صورت گسترده	به صورت گسترده	محدود
	فرصت مشارکت کارکنان	زیاد	استقلال عمل زیاد	محدود

وجود تیم‌های کاری	خود مدیریتی	خود مدیریتی	محدود	محدود
خودگردان				
نوع کنترل	بازده	بازده	فرآیندی	شدید فرآیندی
ابزار کنترل	فرهنگ سازمانی	فرهنگ کاری	سرپرستی	سرپرستی
		(حرفه‌ای)		
رسیدگی به شکایات	دارای سیستم	محدود	دارای سیستم	عدم اجازه ابراز
	قوی		قوی	نظر به کارکنان

بررسی و تدوین راهبرد منابع انسانی در وزارت ورزش و جوانان

تحلیل توصیفی

در جدول زیر اطلاعات نقاط مرجع راهبردی ارائه گردیده است:

جدول ۳: میانگین ضرایب اهمیت پرسش‌ها

نقاط مرجع راهبردی	فرعی مربوط به کنترل فرآیند/بازده	میانگین	واریانس
ویژگی‌های مشاغل و ویژگی‌های مورد انتظار از کارکنان	میزان پیچیدگی نوع کار در مشاغل مورد نظر	۴/۱۲	۰/۶۵
	میزان تغییر در پیچیدگی مشاغل در اثر تغییرات فناوری	۳/۶۳	۰/۷۱
	نحوه ارزیابی عملکرد در مشاغل (در حین کار یا پایان دوره)	۴/۰۱	۰/۶۶
	میزان شدت ارزیابی و کنترل در مشاغل	۴/۸۴	۰/۵۹
	میزان نیاز به خلاقیت و نوآوری کارکنان	۴/۷۴	۰/۶۳
	میزان نیاز به آزادی عمل کارکنان	۴/۱۴	۰/۷۲
	میزان نیاز به تنوع مهارت‌های کارکنان	۳/۹۶	۰/۷۳
	میزان نیاز به تحصیلات عالی کارکنان	۴/۵۶	۰/۵۸
	میزان نیاز به تجربه و کسب مهارت‌های خاص حین کار	۴/۵۴	۰/۵۳
	میزان نیاز به انعطاف‌پذیری کارکنان	۳/۷	۰/۶۸
	میانگین	۴/۲۲	۰/۷۱
نقاط مرجع راهبردی	فرعی مربوط به بازار کار داخلی/خارجی	میانگین	واریانس
ویژگی‌های مشاغل و ویژگی‌های مورد انتظار از کارکنان	میزان وجود نیروی کار با کیفیت و مناسب در بازار کار	۴/۴۵	۰/۶۳
	میزان وجود سازمان‌های معتبر به منظور برون‌سپاری فعالیت‌ها	۳/۶۹	۰/۶۶
	میزان احتمال بروز مشکلات امنیتی و فیزیکی	۴/۱۴	۰/۶۴
	میزان قابلیت استفاده از دانش جدید در سایر سازمان‌ها	۴/۲۶	۰/۷۴
	میزان اهمیت برخورداری از امنیت شغلی در مسیر شغلی	۳/۸۷	۰/۷۶
	میزان نیاز به تطابق افراد با فرهنگ سازمانی سازمان ورزشی	۴/۰۲	۰/۷۷
	میزان نیاز به تعهد و وفاداری کارکنان	۳/۸۶	۰/۸۱
	میانگین	۴/۰۴	۰/۶۹

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و جوانان

نتایج جدول ۳ گویای آن است که میانگین نظر خبرگان برای دو بخش نقاط مرجع راهبردی فرعی مربوط به کنترل فرآیند/بازده و نقاط مرجع راهبردی فرعی مربوط به بازار کار داخلی/خارجی بالاتر از حد متوسط ۳ قرار دارد که نشان می‌دهد گویه‌ها و سوالات پژوهش در این بخش‌ها دارای اعتبار مناسبی می‌باشند.

میانگین پاسخ‌های مربوط به کنترل بازده یا فرآیند

میانگین پاسخ‌های مرتبط با میزان کنترل بازده یا فرآیند مشاغل چهارگانه وزارت ورزش و جوانان در جدول ۴ درج گردیده است. در مشاغل مدیریتی از جمله عواملی که به کنترل بازده تاکید می‌نمایند، میزان نیاز به تحصیلات عالی کارکنان به میزان ۸۱/۹۶ می‌باشند. در حالی که میزان تغییر در پیچیدگی مشاغل در اثر تغییرات فناوری به میزان ۶۵/۵۴ دارای کمترین میزان بود.

بیشترین اختلاف نظر در میانگین پاسخ خبرگان در نقاط مرجع راهبردی مربوط به مشاغل مدیریتی با ۲۴/۶ مربوط به میزان شدت ارزیابی و کنترل در مشاغل می‌باشد.

در مشاغل تخصصی نیز میزان نیاز به تحصیلات عالی کارکنان با میزان ۷۹/۶۱ بیشترین میزان را داشت.

بیشترین اختلاف نظر در میانگین پاسخ خبرگان در نقاط مرجع راهبردی مربوط به مشاغل تخصصی با ۳۴/۲۷ مربوط به نحوه ارزیابی عملکرد در مشاغل (در حین کار یا پایان دوره) می‌باشد.

مقایسه نقاط مرجع راهبردی فرعی مربوط به کنترل فرآیند/بازده مشاغل مدیریتی و تخصصی نشانگر میانگین آن به ترتیب ۷۵/۷۴ و ۷۱/۶۳ می‌باشد که این ارقام نشانگر تمایل قابل توجه خبرگان به کنترل بازده عملکرد کارکنان این مشاغل (به جای توجه به فرآیند کاری) می‌باشد.

جدول ۴: پاسخ‌های موافق با ضرورت کنترل بازده/فرآیند (نقطه مرجع راهبردی اصلی)

درصد پاسخ‌های موافق با ضرورت کنترل بازده-فرآیند		مشاغل مدیریتی		مشاغل تخصصی		مشاغل اجرایی		مشاغل خدماتی	
شماره پرسش	پرسش‌ها	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
۱	میزان پیچیدگی نوع کار در مشاغل مورد نظر	۷۹	۱۵/۸	۷۴/۸۰	۲۶/۴۷	۶۶/۵۶	۳۱/۴۸	۴۵/۵۸	۳۲/۳۶
۲	میزان تغییر در پیچیدگی مشاغل در اثر تغییرات فناوری	۶۵/۵۴	۱۹/۲۵	۷۸/۵۶	۲۴/۵۷	۶۰/۱۴	۲۸/۲۲	۴۶/۴۵	۱۷/۲۵
۳	نحوه ارزیابی عملکرد در مشاغل (در حین کار یا پایان دوره)	۷۰/۶۵	۲۳	۶۹/۶۵	۳۴/۲۷	۶۹/۶	۳۱/۴۹	۴۹/۷۵	۲۲/۵۶
۴	میزان شدت ارزیابی و کنترل در مشاغل	۷۴/۶۶	۲۴/۶	۷۲/۱۴	۲۸/۴۷	۶۴/۶۳	۳۱/۳۰	۴۷/۱۹	۲۵

۵	میزان نیاز به خلاقیت و نوآوری کارکنان	۷۹/۷۹	۲۱/۲۳	۷۱/۸۹	۲۴/۴۷	۶۶/۳۷	۲۱/۳۶	۵۰/۵۵	۳۷/۳۶
۶	میزان نیاز به آزادی عمل کارکنان	۷۱/۶۳	۱۹/۵۹	۶۱/۳۹	۲۸/۵۹	۶۸/۳۴	۱۹/۸۷	۴۴/۹۶	۲۹/۴۵
۷	میزان نیاز به تنوع مهارت‌های کارکنان	۷۶/۹۵	۲۲/۳۶	۷۰/۵۲	۱۹/۱۴	۶۵/۷۸	۲۹/۷۷	۴۵/۴۵	۳۰/۴۵
۸	میزان نیاز به تحصیلات عالی کارکنان	۸۱/۹۶	۲۰/۲۳	۷۹/۶۱	۲۷/۵۵	۶۴/۸۴	۱۷/۲۹	۴۸/۹۶	۳۱/۱۹
۹	میزان نیاز به تجربه و کسب مهارت‌های خاص حین کار	۷۷/۶۲	۱۸/۸۹	۷۱/۶۱	۳۱/۵۹	۶۳/۱۴	۲۳/۴۷	۴۷/۸۸	۱۹/۷۸
۱۰	میزان نیاز به انعطاف‌پذیری کارکنان	۷۹/۶۳	۱۹	۶۹/۰۱	۲۹/۲۵	۶۱/۲۱	۲۵/۴۷	۵۲/۳۷	۲۱/۱۱
میانگین		۷۵/۷۴	۱۲/۴۵	۷۱/۶۳	۱۱/۳۶	۶۵/۶۳	۹/۹۶	۴۷/۹۰	۸/۴۵

میانگین پاسخ‌های مربوط به بازار کار داخلی یا خارجی

در جدول ۵، میانگین پاسخ‌های مربوط به موافقت با بازار کار داخلی/خارجی درج گردیده است. در مشاغل مدیریتی بالاترین میانگین مربوط به میزان نیاز به تعهد و وفاداری کارکنان با میانگین ۸۵/۱۲ و با میانگین کل ۸۱/۸۷ بیانگر تاکید صریح خبرگان به تمایل به بازار کار داخلی است. بیشترین اختلاف نظر خبرگان در نقاط مرجع راهبردی فرعی مربوط به میزان وجود سازمان‌های معتبر به منظور برون‌سپاری فعالیت‌ها با انحراف معیار ۲۷/۱۴ می‌باشد. در مشاغل تخصصی بالاترین میانگین مربوط به میزان احتمال بروز مشکلات امنیتی و فیزیکی با میانگین ۷۹/۵۴ بوده است. در مجموع در تمام پرسش‌های ارائه شده در نقاط مرجع راهبردی فرعی مربوط به بازار کار داخلی/خارجی گرایش به بازار کار داخلی با میانگین کل ۷۶/۶۵ و انحراف معیار ۱۱/۶۹ مشهود می‌باشد. همچنین در مشاغل اجرایی میزان اهمیت برخورداری از امنیت شغلی در مسیر شغلی با میانگین ۷۱/۵۲ بالاترین میانگین و میزان نیاز به تعهد و وفاداری کارکنان با ۵۹/۱۴ پایین‌ترین میانگین را داشتند.

جدول ۵: پاسخ‌های موافق با بازار کار داخلی/خارجی (نقطه مرجع راهبردی اصلی)

درصد پاسخ‌های موافق با بازار کار داخلی/خارجی		مشاغل مدیریتی		مشاغل تخصصی		مشاغل اجرایی		مشاغل خدماتی	
شماره پرسش	پرسش‌ها	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
۱	میزان وجود نیروی کار با کیفیت و مناسب در بازار کار	۷۸/۴۵	۲۵/۳۶	۷۴/۱۲	۲۷/۴۵	۶۶/۷۸	۲۴/۲۵	۵۰/۲۵	۲۵/۱۴

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و جوانان

۲	میزان سازمان‌های معتبر به منظور برون‌سپاری فعالیت‌ها	۸۱/۸۵	۲۸/۷۴	۷۷/۸۵	۳۰/۴۹	۶۵/۷۴	۲۶/۱۴	۴۵/۸۵	۳۰/۶۵
۳	میزان احتمال بروز مشکلات امنیتی و فیزیکی	۷۹/۴۷	۲۷/۹۲	۷۹/۵۴	۲۷/۴۷	۶۳/۷۸	۲۲/۵۷	۴۹/۷۸	۲۷/۴۷
۴	میزان قابلیت استفاده از دانش جدید در سایر سازمان‌ها	۸۲/۸۸	۱۷/۵۱	۷۵/۸۸	۲۴/۵۶	۶۹/۴۷	۲۲/۱۷	۴۴/۲۲	۲۹/۵۹
۵	میزان اهمیت برخورداری از امنیت شغلی در مسیر شغلی	۸۳/۴۹	۲۴/۵۲	۷۸/۴۹	۲۹/۷۸	۷۱/۵۲	۲۹/۱۴	۴۲/۰۳	۳۴/۸۵
۶	میزان نیاز به تطابق افراد با فرهنگ سازمانی ورزشی	۷۹/۷۰	۲۱/۷۸	۷۶/۷۰	۲۱/۲۰	۶۲/۷۰	۲۷/۵۸	۴۳/۷۰	۲۱/۵۴
۷	میزان نیاز به تعهد و وفاداری کارکنان	۸۵/۱۴	۲۰/۱۲	۷۵/۸۵	۲۰/۲۶	۵۹/۱۴	۱۹/۷۴	۴۱/۱۰	۳۲/۶۳
میانگین		۸۱/۸۷	۸/۴۵	۷۶/۶۵	۱۱/۶۹	۶۷/۴۵	۹/۷۵	۴۵/۲۷	۵/۳۶

جدول ۶: مقادیر مختصات نقاط مرجع راهبردی

نقاط مرجع راهبردی		مشاغل		
		مدیریتی	تخصصی	اجرایی
پاسخ‌های موافق با ضرورت کنترل	میانگین	۷۵/۷۴	۷۱/۶۳	۶۵/۶۳
بازده	انحراف معیار	۱۲/۴۵	۱۱/۳۶	۹/۹۶
پرسش‌های موافق با بازار کار داخلی	میانگین	۸۱/۸۷	۷۶/۶۵	۶۷/۴۵
	انحراف معیار	۸/۴۵	۱۱/۶۹	۹/۷۵

جدول ۷: مقایسه گونه‌های مناسب راهبردی در وزارت ورزش

میزان تمایل به بازار کار داخلی	۱۰۰
موقعیت راهبرد پیمانکارانه	موقعیت راهبرد متعهدانه
۵۰	۱۰۰
فرآیند *	میزان ضرورت کنترل بازده
موقعیت راهبرد ثانویه	موقعیت راهبرد پدرانه
	میزان تمایل به بازار کار
	خارجی *

راهنما: ▲ مدیریتی، ▲ تخصصی، ▲ اجرایی، ▲ خدماتی

راهبردهای سرمایه انسانی در وزارت ورزش و جوانان

با توجه به شناسایی گونه‌های مناسب راهبردی برای مشاغل چهارگانه وزارت ورزش از طریق معلوم نمودن گرایش خوشه‌های مربوط به میانگین نظر خبرگان، ویژگی‌های نگرش یکپارچه از همراستایی سه پارامتر منطق، هدف و وسیله در تدوین راهبرد متعهدانه برای مشاغل مدیریتی، تخصصی، اجرایی و راهبرد ثانویه برای مشاغل خدماتی استفاده می‌گردد.

راهبرد سرمایه انسانی در وزارت ورزش و جوانان

این اهداف شامل ویژگی‌های مورد انتظار از کارکنانی است که مشاغل راهبردی وزارت ورزش و جوانان به آنها نیاز دارد. چارچوب دایر و هولدر (۱۹۸۸) یکی از فراگیرترین دیدگاه‌ها از هدف‌های راهبردی را ارائه می‌کند. آنها بر این باورند که مقاصد مورد توجه راهبردهای منابع انسانی، دارای چهار بعد اصلی متفاوت‌اند:

ایفای نقش

دامنه نقشی که انتظار می‌رود کارکنان ایفا کنند؛ یعنی آیا افراد نقشی محدود، مشخص و ثابت ایفا می‌کنند و یا نقشی گسترده، مبهم و پویا بر عهده دارند.

ترکیب نیروی کار

ماهیت ترکیب نیروی کار، به نحوه انتخاب مدیران (میزان آزادی عمل و محدودیت در انتخاب)، آمیزه مهارت‌ها و تعداد نیروها (برای مثال نسبت سرکارگر به کارکنان) اشاره دارد.

شایستگی

میزان شایستگی مورد انتظار (برای مثال سطح دانش و مهارت کارکنان)

تعهد

تعهد مورد انتظار، درجه یا میزانی است که منافع کارکنان با منافع مدیران سازگار می‌باشد و شامل تعهد به سازمان و نحوه نگرش به سازمان است.

با توجه به فراگیر بودن این چارچوب، بامبرگر و مشولم، دو بعد دیگر را به آن افزوده‌اند:

انعطاف‌پذیری سریع

مقصود از انعطاف‌پذیری سریع یا توان نشان دادن واکنش سریع، این است که سیستم منابع انسانی تا چه حد می‌تواند در برابر تغییرات محیط خارج سازمان، واکنش سریع نشان دهد.

سازگاری

درجه یا میزانی است که اجزای متعدد سیستم منابع انسانی با هم سازگارند. با توجه به دیدگاه لادو و ویلسان (۱۹۹۴) در راهبردهای منابع انسانی برای هم‌افزایی سیستم، ارزش ویژه داده می‌شود و این هم‌افزایی در سازمان‌هایی دیده می‌شود که در آنها سیستم منابع انسانی به عنوان یک منبع بالقوه، از نظر مزیت پایدار رقابتی برای سازمان، مورد توجه قرار می‌گیرد.

با توجه به ۶ بعد یاد شده اهداف راهبردی منابع انسانی وزارت ورزش و جوانان به تفکیک، برای مشاغل با راهبردهای مختلف به صورت زیر پیشنهاد می‌شود:

اهداف راهبردی منابع انسانی برای مشاغل مدیریتی، تخصصی، اجرایی و خدماتی

ایفای نقش

برای مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی با توجه به راهبرد متعهدانه ایفای نقش گسترده و نوع کار مبهم و پویاست. خلاقیت و نوآوری بسیار زیاد است، انتظار زیادی برای عملکرد وجود دارد و میزان اعمال کنترل اندک می‌باشد؛ به طوری که افراد شاغل خدمتدار هستند. در واقع در راهبرد متعهدانه، هدف‌ها عبارت‌اند از: تأمین و نگهداری نیرو کار ماهری که بتواند چندین کار را انجام دهد و نیاز به سرپرستی چندان زیادی ندارد.

ترکیب نیروی کار

برای مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی آزادی عمل در انتخاب مدیران ستادی و صف وجود دارد. با توجه به اینکه این مشاغل تخصصی هستند و درک فرآیندهای مربوط به آنها پیچیده می‌باشد، لازم است شاغلان مهارت‌های بالایی در تخصص خود داشته باشند.

شایستگی

شایستگی مورد انتظار از کارکنان در مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی در وزارت ورزش و جوانان زیاد است؛ چراکه افراد در این مشاغل باید از دانش و مهارت بالا و توانایی‌های بالقوه برخوردار باشند تا بتوانند اهداف راهبردی سازمان را تأمین نمایند.

تعهد

در راهبرد متعهدانه بر فرآیند همگون ساختن منافع فردی کارکنان با منافع مدیریت تأکید زیادی می‌شود. پس در این مشاغل تعهد به سازمان بالاست و افراد نگرشی همراه با پایبندی به سازمان دارند. برخورداری از نیروهایی با بیشترین میزان تعهد، وفاداری و احساس تعلق به سازمان مهم است تا سازمان بتواند با اطمینان از ثبات نیروهای راهبردی خود، برای توسعه و به‌کارگیری آنها برنامه‌ریزی نماید.

انعطاف‌پذیری سریع

در راهبرد متعهدانه برای دو ویژگی انعطاف‌پذیری و نشان دادن واکنش سریع در برابر رویدادها ارزش زیادی قائل می‌شوند. از این رو در مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی در وزارت ورزش و جوانان برخورداری از نیروهایی با حداکثر انعطاف‌پذیری که بتوانند با انگیزه درونی، راه‌حل‌های مناسبی برای ابعاد غیرقابل پیش‌بینی و شرایط مختلف شغل و محیط بیابند، حائز اهمیت است.

سازگاری

در مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی در وزارت ورزش و جوانان، هم‌افزایی اجزای متعدد سیستم منابع انسانی پراهمیت است. بدین صورت، ویژگی‌های سیستم، ارتباطی بسیار نزدیک باهم دارند و سیستم نمی‌تواند از تغییر و تحرک زیادی برخوردار شود (نمی‌توان این سیستم را به سراسر سازمان منتقل کرد) که در نتیجه در مواردی موجب ابهام می‌شود و بدین گونه شرکت‌های رقیب نمی‌توانند به آسانی آن را تقلید کنند.

جدول ۸: اهداف راهبردی منابع انسانی در وزارت ورزش و جوانان (ویژگی‌های مورد انتظار از کارکنان)

ویژگی‌های مورد انتظار از کارکنان (اهداف راهبردی)	راهبرد متعهدانه (برای مشاغل مدیریتی، تخصصی، اجرایی و خدماتی)	راهبرد ثانویه (برای مشاغل خدماتی)
ایفای نقش	خلاقیت و نوآوری	بسیار زیاد
	اعمال کنترل	بسیار کم
ترکیب نیروی کار	نحوه انتخاب مدیران	شدید
	میزان مهارت‌های مختلف	با محدودیت زیاد
شایستگی	شایستگی مورد انتظار	پایین
	تعهد به سازمان	مناسب
تعهد	نگرش به سازمان	محدود
	انعطاف‌پذیری سریع	کم
انعطاف‌پذیری	سازگاری اجزای سیستم منابع	بسیار زیاد
سازگاری	انسانی با هم	زیاد

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و جوانان

بررسی وضعیت موجود و مطلوب ویژگی‌های راهبردی منابع انسانی وزارت ورزش و جوانان

زیرسیستم‌های منابع انسانی که متشکل از ۳ حوزه تامین و توسعه نیروی انسانی، ارزیابی عملکرد و پاداش و روابط کارکنان می‌باشد، ابزار سازمانی مناسبی برای رسیدن به هدف (ویژگی‌های مورد انتظار کارکنان) به شمار می‌روند.

بررسی وضعیت موجود و مطلوب زیر سیستم تامین و توسعه نیروی انسانی

مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی (راهبرد متعهدانه)

با توجه به یافته‌های تحقیق راهبرد مناسب وزارت ورزش و جوانان برای مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی راهبرد متعهدانه است. ویژگی‌های این زیرسیستم بدین شرح است: فرآیند انتخاب با دقت زیاد، حمایت گسترده مسیر شغلی، انعطاف‌پذیری گسترده و تامین و ارتقا از داخل.

الف) جذب نیروی انسانی

- جذب نیروی انسانی برای رده‌های مختلف شغلی در وزارت ورزش و جوانان باید از بین متخصصان حوزه ورزش و فارغ التحصیلان ورزشی صورت بگیرد، زیرا اگر از خارج این محدوده جذب شوند، باعث عدم رضایت کاهش انگیزه کارکنان می‌گردد.
- تدوین مسیر شغلی کارکنان باید به صورت دقیق و منظم صورت بگیرد.
- رعایت اصل برابری در روابط کار و امنیت شغلی

ب) کارمندیابی

- ارتقا در درون سازمان با توجه به مسیر شغلی تعیین شده و بر مبنای شایستگی باشد.
- واقع‌گرایی در کارمندیابی و تشریح شرایط کار در وزارت ورزش و جوانان با هر گونه مزایا و معایب آن مورد عمل واقع شود.
- در سازمان‌هایی که از راهبرد مبتنی بر کنترل بازده استفاده می‌کنند، به کارگیری روش‌های گزینش پیشرفته می‌تواند برای سازمان مفید باشد (بامبرگر و مشولم، ۱۳۸۴). بنابراین استفاده از روش‌های پیچیده و ابتکاری در گزینش همچون مصاحبه‌های ساختارمند و آزمون‌های سنجش استعداد برای جذب کارکنان در این مشاغل ضروری می‌باشد.
- بیشتر از توجه به دانش و مهارت کنونی افراد بر توانایی آنها برای طی مسیرهای شغلی از پیش تعیین شده تاکید گردد.
- به شایستگی‌های لازم افراد برای ایفای نقش‌های راهبردی در شرایط انعطاف‌پذیر و توانایی کارکردن آنها با تیم‌های کاری توجه شود.

ج) توسعه کارکنان

۱) توسعه مهارت‌ها

باید سرمایه‌گذاری زیادی برای آموزش مهارت‌های منحصر به فرد مورد نیاز وزارت ورزش به افراد مطابق با مسیر توسعه شغلی از پیش تعیین شده برای آنان انجام گردد. تدوین برنامه جامع آموزشی برای مشاغل مطابق نیازهای آتی وزارت ورزش مورد توجه قرار گیرد.

۲) توسعه شایستگی‌ها

چون راهبرد متعهدانه مبتنی بر کنترل بازده (نتیجه کار) می‌باشد برای کاهش ریسک عدم‌کنترل فرآیند باید اصولی را به کارکنان آموزش داد که در صورت مواجه شدن با تردید در نحوه انجام کارها، اساس تصمیمات خود را بر آن مبانی قرار دهند. از جمله این اصول، افزایش ترکیبی از توانایی‌ها، مهارت‌ها و دانش از طریق دوره‌های آموزش ضمن خدمت پیرامون مهارت‌های حل مسئله است.

۳) توسعه هنجارها

باید هنجارهای فرهنگی از جمله مشارکت در انجام امور، تعهد، اعتماد متقابل و تاکید بر رعایت مساوات بین کارکنان، توسعه داده شود. برای مثال، از روش‌های رسمی و غیررسمی (مانند عدم‌سخت‌گیری نسبت به ورود و خروج آنان) استفاده نمود تا این احساس به وجود آید که هیچ کس نمی‌کوشد به هنگام پایان ساعت کاری نخستین کسی باشد که وزارت را ترک کند. فرهنگ سازی لازم و تعلق پاداش‌های معنوی از جمله توسعه مسیر شغلی کارکنان که در انجام امور مشارکت می‌کنند و در حل مشکلات وزارت کوشا هستند.

بین برنامه‌های آموزشی و توسعه مسیر شغلی رابطه ایجاد گردد. در این صورت کارکنان احساس خواهند کرد که این مزایا و خدمات یک سرمایه‌گذاری است که سازمان برای آنها فراهم کرده است (سیدجوادین، ۱۳۸۴). با این روش انگیزه کارکنان برای آموزش و بکارگیری مهارت‌های آموخته‌شده افزایش یافته و موجب ایجاد وفاداری و تعهد کارکنان نسبت به وزارت ورزش خواهد شد.

د) نقل و انتقال‌های داخلی

- کارکنان بایستی بر اساس روشی از پیش تعیین‌شده و در مسیری عمودی مراحل ارتقای خود را طی نمایند.
- تاکید بر سابقه کار افراد برای ارتقای آنها (به‌ویژه در مورد کارکنان غیرمدیر) نیز می‌تواند ضمن حفظ وفاداری و فرهنگ سازمانی وزارت ورزش ریسک مربوط به هر نوع احساس بی‌عدالتی را کاهش دهد.
- در مورد مشاغل مدیریتی و کارشناسی از شاخص‌های مبتنی بر شایستگی (ترکیبی از توانایی‌ها، مهارت‌ها، دانش و توان بالقوه) استفاده شود.
در مورد مشاغل اجرایی، آموزش ضمن خدمت و سابقه خدمت به عنوان شاخص‌های پیشرفت ارزش‌گذاری و نمرات ارزشیابی از جمله دیگر شاخص‌های اصلی در ارتقاها لحاظ شود.

ه) خاتمه همکاری

- در این مورد بهتر است از شاخص‌های مبتنی بر شایستگی بهره گرفته شود؛ یعنی افرادی از سازمان خارج شوند که با توجه به هزینه حقوق مزایایی که صرف آنها می‌شود، بازده کمتری دارند.

بررسی وضعیت موجود و مطلوب زیر سیستم ارزیابی عملکرد و پاداش

با توجه به یافته‌های تحقیق راهبرد مناسب وزارت ورزش و جوانان برای زیر سیستم ارزیابی عملکرد و پاداش برای مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی راهبرد متعهدانه است. از این رو می‌توان فهمید که سازمان در ساختار پرداخت (راهبرد تعیین حقوق و مزایا) باید هم بر ثبات رویه تاکید کند (یعنی رعایت اصل برابری در درون سازمان) و هم بکوشد از نظر دستمزد نرخ‌های بازار را رعایت نماید (رعایت اصل برابری در خارج از سازمان) - البته تاکید بر ثبات

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و جوانان

رویه بیشتر است. مقداری سهم کردن کارکنان در ریسک باید وجود داشته باشد و افراد به ریسک‌پذیری تشویق شوند. پرداخت به کارکنان به طور متوسط بر مبنای عملکرد آنها باشد (استفاده از پرداخت متغیر متوسط) و بیشتر بر پاداش‌های معنوی تأکید شود.

مدیریت پرداخت مختلط (بیشتر متمرکز) باشد و سیاست پرداخت روشن و آشکار (و نه سیاست محرمانه و پنهان کاری) به کار گرفته شود. پرداخت مبتنی بر ارزش قائل شدن برای مهارت‌های متعدد و شایستگی‌های لازم باشد. سازمان دارای گروه‌های پرداخت کم (افقی و گسترده در هر گروه) باشد. مبنای پرداخت باید برابر با بازار، آمیزه‌ای از ارشدیت، مهارت و عملکرد فردی و گروهی در سطح واحد یا سازمان باشد و در این زمینه به افزایش شایستگی و اهدای جوایز توجه شود. راهبرد مناسب وزارت ورزش و جوانان برای زیرسیستم ارزیابی عملکرد و پاداش برای مشاغل خدماتی راهبرد ثانویه است. از این رو درمی‌یابیم که سازمان در ساختار پرداخت (راهبرد تعیین حقوق و مزایا) باید بر ثبات رویه تأکید کند (رعایت اصل برابری در درون سازمان). پرداخت به کارکنان به طور متوسط بر مبنای عملکرد آنها باشد و بیشتر بر پاداش‌های مادی توجه شود.

بررسی وضعیت موجود و مطلوب زیر سیستم روابط با کارکنان

با توجه به یافته‌های تحقیق راهبرد مناسب وزارت ورزش و جوانان برای زیرسیستم روابط با کارکنان در مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی راهبرد متعهدانه است. از این رو می‌توان فهمید که سیستم‌های کار باید تعهدگرا باشند؛ یعنی هدف زیرسیستم روابط کارکنان باید تقویت وابستگی فرد به سازمان باشد، چراکه تلقین ارزش‌ها و هنجارهای سازمان در هویت کارمندان می‌تواند به عنوان پیشرفته‌ترین و اثربخش‌ترین ابزار مورد استفاده قرار گیرد تا بدان وسیله کنترل اعمال شود. رعایت مقررات تضمین گردد و موانعی که بر سر راه اثربخشی سازمان قرار دارد، از میان برداشته شود و در نتیجه هزینه سرپرستی کاهش یابد. شرح وظایف انعطاف‌پذیر باشد و به صورت گسترده‌تر ارائه شود تا افراد مسئولیت‌های بیشتری را برای کیفیت کار بر عهده گیرند. کارها به وسیله تیم انجام شود و فشارهای همکاران جانشین کنترل سرپرستی شود و گردش کارکنان بالا باشد. در تصمیم‌گیری‌های راهبردی و عملیاتی کارکنان مشارکت بسیار گسترده داشته باشند. برنامه‌های کمک به خانواده و کمک به کارمندان وجود داشته باشد. همچنین راهبرد کنونی وزارت ورزش برای زیرسیستم روابط با کارکنان در مشاغل خدماتی راهبرد ثانویه است. از این رو سیستم‌های کار باید کنترل‌گرا باشند که این مهم به وسیله کنترل مستقیم از طریق سرپرستی و کنترل غیرمستقیم از طریق استاندارد و تکراری کردن کارها، باید اعمال شود. شرح وظایف بصورت دقیق ارائه شود و سیستم‌های کار طبق مقررات رسمی از پیش تعیین شده باشند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش از روش نقاط مرجع راهبردی به عنوان یک روش کارآمد استفاده شده است. در این روش از طریق منظور کردن نظر خبرگان در مورد هر دو مورد ویژگی‌های مورد انتظار از کارکنان و ویژگی‌های راهبردی مشاغل، نسبت به مشخص نمودن گونه مناسب راهبرد هر یک از رسته‌های شغلی در وزارت ورزش و جوانان اقدام به عمل آمد. برای مشاغل مدیریتی، تخصصی و اجرایی راهبرد متعهدانه و برای مشاغل خدماتی راهبرد ثانویه نتیجه‌گیری شده است. راهبرد متعهدانه در بیشتر مشاغل وزارت ورزش و جوانان بیان‌گر این است که باید رویکردی

موثر به دورن سازمان وجود داشته باشد؛ یعنی توسعه و آموزش کارشناسان وزارت و تقویت تعهد و وفاداری آنها به سازمان، به گونه‌ای باشد که موجب شود کارشناسان مذکور در برابر آینده شغلی مطمئن و پویا، از حقوق و مزایای بالاتر بازار کار بیرونی سازمان چشم‌پوشی کنند. ولی برای مشاغل خدماتی راهبرد ثانویه شناسایی شد که این موضوع نشان‌دهنده این اسات که این نوع مشاغل ساده، تکراری است و نیروی کار مورد نیاز برای آنها به میزان کافی در بازار کار بیرون از سازمان موجود بوده و ضرورتی در پرورش و نگهداری این کارکنان وجود ندارد. نتایج این پژوهش با بخشی از یافته‌های جانلو (۱۳۹۶)، محمدی‌اصل و همکاران (۱۳۹۷) و میرزاده و همکاران (۱۳۹۵) همسو بود.

جانلو (۱۳۹۶) در پژوهش خود نشان داد که راهبرد مناسب برای مشاغل مدیریتی، اصلی و تخصصی در بندر امیرآباد راهبرد متعهدانه و راهبرد مناسب برای مشاغل خدماتی راهبرد ثانویه است که این نتایج با یافته‌های پژوهش همخوانی داشت. صفری و بهرامی‌کیا (۱۳۹۴) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که برای شرکت‌های پیمانکاری مانند شرکت پالایش گاز پارسیان، بر اساس مدل نگرش یکپارچه بامبرگر و مشولم، راهبرد مناسب در هر سه زیرسیستم، راهبرد ثانویه می‌باشد و بر اساس مدل توسعه‌یافته تدوین راهبرد، با توجه به ماهیت کار پیمانکاران خدماتی، راهبرد پیمانکارانه ساده و آگاداری، مناسب است. موسی‌خانی و مجرد (۱۳۹۲) در پژوهش خود نشان دادند که راهبرد مناسب برای مشاغل اعضای هیئت علمی پیمانکارانه و در مورد کارکنان غیر هیئت علمی (کارمندان آموزشی- پژوهشی و اداری- مالی) راهبرد پیمانکارانه با تمایل به راهبرد ثانویه است. محمدی اصل و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود نشان دادند که مشاغل اصلی صفی و مشاغل تخصصی ستادی در شرکت هواپیمایی آتا دارای راهبرد متعهدانه و مشاغل خدماتی دارای راهبرد ثانویه هستند که این نتایج با یافته‌های پژوهش حاضر همسو بود. میرزاده و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان «تدوین راهبرد منابع انسانی با استفاده از رویکرد نقاط مرجع راهبردی» با تقسیم مشاغل اداره کل ورزش استان خراسان رضوی به چهار بخش مدیریتی، اصلی، تخصصی و خدماتی به این نتیجه دست یافتند که اداره کل ورزش و جوانان استان خراسان رضوی در بیشتر مولفه‌های توسعه سرمایه انسانی در وضعیت نامناسب و بحرانی قرار دارد. از طرف دیگر، نظر به اهمیت مدیریت فرایند سرمایه‌های انسانی در سازمان‌های مدرن امروزی برنامه‌ریزی فوری و اضطراری در جهت ارتقای مولفه‌های سرمایه انسانی از سوی اداره کل ضروری به نظر می‌رسد. هرچند نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش حاضر ناهمسو بود، ولی در کل می‌توان بیان کرد که وجود برنامه‌ریزی مناسب در حوزه مدیریت منابع انسانی در همه سازمان‌های ورزشی ضروری است و باید مورد توجه جدی مدیران ورزشی قرار بگیرد. عمادی و همکاران (۱۴۰۱) نیز در پژوهش خود به این نتیجه دست یافتند که موقعیت راهبردی نظام مدیریت منابع انسانی وزارت ورزش و جوانان در موقعیت تهاجمی قرار دارد. همچنین حسنی و همکاران (۱۳۹۹) نیز نشان دادند که موقعیت راهبردی مدیریت منابع انسانی در تربیت بدنی یک سازمان نظامی در موقعیت تهاجمی قرار دارد. در نهایت باید بیان کرد که وجود راهبرد متعهدانه در بیشتر مشاغل و بخش‌های وزارت ورزش و جوانان نشان‌دهنده این است که وجود ارتباط عمیق و مثبت در سازمان و همچنین تلاش در جهت ایجاد محیطی که کارکنان نسبت به سازمان و موفقیت آن متعهد باشند و در جهت عملکرد بهتر سازمان تلاش کنند، می‌تواند به رشد و توسعه و موفقیت سازمان و همچنین کارکنان آن منجر شود. وزارت ورزش و جوانان

شناسایی راهبردهای منابع انسانی بر اساس نقاط مرجع استراتژیک در وزارت ورزش و جوانان

در سطح جامعه در حوزه سلامتی و نشاط جوانان و کل جامعه رسالت ویژه‌ای دارند. بنابراین باید کارکنانی متعهد و کارآمد در جهت انجام رسالت ویژه سازمان به استخدام وزارت ورزش و جوانان درآیند.

پیشنهاها

- با توجه به شناسایی راهبرد متعهدانه در حوزه تامین و توسعه منابع انسانی، پیشنهاد می‌گردد در فرآیند انتخاب کارکنان و مدیران وزارت ورزش دقت و وسواس وجود داشته باشد.
- با توجه به شناسایی راهبرد متعهدانه در حوزه ارزیابی عملکرد و پاداش، پیشنهاد می‌گردد به موضوع پاداش‌های معنوی در ازای عملکرد مناسب کارکنان توجهی ویژه شود.
- با توجه به شناسایی راهبرد متعهدانه در حوزه روابط با کارکنان، پیشنهاد می‌گردد آموزش‌هایی ارائه شود تا ارزش‌ها و هنجارهای سازمان برای کارکنان نهادینه شود.

منابع

- اسدی گرجی، محمد حسین؛ طبری، مجتبی؛ باقرزاده، محمدرضا و قلی‌پور کنعانی، یوسف. (۱۳۹۹). «هماهنگی راهبرد مدیریت منابع انسانی و ساختار سازمانی» (مطالعه موردی: شرکت توزیع برق مازندران). پژوهش‌نامه مدیریت اجرایی دانشگاه مازندران. ۱۲ (۲۳)، صص ۲۴۰-۱۵۹.
- بامبرگر، پیتر و مشولم، لن. (۱۳۸۴). راهبرد منابع انسانی (تدوین، اجرا، آثار). علی پارساییان و سیدمحمد اعرابی. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- جانلو، رضا محمود. (۱۳۹۶). «تدوین راهبرد منابع انسانی با استفاده از تئوری نقاط مرجع راهبردی» (مطالعه موردی: بندر امیرآباد). صنعت حمل و نقل دریایی. ۱۳ (۱)، صص ۳۶-۴۴.
- جزئی، نسرین؛ طاهری، نادر و ابیلی، خدایار. (۱۳۸۹). «تدوین راهبردهای توسعه منابع انسانی با رویکرد توسعه دانش کارکنان». نشریه مطالعات مدیریت راهبردی. ۲۱ (۲)، صص ۱۵-۲۹.
- چمنیان، محمدعلی؛ فراچی، محمد مهدی و پویا، علیرضا. (۱۳۹۵). «تفکیک مشاغل سازمان مبتنی بر رویکرد نقاط مرجع راهبردی جهت تدوین یکپارچه راهبرد منابع انسانی بر اساس مدل استوارت و پروان». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- حسینی، مهدی؛ نوذری، ولی و امیرحسینی، سیداحسان. (۱۳۹۹). «طراحی و تدوین برنامه راهبردی توسعه مدیریت منابع انسانی تربیت‌بدنی یک سازمان نظامی با رویکرد آموزشی». نشریه علمی آموزش در علوم انتظامی. ۷ (۲۹)، صص ۱۴۲-۱۷۱.
- حمیدی، مهرزاد. (۱۳۸۶). مدیریت و طرز اجرای مسابقات. چاپ سوم. تهران: انتشارات بامداد کتاب.
- خادم‌لو، علیرضا؛ طالب‌پور، مهدی؛ کشتی‌دار، محمد و ساعتچیان، وحید. (۱۳۹۸). «تدوین مدل نظری راهبردها و پیامدهای به‌کارگیری منابع انسانی شایسته در ادارات تربیت‌بدنی دانشگاه‌های سراسر کشور». مدیریت منابع انسانی در ورزش. ۷ (۱)، صص ۱۸۵-۲۰۵.
- خسروی‌زاده، اسفندیار و حمیدی، مهرزاد. (۱۳۹۰). مدیریت راهبردی در سازمان‌های ورزشی. چاپ اول. انتشارات پژوهشگاه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی.
- رضاپور، رقیه. (۱۳۹۵). «ارائه الگوی مدیریت دانش با رویکرد توسعه منابع انسانی در اداره کل ورزش و جوانان استان تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، واحد شهر ری.
- صفری، حسین و فتحي، محمدرضا. (۱۳۹۳). «تدوین و اولویت‌بندی راهبردهای مدیریت منابع انسانی». دوفصل‌نامه پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، ۲، صص ۱۶۳-۱۸۴.
- صمیمی، سمانه؛ نظری، رسول؛ تابش، سعید و نادى، محمدعلی. (۱۴۰۲). «تدوین مدل مبتنی بر تفکر راهبردی مدیریت منابع انسانی ورزش ایران». مطالعات راهبردی جامعه‌شناختی در ورزش. ۳ (۲)، صص ۱۹۸-۲۱۴.

- عبدلی، شیرین؛ رحمانی، حامد و معمارزاده طهران، غلامرضا. (۱۴۰۱). «طراحی مدل مدیریت منابع انسانی تنوع‌محور در جهت بهره‌مندی از استعدادهای جوانان نخبه برای سازمان‌های دولتی ایران». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان.
- علی‌زاده، ابراهیم؛ وظیفه، رامین و اسدی، اصغر. (۱۳۹۴). «بررسی مدیریت راهبردی و اهمیت آن در سازمان‌های ورزشی». کنفرانس ملی آموزش و توسعه منابع انسانی. اردبیل، موسسه حامیان زیست‌اندیش محیط آرمانی.
- عمادی، سمیه؛ امیرحسینی، سیداحسان و حمیدی، مهرزاد. (۱۳۹۹). «طراحی و تدوین برنامه راهبردی نظام مدیریت منابع انسانی در وزارت ورزش و جوانان». رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. سال ۱۱، شماره ۲، پیاپی ۴۲، صص ۲۶-۲.
- عمادی، سمیه؛ امیرحسینی، سیداحسان و حمیدی، مهرزاد. (۱۴۰۱). «تعیین موقعیت راهبردی نظام مدیریت منابع انسانی در وزارت ورزش و جوانان». پژوهش‌نامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. سال ۱۸، شماره ۳۵، صص ۲۳۱-۲۲۶.
- موسی‌خانی، مرتضی و مجرد، ناهید. (۱۳۹۲). «شناسایی راهبردهای منابع انسانی با رویکرد SRP». فصل‌نامه مدیریت توسعه و تحول. ۱۱-۱، صص ۱۱-۵.
- میرزازاده، زهرا سادات؛ شجاع، کیانوش؛ زائی یوسف‌آبادی، عمرعلی و اکبرزاده، امیر. (۱۳۹۵). «تدوین راهبرد منابع انسانی با استفاده از رویکرد نقاط مرجع راهبردی». اداره کل ورزش و جوانان استان خراسان رضوی. همایش ملی مطالعات کاربردی در علوم ورزشی.
- Anjum, A., Ming, X., & Puig, L. C. (2019). "Analysis of Strategic Human Resource Management Practices in Small and Medium Enterprises of South Asia". International Journal of Service Science, Management, Engineering, and Technology (IJSSMET), 10(1), 44-61. <http://doi.org/10.4018/IJSSMET.2019010104>
- Amjad, F., Abbas, W., Zia-UR-Rehman, M., Baig, S. A., Hashim, M., Khan, A., & Rehman, H. U. (2021). "Effect of green human resource management practices on organizational sustainability: the mediating role of environmental and employee performance". Environmental Science and Pollution Research; 28(22): 28191-28206
- Anwar, Govand and Abdullah, Nabaz Nawzad. (2021). "The Impact of Human Resource Management Practice on Organizational Performance". International journal of Engineering, Business and Management (IJEEM), Vol-5, Issue-1, Jan-Feb, 2021, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3824689>
- Armstrong, M. (2006). A handbook of Human Resource Management Practice (10rd ed.). London/Philadelphia: Kogan.
- Boxall, P., & Purcell, J. (2022). Strategy and human resource management. Bloomsbury Publishing.
- Cuskelly, G., Fredline, L., Kim, E., Barry, S., & Kappelides, P. (2020). "Volunteer selection at a major sport event: A strategic Human Resource Management approach". Sport Management Review.
- Lloyd C. Harris. Emmanuel Ogbonna (2006). "Initiating strategic planning". Journal of business research 59. PP: 100-111.
- Mousa, S. K., & Othman, M. (2020). "The impact of green human resource management practices on sustainable performance in healthcare organizations: A conceptual framework". Journal of Cleaner Production, 243, 118595.
- Olson, E. M., Slater, S. F., Hult, G. T. M., & Olson, K. M. (2018). "The application of human resource management policies within the marketing organization: The impact on business and marketing strategy implementation". Industrial Marketing Management, 69, 62- 73.
- Haider, S. A., & Tehseen, S. (2022). Role of decision intelligence in strategic business planning Decision Intelligence Analytics and the Implementation of Strategic Business Management (pp. 125-133): Springer.
- Snell, S. & Bohlander, G. (2011). Managing Human Resources, (16rd ed.). New York: South-Western, Cengage Learning.
- Xiao, M., Cooke, F. L., Xu, J., & Bian, H. (2019). "To what extent is corporate social responsibility part of human resource management in the Chinese context? A review of literature and future research directions". Human Resource Management Review, 100726.

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی بارویکرد معادلات ساختاری (مطالعه موردی: شهروندان کلان شهر تهران)

سعید فلاح^۱

رحیم رمضانینژاد^۲

فرزاد غفوری^۳

 [10.22034/ssvs.2024.3354.3447](https://doi.org/10.22034/ssvs.2024.3354.3447)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۵/۱۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۷/۱۵

این پژوهش باهدف طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی با رویکرد معادلات ساختاری انجام شده است. روش پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری تحقیق مدیران و کارشناسان سازمان ورزش شهرداری، هیئت های ورزش همگانی و ادارات ورزش و جوانان و مربیان ورزش همگانی کلان شهر تهران بودند. نمونه آماری به تعداد ۱۲۲ نفر قابل کفایت جهت آزمون مدل به روش هدفمند و دردسترس انتخاب و نظرخواهی گردید. ابزارپژوهش، پرسش نامه محقق ساخته ای بود که براساس مطالعه همزمان کتابخانه ای و مصاحبه اکتشافی با ۱۶ نفر تنظیم گردید و برای ارزیابی روایی محتوایی از متخصص علمی و اجرایی نظرخواهی شد. سپس پایایی ترکیبی و روایی سازه در مرحله نهایی با استفاده از نرم افزار پی. ال. اس (PLS) بررسی و تایید شد. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که ظرفیت سازی اکوسیستم شهری، کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت و ورزش شهری، گرایش شهروندان به زندگی فعال، توزیع مناسب فرصت های زندگی فعال و ترویج فعالیت بدنی شهروندی به صورت معنی داری نقش تبیین کننده ای در امید به زندگی فعال دارند. نتایج تحلیل مسیر هم نشان داد که روابط بین این مولفه ها از متغیرهای مستقل به سمت متغیرهای وابسته مثبت و معنی دار است و مدل مفهومی برازش مطلوبی دارد. براساس یافته های پژوهش می توان گفت که برای افزایش امید به زندگی در شهروندان تهرانی از طریق فعالیت بدنی و ورزش باید برنامه ها و طرح های ورزشی متناسب با شرایط و اقتضای جامعه شهری تهران صورت بگیرد و در ابتدا فضاهای شهری را برای فعالیت بدنی و ورزش عموم افراد جامعه مهیا نمود. سپس با رسانه های جمعی و فضای مجازی پیرامون فعالیت بدنی و اثرات آن بر سلامت جسمانی و روانی، فرهنگ سازی مناسب را انجام داد.

واژگان کلیدی: سلامت شهروندان، ورزش شهروندی، کیفیت زندگی، شهر فعال و ورزش شهرداری ها.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه غیردولتی - غیرانتفاعی ایوانکی، سمنان، ایران

^۲ استاد، مدیریت ورزشی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران (نویسنده مسئول) E-mail: Ra.ramezaninejad@gmail.com

^۳ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

مقدمه

فعالیت بدنی^۱ به عنوان یک ابزار چندبعدی با اثرات گسترده، جایگاه و نقش ارزشمند خود را در سلامت، فراغت، تربیت و کاربردهای متعدد اجتماعی متجلی ساخته است. توسعه و انجام فعالیت بدنی و ورزش، از پایدارترین راه های جلوگیری از مفاسد، انحرافات و ناهنجاری های رفتاری و نیز سالم سازی محیط و زندگی اجتماعی است (رضایی و اسماعیلی، ۱۳۹۶). ورزش و تحرک از زمان های قدیم به عنوان یک واقعیت در ساختار اجتماعی وجود داشته و قسمتی از زندگی روزمره انسان ها را تشکیل داده است (وونگ و همکاران^۲، ۲۰۲۳). فعالیت بدنی شامل حرکات بدنی ایجاد شده توسط عضلات اسکلتی است که نیاز به مصرف انرژی دارد و با روش های مختلف مانند پیاده روی، دوچرخه سواری، کارهای خانه، ورزش و تفریحات فعال مانند فوتبال و بازی های بومی محلی مقدور می باشد (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۲۱). در سراسر جهان، عدم تحرک بدنی به چهارمین علت اصلی مرگ و میر در جهان تبدیل شده است (عبدالغفار و همکاران^۳، ۲۰۱۹) و هدف برنامه راهبردی جهانی فعالیت بدنی سازمان جهانی بهداشت نیز کاهش ۱۵ درصدی شیوع جهانی کم تحرکی تا سال ۲۰۳۰ است (سازمان بهداشت جهانی، ۲۰۱۹). با این حال، ۳۵ درصد از مردم جهان بی تحرک هستند و مرگ ناشی از بی تحرکی و چاقی حتی از مرگ و میر ناشی از استعمال دخانیات هم بالاتر رفته است. با توجه به گزارش ها، تقریباً ۵۰۰ میلیون فرد چاق در جهان وجود دارد و پیش بینی ها نشان داده است که این آمار تا سال ۲۰۳۰ به یک میلیارد نفر خواهد رسید و جهان نیازمند سیاست های ملی و منطقه ای برای افزایش سطح فعالیت های بدنی و کاهش بیماری های مرتبط است (منوچهری نژاد و همکاران، ۱۳۹۷). به طور کلی، کم تحرکی از مهم ترین عوامل خطر و ایجاد بیماری ها در سنین ۱۸ تا ۶۴ سال در ایران به شمار می رود. از این رو، افزایش فعالیت بدنی، یک راهکار اساسی برای کاهش بیماری های غیر واگیر است (مرادی و همکاران، ۲۰۱۶).

علاوه بر این، با وجود گسترش رویکرد غنی سازی فراغت و ارتقای سلامت^۴ در جهان یا فراغت فعال^۵، در ایران به دلایل مختلف، کیفیت زندگی هنوز یک دغدغه پاهدف جدی برای افراد، نهادها و جامعه محسوب نمی شود. آمارهای مختلف ملی و جهانی تاییدکننده این موضوع هستند و نشان از کاهش شاخص های مختلف سلامت و نشاط عمومی در کشور دارند. یکی از دلایلی اصلی که مقوله سلامت و نشاط عمومی کشور را تحت تاثیر خود قرار داده، بحران اقتصادی و کاهش شدید قدرت خرید مردم است. در چنین شرایطی، روش های کم هزینه تامین تندرستی و تفریح برای مردم و دولت در اولویت قرار می گیرند. ورزش

^۱ Physical Activity (PA)

^۲ Wong et al.

^۳ Abdelghaffar et al

^۴ The approach of leisure enrichment and health promotion

^۵ Active leisure

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی بارویکرد معادلات ساختاری

و فعالیت‌های بدنی ارزان‌ترین، آسان‌ترین و پرقابلیت‌ترین ابزار تامین سلامت و نشاط عمومی جامعه هستند (بنار و همکاران، ۱۳۹۷). انجام فعالیت بدنی به عنوان عامل مهم کیفیت زندگی و امید به زندگی فعال شهروندان دارای اهمیت فروانی است و اثرات مفید روانی در شهروندان به صورت افزایش کنترل برخورد و غلبه بر اضطراب و افسردگی دارد (اوبیدونا و سولایمانوویچ^۱، ۲۰۲۲). فعالیت بدنی در طول اوقات فراغت، امید به زندگی^۲ را به طور موثرتری افزایش می‌دهد. آمارها نشان داده‌اند که به‌طور میانگین افزایش امید به زندگی تا ۳/۴ سال در نتیجه فعالیت‌های بدنی و تا ۴/۷ سال در نتیجه فعالیت‌های اوقات فراغت (در زنان ۱/۹ و در مردان ۳/۹ سال) است (کاروس و همکاران^۳، ۲۰۱۹).

مطالعات نشان داده است که شرکت منظم در فعالیت‌های بدنی و ورزش به شهروندان کمک می‌کند که استقلال و تحرک خود را حفظ کنند، افسردگی و اضطراب را کاهش و عملکردهای فیزیکی ذهنی و روانی را ترقی دهند و بتوانند قدرت و استقامت عضلانی را در خود تقویت کنند. بنابراین غفلت از فعالیت‌های بدنی سبب افزایش بیماری‌ها و از طرف دیگر کیفیت امید به زندگی فعال را در همه ابعاد شهروندان تحت تاثیر قرار می‌دهد (رضایی و همکاران، ۱۳۹۶). امید به زندگی فعال^۴ مدت زمانی از عمر است که افراد انتظار دارند بدون محدودیت جسمانی، روانی، معلولیت و غیره تا قبل از سالمندی به زندگی فعال و اجتماعی بپردازند. امید به زندگی فعال، از بالاترین سطح خود در گروه سنی ۱۰ ساله شروع و با بالا رفتن سن از میزان امید به زندگی فعال کاسته می‌شود. شاخص امید به زندگی فعال برای مردان مناطق شهری ۳۷/۳ سال و در مناطق روستایی ۴۱/۹ سال است که در مقایسه با کل کشور (۳۸/۶ سال) تفاوت محسوسی را نشان می‌دهد. همچنین پیش‌بینی می‌شود که کل نیروی کار کشور در حال توسعه از حدود ۲/۱ میلیارد نفر در سال ۱۹۹۰ به ۲/۴ میلیارد نفر در سال ۲۰۰۰ و به حدود ۳ میلیارد نفر در پایان ربع اول قرن ۲۱ خواهد رسید (فرنام، ۱۳۹۵).

بررسی پیشینه پژوهش و مطالعات نشان می‌دهد که پژوهش‌های زیادی در حوزه ورزش شهروندی، اثرات مفید و پایدار ورزش و فعالیت بدنی بر امید به زندگی، کیفیت زندگی و سلامت را در اقشار مختلف نشان داده‌اند، اما در حوزه امید به زندگی فعال و تاثیر فعالیت بدنی بر آن پژوهش‌های اندکی انجام شده است. در پژوهش‌های خارج از کشور بیشتر تاکید بر اثرات ورزش بر امید به زندگی، کیفیت زندگی و سلامت در شهروندان شده است و مطالعات محدودی به امید به زندگی فعال پرداخته‌اند. کوینترو و همکاران^۵ (۲۰۲۴) نشان دادند که سالمندانی که دارای سطوح بالای فعالیت بدنی هستند، بر کیفیت زندگی و شاخص‌های روانی

¹ Obidovna & Sulaymonovich

² life expectancy

³ Kraus et al

⁴ Active life expectancy

⁵ Quintero et al.

آنها اثرگذار است. خدادا کاشی و همکاران^۱ (۲۰۲۳) دریافتند که تمرینات ورزشی بر بهبود کیفیت زندگی و کاهش افسردگی افراد مسن اثرگذار است. وونگ و همکاران (۲۰۲۳) نشان دادند که فعالیت بدنی بر سلامت جسمانی افراد مسن و کیفیت زندگی آنان اثرگذار است. هوانگ و همکاران^۲ (۲۰۲۳) نشان دادند که ورزش و خواب کافی بر امید به زندگی و کیفیت زندگی شهروندان موثرند. ما و همکاران^۳ (۲۰۲۳) نشان دادند که ورزش و فعالیت بدنی در سلامت قلب و عروق و امید به زندگی شهروندان موثر هستند. میناگاو و سایتو^۴ (۲۰۲۱) نشان دادند امید به زندگی و سلامت در افرادی که فعالیت بدنی دارند، بیشتر است. چاداساما و همکاران^۵ (۲۰۲۰) نشان دادند که فعالیت بدنی باعث افزایش امید به زندگی می شود. جای ولوبتکین^۶ (۲۰۲۰) نشان دادند که فعالیت بدنی و تاهل بر میزان امید به زندگی و امید به زندگی فعال شهروندان اثر دارد. کجایر و همکاران^۷ (۲۰۱۹) نشان دادند که افراد فعال، سلامتی بیشتری دارند. لیسکینن^۸ (۲۰۱۸) نشان داد که مردان و زنان پرتحرک و فعال، سلامتی و کیفیت زندگی بهتری دارند.

در پژوهش های داخلی نیز به موضوع امید به زندگی، کیفیت زندگی، سلامت و فعالیت بدنی در بین شهروندان توجه شده است. به عنوان مثال، نیازی و همکاران (۱۴۰۲) نشان دادند که سرمایه اقتصادی، شیوه زندگی، وضعیت پزشکی بهداشتی، سلامت جسمی و روانی و دینداری در میزان امید به زندگی در جوانان موثر است. علمیه و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند که میزان سطح فعالیت بدنی دانش آموزان با مولفه های سلامت عمومی (علائم جسمانی، اختلال در کارکردهای اجتماعی، اضطراب و افسردگی) و مولفه های کیفیت زندگی (سلامت جسمانی، سلامت روانی، روابط اجتماعی و سلامت محیط) در دانش آموزان ارتباط معنی داری دارد. نوبخت رضانی و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند که انجام فعالیت های ورزشی روزمره، فعالیت های ورزشی در اوقات فراغت و فعالیت های ورزشی به طور کلی با سلامت عمومی رابطه معنی داری دارد. یکتا و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند که با افزایش ترس و هراس از ابتلا به کووید-۱۹، امید به زندگی کاهش می یابد. زر و همکاران (۱۳۹۹) نیز نشان دادند که کارمندان فعال دارای امید به زندگی بیشتری نسبت به همکاران غیرفعال خود هستند و عامل فرسودگی شغلی در بین کارکنان و امید به زندگی آنان اثر گذار هستند. شیربیگی و همکاران (۱۳۹۹) نشان دادند که سلامت معنوی، امید به زندگی و خودکارآمدی سالمندان فعال بدنی یکسان بودند. تاجور و همکاران (۱۳۹۹) نشان دادند که سالمندان زن، مسن تر، فقیرتر، کسانی که تنها

¹ Khodadad Kashi et al.

² Huang et al.

³ Ma et al.

⁴ Minagawa et al.

⁵ Chudasama et al.

⁶ Jia & Lubetkin

⁷ Kjaer et al.

⁸ Leskinen

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی بارویکرد معادلات ساختاری

زندگی می‌کنند و آنهایی که خانواده‌های پرجمعیت‌تری دارند نسبت به سالمندان مرد، جوان‌تر، پردرآمد، سالمندانی که با دیگران زندگی می‌کنند و کسانی که دارای خانواده‌های کم‌جمعیت‌تر هستند، شاخص سالمندی فعال پایین‌تری داشتند. ندایی و عینعلی هرموشی (۱۳۹۹) نشان دادند که فعالیت بدنی ورزشی و اوقات فراغت بر کیفیت زندگی، امید به زندگی و رضایت از زندگی اثرگذار هستند.

باتوجه به اهمیت ورزش و لزوم پرداختن به فعالیت بدنی، بررسی‌ها نشان می‌دهد که وضعیت پرداختن به فعالیت ورزشی در کشور از شرایط مناسبی برخوردار نیست و سرانه مشارکت ورزشی حدود ۲۰ درصد می‌باشد (میانگین کشورهای توسعه‌یافته حدود ۶۵ درصد) که بسیار نگران‌کننده است. پایین بودن سرانه فعالیت بدنی، یکی از دلایل اصلی پایین بودن شاخص‌های سلامت و کیفیت زندگی در جامعه ایرانیان نیز محسوب می‌شود. براساس شواهد و مستندات، ایران به لحاظ شاخص‌های عمومی سلامت و تندرستی از وضعیت مناسبی برخوردار نیست و بر اساس آمار بین‌المللی در سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۲۰، ایران از لحاظ شاخص‌هایی مانند کیفیت زندگی، نشاط، امید به زندگی و سایر موارد مشابه جزو ۸۰ کشور اول نیست. بررسی‌ها نشان می‌دهد که ۳۰/۶ درصد از مردان و ۴۰/۶ درصد از زنان ورزش نمی‌کنند و حتی ۲/۳ درصد از آنان علاقه‌ای به ورزش کردن ندارند. درعین حال بر اساس نتایج ۴/۵ درصد از مردان و ۳/۶ درصد از زنان ۱۵ تا ۶۴ سال ایرانی به صورت مستمر ورزش می‌کنند در حالی که ۱۶/۵ درصد از مردان و ۸/۵ درصد از زنان ورزش غیرمستمر دارند (کارگر شریف‌آباد و همکاران، ۱۴۰۱). از سوی دیگر، آمارهای مرگ و میر و ابتلا به بیماری‌های غیرواگیر بسیار نگران‌کننده است. براساس آمار ارائه‌شده از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تا پایان سال ۲۰۱۲، از جمعیت ۷۶۴۲۴۰۰۰ ایرانی، ۶۹ درصد در شهرها زندگی می‌کنند و در جوامع شهری، ۷۶ درصد علل مرگ و میر را بیماری‌های غیرواگیر مثل بیماری‌های قلبی عروقی (۴۶ درصد)، سرطان‌ها (۱۳ درصد) و سایر بیماری‌های غیرواگیر شامل می‌شود. این بیماری علاوه بر اینکه زندگی شخصی فرد را دچار اختلال می‌کند، از لحاظ مالی نیز هزینه زیادی جهت درمان آن بردوش خانواده‌ها و دولت قرار می‌دهد (مطیع حق‌شناس و فتاحی، ۱۳۹۱). به همین دلیل افزایش امید افراد به طول زندگی از طریق افزایش فعالیت بدنی بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

بر اساس مطالب مذکور و با توجه به وضعیت سلامت عمومی جامعه ایرانی و مشکلات زیستی فراوان در زندگی شهروندی، فعالیت بدنی و ورزش یک ابزار راهبردی مهم جهت دستیابی به سلامت پایدار مبتنی بر کیفیت و امید به زندگی محسوب می‌شود. تجربه سال‌ها توسعه سلامت و ورزش در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که برخی نهادها (مانند وزارت ورزش و وزارت بهداشت) به تنهایی نمی‌توانند موجب ترویج فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی شوند، زیرا این مقوله یک محصول رفتاری، فرآورده بین‌بخشی و خروجی کل یک نظام اجتماعی - زیستی است و نیاز به مشارکت همه نهادهای اجتماعی دارد. همچنین مرور

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که چند خلاء پژوهشی مشخص در زمینه امید به زندگی فعال از طریق ورزش و فعالیت‌بدنی وجود دارد: نخست اینکه تاکنون به بحث امید به زندگی فعال از طریق ورزش و ارائه مدلی مناسب برای به‌کارگیری آن در بین سنین مختلف شهروندان تهرانی و حتی داخل و خارج از کشور توجه نشده است. از این رو، تقویت مبانی علمی در این زمینه یکی از خلاءها و نیازهای دانشی حوزه امید به زندگی فعال از ورزش و فعالیت‌بدنی به‌شمار می‌رود. بنابراین سوالات اصلی در این زمینه که باید به آن‌ها پاسخ داده شود، این است:

ظرفیت‌های اکوسیستم شهری زندگی فعال کدام‌اند؟ کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت و ورزش شهری چگونه است؟ زمینه یابی گرایش جامعه شهری به زندگی فعال شامل چه مواردی می‌باشد؟ مناسب-سازی توزیع شهری فرصت‌های زندگی فعال به چه شکلی است؟ ترویج فعالیت‌بدنی و زندگی فعال شهروندی به چه صورت می‌باشد؟ ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان چگونه اتفاق می‌افتد؟ به صورت کلی چارچوب امید به زندگی فعال از طریق فعالیت‌بدنی شامل چه عواملی است و روابط بین این عوامل به چه صورت می‌باشد؟

براین اساس هدف از این پژوهش، طراحی و آزمون مدل امید به زندگی فعال از طریق فعالیت‌بدنی می‌باشد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی و مبتنی برمدل معادلات ساختاری^۱ است. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران و کارشناسان سازمان ورزش شهرداری، هیئت‌های ورزش همگانی و ادارات ورزش و جوانان کلان‌شهر تهران و مربیان ورزش همگانی کلان‌شهر تهران بود. نمونه آماری به تعداد ۱۲۰ نفر قابل کفایت جهت آزمون مدل به روش هدفمند و در دسترس انتخاب و نظرخواهی گردید. تعداد نمونه براساس تعداد قابل کفایت جهت مدل‌سازی در نرم‌افزار پی. ال. اس. به تعداد ۱۰ تا ۲۰ برابر تعداد سوالات مربوط به متغیر دارای بیشترین سؤال در مدل (داوری و رضازاده، ۲۰۱۶) برآورد و انتخاب شد. از این رو به تعداد ۲۰ برابر سوالات متغیر دارای بیشترین تعداد سؤال (۶ سؤال) در متغیر مدیریت شهری مشارکتی و بین‌سازمانی، ۱۲۰ نفر برآورد شد. جهت اطمینان از دریافت تعداد پاسخ‌های مناسب، ۱۳۵ پرسش‌نامه توزیع شد که از بین ۱۲۶ پرسش‌نامه دریافتی، ۱۲۲ پرسش‌نامه که به طور کامل پاسخ داده شده بودند، وارد فرایند تحلیل گردیدند. مشخصات فردی نمونه آماری درجدول ۱، ارائه شده است:

^۱ Structural Equation Model (SEM)

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی بارویکرد معادلات ساختاری

جدول ۱: مشخصات فردی نمونه آماری تحقیق

ویژگی	طبقه	فراوانی (تعداد)
جنسیت	زن	۸۳
	مرد	۳۹
	لیسانس	۴۰
تحصیلات	فوق لیسانس	۴۹
	دکتری	۳۳
شغل	مدیر یا کارشناس سازمان ورزش شهرداری تهران	۷
	مدیر یا کارشناس ادارات ورزش وجوانان تهران	۱۲
	مدیر یا مربی هیئت ورزش همگانی تهران	۱۷
	سایر شغل‌ها	۸۵
ویژگی	میانگین	انحراف معیار
سن	۴۵/۷۰	۱۰/۶۱
سابقه مرتبط با ورزش همگانی	۱۶/۴۵	۱۳/۱۰

باتوجه به عدم دسترسی حضوری در نمونه‌های پژوهش، برای جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه الکترونیکی ساخته شد و به صورت هدفمند در اختیار نمونه‌های تحقیق قرار گرفت. ابزار پژوهش، پرسش‌نامه محقق ساخته بر اساس مطالعه همزمان کتابخانه‌ای و مصاحبه اکتشافی با ۱۶ نفر انجام شد و از مجموع متغیرهای مستخرج پس از غربالگری، مولفه‌هایی که بیشترین تکرار و تاکید را داشتند، در چند مرحله کدگذاری شدند. بعد از نهایی شدن مرحله کیفی، چارچوب پژوهش در قالب پرسش‌نامه اولیه تنظیم و تدوین شد. پرسش‌نامه دارای مقیاس پنج ارزشی لیکرت (از بسیار کم=یک تا بسیار زیاد= پنج) و شامل ۶ عامل اصلی ظرفیت سازی اکوسیستم شهری، کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت و ورزش شهری، گرایش جامعه شهری به زندگی فعال، مناسب سازی توزیع فرصت‌های زندگی فعال، ترویج فعالیت بدنی شهروندی و ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان بود (۶ متغیر اصلی، ۱۴ بُعد و ۴۵ گویه). برای ارزیابی روایی محتوایی و صوری از اساتید و پژوهشگران خبره (دکتری مدیریت ورزشی) با سابقه ورزش همگانی و ورزش شهرداری نظرخواهی شد. بعد از تایید روایی محتوایی، ابتدا ابزار در یک مطالعه راهنما بین ۳۰ نفر از جامعه آماری توزیع شد که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد. پس از رفع اشکالات مربوط به سوال‌های دارای آلفای کم، پرسش‌نامه در مرحله اصلی توزیع و جمع‌آوری شد و در نرم‌افزار اسمارت پی. ال. اس، پایایی

ترکیبی محاسبه شد و مورد تایید قرار گرفت. برای آزمون نرمال بودن داده‌ها از آزمون کالموگروف اسمیرنوف^۱ (K-S test) استفاده شد و نتایج نشان داد مقادیر بیشتر متغیرها کمتر از ۰/۰۵ و غیرنرمال بودند. در نتیجه برای بررسی رابطه فرضیه‌های آماری از روش مدل معادلات ساختاری به کمک نرم‌افزار اسمارت پی.ال.اس. استفاده شد (هیر و همکاران^۲، ۲۰۱۹).

یافته‌های پژوهش

به منظور سنجش برازش مدل اندازه‌گیری از پایایی شاخص، روایی همگرا و روایی واگرا استفاده شد (جدول ۲). پایایی شاخص برای سنجش پایایی درونی و شامل سه معیار ضرایب بارهای عاملی، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی است. بارهای عاملی همه سنج‌ها در سازه مربوط به خود بیشتر از ۰/۰۴ بود و روایی همگرا با استفاده از معیار متوسط واریانس استخراج شده^۳ ارزیابی گردید که میزان مطلوب آن مساوی و بیشتر از ۰/۰۵ است. نتایج خروجی از مدل برای معیار متوسط واریانس استخراج شده، نمایانگر مناسب بودن معیار روایی همگراست. برای بررسی روایی واگرایی مدل اندازه‌گیری از ماتریس فروئل ولاکر^۴ استفاده و مشخص شد که همبستگی هر سازه با خودش بیشتر از همبستگی آن سازه با سایر سازه‌هاست. در نتیجه روایی واگرایی مدل تایید می‌شود. پایایی ترکیبی^۵ برتری‌هایی در مقایسه با روش سنتی محاسبه آن به وسیله آلفای کرونباخ دارد. تمامی متغیرها دارای مقدار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بیشتر از ۰/۰۷ بودند که نشان می‌دهد مدل دارای پایایی مناسبی چه از نظر آلفای کرونباخ و چه از لحاظ پایایی ترکیبی است (هیر و همکاران، ۲۰۱۹).

¹ Kolmogorov-Smirnov test

² Hair, Risher, Sarstedt & Ringle

³ Average Variance Extracted (AVE)

⁴ Fronleichram & Loker

⁵ Composite Reliability (CR)

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی بارویکرد معادلات ساختاری

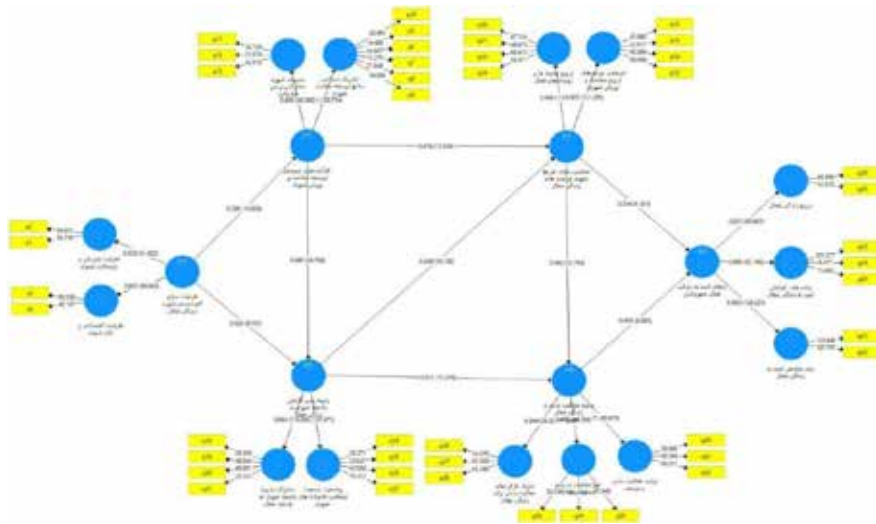
جدول ۲: خلاصه شاخص‌های توصیفی و برازش مدل

متغیرها	M	SD	AVE	CR	R2	Q2	ابعاد	M	SD	AVE	CR	R2	Q2
ظرفیت‌سازی اکوسیستم شهری	۳/۵۶	۰/۸۵	۰/۶۳	۰/۸۷	۰/۳۳	۰/۸۳	ظرفیت فیزیکی و زیرساخت شهری	۳/۶۶	۰/۹۵	۰/۵۸	۰/۸۳	-	-
کارآمدسازی سیستم توسعه ورزش شهری	۳/۷۶	۰/۶۹	۰/۶۰	۰/۹۱	۰/۱۵	۰/۵۱	ظرفیت اقتصادی و بازار شهری مدیریت شهری مشارکتی و بین‌سازمانی تشریک مساعی	۳/۴۷	۰/۹۱	۰/۶۴	۰/۸۰	-	-
گرایش جامعه شهری به زندگی فعال	۳/۸۴	۰/۷۴	۰/۶۱	۰/۸۹	۰/۴۱	۰/۳۶	مناخ توسعه سلامت شهری وضعیت جمعیت‌شناختی خانوادهمای شهری مشارکت‌پذیری جامعه شهری به فراغت فعال	۳/۹۳	۰/۸۹	۰/۶۵	۰/۸۴	-	-
توزیع مناسب شهری فرصت‌های زندگی فعال	۳/۶۵	۰/۷۰	۰/۶۷	۰/۹۴	۰/۵۶	۰/۳۵	التربخشی فرایندهای ترویج سلامت و ورزش ترویج محیط‌ها و رویدادهای فعال	۳/۷۴	۰/۷۵	۰/۷۰	۰/۸۷	-	-
ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال	۳/۴۰	۰/۹۳	۰/۶۸	۰/۸۵	۰/۵۷	۰/۴۲	فرایند فعالیت بدنی نوع فعالیت بدنی و مشارکت فعال ادراک کارکردهای فعالیت‌بدنی برای زندگی	۳/۶۹	۰/۸۳	۰/۶۰	۰/۸۸	-	-
ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان	۳/۵۹	۰/۷۷	۰/۶۶	۰/۸۸	۰/۲۲	۰/۳۶	ترویج زندگی فعال رشد شاخص امید به زندگی فعال پیامدهای افزایش امید به زندگی فعال	۳/۴۷	۰/۹۱	۰/۶۹	۰/۸۲	-	-
								۳/۶۴	۰/۷۸	۰/۶۸	۰/۸۷	-	-

برازش مدل ساختاری با استفاده از معیارهای ضریب معنی‌دار (T-values)، ضریب تعیین (R2)، ضریب قدرت پیش‌بینی (Q2) و اندازه تأثیر (F2) ارزیابی شد (جدول ۲). در ابتدا برای بررسی رابطه بین سازه‌ها در مدل از T-values استفاده شد که بیشتر مسیرهای روابط بین مولفه‌های پژوهش و همچنین گویه‌ها با هریک از عامل‌های خود بزرگ‌تر از ۱/۹۶ و معنی‌دار بودند- این نشانگر پیش‌بینی صحیح روابط مدل پژوهشی است. R2 معیاری است که برای متصل کردن بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل‌سازی معادلات ساختاری به کار می‌رود. میزان R2 از صفر تا یک متغیر است و نشان‌دهنده برازش مدل ساختاری

در سه سطح ضعیف (۰/۱۹)، متوسط (۰/۳۳) و قوی (۰/۶۷) است. در این پژوهش میزان R^2 بیشتر متغیرهای پژوهش (غیر دو مورد) بالاتر از ۰/۳۳ و یا نزدیک آن بود و بدین معنی است که مدل ساختاری پژوهش دارای برازش متوسط به بالاست. معیار Q^2 قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌کند که در این پژوهش براساس خروجی نرم‌افزار قدرت پیش‌بینی بیشتر سازه‌ها دارای شدت نزدیک و یا بزرگ‌تر از ۰/۳۵ است- این نشان از قدرت پیش‌بینی متوسط به قوی مدل دارد. برای اندازه‌گیری معیار F^2 کوهن فرمول معیار اندازه تاثیر را نشان می‌دهد که مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب نشان از اندازه تاثیر کوچک، متوسط و بزرگ یک سازه بر سازه دیگر است (هیر و همکاران، ۲۰۱۹).

به منظور برازش مدل کلی (هردوبخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری) از معیار $SRMR$ استفاده شد که مقدار آن باید از ۰/۰۸ کمتر باشد. با توجه به مقدار به دست آمده ($SRMR=0/067$)، مدل اندازه‌گیری و ساختاری از برازش مناسبی برخوردار است؛ یعنی در مجموع مدل اندازه‌گیری و ساختاری، کیفیت مناسبی در تبیین متغیر درون‌زای تحقیق دارد (هنسلر و همکاران، ۲۰۱۴؛ هیر و همکاران، ۲۰۱۹). مدل ساختاری نهایی پژوهش پس از تایید مدل‌های اندازه‌گیری و مراحل تایید برازش در محیط نرم‌افزار به صورت شکل ۱ ترسیم و آزمون شد.

شکل ۱: مدل نهایی پژوهش در نرم‌افزار اسمارت پی. ال. اس

باتوجه به جدول ۳، نتایج تحلیل عاملی ابعاد متغیرها نشان داد که ابعاد ظرفیت اقتصادی و بازار شهری و ظرفیت فیزیکی و زیرساخت شهری به ترتیب با ضرایب ۰/۸۸ و ۰/۸۲ به طور معنی‌داری تبیین‌کننده ظرفیت‌سازی اکوسیستم شهری زندگی فعال بودند. ابعاد تشریک مساعی منابع توسعه سلامت و مدیریت شهری مشارکتی و بین‌سازمانی به ترتیب با ضرایب ۰/۹۲ و ۰/۸۶ به طور معنی‌داری تبیین‌کننده کارآمدسازی

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی بارویکرد معادلات ساختاری

سیستم توسعه سلامت بودند. ابعاد وضعیت جمعیت شناختی خانواده‌های شهری و مشارکت‌پذیری جامعه شهری به فراغت فعال به ترتیب با ضرایب $0/91$ و $0/90$ به طور معنی‌داری تبیین‌کننده وضعیت تمایلات یا گرایش جامعه شهری به زندگی فعال بودند. ابعاد اثربخشی فرایند ترویج سلامت و ورزش و ترویج محیط‌ها و رویدادهای فعال با ضریب $0/90$ به یک میزان به طور معنی‌داری تبیین‌کننده مناسب‌سازی توزیع شهری فرصت زندگی فعال بودند. ابعاد فرایند فعالیت بدنی و ورزشی و نوع فعالیت بدنی و مشارکت فعال و ادارک کارکردهای فعالیت بدنی برای زندگی فعال به ترتیب با ضرایب $0/88$ ، $0/87$ و $0/64$ به طور معنی‌داری تبیین‌کننده ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال شهروندی بودند. ابعاد پیامدهای افزایش امید به زندگی فعال، رشد شاخص امید به زندگی فعال و ترویج زندگی فعال به ترتیب با ضرایب $0/90$ ، $0/89$ و $0/83$ به طور معنی‌داری تبیین‌کننده ترویج ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان بودند.

همچنین براساس تحلیل مسیر مشخص شد که تاثیر ظرفیت‌سازی اکوسیستم شهری ($0/38$) بر کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت و ورزش مثبت و معنی‌دار بود. اثر ظرفیت‌سازی اکوسیستم شهری ($0/32$) و کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت ($0/65$) بر تمایل و گرایش جامعه شهری به زندگی فعال مثبت و معنی‌دار بود. کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت ($0/47$) و گرایش جامعه شهری فعال ($0/35$) بر متناسب‌سازی توزیع شهری زندگی نیز تاثیر مثبت و معنی‌داری داشت. اثر گرایش جامعه شهری فعال ($0/37$) و متناسب‌سازی توزیع شهری زندگی فعال ($0/46$) بر ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال مثبت و معنی‌دار بود. در نهایت متناسب‌سازی توزیع شهری ($0/55$) و ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال ($0/43$) بر ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان تاثیر مثبت و معنی‌داری داشت (جدول ۳).

جدول ۳. نتایج مدل برخاسته از چارچوب پژوهش

فرضیه‌های پژوهش		ضریب مسیر	تی ویو	نتایج
تحلیل عاملی ابعاد				
ظرفیت‌سازی اکوسیستم شهری زندگی فعال --> ظرفیت فیزیکی و زیرساخت شهری		$0/82$	$61/82$	تایید
ظرفیت‌سازی اکوسیستم شهری زندگی فعال --> ظرفیت اقتصادی و بازار شهری		$0/88$	$94/84$	تایید
کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت --> مدیریت شهری مشارکتی و بین سازمانی		$0/86$	$86/38$	تایید
کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت --> تشریک مساعی منابع توسعه سلامت		$0/92$	$129/75$	تایید
گرایش جامعه شهری به زندگی فعال --> وضعیت جمعیت شناختی خانواده شهری		$0/91$	$121/37$	تایید
گرایش جامعه شهری به زندگی فعال --> مشارکت‌پذیری جامعه شهری به فراغت فعال		$0/90$	$119/50$	تایید
متناسب‌سازی توزیع شهری فرصت زندگی فعال --> اثربخشی فرایند ترویج سلامت و ورزش		$0/90$	$131/29$	تایید
متناسب‌سازی توزیع شهری فرصت زندگی فعال --> ترویج محیط‌ها و رویدادهای فعال		$0/90$	$116/32$	تایید
ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال شهروندی --> فرایند فعالیت بدنی و ورزشی		$0/87$	$86/67$	تایید
ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال شهروندی --> نوع فعالیت بدنی و مشارکت فعال		$0/87$	$86/35$	تایید

تایید	۲۰/۰۲	۰/۶۴	ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال --> ادارک کارکردهای فعالیت بدنی برای زندگی فعال
تایید	۶۰/۴۶	۰/۸۳	ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان --> ترویج زندگی فعال
تایید	۱۲۸/۲۲	۰/۸۹	ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان --> رشد شاخص امید به زندگی فعال
تایید	۸۱/۱۹	۰/۹۰	ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان --> پیامدهای افزایش امید به زندگی فعال
تحلیل مسیر بین متغیرهای اصلی پژوهش			
تایید	۱۰/۸۱	۰/۳۸	ظرفیت سازی اکوسیستم شهری --> کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت و ورزش
تایید	۹/۷۱	۰/۳۲	ظرفیت سازی اکوسیستم شهری --> تمایلات و گرایش جامعه شهری به زندگی فعال
تایید	۲۴/۷۷	۰/۶۵	کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت --> تمایلات و گرایش جامعه شهری زندگی فعال
تایید	۱۳/۸۲	۰/۴۷	کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت --> متناسب سازی توزیع شهری زندگی فعال
تایید	۱۰/۱۹	۰/۳۵	تمایلات و گرایش جامعه شهری فعال --> متناسب سازی توزیع شهری زندگی فعال
تایید	۱۱/۲۸	۰/۳۷	تمایلات و گرایش جامعه شهری فعال --> ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال
تایید	۱۳/۷۹	۰/۴۶	متناسب سازی توزیع شهری زندگی فعال --> ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال
تایید	۹/۱۸	۰/۵۵	متناسب سازی توزیع شهری زندگی فعال --> ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان
تایید	۸/۸۹	۰/۴۳	ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال --> ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش یک مدل مفهومی برای افزایش امید به زندگی فعال شهروندان کلان شهر تهران از طریق فعالیت بدنی شناسایی و آزمون شد. نتایج تحلیل عاملی سازه های هر یک از عامل های اصلی نشان داد که تمامی مولفه ها به صورت معنی داری نقش تبیین کننده دارند و در بخش ظرفیت سازی اکوسیستم شهری زندگی فعال بُعد ظرفیت اقتصادی و بازار شهری، در بخش کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت بُعد تشریک مساعی منابع توسعه سلامت، در بخش زمینه یابی گرایش جامعه شهری زندگی فعال، بُعد وضعیت جمعیت شناختی خانواده شهری، در بخش مناسب سازی توزیع شهری فرصت زندگی فعال بُعد ترویج محیط ها و رویدادهای فعال در بخش ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال شهروندی بُعد نوع فعالیت بدنی و مشارکت فعال و در بخش ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان بُعد پیامدهای افزایش امید به زندگی فعال دارای بیشترین اولویت بودند.

براساس تحلیل مسیر مشخص شد که اثر ظرفیت سازی اکوسیستم بر کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت و ورزش مثبت و معنی دار بود. در تفسیر این نتایج می توان گفت که توسعه سیستم سلامت متاثر از ظرفیت سازی اکوسیستم شهری می باشد. لذا در مورد ظرفیت سازی اکوسیستم زندگی شهری ضرورت دارد زیرساخت های رفاهی عمومی شهری آماده شود و فضای سبز و طبیعی سطح شهر پتانسیل لازم را داشته باشد؛ در شهر فضاهای امکان تردد فعال به صورت پیاده، دوچرخه یا خوردوهای برقی وجود داشته باشد تا شهروندان برای فعالیت بدنی و ورزش، امکان دسترسی لازم خود را افزایش دهند و با اطمینان خاطر بیشتری برای فعالیت بدنی در سطح شهر اقدام کنند. فضاهای شهری ورزشی باید نسبت به جمعیت تناسب داشته باشند

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی با رویکرد معادلات ساختاری

و دسترسی به این امکانات دشوار نباشد و در نقاط مهم شهر قرار داشته باشند. ضمن اینکه فضاهای شهری مانند پارک‌ها، فضاهای سبز و مکان‌های زیارتی تفریحی را به امکانات ورزشی و تفریحی مانند تورهای والیبال، میز تنیس، جایگاه اسکیت، مکان مناسب برای دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی، استخر و لوازم ثابت بدن‌سازی را می‌توان با رعایت ایمنی و ایجاد امنیت لازم در اختیار مردم قرار داد. گفتنی است که برای هر منطقه یا شهر می‌توان برحسب نیاز و علایق آن منطقه اقدام به تهیه امکانات ورزشی برای آنها نمود. به عنوان مثال، ممکن است در یک منطقه بیشتر به فعالیت‌های دوچرخه‌سواری و والیبال رغبت داشته باشند و در شهر دیگری به تنیس و شنا علاقه بیشتری باشد، همچنین در مناطق مختلف مردم ممکن است هزینه بیشتر یا کمتری برای خدمات ورزشی داشته باشند که لازم است خدمات ارائه‌شده با سطح اقتصادی آن منطقه تقارن داشته باشد و گرایش مردم به مصرف محصولات و خدمات ورزشی مد نظر باشد. یافته‌های حاضر با نتایج مطالعات ایمنی و همکاران (۱۳۹۵) و نوبخت رضانی و همکاران (۱۴۰۰) همسو بود.

اثر ظرفیت‌سازی اکوسیستم شهری و کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت بر زمینه‌یابی گرایش جامعه شهری به زندگی فعال مثبت و معنی دار بود. در تفسیر این نتایج می‌توان گفت که وجود ظرفیت‌سازی اکوسیستم شهری در گرایش جامعه به زندگی فعال و ورزش تاثیرگذار است و باعث خواهد شد افرادی با ترکیب سنی و جنسیتی و وضعیت تحصیلی مختلف، به فعالیت‌بدنی گرایش پیدا کنند و ویژگی‌های سکونت و شناختی شهروندان در مناطق مختلف باعث گرایش آنها به فعالیت‌های مختلفی خواهد شد. سرمایه روان شناختی و فکری، سرمایه اجتماعی و فرهنگی، سرمایه اقتصادی و رفاهی، سطح سواد سلامت و تندرستی، سواد ارتباطی و رسانه‌ای شهروندان برای زندگی فعال متفاوت خواهد بود و گرایش آنها در فعالیت‌بدنی را تغییر خواهد داد که با وجود ظرفیت‌سازی مناسب در اکوسیستم شهری می‌توان افراد زیادی را جذب فعالیت‌بدنی و ورزش در جامعه مشاهده کرد. با فرهنگ‌سازی مناسب و آگاهی‌بخشی به مردم در مورد ورزش و فوائد آن برای سلامتی انسان می‌توان با همکاری نهادهای زیربسط در سطح شهرها شرایطی را به وجود آورد تا برای گرایش بیشتر مردم به سمت فعالیت‌بدنی از عواملی مانند کمبود وقت شهروندان برای فعالیت‌بدنی و ورزشی مشکلات معیشتی و رفاهی زندگی فعال در شهروندان، مشکلات جسمانی و عارضه‌های بدنی شهروندان و مشکلات روانی و رفتاری شهروندان پیشگیری کرد و بتوان مردم را با دید باز و آگاهی بیشتر به سوی ورزش جذب کرد و سطح نشاط عمومی جامعه شهری و الگوهای رایج تفریحی آن، فرهنگ فعالیت بدنی و ورزش در جامعه شهری و جایگاه آنها در ارزش‌های زیستی را بالا برد و جامعه‌ای با نشاط، سلامت و فعال را شاهد بود. ضمن اینکه جامعه با گرایش در فعالیت‌بدنی و ورزش، شناخت و آگاهی بالایی از سلامتی و ورزش خواهند داشت و برای سلامتی خود با رغبت و انگیزه بالاتری در برنامه خود زمان مناسبی را برای پرداختن به ورزش در نظر خواهند گرفت. لازم است ورزش همگانی و تفریحات فعال در سیاست‌ها

و برنامه‌های کلان‌شهری جایگاه خود را داشته باشند و برای توسعه آن برنامه‌ریزی اجرایی و عملیاتی سازمان‌های مرتبط سلامت و ورزش شهروندی به خوبی انجام شود و مورد اجرا قرار بگیرد. همچنین الزام حقوقی و ساختاری به سازمان‌های ورزشی دولتی جهت همکاری با بخش خصوصی صورت بگیرد تا بتوان با همکاری دو جانبه دولت و بخش خصوصی در زمینه فعالیت بدنی و سلامت افراد جامعه اقدامات و برنامه‌های مورد نظر را با شیوه‌های مناسب و کاربردی مورد اجرا قرار داد و تقسیم کار بین سازمان‌های حوزه تفریحات ورزشی و فعال شهری را با تدابیر لازم انجام داد. همچنین باید به صورت مستمر برنامه‌ها و اقدامات عمومی توسعه فعالیت بدنی، تفریحات فعال و ورزش در سطح شهر را ارزیابی کرد و برای عملکرد بهتر همواره نظارت لازم را در دستور کار قرار داد. برای اثربخشی در توسعه سلامت و ورزش در جامعه باید سرمایه‌گذاران دولتی و بخش خصوصی را جذب کرد و به آنها در زمینه‌های مختلف مانند کسب درآمد و تبلیغات و بازاریابی اجازه فعالیت داد تا بتوانند علاوه بر هزینه در حوزه ورزش، درآمد نیز کسب کنند و فعالیت مستمر در ورزش شهری داشته باشند. ضمن اینکه محدودیت‌های فعالیت ورزشی خانوادگی و زنان در فضاهای عمومی و ضرورت همکاری نهادها برای تعدیل آن نیز باید مورد بررسی باشد و بتوان شرایطی ایجاد کرد که همه اقشار و مردم فعالیت ورزشی داشته باشند. به عنوان مثال، می‌توان در فضاهای ورزشی شهری شرایطی را ایجاد کرد تا بانوان بتوانند در بخش مختص خودشان به صورت جداگانه به فعالیت ورزشی بپردازند و مورد محدودیت‌های جنسیتی قرار نگیرند. یافته‌های حاضر با نتایج پژوهش‌های امینی و همکاران (۱۳۹۵)، فرنام (۱۳۹۵)، رضایی و اسماعیلی (۱۳۹۶)، علوی و همکاران (۱۳۹۶)، نوبخت رمضانی و همکاران (۱۴۰۰)، نیازی و همکاران (۱۴۰۲)، مکی و همکاران (۲۰۱۳)، کجایر و همکاران (۲۰۱۹) و جای ولوبتکین (۲۰۲۰) همسو بود.

اثر وضعیت تمایلات یا گرایش‌های جامعه شهری فعال و کارآمدسازی سیستم توسعه سلامت بر مناسب‌سازی توزیع شهری زندگی فعال مثبت و معنی‌دار بود. در تفسیر این نتایج می‌توان گفت که طبیعتاً توزیع شهری از گرایش به فعالیت بدنی تاثیرپذیر است و ترکیب سنی و جنسیتی شهروندان، وضعیت تحصیلی آنها، وضعیت شغلی و وضعیت اقتصادی آنها، با فعالیت بدنی‌شان ارتباط دارد. مطالعات نشان داده که تحصیلات بالاتر و سطح اقتصادی بهتر و همچنین سنین پایین‌تر به فعالیت ورزشی گرایش بیشتری دارند. جایگاه ورزش در نشاط عمومی جامعه و فرهنگ‌سازی در این حوزه باعث ایجاد انگیزه و میل بیشتری نسبت به فعالیت ورزشی می‌شود و شهروندان برای حال خوب و سلامتی جسم و روان به ورزش تمایل بیشتری نشان خواهند داد. ارائه محتوای مفید برای فضای رسانه‌ای و شبکه‌های اجتماعی به مخاطبان و مشارکت صفحات اجتماعی و تشویق رسانه‌های غیردولتی به مشارکت در غنی‌سازی محتوای فضای مجازی برای ترویج زندگی فعال شهروندان و گرایش جامعه به فعالیت بدنی و اهمیت به سلامت جسم و شادابی روانی

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی بارویکرد معادلات ساختاری

می تواند کاربردی باشد و افراد فعال درحوزه رسانه و فضای مجازی موظف به آگاهی بخشی به شهروندان در مورد ورزش و جلب نظر آنها می باشند تا بتوان افراد زیادی از جامعه را در مکان های ورزشی شهری مشاهده کرد. همچنین تشکیلات ستادی و اجرایی توسعه ورزش و فراغت فعال شهروندی نهادهای متولی (شهرداری و وزارت ورزش و جوانان و مراکز زیرمجموعه آنها) باید کارآمدی لازم را داشته باشند و بتوانند با برنامه ریزی های مدون و مشترک، برنامه های ورزش و طرح های توسعه ورزش همگانی و شهری را در سطح شهر و در فضاهای ورزشی عمومی به اجرا بگذارند و نظارت لازم را در این زمینه داشته باشند و نقاط ضعف آن را رفع کنند تا بهبود سلامت جامعه را شاهد بود. شهرداری و ادارات ورزش و جوانان با سازمان های حوزه آموزش و پرورش، بهداشت، گردشگری، صدا و سیما و... همکاری های گسترده و مستمری داشته باشند و تامین و تخصیص منابع لازم برای اجرای برنامه های عمومی ورزشی به صورت هماهنگی و مشارکت چندسازمانی صورت بگیرد تا بتوان به صورت همه جانبه به افراد در سطح جامعه برای فعالیت ورزشی خدمات مفید و موثری را ارائه داد. در راستای رفع کمبود فضاها و امکانات ورزشی، زیرساخت ها و امکانات ورزشی در مناطق با سرانه پایین و کم برخوردار بهبود و توسعه داده شود و بودجه لازم برای این مناطق در نظر گرفته شود. توانمندسازی نیروی انسانی و کارکنان سازمان های حوزه سلامت و ورزش شهری (شهرداری، وزارت ورزش و جوانان، آموزش و پرورش و...)، تربیت و حمایت شغلی متخصصان و مربیان شاغل در خدمات سلامت و ورزش شهروندی از ملزومات مهم در مناطق مختلف می باشد که در صورت برنامه ریزی درست با استفاده از همین افراد توانا می توان به افراد جامعه این شناخت و آگاهی را در جهت فعالیت ورزشی و ارتقای سلامت و مشارکت اجتماعی در ورزش شهری را القا کرد و شهروندان فعال و پرنشاطی را در حوزه ورزشی در سطح جامعه مشاهده نمود. یافته های حاضر با نتایج تحقیق رضایی و اسماعیلی (۱۳۹۶)، ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۸)، تاجور و همکاران (۱۳۹۹)، ناجی اصفهانی و همکاران (۱۳۹۹)، نوبخت رضانی و همکاران (۱۴۰۰)، علمیه و همکاران (۱۴۰۱)، لیسکین (۲۰۱۸) و جای و لوبتکین (۲۰۲۰) همسو بود.

اثر وضعیت تمایلات یا گرایش های جامعه شهری فعال و مناسب سازی توزیع شهری زندگی فعال بر ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال مثبت و معنادار بود. در تفسیر این نتایج می توان گفت که برای گرایش بیشتر شهروندان به فعالیت بدنی و ورزش لازم است فرهنگ سازی لازم صورت بگیرد و از طریق رسانه و شبکه های مجازی آنها را از اصول فعالیت بدنی و عادات حرکتی روزانه، اصول سلامتی و بهداشتی و نقش ورزش در آن آگاه کرد. دادن اطلاعات در زمینه تندرستی و سلامتی جسمی و تصور اعضا از وضعیت سلامت و ظاهر بدنی خود برای مشارکت در ورزش و همچنین نگرش شهروندان به حضور در فضاها و رویدادهای ورزشی و تفریحی شهری موجب می شود تا آنها اثرات ورزش و فعالیت بدنی را برای سلامتی جسمی و روحی روانی و کیفیت زندگی خود در همه سنین به خصوص سنین بزرگسالی درک کنند و با آگاهی بالایی

در فضاهای ورزشی به فعالیت بپردازند. همچنین در فضاهای ورزشی باید شرایطی به وجود آورد تا بتوان پاسخگوی سلاقی مختلف افراد جامعه شد و آموزش دیدن و کسب مهارت در رشته‌های ورزشی انتخابی شهروندان را بتوان در حد امکان پوشش داد تا شاهد حضور افراد بیشتری در فعالیت‌های ورزشی بود. ضمن اینکه با تنوع بخشی به فعالیت تفریحی، بازی، سرگرمی و گردش شهری، غنی سازی اوقات فراغت فعال و تفریحات ورزشی مشارکت کنندگان و خانواده‌ها در فضاهای ورزشی را در برنامه‌های ورزش گنجاند. به عنوان مثال، می توان برای ایام تعطیل یا مناسبت‌های مختلف مانند تولد پیامبر(ص)، تولد حضرت علی(ع)، تدارک برنامه‌های ورزشی مانند مسابقات پیاده روی خانوادگی، مسابقات دوچرخه سواری و دیگر مسابقاتی که با هماهنگی هیئت ورزش‌های همگانی می توان برای عموم جامعه و خانواده‌های شرکت کننده در نظر گرفت و با ایجاد شور و نشاط در شهروندان و آشنایی با دوستان جدید و حضور فعال در اجتماع برای آنها خاطره سازی کرد و اثرات شادابی و گرایش بیشتر به فعالیت بدنی را در آنها رویت کرد. ورزش شهروندی از ملزومات زندگی در کلان شهرهاست. آداب به صورت متعاقب افزایش یافته و میزان فعالیت‌های فیزیکی تغییر کرده است. تحرک فیزیکی باید با برنامه فعالیت ورزشی به عنوان راه حلی عملی برای بی تحرکی و غیر فعالی در نظر گرفته شود. همچنین کمبود وقت شهروندان برای فعالیت بدنی و ورزشی، مشکلات معیشتی و رفاهی زندگی فعال در شهروندان، مشکلات جسمانی و عارضه‌های بدنی شهروندان، مشکلات روانی و رفتاری شهروندان برای زندگی فعال، تغییر در گرایش به سبک زندگی فعال یا غیر فعال در مشارکت کنندگان از جمله مواردی هستند که لازم است در نظر گرفته شوند و برای رفع یا کاهش این مشکلات باید برنامه‌های مختلفی را در نظر داشت تا شهروندان بتوانند با دغدغه کمتری برای فعالیت‌های بدنی و ورزش قدم بردارند. به عنوان مثال، در فعالیت‌های بدنی برای افراد دارای عارضه جسمانی تمرینات اصلاحی در نظر گرفت و برای کمک اطلاعات لازم را در اختیار آنها گذاشت یا برای کمبود وقت افراد برای حضور در فعالیت‌های ورزشی لازم است فوائد ورزش برای آنها توضیح داده شود- ورزش می تواند سلامتی و نشاط را در پی داشته باشد و اینکه برای زمان بندی فعالیت‌های ورزشی ساعات مختلف و مکان‌های در دسترسی را در نظر گرفت و بتوان از روزهای تعطیل نیز حداکثر استفاده را برد و برنامه های ورزشی را برای حضور افراد به صورت خانوادگی در نظر گرفت. به شهروندان پیشنهاد داد تا صفحات مجازی و رسانه‌ای ورزشی را پیگیری کنند، برنامه‌هایی در صدا و سیما برای ترویج زندگی فعال و ورزش مدار در زمان خاصی در نظر بگیرند، از انواع روش‌های اطلاع رسانی و تبلیغات عمومی برای فرصت‌ها و رخداد‌های ورزش همگانی و تفریحی استفاده کنند تا حضور حداکثری افراد جامعه را در برنامه‌های ورزشی شهری شاهد بود. یافته‌های حاضر با نتایج تحقیقات امینی و همکاران (۱۳۹۵)، نیک بخت و همکاران (۱۳۹۵)، رضایی و اسماعیلی (۱۳۹۶)، ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۸)، نوبخت رضانی و همکاران (۱۴۰۰) و جای و لوبتکین (۲۰۲۰) همسو بود.

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی بارویکرد معادلات ساختاری

اثر متناسب سازی توزیع شهری زندگی فعال و ترویج فعالیت بدنی و زندگی فعال بر ارتقای امید به زندگی فعال شهروندان مثبت و معنی دار بود. در تفسیر این نتایج می توان گفت که با توزیع مناسب زندگی فعال در شهروندان می توان برای آنها از مشکلاتی مانند کم توانی جسمانی و کاهش آسیب های جسمانی، کم توانی روانی و کاهش مشکلات روانی، محدودیت اجتماعی و کاهش آسیب های اجتماعی شهروندان پیشگیری کرد یا مواردی را اصلاح و بهبود بخشید. همچنین می توان توانمندی جسمانی و حرکتی شهروندان در دوره های سنی، حضور فعال و موثر در محیط های اجتماعی و محلی، ارتقای تاب آوری در برابر بحران ها و مشکلات جسمانی، معیشتی و روانی، تعاملات مناسب با افراد پیرامونی از جمله خانوادگی، آشنایان و گروه های مرجع، افزایش سن زندگی بدون کم توانی در سالمندی، افزایش طول عمر مفید و احساس معنی داری در زندگی و انجام فعالیت بدنی و مشارکت ورزشی مادام العمر را با حفظ رضایت شهروندان از سبک زندگی فعال و سالم برای آنها مهیا کرد و رشد مشارکت شهروندی و پویایی و تحرک جامعه را در بین افراد جامعه به خصوص سالمندان و رشد سرانه فضا و فعالیت بدنی و ورزشی و تفریحات فعال شهروندان مشاهده کرد. ترویج زندگی فعال در شهرها می تواند علاوه بر تضمین سلامت شهروندان، منافع اقتصادی و اجتماعی زیادی به دنبال داشته باشد. ترویج زندگی فعال در مدارس و بین کودکان از اهمیت زیادی برخوردار است، زیرا طرز زندگی و عاداتی که کودکان در دوران کودکی و بلوغ دارند تاثیر بسیار زیادی در بروز عادات دوران بزرگسالی آنها خواهد داشت. چنانچه در این مراحل به بی تحرکی عادت کنند بی شک در بزرگسالی نیز از تحرک کافی برخوردار نخواهند بود. از سوی دیگر، با توجه به این که بین افزایش عزت نفس و ایجاد انگیزه در کودکان و حضور آنها در فعالیت های منظم ورزشی ارتباط وجود دارد، می توان با ترویج فعالیت های بدنی مناسب زمینه رشد و تعالی آنها را فراهم می سازد. همچنین برای ترویج مطلوب فعالیت بدنی در جامعه و ارتقای امید به زندگی فعال می توان حمایت اجتماعی برای تامین شرایط مشارکت ورزشی اقشار کم برخوردار را در سطح جامعه پوشش داد و به نوعی علاوه بر افراد با سطح اقتصادی بالا بتوان افراد کم برخوردار را نیز مورد حمایت قرار داد و به نوعی بیشتر افراد جامعه را جذب فعالیت های بدنی کرد. برگزاری رویدادها و جشنواره های ورزشی و تفریحی متنوع در فضاهای شهری با مشارکت بخش خصوصی و آموزش همگانی زندگی فعال و بستر مشارکت عمومی الگوهای فعالیت بدنی و ورزشی در فضاهای شهری لازم است در برنامه های ورزشی شهری گنجانند و دسترسی و امکان انتخاب تنوعی از فعالیت ها، تفریحات و ورزش های برای همه شهروندان تهرانی را مورد پوشش قرار داد. برای ساماندهی و اجرای بهتر زندگی فعال لازم است در همه بخش های جامعه مانند سازمان ها، مدارس و دانشگاه ها، شرکت ها و مراکز خدماتی و تولیدی در جهت فعالیت ورزشی و هدایت شهروندان به سمت ورزش در دستور کار مسئولان مربوطه قرار گیرد و برای اجرای این فعالیت ها سرمایه و امکانات لازم را نیز در نظر گرفت

و الگوهای زندگی فعال را در بین افراد جامعه به نمایش گذاشت و آنها را با کارکردهای خاص ورزش و فعالیت بدنی برای جسم و روح افراد آگاه کرد و کیفیت زندگی آنها را بهبود داد. در منشور سازمان بهداشت جهانی نیز برخورداری از بالاترین استاندارد سلامتی، یکی از حقوق بنیادی هر انسان، بدون توجه به تفاوت-های نژادی، مذهبی، عقاید سیاسی و وضعیت اقتصادی یا اجتماعی بیان گردیده است. از طریق برنامه‌ریزی، شهری مبتنی بر سلامت ممکن و میسر خواهد بود و سیاست‌های برنامه‌ریزی شهری برخاسته از مفاهیم سلامت، به صورت غیرمستقیم و درحد بالایی، تامین سلامتی شهروندان را به همراه خواهد داشت.

به طور کلی، برای افزایش امید به زندگی در شهروندان تهرانی از طریق فعالیت بدنی و ورزش باید برنامه‌ها و طرح‌های ورزشی متناسب با شرایط و اقتضای جامعه شهری تهران صورت بگیرد و در ابتدا فضاهای شهری مانند پارک‌ها، فضاهای سبز، مجموعه‌های ورزشی، مکان‌های تفریحی حومه شهری و درون شهری را برای فعالیت بدنی و ورزش عموم افراد جامعه مهیا نمود و پس از آن سعی داشت با رسانه‌ها و فضاهای اجتماعی و مجازی در مورد فعالیت بدنی و اثرات آن بر سلامت جسم و روحی روانی فرهنگ‌سازی مناسب را انجام داد و آنها را به این درک رساند که ورزشی و شادابی و فعالیت بدنی از ملزومات و نیازهای پایه افراد جامعه می‌باشد که در کیفیت زندگی آنها تاثیرگذار خواهد بود و امید به زندگی را در پی خواهد داشت. همچنین در فضاهای ورزشی و شهری عمومی باید شرایطی را مهیا نمود تا افراد جامعه با سلاقی مختلف، سنین مختلف، جنسیت و سطح تحصیلی و اقتصادی مختلف بتوانند در این فضاها به فعالیت بپردازند و علاوه بر فعالیت بدنی بتوانند دانش خود درحوزه ورزش و سلامتی را بهبود بخشند و نوع‌دوستی، اجتماعی شدن و اوقات فراغت خوبی را برای خود و خانواده و همچنین دوستان رقم بزنند. ضمن اینکه در این فضاهای عمومی باید شرایط فعالیت‌های بدنی مختلف مانند والیبال، دوچرخه‌سواری، تنیس، دویدن و... مهیا شود و در این فضاها مربیان ورزشی را به کار گرفت تا بتوان خدمات ورزشی خوبی را در اختیار شهروندان قرار داد. فضاهای ورزشی باید به گونه‌ای خدمات بدهند که افراد در بیشتر اوقات بتوانند از خدمات استفاده کنند و محدودیت زمانی و مالی نداشته باشند و همه شهروندان بتوانند از حداقل‌های این امکانات بهره ببرند. همچنین دولت و بخش خصوصی با همکاری یکدیگر بتوانند سرمایه‌گذاری‌های متفاوتی در مراکز ورزشی عمومی و خصوصی داشته باشند و خدمات متفاوتی را برای آنها با شرایط مختلف ارائه دهند. همچنین درمواقع خاص مانند تعطیلات و اعیاد مختلف در سطح شهر از جشن‌های ورزشی و مسابقات همگانی برای شهروندان در بخش‌های مختلف رونمایی کنند تا بتوانند شرایط مفرح و شادی را رقم زنند و همواره با اجرای طرح‌ها، برنامه‌های ورزشی با خلاقیت و نوآوری و همچنین با کمک و استفاده از نیروهای متخصص ورزشی از خلاقیت‌ها و توانایی‌های آنها استفاده لازم را ببرند و در جهت حضور شهروندان در فضاهای مختلف ورزشی برای فعالیت بدنی راه را هموار نمود.

طراحی مدل افزایش امید به زندگی فعال شهروندان مبتنی بر فعالیت بدنی با رویکرد معادلات ساختاری

نتیجه‌گیری می‌شود سرمایه‌گذاری در فضاهای ورزشی، فرهنگ‌سازی و جذب شهروندان به ورزش و ایجاد امکانات و فضاهای ورزشی برای شهروندان تهرانی آنها را از زندگی ماشینی و آپارتمان‌نشینی دور می‌کند و در جهت بهبود سلامت آنها مفید خواهد بود و برای هزینه‌های درمانی به نفع افراد و همچنین دولت خواهد بود- ضمن اینکه شهروندان به نیروهای کاری با انرژی و پر نشاطی تبدیل خواهند شد و در نتیجه شاهد افزایش امید به زندگی فعال شهروندان از طریق فعالیت بدنی در کلان‌شهر تهران خواهیم بود.

منابع

- ابراهیمی، زینت؛ اسماعیل‌زاده قندهاری، محمدرضا و ویسی، کورش. (۱۳۹۸). «تأثیر مداخله ورزشی مبتنی بر برنامه‌های بین‌نسلی بر کیفیت زندگی سالمندان». سالمند: مجله سالمندی ایران. ۱۴ (۴)، صص ۴۰۶-۴۲۱.
- امینی، مرجان؛ حیدری‌نژاد، صدیقه و ازمشا، طاهره. (۱۳۹۵). «وتبه‌بندی عوامل تسهیل‌کننده مشارکت سالمندان شهر اهواز در فعالیت بدنی به روش TOPSIS». نشریه مدیریت ورزشی. ۸ (۴)، صص ۵۲۷-۵۴۰.
- بنار، نوشین و خان محمدی، علی‌محمد (۱۳۹۷). «تحلیل منظرهای توسعه مشارکت ورزشی در استان گیلان: خدمات، اقشار، عوامل، متولیان، نیازها، چالش‌ها و راهکارها». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۰ (۴۸)، صص ۱۵-۴۲.
- تاجور، مریم؛ یاسری، مهدی؛ محمودی، رویا و کرمی، بدریه. (۱۳۹۹). «اندازه‌گیری شاخص سالمندی فعال و تعیین‌کننده‌های فردی آن در شهر تهران». مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی. ۱۸ (۲)، صص ۱۳۹-۱۵۸.
- رضایی، شمس‌الدین و اسماعیلی، محسن. (۱۳۹۶). «تأثیر فعالیت‌های جسمانی بر کیفیت زندگی، امید و رضایت از زندگی سالمندان شهر ایلام». سالمندشناسی. ۲ (۲)، صص ۲۹-۴۰.
- زر، عبدالصالح؛ علوی، سلمان و شایان نوش‌آبادی، ابوالفضل. (۱۳۹۹). «بررسی اثربخشی ورزش بر فرسودگی شغلی و امید به زندگی کارکنان سازمان منطقه ویژه انرژی اقتصادی پارس». مجله سلامت و ورزش: رویکردهای نوین (سورن). ۱۱ (۱)، صص ۳۰-۳۵.
- شیرینی، مریم؛ سعیدی‌پور، بهمن و مرادی، علی. (۱۳۹۹). «مقایسه سلامت معنوی، خودکارآمدی و امید به زندگی بین سه گروه از سالمندان فعال بدنی و فعال ذهنی و غیرفعال». مجله مطالعات ناتوانی. ۱۰ (۲)، صص ۱۱-۱۱.
- علمیه، علیرضا؛ خان‌باباخانی، هومن و اسمعیل‌نژاد، رفعت. (۱۴۰۱). «بررسی سطح فعالیت بدنی، سلامت عمومی و کیفیت زندگی دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهرستان ماسال در دوران قبل و بعد از کرونا». پژوهش‌های کاربردی در علوم ورزشی و سلامت. ۱۱ (۳)، صص ۱۷-۲۷.
- علوی، سلمان؛ زر، عبدالصالح؛ سلیمی آوانسر، مرتضی و احمدی، فاطمه. (۱۳۹۶). «بررسی اثربخشی فعالیت بدنی بر میزان سلامت عمومی، شادکامی و امید به زندگی زنان سالمند و یائسه». سالمندشناسی. ۲ (۲)، صص ۱۱-۱۹.
- فرنام، علی. (۱۳۹۵). «تأثیر آموزش مثبت‌نگری در افزایش کیفیت و امید به زندگی در سالمندان». پژوهش‌نامه روان‌شناسی مثبت. ۲ (۱)، صص ۷۵-۸۸.
- کارگر شریف‌آباد، ابوالفضل؛ نظری، رسول و سلیمی، مهدی. (۱۴۰۱). «تبیین عوامل تأثیرگذار سلامت‌محور بر نهاده‌سازی ورزش در خانواده‌های ایرانی». طلوع بهداشت. ۲۱ (۱)، صص ۴۳-۵۶.
- مرادی، مهدی. (۱۳۹۸). «وضعیت مشارکت ورزش همگانی در ایران و تبیین چالش‌ها و موانع کلان». مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- مطیع حق‌شناس، نادر و فتاحی، مهسا. (۱۳۹۱). «برآورد شاخص امید زندگی فعال مردان در نقاط شهری و روستایی کشور در سال ۱۳۸۵ با استفاده از روش‌های غیرمستقیم». فصل‌نامه جمعیت. ۱۹ (۸۰)، صص ۴۷-۶۴.
- منوچهری‌نژاد، محسن؛ همتی‌نژاد، مهرعلی؛ رحمتی، محمدمهدی و شریفیان، اسماعیل. (۱۳۹۷). «شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر نهاده‌سازی فرهنگ ورزش در کودکان و نوجوانان از دیدگاه معلمان تربیت بدنی». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۰ (۱)، صص ۱۶۳-۱۷۹.

- ناجی اصفهانی، فاطمه؛ صیرفی، محمدرضا و کراسکیان موجیمباری، آدیس. (۱۳۹۹). «اثربخشی مداخله فعال‌سازی رفتاری بر افزایش رفتارهای خودمراقبتی و امید به زندگی سالمندان». روان‌شناسی پیری. ۶(۲)، صص ۹۳-۱۰۵.
- ندایی، طاهره و عینعلی هرموشی، زهرا. (۱۳۹۹). «مدل‌یابی انواع فعالیت‌های بدنی بر کیفیت زندگی، امید به زندگی و رضایت از زندگی دبیران زن (مطالعه موردی: شهر قم)». مجله آموزش و سلامت جامعه. ۷(۳)، صص ۲۱۳-۲۲۰.
- نویخت رمضانی، زهرا؛ شیرین کام، اسماعیل و شریفی‌فر، فریده. (۱۴۰۰). «تاثیر فعالیت‌های ورزشی اوقات فراغت بر کیفیت زندگی معلمان میانسال شهر تهران». مدیریت و رفتار سازمانی در ورزش. ۱۰(۲)، صص ۷۱-۷۸.
- نیازی، محسن؛ فرهادیان، علی؛ ایرانی، فرشته و خوش بیانی، فاطمه. (۱۴۰۲). «مطالعه فراترکیب طراحی الگو و ابعاد موثر بر امید به زندگی در جوانان». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. انتشار آنلاین.
- یکتا، محمدرضا؛ حیدری، صدیقه و لجمیری، شکیب. (۱۴۰۰). «بررسی رابطه امید به زندگی با هراس و ترس از ویروس کرونا در بین افراد شاغل».

<https://civilica.com/doc/1196151>.

- Abdelghaffar, E. A., Hicham, E. K., Siham, B., Samira, E. F., & Youness, E. A. (2019). "Perspectives of adolescents, parents, and teachers on barriers and facilitators of physical activity among school-age adolescents: A qualitative analysis". *Environmental health and preventive medicine*, 24(1), 1-13.
- Chudasama, Y. V., Zaccardi, F., Gillies, C. L., Dhalwani, N. N., Yates, T., Rowlands, A. V., & Khunti, K. (2020). "Leisure-time physical activity and life expectancy in people with cardiometabolic multimorbidity and depression". *Journal of internal medicine*, 287(1), 87-99.
- Hair, Joseph F, Risher, Jeffrey J, Sarstedt, Marko, & Ringle, Christian M. (2019). "When to use and how to report the results of PLS-SEM". *European business review*, 31(1), 2-24.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). "A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling". *Journal of the academy of marketing science*, 43, 115-135.
- Huang, B. H., del Pozo Cruz, B., Teixeira-Pinto, A., Cistulli, P. A., & Stamatakis, E. (2023). "Influence of poor sleep on cardiovascular disease-free life expectancy: a multi-resource-based population cohort study". *BMC medicine*, 21(1), 75.
- Jia, H., & Lubetkin, E. I. (2020). "Life expectancy and active life expectancy by marital status among older US adults: Results from the US Medicare Health Outcome Survey (HOS)". *SSM-Population Health*, 12, 100642.
- Khodadad Kashi, S., Mirzazadeh, Z. S., & Saatchian, V. (2023). "A systematic review and meta-analysis of resistance training on quality of life, depression, muscle strength, and functional exercise capacity in older adults aged 60 years or more". *Biological Research For Nursing*, 25(1), 88-106.
- Kjaer, T., Højgaard, B., & Gyrd-Hansen, D. (2019). "Physical exercise versus shorter life expectancy? An investigation into preferences for physical activity using a stated preference approach". *Health Policy*, 123(8), 790-796.
- Kraus, W. E., Powell, K. E., Haskell, W. L., Janz, K. F., Campbell, W. W., Jakicic, J. M., & 2018 Physical Activity Guidelines Advisory Committee. (2019). "Physical activity, all-cause and cardiovascular mortality, and cardiovascular disease". *Medicine and science in sports and exercise*, 51(6), 1270.
- Leskinen, T., Stenholm, S., Aalto, V., Head, J., Kivimäki, M., & Vahtera, J. (2018). "Physical activity level as a predictor of healthy and chronic disease-free life expectancy between ages 50 and 75". *Age and ageing*, 47(3), 423-429.

- Ma, H., Wang, X., Xue, Q., Li, X., Liang, Z., Heianza, Y., & Qi, L. (2023). **"Cardiovascular Health and Life Expectancy Among Adults in the United States"**. *Circulation*, 147(15), 1137-1146.
- Mäki, N., Martikainen, P., Eikemo, T., Menvielle, G., Lundberg, O., Östergren, O., ... & Mackenbach, J. P. (2013). **"Educational differences in disability-free life expectancy: a comparative study of long-standing activity limitation in eight European countries"**. *Social science & medicine*, 94, 1-8.
- Minagawa, Y., & Saito, Y. (2021). **"The role of underweight in active life expectancy among older adults in Japan"**. *The Journals of Gerontology: Series B*, 76(4), 756-765.
- Obidovna, D. Z., & Sulaymonovich, D. S. (2022). **"Physical activity and its impact on human health and longevity"**. *Достижения науки и образования*, (2 (82)), 120-126.
- Quintero, A. M., Osorio, A. N. V., Cerquera, P. E. B., & Cruz, Á. M. R. (2024). **"Levels of physical activity and psychological well-being of the elderly in rural areas"**. *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, (51), 69-74.
- **WHO Global recommendations on physical activity for health.** (2021). Geneva: World Health Organization.
- Wong, M. Y. C., Ou, K. L., Chung, P. K., Chui, K. Y. K., & Zhang, C. Q. (2023). **"The relationship between physical activity, physical health, and mental health among older Chinese adults: A scoping review"**. *Frontiers in public health*, 10, 914548.
- World Health Organization. (2019). **Global action plan on physical activity 2018-2030: more active people for a healthier world.** World Health Organization.

مدل یابی عوامل توانمندساز زیرساخت نرم‌افزاری ورزش کشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه‌ای

مصطفی میرزایی^۱

حسام اشراقی^۲

رسول نظری^۳

الهام مشکل‌گشا^۴

[10.22034/ssvs.2025.3517.3573](https://doi.org/10.22034/ssvs.2025.3517.3573)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۲/۰۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۰

پیشرفت فناوری ازجمله هوش مصنوعی در حال دگرگونی چشم‌انداز ورزش کشتی در تمام جنبه‌هاست. هدف از پژوهش حاضر، مدل‌یابی عوامل توانمندساز زیرساخت نرم‌افزاری ورزش کشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه‌ای بود. نوع پژوهش کیفی و در زمره تحقیقات کاربردی و گردآوری داده‌ها اکتشافی و روش پژوهش گراند تئوری ساخت‌گرا بود. ابزار استفاده‌شده برای گردآوری داده‌ها، مصاحبه عمیق نیمه‌ساختارمند و جامعه آماری پژوهش شامل مدیران و کارشناسان خبره ورزش کشتی ازجمله مدیران اجرایی، اساتید دانشگاهی، مربیان، داوران و کشتی‌گیران بود. نمونه‌گیری با روش غیرتصادفی به‌صورت هدفمند انجام شد. پس از ۱۵ مصاحبه، اشباع نظری حاصل گردید و روند مصاحبه‌ها اتمام پیدا کرد. پایایی مصاحبه‌ها نیز به‌روش مطالعه توافق درون‌موضوعی میانگین ۰/۷۷ درصد به دست آمد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار تحلیل کیفی MAXQDA نسخه ۲۰۲۰ و روش مقایسه مداوم در طی سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی انجام شد. در مرحله کدگذاری باز، با در نظر گرفتن متن تمام مصاحبه‌ها در مورد زیرساخت نرم‌افزار ورزش کشتی تعداد ۳۸۷ مفهوم یا کد اولیه شناسایی شد. پس از جمع‌بندی و همپوشانی کدهای مشابه، ۸۵ مفهوم به دست آمد. طبق یافته‌های پژوهش عوامل علی (مقوله مدیریت و برنامه‌ریزی، مسابقات و رقابت‌ها، کارایی و مدیریت)، عوامل زمینه‌ای با مقوله توسعه و توانمندسازی نرم‌افزاری ورزش کشتی (مقوله بستر تخصصی دیجیتالی و مقوله زیرساخت علمی تخصصی)، عوامل راهبردی (مقوله انفورماتیک؛ زیرساخت تحلیل تخصصی و هوش مصنوعی) و عوامل مداخله‌گر (مقوله مالی و پولی) و در نهایت پیامدها با مقوله اصلی تبلیغات شناسایی شد. با تکیه بر یافته‌های پژوهش، به‌نظر می‌رسد تشکیل کمیته فناوری اطلاعات و هوش مصنوعی در فدراسیون کشتی، استفاده از الگوریتم‌های هوش مصنوعی برای ارزیابی تکنیک‌ها، استفاده از داده‌های بیومکانیکی و روان‌شناختی برای شناسایی استعدادها، برتر و آموزش مدیران، مربیان و داوران برای استفاده از ابزارهای دیجیتال می‌تواند تحولی عملی در ورزش کشتی ایران ایجاد کند.

واژگان کلیدی: فناوری، هوش مصنوعی، زیرساخت نرم‌افزاری، توانمندسازی ورزش کشتی و رویکرد زمینه‌ای.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی در سازمان‌ها و رویدادهای ورزشی، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

^۲ استادیار، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Hesam_eshraghi@iau.ac.ir

^۳ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

^۴ استادیار، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

مقدمه

هر ساله، اجرای عملی دستاوردهای پیشرفت علمی و فناوری در حوزه دیجیتال شدن، تأثیر فزاینده‌ای بر تمامی جنبه‌های فعالیت اجتماعی انسان می‌گذارد (میخایلووا و همکاران^۱، ۲۰۲۱). پیاده‌سازی، برنامه‌های اطلاعاتی مختلف، نرم‌افزارها، شبکه‌های عصبی و فناوری‌های هوش مصنوعی در تمامی سطوح جامعه به مرحله‌ای رسیده که سیستم اجتماعی دیگر نمی‌تواند بدون این ادغام به حیات کامل خود ادامه دهد (لی و همکاران^۲، ۲۰۲۴). داده‌های عظیم، یادگیری ماشین و هوش مصنوعی با تسریع توسعه فناوری به سمت کاربردهای انسان‌محور، در حال تغییر بنیادین شیوه توسعه جامعه و فناوری در سطح جهانی هستند (سرنانو و همکاران^۳، ۲۰۲۳).

از سوی دیگر، اهمیت دستیابی به اطلاعات دقیق، صحیح و به‌موقع در حوزه ورزش، با گسترش روزافزون صنعت ورزش در سطح جهانی، بیش از پیش افزایش یافته است (فرول و همکاران^۴، ۲۰۲۲). در سال‌های اخیر، تنوع نرم‌افزارها و فناوری‌های هوش مصنوعی به ابزاری مهم برای پشتیبانی از اجرای فرآیندهای مختلف در حوزه تربیت‌بدنی و ورزش تبدیل شده‌اند (لیو و ژو^۵، ۲۰۲۲؛ مورحت^۶، ۲۰۱۸). این فناوری تسهیل‌گر انتقال از روش‌های سنتی به شیوه‌های نوین است (نادیکاتو^۷، ۲۰۲۰). با استفاده از داده‌های حجیم مبتنی بر فناوری‌های هوشمند، تحلیل سیستماتیک شاخص‌های فعالیت‌های تربیت‌بدنی و ورزشی انجام می‌شود (بولاک و همکاران^۸، ۲۰۲۲؛ ژو^۹، ۲۰۲۲؛ یانگ و لین^{۱۰}، ۲۰۲۲؛ لیو و همکاران^{۱۱}، ۲۰۲۱). هوش مصنوعی از طریق ارائه کمک‌های اطلاعاتی، روش‌شناختی و مشاوره‌ای به مربیان و معلمان تربیت بدنی در سازمان‌های ورزشی مختلف، از اهمیت عملی بالایی برخوردار شده است (ژو، ۲۰۲۲؛ یانگ و لین، ۲۰۲۲؛ ژانگ و همکاران، ۲۰۲۲؛ وانگ و پارک^{۱۲}، ۲۰۲۱)؛ چرا که برای تحلیل حجم انبوهی از داده‌های ورزشی، از منظر تحلیل ورزشی و نظارت بر داوران از طریق فیلم‌های مسابقات یا شاخص‌های عملکردی رقبا به کار می‌رود (تانگ و همکاران^{۱۳}، ۲۰۲۲؛ وانگ و سعید^{۱۴}، ۲۰۲۱؛ مورحت، ۲۰۱۸).

¹ Mikhaylova et al.

² Li et al.

³ Serrano

⁴ Frevel , Beiderbeck, Schmidt

⁵ Liu., Zhu

⁶ Morhat

⁷ Nadikattu

⁸ Bullock

⁹ Xu

¹⁰ Yang, Lin

¹¹ Liu et al.

¹² Wang., Park

¹³ Tang et al.

¹⁴ Wang ,Syed

کشتی، یکی از قدیمی ترین و ریشه دارترین ورزش های جهان است که به قدرت، چابکی، واکنش های سریع و روحیه ای شکست ناپذیر نیاز دارد. به طور سنتی، تمرینات کشتی عمدتاً بر پایه تمرینات فیزیکی، مسابقات تمرینی و مشاهده مربیان استوار بود، اما با پیشرفت فناوری که تقریباً تمام جنبه های زندگی را دگرگون کرده، تمرینات کشتی نیز از این قاعده مستثنی نبوده است. با نفوذ نوآوری های فناوری در تمام جنبه های عملکرد انسانی، ادغام هوش مصنوعی و فناوری های پیشرفته در کشتی، روزبه روز امکان پذیرتر و ارزشمندتر شده است. الگوریتم های هوش مصنوعی می توانند فیلم های مسابقات و جلسات تمرین را برای شناسایی الگوهای حرکتی، اجرای تکنیک ها و تصمیم گیری های راهبردی تحلیل کنند (ملیکوزیچ^۱، ۲۰۲۵). در کشتی، هر ثانیه و هر حرکت اهمیت دارد. آگاهی از میزان تلاش ورزشکاران در تمرینات می تواند عملکرد آن ها را بهبود بخشد (ایگلی و کورگان^۲، ۲۰۲۱). این دستگاه ها داده های لحظه ای ارائه می دهند که مربیان و ورزشکاران می توانند از آن ها برای نظارت بر استقامت، چابکی، قدرت و زمان های ریکاوری استفاده کنند. این داده ها باعث می شوند کشتی گیران جوان بر حوزه هایی که نیاز به بهبود دارند، تمرکز کنند. همچنین تحلیل ویدیویی، از دیگر فناوری هایی است که تمرینات کشتی را متحول کرده است. پیش از این، کشتی گیران برای دریافت بازخورد حرکات به حافظه مربی وابسته بودند، اما امروزه با یک گوشی هوشمند یا تبلت، مربیان می توانند جلسات تمرینی را ضبط کنند، فیلم ها را تحلیل کنند و بازخوردهایی حتی در جزئی ترین موارد ارائه دهند (چودھاری و چودھاری، ۲۰۲۴). واقعیت مجازی^۳ نیز معمولاً با بازی ها مرتبط است، اما در تمرینات ورزشی، از جمله کشتی نیز تأثیر چشمگیری داشته است. این فناوری به ورزشکاران امکان می دهد بدون نیاز به یک حریف واقعی، مسابقاتی واقع گرایانه را تجربه کنند (لی و همکاران^۴، ۲۰۲۵).

پلتفرم های مربیگری مبتنی بر هوش مصنوعی نیز می توانند مسابقات را تحلیل کنند، حرکات بعدی حریف را پیش بینی کنند و برنامه های تمرینی شخصی سازی شده پیشنهاد دهند. همچنین تشک های هوشمند داده های ارزشمندی درباره تکنیک و عملکرد ارائه می دهند. این تشک ها دارای سنسورهایی هستند که نیروی ضربه، نقاط فشار و حرکات را ردیابی می کنند. آن ها می توانند نحوه توزیع وزن کشتی گیران، نقاط قوت آن ها و قدرتمندترین حرکاتشان را ثبت کنند^۵. در زمینه تکنیک های پایه کشتی، دیجیتالی سازی می تواند به توسعه نوآوری های جامع در یادگیری بینجامد. کاربرد دیجیتالی سازی در آموزش تکنیک های کشتی نشان دهنده نوآوری چشمگیر در فرآیند یادگیری است (خیرول انور^۶، ۲۰۰۹). مزایای دیجیتالی سازی در یادگیری شامل

¹ Melikuzievich

² Egeli & Kurgun

³ VR

⁴ Yike li et al.

⁵ <https://sportsnscoop.com/wrestling-training/>

⁶ Khairul Anwar

افزایش اثربخشی فرآیند آموزش و دسترسی گسترده‌تر به منابع اطلاعاتی متناسب با نیازهای ورزشکاران است (هاراهاپ^۱، ۲۰۱۵). این فناوری‌های پیشرفته در فراهم کردن محیط‌های آموزشی تعاملی نقش پررنگ دارند (کالاندرا^۲، ۲۰۲۳).

از آنجا که کشتی ورزشی است که شامل تماس فیزیکی بین دو نفر می‌شود، جایی که یک کشتی‌گیر باید حریف خود را زمین‌گیر یا تحت کنترل درآورد (کرامر و همکاران^۳، ۲۰۰۱) اجرای نادرست این تکنیک‌ها می‌تواند منجر به آسیب‌های جدی شود (ایروان، ۲۰۱۹). این امر موجب شده تا فناوری‌های پیشرفته برای اصلاح تمرینات، بهینه‌سازی عملکرد و افزایش ایمنی به کار گرفته شوند. ظهور بیومکانیک، فناوری‌های پوشیدنی و تحلیل داده، درک و بهبود عملکرد کشتی را دگرگون کرده است (الشهرانی^۴، ۲۰۲۴). تمرینات فیزیکی شدید کشتی اغلب منجر به آسیب‌هایی به‌ویژه در شانه‌ها، زانو‌ها و کمر می‌شود. راهکارهای پیشگیرانه، ازجمله تمرینات قدرتی و برنامه‌های انعطاف‌پذیری که متناسب با نیازهای بیومکانیکی کشتی طراحی شده‌اند، می‌توانند میزان و شدت آسیب‌ها را کاهش دهند (تورس رندا و همکاران^۵، ۲۰۲۲). ادغام حسگرهای پوشیدنی و سیستم‌های ضبط حرکت، جمع‌آوری داده‌های بیومکانیکی و جسمانی را ممکن می‌سازد (الشهرانی، ۲۰۲۴). علاوه بر عملکرد فیزیکی، تحلیل داده‌ها بینشی درباره رفتارهای تاکتیکی ارائه می‌دهد (پانگ و همکاران، ۲۰۲۴). با استفاده از یادگیری ماشین و مدل‌سازی آماری، تحلیل داده‌ها می‌تواند نتایج مسابقات و روند‌های عملکردی را پیش‌بینی کند (تورس رندا و همکاران، ۲۰۲۲). ادغام این نوآوری‌ها نه تنها عملکرد فردی را بهبود می‌بخشد، بلکه پیامدهای گسترده‌تری برای این ورزش دارد (پانگ و همکاران، ۲۰۲۴). یکی دیگر از کاربردهای حیاتی تحلیل داده، مدیریت بار تمرینی است. الگوریتم‌ها حجم تمرین، شدت و معیارهای ریکاوری را تحلیل می‌کنند تا از تمرین‌زدگی و آسیب جلوگیری شود. شاخص‌های ریکاوری مانند تغییرپذیری ضربان قلب و کیفیت خواب نیز رصد می‌شوند تا اطمینان حاصل شود کشتی‌گیران در بهترین شرایط ممکن وارد رقابت می‌شوند (لی و همکاران، ۲۰۲۴).

کشتی به‌عنوان یکی از قدیمی‌ترین ورزش‌های رزمی، ترکیبی منحصر به فرد از قدرت فیزیکی، استقامت، مهارت فنی، هوش تاکتیکی و تاب‌آوری روانی را می‌طلبد. اثربخشی برنامه‌های آموزشی به‌طور مستقیم بر عملکرد کشتی‌گیران در سطوح ملی و بین‌المللی تأثیر می‌گذارد. مطالعات متعددی به تأثیر توسعه فناوری بر دستاوردهای ورزش کشتی تمرکز کرده‌اند. چودهاری و چودهاری (۲۰۲۴) در پژوهشی به بررسی «نوآوری‌ها در کشتی: تلفیق بیومکانیک، فناوری پوشیدنی و تحلیل داده‌ها برای ارتقای عملکرد»

¹ Harahap

² Calandra

³ Kraemer et al.

⁴ Alshahrani

⁵ Torres-Ronda et al.

مدل یابی عوامل توانمندساز زیر ساخت نرم افزاری ورزش کشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه ای

پرداخته‌اند. این مطالعه نشان می‌دهد که نوآوری‌هایی مانند سیستم‌های ضبط حرکت، سنسورهای هوشمند و الگوریتم‌های یادگیری ماشین، اطلاعات عملی را در اختیار ورزشکاران و مربیان قرار می‌دهند. این مداخلات فناورانه قابلیت‌های فردی ورزشکاران را بهبود می‌بخشد. ملیکوزیویچ (۲۰۲۴) پژوهشی با عنوان «چشم‌انداز استفاده از هوش مصنوعی و فناوری در کشتی» انجام داده است. وی معتقد است با ادغام فناوری‌های پوشیدنی هوشمند، ردیابی بیومکانیک، یادگیری ماشین و شبیه‌سازی‌های مجازی، این ورزش در آستانه ورود به دوره‌ای از توسعه داده‌محور قرار گرفته است. نتایج اسپووا و همکاران (۲۰۲۴) در پژوهش خود با عنوان «کاربرد هوش مصنوعی در پیش‌بینی نتایج ورزشی کشتی‌گیران رشته کشتی فرنگی در آزمون کنترل برنامه توسعه‌یافته» نشان داد که احتمال خطا در پیش‌بینی عملکرد رقابتی شرکت‌کنندگان تنها ۱۴ درصد است. براساس عملکرد برنامه در زمینه طبقه‌بندی علائم به دسته‌های مختلف، این توسعه فکری با احتمال ۱۰۰ درصد در آزمایش‌های تجربی توانست دسته‌های کلیدی علائمی را که به‌طور قابل اعتمادی بر نتایج آینده عملکرد ورزشی ورزشکاران تأثیر می‌گذارند، شناسایی کند. اجرای عملی این پژوهش این امکان را فراهم می‌آورد تا با حداقل سطح خطا، ورزشکارانی که مستعد کسب بالاترین نتیجه رقابتی در کشتی فرنگی هستند، به‌طور دقیق و از پیش شناسایی شوند.

ناگوویتسین و همکاران^۲ (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی «برنامه هوش مصنوعی برای پیش‌بینی عملکرد ورزشی کشتی‌گیران» پرداخته‌اند. در این پژوهش با استفاده از شبکه‌های عصبی عمیق و الگوریتم‌های یادگیری ماشین، دو گروه پیش‌بینی شناسایی شدند: ورزشکارانی که به رتبه ورزشی یا استاندارد عالی دست یافتند؛ ورزشکارانی که به این سطح نرسیدند. آزمون کنترل برنامه نشان داد احتمال خطا در پیش‌بینی عملکرد رقابتی تنها ۱۱ درصد است. همچنین برنامه هوش مصنوعی با دقت ۱۰۰ درصد توانست دسته‌های کلیدی ویژگی‌هایی که به‌طور قابل اعتماد بر عملکرد آینده ورزشکاران جوان تأثیر می‌گذارند را شناسایی کند. نتایج پژوهش ویشینکوجوا^۳ (۲۰۲۴) با عنوان «پیاده‌سازی فناوری‌های دیجیتال در مدیریت امکانات زیرساخت ورزشی» نشان می‌دهد با استفاده از فناوری‌های دیجیتال می‌توان پایگاه‌های داده مختلف مربوط به امکانات ورزشی را یکپارچه کرد. کی و همکاران^۴ (۲۰۲۴) در پژوهشی به نقش «فناوری‌های دیجیتال در ورزش: فرصت‌ها، چالش‌ها و راهبردهای حفاظت از رفاه ورزشکاران و یکپارچگی رقابتی در عصر دیجیتال» پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان داد که استفاده گسترده‌ای از تحلیل‌های داده، فناوری‌های پوشیدنی، سیستم‌های اطلاعات مدیریت و پلتفرم‌های تعامل با هواداران در میان سازمان‌های ورزشی مورد بررسی وجود دارد.

¹ Osipov et al.

² Nagovitsyn

³ Vishnjakova

⁴ Qi et al.

متخصصان همچنین چالش‌های اجرایی ازجمله ملاحظات مالی، شکاف مهارتی، مقاومت در برابر تغییر، عدم قطعیت‌ها در مورد اثبات بازده سرمایه‌گذاری و خطرات اخلاقی که نیاز به اقدامات کاهشی دارند را مورد تأکید قرار دادند. فرول و همکاران^۱ (۲۰۲۲) در بررسی «تأثیر فناوری بر ورزش: یک مطالعه آینده‌نگر» نشان دادند که تا سال ۲۰۳۰، فناوری تأثیر قابل توجهی بر هر سه گروه کاربران ورزشی (ورزشکاران، مصرف‌کنندگان و مدیران) خواهد داشت. برای ورزشکاران، انتظار می‌رود فناوری نقش اصلی در بهبود عملکرد ورزشی ایفا کند. برای مصرف‌کنندگان، نحوه مصرف محتوای ورزشی به‌طور مداوم تغییر خواهد کرد. برای مدیران، انواع جدیدی از پروفایل‌های مدیریتی با زمینه‌ها و مهارت‌های متفاوت مطلوب خواهد بود. تیو^۲ (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «مدیریت ابزارهای نوآورانه زیرساخت‌های ورزشی، مروری بر تجربه بین‌المللی» به تبیین مدلی از مدیریت نوآورانه و ابزارهای سرمایه‌گذاری نوآورانه برای زیرساخت‌های ورزشی در قزاقستان پرداخته است. او معتقد است نوآوری مکانیزم‌های مدیریت زیرساخت‌های ورزشی با هدف جذب و گسترش سرمایه‌گذاری‌ها در صنعت ورزش و کسب نتیجه مادی از این سرمایه‌گذاری‌هاست. شهلائی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش بررسی «اولویت‌ها و راهکارهای اساسی در موفقیت ورزش کشتی»، نشان دادند که توسعه عوامل نرم‌افزاری ازجمله مدیریت و برنامه‌ریزی، ارتباطات و هماهنگی، استعدادیابی و آموزش پایه کشتی، استفاده از منابع انسانی و مربیان باتجربه، تخصیص منابع مالی، بودجه و همچنین عوامل سخت‌افزاری می‌تواند به توسعه کشتی کشور منجر شود.

با مرور تحقیقات، مطالعات تجربی کمی در سطح خرد درباره تحول دیجیتال و تأثیر آن بر توسعه زیرساخت نرم‌افزار ورزش کشتی در کشورمان انجام شده است. این پژوهش به بررسی نوآوری‌های فناورانه‌ای می‌پردازد که ابعاد مختلف ورزش کشتیو تجربیات کشتی‌گیران را متحول کرده است. به نظر می‌رسد با تکامل این ورزش، این نوآوری‌ها نه تنها بر عملکرد فردی، بلکه بر راهبردهای مربیگری و توسعه ورزشکاران در تمام سطوح تأثیر خواهند گذاشت. این مزایا به‌ویژه برای کشتی‌گیران که به توانایی‌های چندبعدی نیاز دارند، حیاتی است و علیرغم تأکید سنتی بر قدرت و تکنیک، نیاز به پیشرفت‌های اخیر در علوم ورزشی و لزوم داشتن رویکرد جامع‌تر برای پیشرفت‌های آینده را نشان می‌دهند. این نوآوری‌ها شامل تجهیزات تطبیقی، دستگاه‌ها و سامانه‌ها، ابزارهای تحلیلی، پلتفرم‌های مجازی و سایر کاربردهای مهندسی و علوم کامپیوتری است. بنابراین، درک چگونگی تأثیر فناوری‌های دیجیتال بر ابعاد مختلف ورزش کشتی به‌طور همزمان نیازمند بررسی بیشتر از طریق یک طرح تحقیقاتی یکپارچه است. همچنین در جمع‌آوری داده‌ها، به مجموعه بازیگران و ذی‌نفعان توجه کافی نشده است. در این پژوهش استفاده از رویکرد موضوعی زمینه‌ای داده‌بنیاد، برای شناسایی عوامل توانمندساز زیرساخت نرم‌افزاری ورزش کشتی ایران فراهم می‌شود.

^۱ Frevel et al.

^۲ Tyo

مدل یابی عوامل توانمندساز زیر ساخت نرم افزاری ورزش کشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه ای

این مدل می تواند به عنوان چارچوبی راهبردی برای سیاست گذاران و دست اندرکاران ورزش کشتی مورد استفاده قرار گیرد تا با برنامه ریزی دقیق و اجرای مؤثر، به ارتقای سطح کیفی و کمی این ورزش در ایران کمک کنند. این پژوهش به دنبال پاسخ گویی به این سوال است:

شاخص های توانمندساز در زیرساخت نرم افزار ورزش کشتی چیست؟

شناسایی عوامل زیرساخت نرم افزاری چگونه می تواند به مدل توسعه ورزش کشتی منجر شود؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ فلسفه از نوع تفسیرگرایانه^۱، به لحاظ رویکرد از نوع استقرایی^۲، به لحاظ راهبرد از نوع نظریه گرندتئوری (رویکرد ساخت گرا) به لحاظ انتخاب پژوهش از نوع تحقیق کیفی و در زمره تحقیقات کاربردی و گردآوری داده ها اکتشافی با هدف بسط دانش و شناخت موجود جهت ارائه مدل عوامل توانمندساز زیرساخت نرم افزاری ورزش کشتی و به لحاظ بازه زمانی از نوع مقطعی است. ابزار استفاده شده برای گردآوری داده ها از طریق مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته و جامعه آماری پژوهش شامل مدیران و کارشناسان خبره رشته ورزشی کشتی از جمله مدیران اجرایی (رئیس و دبیر فدراسیون کشتی و روسای هیئت های کشتی کشور)، اساتید دانشگاهی گروه تربیت بدنی (هیئت علمی و مدرس دانشگاه)، مربیان، داوران و کشتی گیران بود. جهت نمونه گیری، از روش غیر تصادفی به صورت هدفمند استفاده شد. پس از ۱۵ مصاحبه، اشباع نظری حاصل گردید و روند مصاحبه ها اتمام پیدا کرد. سوالات مصاحبه ها از نوع بازپاسخ بود روایی صوری و محتوایی پرسش نامه به تأیید ۵ نفر از اساتید مدیریت ورزشی رسید و براساس ابعاد نظریه داده بنیاد موجبات علی، اوضاع محیطی، چگونگی و ویژگی های ساختاری، زمینه ای، مداخله ای، راهبردها و پیامدهای الگویی بررسی شد تا موضوع از کلام مصاحبه شوندگان مفهوم سازی و مقوله بندی شود. پایایی نیز با محاسبه میانگین درصد توافق بین دو کدگذار بررسی گردید. جهت تحلیل داده ها با استفاده از روش تحقیق کیفی و راهبرد نظریه مبنایی و با انتخاب رویکرد ساختگرا به طور جداگانه تحلیل بازیگران کلیدی و نیز میزان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری بازیگران و موضع هر یک از بازیگران نسبت به اهداف مورد بررسی قرار گرفت. دو رویکرد معمول به نظریه داده بنیاد، رویه های نظام مند استراوس و کوربین (۱۹۹۸) و (۱۹۹۰) و رویکرد ساخت گرای چارمز (۲۰۰۵ و ۲۰۰۶) هستند. در رویه های نظام مندتر و تحلیلی تر استراوس و کوربین (۱۹۹۸ و ۱۹۹۰)، پژوهشگر در پی شکل دهی نظام مند یک نظریه برای تبیین فرایند، اقدام یا تعامل مربوط به یک موضوع است. اما نظریه داده بنیاد ساخت گرا طبق نظر چارمز (۲۰۰۶) متکی بر یک چهار ضلعی متشکل از رویکرد تفسیری به پژوهش کیفی با رهنمودهای منعطف و ایجاد نظریه ای که وابسته به دیدگاه پژوهشگر است، می باشد. نظریه زمینه ای رویه ای برای مفهوم بندی داده ها (کدگذاری باز)، مقوله بندی

¹ Interpretivism

² Inductive

و ارتباط دادن بین مقولات (کدگذاری محوری)، ساخت «داستان» که مقولات را به یکدیگر مرتبط می‌سازد (کدگذاری انتخابی) و پایان بخشیدن به آن با مجموعه‌ای گفتمانی از قضایای نظری (مدل پارادایمی) است. در این شیوه، پژوهشگر ابتدا با بررسی داده‌ها و طبقه‌بندی آنها در قالب داده‌های متنی و مشاهده‌ای و نیز با ارجاع به سؤال یا پژوهش (برای نمونه در این پژوهش: به نظر شما عوامل زیرساخت نرم‌افزار ورزش کشتی چیست و چه اثرات و نقشی در توسعه ورزش کشتی دارند؟ تعداد ۵ پرسش) تحلیل را آغاز می‌کند. سپس مراحل کدگذاری را به تفکیک سؤالات پژوهش شروع می‌نماید (محرم‌زاده و همکاران، ۱۴۰۱). در این تحقیق کدگذاری در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی صورت پذیرفت. با توجه به کدگذاری‌های انجام شده، عوامل شناسایی شده بر حسب ابعاد مطرح در گرند تئوری مشخص و مدل پیشنهادی پژوهش را تشکیل دادند. در مرحله کدگذاری باز، مطالب و مباحث مستخرج از مصاحبه‌ها همگی به صورت کتبی درآمد تا مفاهیم اولیه طرح شده در متن مصاحبه‌ها مشخص گردد. سپس در مرحله کدگذاری محوری، مفاهیم اولیه شناسایی شده بر حسب نزدیکی معنایی و مفهومی دسته‌بندی گردیده، به عنوان مفاهیم اصلی معرفی شدند. در مرحله کدگذاری انتخابی نیز مفاهیم اصلی در قالب متغیرهای پژوهش، کدگذاری شده و در نهایت مجموعه متغیرهای و عوامل شناسایی شده بر حسب ابعاد مدل داده‌بنیاد قرار گرفتند. در این تحقیق در تمام فرآیند نمونه‌گیری، سه مرحله نمونه‌گیری آزاد، ارتباطی و نظری که اساس استفاده از رویکرد ساخت‌گرا نظریه‌مبنایی است، رعایت شد. برای جمع‌آوری اطلاعات، هر مصاحبه بین ۳۰ تا ۶۰ دقیقه طول کشید و پس از هر مصاحبه مطالب ضبط و تایپ شدند. مشخصات مشارکت‌کنندگان به شرح جدول ۱ است:

جدول ۱: اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان

مشخصات دموگرافیک		معیارهای ورود به مطالعه	
حوزه فعالیت	رشته تحصیلی	تعداد (نفر)	تعداد (نفر)
اجرائی ورزش کشتی	مدیریت ورزشی	۸	افراد آشنا با ورزش کشتی
دانشگاهی	سایر گرایشات تربیت بدنی	۲	افراد آشنا با ورزش آموزشگاهی در آموزش و پرورش و دانشگاه
آموزش و پرورش	آینده‌پژوهی و غیره	۵	افراد دارای کتاب و مقاله علمی در زمینه‌های یاد شده در بالا
تحصیلات	سن		

مدل یابی عوامل توانمندساز زیر ساخت نرم افزاری ورزش کشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه ای

دکترای تخصصی	۳	۲۵ تا ۳۵	۳	افراد دارای تجربه کاری و اجرایی
دانشجوی دکترا	۱	۳۵ تا ۴۵	۴	در ورزش کشتی
کارشناسی ارشد	۶	بالای ۴۵	۸	رئیس و دبیر فدراسیون، روسای هیئت‌ها، مربیان، داروان و کشتی‌گیران
لیسانس	۴	جنسیت		
فوق دیپلم	۱	زن	۳	مباحث موجود در مصاحبه‌ها
وضعیت شغلی		مرد	۱۲	بررسی عوامل علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، پیامدها راهبردها در توسعه زیرساخت نرم افزاز ورزش کشتی
آموزش و پرورش	۱	۵الی ۱۰ سال	۵	سابقه فعالیت
عضو هیئت علمی دانشیار	۱	۱۰ الی ۲۰ سال	۵	مزایای افزایش زیرساخت نرم افزار ورزشی
عضو هیئت علمی استادیار	۳	۲۰سال و بالاتر	۵	ورزشی
				ساختار ورزش قهرمانی در ورزش کشتی ایران
رئیس و دبیر هیئت کشتی، کشتی‌گیر، مربی، داور،	۸	کنندگان		توسعه ورزش کشتی
		اصفهان	۱۰	آینده ورزش کشتی
مدرس دانشگاه	۲	تهران- البرز	۴	
		شمال: مازندران- گیلان	۱	

جهت بررسی کیفیت و اعتباربخشی به نتایج پژوهش حاضر معیارهای ارزشیابی لینکلن و گابا^۱ (۱۹۸۵) شامل معیارهای اعتبار، انتقال، قابلیت اعتماد و تأییدپذیری مدنظر قرار گرفتند. در ادامه، ضمن

¹ Lincoln &Guba

بررسی مورد به مورد هر یک از این معیارها، به برخی راهبردهای مناسب برای برآورده ساختن این معیارها در پژوهش حاضر نیز اشاره شده است. اعتبار: برای دستیابی به این معیار، در پژوهش حاضر از روش‌های زیر استفاده شد: الف، ارزیابی چند جانبه: در فرایند جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات و انتخاب نمونه پژوهش برای مصاحبه و طراحی سؤالات مصاحبه از منابع و جنبه‌های گوناگونی استفاده شده است. ب، ارزیابی شرکت‌کنندگان از پژوهش: متن مصاحبه و کدهای استخراج‌شده برای مشارکت‌کنندگان در مصاحبه ارسال و نقطه نظرات آنها اعمال شد. انتقال‌پذیری: در این پژوهش، به‌منظور دستیابی به این معیار از روش‌های زیر استفاده شد: الف، مستندسازی: تمام مراحل پژوهش برای استفاده احتمالی محققان دیگر به صورت مکتوب مستندسازی شد. ب، گزارش شرایط زمینه‌ای: شرایط جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان به صورت تفصیلی ارائه شد. قابلیت اعتماد: در پژوهش حاضر دستیابی به این معیار از طریق روش زیر انجام گرفت: الف، استفاده از دو کدگذار: بدین منظور از یکی از متخصصان حوزه مدیریت در فرایند کدگذاری در پژوهش کمک گرفته شد. به صورت تصادفی دو مصاحبه انتخاب شد و پس از آموزش‌های لازم کدگذاری توسط ایشان انجام گرفت. در هر یک از مصاحبه‌ها کدهایی که از نظر دو نفر مشابه بودند، با عنوان توافق و کدهای غیرمشابه با عنوان عدم‌توافق مشخص شدند و درصد توافق بین دو کدگذار با استفاده از فرمول زیر محاسبه و نتایج آن در قالب جدول ۲ ارائه شد:

$$\text{درصد پایایی} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100$$

جدول ۲: نتایج بررسی پایایی بین دو کدگذار

شماره مصاحبه	کل کدها	توافقات	عدم‌توافقات	درصد پایایی
۷	۲۸	۱۲	۴	۰/۸۵
۵	۲۶	۹	۴	۰/۶۹
کل	۵۴	۲۱	۸	۰/۷۷

همان‌طور که داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد، پایایی کل بین دو کدگذار برابر با میانگین ۰/۷۷ درصد است. با توجه به این‌که پایایی بیش از ۶۰ درصد می‌باشد، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید شد. تأییدپذیری: بدین منظور در پژوهش حاضر از روش‌های زیر استفاده شد: الف، ارزیابی متخصصان خارج از فرایند پژوهش: نتایج این پژوهش در اختیار چند تن از مدیران ورزشی خارج از فرایند پژوهش قرار گرفت. پس از مطالعه و بازبینی ایشان نظرات آن‌ها اخذ شد. ب، تشریح فرایند پژوهش: در متن حاضر مراحل

مدل یابی عوامل توانمندساز زیر ساخت نرم افزاری ورزش کشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه ای

پژوهش اعم از جمع آوری داده‌ها، تحلیل و شکل‌گیری درون‌مایه‌ها برای مخاطبان و خوانندگان تشریح شده است. افزون بر این برای ممیزی پژوهش که ناظر بر روایی و پایایی است و آن‌ها را تضمین می‌کند، از راهبردهای حساسیت پژوهشگر (تأکید بر خلاقیت، حساسیت، انعطاف‌پذیری)، انسجام روش‌شناسی (سازگار کردن سؤال‌های پژوهش با شیوه‌ی پژوهش)، متناسب بودن نمونه (استفاده از افرادی که بهترین دانش را در مورد ورزش کشتی ایران داشتند)، گردآوری و تحلیل همزمان داده‌ها و اندیشیدن تئوریک (بازبینی مستمر داده‌ها) استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار تحلیل کیفی MAXQDA نسخه ۲۰۲۰ انجام گرفت.

یافته‌های پژوهش

در مرحله کدگذاری باز، با در نظر گرفتن متن تمام مصاحبه‌ها پیرامون زیرساخت نرم‌افزار ورزش کشتی، تعداد ۳۸۷ مفهوم یا کد اولیه شناسایی شد که پس از تجمیع کدهای مشابه با هم و حذف کدهای که با موضوع تحقیق همخوانی نداشتند، به ۸۵ کد کاهش پیدا کرد. پس از در نظر گرفتن قربت معنایی، شرایط علی (عوامل که موجب پدیده محوری شده‌اند)؛ مقوله مدیریت و برنامه‌ریزی با شاخص‌های ثبات مدیریتی، آگاهی از نقاط قوت و ضعف، برنامه‌ریزی، تدوین و تصویب سند برنامه راهبری بر پایه برنامه‌های تحول دنیا، برنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها؛ مقوله انتخابی مسابقات و رقابت‌ها (باشاخص‌های برگزاری مسابقات منظم دوره‌ای در سطوح مختلف، سامانه جامع مسابقات، شرکت و موفقیت در لیگ باشگاه‌های جهان، ایجاد رقابت سالم در بین کشتی‌گیران) شناسایی شد. راهبردها (اقدامات اتخاذشده در پاسخ به پدیده محوری) شامل (مقوله انفورماتیک با مولفه‌های اتوماسیون اداری و نرم‌افزارهای اداری)؛ زیرساخت تحلیل تخصصی (با شاخص‌های نرم‌افزارهایی برای آنالیز و تحلیل ویدیویی، نرم‌افزار مدیریت زمان‌بندی، آنالیزگرها، نرم‌افزارهای پیشرفته تحلیل و آنالیز کشتی‌گیران) و هوش مصنوعی (باشاخص‌های هوش مصنوعی در بخش آموزش، آنالیزها با هوش مصنوعی، فناوری هوش مصنوعی، توجه به پیشرفت فناوری)؛ شرایط مداخله‌گر مقوله مالی و پولی (باشاخص‌های جذب حامیان مالی در سطح حرفه‌ای و لیگ، تجاری‌سازی رشته کشتی، جذب حامیان مالی و حامیان مالی، خصوصی‌سازی، ایجاد گردش مالی)؛ عوامل زمینه‌ای (شامل عوامل وضعیتی عام و خاص که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند) مقوله بستر تخصصی دیجیتالی با مولفه زیرساخت‌های دیجیتالی (با شاخص‌های سامانه ثبت نام، قرعه‌کشی و زمان‌بندی، پلتفرم ارتباطی و شبکه‌سازی، پلتفرم آنالیز ویدیویی، سیستم هوشمند برنامه‌ریزی و مدیریت، اپلیکیشن پیام‌رسان و مدیریت تیم‌ها، ابزارهای پیام‌رسانی)، مولفه نرم‌افزار ثبت اطلاعات جسمانی فردی (باشاخص‌های؛ ثبت اطلاعات تغذیه، ثبت اطلاعات خواب، پایش وضعیت روانی، وضعیت جسمانی و آمادگی بدنی، سیستم پایش مصدومیت، سیستم ارزیابی خستگی و ریکاوری)، مولفه نرم‌افزارهای داوری (باشاخص‌های نرم‌افزار آموزش امتیازدهی

و قوانین داوری، نرم افزار VAR، بازیابی مسابقات، اپلیکیشن داوری؛ مولفه پلتفرم تخصصی کشتی (با شاخص های نرم افزار برنامه ریزی تمرین، پلتفرم ارزیابی عملکرد حجم تمرینات، پیشرفت و رشد عضلانی، ایجاد سامانه ثبت قراردادها)؛ همچنین مقوله زیرساخت علمی تخصصی با مولفه های دانش افزایی (با شاخص های به روز رسانی مرتب دانش و آگاهی مربیان، برگزاری دوره های آموزشی کوتاه مدت و بلند مدت کشتی-گیران و مربیان، برگزاری سمینارهای داخلی و بین المللی، افزایش آگاهی علمی، توسعه بُعد آموزشی)، و مولفه تخصص گزینی (با شاخص های استفاده از مربیان و مدیران کارآمد و متخصص مدیران، ارتقای مهارت این رشته، افراد متخصص مدیریت بحران، توسعه نیروی انسانی) شناسایی شد. پس از شناسایی عوامل علی، زمینه ای و مداخله گر، برخی از مقوله ها بیانگر نتایج و پیامدهایی هستند که در اثر اجرای توسعه زیرساخت های نرم افزاری به وجود می آیند پیامدها (نتایج حاصل از به کارگیری راهبردها) مقوله اصلی تبلیغات است که شامل دو مولفه تبلیغات با سه بعد توسعه هواداران، قهرمان پروری و اسطوره سازی و توسعه طرح های حمایتی و تشویقی است و مولفه رسانه با سه بعد ایجاد تلویزیون کشتی و پخش مستقیم مسابقات، توسعه و گسترش تبلیغات شبکه های اجتماعی و داشتن مشاور رسانه ای است. در جدول ۳، فرایند کدگذاری آمده است:

جدول ۳: نتایج حاصل از فرایند کدگذاری باز، محوری و نظری

مفاهیم	مقوله های فرعی	مقوله های محوری	مقوله های اصلی
ثبات مدیریت، شفافیت در تصمیم گیری ها، گزارش دهی	ثبات مدیریتی	مدیریت	فرایند کدگذاری باز
براساس شفافیت. راهبرد رهبری ورزشی با سبک تحول آفرینی و خدمت گذاری			
تحلیل وضعیت موجود، توجه به نقاط قوت و ضعف ها، آینده نگاری و رسیدن به وضعیت مطلوب	آگاهی از نقاط قوت و ضعف	مدیریت و برنامه ریزی	
برنامه ریزی در جهت اهداف، فرایند پیشرو و انگیزشی در کسب قهرمانی، فرایند کشتی	برنامه ریزی	برنامه ریزی	

عوامل علّی	حرفه‌ای مدیریت منابع انسانی و تجهیزات، فرایند پشتیبانی از ورزشکاران حرفه‌ای، فرایند سلامت محور، فرایند اجتماعی کشتی در جوامع مختلف در نظر گرفتن راهبردهای لازم جهت ایجاد کشتی حرفه‌ای، تدوین و تصویب سند برنامه راهبری بر پایه برنامه‌های تحول دنیا قوانین و خط مشی و سیاست گذاری، آیین نامه‌ها برگزاری مسابقات منظم دوره‌ای در سطوح مختلف، برگزاری مسابقات قهرمانی کشتی در همه رده‌های سنی بانک جامع اطلاعات کشتی- گیران، سامانه جامع اطلاعات جامعه کشتی و مسابقات برگزاری مسابقات دوستانه و شرکت در لیگ‌های بین- المللی، تعامل و ارتباط با فدراسیون سایر کشورهای صاحب نام، شرکت در لیگ باشگاه‌های جهان ایجاد فرصت‌های برابر برای پیشرفت کشتی گیران
مسابقات و رقابت‌ها	تدوین و تصویب سند برنامه راهبری بر پایه برنامه‌های تحول دنیا برنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و آیین نامه‌ها برگزاری مسابقات منظم دوره‌ای در سطوح مختلف سامانه جامع مسابقات شرکت و موفقیت در لیگ باشگاه‌های جهان ایجاد رقابت سالم در بین کشتی گیران

دانش افزایی	دانش و آگاهی مربیان	به روز رسانی مرتب	به روز رسانی مرتب دانش و آگاهی مربیان، برگزاری دوره‌های آموزشی و دانش‌افزایی
			توانمندسازی، برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت و بلند مدت کشتی‌گیران، مربیان و داوران
			برگزاری سمینارهای داخلی و بین‌المللی، اعزام به دوره‌های برون مرزی جهت توانمندسازی مربیان و داوران
			سامانه آموزش مجازی و حضوری، اهمیت دانش‌افزایی مربیان کشتی‌کشور، اندیشکده (انستیتو) کشتی
زیرساخت علمی تخصصی	توسعه بُعد آموزشی	نرم افزار آموزش های ویدیویی، تدوین تقویم آموزشی، تحول نظام آموزشی تربیت ورزشکار و مربی و داور	نرم افزار آموزش های ویدیویی، تدوین تقویم آموزشی، تحول نظام آموزشی تربیت ورزشکار و مربی و داور
			استفاده از مربیان و مدیران کارآمد و متخصص، ارتقای علوم آموزش کشتی، افزایش مربی خوب و کارآمد
			سرمايه انساني مدیران، مدیریت حرفه‌ای و تحلیل علمی، سیاست‌گذاران در سطح عالی رتبه
			ارتقاء مهارت این رشته توسعه نیروی انسانی
عوامل زمینه‌ای	مدیران متخصص	مدیران	مدیران
			تخصص گزینی

افراد متخصص مدیریت بحران توسعه نیروی انسانی	داشتن تجربیات ارزشمند مدیران در زمینه مدیریت بحران منابع انسانی سبز کاهش هزینه‌های پرسنلی، شایسته‌سالاری، استفاده از افراد با علم و کارآمد و همچنین متخصص، افزایش پایگاه‌های قهرمانی سامانه‌های ثبت نام قرعه‌کشی زمان‌بندی مسابقات، صدور آنالین کارت‌های ملی کشتی و ایدی کارت مسابقات ارتباطات بین‌الملل و اطلاع‌رسانی بموقع از زمان و کیفیت مسابقات، پلتفرم‌های ارتباطی و شبکه‌سازی شبیه‌سازی مسابقات حساس با نفرات برتر جهانی، استفاده از فناوری- های نوین، سیستم‌های هوشمند برنامه‌ریزی و آنالیز ویدیویی سیستم‌های هوشمند برنامه‌ریزی و مدیریت برنامه‌ریزی، تدوین تقویم مسابقات، نرم‌افزارهای سنجش توسعه محیط و امکانات، سیستم مدیریت	افراد متخصص مدیریت بحران توسعه نیروی انسانی
زیر ساخت دیجیتالی بستر تخصصی دیجیتالی	پلتفرم آنالیز ویدیویی سیستم هوشمند برنامه- ریزی و مدیریت	پلتفرم آنالیز ویدیویی سیستم هوشمند برنامه- ریزی و مدیریت

	مسابقات) ثبت نتایج و
	اطلاعات) بهره‌گیری از
	فناوری‌های نوین و
	استانداردسازی امکانات،
	طراحی سایت هیئت
اپلیکیشن پیام‌رسان و	کشتی استان، اطلاع‌رسانی
مدیریت تیم‌ها	اخبار و پوشش مسابقات
ابزارهای پیام‌رسان	ابزارهای پیام‌رسانی
ثبت اطلاعات تغذیه	علم تغذیه، علم روز دنیا
	در تغذیه ورزشی
	استفاده از علم روز دنیا
ثبت اطلاعات خواب	درمیزان استراحت و
	بدنسازي کشتی
	روان‌شناسی ورزشی، در
	نظر گرفتن تفاوت‌های
پایش وضعیت روانی	فردی، پایش سلامت
	روانی، پایش سلامت
نرم‌افزار ثبت	روانی ورزشکاران
اطلاعات	آنالیز توانمندی کشتی‌گیران
جسمانی	و نقاط قوت و ضعف،
فردی	پلتفرم پایش سلامت
وضعیت جسمانی و	جسمی، شرایط جسمانی و
امادگی بدنی	امادگی بدنی، نرم‌افزارهای
	مانیتورینگ سلامت و
	آمادگی جسمانی
سیستم پایش	فناوری‌های پیشرفته آنالیز ثبت
مصدومیت	اطلاعات مصدومیت

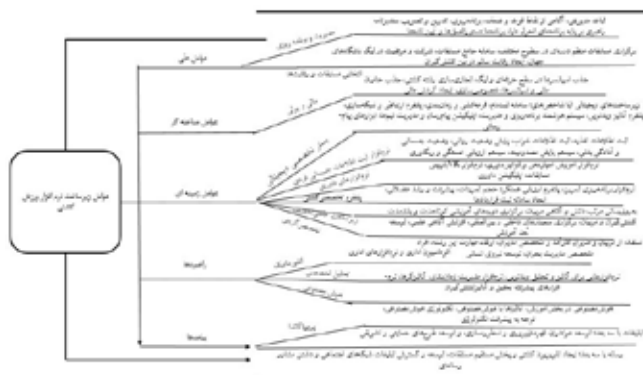
بیومکانیک ورزشی، فناوری	شبیه سازی در بدن سازی کشتی،	سیستم ارزیابی
نرم افزارهای پیشرفته مدیریت و سلامت و ریکاوری	نرم افزارهای پیشرفته مدیریت و سلامت و ریکاوری	خستگی و ریکاوری
نرم افزارهای آموزش	نرم افزارهای آموزش	نرم افزار آموزش
امتیازدهی ها و قوانین داوری	امتیازدهی ها و قوانین داوری	امتیازدهی و قوانین داوری
نرم افزارهای بازیابی	نرم افزارهای بازیابی	نرم افزارهای بازیابی
مسابقات، نرم افزارهایی برای داوری الکترونیکی و بازیابی ایجاد اپلیکشن داوری و سامانه کمیته داوران	مسابقات، نرم افزارهایی برای داوری الکترونیکی و بازیابی ایجاد اپلیکشن داوری و سامانه کمیته داوران	نرم افزارهای بازیابی
فیزیولوژیست های ورزشی، نرم افزارهای طراحی تمرین با هوش مصنوعی، علم تمرین پایش عملکرد کشتی گیران،	فیزیولوژیست های ورزشی، نرم افزارهای طراحی تمرین با هوش مصنوعی، علم تمرین پایش عملکرد کشتی گیران،	نرم افزارهای بازیابی
نرم افزار ارزیابی عملکرد فنی کشتی گیران، شاخص ارزیابی عملکرد مربیان نرم افزارهای پیشرفته تحلیل و آنالیز کشتی گیران، پیشرفت و رشد عضلانی سامانه قراردادهای و ثبت قانونی	نرم افزار ارزیابی عملکرد فنی کشتی گیران، شاخص ارزیابی عملکرد مربیان نرم افزارهای پیشرفته تحلیل و آنالیز کشتی گیران، پیشرفت و رشد عضلانی سامانه قراردادهای و ثبت قانونی	نرم افزارهای بازیابی
ایجاد اتوماسیون اداری	ایجاد اتوماسیون اداری	ایجاد اتوماسیون اداری
مکاتبات هیئت کشتی استان ها، توسعه ارتباطات و فناوری اطلاعات	مکاتبات هیئت کشتی استان ها، توسعه ارتباطات و فناوری اطلاعات	مکاتبات هیئت کشتی استان ها، توسعه ارتباطات و فناوری اطلاعات
سامانه های الکترونیک دولت	سامانه های الکترونیک دولت	سامانه های الکترونیک دولت

اتوماسیون سازی منابع انسانی،	اتوماسیون سازی منابع انسانی
تسهیل امورات اداری	انسانی
ایجاد مرکز رسانه و روابط	
عمومی ، سامانه ارتباط مردم،	سامانه ارتباط مردمی
مردم و هواداران کشتی،	
اپلیکشن مخصوص خبرنگاران	
ایجاد گروه و کانال در	نرم افزارهای
پلتفرم های داخلی، افزایش	ایجاد گروه و کانال در
انتقال دانش کشتی	پلتفرم داخلی
سیستم نرم افزاری مور مالی	سیستم نرم افزار امور مالی
تحول آموزش تحقیقاتی، هوش	هوش مصنوعی در بخش آموزش
مصنوعی در بخش آموزش	
آنالیز مسابقات با هوش	
مصنوعی، علم روز دنیا،	
ارتقای نرم افزارهای مرتبط	
با ورزش کشتی، استفاده از	
فناوری های نوین و هوش	آنالیزها با هوش مصنوعی
مصنوعی در آنالیز وضعیت	
بدنی و ایرادات تکنیکی و	
فنی کشتی گیران در سطح	هوش مصنوعی
قهرمانی	
فناوری هوش مصنوعی	
کیفیت تمرینات و	
یادگیری، تجهیزات کمک	فناوری هوش مصنوعی
آموزشی، استفاده از	
فناوری های مربوط به	
آسیب شناسی	

		استفاده از فناوری های نوین،	
توجه بیشتر به فناوری		هوش مصنوعی تشخیص	
		ضعف و تکنیک ها	
		نرم افزارهایی برای آنالیز و	
نرم افزارهایی برای آنالیز و		تحلیل ویدیویی، دستگاه -	
تحلیل ویدیویی		های آنالیز بدنی، ابزارهای	
		صوتی و تصویری	
زیرساخت		توجه به ساعت مفید	
تحلیل		عملکرد فیزیکی، نرم افزار	
تخصصی		مدیریت زمان	
		استفاده از آنالیزگرهای پیشرفته،	
		توجه به پیشرفت فناوری	
نرم افزار مدیریت زمان		استفاده از نرم افزار تحلیل تمرین	
آنالیزگرها		و تکنیک، پلتفرم ارزیابی	
نرم افزارهای پیشرفته تحلیل		عملکرد حجم تمرینات	
و آنالیز کشتی گیران		حامیان مالی، جذب حامیان	
جذب حامیان مالی در سطح حرفه ای و		مالی در سطح حرفه ای و لیگ	
لیگ		تجاری سازی، باشگاه داری	
تجاری سازی رشته کشتی		در لیگ کشور	
		جذب حامیان مالی، جذب	
مالی و		حمایت مالی خیرین و	
عوامل		کمک های مردمی	
مداخله -		فرهنگ خصوصی سازی و	
گر		ایجاد زمینه ها، حضور	
		صنایع و شرکت ها در لیگ	
		ایجاد گردش مالی، جذب	
		منابع و تعرفه های دولتی	
		توسعه هوادارن، جذب	
		حمایت خانواده و مردم	
توسعه هواداران			
تبلیغات			

پیامدها	تبلیغات	قهرمانی پروری و
	توسعه قهرمان پروری و	اسطوره سازی، شناساندن
	اسطوره سازی	اسطوره های ورزش ملی
		ایران به کل جهان
	توسعه طرح های	توسعه ورزش کشتی، توسعه
	حمایتی و تشویقی	طرح های حمایتی و تشویقی
	ایجاد تلویزیون کشتی	ایجاد تلویزیون کشتی، پخش
	و پخش مستقیم	مستقیم مسابقات، ایجاد مرکز
	مسابقات	رسانه، پخش تلویزیونی و
		جذب مخاطب
		نقش رسانه (تبلیغات و
رسانه	توسعه و گسترش	پخش تلویزیونی)، توسعه
	تبلیغات در شبکه های	و گسترش تبلیغات در
	اجتماعی	شبکه های اجتماعی، توسعه
		کشتی با کمک رسانه
	توسعه داشتن مشاور	نقش رسانه، داشتن مشاور
	رسانه ای	رسانه ای

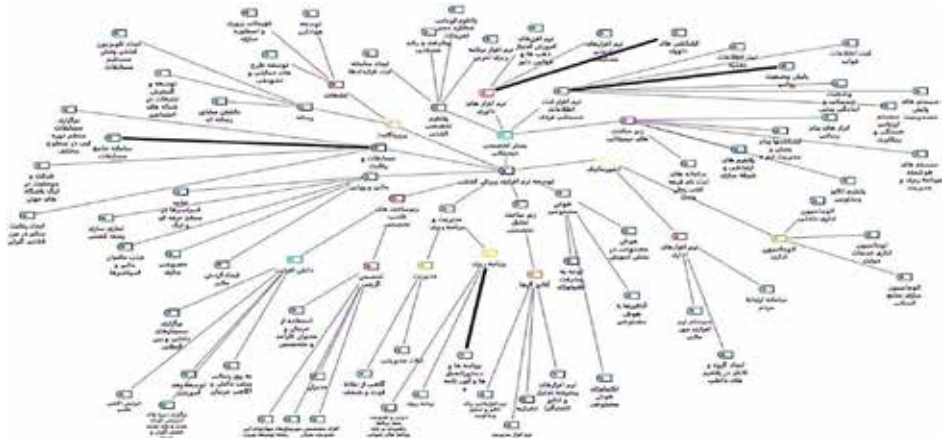
الگوی پیشنهادی پژوهش براساس شرایط علی، زمینه ای، راهبردها و مداخلات و پیامدهای مورد انتظار از توسعه ورزش کشتی ایران با تاکید بر توانمندسازی زیرساخت نرم افزاری، متناظر با چهارچوب مفهومی پژوهش به صورت زیر (شکل ۱) ترسیم شده است:

شکل ۱: الگوی پیشنهادی پژوهش

مدل یابی عوامل توانمندساز زیر ساخت نرم افزاری ورزش کشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه ای

سرانجام پس از شناسایی مفاهیم اولیه، مقوله‌های فرعی، محوری و اصلی عوامل و مولفه‌های توانمندساز زیرساخت نرم‌افزار ورزش کشتی ایران در مدل گرافیکی آن در قالب شکل ۲ می‌باشد:

شکل ۲: مدل گرافیکی عوامل و مولفه‌های توانمندساز زیرساخت نرم‌افزاری ورزش کشتی ایران

بحث و نتیجه‌گیری

در سال‌های اخیر، استفاده از فناوری برای بهینه‌سازی و ارائه بازخورد فوری در علوم ورزشی، عملکرد ورزشکاران را متحول کرده است. هدف از این پژوهش، شناسایی عوامل توانمندساز زیرساخت نرم‌افزاری ورزش کشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه‌ای و ارائه مدل بود. طبق یافته‌ها، عوامل علی مقوله مدیریت و برنامه‌ریزی و مقوله مسابقات انتخابی و رقابت‌ها شناسایی شد. این نتیجه با یافته‌های کی و همکاران^۱ (۲۰۲۴)، فرول و همکاران^۲ (۲۰۲۲) و شهلائی و همکاران (۲۰۱۸) همسوست. نقش فناوری‌ها در اکوسیستم ورزشی ازجمله برای رویدادها در همه سطوح و مقیاس‌ها به‌طور مداوم در حال رشد است. فناوری‌ها، نحوه سازماندهی و مدیریت رویدادهای ورزشی را تغییر می‌دهند (رای^۳، ۲۰۱۱). نتایج تحلیل این داده‌ها مبنای مناسبی برای تصمیم‌گیرندگان در مدیریت موثر و کارآمد رویدادها و رقابت‌ها فراهم می‌کند. متناظر با این نتیجه پیشنهاد می‌گردد با توجه به اهمیت این ورزش در ایران و جایگاه تاریخی و فرهنگی آن، استفاده از مدیران شایسته مد نظر قرار گیرد، زیرا این امر می‌تواند تحول بزرگی در این عرصه ایجاد کند. تدوین راهبرد بلندمدت و برنامه‌ریزی دقیق ازجمله طراحی برنامه‌ای جامع با اهداف کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت برای توسعه کشتی در سطوح مختلف (ملی، استانی و باشگاهی)، جذب مدیران متخصص و

¹ Qi et al.

² Frevel et al.

³ Rai

آشنا به ورزش کشتی در پست‌های کلیدی و استفاده از منابع بهینه و جذب مشارکت‌های مردمی و خصوصی می‌تواند ورزش کشتی را به جایگاه بالاتری برساند.

عوامل زمینه‌ای با مقوله بستر تخصصی دیجیتال با ۴ مولفه زیرساخت‌های دیجیتالی، نرم‌افزار ثبت اطلاعات جسمانی فردی، نرم‌افزارهای داوری، مولفه پلتفرم تخصصی کشتی و همچنین مقوله زیرساخت علمی تخصصی با مولفه‌های دانش‌افزایی و مولفه تخصص‌گزینی شناسایی شد. این یافته با نتایج اسپووا و همکاران (۲۰۲۴)، ناگویی‌تسین و همکاران (۲۰۲۳) و فرول و همکاران (۲۰۲۲) همسوست. در حوزه ورزش، تلاش برای بهبود و دستیابی به تعالی همواره وجود دارد. ورزشکاران، مربیان و تحلیل‌گران به‌طور مداوم در جست‌وجوی روش‌های نوآورانه برای کسب مزیت رقابتی هستند. این امر شامل استفاده از فناوری‌های جدید برای تسلط سریع‌تر بر تکنیک‌های خود می‌شود (وک و همکاران^۱، ۲۰۲۴). در ورزش کشتی - که با حرکات سریع، پویا و گلاویزی‌های راهبردی شناخته می‌شود - تحلیل داده ابزاری برای کمی‌سازی و بهینه‌سازی عملکرد و همچنین شخصی‌سازی تمرین برای هر ورزشکار است. ازسوی دیگر، تحلیل داده به کشتی‌گیران و مربیان امکان می‌دهد حجم عظیمی از داده‌های جمع‌آوری شده را به راهبردهای عملی تبدیل کنند (الشهریانی، ۲۰۲۴). با توجه به این نتیجه، توسعه زیرساخت‌های دیجیتال تخصصی با ایجاد پلتفرم یکپارچه ملی برای ثبت و تحلیل داده‌های جسمانی کشتی‌گیران (مانند آمادگی بدنی، آسیب‌ها و عملکرد رقابتی) با همکاری شرکت‌های فناوری داخلی، توسعه دوره‌های دانش‌افزایی دیجیتال برای مربیان و داوران با محوریت تحلیل داده، کار با نرم‌افزارهای تخصصی، روش‌های نوین تمرینی، تشکیل تیم‌های تحلیلگر ورزشی در آکادمی‌های کشتی برای تبدیل داده‌ها به راهبردهای عملیاتی (همسو با یافته‌های الشهریانی، ۲۰۲۴) و تمرکز بر ادغام فناوری دیجیتال و علم ورزش می‌تواند کشتی ایران را در سطوح رقابتی جهانی متمایز کند. این پیشنهادها با تأکید بر بومی‌سازی و توجه به پژوهش‌های روز جهان، چارچوبی عملی برای تحول دیجیتال این رشته ارائه می‌دهد. همچنین در مورد مولفه تخصصی‌گزینی، سرمایه‌گذاری در آموزش، کسب مهارت و سلامت جسمانی که یک نوع سرمایه‌گذاری غیرمالی و غیرفیزیکی به‌شمار می‌آید، می‌تواند منجر به انباشت سرمایه‌انسانی شود. انباشت سرمایه‌انسانی از طریق افزایش نوآوری در فرآیند تولید و بالا بردن سرعت انطباق با فناوری‌های موجود بر بهره‌وری کل عوامل و در نتیجه رشد اقتصادی اثر می‌گذارد (لی و وانگ، ۲۰۱۸). بنابراین راه‌اندازی آکادمی ملی دانش کشتی (پلتفرم دیجیتال)، ایجاد کتابخانه دیجیتال با دسترسی به منابع مقالات و کتاب‌های معتبر جهانی، ایجاد معیارهای چندبعدی برای گزینش مربیان و مدیران و استفاده از شبیه‌سازهای واقعیت مجازی در آموزش، در ورزش کشتی ایران تحول ایجاد خواهد کرد. ترکیب فناوری‌های دیجیتال و علوم ورزشی، چارچوبی عملی برای پرورش نسل جدید قهرمانان و

¹ Vec et al.

مدل یابی عوامل توانمندساز زیر ساخت نرم افزاری ورزش کشتی ایران با استفاده از رویکرد زمینه ای

مربیان ارائه می دهد. این رویکرد نه تنها کارآیی منابع انسانی را افزایش می دهد، بلکه ایران را به قطب علمی کشتی در منطقه تبدیل خواهد کرد.

راهبردها از دیگر عوامل شناسایی شده هستند که شامل مقوله انفورماتیک، زیرساخت تحلیل تخصصی و هوش مصنوعی بود. این یافته با نتایج اسپوو و همکاران (۲۰۲۴)، ناگوویتسین و همکاران (۲۰۲۳) و فرول و همکاران (۲۰۲۲) همسوست. در مطالعات علمی خاص و گزارش ها، به استفاده از فناوری های هوش مصنوعی برای تحلیل داده های حجیم در حوزه فعالیت های ورزشی به عنوان یکی از ابزارهای مهم و مؤثر برای بهبود کیفیت شاخص های سلامت و حرکتی ورزشکاران مبتدی و نخبه توجه شده است (لیو و ژو، ۲۰۲۲؛ لی و همکاران، ۲۰۲۱؛ مورحت، ۲۰۱۸). این فناوری امکان حل بسیاری از مشکلات را فراهم می کند، از جمله تفکیک افراد برای شناسایی وابستگی ها و ارتباطات بین توانایی های آن ها، تحلیل کیفیت تمرینات ورزشی (تانگ و همکاران، ۲۰۲۲؛ وانگ و سعید، ۲۰۲۱). برای تحول دیجیتال ورزش کشتی، پیشنهاد می شود سیستم یکپارچه ای شامل سه بخش اصلی پیاده سازی شود: ۱) اتوماسیون اداری پیشرفته با نرم افزارهای مدیریت مسابقات و پایگاه داده متمرکز؛ ۲) مراکز تحلیل هوشمند مجهز به نرم افزارهای تخصصی تحلیل ویدیویی و سامانه های ارزیابی بیومکانیک؛ ۳) پلتفرم های هوش مصنوعی شامل مربی مجازی، سیستم دآوری و اپلیکیشن های شخصی سازی تمرین. این سیستم ها با الگوبرداری از نمونه های موفق جهانی و بومی سازی برای شرایط ایران طراحی شوند. برای اجرا، پیشنهاد می شود در گام اول زیرساخت های دیجیتال پایه راه اندازی گردد. سپس نیروی انسانی متخصص آموزش داده شود و در نهایت سیستم های هوشمند در سطوح مختلف گسترش یابند. این تحول نیازمند همکاری سه جانبه فدراسیون کشتی، مراکز علمی و بخش خصوصی است. شرایط مداخله گر در قالب مقوله مالی و پولی شناسایی شد. درآمدزایی ورزش قهرمانی با حق پخش تلویزیونی و همچنین تبلیغات و حامیان مالی ضروری و انکارناپذیر است. اقتصاد دیجیتال می تواند به افزایش کارایی مدیریت در صنعت ورزش منجر شود و به این ترتیب رشد کلی آن را تسهیل کند (شین و همکاران^۱، ۲۰۲۲). این نتیجه با یافته های شهلایی (۲۰۱۸) همسوست. به دلیل همپوشانی چندسطحی بین عناصر صنعتی و فناوری های دیجیتال، پیاده سازی این فناوری ها سهم قابل توجهی در توسعه ورزش کشتی دارد. گسترش این فناوری ها به عنوان ضرورتی برای پیشرفت ورزش کشتی و دستیابی به موفقیت توصیه شده است. متناظر با یافته پژوهش پیشنهاد کاربردی برای توسعه مالی و درآمدزایی در کشتی ایران، پیاده سازی سیستم های هوشمند مدیریت مالی، بهره گیری از فناوری های نوین برای درآمدزایی، تشویق سرمایه گذاران بخش خصوصی به خرید یا مدیریت باشگاه های کشتی با ارائه معافیت های مالیاتی، فروش محصولات ورزشی (لباس، کفش، تجهیزات) با برندهای داخلی از طریق پلتفرم های آنلاین،

¹ Shen

انعقاد قرارداد با پلتفرم‌های پخش آنلاین (مثل آپارات، نماوا، ...) برای پخش زنده مسابقات با مدل اشتراک یا تبلیغات است. تمرکز بر اقتصاد دیجیتال و مدل‌های نوین درآمدزایی می‌تواند وابستگی کشتی ایران به بودجه دولتی را کاهش دهد.

از دیگر یافته‌ها، پیامدهایی هستند که در اثر اجرای توسعه زیرساخت‌های نرم‌افزاری به وجود می‌آیند که پیامد مقوله اصلی تبلیغات است که شامل دو مولفه تبلیغات و مولفه رسانه می‌باشد. این نتیجه با یافته‌های ملیکوزیویچ (۲۰۲۴) و اسیپووا و همکاران (۲۰۲۴) همخوان است. گسترش زیرساخت‌های دیجیتال نیز به محبوبیت پخش زنده رسانه‌های ورزشی در پلتفرم‌های موبایل کمک کرده و سهم بازار بخش سستی پخش زنده را به تدریج کاهش داده است. رشد نمایی تجارت الکترونیک، نیز رفتار مصرف‌کنندگان را به شدت تغییر داده و تولیدکنندگان کالاهای ورزشی را وادار کرده است تا به‌طور مداوم بر روندهای اقتصاد پلتفرمی نظارت کنند و مدل‌های کسب و کار خود را بهبود بخشند (شین و همکاران^۱، ۲۰۲۲). با توجه به نقش محوری رسانه و تبلیغات در توسعه ورزش، پیشنهاد می‌شود فدراسیون کشتی با ایجاد پلتفرم دیجیتال اختصاصی، همزمان سه راهبرد کلیدی را اجرا کند: ۱) تولید محتوای جذاب و تعاملی (مستندهای پشت صحنه، تحلیل‌های فنی و گفت‌وگوهای زنده با ستاره‌ها) برای جذب مخاطب در شبکه‌های اجتماعی؛ ۲) انعقاد قرارداد با سرویس‌های پخش آنلاین (مثل آپارات و نماوا) برای پخش اختصاصی مسابقات با قابلیت‌های نوین مانند زوایای دوربین انتخابی و تفسیر هوشمند؛ ۳) راه‌اندازی بازارگاه دیجیتال (e-Store) برای فروش محصولات مرتبط با کشتی از طریق این پلتفرم که می‌تواند ضمن افزایش درآمدهای رسانه‌ای، ارتباط مستقیم‌تری با هواداران و همکاری با استارت‌آپ‌های فعال در حوزه فناوری‌های ورزشی و جذب حامیان مالی دیجیتال داشته باشد.

منابع

- محرم‌زاده، مهرداد؛ نظری، رسول و سهرابی، زهرا. (۱۴۰۲). روش پژوهش کیفی در ورزش. چاپ اول، اردبیل: انتشارات دانشگاه محقق اردبیلی
- Alshahrani, S. M. M. (2024). "Skills Development In Sports Management and The Potential For Using Artificial Intelligence". Educational Administration: Theory and Practice, 30(6), 2225–2233. <https://www.kuey.net/index.php/kuey/article/view/5692>
- Bullock G. S., Hughes T., Arundale A. H., Ward P., Collins G. S., Kluzek, S. (2022). "Black box prediction methods in sports medicine deserve a red card for reckless practice: A change of tactics is needed to advance athlete care". In Sports Medicine, 52(8), 1729–1735. doi:10.1007/s40279-022-01655-6
- Calandra D, De Lorenzis F, Cannavò A, Lamberti F. (2023). "Immersive virtual reality and passive haptic interfaces to improve procedural learning in a formal training course for first responders". Virtual Reality, 27(2):985-1012. <https://doi.org/10.1007/s10055-022-00704-9>
- Choudhary, Mahima, Choudhary, Chetna. (2024). "Innovations In Wrestling: Integrating Biomechanics, Wearable Technology, And Data Analytics For Performance Enhancement,

- International Journal of Research Publication and Reviews**”, Journal homepage: www.ijrpr.com ISSN 2582-7421, Vol (5), Issue (12), December (2024), Page – 2454-2458
- Egeli, G. Z., & Kurgun, H. (2021). “**Wearable technologies: Kinesthetic dimension in enriching tourist experience**”. University of South Florida (USF) M3 Publishing, 18(9781732127586), 4. <https://digitalcommons.usf.edu/m3publishing/vol18/iss9781732127586/4/>
  - Erawan, Bambang, Paramitha, Sandey Tantra, Mulyana, Dadan, Gilang Ramadhan, Muhammad (2019). “**The Digitalization of Wrestling Basic Techniques for Learning**”. Advances in Health Sciences Research, volume 21,4th International Conference on Sport Science, Health, and Physical Education (ICSSHPE 2019)
  - Frevel, Nicolas , Daniel Beiderbeck, Sascha L. Schmidt. (2022). “**The impact of technology on sports – A prospective study**”. *Technological Forecasting and Social Change* Volume 182, September 2022, 121838. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2022.121838>
  - Harahap, S. H. (2015). “**Pemanfaatan e-learning berbasis lcms moodle sebagai media pembelajaran untuk mata kuliah sistem informasi akuntansi**”. J. Ris. Akunt. dan bisnis.
  - Khairul Anwar, M. (2009). “**Ptofesionalisme dalam pengajaran dan pembelajaran**”. in Panduan amalan pengajaran dan pembelajaran berkesan.
  - Kraemer W. J et al. (2001). “**Physiological and performance responses to tournament wrestling**,” Med. Sci. Sports Exerc., vol. 33(8), pp.1367- 1378, 2001.
  - Liu H., Zhu X. (2022). “**Design of the physical fitness evaluation information management system of sports athletes based on artificial intelligence**”. In Computational Intelligence and Neuroscience, 30, 1925757. doi:10.1155/2022/1925757
  - Li, Yike, Li ,Hansen, Jiang Chun, Su Yuqin, Jiang, Sijia, Zhang, Guodong. (2025). “**Advancements in virtual reality for performance enhancement in combat sports: a mini-review and perspective**”. journal pmc, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11920182/> doi: 10.3389/fpsyg.2025.1563212
  - Li, X., Ye, W., Safdarin, F., & Baghaei, S. (2024). “**Microfluidics devices for sports: A review on technology for biomedical application used in fields such as biomedicine, drug encapsulation, preparation of nanoparticles, cell targeting, analysis, diagnosis, and cell culture**”. Tissue and Cell, 87, 102339. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040816624000405>
  - Li T, Wang, Y. (2018). “**Growth Channels of Human Capital: A Chinese Panel Data Study**”. China Economic Review; 51: 309-322.
  - Liu T., Wilczyńska D., Lipowski M., Zhao Z. (2021). “**Optimization of a sports activity development model using artificial intelligence under new curriculum reform**”. In International Journal of Environmental Research and Public Health, 18(17), 9049. doi:10.3390/ijerph18179049
  - Morhat, P.M. (2018). “**Artificial intelligence in the field of sports: Opportunities, directions and methods of involvement**”. Teor. I Prakt. Fiz.Kult, 10, 95–97.
  - Melikuzievich, Adakhambek Azimov. (2025). “**Prospects of Using Artificial Intelligence And Technology In Wrestling**”, International scientific Journal research Bib IF-11.01,ISSN:3030-3753, VOLUME 2 ISSUE4, <https://doi.org/10.5281/zenodo.15292536>.
  - Mikhaylova, I.V.; Petrova, M.A.; Bakulina, E.D. (2021). “**Digital transformation of chess training**”. Teor. I Prakt. Fiz. Kult, 1, 102–104. [Google Scholar]
  - Nadikattu RR. (2020). “**Implementation of new ways of artificial intelligence in sports**”. J Xidian Univ. 14(5):5983-97. doi: 10.2139/ ssrn.3620017
  - Nagovitsyn, R.S.; Gibadullin, I.G.; Batsina, O.N.; Mokrushina, I.A. (2023). “**Forecasting the competitive performance of young athletes based on artificial intelligence technology**”. Teor. I Prakt. Fiz. Kult. 2, 27–30. [Google Scholar]
  - Osipov, Aleksander Yu. Nagovitsynd, Roman S, e, Tatyana I. Ratmanskayaa, Anna V. Vapaevaa and. Kudryavtsev, Mikhail, D. (2024). “**Artificial Intelligence Usage in Prediction of the Sports Results of Athletes Competing in Greco-Roman Wrestling**”. Journal of Siberian Federal University. Humanities & Social Sciences, 2024 17(2): 278–286
  - Pang, Y., Wang, Y., Wang, Q., Li, F., Zhang, C., & Ding, C. (2024). “**Applications of AI in martial arts: A survey. Proceedings of the Institution of Mechanical Engineers**”, Part P: Journal of Sports Engineering and Technology, 17543371241273827. <https://doi.org/10.1177/17543371241273827>

- Qi, Yufei , S. Sajadi, Mohammad , Baghaei S, Rezaei R, Li, Wei. (2024). **“Digital technologies in sports: Opportunities, challenges, and strategies for safeguarding athlete wellbeing and competitive integrity in the digital era”**. *Technology in Society, Volume 77*, June 2024, 102496, <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2024.102496>
- Rai, J. (2011). **“Information Technology in Sports Management”** . An Overview. 4. 17-22.
- Shahlaee, J., Zarifi, M., Davoodi, K., and Sadeghi, R. (2018). **“Reviewing the basic priorities and guidelines for wrestling sport development”**. *Proceedings of the First Conference on Science and Wrestrlin*, 30. [Persian]
- Shen K, Lin S, Dong Q, Mou J, Lv W. (2022). **“Reform Mechanism and Promoting Strategy of Digital Economy Bolstering the High-quality Development of Sports Industry”**. *J Sports Res.* 2022;36(3):46–59. [View Article, Google Scholar](#)
- Tyo, Yelena. (2022). **“Innovative Tools of Sports Infrastructure Management: Overview of International Experience”**. *The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal*, Volume 27(3), article 6.1-16
- Torres-Ronda, L., Beanland, E., Whitehead, S., Sweeting, A., & Clubb, J. (2022). **“Tracking Systems in Team Sports: A Narrative Review of Applications of the Data and Sport Specific Analysis”**. *Sports Medicine - Open*, 8(1), 15. <https://doi.org/10.1186/s40798-022-00408-z>
- Tang H., Jiang G., Wang Q. (2022). **“Prediction of college students”**. Sports performance based on improved BP neural network. *In Computational Intelligence and Neuroscience*. 8, 5872384. doi:10.1155/2022/5872384
- Vec, Val Sašo Tomažič, Anton Kos, Anton Umek. (2024). **“Trends in real-time artificial intelligence methods in sports: a systematic review”**. *Journal of Big Data*, <https://doi.org/10.1186/s40537-024-01026-0>.
- Vishnjakova, O. N. (2024). **“Implementation Of Digital Technologies in The Management Of Sports Infrastructure Facilities”**. *Intellect. Innovations. Investments*. № 2, ,p23-32
- Wang T., Park J. (2021) **“Design and implementation of intelligent sports training system for college students”**. Mental health education. *In Frontiers in Psychology*, 2021, 12, 634978. doi:10.3389/fpsyg. 634978
- Wang J., Syed H. A. (2021). **“Analysis of sports performance prediction model based on GA-BP neural network algorithm”**. *In Computational Intelligence and Neuroscience*, 12, 4091821. doi:10.1155/2021/4091821
- Xu J. (2022) **“ Prediction and planning of sports competition based on deep neural network”**. *In Computational Intelligence and Neuroscience*, 2022, 8, 1906580. doi:10.1155/2022/1906580
- Yang R., Lin H. (2022) **“Evaluation of the quality of football teaching in colleges and universities based on artificial neural networks”**. *In Computational Intelligence and Neuroscience*, 2022, 27, 8001252. doi:10.1155/2022/8001252

طراحی الگوی تأمین مالی فدراسیون‌های ورزشی ایران

حسین زارعیان^۱

مهدی رسولی^۲

علی نظریان^۳

[10.22034/ssys.2024.3103.3258](https://doi.org/10.22034/ssys.2024.3103.3258)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۹/۲۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۴/۰۲

هدف از این پژوهش، طراحی الگوی اقتصادی فدراسیون‌های ورزشی ایران بود. روش تحقیق از نوع کیفی بود. این تحقیق در ۶ مرحله با محوریت روش "گروه متمرکز" انجام شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه‌های کیفی و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه مرحله کدگذاری استفاده گردید. مدل پژوهش نیز بر اساس روابط شناسایی شده به صورت یک چارچوب سیستمی مفهومی ترسیم شد. در نهایت الگوی پژوهش در کارگروه متمرکز تحقیق با روش تحلیل محتوای کیفی به دست آمد (۱۱ نفر). با توجه به مصاحبه‌های صورت گرفته مشخص شد که ۶ چالش اصلی بازاریابی، برندسازی، ارتباط، سیاست، امکانات و قوانین در حوزه درآمدزایی فدراسیون‌های ورزشی وجود دارد. همچنین فدراسیون‌های ورزشی می‌توانند از راهبرهای تأمین مالی در سه بخش عمومی (عامل بازاریابی، برندسازی، رسانه و ایجاد واحد صنعت و دانشگاه)، کلان (ساختاری، رویدادی و قوانین) و اختصاصی استفاده کنند. با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان گفت که فدراسیون‌های ورزشی ایران ۳ راهکار عمده برای تأمین منابع مالی خود دارند. راهکارهای عمومی که برای تمامی فدراسیون‌ها ثابت و قابل اجرا می‌باشد، راهکارهای اختصاصی که با توجه به ویژگی هر فدراسیون متفاوت است و راهکارهای کلان که در حیطه کنترل فدراسیون‌ها نیست و نهادهای بالادستی توان تأثیرگذاری بر آن‌ها را دارند.

واژگان کلیدی: اقتصاد ورزش، بازاریابی ورزشی، فدراسیون‌های ورزشی، درآمدزایی و تأمین مالی.

^۱ دانشیار گروه مدیریت و سیاستگذاری در ورزش، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
E-mail: Zarecian.h@gmail.com

^۲ گروه بازاریابی و تجاری سازی ورزشی، پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی، تهران، ایران

^۳ گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم آباد، ایران

مقدمه

ورزش در ایران همیشه به عنوان یکی از مباحث فرعی در اقتصاد مورد توجه قرار گرفته است، در حالی که در کشورهای توسعه یافته به عنوان یک رکن مهم اقتصادی به آن نگاه می شود. کشورهای پیشرفته، بخش قابل توجهی از تولید ناخالص داخلی خود را از طریق رونق اقتصادی صنعت ورزش به دست می آورند، اما در ایران کمتر از ۱ درصد از تولید ناخالص داخلی از طریق اقتصاد ورزش تأمین می شود (عسگریان، ۱۳۹۰؛ به نقل از ذوالفقاری و همکاران، ۱۴۰۱). از این رو، توسعه اقتصادی ورزش اهمیت زیادی دارد. نکته مورد توجه در اقتصاد ورزش، وجود اثرات جانبی مثبت آن برای جامعه و بخش های دیگر اقتصادی است، مانند سلامت فیزیکی و روانی جامعه، جذب گردشگر، ارتقای سرمایه اجتماعی (تقویت کارگروهی و نظم پذیری، روحیه رقابت، عرق ملی، بازی جوانمردانه و ...) که سرمایه گذاری دولت در این بخش را توجیه می کند (جیامپیکولی^۱ و همکاران، ۲۰۱۵؛ پوچر و همکاران، ۲۰۲۱).

ورزش نه تنها در سطح ملی یک صنعت درآمدزا می باشد، بلکه شدیداً می تواند به توسعه اقتصادهای محلی و کوچک کمک کند (برادبری^۲، ۲۰۲۴). تقویت ساختار بازار و قوانین ورزش در سطوح استانی و منطقه ای می تواند به رشد صنعت ورزش (ژو و همکاران^۳، ۲۰۲۴) و منافع اقتصادی (یانگ و همکاران^۴، ۲۰۲۴) ناشی از آن در این مناطق کمک کند. بعضی از جنبه های ورزش مانند هزینه های زیربنایی و زیرساختی در مراحل ابتدایی در کشوری مانند ایران ممکن است یک کالای عمومی محسوب شود و دچار شکست بازار^۵ گردد و نیاز به دخالت و حمایت دولت باشد تا با استفاده از بازدهی ها نسبت به مقیاس، واحدهای ورزشی توانایی اداره به صورت خصوصی را در خود ایجاد کنند (رستم زاده و همکاران، ۱۳۹۳). از این رو، تعامل و ارتباط دو سویه سیستم های اقتصادی فدراسیون های ورزشی در کشور نیاز به بررسی علمی و تخصصی دارد که تحقیقات قبلی تحلیل و چارچوب قابل اتکایی در این زمینه به دست نداده اند.

از منظر دیگر، یکی از مظاهر و فرآیندهای اصلی توسعه اقتصادی ورزش، وجود بازار مالی و سرمایه گذاری در صنعت ورزش است. تجربه کشورهای توسعه یافته نشان می دهد که سرمایه گذاری یکی از عوامل اصلی رشد و توسعه اقتصادی آن ها بوده است (عسکریان و همکاران، ۱۳۹۹). سرمایه گذاری در ورزش کشور و اجرای راهکارهای پیش بینی شده، روند مطلوبی در تربیت بدنی و ورزش کشور نداشته و در جهت تولید وسایل و خدمات ورزشی سرمایه گذاری قابل توجهی انجام نشده است (صیادی و همکاران، ۱۳۹۸). از سوی دیگر، میزان سرمایه گذاری دولت در بخش ورزش متناسب با رشد و جمعیت جامعه و متقاضیان ورزش نیست و چنانچه همین روند در آینده ادامه

¹ Giampiccoli

² Bradbury

³ Zhu et al.

⁴ Yang et al..

⁵ Market failure

طراحی الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزشی ایران

یابد، میزان کمبودها بیشتر آشکار می شود (گنج خانلو، ۱۳۹۸). فدراسیون های ورزشی با امکانات گسترده و توانمندی فراوان به تنهایی نمی تواند موجب توسعه اقتصادی ورزش شوند، زیرا اقتصاد و صنعت ورزش یک زمینه پویا و یک محیط بین بخشی و خروجی کل یک نظام اقتصادی است. یکی از دلایل عمده ناکارایی برنامه های فعلی و جزیره ای عمل کردن در رویکردهای بازاریابی و توسعه اقتصادی فدراسیون های ورزشی، نداشتن یک مدل و نقشه نظام مند کلی نگر است (جوکار و همکاران، ۱۴۰۳). با توجه فقدان مدل های قابل اتکا و دارای مصادق عینی در نظام اقتصادی ورزش کشور، محقق درصدد آن است تا با اتکا بر نظرات کارشناسان مجرب، مدل بازاریابی و اقتصادی فدراسیون های ورزشی ایران را ارائه دهد. مدل ارائه شده باید بتواند به خوبی ظرفیت ابعاد مختلف اثرگذار بر توسعه بازاریابی و اقتصادی فدراسیون های ورزشی به ویژه در زمینه جذب سرمایه را نشان دهد. مدل برخاسته از داده ها، نمایش ساده ای از ساختار بازاریابی و اقتصادی ورزش خواهد بود و در حد خود قادر به تبیین کارکرد ساخت های اساسی اقتصاد ورزش می باشد.

در تمامی کشور وظیفه مدیریت رشته های ورزشی به عهده فدراسیون های ملی گذاشته است. فدراسیون ورزشی طبق اساسنامه فدراسیون های آماتوری جمهوری اسلامی ایران- مصوب مجلس شورای اسلامی- مؤسسه عمومی غیردولتی و دارای شخصیت حقوقی است که بر اساس مشی و اصول ورزشی آماتوری تعیین شده به موجب منشور المپیک با مراعات شوؤن اسلامی و مقتضیات ملی و به عنوان بالاترین مرجع ذی صلاح در هر رشته ورزشی تشکیل می شود و در چارچوب این اساسنامه با هماهنگی سازمان تربیت بدنی و رعایت سایر قوانین و مقررات مربوط فعالیت می نماید (مرکز پژوهش های مجلس، ۱۳۸۷). امروزه سازمان های ورزشی در سراسر جهان به غیر از حق پخش تلویزیونی، بلیط فروشی و تبلیغات دور زمین، راه های دیگری نیز برای درآمدزایی دارند (اتقیا و نظریان، ۲۰۲۴) که اگر از آن ها استفاده نکنند، با مشکل مواجه می شوند. حامیان مالی لوازم ورزشی، تبلیغ حامیان مالی روی لباس، شرکای تجاری، فروش پیراهن و لوازم هواداری و برگزاری رویدادهای مقطعی، راه هایی هستند که سازمان های ورزشی در طول سال، درآمد بسیاری را از آن ها به دست می آورند (الهی، ۱۳۸۷). در نتیجه مدیران فدراسیون ورزشی ناگزیر از استفاده صحیح از مدیریت بازاریابی و اصول صحیح کسب درآمد از طریق فدراسیون های تحت مدیریت خود می باشند. به کارگیری اصول بازاریابی به مدیران و مؤسسات ورزش کمک خواهد نمود تا در قلمرو محیط سرشار از رقابت و در حال گسترش صنعت ورزشی با استفاده از راهبردهای مؤثر در تولید کالا و خدمات مورد نیاز و مشتری محور، راهبردهای مناسب رقابتی و همچنین توسعه راهبردهای قیمت گذاری، تبلیغی و استفاده مناسب کانال های توزیع، رضایت مشتریان را تأمین و در عین حال اهداف سازمانی خود را تحقق بخشند (یوسفی و حسینی، ۱۳۸۹). بازاریابی ورزشی با بازاریابی محصولات و خدمات دیگر تفاوت دارد، اما فنون بازاریابی مدرن می تواند در ورزش مورد استفاده قرار گیرد. کسب موفقیت در ورزش، برنده شدن است. برد یک بازی به استعداد و تخصص، ترکیب آن با مربی خوب

و برنامه‌ریزی قابل‌اطمینان وابسته می‌باشد. موفقیت در بازاریابی ورزش و برنده شدن می‌تواند جذب تماشاچی ورزش‌دوست، قرار گرفتن در رأس مذاکرات، تأمین مالی، ساختمان ورزشگاه، کسب ورزش و سود باشد. این تصویر عمومی خوب باعث رضایت مخاطبان، کمیته حامیان و ایجاد یک راهبرد بازاریابی مؤثر می‌شود (حسن‌زاده، ۱۳۸۴). فدراسیون‌ها باید فرصت‌ها و چالش‌های بازاریابی پیش روی خود را شناسایی کنند و بر این اساس اقدام به تدوین برنامه بازاریابی بنمایند؛ زیرا امروزه سازمان‌ها با رقابتی شدن بازارها و تغییرات پیوسته محیط، به این واقعیت پی برده‌اند که دیگر مانند گذشته با یک نظام اقتصادی رو به گسترش و بازارهای در حال رشد روبه‌رو نیستند. لذا هر مشتری ارزش ویژه خود را دارد و برای به دست آوردن سهم بیشتری از بازار باید مبارزه کرد.

جهت تبیین بهتر مسئله لازم است تا تحقیقات پیشین مرور و نقد شوند. بررسی این تحقیقات نشان داد که احصای منابع درآمدی در فدراسیون ورزشی همواره با دشواری‌های زیادی دست‌گriبان بوده است. برخی محققان این چالش‌ها را به شرایط کلان محیطی مانند وضعیت اقتصادی و سیاسی، اجتماعی، فرهنگ و فناوریانه نسبت می‌دهند (رسولی، ۱۳۹۵؛ واحدی و همکاران، ۱۳۹۹؛ بایل و کلاسیسین^۱، ۲۰۲۴). برخی نیز منابع مالی فدراسیون‌ها را به‌صورت جزئی‌تر مورد بررسی قرار دادند (تسلیمی و همکاران، ۱۳۹۶؛ تیرریان و همکاران^۲، ۲۰۲۳)، همچنین برخی به مطالعه پایداری اقتصادی باشگاه‌های ورزشی (بوک و ایفلند^۳، ۲۰۲۳؛ اتقیا و نظریان، ۲۰۲۴) و برخی دیگر به نقش ورزش در توسعه پایدار از جمله بعد توسعه پایدار اقتصادی ورزش پرداخته‌اند (لیندسی^۴ و همکاران، ۲۰۱۷؛ پاچوی^۵ و همکاران، ۲۰۱۹؛ میلینگتون و همکاران^۶، ۲۰۲۲). برخی تحقیقات هم به بررسی ظرفیت‌های اقتصادی ورزش توجه داشته‌اند (فی^۷، ۲۰۱۸؛ کوکالاکیس و گراتن، ۲۰۱۹؛ کانه^۸ و همکاران، ۲۰۱۹؛ بایل و کلاسیسین، ۲۰۲۴). با توجه به بررسی مطالعات قبلی، مشخص شد تا کنون مطالعه‌ای که به صورت نظام‌مند و به روش کیفی به بررسی ابعاد و اجزای الگوی تامین مالی در فدراسیون‌های ورزشی پرداخته باشد، یافت نشد. از این رو، پژوهش حاضر در صدد توسعه دانش تامین مالی در حوزه ورزش و برطرف کردن خلا پژوهشی در این زمینه می‌باشد.

مرور تحقیقات نشان می‌دهد که علی‌رغم انجام تحقیقات مختلف پیرامون موضوع پژوهش، تقریباً تمامی آن‌ها اشاره نموده‌اند که یکی از مهم‌ترین ضعف‌های این سازمان‌ها نداشتن برنامه مالی است (سیپپل و همکاران^۹،

¹ Bayle & Clausen

² Terrien et al.

³ Buck & Ifland

⁴ Lindsey

⁵ Peachey

⁶ Millington et al.

⁷ Fei

⁸ Keane

⁹ Seippel et al.

طراحی الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزشی ایران

۲۰۲۳؛ تیرریان و همکاران، ۲۰۲۳). به طور مشخص تاکنون پژوهشی به تحلیل چندسطحی و جامع از عوامل اثرگذار بر بازاریابی و اقتصادی فدراسیون های ورزشی کشور نپرداخته است. از این رو، می توان گفت که بررسی وضعیت فدراسیون ها در شرایط کنونی نشان از مشکلات عدیده اقتصادی دارد (بیکر و همکاران^۱، ۲۰۲۳) که بر اساس تحلیل تحقیقات صورت گرفته ریشه در دو بخش وضعیت کلان (اندروف^۲، ۲۰۲۲) و وضعیت مدیریتی (فoster و همکاران^۳، ۲۰۲۰) فدراسیون ها دارد. در نتیجه توسعه مدلی بومی با در نظر گرفتن شرایط سیاسی و اقتصادی تحمیل شده بر کشور و همچنین بررسی شرایط مدیریتی بازاریابی فدراسیون های ورزشی برای شناسایی چالش ها و موانع، از یک طرف و فرصت ها و قوت ها، از طرف دیگر برای تدوین مدلی جامع و بومی برای بهبود وضعیت اقتصادی فدراسیون های ملی چالش اصلی تحقیق حاضر می باشد. تجزیه و تحلیل مالی و اقتصادی نقش مهمی در تصمیم گیری مدیریت فدراسیون های ورزشی ایفا می کند. مدیران و تیم بازاریابی و مالی فدراسیون های ورزشی باید بتوانند شاخص های مالی و اقتصادی را برای توسعه اقتصادی فدراسیون های ورزشی در محیط های پویا شناسایی و برنامه ریزی لازم را انجام دهند، اما تا به حال تحقیقی که به صورت منسجم رویکرد بازاریابی فدراسیون های ورزشی ایران را بررسی کند، هنوز یافت نشده و شواهد حاکی از این است که فدراسیون های ورزشی ایران از یک طرح تامین مالی منسجم استفاده نمی کنند. این موارد لزوم توجه به ابعاد بازاریابی فدراسیون های ورزشی را برجسته می کند. بدین ترتیب، این سؤال مطرح می شود که در بخش ورزش این ساز و کارهای تامین مالی چقدر می تواند مفید به فایده و نقش تعیین کننده ای در جهت گیری ورزش کشور به ویژه در فدراسیون های ورزشی داشته باشد. بنابراین پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به این سوال است: اجزا و ابعاد الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزش ایران چگونه است؟

روش شناسی پژوهش

این تحقیق به صورت کیفی با محوریت روش "گروه متمرکز" انجام شده است؛ بدین گونه که داده های تحقیق از طرق مختلف طی ۶ مرحله شناسایی گردید و در اختیار گروه متمرکز قرار گرفت که در آخرین مرحله تحقیق، الگوی نهایی از طریق این گروه تدوین شد. در ادامه روند گردآوری داده های پژوهش در ۶ مرحله ارائه گردید: در مرحله اول: شیوه های نوین تامین مالی فدراسیون های ورزشی در بعد بین المللی از طریق مصاحبه با ۶ متخصص بازاریابی ورزشی داخلی و ۳ متخصص بین المللی بازاریابی ورزشی شناسایی گردید. در مرحله دوم: گزارش های مالی تمامی فدراسیون های ورزشی ایران در سال ۱۳۹۹ از وزارت ورزش و جوانان دریافت و نتایج با استفاده از آمار توصیفی خلاصه و دسته بندی شد و برای تدوین الگوی نهایی در اختیار کارگروه متمرکز تحقیق قرار گرفت. در مرحله سوم: چالش ها و موانع درآمدزایی فدراسیون ها شناسایی شد. در مرحله چهارم: نقاط قوت و فرصت های

¹ Becker et al..

² Andreff

³ Foster et al.

درآمدی از طریق مصاحبه کیفی با خبرگان و تحلیل محتوای کیفی به دست آمد. در این بخش مدیران و متخصصان اجرایی- افرادی که سابقه فعالیت اجرایی در سطوح عالی فدراسیون‌های ورزشی دارند و جهت پاسخگویی در این زمینه به تأیید گروه تحقیق رسیدند- مورد مصاحبه اختصاصی قرار گرفتند. در این بخش با ۱۰ نماینده فدراسیون‌ها مصاحبه عمیق صورت گرفت و نتایج به گروه متمرکز تحقیق تحویل شد. مرحله پنجم: در این بخش تمامی نشریات با درجه علمی- پژوهشی طی ۱۰ سال (۱۳۹۰-۱۳۹۰) مورد بررسی قرار گرفتند و موضوعات مرتبط با بازاریابی و تامین مالی فدراسیون‌های ورزشی به صورت تحلیل مروری به دست آمد و نتایج در اختیار گروه متمرکز تحقیق قرار گرفت. مرحله ششم: در مرحله نهایی با توجه به جمع‌بندی و خلاصه نتایج به دست آمده از مرحله‌های مختلف تحقیق، الگوی نهایی در گروه متمرکز تحقیق به دست آمد.

گروه متمرکز این تحقیق شامل ۱۱ نفر از افراد علمی و اجرایی صاحب‌نظر در حیطه بازاریابی و اقتصاد ورزشی بودند. تمامی این ۱۱ نفر تحصیل‌کرده مدیریت ورزشی- ۷ نفر دارای مدرک تحصیلی دکتری و ۴ نفر دانشجوی دکتری- می‌باشند. از گروه منتخب ۳ نفر، سابقه دبیر کلی فدراسیون‌های ورزشی، ۳ نفر دبیر و اعضای کمیته بازاریابی فدراسیون‌های ورزشی و ۵ نفر از کارکنان اجرایی فدراسیون بودند. طبقه گفته استروبرت و همکاران^۱ (۲۰۰۷)، محقق باید مطمئن باشد افراد دعوت شده به گروه دارای تجربه یا صفتی مشترک در مورد موضوع مورد نظر می باشند (استروبرت، ۲۰۰۷). تعداد شرکت‌کنندگان بستگی به موضوع و خصوصیات پدیده مورد بررسی دارد و نمونه گیری و گردآوری اطلاعات تا اشیاع داده‌ها ادامه می‌یابد (استروبرت، ۲۰۰۷). در مورد اندازه گروه، محققان مختلف تعداد ۴ تا ۱۲ نفر را مناسب اعلام نموده‌اند (کنون و بوسول، ۲۰۰۷).

برای فرآیند جمع‌آوری اطلاعات در مرحله‌های ۱، ۳ و ۴ تحقیق از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با نخبگان دانشگاهی و صاحب‌نظران استفاده شد. در این پژوهش، پژوهشگر به منظور ثبت اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها، علاوه بر یادداشت رئوس مطالب، با کسب اجازه از فرد مصاحبه‌شونده به ضبط مصاحبه با استفاده از دستگاه ویژه ضبط صدا اقدام شد. در این راستا، ابتدا راهنمای مصاحبه برای افراد ارسال گردید که در بر گیرنده عنوان، اهداف و سؤال‌های کلی مصاحبه بود تا مصاحبه‌شونده‌ها با موضوع بحث آشنا شوند. جهت بررسی مقبولیت، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری مصاحبه‌های انجام‌شده، داده‌های جمع‌آوری شده بررسی و مکرراً مقایسه گردید. جهت آزمون مقبولیت^۲ داده‌ها و یافته‌های پژوهش از روش پیتنی و پارکر^۳ (۲۰۰۹) استفاده شد. طبق نظر این اندیشمندان از روش‌های مختلفی همچون استفاده از منابع داده متعدد، تحلیل گران متعدد و روش‌های متعددی همچون مصاحبه، مطالعه کتابخانه‌ای و جستجوی

^۱ Streubert Speziale HJ, Carpenter Rinaldi D

^۲ Credibility

^۳ Pitney & Parker

طراحی الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزشی ایران

در اینترنت در طول تحقیق بهره گیری شد. جهت تائید انتقال پذیری^۱ نتایج پژوهش با مرور متعدد مصاحبه ها و استخراج حداکثری و غیر تکراری مطالب بررسی شد. در نهایت تأیید پذیری^۲ نتایج پژوهش کیفی، هنگامی تحقق می یابد که سایر محققان بتوانند به روشنی مسیر تحقیق و اقدامات انجام شده توسط محقق را دنبال کنند. یک راه برای تحقق این امر آن است که محقق دقیقاً تمام روند پژوهش و مسیر تصمیمات خود در طی تحقیق را در گزارش بیان نماید که در این تحقیق سعی بر آن بود.

جهت تجزیه و تحلیل داده ها در مرحله ۶ از سه مرحله کدگذاری برای دسته بندی مؤلفه های شناسایی شده استفاده گردید. کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر متخصصان انجام شد. مدل پژوهش نیز بر اساس روابط شناسایی شده به صورت یک چارچوب سیستمی مفهومی ترسیم گردید. پس از استخراج کدها، آن ها طبقه بندی شدند. مقایسه مداوم، تفاوت ها و تشابهات بین این کدها را آشکار می کند. طبقات جدا و یا ادغام می گردند تا نظریه در روند این فرآیند شکل گیرد. در نهایت الگوی پژوهش در کارگروه متمرکز تحقیق با روش تحلیل محتوای کیفی به دست آمد.

یافته های پژوهش

با توجه به اینکه تحقیق در مرحله های مختلف انجام شد، نتایج هر مرحله به طور جداگانه بیان و در نهایت الگوی مستخرج از تحقیق ارائه شده است. در ادامه شیوه های نوین درآمدزایی و الگوهای تأمین مالی فدراسیون های ورزشی گزارش شده است: (جدول ۱)

جدول ۱: شیوه های نوین درآمدزایی و الگوهای بین المللی تأمین مالی فدراسیون های ورزشی

مؤلفه ها	مؤلفه ها	نشان ها
برگزاری نمایشگاه ها		
مراسم ها	برگزاری کنسرت و مراسم های سرگرمی	
	تورهای گردشگری نوین	
منابع درآمدی به شیوه های نوین		برگزاری یادبود بازی ها
		بهره برداری چند منظوره از اماکن ورزشی
	اماکن	طراحی و ساخت تجهیزات جانبی هر رشته
		احداث فروشگاه های مرکزی و واگذاری فرانچایز

¹ Transferability

² Dependability

ایجاد مراکز شتابدهی و نوآوری اختصاصی

ایجاد بانک‌های اطلاعاتی و تحلیل داده‌ها و فروش

آنها

آموزش یا تولید محتوا

تهیه و فروش فیلم‌های آموزشی آنلاین

یا ورزش اینترنتی

ضبط پادکست و اشتراک‌گذاری داستان‌های

الهام‌بخش

مربیگری آنلاین

پخش شبکه‌های اجتماعی

تلویزیون اینترنتی

حق پخش چندگانه

پخش اپلیکیشن اختصاصی

حق پخش اینترنتی

تبلیغات در پلتفرم‌های اینترنتی جدید

تبلیغات

تبلیغ‌های چندگانه محیطی

لیگ‌ها و بازی‌های رایانه‌ای

اپلیکیشن‌های هواداری

توسعه برند در سایر صنایع (فیلم، انیمیشن و ...)

فعالیت تجاری

سرمایه‌گذاری روی استارت‌آپ‌ها و تولیدات

جدید

برنامه‌های و دوره‌های آموزشی مجازی و آنلاین

طراحی برنامه استعدادیابی آنلاین

برندسازی مشترک با سایر صنایع

برند

برندسازی مشترک با سایر ورزش‌ها و سازمان‌های ورزشی

موزه و اماکن آنلاین

طراحی برند جدید آنلاین (تمبرها، مسکات،
ارزهای دیجیتال

NFT (توکن های غیر قابل معاوضه) بلاک چین

Metaverse (متاورس)

VR (واقعیت مجازی)

منابع نوین درآمدی

AR (واقعیت افزوده) فضای مجازی

اینترنت اشیا

نتایج ارائه شده در جدول ۱ شامل دو بخش اصلی می باشد. در بخش اول این جدول روش های سنتی درآمدزایی فدراسیون های ورزشی به چشم می خورد که با پیشرفت فناوری به شیوه های جدید قابل اجرا می باشد. در بخش دوم، راهکارهای درآمدزایی جدید به چشم می خورد که در سال های اخیر و با توجه به توسعه فناوری های نوین شکل گرفته است. در این بخش سعی گردید روش های نوین تأمین مالی از طریق حق پخش رسانه ای نیز مورد بررسی قرار بگیرد که در جدول و در بخش حق پخش چندگانه مشاهده می شود. در ادامه یافته های تحقیق، چالش ها و موانع جذب منابع مالی در فدراسیون های ورزشی بررسی و گزارش شده است (جدول ۲). در این بخش با نمایندگان ۱۰ فدراسیون ورزش ایران مصاحبه عمیق صورت پذیرفت.

جدول ۲: چالش های فدراسیون های ورزشی در جذب منابع مالی

مفهوم	مقوله	نشان	تکرار
بازاریابی	بازاریابی	طرح های غیر واقعی و غیر تخصصی	۳
برندسازی	قوانین	طرح های کلان مانند طرح جامع باشگاه داری	۳
ارتباط با صنعت	شرکت تخصصی سرمایه	جذب سرمایه گذار برای توسعه اماکن	۵
امکانات	برندسازی	کمیت خانواده فدراسیون باید افزایش یابد	۷
قوانین	برندسازی	افزایش شناخت نسبت به رشته باید صورت پذیرد	۷

سیاست	ارتباط	همکاری با سایر ارگان‌ها مانند هلال‌احمر و آتش‌نشانی	۶
	بازاریابی	گروه‌های مختلف جامعه دیده شوند	۶
	ارتباط	همکاری با سازمان‌های با امکانات مثل شهرداری	۶
	شرکت تخصصی ساخت	تولید تجهیزات با کیفیت و ارزان داخلی	۷
	امکانات و زیرساخت‌ها	آموزش مشکل دارد	۵
	برندسازی	برندسازی مشکل دارد	۷
	امکانات	امکانات مورد نیاز در اختیار نیست	۸
	بازاریابی	نیازسنجی صورت نمی‌گیرد	۶
	زیرساخت‌ها	استعدادیابی تخصصی نیست	۶
	قوانین	فدراسیون‌ها استقلال ندارند	۹
	قوانین	قوانین دست و پا گیر دولتی وجود دارد	۸
	قوانین	قوانین تسهیل‌کننده نیست	۷
	ارتباطات فردی	استفاده از خیرین	۵
	ارتباطات فردی	ارتباط سیاسی مثبت و منفی	۶
	قوانین	قوانین غیر شفاف	۷
	قوانین	قوانین برای جذب حامی مالی مشکل دارد	۹
	قوانین	قوانین حمایتی از صنایع برای ورود به ورزش تدوین شود	۹
	جذابیت رشته	جذابیت برخی رشته‌ها کم است	۷
	افراد بانفوذ	حضور افراد بانفوذ منجر به جذابیت و جذب حامیان می‌شود	۷

طراحی الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزشی ایران

۷	پخش تلویزیونی هست ولی حامی مالی رغبت نمی کند	عدم جذابیت
۶	زمان پخش برنامه ها مناسب نیست	زمان بندی
۶	نوع شبکه جذابیت ندارد	کانال مشتری
۶	سطح رقابت ها باید جذاب باشد	تعادل رقابتی
۶	شهر میزبان مسابقات مهم است	برندسازی شهری
۷	اماکن ورزشی برای اجاره دادن کم است	امکانات فیزیکی
۴	افراد چهره و برند مانند هادی عامل و فردوسی پور کمک می کنند	افراد محبوب
۶	منابع مالی برای ایجاد زیرساخت و برنامه های جدید نیست	شرکت تخصصی سرمایه
۵	قرارداد حرفه ای نداریم	متخصص بازاریابی و حقوقی
۶	تحریم برای ورود حامی مالی و تجهیزات و منابع تأثیرگذار است	سیاسی
۶	مباحث جدید و به روز دانشگاهی	ارتباط علمی
۸	افراد شاخص در رشته ورزشی مهم هستند	افراد مشهور

همان طور که در جدول ۲ مشاهده می شود، ۶ چالش اصلی در زمینه درآمدزایی در فدراسیون های ورزشی شامل چالش های بازاریابی، برندسازی، ارتباط، سیاست، امکانات و قوانین شناسایی شد.

جدول ۳. راهبردهای اختصاصی فدراسیون ورزشی در تأمین مالی

راهبردهای اختصاصی			
میزان	زیاد	متوسط	کم
نه ۶ فدراسیون	شناسایی جامعه هدف مخاطب		
	شناسایی نیازهای منحصر به فرد جامعه هدف	طراحی برنامه‌های آشنایی عموم جامعه با ورزش مورد نظر	
	طراحی رویدادهای اختصاصی		برگزاری کارناوال‌ها، نمایشگاه، جشن‌ها و مسابقات عمومی
	شناسایی و جذب حامیان مالی مرتبط با جامعه هدف		
نوع فدراسیون‌ها از نظر هزینه ورزش	به‌کارگیری رسانه‌های مورد استفاده جامعه هدف	حضور مؤثر در جوامع عمومی مخاطب (مدارس، دانشگاه‌ها)	
	طراحی برنامه‌های مشارکتی با جامعه هدف	تدوین برنامه‌های ورزشی مرتبط با اقشار مختلف (سنی، جنسیت، اجتماعی)	
	شناسایی شرکت‌های خصوصی در قشر جامعه هدف و ایجاد ارتباط مؤثر	طراحی برنامه‌های خانوادگی، سازمانی و گروهی	
	حق عضویت مشتریان و مرچندایزینگ		
	طراحی برنامه‌های رسانه‌های با ورزشکاران و افراد شناخته‌شده رشته	تدوین برنامه جامع برندسازی	
	طراحی	استفاده از افراد شناخته‌شده (سلبرتی‌ها) در برنامه‌ها	
نوع فدراسیون از نظر محبوبیت	طراحی برنامه‌های مشارکتی با هواداران	استفاده از افراد ذی‌نفوذ در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌های کلان	
	طراحی برنامه‌های سرگرمی با هواداران		
	طراحی برنامه‌های مسئولیت اجتماعی با سایر سازمان‌ها	برنامه‌ریزی بر روی رسانه‌های در اختیار فدراسیون	
	دریافت حق عضویت از هواداران	طراحی و عناصر قوی و مطلوب برند	

طراحی الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزشی ایران

معرفی و شناساندن افراد با قابلیت معرف بودن	فروشگاه، مرجندایزینگ، حق برند	
برای رشته ورزشی	طرح های توسعه برند	
	استفاده از ورزش های الکترونیک و هواداران	
	مشارکت با سازمان های دولتی مرتبط	
	مشارکت با رسانه ملی در تدوین برنامه	
	مشارکت با سایر فدراسیون ها و ورزشکاران	
	سایر رشته ها	
برنامه های اشاره شده در سایر بخش ها	تدوین برنامه های مسئولیت اجتماعی	
طرح های جایگاه سازی برند	تدوین برنامه های جذب خیرین	نوع فدراسیون از نظر خاص بودن
	تدوین برنامه جذب داوطلبان	
	تلاش جهت تدوین قوانین حمایتی با کمک سازمان های بالادستی	
	شناسایی و مشارکت با نهادهای مرتبط بین المللی	
	مشارکت با سازمان های آموزشی	
برنامه ریزی مطالعات بازار برای شناسایی جامعه هدف	تدوین برنامه های مشارکتی با مردم	نوع فدراسیون از نظر میزان همگانی بودن
مطالعه شناسایی صنایع مرتبط برای مشارکت	تدوین برنامه های مشارکتی مردم و ورزشکاران	
تدوین برنامه های برندسازی		
تدوین برنامه های رسانه ای		

همان طور که در جدول ۳ مشاهده می شود، فدراسیون های ورزشی بر اساس ۴ عامل می توانند راهبردهای تأمین مالی خود را برنامه ریزی کنند.

جدول ۴: راهبردهای عمومی فدراسیون ورزشی در تأمین مالی

راهبردهای عمومی				
ایجاد واحد اختصاصی بازاریابی	استخدام متخصصان بازاریابی	طراحی برنامه راهبردی بازاریابی	طراحی برنامه عملیاتی بازاریابی	اصلاح و ارزیابی برنامه
ایجاد واحد تخصصی برندسازی	به‌کارگیری متخصصان برندسازی	تدوین برنامه راهبردی برندسازی	طراحی عناصر برند و برنامه عملیاتی برندسازی	اصلاح و ارزیابی برنامه
ایجاد واحد اختصاصی رسانه	به‌کارگیری متخصصان رسانه	شناسایی رسانه‌های در دسترس	تدوین برنامه عملیاتی استفاده از رسانه‌ها	بررسی بازخوردها و اصلاح برنامه
ایجاد واحد صنعت و دانشگاه	ایجاد رابطه با صنایع مرتبط	ایجاد رابطه با دانشگاه‌ها	ایجاد رابطه با سازمان‌های مرتبط	ایجاد رابطه با سایر ارکان ورزش

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، فدراسیون‌های ورزشی در سه ۴ حیطه برنامه‌های تأمین مالی خود را می‌توانند طرح‌ریزی نمایند.

جدول ۵: راهبردهای کلان فدراسیون ورزشی در تأمین مالی

راهبردهای کلان				
ایجاد فدراسیون یا انجمن بازاریابی، اقتصاد و برندسازی	تربیت نیروهای حرفه‌ای و آموزش دائمی افراد و سازمان‌ها	رصد و ارزیابی برنامه‌های بازاریابی فدراسیون‌ها	فروش تبلیغات گروهی رسانه‌ای گروهی	فروش پخش رسانه‌ای گروهی
ساختاری				
ایجاد مرکز تخصصی نوآوری های ورزشی	شناسایی نیازهای تجهیزات و زیرساختی فدراسیون‌ها	جذب، هدایت و کمک به استارت آپ‌ها	جذب سرمایه‌گذاران	ایجاد رابطه با صنایع و دانشگاه‌ها

طراحی الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزشی ایران

طراحی رویدادهای مشترک اقتصادی فرهنگی	طراحی رویدادهای اقتصادی مشترک	طراحی نمایشگاه‌ها	طراحی برنامه‌های فرهنگی اجتماعی
تدوین قوانین حمایتی از صنایع و حامیان مالی	تدوین قوانین شفاف	تدوین قوانین حمایتی از	ایجاد فضای آزادی عمل و استقلال مالی در فدراسیون‌ها

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، فدراسیون‌های ورزشی در ۴ حیطه کلان امکان تأمین مالی خواهند داشت. در ادامه با توجه به یافته‌های تحقیق، الگوی اقتصادی فدراسیون‌های ورزشی ارائه شده است (شکل ۱):

شکل ۱: الگوی تامین مالی فدراسیون‌های ورزشی ایران

همان‌طور که در شکل ۱ مشاهده می‌شود، فدراسیون‌های ورزشی ایران ۳ راهکار عمده برای تأمین منابع مالی خود دارند. راهکارهای عمومی که برای تمامی فدراسیون‌ها ثابت و قابل اجرا می‌باشد، راهکارهای اختصاصی که با توجه به ویژگی هر فدراسیون متفاوت است و راهکارهای کلان که در حیطه کنترل فدراسیون‌ها نیست و نهادهای بالادستی توان تأثیرگذاری بر آن‌ها را دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش، طراحی الگوی اقتصادی فدراسیون‌های ورزشی ایران بود. در ابتدا، محققان الگوها و روندهای بازاریابی و اقتصادی فدراسیون‌های جهانی و بین‌المللی در کشورهای پیشرفته را مورد بررسی قرار دادند.

در این زمینه نتایج بدین گونه بود که در بخش امکانات و تأسیسات سازمان‌های ورزشی در سطح بین‌المللی علاوه بر استفاده ورزشی، اقدام به اجاره اماکن به بخش‌های خصوصی می‌نمایند و از این راه کسب درآمد می‌کنند. این موضوع در ایران و در سازمان‌های ورزشی داخلی نیز رایج می‌باشد، اما سازمان‌های ورزشی بین‌المللی علاوه بر استفاده ورزشی از اماکن خود، در سایر زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی و تجاری (اتقیا و نظریان، ۲۰۲۴) نیز وارد شده و اماکن ورزشی خود را به‌منظور برگزاری نمایشگاه‌های تجاری، کارناوال‌های فرهنگی، کنسرت‌ها و مراسم‌های بزرگ اختصاص می‌دهند و از این بابت به کسب درآمد می‌پردازند. همچنین برگزاری برنامه‌ها و کارناوال‌های فرهنگی ورزشی و مراسم‌های جشن با مشارکت هواداران و ورزشکاران رشته ورزشی می‌تواند به رونق اماکن اضافه بنماید. در این بین، دعوت از جوامع هدف و بالقوه بازاریابی برای جذب آن‌ها به رشته ورزشی می‌تواند در زمینه توسعه اقتصادی فدراسیون‌های ورزشی (عسگریان و همکاران، ۱۳۹۹؛ جوکار و همکاران، ۱۴۰۳) راه گشا باشد. از طرفی در ارتباط با اماکن با توجه به در اختیار بودن زمین و امکانات در اختیار فدراسیون، این سازمان‌ها می‌توانند به‌صورت اختصاصی و یا با مشارکت بخش خصوصی اقدام به ساخت اماکن جانبی مرتبط و کسب درآمد از آن‌ها بنمایند- در این زمینه، به ساخت موزه، پارک‌های تفریحی، دانشگاه‌های ورزشی، مراکز نوآوری و شتابدهی ورزشی، رستوران، هتل و ... می‌توان اشاره نمود. علاوه بر این، طراحی و ایجاد فروشگاه‌های مرکزی محصولات ورزشی مرتبط با رشته ورزشی و عقد قرارداد با تولیدکنندگان داخلی و خارجی برای تجهیز فروشگاه و فروش محصولات تحت حمایت فدراسیون می‌تواند به توسعه منابع درآمدی فدراسیون کمک نماید. در ادامه در صورت موفقیت فروشگاه‌های مرکزی امکان ارائه نمایندگی به‌صورت فرانچایز و کسب درآمد‌های نمایندگی در این راستا فراهم خواهد شد.

در بخش دیگری مشخص شد که همکاری و یا ایجاد مراکز نوآوری و شتابدهی یکی از ضروریات دنیای امروز فدراسیون‌های ورزشی می‌باشد. به‌ویژه در شرایط کنونی که کشور ایران با تحریم‌های سیاسی روبه‌رو می‌باشد و امکان واردات تجهیزات به‌روز ورزشی محدود است، حمایت فدراسیون‌های ورزشی از استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان می‌تواند علاوه بر تأمین نیازهای رشته ورزشی و قطع نیاز از واردات تجهیزات به درآمدزایی از طریق فروش محصولات در داخل و خارج از کشور کمک نماید. کما اینکه در این زمینه لی و همکاران^۱ (۲۰۲۴) تأیید کردند که نوآوری می‌تواند حلقه مفقوده توسعه اقتصادی در صنعت ورزش باشد.

در بخش تولید محتوا و فروش محتوای آموزشی، فدراسیون‌های ورزشی می‌توانند در سطح بین‌المللی اقدام به تولید محتوای مرتبط با رشته ورزشی نمایند و با توجه به اینکه سازمان مرجع در آن رشته ورزشی می‌باشند به‌راحتی از طریق فروش مواد کمک آموزشی کسب درآمد نمایند. در سال‌های اخیر و با توجه به گسترش بیماری کرونا امکان برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های ورزشی از طریق فضای مجازی فراهم شده است. در برگزاری دوره‌های آموزشی،

^۱ Li et al.

طراحی الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزشی ایران

فدراسیون‌هایی که جامعه هدف گسترده‌تری دارند، موفق‌تر عمل می‌نمایند. البته بهره‌برداری از سیستم‌های آموزشی مناسب و طراحی و ارائه محتوای آموزشی جذاب و به‌روز بسیار مؤثر خواهد بود (تیرریان و همکاران، ۲۰۲۳). کما اینکه کاستو-والینو و همکاران^۱ (۲۰۲۱) تاکید کردند که یکی از عوامل مدیریت پایدار فدراسیون‌های ورزشی ارائه خدمات نوین در زمان‌های پاندمیک می‌باشد. در این زمینه می‌توان گفت که بسیاری از فدراسیون‌های ورزشی در دنیا از این فرصت استفاده نموده و از طریق برگزاری دوره‌های آنلاین علاوه بر برقراری درآمدهای ناشی از دوره‌های خود اقدام به ایجاد باشگاه‌های آنلاین کرده‌اند. در ایران نیز اپلیکیشن‌های ورزشی مختلفی طراحی شده است که امکان ایجاد باشگاه آنلاین را برای ورزشکاران و سازمان‌های ورزشی فراهم نموده است. همچنین ایجاد بانک اطلاعات از داده‌های ورزشکاران، مربیان و مسابقات و تحلیل داده‌های آن‌ها می‌تواند شرایط فروش داده‌های ارزشمند را برای پشتیبان‌ها و همچنین ورزشکاران و باشگاه‌های ورزشی فراهم نماید. از سوی دیگر می‌توان گفت که سرگرمی‌های مرتبط ورزشی مانند بازی‌های کامپیوتری و اپلیکیشن‌های سرگرمی مرتبط با رشته ورزشی می‌تواند منابع درآمد مناسب و جدیدی را در اختیار فدراسیون‌ها قرار دهد. برگزاری بازی‌های رایانه‌ای به‌صورت انفرادی و یا حتی به‌صورت لیگ‌های ورزشی بین هواداران و ورزشکاران از راهکارهای تأمین مالی جدید در سطح دنیا می‌باشد. طراحی اپلیکیشن‌های ورزشی می‌تواند علاوه بر جذب جامعه مخاطب منجر به درآمدزایی برای فدراسیون‌های ورزشی شود. این اپلیکیشن‌های می‌توانند قابلیت‌های مختلف فدراسیون در فضای مجازی را یکجا فراهم آورند. در این راستا می‌توان به ایجاد فروشگاه، بخش آموزشی، حق عضویت، بازی‌های رایانه‌ای و پخش مستقیم بازی‌ها اشاره نمود. در ادامه این اپلیکیشن‌ها می‌توانند با در اختیار قرار دادن محتوای مناسب نسبت به جذب افراد جدید به رشته ورزشی مربوطه کمک نمایند. همان‌طور که پیش‌تر نیز اشاره شد، فدراسیون‌های ورزشی می‌توانند با حمایت از استارت‌آپ‌ها، شرکت‌های خلاق و دانش‌بنیان این پلتفرم‌ها را طراحی کنند و توسعه دهند.

در زمینه حق پخش ورزشی، بررسی‌ها نشان داد که این موضوع در داخل کشور با محدودیت‌های فراوانی روبه‌روست و با توجه به اینکه صداوسیما ایران به‌صورت انحصاری اقدام به پخش مسابقات می‌نماید و پرداختی بابت این موضوع به بدنه ورزش ندارد، راهکارهای متفاوتی را برای غلبه بر این مشکل می‌توان اجرا نمود. در سال‌های اخیر توسعه فضای مجازی امکان به‌کارگیری رسانه‌های اجتماعی را برای پخش آنلاین مسابقات فراهم نموده است. شبکه‌های اجتماعی بین‌المللی مانند یوتیوب، فیسبوک و اینستاگرام به‌طور رایگان امکان پوشش برنامه‌های آنلاین را فراهم نموده‌اند و از طرف دیگر، پلتفرم‌هایی مانند آپارات نیز در داخل کشور به حل این معضل کمک می‌نمایند. در ادامه طراحی و ساخت اپلیکیشن‌های اختصاصی برای فدراسیون ورزشی، امکان پخش مستقیم مسابقات و همچنین سایر محتوای اختصاصی رشته‌های ورزشی را فراهم می‌نماید. با عنایت به اینکه استفاده از این ابزارها می‌تواند جامعه

---

¹ Cuesta-Valiño et al.

اختصاصی رشته ورزشی را مستقیم درگیر نماید، امکان توسعه رشته ورزشی و همچنین جذب تبلیغات و حامیان مالی مرتبط نیز فراهم خواهد شد. در ورزش‌هایی که محبوبیت در سطح ملی و بین‌المللی دارند نیز در حال حاضر امکان انجام تبلیغات چندگانه فراهم شده است؛ بدین گونه که تبلیغاتی که در داخل ورزشگاه نمایش داده می‌شود، از طریق رسانه امکان جایگزینی دارد و از این طریق برای هر منطقه می‌توان بر اساس شرایط محیطی حامیان مالی محلی را به کار گرفت. کما اینکه اوبرین^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی تایید کرد که با استفاده از یک برنامه منسجم و یکپارچه می‌توان محدودیت‌های حق و پخش تلویزیونی را برطرف کرد و در جهت رونق مالی فدراسیون‌های ورزشی گام برداشت.

برندسازی مشترک می‌تواند با صنایع فعال در کشور انجام پذیرد. برخی از صنایع از نظر نوع محصول و حیطه کاری و یا جامعه هدف مشتریان به ورزش مورد نظر نزدیک می‌باشند. در این راستا، می‌توان با شناسایی این سازمان اقدام به بازاریابی مشترک از طریق ساخت محصولات جدید و یا برندسازی مشترک به منظور فروش محصولات موجود نمود. فدراسیون فوتبال در سال‌های اخیر با عقد قرارداد با شرکت پی‌چ اقدام به طراحی محصولات با استفاده از عکس بازیکنان تیم ملی نمود. فدراسیون‌های بین‌المللی نیز با عقد قرارداد با شرکت‌های سرگرمی مانند په نینی اقدام به فروش عکس بازیکنان به صورت کلکسیونی می‌نمایند. طراحی موزه‌ها و تورهای آنلاین و مجازی به صورت مشترک با شرکت‌های متخصص می‌تواند به کسب درآمد مشترک منتهی شود.

در بخش دیگر و در ارتباط با منابع درآمدی جدید که تاکنون امکان بهره‌برداری نداشته‌اند، می‌توان به استفاده از دنیای رمزارزهای دیجیتال اشاره نمود. بسیاری از سازمان‌های ورزشی در دنیا اقدام به معرفی رمز ارزهای دیجیتالی می‌نمایند و از طریق فروش به جامعه هدف ورزشکار، مربی، داور و همچنین هواداران آن رشته ورزشی سرمایه‌گذاری مالی مناسبی را انجام می‌دهند. این رمز ارزها می‌توانند به عنوان کلید ورود به اپلیکیشن، دوره‌ها و بازی‌های را فراهم نمایند. کما اینکه در این زمینه صاحب‌شوندگان اعتقاد داشتند که فدراسیون‌های ورزشی با ورود به صنعت ان اف تی اقدام به تهیه و فروش آثار هنری به صورت عکس، پورتره، تمبر، بچ از ورزشکاران، رویدادهای مهم تاریخ ورزش و افتخارات خود نمایند و از فروش آن‌ها کسب درآمد نمایند. در این زمینه می‌توان گفت که سازمان‌های ورزشی معتبر نیز از طریق ورود به دنیای مجازی متاورس و در آن فضا اقدام به خرید زمین، باشگاه، استادیوم و فروشگاه می‌نمایند و در جهت توسعه اقتصادی خود گام بر می‌دارند. در تایید این یافته می‌توان به مطالعه ایلیا و همکاران^۲ (۲۰۲۲) رجوع نمود که بیان کردند صنعت رمز ارز و ان اف تی، یک روش نوین مالی در جهت کسب درآمد در ورزش می‌باشد. علاوه بر این می‌توان گفت که با استفاده از فناوری‌های ارزش افزوده و واقعیت مجازی نیز می‌توان در جهت توسعه اقتصادی فدراسیون‌های ورزشی گام برداشت. این فناوری‌ها امکان حضور هواداران را در

¹ O'Brien

² Ilia et al.

طراحی الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزشی ایران

رویدادها به صورت سه بعدی و مجازی فراهم می نمایند و همچنین با ارائه اطلاعات بیشتر از مسابقات مبالغ بیشتری را از افراد دریافت می کنند.

در بخش دیگری، منابع درآمدی کنونی فدراسیون های ورزشی مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد فدراسیون های ورزشی ایران بیشترین منبع تأمین مالی خود را بودجه های دریافتی از سازمان های بالادستی می دانند. وزارت ورزش، کمیته ملی المپیک و سازمان های بین المللی در صورت کمک مالی بخش اعظم دریافتی های فدراسیون ها را تشکیل می دهند. در این بخش فدراسیون هایی که در بازی های آسیایی و المپیک حضور دارند، به صورت طبیعی دریافتی های بیشتری خواهند داشت. با این حال در بخش حق عضویت و ورودی مسابقات، ورزش های تویی و گروهی موفق تر بوده اند. با توجه به این یافته می توان گفت که ایجاد بانک اطلاعاتی مناسب می تواند علاوه بر تأمین منابع مالی مورد نیاز فدراسیون به تصمیم گیری های کلان رشته ورزشی کمک نماید و با انجام تحلیل های مناسب به راهکارهای مطلوب در راستای گسترش رشته و منابع درآمدی آن رسید. کما اینکه بایل و کلاسیسین (۲۰۲۴) در پژوهشی این موضوع را تایید کردند.

در بخش دیگری از تحقیق از طریق مصاحبه با نمایندگان فدراسیون های منتخب داخلی، مشکلات این سازمان ها در ۶ بخش اصلی طبقه بندی شد. مهم ترین موضوع در این بخش عدم ایجاد و راه اندازی واحد تخصصی بازاریابی می باشد. واضح است که طراحی و اجرای برنامه های بازاریابی و اقتصادی فدراسیون های ورزشی باید توسط افراد متخصص (تحصیل کرده و با سابقه) در این موضوع پیگیری شود. با این حال اکثر فدراسیون های ورزشی ایران چنین واحدی را در ساختار سازمانی خود ندارند و برنامه ها به صورت مقطعی، کوتاه مدت و بدون دیدگاه اقتصادی مناسب انجام می شود. واحدهای بازاریابی اقدام به نیازسنجی از مخاطبان نموده، برنامه های راهبردی و عملیاتی فدراسیون را برنامه ریزی می کنند. بسیاری از فدراسیون ها که محبوبیت مناسبی در بین جامعه ندارند باید از گروه های تخصصی برندسازی استفاده نمایند تا بتوانند با ارائه تصویر مناسب از فدراسیون و ورزش مربوطه جایگاه مناسبی در ذهن مخاطبان به وجود آورند. این مخاطبان شامل ورزشکاران، هواداران، رسانه های گروهی و حامیان مالی می باشد. همچنین نتایج نشان داد که ارتباط برقرار کردن با صنایع و سایر سازمان های نزدیک به ورزش مورد نظر می تواند به تأمین مالی مناسب منجر شود. در این راستا ارتباط مناسب فدراسیون جانبازان با بنیاد شهید، بهزیستی و نیروی انتظامی توانسته منجر به حرکت های مثبتی در بحث تأمین شود. ارتباط با دانشگاه و همچنین مراکز نوآوری بیشتر مورد بررسی قرار گرفت.

یکی از بزرگ ترین چالش های پیش روی فدراسیون ورزشی، قوانین بالادستی می باشد که امکان اجرای برنامه های اقتصادی را محدود می سازد. همچنین در بسیاری موارد، قوانین غیرشفاف وجود دارد که دسترسی سازمان

را به وجوه و امکان بهره‌برداری از آن‌ها را دشوار نموده است. در بخش قوانین آنچه بیشتر مورد نیاز می‌باشد، وضع قوانین حمایتی و مالیاتی برای فدراسیون‌ها، سازمان‌های ورزشی و همچنین حامیان مالی می‌باشد.

یکی از مهم‌ترین منابع تأمین مالی در سازمان‌های ورزشی، حامیان هستند که به دو صورت تأمین مستقیم منابع و همچنین تأمین اقلام و کالاها می‌توانند حمایت خود را نشان دهند. نتایج تحقیقات در سال‌های اخیر نشان داده است که یکی از مهم‌ترین معضلات حامیان مالی، دیده‌نشدن و عدم‌پخش رسانه‌ای در بسیاری از ورزش‌ها می‌باشد (سپیپل و همکاران، ۲۰۲۳). با ورود و رشد رسانه‌های مختلف و امکان بهره‌گیری مناسب برای تأمین نیازهای حامیان مالی بسیاری از فدراسیون‌ها نتوانسته‌اند از این رسانه‌های نوین در راستای اهداف خود استفاده نمایند. همچنین یکی دیگر از بزرگ‌ترین موانع برای جذب حامیان مالی، عدم‌شناسایی و تأمین نیازهای آن‌ها در برهه‌هایی است که حامی مالی سازمان‌های ورزشی شده‌اند؛ به گونه‌ای که پس از انعقاد قرارداد، دیگر سازمان‌های ورزشی اراده‌ای برای تأمین اهداف حامی مالی از خود نشان نمی‌دهند و بدین گونه حامیان به سمت سایر فضاهای حمایت مالی مانند فیلم و سریال و غیره جذب می‌شوند.

در نهایت در این بخش که شیوه‌های تأمین مالی به‌صورت کلان مورد بررسی قرار گرفته، به‌حق پخش رسانه‌ای به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین منابع تأمین مالی سازمان‌های ورزشی اشاره شده- معضل بزرگ این موضوع در کشور که سال‌هاست بدون حل باقی‌مانده است. همچنین مشکلات و خلأهای قانونی که باعث می‌شود سازمان‌های ورزشی نتوانند از برند خود محافظت نمایند و در راستای درآمدزایی آن را به کار گیرند. این موضوع بیشتر در زمینه فروش محصولات هواداری به چشم می‌خورد. مشکل زیرساختی نیز در بخش‌های فروشگاه‌های آنلاین، موزه، بلیط فروشی و اماکن مورد اشاره قرار گرفته است. در تایید این موضوع می‌توان به مطالعات قبلی رجوع نمود؛ به طوری که ریچاو و همکاران^۱ (۲۰۲۱) بیان کردند که عدم‌پرداخت حق پخش تلویزیونی می‌تواند به عنوان یکی از خطرات اصلی کاهش درآمد باشگاه ورزشی باشد. از این رو می‌توان گفت که اگر درآمدهای حاصل از پخش تلویزیونی مسابقات و تبلیغات محیطی به درستی و در یک نسبت مناسب بین باشگاه‌ها و فدراسیون‌های ورزشی تقسیم شود، احتمالاً بنیه مالی و اقتصادی آنان تقویت شود.

با توجه به ابعاد و اجزای به دست آمده در الگوی نهایی تحقیق می‌توان گفت که این الگو به‌گونه‌ای طراحی شده است که فدراسیون ورزشی مختلف می‌تواند در تعیین جایگاه خود به راهبردهای متناسب با فدراسیون خود دست یابند. در الگوی ارائه شده، ۳ حیطه راه‌کار اصلی برای فدراسیون در نظر گرفته شده است که شامل راهکارهای عمومی، اختصاصی و کلان می‌باشد. دو بخش راهکارهای عمومی و اختصاصی فدراسیون‌ها تحت کنترل فدراسیون می‌باشند و راه‌کار کلان در اختیار نهادهای بالادستی است. در بخش راهکارهای عمومی، ایجاد واحد بازاریابی،

¹ Richau et al.

طراحی الگوی تامین مالی فدراسیون های ورزشی ایران

برندسازی و ارتباط با صنعت و رسانه وجود دارد. در بخش راهکارهای اختصاصی فدراسیون ها بر اساس ۴ ویژگی اصلی تقسیم بندی شده اند و هر فدراسیون می تواند با توجه به تعیین جایگاه خود راهبردهای معرفی شده را به کار گیرد. در بخش راهکارهای کلان ۳ بخش اصلی به دست آمد: در بخش اول، ایجاد سازمان بازاریابی می باشد که دشواری های مالی فدراسیون ها را نداشته باشد و بتواند به عنوان یک واحد اقتصادی عمل نماید. این سازمان اقدام به تربیت نیروهای متخصص نموده و فعالیت های بازاریابی فدراسیون ها را به صورت اختصاصی رصد می کند. از جمله برنامه های مؤثر این سازمان، امکان فروش تبلیغات گروهی و فعالیت رسانه ای گروهی می باشد. ایجاد مرکز نوآوری ورزشی نیز به طور کامل در بحث قبلی مورد بررسی قرار گرفت. در بخش رویدادی طراحی، رویدادهای اقتصادی مشترک مانند نمایشگاه ها و جشنواره ها توصیه می شود. دولت، وزارت ورزش و مجلس باید نسبت به تدوین قوانین حمایتی از فدراسیون ها و حامیان مالی آن ها برنامه ریزی مناسب را انجام دهند. در نهایت با توجه به نتایج تحقیق، پیشنهادهایی در سه سطح کلان، عمومی و اختصاصی ارائه شده است.

در سطح کلان، پیشنهاد می شود وزارت ورزش و جوانان اقدام به ایجاد «سازمان اقتصادی ورزش» نماید. این سازمان توسط متخصصان رشته های مرتبط راهبری می شود و وظیفه تربیت نیروی انسانی متخصص، برنامه ریزی های کلان و عمومی برای فدراسیون های ورزشی را انجام می دهد. همچنین پیشنهاد می شود وزارت ورزش و جوانان اقدام به ایجاد «مرکز ملی نوآوری های ورزشی» نماید تا نیازهای سخت افزاری و نرم افزاری فدراسیون های ورزشی به طور اختصاصی مورد بررسی قرار گیرد و در راستای رفع آن ها اقدام شود. علاوه بر این پیشنهاد می شود وزارت ورزش اختیارات مالی و اقتصادی بیشتری را در آیین نامه های خود به فدراسیون ها واگذار نماید. همچنین با تدوین قوانین مالیاتی و حمایتی راه را برای ورود صنایع به ورزش هموار نماید. در سطح عمومی فدراسیون ها ورزشی، پیشنهاد می شود فدراسیون های ورزشی واحد اقتصادی با استفاده از متخصصان این موضوع را راه اندازی نمایند. همچنین پیشنهاد می شود فدراسیون های ورزشی استفاده از متخصصان برندسازی را برای ایجاد جایگاه مناسب در ذهن مخاطبان سازمان خود در دستور کار قرار دهند. ایجاد واحد برندسازی تخصصی زیر نظر واحد بازاریابی می تواند امور را تسهیل نماید. علاوه بر این، پیشنهاد می شود فدراسیون های ورزشی با راه اندازی واحد ارتباطات با صنعت و دانشگاه و راهبری اصولی آن از مزایای این دو بخش با اهمیت استفاده نمایند. در نهایت پیشنهاد می شود با توجه به اینکه دنیای امروز دنیای رسانه ها است، واحد رسانه فدراسیون های ورزشی در پلتفرم های مختلف ورود پیدا کند و با تدوین محتوای مناسب نسبت به تأمین مالی و برندسازی از این ابزار استفاده نمایند.

منابع

- جوقار، م؛ رضائی نژاد، ر. و نظریان، ع. (۱۴۰۳). «تمایل به پرداخت در ورزش: طراحی مدل ارزش گذاری اقتصادی». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۶(۲)، - . doi: 10.22059/jsm.2022.339773.2914
- حسن زاده، م. (۱۳۸۴). بازاریابی ورزشی، انتشارات پرسمان
- ذوالفقاری، م؛ نوبخت، ز. و نادری نسب، م. (۱۴۰۱). «طراحی مدل توسعه اقتصادی باشگاه های لیگ برتر فوتبال ایران». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۲۱(۵۸)، صص ۲۹۳-۳۱۲.
- رستم زاده، پ، صادقی، ح؛ عساری، ع. و یآوری، ک. (۱۳۹۳). «اثر سرمایه گذاری دولت در بخش ورزش بر رشد اقتصادی در ایران». پژوهش های اقتصادی. ۱۴، ۴، صص ۱۷۷-۲۱۰
- رسولی، م؛ خبیری، م؛ الهی، ع. ر. و آقایی، ن. (۱۳۹۵). «مدل مدیریت برند باشگاه های لیگ برتر فوتبال ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. ۲۸(۲)، صص ۱۳۰-۱۴۱.
- صیادی، م. ح؛ سیدعامری، م. ح. و فتح الهی پروانه، ا. (۱۳۹۸). «ارائه راهبرد ارتقای مشارکت سرمایه گذاری بخش خصوصی در ورزش با ارائه راهکارهای اجرایی». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۱(۵۷)، صص ۵۹-۷۸.
- عسکریان، ف؛ گنج خاندو، ج. و طهماسبی، ف. (۱۳۹۹). «تأثیر مخارج مالی دولت ایران بر سرمایه گذاری بخش خصوصی در کارگاه های تولید کالاهای ورزشی». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۲(۵۹)، صص ۱۷-۳۴.
- گنج خاندو، ج. (۱۳۹۸). «تحلیل اثرات سیاست های پولی و مالی بر صنعت ورزش ایران». رساله دکتری دانشگاه تبریز، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی. (۱۳۸۷). اساسنامه فدراسیون های ورزشی آماتوری جمهوری اسلامی ایران.
- الهی، ع. ر. (۱۳۸۷). «موانع و راهکارهای توسعه اقتصادی صنعت فوتبال ایران». رساله دکتری، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران.
- واحدی زاده، م؛ آقایی، ن. و الهی، ع. (۱۳۹۹). «راهکارهای توسعه منابع مالی و درآمدزایی فدراسیون های ورزشی ایران: یافته های یک مطالعه کیفی». پژوهش های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. ۱۲(۴)، صص ۱۵۳-۱۶۸.
- یوسفی، ب. و حسینی، ز. (۱۳۸۹). مبانی علم اقتصاد و اقتصاد ورزش. کرمانشاه: انتشارات دانشگاه رازی
- Andreff, W. (2022). **Hardening the soft budget constraint in professional team sports: why is it so hard? In Professional team sports and the soft budget constraint** (pp. 33-76). Edward Elgar Publishing.
- Atghia, N., & Nazarian, A. (2024). "Economic sustainability: a solution to the financial problems of football clubs". *Sport, Business and Management: An International Journal*, 14(1), 56-79.
- Bayle, E., & Clausen, J. (2024). "A Conceptual Model to Understand and Assess International Sport Federations' Organizational Performance". *Journal of Global Sport Management*, 1-25.
- Becker, D. M., Solberg, H. A., & Heyerdahl, G. S. (2023). "The financial challenges of hosting sports events: a problem of insufficient separation between decision-making and decision-control". *European Sport Management Quarterly*, 23(5), 1549-1566.
- Boswell, C., & Cannon, S. (2022). **Introduction to nursing research: Incorporating evidence-based practice**. Jones & Bartlett Learning.
- Bradbury, J. C. (2024). "Sports stadiums and local economic activity: Evidence from sales tax collections". *Journal of Urban Affairs*, 46(1), 139-159.
- Buck, C., & Ifland, S. (2023). "Toward an enduring football economy: a business model taxonomy for Europe's professional football clubs". *European sport management quarterly*, 23(5), 1409-1429.
- Clausen, J., & Bayle, E. (2024). "The diversity of international sports ecosystems and strategic and economic event models of international sports federations". In *Research Handbook on Major Sporting Events* (pp. 166-178). Edward Elgar Publishing.

- Cuesta-Valiño, P., Gutiérrez-Rodríguez, P., & Loranca-Valle, C. (2021). "Sustainable management of sports federations: the indirect effects of perceived service on member's loyalty". *Sustainability*, 13(2), 458.
- Fei, L. (2018). "Exploration on the Relationship between Sichuan Ethnic Traditional Sports Culture Industry and Economic Development". *Bulletin of Sport Science & Technology*, (3), 6. 1-12.
- Foster, G., O'Reilly, N., & Dávila, A. (2020). *Sports Business Management: Decision Making Around the Globe*. Routledge.
- Giampiccoli, A., Lee, S. S., & Nauright, J. (2015). "Destination South Africa: Comparing global sports mega-events and recurring localised sports events in South Africa for tourism and economic development". *Current Issues in Tourism*, 18(3), 229-248.
- Halcomb, E. J., Gholizadeh, L., DiGiacomo, M., Phillips, J., & Davidson, P. M. (2007). "Literature review: considerations in undertaking focus group research with culturally and linguistically diverse groups". *Journal of clinical nursing*, 16(6), 1000-1011.
- Iliia, S., Anastasia, A., & Yaroslav, S. (2022). "New financial tools in sport: NFTs and fan tokens". *Корпоративные финансы*, 16(2), 107-119.
- Keane, L., Hoare, E., Richards, J., Bauman, A., & Bellew, W. (2019). "Methods for quantifying the social and economic value of sport and active recreation: a critical review". *Sport in Society*, 22(12), 2203-2223.
- Kim, W., Jun, H. M., Walker, M., & Drane, D. (2015). "Evaluating the perceived social impacts of hosting large-scale sport tourism events: Scale development and validation". *Tourism management*, 48, 21-32.
- Kokolakakis, T., & Gratton, C. (2019). *The Economic Value of Sport*. The SAGE Handbook of Sports Economics, 18.
- Li, C., Li, D., & Huang, C. (2024). "Innovations in Sports Industry: Trends and Transformations". *Psychology of Sport & Exercise*, 75, 112416.
- Lin, H. W., & Lu, H. F. (2016). "The Evaluation of Event Sport Tourism on Regional Economic Development". *International Journal of Economics and Management Engineering*, 11(1), 38-48.
- Lindsey, I., Kay, T., Jeanes, R., & Banda, D. (2017). *Sport, development and the political-economic context of Zambia*. In *Localizing global sport for development*. Manchester University Press.
- Millington, R., Giles, A. R., van Luijk, N., & Hayhurst, L. M. (2022). "Sport for sustainability? The extractives industry, sport, and sustainable development". *Journal of Sport and Social Issues*, 46(3), 293-317.
- Nazarian, A., Hemati Nejhad Toli, M., & Benar, N. (2020). "Providing a Framework for Systematic Analysis of the Production Process to the Consumption of Iranian Sports Goods". *Sport Management Studies*, 12(60), 125-150.
- Nazarian, A., Vishkacii, R. M., Shahzad, M., Ebrahimi, E., & Adlparvar, A. (2023). "Assessing key factors for sporting industry sustainable development through multilayer artificial perceptron neural network approach". *Environmental Science and Pollution Research*, 30(1), 1176-1188.
- O'Brien, D. (2022). "Strategic paradigms in international and national sport federations". In *A research agenda for sport management* (pp. 113-128). Edward Elgar Publishing.
- Peachey, J. W., Schulenkorf, N., & Spaaij, R. (2019). "Sport for social change: Bridging the theory-practice divide". *Journal of Sport Management*, 33(5), 361-365.
- Pitney, W. A., & Parker, J. (2009). *Qualitative research in physical activity and the health professions* (pp. 63-65). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Poucher, Z. A., Tamminen, K. A., Kerr, G., & Cairney, J. (2021). "A commentary on mental health research in elite sport". *Journal of Applied Sport Psychology*, 33(1), 60-82.
- Richau, L., Follert, F., Frenger, M., & Emrich, E. (2021). "The sky is the limit?! Evaluating the existence of a speculative bubble in European football". *Journal of Business Economics*, 91(6), 765-796.
- Seippel, Ø., Breuer, C., Elmoose-Østerlund, K., Feiler, S., Perényi, S., Piątkowska, M., & Scheerder, J. (2023). "In troubled water? European sports clubs: Their problems, capacities and opportunities". *Journal of Global Sport Management*, 8(1), 203-225.

- Streubert Speziale HJ, (2007). **Carpenter Rinaldi D. Qualitative Research in Nursing, Advancing the Humanistic Imperative**. 4 thed. Philadelphia: Lippincott-Williams &Wilkins; P.38-41.
- Taslimi, Z., hemati nejad, M. A., Gholizade, M. H., & pasvar, M. H. (2019). **“Financing grassroots sport federation's framework with a focus on self-sufficiency”**. Sports Management and Development, 8(4), 41-50.
- Terrien, M., Feuillet, A., & Bayle, E. (2023). **“A taxonomy of national sport federations based on their financial profiles: the case of France’s state-subsidized model”**. Managing Sport and Leisure, 28(5), 490-507.
- Yang, X., Lu, H., Cai, J., & Zhang, S. (2024). **“Constructing a social responsibility system for professional sports clubs based on the perspective of China”**. Business Ethics, the Environment & Responsibility.
- Zhu, Y., Zhao, Y., Yang, Z., & Cheng, Z. (2024). **“How does external environment impact emerging industrial development: An evolutionary development approach of the e-sports industry in China”**. Asia Pacific Viewpoint.

بررسی عوامل مؤثر بر بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی

ایوب عامری^۱

محمد صیادفر^۲

هانی اعتمادی^۳

[10.22034/ssys.2023.2456.2773](https://doi.org/10.22034/ssys.2023.2456.2773)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۵/۱۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۱۵

هدف پژوهش حاضر، ساختاردهی عوامل مؤثر بر بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی بود. این پژوهش از نوع تحقیقات توصیفی بود که به صورت میدانی انجام گردید. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل تمامی خبرگان آگاه به ورزش همگانی شامل مدیران و کارکنان فدراسیون ورزش‌های همگانی دارای اطلاعات کاملی در حوزه سیاست‌گذاری و همچنین اساتید مدیریت ورزشی آگاه به حوزه ورزش همگانی بودند. بر اساس انتخاب گلوله برفی تا حد رسیدن به اشباع نظری تعداد ۵۴ نفر (۱۲ نفر از فدراسیون ورزش‌های همگانی و همچنین ۴۲ نفر از اساتید مدیریت ورزشی آگاه به ورزش‌های همگانی) به عنوان نمونه پژوهش مشخص شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاضر از روش‌های آماری کلموگراف اسمیرنوف و آزمون تی‌تک نمونه‌ای با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس. و روش مدل-سازی ساختاری تفسیری با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک استفاده شد.

نتایج پژوهش نشان داد که کمبود منابع مالی در ورزش همگانی، انتصاب مدیران به دور از بررسی تجارب آنان در ورزش همگانی، ابهام در زمینه کارکردها و نقش متولیان ورزش همگانی در کشور و نبود ثبات مدیریتی در سازمان‌های ورزشی جزو عوامل مستقل کلیدی است که بر اساس روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری این عوامل خود سبب تأثیرگذاری بر سایر عوامل موجود بر بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی می‌شود. به عبارت دیگر، در جهت مدیریت بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی باید به عوامل مستقل کلیدی شناسایی‌شده توجه جدی نمود و سعی در رفع این عوامل داشت.

واژگان کلیدی: بزرگ‌نمایی، تعصب، ثبات مدیریت و ورزش همگانی.

^۱ دکترای مدیریت ورزشی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران

^۲ استادیار، گروه تربیت‌بدنی، واحد هرمز، دانشگاه آزاد اسلامی، هرمز، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: M_sayyadfar@yahoo.com

^۳ کارشناس ارشد مدیریت تربیت‌بدنی، اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان، ایران

مقدمه

ورزش همگانی به عنوان یکی از مسائل مهم و ضروری امروزه در سطح بین‌المللی مشخص شده است و تلاش‌هایی جهت توسعه آن به صورت جدی در دستور کار کشورها قرار گرفته است (کیم^۱ و همکاران، ۲۰۲۱: ۱۶۲۴). کارکردهای فردی و گروهی ورزش همگانی باعث شده است تا دغدغه افزایش سطح آن در سیاست‌گذاری‌های کشورهای مختلف مدنظر قرار گیرد (بدارد^۲ و همکاران، ۲۰۲۰: ۳۵۳). فواید جسمانی (کونترو^۳ و همکاران، ۲۰۲۲: ۳)، روانی (هافمن^۴ و همکاران، ۲۰۲۲: ۳)، اجتماعی (آندرسن^۵ و همکاران، ۲۰۱۹: ۸۳۴) و فرهنگی (اکودو^۶ و همکاران، ۲۰۲۲: ۳) ورزش همگانی منجر به ایجاد ضرورت در جهت تعالی افراد و جوامع شده است (استراندبو^۷ و همکاران، ۲۰۲۰: ۹۳۲). یکی از پدیده‌های اجتماعی که در سال‌های اخیر رشد چشمگیری داشته و اکثریت مردم را تقریباً تحت تأثیر قرار داده است، تربیت‌بدنی و ورزش است. ورزش، از فعالیت‌های مهم انسانی است که تقریباً در هر جامعه بشری وجود داشته است. انسان‌ها در طی زمان‌های گوناگون با این پدیده آشنایی و هر تمدنی رویکردی خاص به آن داشته است. اندیشمندان مسائل تربیتی در روزگاران پیشین به جنبه‌های ارزشی ورزش و نیروی عظیم آن در اجتماعی‌شدن انسان و ساختن شخصیت متوازن اجتماعی پی برده بودند. ارتباط فعالیت‌های ورزشی و تمرینات با بهداشت و سلامت از دیرباز شناخته شده است (آکندیور^۸، ۲۰۰۵: ۷۷). ورزش به عنوان یک پدیده اجتماعی فراگیر، بهترین ساز و کار تأمین سلامت جسمانی و بهداشت روانی محسوب می‌شود و از این‌رو، سرمایه‌گذاری در آن به کاهش هزینه‌ها در بخش‌های بهداشت و درمان و مبارزه با مفاسد اجتماعی می‌انجامد و موجب پایین‌آمدن سطح ناهنجاری‌های فردی و اجتماعی می‌شود (کیم و همکاران، ۲۰۱۱: ۲۷). ورزش و تفریح، عامل مهمی در تأمین سلامت جسم و روان، غنی‌سازی اوقات فراغت، گسترش روابط اجتماعی، دورشدن از زندگی ماشینی و بازگشت به طبیعت است. در حقیقت امروزه، انگیزه مردم دنیا از شرکت در فعالیت‌های ورزشی، دستیابی به درجات بالای از قوای جسمانی و رسیدن به شعار المپیک (سریعتر، بالاتر، قویتر) نیست، بلکه ارتقای سلامتی، تندرستی و نشاط، برقراری روابط اجتماعی سالم و دوری‌جستن از بیماری‌هاست (هامفرز^۹ و همکاران، ۲۰۱۴: ۴۱).

¹ Kim

² Bedrd

³ Kontro

⁴ Hoffmann

⁵ Anderesen

⁶ Akodu

⁷ Strandbu

⁸ Akindutire

⁹ Humphreys

بررسی عوامل مؤثر بر بزرگنمایی فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی

در حالی که ورزش به ظاهر فوایدی متعددی برای شرکت کنندگان در سراسر جهان فراهم می سازد، اما سطح مشارکت ورزشی رو به کاهش رفته است. افزایش مشارکت های ورزشی در سطح جامعه می تواند سبب توسعه سلامت و مسائل اقتصادی و اجتماعی گردد (وانگ^۱ و همکاران، ۲۰۰۴: ۹۱). مطالعات بسیاری نشان داده است که مشارکت های ورزشی به صورت نابرابر در گروه ها و جوامع مختلفی وجود دارد. به عنوان مثال، پژوهش های گذشته نشان داده است که مردان نسبت به زنان مشارکت ورزشی بیشتری دارند و یا جوانان و نوجوانان مشارکت ورزشی بیشتری نسبت به افراد بزرگسال دارا هستند. نابرابری مشارکت ورزشی در میان گروه های مختلف، در پژوهش های گوناگون به اثبات رسیده است، اما این مسئله را نمی توان در تمامی جوامع و کشورها تایید نمود. مرکز آمار کشور آمریکا در سال ۲۰۰۹ اعلام نمود که مشارکت ورزشی مردان این کشور ۳۹ درصد و مشارکت زنان ۲۳ درصد بود. همچنین این مرکز اعلام نمود که با افزایش سن، مشارکت ورزشی کاهش می یابد. به عنوان مثال، در کشور آمریکا مشارکت ورزشی افراد ۱۸ تا ۲۴ ساله ۴۲ درصد و مشارکت ورزشی افراد ۴۵ تا ۵۴ سال ۲۳/۹ درصد است (بروئر^۲ و همکاران، ۲۰۱۱: ۲۸۱).

در کشور هلند نیز داده ها نشان می دهد که با افزایش سن میزان مشارکت ورزشی کاهش می یابد. به عنوان مثال، مشارکت ورزشی افراد ۱۶-۱۹ سال حدود ۷۵ درصد، اما مشارکت ورزشی افزایش بالای ۶۵ سال حدود ۳۰ درصد است. جالب این است که در کشور هلند زنان مشارکت ورزشی ۷۲ درصدی و مردان مشارکت ورزشی ۶۹ درصدی دارند. این مسئله نشان دهنده مشارکت ورزشی بیشتر زنان در این کشور است (وان در ویت^۳ و همکاران، ۲۰۱۴: ۱۸۵). وزارت فرهنگ و گردشگری کره جنوبی (۲۰۰۹) اعلام نمود که ۳۴/۳ درصد مردم این کشور تاکنون در فعالیت های ورزشی شرکت نکرده اند که میزان عدم مشارکت ورزشی زنان در این کشور بیشتر مشاهده می گردد. بررسی ها در این کشور نشان می دهد که مشارکت ورزشی افراد بین ۱۰ تا ۱۹ سال حدود ۴۳/۸ درصد، افراد ۲۰ تا ۲۹ سال حدود ۴۳/۷ درصد است و با افزایش سن به میزان ۳۰ تا ۵۹ سال، مشارکت ورزشی نیز بین ۴۶/۱ درصد تا ۵۲/۷ درصد متغیر می گردد. با این توجه مشخص گردید که در این کشور، با افزایش سن، مشارکت ورزشی کمی افزایش می یابد. کارکردهای ورزش همگانی سبب گردیده است تا فعالیت های عملی در جهت فرهنگ سازی و توسعه شاخص های مربوط به ورزش همگانی اجرا گردد. فعالیت های ورزش همگانی اجرا شده در برخی کشورها و مناطق منجر به فوائد ارزشمندی شده و کارکردهای مثبتی را به ارمغان آورده است (استراندبو و همکاران، ۲۰۲۰: ۹۳۲).

¹ Wang

² Breuer

³ Van der Voet

اهمیت مشارکت ورزشی و رشد آن در سطح جهان، لزوم برنامه‌ریزی در حوزه ورزش همگانی را به خوبی نشان می‌دهد. گارد، دیونجی و دیونجی^۱ (۲۰۱۸) اشاره داشتند که برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در حوزه ورزش همگانی در صورتی منجر به موفقیت می‌گردد که روند اجرایی مناسبی را طی نماید. فیتزگرا^۲ (۲۰۱۸) اشاره داشت که ورزش در برخی محیط‌ها به صورت عادلانه توسعه پیدا نکرده و محدود به گروه‌ها و افراد منحصربه‌فردی شده است. اگرچه ضرورت ورزش همگانی به صورت جدی مدنظر قرار گرفته است و فوائد بی‌شماری را ایجاد نموده است، اما همچنان روند اجرایی و ترویجی ورزش همگانی در تمامی کشورها به صورت مطلوبی انجام نمی‌گردد (بورگرز^۳ و همکاران، ۲۰۱۸: ۸۵). ایجاد طرح‌ها و برنامه‌های نظری در حوزه ورزش همگانی و عدم پیاده‌سازی این طرح‌ها به عنوان یکی از آسیب‌های جدی در حوزه ورزش همگانی مشخص شده است (کولیک^۴ و همکاران، ۲۰۱۹: ۹۳۹). اگرچه عدم‌اجرایی‌نمودن برنامه‌های ورزش همگانی به عنوان یک مشکل همواره مدنظر بوده است، اما نوعی دیگر از آسیب‌ها در حوزه ورزش همگانی محدود به بزرگ‌نمایی فعالیت‌های اجرایی‌شده در ورزش همگانی می‌باشد (بدارد و همکاران، ۲۰۲۰: ۳۵۳)؛ به صورتی که کارکردها و فوائد ورزش همگانی و فعالیت‌های اجراشده و همچنین تعداد مشارکت‌کنندگان بیشتر از وضعیت موجود مخابره شود که این مسئله می‌تواند منجر به شکل‌گیری یک باور نامناسب درباره کارکردهای ورزش همگانی گردد (کیم و همکاران، ۲۰۲۱: ۱۶۲۴).

اجرای مناسب برنامه‌ها از خود برنامه‌ریزی در حوزه ورزش مهم‌تر است. این مسئله نشان‌دهنده لزوم ایجاد تغییرات در جهت گسترش ورزش به دور از هر گونه کم‌کاری است. از این رو، با توجه به اهمیت ورزش همگانی نیاز است تا به دور از هرگونه شعارزدگی و تصویرسازی به گسترش آن اقدام نمود. بزرگ‌نمایی به مفهوم ارائه برخی صحبت‌ها، نظرات و برنامه‌ها بدون هرگونه پشتوانه عملی می‌باشد. به عبارتی، بزرگ‌نمایی ارائه گزارش‌های غیرحقیقی از نتایج فعالیت‌های اجراشده است. افزایش بزرگ‌نمایی سبب می‌گردد تا حرف‌های بدون عمل، سندسازی‌ها و تصویرسازی گمراه‌کننده از برنامه‌ها در جهت مطلوب نشان دادن فعالیت‌ها ایجاد گردد. این مسئله سبب شده است تا بزرگ‌نمایی به عنوان یک عارضه در جوامع نقش مهمی در عدم‌پیشبرد اهداف و برنامه‌ها در حوزه‌های مختلف داشته باشد. نتیجه بزرگ‌نمایی می‌تواند شامل برخی عکس‌ها و تصاویر ساختگی از برنامه‌های صوری انجام شده و همچنین ایجاد گزارش‌های غیرواقعی و بزرگ‌نمایی در موفقیت‌های کسب‌شده سازمانی باشد. مطالعه و پژوهش پیرامون بزرگ‌نمایی و تصویرسازی در ورزش به مانند سایر حوزه‌ها مهم است.

¹ Gard, Dionigi & Dionigi

² Fitzgerald

³ Borgers

⁴ Kulick

بررسی عوامل مؤثر بر بزرگنمایی فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی

خلا پژوهشی ناشی از کمبود تحقیقات به خصوص پژوهش های داخلی در این حوزه به خوبی مشهود است. در برخی پژوهش ها تنها از اهمیت عملیاتی نمودن اهداف و دور شدن از تصویرسازی در جهت کسب موفقیت صحبت هایی شده است. معدود پژوهش هایی نیز عوامل برون رفت از بزرگنمایی در اجرای برنامه ها و سیاست ها را مورد بررسی قرار داده اند. چیرستین^۱ (۲۰۱۷) عوامل فرهنگی را مورد بررسی قرار داد و اشاره داشت که ضعف های فرهنگی سبب بروز بزرگنمایی در اجرای برنامه ها در میان مدیران می گردد. کولپان و مییر^۲ (۲۰۱۶) نیز اشاره داشتند که مشکلات اقتصادی سبب تمایل مدیران به ایجاد بزرگنمایی در اجرای برنامه ها می گردد. در برخی پژوهش ها نیز مشکلات اجتماعی، خلا نظارتی، وجود فرهنگ نتیجه گرایی و نبود آگاهی های لازم از ضررهای بزرگنمایی در میان مدیران را از جمله عوامل ایجادکننده بزرگنمایی در میان مدیران دانستند. کیم و همکاران (۲۰۲۱) مشخص نمودند که در مسیر توسعه ورزش همگانی، وجود برخی آمارهای غیرواقعی می تواند مشکلات جدی را ایجاد نماید. والی^۳ (۲۰۰۷) نیز اشاره داشت که عدم توجه به مسائل مربوط آمارها و اطلاعات حقیقی در ورزش همگانی می تواند روند اثربخشی فعالیت های ورزش همگانی را به شدت تحت شعاع قرار دهد. کوتی و ویریمما^۴ (۲۰۱۴) نیز در پژوهش های خود مشخص نمودند که عدم اطلاع از اثربخشی دوره های ورزش همگانی باعث شده است تا امروزه آسیب ها و خطاهای موجود در این زمینه نامشخص باشد. برگره^۵ و همکاران (۲۰۰۸) نیز در پژوهش خود اشاره داشتند که عدم توجه مدیران و همچنین نبود استانداردهایی در حوزه ورزش همگانی باعث گردیده است تا شواهد کافی و عینی در زمینه ورزش همگانی ایجاد نگردد. چالپ^۶ و همکاران (۲۰۱۷) نیز اشاره داشتند که عواملی که باعث می گردد تا اطلاعات غیرواقعی در مورد ورزش همگانی ایجاد گردد باید به صورت منطقه ای مورد بررسی قرار گیرد. این در حالی است که نبود مطالعات جامع و کافی درباره شناسایی عوامل مؤثر بر بزرگنمایی فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی باعث گردیده است تا عملاً راهکارهای مقابله ای با پدیده بزرگنمایی فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی ایجاد نگردد.

با توجه به ضرورت ورزش همگانی در هر جامعه ای، در کشور ایران توسعه ورزش همگانی متمرکز بر برخی پیاده روی های خانوادگی و برخی اهداف و برنامه های ورزشی در سازمان ها و مراکز علمی از جمله دانشگاه ها و آموزش و پرورش شده است. هدفمند نبودن برنامه های ورزش همگانی در کشور سبب گردیده است تا تاثیرگذاری تلاش ها و برنامه های ورزش همگانی در توسعه فرهنگ ورزش در کشور اندک

---

¹ Christian

² Culpan & Meier

³ Vali

⁴ Cote & Vierimaa

⁵ Berger

⁶ Chalip

باشد. این مسئله ناشی از برخی دیدگاه‌های کوتاه‌مدت مدیران متولی ورزش همگانی در جهت اجرای صرف چند برنامه ورزشی بدون پشتوانه‌های علمی است. از طرفی، ارائه گزارش‌های غیرواقعی و بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام شده در حوزه ورزش همگانی سبب گردیده است تا ورزش همگانی کشور دچار بزرگ‌نمایی باشد و سازمان‌های متولی آن تنها به ارائه فوائد ورزش همگانی و اجرای چندین برنامه ساده ورزش همگانی به دور از هرگونه خلاقیت و نوآوری بپردازند. این مسئله سبب گردیده است تا ارزیابی‌های انجام‌شده از برنامه‌های ورزش همگانی هم معطوف به بررسی تصاویر و فیلم‌های مربوط به این برنامه‌ها باشد و مدیران ورزش همگانی به دنبال کارکردهای واقعی برنامه‌های مربوط به ورزش همگانی نروند و تنها به ارائه گزارش‌های غیرواقعی، بزرگ‌نمایی شده و همچنین ارائه آمارهای خیالی اکتفا کنند. بدین ترتیب، نیاز به پژوهش‌های جامع جهت بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام شده در ورزش همگانی به خوبی مشاهده می‌گردد. از طرفی، نبود پژوهش‌ها در این حوزه سبب گردیده است تا عملاً برنامه و رویکرد مناسبی برای مبارزه با بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام شده در ورزش همگانی انجام نگیرد. بدون شک، گسترش روزافزون بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام شده در میان مدیران در حوزه‌های مختلف ورزشی از جمله ورزش همگانی سبب می‌گردد تا آسیب‌های جدی در این حوزه رخ دهد و از همه مهمتر منابع مالی، زمانی، انسانی و معنوی موجود در این حوزه صرف اموری گردد که عملاً تاثیری بر گسترش حقیقی ورزش همگانی ندارند. انجام پژوهش در زمینه عوامل مؤثر بر شکل‌گیری بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی سبب می‌گردد تا ابهامات موجود در مورد وجود یا عدم وجود بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی کشور رفع گردد و در صورتی که بزرگ‌نمایی وجود داشته باشد، مشخص گردد که چه عواملی سبب بروز و شکل‌گیری این عارضه شده است. با توجه به چالش‌ها و آسیب‌هایی که بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی بر جای خواهد گذاشت، انجام تحقیق حاضر می‌تواند ضمن شناسایی عواملی که منجر به بزرگ‌نمایی در ورزش همگانی می‌شود، باعث گردد تا سیستم‌های کنترلی عملیاتی در جهت کاهش سطح بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی به صورت مناسب‌تر و علمی‌تری اجرایی شود. نتایج پژوهش حاضر می‌تواند زنگ خطری برای سازمان‌های متولی ورزش همگانی کشور باشد که بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام‌شده و همچنین برنامه‌های مربوط به ورزش همگانی در آنها در حال شیوع است. نتایج پژوهش حاضر دغدغه مبارزه با بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی را گسترش خواهد داد و راهکارهایی را در جهت مدیریت بزرگ‌نمایی در فعالیت‌ها ارائه خواهد داد. پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل بروزدهنده بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام شده در ورزش همگانی، سعی در پاسخ به این سؤال دارد:

بررسی عوامل مؤثر بر بزرگنمایی فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی

آیا بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی کشور وجود دارد و چه عواملی سبب شکل گیری بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در میان مدیران ورزش همگانی می گردد؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش های توصیفی است که به صورت میدانی انجام گردید. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی خبرگان آگاه به ورزش همگانی شامل مدیران و کارکنان فدراسیون ورزش همگانی، اساتید دانشگاهی متخصص در حوزه ورزش همگانی و برخی مدیران و کارشناسان وزارت ورزش و جوانان بود که در حوزه ورزش همگانی تخصص داشتند. این افراد شامل مدیران و کارکنان فدراسیون ورزش های همگانی که در حوزه سیاست گذاری اطلاعات کاملی را دارا بودند و همچنین برخی خبرگان آگاه به حوره ورزش همگانی شامل اساتید دانشگاهی و برخی مدیران و کارشناسان وزارت ورزش و جوانان بودند. بر اساس روش گلوله برفی تعداد ۵۴ نفر (۱۲ نفر از فدراسیون ورزش های همگانی و همچنین ۴۲ نفر از اساتید مدیریت ورزشی آگاه به ورزش های همگانی) به عنوان نمونه پژوهش مشخص گردیدند. پس از پخش پرسش نامه ها، ۴۷ پرسش نامه (۱۰ نفر از فدراسیون ورزش های همگانی و همچنین ۳۷ نفر از اساتید مدیریت ورزشی آگاه به ورزش های همگانی) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ابزار پژوهش حاضر شامل دو پرسش نامه محقق ساخته بود. پرسش نامه اول پژوهش شامل دو قسمت بود. در قسمت اول با ایراد سؤالی به بررسی وضعیت بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در برنامه های اجرایی در ورزش همگانی کشور پرداخته شد. قسمت دوم پژوهش پیرامون عوامل مؤثر بر بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی بود که ۱۳ سؤال داشت. برای شناسایی این عوامل، از مطالعه جامع منابع و همچنین بررسی نظرات خبرگان در قالب روش دلفی استفاده گردید. بدین منظور در ابتدا تعداد ۸ عامل شناسایی گردید و سپس با بررسی و انجام روش دلفی در مرحله اول، تعداد ۵ عامل دیگر از منظر خبرگان به فشارهای شناسایی شده اضافه گردید. این ۵ عامل از جمله عواملی بود که از منظر خبرگان، مربوط به شرایط و ویژگی های کشور ایران بود. سپس در مرحله دوم روش دلفی، ۱۳ عامل مؤثر بر بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی شناسایی شد و با توجه به نظر خبرگان، در نهایت این ۱۳ عامل به عنوان عوامل مؤثر بر بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی مشخص گردید. بنابراین روش دلفی در پژوهش حاضر در دو مرحله انجام گردید. گفتنی است که خبرگان مورد استفاده در قالب روش دلفی شامل ۷ تن از اساتید مدیریت ورزشی و افراد آگاه در زمینه ورزش همگانی بودند که نظرات آنان در شناسایی عوامل مؤثر بر بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.

ساختاردهی به عوامل مؤثر بر بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی بر اساس روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری بود. این پرسش‌نامه به مقایسه دو به دو ۱۳ عامل کلی شناسایی‌شده در پژوهش حاضر بر اساس استانداردهای این روش پرداخته بود. روایی محتوایی این پرسش‌نامه‌ها با استفاده از نظرات ۷ تن از اساتید دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفت. همچنین روایی محتوایی این پرسش‌نامه‌ها نیز با استفاده از فرم‌های روایی‌سنجی نسبت روایی محتوا^۱ و شاخص روایی محتوا^۲ مورد تأیید قرار گرفت. مقدار نسبت روایی محتوا با توجه به تعداد اساتید (۷ نفر)، ۰/۹۹ و مقدار شاخص روایی محتوا ۰/۹۹ برای پرسش‌نامه‌ها به دست آمد. بنابراین روایی محتوایی پرسش‌نامه‌های پژوهش مورد تأیید قرار گرفت.

همان‌طور که بیان گردید برای انجام این پژوهش از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری استفاده شده است. این مدل دارای پنج گام ایجاد ماتریس خودتعاملی ساختاری، به دست آوردن ماتریس دست‌یابی، تعیین سطح و ماتریس استاندارد، تشکیل مدل ساختاری تفسیری و تحلیل میک‌مک بود. در نهایت پس از انجام روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری، عوامل شناسایی‌شده به چهار دسته متغیرهای پیوندی، متغیرهای وابسته، متغیرهای مستقل کلیدی و متغیرهای مستقل خودمختار تقسیم شدند. بدین جهت برای انجام روش‌های آماری کلو موگراف اسمیرنف و آزمون تی تک نمونه‌ای از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس^۳ و برای بررسی و تحلیل روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری از نرم‌افزار میک‌مک استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

نتایج توصیفی پژوهش حاضر نشان داد که از میان نمونه‌های پژوهش حاضر، ۸۲ درصد مرد و ۱۶ درصد زن بودند. همچنین گروه سنی ۴۰-۵۰ سال با فراوانی ۷۲ درصد بیشترین فراوانی را دارا می‌باشد. همچنین نتایج توصیفی پژوهش مشخص نمود که سطح تحصیلات کارشناسی ارشد با حدود ۶۱ درصد بیشترین فراوانی را در میان نمونه‌های پژوهش شامل گردید. نتایج آزمون کلو موگراف اسمیرنف نشان داد که داده‌های پژوهش حاضر نرمال می‌باشد و می‌بایستی از آمار پارامتریک در جهت تحلیل داده‌ها بهره گرفته می‌شد. برای بررسی وضعیت میزان بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام‌شده در برنامه‌های اجرایی ورزش همگانی از روش تی تک نمونه‌ای استفاده گردید. جدول ۱ نتایج این آزمون را نشان داده است:

تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	تی	سطح معناداری
۵۴	۳/۵۱	۰/۸۵۴	۳/۵۲۱	۰/۰۰۴

^۱ CVR

^۲ CVI

^۳ SPSS

بررسی عوامل مؤثر بر بزرگنمایی فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی

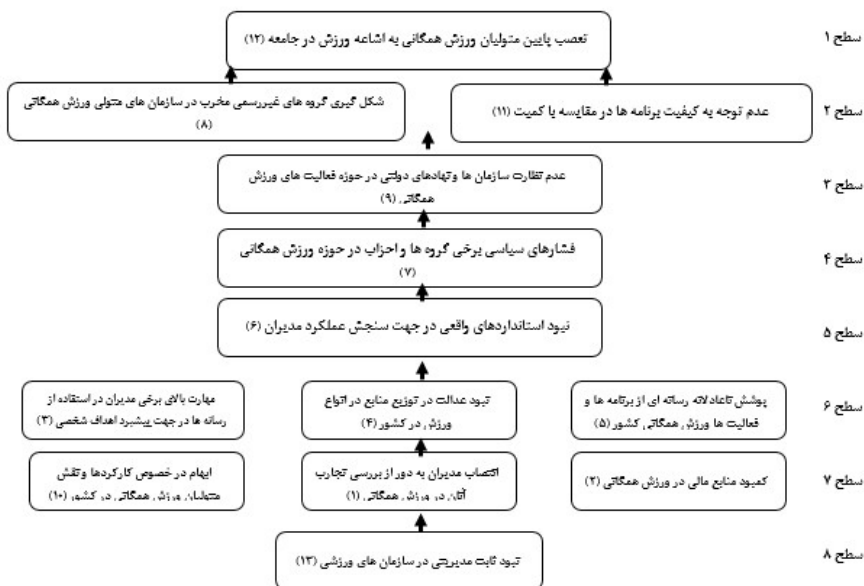
همان طور که نتایج آزمون تی تک نمونه ای نشان می دهد، میزان بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در برنامه های ورزش همگانی در وضعیت بالاتر از سطح متوسط (عدد ۳) قرار دارد. لذا می توان اعلام داشت که از منظر نمونه های پژوهش بزرگنمایی در فعالیت های اجرا شده در ورزش همگانی در وضعیت بالاتر از میانگین قرار دارد که نشان دهنده وجود بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در برنامه های ورزش همگانی می باشد. از روش مدل سازی ساختاری تفسیری در جهت ساختاردهی به عوامل مؤثر بر شکل گیری بزرگنمایی در فعالیت های انجام شده در میان مدیران ورزش همگانی استفاده گردید. در این پژوهش ۱۳ عامل به عنوان معیارها و عناصر مد نظر در مرحله اول روش مدل سازی ساختاری تفسیری مورد استفاده قرار گرفتند. در نهایت پس از انجام مراحل مدل سازی ساختاری تفسیری، ماتریس نهایی شکل گرفت. جدول ۲ نتایج مربوط به این ماتریس را نشان می دهد:

جدول ۲: ماتریس دسترسی نهایی

عوامل	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	نفوذ
۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱*	۱*	۰	۰	۰	۱	۱*	۰	۸
۲	۰	۱	۱	۱	۱	۱*	۱*	۰	۰	۰	۱	۱*	۰	۸
۳	۰	۰	۱	۱	۰	۱*	۱*	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴
۴	۰	۰	۱	۱	۱	۱*	۱*	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵
۵	۰	۰	۰	۰	۱	۱*	۱*	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۳
۶	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱*	۱*	۱*	۰	۱*	۱*	۰	۶
۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰	۵
۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۲
۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۱*	۰	۳
۱۰	۰	۰	۱	۱	۱*	۱*	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۰	۷
۱۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۲
۱۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱
۱۳	۱	۱	۱*	۱*	۱*	۱*	۰	۰	۱	۰	۱*	۰	۱	۹
وابستگی	۳	۳	۶	۶	۶	۸	۷	۳	۴	۱	۸	۹	۲	-

جدول ۲ ماتریس نهایی را نشان می دهد. در این ماتریس علائم ۰ و ۱ پس از نوع روابط میان فشارها تبیین گردید و پس از اصلاحات انجام شده بر اساس روش مدل سازی ساختاری تفسیری، برخی از این اعداد تغییر یافت که این مسئله با علامت ۱* مشخص گردید. با توجه به نتایج جدول ماتریس نهایی،

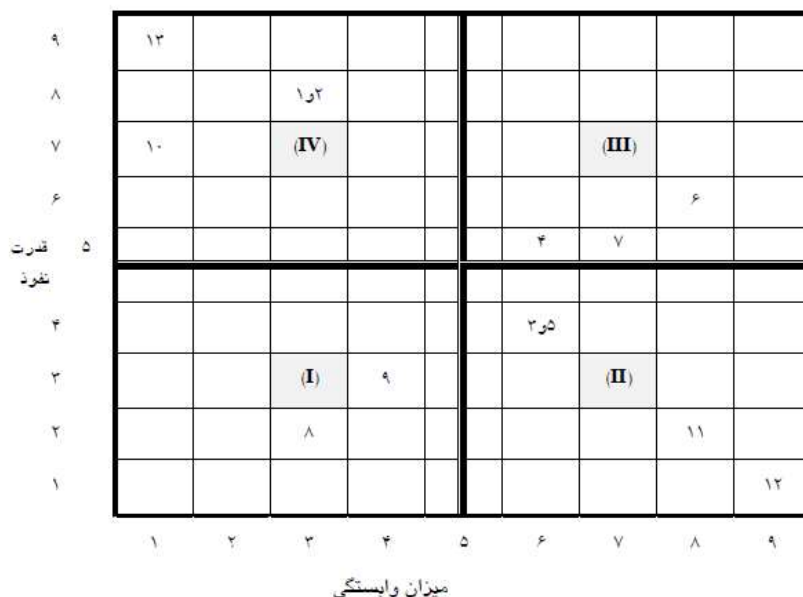
مشخص گردید که ۸ سطح کلی، در پژوهش حاضر وجود دارد که این سطوح در قالب مدل در شکل ۱ به نمایش گذاشته است:

شکل ۱: مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر بروز بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی

تحلیل میک‌مک

در این مرحله با استفاده از نرم‌افزار میک‌مک نوع متغیرها با توجه به اثرگذاری و اثرپذیری بر سایر متغیرها مشخص خواهد شد و پس از تعیین قدرت نفوذ یا اثرگذاری و قدرت وابستگی فشارها، می‌توان تمامی فشارهای شناسایی‌شده را در یکی از خوشه‌های چهارگانه روش ماتریس اثرمتغیرها در چهار گروه طبقه‌بندی نمود. اولین گروه شامل متغیرهای مستقل (خودمختار) می‌شود که قدرت نفوذ و وابستگی ضعیفی دارند. این متغیرها تا حدودی از سایر متغیرها مجزا هستند و ارتباطات کمی دارند. گروه دوم، متغیرهای وابسته هستند که از قدرت نفوذ ضعیف، اما وابستگی بالایی برخوردارند. گروه سوم، متغیرهای پیوندی بودند که از قدرت نفوذ و وابستگی بالایی برخوردارند. در واقع هر گونه عملی بر روی این متغیرها باعث تغییر در سایر متغیرها می‌شود. گروه چهارم، متغیرهای مستقل (کلیدی) را در بر می‌گیرد. این متغیرها دارای قدرت نفوذ بالا و وابستگی پایینی بودند. شکل ۲، تحلیل میک‌مک در پژوهش حاضر را به نمایش گذاشته است:

شکل ۲: تحلیل میک مک

با توجه به جدول بالا مشخص گردید که شکل گیری گروه های غیررسمی مخرب در سازمان های متولی ورزش همگانی و عدم نظارت سازمان ها و نهادهای دولتی در حوزه فعالیت های ورزش همگانی، جزو متغیرهای مستقل خودمختار است. نتایج همچنین نشان داد که مهارت بالای برخی مدیران در استفاده از رسانه ها در جهت پیشبرد اهداف شخصی، پوشش ناعادلانه رسانه ای از برنامه ها و فعالیت های ورزش همگانی کشور، عدم توجه به کیفیت برنامه ها در مقایسه با کمیت و تعصب پایین متولیان ورزش همگانی به اشاعه ورزش در جامعه جزو عوامل وابسته است که بیشتر از سوی سایر عوامل تاثیرپذیر بود. نتایج همچنین نشان داد که فشارهای سیاسی برخی گروه ها و احزاب در حوزه ورزش همگانی، نبود استانداردهای واقعی در جهت سنجش عملکرد مدیران و نبود عدالت در توزیع منابع در انواع ورزش در کشور جزو عوامل پیوندی است؛ بدین معنا که هرگونه عملی روی این عوامل، سبب تغییر در سایر متغیرها می گردد. نتایج همچنین نشان داد که کمبود منابع مالی در ورزش همگانی، انتصاب مدیران به دور از بررسی تجارب آنان در ورزش همگانی، ابهام در مورد کارکردها و نقش متولیان ورزش همگانی در کشور و نبود ثبات مدیریتی در سازمان های ورزشی جزو عوامل مستقل کلیدی است که سبب تاثیرگذاری بر سایر عوامل می شود.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر، ساختاردهی عوامل مؤثر بر بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی بود. نتایج مشخص نمود که وضعیت بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی بیش از میانگین (عدد ۳) است که این مسئله نشان‌دهنده وجود بزرگ‌نمایی در فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی است. شکل‌گیری بزرگ‌نمایی در جوامع در تمامی حوزه به اشکال مختلف وجود دارد. این مسئله یکی از فعالیت‌های مخرب است که سبب می‌گردد تا علاوه بر ارائه آمارهای دروغین به نوعی وضعیت نامطلوب موجود به صورت مطلوب وانمود گردد. بوهتی و میر^۱ (۲۰۰۰) اشاره داشتند که بزرگ‌نمایی آثار جبران‌ناپذیری بر بدنه سازمان‌ها دارد. بزرگ‌نمایی سبب می‌گردد تا وضعیت نامطلوب سازمان‌ها مخفی بماند که این خود باعث می‌شود تا عملاً تلاشی در جهت رفع این کاستی‌ها شکل نگیرد. در پژوهش حاضر ضمن بررسی‌های انجام گرفته شده، برخی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری بزرگ‌نمایی در ورزش همگانی شناسایی و تحلیل گردید.

نتایج مدل‌سازی ساختاری تفسیری نشان داد که کمبود منابع مالی، انتصاب نامناسب مدیران، ابهام در کارکردها و نقش متولیان ورزش همگانی در کشور و نبود ثبات مدیریتی در سازمان‌های ورزشی از جمله عوامل مهم کلیدی است که خود سبب شکل‌گیری سایر عوامل می‌گردد. چالیپ و همکاران (۲۰۱۷) نیز اشاره داشتند که عواملی که باعث می‌شود تا اطلاعات غیرواقعی در مورد ورزش همگانی ایجاد گردد باید به صورت منطقه‌ای مورد بررسی قرار گیرد. این در حالی است که نبود مطالعات جامع و کافی برای شناسایی عوامل مؤثر بر بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی باعث گردیده است تا عملاً راهکارهای مقابله‌ای با پدیده بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی ایجاد نگردد. نوواکوا، هودک، جولیس و فلگر^۲ (۲۰۱۸) اشاره داشتند که منابع مالی از جمله مسائل مهم در سازمان‌هاست که سبب می‌گردد تا مدیران در جهت پنهان نمودن ضعف‌های خود، به سمت بزرگ‌نمایی روی آورند. بوستوس‌آگواوو، جواثرزنجر، کارئون‌گوین، ساندوال‌وازکوئز و هرناندزوالدز^۳ (۲۰۱۷) نیز دریافتند که ابهامات در ساختار سازمانی سبب می‌گردد تا زمینه‌های بروز فساد از جمله بزرگ‌نمایی در جهت عملکرد سازمان‌ها شکل گیرد. مشکلات مالی در ورزش باعث می‌شود تا مدیران در جهت بهبود ورزش همگانی، اقدام به فعالیت‌های غیرواقعی در جهت مناسب نشان دادن وضعیت موجود نمایند. به عنوان مثال، مدیری که با توجه به مشکلات مالی، توان اجرای فعالیت‌ها و برنامه‌های ورزش همگانی گسترده را ندارد، سعی در ایجاد برخی فعالیت‌های کوچک و بی‌تأثیر خواهد داشت و با بزرگ‌نمایی این فعالیت‌ها در تلاش خواهد بود تا اقدامات خود در

¹ Bohte & Meier

² Novakova, Houdek, Jolič & Flegr

³ Bustos-Aguayo, Juárez-Nájera, Carreón-Corralán, Sandoval-Vázquez & Hernández-Valdés

حوزه ورزش همگانی را بزرگ جلوه دهد. در این بین می توان از برخی همایش های پیاده روی خانوادگی نام برد که در مناطق مختلف کشور انجام گردیده و با وجود عدم استقبال مردمی و بی نظمی های بسیار، در فضای رسانه ای به صورت غیرواقعی جلوه داده شده است- از آن میان می توان به همایش پیاده روی شهرکرد در سال ۱۳۹۵ و همایش پیاده روی شهر آستارا در سال ۱۳۹۶ اشاره کرد. همچنین ابهام در مورد کارکردها و نقش متولیان ورزش همگانی در کشور به عنوان یک آسیب جدی و مهم سبب گردیده است تا احساس مسئولیت گروه ها و نهادهای مرتبط در مسیر توسعه ورزش همگانی کاهش یابد و مدیران در انجام فعالیت های خود، اقدام به بزرگنمایی نمایند.

میتچل و همکاران (۲۰۱۸) اشاره داشتند که مشکلات مدیریتی از جمله عدم ثبات مدیریتی و همچنین عدم انتصاب مدیران غیرمتخصص سبب می گردد تا مدیران جهت بهبود وضعیت موجود دست به اقدامات غیرواقعی بزنند. بروان و هورنوف^۱ (۲۰۱۸) هم دریافتند که عدم ثبات مدیریتی یکی از شرایط ایجادکننده فساد از جمله بزرگنمایی است. کیم و همکاران (۲۰۲۱) مشخص نمودند که در مسیر توسعه ورزش همگانی، وجود برخی آمارهای غیرواقعی می تواند مشکلات جدی را ایجاد نماید. والی (۲۰۰۷) نیز اشاره داشت که عدم توجه به مسائل مربوط به آمارها و اطلاعات حقیقی در ورزش همگانی می تواند روند اثربخشی فعالیت های ورزش همگانی را به شدت تحت شعاع قرار دهد. مشکلات مدیریتی از جمله عدم ثبات مدیریتی و انتصاب مدیران غیرمتخصص سبب می گردد تا در مسیر فعالیت های مدیران در عرصه ورزش همگانی مشکلات عمده ای پیش آید. ترس از تغییر مدیریت در میان مدیران و همچنین تخصص پایین آنان سبب می گردد تا استرس در حین فعالیت تماما آنان را تهدید نماید. بنابراین مدیران در برخی فعالیت های خود اقدام به بزرگنمایی در جهت پیشبرد اهداف شان و باقی ماندن در پست خود می نمایند.

نتایج همچنین نشان داد که فشارهای سیاسی برخی گروه ها و احزاب در حوزه ورزش همگانی، نبود استانداردهای واقعی در جهت سنجش عملکرد مدیران و نبود عدالت در توزیع منابع در انواع ورزش در کشور جزء عوامل پیوندی است؛ بدین معنا که هرگونه عملی روی این عوامل، سبب تغییر در سایر متغیرها می گردد. نوواکوا و همکاران (۲۰۱۸) و میتچل و همکاران (۲۰۱۸) اشاره داشتند که برخی اعمال نفوذها از سوی گروه های سیاسی سبب می گردد تا مدیران در جهت بهبود شرایط خود، اقدام به برخی فسادها از جمله بزرگنمایی نمایند. اعمال نفوذ از سوی گروه های سیاسی در ورزش همگانی کشور به دو صورت می تواند بر مدیران تاثیرگذار باشد: برخی مدیران از ترس اعمال گروه های سیاسی در جهت تقویت عملکرد خود، اقدام به برخی فعالیت های ظاهری خواهند نمود. همچنین مدیرانی که به واسطه اعمال

¹ Braun & Hornuf

فشارهای سیاسی در پست‌های موجود حاضرند، در جهت بهبود شرایط و تثبیت این فشارهای سیاسی اقدام به برخی فعالیت‌های ظاهرگونه می‌نمایند.

بوتهی و میر^۱ (۲۰۰۰) نیز اشاره داشتند که فقدان عدالت در تقسیم منابع موجود، یکی از زمینه‌های بروزدهنده بزرگ‌نمایی در میان مدیران است. نبود عدالت در توزیع منابع سبب می‌گردد تا در برخی شرایط مدیرانی که با مشکلات مالی دسته و پنجه نرم می‌نمایند، در جهت تغییر وضعیت خود، اقدام به انجام فعالیت‌های کم اهمیت و ظاهرگونه نمایند. اجرای برخی همایش‌های پیاده‌روی خانوادگی در جهت ترویج فرهنگ مشارکت ورزشی و بی‌اثر بودن این فعالیت‌ها از جمله فعالیت‌های ظاهرگونه در حوزه ورزش همگانی است. بوستوس‌آگواوو و همکاران (۲۰۱۷) نیز به نبود استانداردهای مناسب در جهت سنجش عملکرد مدیران اشاره نمودند و پس از بررسی‌های خود پی بردند که عدم سنجش دقیق عملکرد مدیران سبب می‌گردد تا آنان در وظایف خود اقدام به برخی اعمال نامناسب از جمله بزرگ‌نمایی نمایند. فقدان استانداردهای مناسب در جهت سنجش عملکرد مدیران سبب گردیده است تا عملاً فرق بین فعالیت‌های مناسب و غیرمناسب مشخص نگردد. لذا مدیران از این وضعیت استفاده لازم را خواهند برد و اقدام به فعالیت‌های غیرواقعی نمایند.

پژوهش حاضر همچنین به خوبی مشخص نمود که عدم‌ثبات مدیریتی به عنوان یک عامل زیربنایی سبب می‌گردد تا بزرگ‌نمایی در ورزش همگانی شکل گیرد. این مسئله با نتایج پژوهش‌های چالیپ و همکاران (۲۰۱۷)، کوتی و ویرما (۲۰۱۴) و برگر و همکاران (۲۰۰۸) همسو بود. به نظر می‌رسد ترس از تغییر در میان مدیران سبب می‌گردد تا آنان از هر ابزاری در جهت مناسب جلوه دادن وضعیت استفاده لازم را داشته باشند. این مسئله سبب گردیده است تا امروزه شاهد برخی بزرگ‌نمایی‌ها در ورزش همگانی در جهت توسعه ورزش همگانی باشیم، در حالی که ورزش همگانی در کشور آنچنان که باید رشد قابل قبولی نداشته است. از این رو، در جهت توسعه واقعی ورزش همگانی نیاز است تا ضمن توجه به عوامل بروزدهنده این مسئله، به نوعی اقدام به رفع این عوامل گردد. پژوهش حاضر ضمن بهبود شفافیت‌ها پیرامون عوامل بروزدهنده بزرگ‌نمایی در ورزش همگانی، برخی عوامل مهم و کلیدی در این حوزه را مشخص نمود. امید است نتایج پژوهش حاضر در جهت بهبود ورزش همگانی و خروج از بزرگ‌نمایی در برنامه‌ها و فعالیت‌های موجود در این حوزه مورد استفاده قرار گیرد.

اهمیت ورزشی همگانی و ترویج آن در جامعه در بیشتر پژوهش‌ها به شکل مناسبی مورد بررسی و تایید قرار گرفته است. کارکردهای ورزش همگانی و ضرورت توسعه آن در جوامع سبب گردیده است تا تلاش‌هایی در جهت ترویج آن در جامعه شکل گیرد، این در حالی است که مسیر توسعه ورزش همگانی و

^۱ Bohte & Meier

بررسی عوامل مؤثر بر بزرگنمایی فعالیت های انجام شده در ورزش همگانی

ترویج آن با ابهامات اساسی مواجه است. بزرگنمایی به عنوان یکی از آسیب‌زاترین مسائل در مدیریت، سبب ایجاد صدمات بسیاری بر پیکره ورزش همگانی می‌گردد. پژوهش حاضر ضمن اثبات وجود بزرگ‌نمایی در ورزش همگانی، علل شکل‌گیری آن را مورد بررسی و تحلیل قرار داد و در نهایت در قالب مدل ساختاری تفسیری به تفسیر و بیان عوامل شکل‌دهنده بزرگ‌نمایی در ورزش همگانی پرداخت. از این رو پژوهش حاضر در جهت بزرگ‌نمایی در ورزش همگانی و برنامه‌ریزی در جهت رفع آن، شواهد علمی مناسبی را ارائه نمود.

در اجرای پژوهش حاضر محدودیت‌هایی وجود داشت. دسترسی سخت و دشوار به نمونه‌های پژوهش و عدم همکاری برخی مدیران ارشد وزارت ورزش و جوانان از جمله این محدودیت‌ها بود. همچنین نامشخص بودن آمارها و فعالیت‌های انجام شده در ورزش همگانی سبب گردیده است تا میزان دقیق و حقیقی بزرگ‌نمایی مدیران ورزش همگانی کشور نامشخص باشد- این در حالی بود که با بررسی نظرات خبرگان پژوهش، وجود بزرگ‌نمایی مورد اثبات قرار گرفته بود. پس بررسی های میدانی جهت تعیین میزان بزرگ‌نمایی در ورزش همگانی ضروری می‌باشد. همچنین در جهت انجام پژوهش حاضر محدودیت‌هایی از جمله عدم‌سنجش دقیق اثربخشی فعالیت‌های اجرا شده در حوزه ورزش همگانی و نبود بانک اطلاعاتی جامع از تمامی فعالیت‌های ورزش همگانی در سطح کشور وجود داشت. با توجه به نتایج تحقیق حاضر مبنی بر تاثیرگذاری عامل کمبود منابع مالی در جهت شکل‌گیری بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی، پیشنهاد می‌گردد تا با سطح بندی فعالیت‌های ورزشی همگانی بر حسب پوشش مالی هر فعالیت، ارزیابی‌های مربوط به این فعالیت‌ها بر حسب پوشش و منابع مالی مربوط به هر فعالیت انجام گردد. با توجه به نتایج تحقیق حاضر مبنی بر تاثیرگذاری عامل ابهام در کارکردها و نقش متولیان در شکل‌گیری بزرگ‌نمایی فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی، پیشنهاد می‌گردد تا با ساختاردهی به متولیان ورزش همگانی و ایجاد انسجام در وظایف هر کدام از متولیان، شرایطی جهت رفع ابهام در زمینه فعالیت‌های انجام‌شده در ورزش همگانی به وجود آید. با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهاد می‌گردد تا با ایجاد عدالت در توزیع منابع مالی در ساختار ورزش کشور، برخی مشکلات مالی در ورزش همگانی رفع گردد تا فشارهای ناشی از مشکلات مالی از مدیران ورزش همگانی کشور برداشته شود. همچنین پیشنهاد می‌گردد تا بررسی‌های دقیق و ارزیابی‌های جامع در انتصابات حوزه ورزش همگانی و توجه به سوابق شغلی مدیران در عرصه‌های ورزشی برای انتخاب آنان، صورت پذیرد تا مدیران با تعصب به عرصه ورزش سکان دار ورزش همگانی کشور گردند. از طرفی پیشنهاد می‌گردد تا با افزایش ثبات مدیریتی در عرصه ورزش همگانی، مدیران ورزش همگانی را به سمت ایجاد و اجرای برنامه‌های میان‌مدت و بلندمدت ترغیب نمود. همچنین

پیشنهاد می‌گردد تا با طراحی ساختار توسعه ورزش همگانی کشور و تعیین تکلیف وظایف سازمان‌های متولی، تلاش‌های هدفمند و نظام‌مندی در حوزه ورزش همگانی صورت پذیرد.

منابع

- Akindutire, I. O. (2005). **"Inhibiting Factors to Female Participation in Sport in Nigerian Universitie"**. European Scientific Journal, 18(21): 76-82.
- Akodu, A. K., Owioye, O. B. A., & Raufu, A. I. (2022). **"Exercise, Recreation and Sport Participation among Lecturers in University of Lagos"**. University of Lagos Journal of Basic Medical Sciences, 4(8), 1-9.
- Andersen, M. H., Ottesen, L., & Thing, L. F. (2019). **"The social and psychological health outcomes of team sport participation in adults: An integrative review of research"**. Scandinavian journal of public health, 47(8), 832-850.
- Baker, C., El Ansari, W., & Crone, D. (2017). **"Partnership working in sport and physical activity promotion: An assessment of processes and outcomes in community sports networks"**. Public Policy and Administration, 32(2), 87-109.
- Bedard, C., Hanna, S., & Cairney, J. (2020). **"A longitudinal study of sport participation and perceived social competence in youth"**. Journal of Adolescent Health, 66(3), 352-359.
- Berger, I. E., O'Reilly, N., Parent, M. M., Séguin, B., & Hernandez, T. (2008). **"Determinants of sport participation among Canadian adolescents"**. Sport management review, 11(3), 277-307.
- Bohte, J., & Meier, K. J. (2000). **"Goal displacement: Assessing the motivation for organizational cheating"**. Public Administration Review, 60(2), 173-182.
- Borgers, J., Pilgaard, M., Vanreusel, B., & Scheerder, J. (2018). **"Can we consider changes in sports participation as institutional change? A conceptual framework"**. International review for the sociology of sport, 53(1), 84-100.
- Braun, S., & Hornuf, L. (2018). **"Authentic Leadership and Followers' Cheating Behaviour: A Laboratory Experiment from a Self-Concept Maintenance Perspective"**. In Authentic Leadership and Followership. Palgrave Macmillan, Cham. 215-244.
- Breuer, C., Hallmann, K., & Wicker, P. (2011). **"Determinants of sport participation in different sports"**. Managing Leisure, 16(4), 269-286.
- Bustos-Aguayo, J. M., Juárez-Nájera, M., Carreón-Guillén, J., Sandoval-Vázquez, F. R., & Hernández-Valdés, J. (2017). **"Governance for Sustainability in an Organization in Central Mexico, International Journal of Environment"**. Agriculture and Biotechnology, 2(6), 3285-3293.
- Chalip, L., Green, B. C., Taks, M., & Misener, L. (2017). **"Creating sport participation from sport events: Making it happen"**. International journal of sport policy and politics, 9(2), 257-276.
- Christian, M. E. (2017). **"Hazing on women's sport teams at three colleges and universities"**. Scandals in college sports, 1-14.
- Côté, J., & Vierimaa, M. (2014). **"The developmental model of sport participation: 15 years after its first conceptualization"**. Science & sports, 29, S63-S69.
- Gard, M., Dionigi, R. A., & Dionigi, C. (2018). **"From a Lucky Few to the Reluctant Many: Interrogating the Politics of Sport for All"**. In Sport and Physical Activity across the Lifespan. Palgrave Macmillan, London. 67-89.
- Hoffmann, M. D., Barnes, J. D., Tremblay, M. S., & Guerrero, M. D. (2022). **"Associations between organized sport participation and mental health difficulties: Data from over 11,000 US children and adolescents"**. PLoS one, 17(6), 1-11.
- Humphreys, B. R., MacLeod, L., & Ruseski, J. (2014). **"Physical activity and health outcome: Evidence from Canada"**. Health Econ. 23(1), 33-54.
- Kim, A. C. H., Ryu, J., Lee, C., Kim, K. M., & Heo, J. (2021). **"Sport participation and happiness among older adults: A mediating role of social capital"**. Journal of Happiness Studies, 22, 1623-1641.
- Kim T, Hyun Mun J, Jun P, Kim GC, Sim Y, Jeong H. (2011). **"Leisure time physical activity of people with spinal cord injury: mainly with clubs of spinal cord injury patients in BusanKyeongnam, Korea"**. Ann Rehabil Med; 35(5): 613-26.

- Kontro, T. K., Bondarev, D., Pyykönen, K. M., von Bonsdorff, M., Laakso, L., Suominen, H., & Korhonen, M. T. (2022). **“Motives for competitive sports participation in masters track and field athletes: Impact of sociodemographic factors and competitive background”**. Plos one, 17(11), 1-12.
- Korea Ministry of Culture and Tourism. (2008). **Sports white paper**. Seoul, Korea: Ministry of Culture and Tourism. 2009. 1-170.
- Kulick, A., Wernick, L. J., Espinoza, M. A. V., Newman, T. J., & Dessel, A. B. (2019). **“Three strikes and you’re out: Culture, facilities, and participation among LGBTQ youth in sports”**. Sport, Education and Society, 24(9), 939-953.
- Mitchell, M. S., Baer, M. D., Ambrose, M. L., Folger, R., & Palmer, N. F. (2018). **Cheating under pressure: A self-protection model of workplace cheating behavior**. Journal of Applied Psychology, 103(1), 54-73.
- Novakova, J., Houdek, P., Jolič, J., & Flegr, J. (2018). **“Experimental assessment of cheating prevalence in the Czech Republic as an example of a post-communist country**. Deviant Behavior, 1-12.
- Reid, F. (2018). **“Volunteers in some sport for development programmes are different: a comment on Burrai and Hannam”**. Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events, 10(1), 101-105.
- Strandbu, Å., Bakken, A., & Stefansen, K. (2020). **“The continued importance of family sport culture for sport participation during the teenage years”**. Sport, Education and Society, 25(8), 931-945.
- Vail, S. E. (2007). **“Community development and sport participation”**. Journal of sport management, 21(4), 571-596.
- Van Bottenburg, M., Rijnen, B., & Van Sterkenburg, J. (2005). **“Sport participation in the EU: Trends and differences”**. Amsterdam: Mulier Institute. 1-203.
- Van der Voet, J., Groeneveld, S., & Kuipers, B. S. (2014). **“Talking the talk or walking the walk? The leadership of planned and emergent change in a public organization”**. Journal of Change Management, 14(2), 171-191.
- Wang, G., Pratt, M., Macera, C.A., Zheng, Z.-J., & Heath, G. (2004). **“Physical activity, cardiovascular disease, and medical expenditures in US adults”**. Annals of Behavioral Medicine, 28, 88_94.
- Warfield, J.W. (1974). **“Developing interconnected matrices in structural modelling. IEEE transcript on systems”**. Men and Cybernetics, 4(1): 51-81.

الگوی توسعه قابلیت‌های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع استراتژیک

مهدی بابائیان فینه^۱

مهوش نوربخش^۲

مهدی کهندل^۳

پریوش نوربخش^۴

[10.22034/ssvs.2023.2606.3004](https://doi.org/10.22034/ssvs.2023.2606.3004)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۱/۰۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۲۶

هدف این پژوهش، الگوی توسعه قابلیت‌های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع راهبردی بود. پژوهش حاضر به لحاظ فلسفه از نوع تفسیرگرایانه، به لحاظ رویکرد از نوع استقرایی، به لحاظ راهبرد از نوع نظریه داده‌بنیاد، به لحاظ انتخاب پژوهش از نوع تحقیق کیفی و به لحاظ بازه زمانی از نوع مقطعی است و برای گردآوری داده‌های آن از ابزار مصاحبه استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش را مدیران و معاونان وابسته به ادارات کل ورزش و جوانان در سطح کشور تشکیل می‌دادند. جهت نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد و نمونه‌گیری تا رسیدن به حد اشباع نظری ادامه پیدا کرد. براین مبنا، تعداد ۱۷ مصاحبه انجام گرفت. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از سه فرایند همپوش کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری نظری استفاده شد. تحلیل داده‌ها نشان داد توسعه قابلیت‌های سازمانی در ادارات کل ورزش و جوانان تابع ۷۲ شاخص فرعی و ۱۵ مقوله فرعی با عناوین هماهنگی راهبردی، فناوری اطلاعات، ساختارسازی، معلومات نظری، مهارت و توانایی، یادگیری سازمانی، شایستگی، زیرساخت دانش، مدیریت دانش، هم‌رقابتی سازمانی، چابکی راهبردی، هوش فرهنگی، ارزش‌های سازمانی، تحول سازمانی و نوآوری و هفت مقوله اصلی با عناوین قابلیت‌های انطباقی، قابلیت‌های فردی، قابلیت‌های محوری، قابلیت‌های دانشی، قابلیت‌های رقابتی، قابلیت‌های فرهنگی و قابلیت‌های پویا دسته‌بندی است. در نتیجه برای عملیاتی‌شدن راهبرد توسعه قابلیت‌های سازمانی در ادارات کل ورزش و جوانان، هم‌افزایی شبکه‌ای مبتنی بر قابلیت‌های موصوف پیشنهاد می‌شود.

واژگان کلیدی: قابلیت‌های سازمانی، خلق ارزش، نظریه نقاط مرجع راهبردی، مزیت رقابتی و ادارات کل ورزش و جوانان.

^۱ دانشجوی دکتری، گروه مدیریت ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

^۲ استاد، گروه مدیریت ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Mahvashnoorbakhsh@yahoo.com

^۳ دانشیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

^۴ استاد، گروه مدیریت ورزشی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران

مقدمه

یک سازمان به منظور رشد، بقا و نیل به مأموریت‌های غایی که موجودیت‌اش را در محیط رقابتی اعلام می‌کند، نیازمند بهره‌گیری از ترکیبات پیچیده‌ای از منابع انسانی، مالی و منابع اولیه است که آرایش و هماهنگی درست و مقتضی آن‌ها اهرمی را جهت دستیابی به مقاصد پیش‌بینی شده‌اش در اختیار سازمان قرار می‌دهد (افخمی اردکانی، دهقانان، مهربان‌فر و ورمزیار، ۱۳۹۴).

یکی از روش‌هایی که می‌تواند این هماهنگی را تضمین کند و از قابلیت اجرا نیز برخوردار باشد، تدوین نقاط مرجع راهبردی^۱ است (استوری و رایت^۲، ۲۰۲۳). نقاط مرجع راهبردی، هدف یا الگوهای شاخصی است که تصمیم‌گیرندگان سازمانی برای ارزیابی راه‌ها یا گزینه‌های خود به کار می‌برند تا بتوانند بدان وسیله تصمیم‌های راهبردی اتخاذ کنند و اولویت‌های کل سیستم را به آگاهی گروه‌های ذینفع اصلی برسانند (بامبرگر، بیرون و بون^۳، ۲۰۱۴).

انتخاب یک الگو یا نقطه مرجع راهبردی در راستایی که رفتار سازمانی یا گزینه‌های راهبردی ارزیابی شوند، متأثر از نظریه‌های مختلف، محتوای خاص خود را دارد. به عنوان مثال، «نظریه اقتصادی صنعتی»^۴، رقابت را مهم‌ترین نقطه مرجع می‌داند. در مقابل، «نظریه وابستگی به منابع»^۵ و «نظریه اقتضایی»^۶، مجموعه‌ای از عناصر خارجی شامل تأمین‌کنندگان، مشتریان، رقبا و سایر ذینفعان را مورد توجه قرار می‌دهد. دیدگاه مبتنی بر منابع^۷، دارایی‌های فیزیکی، انسانی و سازمانی را «نقطه مرجع» می‌داند و «نظریه ویژگی‌های شغلی»^۸ بیشتر بر سطوح فردی و گروهی متمرکز است (بامبرگر و مشولم^۹، ۱۴۰۱).

با در نظر گرفتن تمام این موارد، طیف گسترده‌ای از نقاط مرجع به‌دست می‌آید که می‌تواند ملاک انتخاب قرار گیرد، اما چون محیط خارجی به‌صورت مداوم در حال تغییر است و اغلب نمی‌توان شرایط آینده را پیش‌بینی کرد، سازمان‌ها باید به‌طور مستمر تغییر کنند تا به قابلیت‌های جدیدتری دست پیدا نمایند، چرا که هماهنگی راهبردی مستلزم ایجاد قابلیت‌های سازمانی و پایدار در طول زمان برای کسب فرصت‌های بیرونی است (بلیتنر و گولیشیچ^{۱۰}، ۲۰۲۲).

¹ strategic reference points

² Storey & Wright

³ Bamberger, Biron & Boon

⁴ industrial economics theory

⁵ resource dependence theory

⁶ contingency theory

⁷ resource-based view

⁸ job characteristics theory

⁹ Mesoulan,

¹⁰ Blettner & Gollisch

الگوی توسعه قابلیت های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع استراتژیک

قابلیت از نظر مدیران، توان سازمان برای ایجاد ظرفیت ها و تحمل محدودیت ها و نارسایی ها برای رسیدن به اهداف معین است (دانایی فرد، برزگر و احمدی، ۱۳۹۴). قابلیت های سازمانی به عنوان مجموعه ای از الگوهای آموخته و باثبات حاصل از فعالیت جمعی در نظر گرفته می شود که سازمان از طریق آن قادر خواهد بود فرایندهای عملیاتی خویش را به طور نظام مند در جهت ارتقای اثربخشی فعالیت های ایجاد و اصلاح کند (زولا و ویترا^۱، ۲۰۰۲). همچنین در تحقیقات حوزه مدیریت، قابلیت های سازمانی به عنوان توانایی انجام فعالیت های کارکردی اساسی سازمان از قبیل تدارکات و بازاریابی (لئو، فان و ژانگ^۲، ۲۰۱۲) و توانایی سازمان ها برای هماهنگی مؤثر و همچنین مدیریت انواع مختلف منابع داخلی و خارجی در جهت کسب موفقیت تعریف شده است (کاپریاتی و دیویلا^۳، ۲۰۲۰).

هلفت و پیتراف^۴ (۲۰۰۳) اظهار داشتند که قابلیت های سازمانی برای توانایی حل مؤثر مشکلات سازمانی حیاتی هستند. همچنین قابلیت های سازمانی مقدمه تحقق نوآوری سازمانی به شمار می رود (تکثیرا، پوفایل و فریزا^۵، ۲۰۲۰). بر همین اساس، برای هر سازمان یا هر شرکتی در هر مکان و صنعتی که باشد، کلید موفقیت تنها اتکا بر یک منبع برای کسب مزیت نیست، بلکه بهترین و موفق ترین شرکت ها می دانند که همواره باید قابلیت ها و توانمندی های رقابتی خود را ارتقا بخشند و بتوانند از این طریق به موفقیت های بیشتری دست یابند (ولیان، کوشکی جهرمی و بودلایی، ۱۳۹۶). در این میان، ادارات کل ورزش و جوانان متولیان اصلی مدیریت و توسعه ورزش در استان ها به شمار می روند، تنوع و گستره بسیار زیاد فعالیت ها (مسابقه ها، آموزش و غیره)، ذینفعان (هواداران، ورزشکاران و غیره) و مراکز (هیئت، باشگاه ها و غیره) حوزه ورزش سبب شده است تا این ادارات از یک طرف، رسالتی مهم در زمینه توسعه اجتماعی و اقتصادی ورزش پیدا کنند و از طرف دیگر، با چالش های مختلف و پیچیده روبرو باشند. در حال حاضر، به دلیل کاستی های متعدد توسعه ورزش در استان ها به ویژه فقدان رشد مشارکت ورزشی مردم، کمبود امکانات ورزشی، مشکلات ورزشکاران و مربیان، عملکرد ادارات ورزش و جوانان با انتقادهای فراوانی مواجه است. براین اساس ادارات ورزش و جوانان مانند هر سازمان دیگری به سازوکارهایی برای گذر از این بحران نیاز دارند (ساعتی زراعی، شعبانی بهار و سلیمانی، ۱۳۹۸). در این راستا ایجاد قابلیت های سازمانی می تواند وضع موجود را تغییر دهد و سازمان را در جهت عملکرد مطلوب هدایت نماید (سیچو و جی کوریزس^۶، ۲۰۱۴).

¹ Zollo & Winter

² Luo, Fan & Zhang

³ Capriati & Divella

⁴ Helfat & Peteraf,

⁵ Teixeira, Puffal & Ferrazza

⁶ Siachou & Gkorezis

در تحقیقات گذشته قابلیت‌های مختلفی مطرح شده است. برای مثال، رضوانی، شکوری و رضائی (۱۴۰۰) به قابلیت‌های پویا اشاره کرده‌اند. رجب‌زاده، مرتضوی، دوستار و آخوندی (۱۳۹۹) گزارش کردند توسعه راهبردی، ساختاری، سیستمی و فرایندی، فرهنگی، منابع و زیرساختی مضامین توسعه ظرفیت‌سازی سازمانی هستند. زاده‌گرگان، مددی رستمی و طاهرزاده موسویان (۱۳۹۹) نیز به قابلیت‌های نوآوری و خلاقیت اشاره داشتند. همچنین کاظمی، مقیمی و پورعزت (۱۳۹۸) پی بردند که درک محیط، قابلیت نوآوری، قابلیت انعطاف‌پذیری، قابلیت جذب و قابلیت مدیریتی، قابلیت‌هایی هستند که باید مورد توجه سازمان‌ها قرار گیرند. محمدی و همکاران (۱۳۹۸) نیز به این نتیجه رسیدند که قابلیت‌های سازمانی مشتمل بر چهار بعد اصلی (قابلیت‌های مدیریتی، قابلیت‌های عملیاتی، قابلیت‌های توانمندسازی و قابلیت‌های یادگیری و مدیریت دانش) است. همچنین دانایی‌فرد و همکاران (۱۳۹۴) با بررسی سازوکارهای ارتقای قابلیت‌های سازمانی در بخش دولتی کشف کردند سازوکارهای روان‌شناختی، فرایندی، سیاسی و مالی، سازوکارهای انسانی، فرهنگی اجتماعی، فناوریانه و سازوکار ساختاری تبیین‌کننده قابلیت‌های سازمانی هستند. علاوه بر این، الخوالده و همکاران^۱ (۲۰۲۳) اظهار داشتند یادگیری سازمانی، خلاقیت اداری و انعطاف‌پذیری سازمانی مجموعه قابلیت‌های سازمانی هستند که به بهبود عملکرد و دستیابی به مزیت رقابتی در سازمان کمک می‌کنند. در مقابل کالوارد، چارلین، بریوستر و کوری^۲ (۲۰۲۳) به قابلیت‌های روان‌شناختی و تعاملی اشاره داشتند. همچنین میکالف و همکاران^۳ (۲۰۲۳) قابلیت‌های هوش منصوعی را گزارش کردند، چون به نظر آن‌ها این قابلیت‌ها می‌تواند با ایجاد تغییر در فعالیت‌های کلیدی سازمان، عملکرد سازمان را بهبود بخشد. در این راستا کونوپیک و همکاران^۴ (۲۰۲۲) قابلیت‌های مرتبط با راهبرد و اکوسیستم سازمان، نوآوری، فناوری‌های نوین، عملیاتی، رهبری و مدیریت داده را مطرح کردند. چان و موثیلو^۵ (۲۰۲۰) نیز به این نتیجه رسیدند که قابلیت‌های حیاتی سازمانی مشمول پایش محیطی، بازاریابی و یادگیری سازمانی هستند و هر سه این قابلیت‌ها به طور قابل توجهی بر چابکی سازمانی تأثیر می‌گذارند. تراورن^۶ (۲۰۱۹) نشان داد روابط متقابلی بین قابلیت نوآوری، مدیریت دانش و هماهنگی سازمانی که وجه بارز قابلیت سازمانی است، وجود دارد.

مرور تحقیقات گذشته نشان می‌دهد سازمان‌ها برای موفقیت و بهبود عملکرد خود، به انواع مختلفی از قابلیت‌ها نیاز دارند و به فراخور تغییر سازمان، قابلیت‌ها نیز متغیر است، چرا که سازمان‌ها از الگوی

---

¹ Alkhawaldah et al.

² Calvard, Cherlin, Brewster & Curry

³ Mikalef et al.

⁴ Konopik et al.

⁵ Chan & Muthuveloo

⁶ Tavern

الگوی توسعه قابلیت های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع استراتژیک

واحدی برای اجرای برنامه های خود پیروی نمی کنند. در مقابل، تحقیقی که قابلیت های سازمانی را براساس نقاط مرجع راهبردی تبیین کرده باشد، مشاهده نشد. این در حالی است که رفتار راهبردی سازمان ها و در نتیجه عملکرد آن ها در هماهنگی کردن شرایط محیطی و قابلیت های درونی به طور مستقیم از انتخاب گزینه های برای نقاط مرجع راهبردی اثر می پذیرد و سازمان های ورزشی و به طور خاص ادارات کل ورزش و جوانان نیز از این قاعده مستثنی نیستند. چون فعالیت های مراکز اداره کل ورزش و جوانان تنوع و گستردگی بالایی دارد و برقراری هماهنگی بین راهبرد، سیستم ها و فرایندها در آن به سادگی محقق نمی شود، لذا ادارات کل ورزش و جوانان نیز به مانند سایر سازمان های دانشی، خدماتی و صنعتی نیازمند انتخاب گزینه هایی برای هماهنگی راهبردی هستند. اما مسئله این است که ادارات کل ورزش و جوانان به عنوان متولیان اصلی ورزش در مراکز استان ها، مبنایی برای تدوین نقاط مرجع راهبردی خود و اساساً شناختی از اینکه با چه قابلیت هایی به هماهنگی راهبردی دست پیدا می کنند، ندارند.

سازمانی که قابلیت های خود را بر مبنای نقاط مرجع راهبردی شناسایی کند و آن ها را توسعه دهد، ارزش و عملکرد بهتری از خود ثبت می کند، اهداف را بهتر تدوین می کند، می تواند برای خود شایستگی های متمایز رقابتی خلق کند، بر رقابت غلبه کرده، تقاضاهای جامعه را برآورده سازد و موانع را بر سر راه تصاحب منابع به حداقل برساند. در مقابل، سازمانی که قابلیت های سازمانی خود براساس نقاط مرجع راهبردی تبیین نمی کند، ارزش آفرینی را از خود سلب می کند، نمی تواند بین شرایط مورد انتظار محیط خارجی و ارزش ها و قابلیت های مورد نیاز داخلی که یکی از مسائل سنتی مدیریت راهبردی قلمداد می شود، سازگاری و هماهنگی ایجاد کند و در نهایت تصمیم های راهبردی پرریسک با کارایی و اثربخشی پایین اتخاذ می کند. بنابراین ضروری است به این سؤال پاسخ داده شود:

ادارات کل ورزش و جوانان کشور براساس «نظریه نقاط مرجع راهبردی» به چه قابلیت هایی نیاز دارند؟

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ فلسفه از نوع تفسیرگرایانه^۱، به لحاظ رویکرد از نوع استقرایی^۲، به لحاظ راهبرد از نوع نظریه داده بنیاد با رهیافت گلیزر، به لحاظ انتخاب پژوهش از نوع تحقیق کیفی و به لحاظ بازه زمانی از نوع مقطعی است. جامعه آماری این پژوهش را مدیران و معاونان وابسته به ادارات کل ورزش و جوانان (معاونت ورزش بانوان، معاونت توسعه امور ورزشی، معاونت منابع و سرمایه انسانی) در سطح کشور- برابر با ۱۲۴ نفر- تشکیل می دادند. جهت نمونه گیری از روش نمونه گیری هدفمند استفاده شد و نمونه گیری تا رسیدن به حد اشباع نظری ادامه پیدا کرد. براین مبنای تعداد ۱۷ مصاحبه انجام گرفت که مشخصات آنها به شرح جدول ۱ می باشد:

¹ Interpretivism

² Inductive

جدول ۱: اطلاعات جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان

کد مصاحبه	جنسیت	سن	سطح تحصیلات	حوزه فعالیت	سابقه
P1	زن	۵۵ سال	کارشناسی ارشد	معاون مدیر کل ورزش و جوانان	۳۰ سال
P2	مرد	۵۳ سال	دکتری	مدیر ستادی وزارت ورزش و جوانان	۲۷ سال
P3	مرد	۴۹ سال	دکتری	مدیر کل ورزش و جوانان	۲۴ سال
P4	مرد	۶۱ سال	دکتری	معاون ورزشی اداره کل ورزش و جوانان	۳۴ سال
P5	مرد	۵۶ سال	کارشناسی	معاون ورزشی اداره کل ورزش و جوانان	۳۰ سال
P6	مرد	۴۵ سال	کارشناسی ارشد	مدیر کل ورزش و جوانان	۱۵ سال
P7	زن	۴۱ سال	دکتری	معاون اداره کل امور مجلس وزارت ورزش	۱۴ سال
P8	مرد	۳۵ سال	کارشناسی ارشد	معاونت توسعه امور ورزش	۹ سال
P9	زن	۴۵ سال	دکتری	وزارت ورزش و جوانان	۲۵ سال
P10	مرد	۵۲ سال	دکتری	مدیر کل ورزش و جوانان	۳۰ سال

الگوی توسعه قابلیت های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع استراتژیک

P11	زن	۵۵ سال	کارشناسی	مدیر کل ورزش بانوان	۳۰ سال
P12	زن	۵۳ سال	دکتری	معاونت ورزش بانوان (معاون وزیر)	۳۲ سال
P13	زن	۵۱ سال	کارشناسی ارشد	معاون مدیر کل ورزش و جوانان	۳۰ سال
P14	مرد	۵۶ سال	دکتری	مدیر کل ورزش و جوانان	۳۰ سال
P15	زن	۴۹ سال	کارشناسی	معاون ورزشی اداره کل ورزش و جوانان	۱۶ سال
P16	مرد	۵۷ سال	دکتری	مدیر کل ورزش و جوانان	۳۵ سال
P17	مرد	۶۱ سال	دکتری	معاون ورزشی اداره کل ورزش و جوانان	۲۷ سال

برای گردآوری داده ها در این مطالعه، از ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد. سؤالات مصاحبه براساس مفروضات «نظریه ویژگی های شغلی» و «دیدگاه مبتنی بر منابع»- که تأکید دارند نقطه مرجع راهبردی داخل سازمان افراد و توانمندی هاست، «نظریه اقتصاد صنعتی» و «وابستگی به منابع»- که تأکید دارند نقطه مرجع راهبردی خارج سازمان رقبا، ذینفعان و مشتریان هستند- تنظیم شد و شامل سه سؤال اصلی بود: (۱) کارکنان ادارات کل ورزش و جوانان به چه قابلیت هایی نیاز دارند؟ (۲) ادارات کل ورزش و جوانان با چه قابلیت هایی توانمندی های خود را افزایش می دهند؟ (۳) ادارات کل ورزش و جوانان برای برآورده کردن تقاضاهای جامعه (رقبا، مشتریان و ذینفعان) به چه قابلیت هایی نیاز دارند؟

جهت بررسی کیفیت و اعتباربخشی به نتایج پژوهش حاضر معیارهای ارزشیابی لینکلن و گابا^۱ (۱۹۸۵) شامل معیارهای اعتبار، انتقال، قابلیت اعتماد و تأییدپذیری مدنظر قرار گرفتند. در ادامه، ضمن بررسی مورد به مورد هر یک از این معیارها، به برخی راهبردهای مناسب برای برآورده ساختن این معیارها

¹ Lincoln & Guba

در پژوهش حاضر نیز اشاره شده است. اعتبار: برای دستیابی به این معیار، در پژوهش حاضر از روش‌های زیر استفاده شد: الف، ارزیابی چندجانبه: در فرایند جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات و انتخاب نمونه پژوهش برای مصاحبه و طراحی سؤالات مصاحبه از منابع و جنبه‌های گوناگونی استفاده شده است. ب، ارزیابی شرکت‌کنندگان از پژوهش: متن مصاحبه و کدهای استخراج شده برای مشارکت‌کنندگان در مصاحبه ارسال و نقطه نظرات آنها اعمال شد. انتقال‌پذیری: در پژوهش حاضر، به‌منظور دستیابی به این معیار از روش‌های زیر استفاده شد: الف، مستندسازی: تمام مراحل پژوهش برای استفاده احتمالی محققان دیگر به صورت مکتوب مستندسازی شد. ب، گزارش شرایط زمینه‌ای: شرایط جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان به صورت تفصیلی ارائه شد. قابلیت اعتماد: در پژوهش حاضر دستیابی به این معیار از طریق روش زیر انجام گرفت: الف، استفاده از دوکدگذار: بدین منظور از یکی از متخصصان حوزه مدیریت ورزشی در فرایند کدگذاری در پژوهش کمک گرفته شد. به صورت تصادفی دو مصاحبه انتخاب شد و پس از آموزش‌های لازم کدگذاری توسط ایشان انجام گرفت. در هر یک از مصاحبه‌ها کدهایی که از نظر دو نفر مشابه بودند، با عنوان توافق و کدهای غیرمشابه با عنوان عدم‌توافق مشخص شدند و درصد توافق بین دو کدگذار با استفاده از فرمول زیر محاسبه و نتایج آن در قالب جدول ۲ ارائه گردید:

$$\text{درصد پایایی} = \frac{2 \times \text{تعداد توافقات}}{100 \times \text{تعداد کل کدها}}$$

جدول ۲: نتایج بررسی پایایی بین دو کدگذار

شماره مصاحبه	کل کدها	توافقات	عدم‌توافقات	درصد پایایی
۶	۱۳	۵	۳	۰/۷۶۹
۱۱	۱۷	۸	۱	۰/۹۴۱
کل	۳۰	۱۳	۴	۰/۸۶۶

همان‌طور که داده‌های جدول نشان می‌دهد، پایایی کل بین دو کدگذار برابر با ۸۶ درصد است. با توجه به این‌که پایایی بیش از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید شد. تأییدپذیری: نشان‌دهنده ارتباط داده‌ها با منابع و ظهور نتایج و تفاسیر از این منابع است. بدین منظور در پژوهش حاضر از روش‌های زیر استفاده شد: الف، ارزیابی متخصصان خارج از فرایند پژوهش: نتایج این پژوهش در اختیار چند تن از اساتید مدیریت ورزشی قرار گرفت. پس از مطالعه و بازبینی ایشان نظرات آن‌ها اخذ شد. به، تشریح فرایند پژوهش: در متن حاضر مراحل پژوهش اعم از جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و شکل‌گیری درون‌مایه‌ها برای

الگوی توسعه قابلیت های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع استراتژیک

مخاطبان و خوانندگان تشریح شده است. سرانجام به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از سه فرایند همپوش کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری نظری استفاده شد.

یافته های پژوهش

با اقتباس از متن همه مصاحبه ها در مرحله کدگذاری باز، ۲۲۴ مفهوم اولیه شناسایی شد که با جمع کدهای مشابه در نهایت به ۷۲ مفهوم نهایی کاهش پیدا کرد. در مرحله کدگذاری محوری با در نظر گرفتن قرابت معنایی مفاهیم شناسایی شده، ۱۵ مقوله فرعی با عناوین هماهنگی راهبردی، فناوری اطلاعات، ساختارسازی، معلومات نظری، مهارت و توانایی، یادگیری سازمانی، شایستگی، زیرساخت دانش، مدیریت دانش، هم رقابتی سازمانی، چابکی راهبردی، هوش فرهنگی، ارزش های سازمانی، تحول سازمانی و نوآوری تشکیل شد. سرانجام براساس نتایج کدگذاری نظری مقوله های فرعی براساس قرابت معنایی و رجوع به ادبیات تحقیق در هفت مقوله اصلی با عنوان قابلیت های انطباقی، قابلیت های فردی، قابلیت های محوری، قابلیت های دانشی، قابلیت های رقابتی، قابلیت های فرهنگی و قابلیت های پویا دسته بندی شدند. در جدول ۳ نحوه فرایند کدگذاری مشخص شده است:

جدول ۳: نتایج حاصل از فرایند کدگذاری باز، محوری و نظری

مقوله های اصلی	مقوله های فرعی	مفاهیم	کد مصاحبه
		هماهنگی فعالیت های اعضای سازمان	P1, P2, P3, P16
		رعایت الگوهای تعاملی سازمان	P1, P8, P13
	هماهنگی	ایجاد هماهنگی داوطلبانه در سازمان	P9, P10, P14, P15
قابلیت های	راهبردی	هماهنگ شدن کارکنان با اهداف سازمان	P4, P8
انطباقی		ارتقای گرایش به همکاری و اقدام جمعی	P9, P15
		بنیان روابط درون سازمان مبتنی بر ارزش ها و گرایش های مشترک	P6, P9, P17
	فناوری	یکپارچگی راهبردهای فناوری	P7, P8, P10
	اطلاعات	اطلاعات با راهبردهای سازمان	

	ارتباط متقابل مدیریت با فناوری اطلاعات	P11, P14, P15
	سرمایه‌گذاری سازمان بر روی فناوری اطلاعات	P2, P3, P7, P17
	محول کردن کارکردهای فناوری اطلاعات به بخش‌های مختلف سازمان	P4, P9, P11, P16
	درک و شکل‌دهی فرصت‌ها و تهدیدات	P1, P2, P8, P10
	ساخت و شکل‌دهی مجدد قابلیت-های درونی و بیرونی	P1, P2, P4, P15
	ساختارسازی سازمان‌دهی فعال	P3, P9
	حفظ و اصلاح فرایندهای مرتبط	P4, P9, P15
	تطبیق ساختار با محیط خارجی	P2, P10, P17
	توسعه دانش و معلومات	P2, P9, P10
	نگرش حرفه‌ای	P8, P16
معلومات نظری	اطلاعات و تخصص مرتبط تا شغل	P11
قابلیت‌های فردی	پیاپی‌سازی علم در عمل	P2, P10, P14
مهارت و توانایی	قابلیت‌های جمعی و کار تیمی	P6, P9, P11
	توانایی فرد برای انجام دادن کارهای مربوط به شغل به‌طور اثربخش	P6, P9, P11, P12
قابلیت‌های یادگیری	کشف و تولید دانش جدید	P9
محموری سازمانی	روزآمدسازی دانش	P6, P13

		جایگزین کردن دانش منسوخ با دانش تخصصی	P7
		تبدیل دانش فردی به دانش سازمانی	P11
		کاربردی کردن دانش	P7, P11, P15
		استفاده از مدل های شایستگی در انتخاب و توسعه افراد	P6, P11
		جذب و مدیریت افراد مستعد	P5, P9, P15
		پرورش شایستگی ها	P4, P9, P10
	شایستگی	شایستگی های مدیریتی	P10, P13
		تدوین مدل شایستگی مختص اداره- های ورزش و جوانان	P3, P4, P10
		استفاده از مکانیزم های تشخیص شایستگی	P4, P10, P15
		دستیابی به منابع دانش	P2, P10, P13
		سیستم های سخت افزاری و نرم- افزاری خلق دانش	P1, P5
	زیرساخت دانش	پیوند سیستم های ارتباطی و اطلاعاتی سازمان	P3, P4, P6
قابلیت های دانشی		سیستم های سخت افزاری و نرم- افزاری برای اشتراک دانش	P3, P6, P12, P14
		سیستم های سخت افزاری و نرم- افزاری برای نگهداری دانش	P6, P10, P12, P15

	سرعت دسترسی به دانش	P11, P13, P14
	تشویق به ایجاد دانش	P3, P6
	حفاظت از دانش	P2, P7, P9, P10
مدیریت دانش	محدود کردن دستیابی افراد غیرمجاز به دانش حیاتی سازمان	P7, P9, P13, P15
	ارزش بودن تولید دانش	P1, P4, P6, P7
	انتقال دانش مستند و غیرمستند	P3
	فراهم‌آوری، پردازش، ذخیره و اشاعه دانش	P1, P4, P14
	همکاری با دیگر سازمان‌های ورزشی	P4, P9, P15
هم‌رقابتی سازمانی	ائتلاف‌های راهبردی ایجاد ارزش مشترک بین سازمانی	P2, P4, P10, P12, P15 P1, P5, P6, P7
قابلیت‌های رقابتی	توانایی انتقال و استفاده از دانش بین سازمانی	P2, P4, P9, P16
	واکنش اثر بخش به تغییرات محیطی	P5, P6
چابکی راهبردی	استفاده از تغییرات به عنوان فرصت- هایی برای پیشرفت سازمانی	P6, P9, P15
	تشخیص تغییرات محیطی	P4, P9, P11, P12
	همسویی اقدامات سازمان با نیازهای متغیرکاری	P2, P4, P6, P14
	پاسخ به اولویت‌های فرهنگی هوش فرهنگی	P5, P9, P11, P15

	بهره‌گیری از تنوع دیدگاه‌ها	P1, P3, P11
	سازگاری موثر با قالب‌های نوین فرهنگ	P9, P10, P11, P15, P17
	پذیرش تنوع فرهنگی	P2, P4, P6, P7
	هماهنگی و یکسان‌سازی عقاید	P1
قابلیت‌های فرهنگی	صداقت	P9
	مسئولیت‌پذیری	P4, P11, P12, P14
ارزش‌های سازمانی	پاسخگویی	P2, P4, P9, P17
	تعامل	P2, P6, P7, P9, P10
	تلاش	P2, P6, P9, P10, P15
	شفافیت	P3, P9
	بهبود توانمندی‌های سازمانی	P2, P6, P9, P10
	تدریجی بودن تحول در سازمان	P2, P10, P15
تحول سازمانی	پذیرش تغییر و تحول	P2, P3, P7, P11, P14
قابلیت‌های پویا	تغییر باورها، نگرش‌ها و ارزش‌ها همراستا با پیشرفت سازمان	P4, P9, P11
	ایجاد فرصت نوآوری برای سازمان	P2, P10, P12
	ارائه راه‌های نوآورانه قابل اجرا	P8
نوآوری	نوآوری خدمات	P2, P6, P7, P8, P16
	نوآوری فرایندها	P3, P9, P11

سرانجام پس از شناسایی مفاهیم اولیه، مقوله‌های فرعی و مقوله‌های اصلی الگوی توسعه قابلیت‌های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر «نظریه نقاط مرجع راهبردی» طراحی شد. مطابق الگوی موصوف جهت توسعه قابلیت‌های سازمانی در ادارات کل ورزش و جوانان کشور هفت نقطه مرجع راهبردی وجود دارد که لازم است مورد توجه قرار گیرد. مطابق یافته‌های تحقیق این نقاط شامل قابلیت‌های انطباقی، قابلیت‌های فردی، قابلیت‌های محوری، قابلیت‌های دانشی، قابلیت‌های رقابتی، قابلیت‌های فرهنگی و قابلیت‌های پویا هستند.

شکل ۱: الگوی توسعه قابلیت‌های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع راهبردی

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این تحقیق، ارائه الگوی توسعه قابلیت‌های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر «نظریه نقاط مرجع راهبردی» بود. براساس «نظریه ویژگی‌های شغلی» و دیدگاه مبتنی بر منابع در داخل سازمان، افراد (کارکنان) و توانمندی‌های سازمان جزو نقاط مرجع راهبردی هستند که لازم است قابلیت‌ها و ارزش‌های مورد نیاز براساس آن‌ها تبیین شود. یافته‌ها نشان داد قابلیت‌های فردی که خود از ترکیب مقوله‌های فرعی معلومات نظری و مهارت و توانایی تشکیل شده است، نقطه مرجع داخلی افراد (کارکنان) را در ادارات کل ورزش و جوانان تبیین می‌کند- پیش‌تر دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۴) به این قابلیت اشاره

کرده‌اند. دلیل اینکه قابلیت های فردی نقاط مرجع داخلی به‌طور اختصاصی افراد را تبیین می‌کند، این است که منابع انسانی بیشترین نقش را در توانمندسازی سازمانی و سازگاری بیشتر با الزامات جدید محیطی دارند. براساس مفروضات رویکرد مبتنی بر منابع که کانون توجه راهبردی سازمان‌ها را از محیط خارج به منابع درون سازمان تغییر داده است، بررسی و تجزیه و تحلیل محیط خارجی برای کشف فرصت‌ها و تهدیدها به‌تنهایی نمی‌تواند موجب برتری رقابتی سازمان شود. از سوی دیگر، تغییرات محیط بیرون، زیاد و ناشناخته است و در این شرایط برنامه‌ریزی بر مبنای عوامل خارجی مخاطره زیادی دارد. لذا منابع و قابلیت های داخلی سازمان مبنای مطمئن تری برای تدوین برنامه های راهبردی سازمان است. براساس این رویکرد، هنگامی می‌توان راهبردهای مبتنی بر منابع را تدوین کرد که درک کاملی از ویژگی‌ها، توانایی‌ها و قابلیت های منابع سازمانی وجود داشته باشد، چرا که رویکرد موصوف به منابع انسانی و قابلیت های آن به عنوان منشأ بالقوه مزیت رقابتی می‌نگرد. سرانجام اینکه اهمیت منابع انسانی به حدی است که می‌توان گفت سازمانی که مجهز به افراد با صلاحیت است، شرایط لازم موفقیت را دارد و منابع دیگر سازمان، در کنار منابع انسانی به‌عنوان عنصر مکمل قرار می‌گیرند. همچنین، سرمایه انسانی که با عناوینی مانند دارایی های انسان‌محور و قابلیت های فردی شناخته می‌شود، در واقع ذخیره‌ای منحصر به‌فرد از دانش نهفته و قابلیت های جمعی در سازمان است که در قالب مهارت‌ها، تجربه‌ها، توانایی‌ها و دانش ضمنی کارکنان ظهور می‌یابد. در نتیجه این قابلیت ها را می‌توان جزو مهم‌ترین قابلیت ها برای ارزش‌آفرینی در ادارات کل ورزش و جوانان تلقی کرد که مزیت رقابتی آنهاست و بی‌شک، توسعه آن از محوری ترین فرایندها در مدیریت منابع انسانی می‌باشد. همچنین مشخص شد قابلیت های محوری، دانشی و فرهنگی در تبیین قابلیت های داخلی و به‌طور خاص توانمند ساختن ادارات کل ورزش و جوانان نقش دارند. در این بین قابلیت های محوری ترکیبی از قابلیت های یادگیری سازمانی و شایستگی است. این یافته با نتایج مطالعات محمدی و همکاران (۱۳۹۸)، کاظمی و همکاران (۲۰۲۱) و چان و موثیلو (۲۰۲۰) که بر قابلیت های یادگیری سازمانی تأکید داشتند، همخوان است. در مقابل، تحقیق ناهمخوانی یافت نگردید. دلیل اینکه قابلیت های یادگیری سازمانی مؤثر بر توسعه قابلیت های سازمانی در ادارات کل ورزش و جوانان تشخیص داده شد این است که قابلیت های مذکور که شامل کسب، پردازش و انتقال داده‌ها در سازمان است مستقیماً بر عملکرد سازمانی تأثیر می‌گذارد (عبیدات و همکاران^۱، ۲۰۱۸). همچنین براساس «تئوری توانایی- انگیزش- فرصت»^۲ توسعه دانش کارکنان و توانایی- های یادگیری منجر به موفقیت سازمانی می‌شود (جرز- گومز و همکاران^۳، ۲۰۱۹). در نتیجه لازم است کارکنان مهارت های خود را توسعه دهند و دانش خود را با دیگران به اشتراک بگذارند تا بهره‌وری سازمانی

¹ Obeidat et al.

² ability-motivation-opportunity

³ Jerez-Gómez et al.

افزایش پیدا کند. از طرفی، توسعه قابلیت یادگیری آزمایش ایده‌های جدید را تسهیل می‌کند، توانایی مدیریت موقعیت‌های نامشخص را افزایش می‌دهد و کارکنان را برای تصمیم‌گیری‌های اصلی توانمند می‌سازد. همچنین دلیل اینکه شایستگی یکی از قابلیت‌های مؤثر بر توسعه قابلیت‌های سازمانی تشخیص داده شد این است که ادارات کل ورزش و جوانان برای دستیابی به برتری و بلوغ نیازمند ایجاد شایستگی‌های محوری هستند و خود این شایستگی‌ها از قابلیت‌های سازمانی نشأت می‌گیرند. گفتنی است این شایستگی قابلیت-هایی‌اند که به‌سختی قابل پرورش و تکمیل‌اند. این قابلیت‌ها در سطح فردی و سازمانی به تدریج طی سال‌های متمادی ایجاد می‌شوند و ارزشمند، کمیاب و تقلیدناپذیرند.

همچنین قابلیت‌های دانشی از ترکیب مقوله‌های فرعی زیرساخت دانش و مدیریت دانش ایجاد شده است. این یافته با نتایج مطالعات محمدی و همکاران (۱۳۹۸) و تراورن (۲۰۱۹) همخوان است. در مقابل، تحقیق ناهمخوانی یافت نگردید. دلیل اینکه قابلیت‌های دانشی مؤثر تشخیص داده شد این است که اداره‌های کل ورزش و جوانان از طریق قابلیت موصوف از طریق آزمایش ایده‌های جدید و ایجاد روابط مشترک دانش با شرکاه‌های آگاه، بینش جدیدی به‌دست می‌آورند که نیازهای فعلی و آینده سازمان را پوشش می‌دهد. از طرفی، حرکت به سوی سازمان مبتنی بر دانش، مقوله‌ای است که امروزه در همه‌جا مورد بحث واقع می‌شود و با در نظر گرفتن دانش به‌عنوان یک سرمایه از آن به‌عنوان ابزاری جهت تحقق اهداف راهبردی یاد می‌شود و می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در موفقیت یا عدم موفقیت اقدامات راهبردی سازمانی داشته باشد.

در نهایت اینکه قابلیت‌هایی فرهنگی از ترکیب مقوله‌های فرعی هوش فرهنگی و ارزش‌های سازمانی تشکیل شده است. این یافته با نتایج مطالعات رجب‌زاده و همکاران (۱۳۹۹) و دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۴) همخوان است. در مقابل، تحقیق ناهمخوانی یافت نگردید. دلیل اینکه قابلیت‌های فرهنگی مؤثر تشخیص داده شد این است که فرهنگ سازمانی جزئی از منابع حیاتی موفقیت سازمان‌ها به‌شمار می‌رود. بنابراین، توجه بیش‌ازپیش به شناسایی این ویژگی‌ها و نیز چگونگی تأثیر آن‌ها بر خروجی‌های سازمان در محیط به‌سرعت در حال تغییر امروزی، ضروری به نظر می‌رسد. از طرفی، هدایت‌کردن راهبرد در سازمان امری حیاتی و تابعی از فرهنگ سازمانی است و چگونگی بنیان‌نهادن تغییر فرهنگی، نیازمند ابتکار رعایت ارزش‌های سازمانی و هوش فرهنگی است. امروزه سازمان‌ها به دلیل گستردگی مشاغل و طیف‌های مختلف شغلی که در بر می‌گیرند، برای مدیریت هر یک از بخش‌ها و زیرمجموعه‌ها نیازمند یک راهبرد و ساختار منحصر به فرد هستند. این ساختار و رویکرد اغلب توسط مدیران و مسئولان اجرایی هر قسمت تدوین می‌شود. یکی از مواردی که در اجرا و تدوین چنین راهبردهایی بسیار لازم و مفید به نظر می‌رسد، فرهنگ سازمانی است. در نتیجه اگر فرهنگ سازمانی در این سازمان به خوبی جریان یابد، عملکرد سازمان بهبود پیدا می‌کند و اجرای اثربخش راهبرد در آن تسهیل می‌شود.

الگوی توسعه قابلیت های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع استراتژیک

علاوه بر این، براساس «نظریه اقتصاد صنعتی و وابستگی به منابع در خارج سازمان»، رقبا، مشتریان و ذینفعان جزو نقاط مرجع راهبردی هستند که لازم است قابلیت ها و ارزش های مورد نیاز براساس آنها تبیین شود. یافته ها نشان داد قابلیت های رقابتی که خود از ترکیب مقوله های فرعی هم رقابتی سازمانی و چابکی راهبردی تشکیل شده است، نقطه مرجع خارجی رقبا را در ادارات کل ورزش و جوانان تبیین می کند. قابلیت های رقابتی از ترکیب هم رقابتی سازمانی و چابکی راهبردی تشکیل شده است. این یافته با نتایج مطالعه چان و موثویلو (۲۰۲۰) که قابلیت نامبرده را یکی از قابلیت های حیاتی معرفی کرده، همخوان است. دلیل اینکه هم رقابتی سازمانی بر نقطه مرجع رقبا در ادارات کل ورزش و جوانان مؤثر تشخیص داده شد، این است که راهبرد هم رقابتی به صورت قابل بحثی از طریق روابط شبکه های ارزش داخلی و خارجی سازمان شکل می گیرد و به فعالیت های رقابتی سازمان کمک می کند. از طرفی، برخلاف این نظر که دو سازمان شرکای همکار در برخی فعالیت ها هستند همان گونه که در دیگر چیزها رقابت می کنند، هم رقابتی به عنوان یک پیش نیاز برای شبکه موثر است و با این حال به عنوان یک چالش سازمانی مطرح است. همچنین دلیل اینکه چابکی راهبردی جزو یکی از نقاط راهبردی تشخیص داده شد این است که ادارات کل ورزش و جوانان می توانند از طریق چابکی راهبردی با چالاک و فعالی به صورت سریع و آسان با تغییرات محیطی خود را سازگار کنند. از طرفی، سازمان چابک باید بتواند تغییرات محیطی را تشخیص دهد و به آنها به عنوان عوامل رشد و شکوفایی بنگرد. از این بابت سازمان ها نباید از تغییرات محیط کاری خود هراس داشته باشند و از آنها اجتناب کنند، بلکه باید تغییرات را فرصتی برای کسب مزیت رقابتی در محیط بازار تصور نمایند. در چنین سازمانی، اهداف کارکنان با اهداف سازمان در یک راسته قرار دارد و این دو توأم با یکدیگر در صدد هستند تا به نیازهای متغیر مشتریان پاسخ مناسبی دهند.

علاوه بر این، نتایج نشان داد نقطه مرجع راهبردی مشتریان و ذینفعان از طریق قابلیت های پویا و قابلیت های انطباقی تبیین می شود. منظور از قابلیت انطباقی، توانایی سازمانی برای مدیریت و برجسته کردن سایر قابلیت ها می باشد. زمانی که فرصتی برای سازمان ایجاد می شود، باید به وسیله تغییراتی جدید منطبق با آن پاسخ داده شود که این نیازمند تصمیم برای تغییرهای جدید است (تیسه، ۲۰۰۸). بهره بردن از فرصت های بازار در محیط متغیر نیازمند درگیر شدن با یادگیری برای یافتن راه های جدید و تولید دانش جدید و دوباره شکل دادن به فعالیت های عملیاتی جدید می باشد. شکل دیگر قابلیت های انطباقی دوباره شکل دادن منابع و دارایی های جدید و هماهنگی وظایف، منابع و انطباق هاست (هلفت و پتروف، ۲۰۰۳). مطابق یافته های تحقیق، قابلیت انطباقی از ترکیب هماهنگی راهبردی، فناوری اطلاعات و ساختارسازی تشکیل شده است. این یافته با نتایج مطالعات کاظمی و همکاران (۱۳۹۸)، دانایی فرد و همکاران (۱۳۹۴) و تراورن (۲۰۱۹) که در تبیین قابلیت های سازمانی شاخص های مشابه با شاخص های شناسایی شده در این تحقیق را

گزارش کرده بودند، همخوان است. در مقابل، تحقیق ناهمخوانی یافت نگردید. دلیل اینکه هماهنگی وظایف یکی از شاخص‌های انطباقی تشخیص داده شد این است که از طریق هماهنگی راهبردی، میزان هماهنگی مزیت رقابتی یک سازمان با قابلیت‌های آن به حداکثر می‌رسد و از طریق آن اداره‌های کل ورزش و جوانان می‌توانند منابع خود را با فرصت‌های موجود در محیط بیرونی در بالاترین سطح هماهنگ کنند. افزون بر این، هماهنگی راهبردی بحث محوری در اجرای راهبردی است و یکپارچگی برای ایجاد هم‌خوانی بین قابلیت‌های سازمان با راهبردهای کارکردی بسیار مهم است، زیرا این راهبردها مکمل یکدیگرند و در کنار هم می‌توانند به تحقق چشم‌انداز کمک کنند. سرانجام اینکه هماهنگی فرآیندی است که طی آن همه بخش‌های تشکیل‌دهنده یک کل برای کسب هدف مشترک، ترکیب می‌شوند. هماهنگی با مجموعه‌ای از سازوکارهای ساختاری و رفتاری تحقق می‌یابد که برای مرتبط ساختن اجزا، واحدها و گروه‌های مستقر در سازمان به‌کار می‌روند و نیل به اهداف را تسهیل می‌کنند. همچنین دلیل اینکه فناوری اطلاعات، یکی از قابلیت‌های انطباقی تشخیص داده شد، این است که قابلیت‌های فناوری به جستجوی نوآورانه مرتبط است و عملکرد حیاتی سازمان به‌شمار می‌رود، چرا که از طریق آن ادارات کل ورزش و جوانان می‌توانند ارزش‌های اطلاعاتی خارجی جدید را شناسایی کنند و با جذب آن‌ها در راستای اهداف راهبردی خود حرکت کنند. از طرفی، قابلیت‌های فناوری، قابلیت‌های پایه هستند که ادارات موصوف باید برای پشتیبانی از مشارکت ذینفعان در نوآوری محیطی آن را مدنظر داشته باشند. علاوه بر این، دلیل اینکه ساختارسازی جزو قابلیت‌های انطباقی تشخیص داده شد، این است که در عمل برای اجرای راهبرد نیاز به ساختار مناسب است. البته ماهیت و ساختار سازمان‌های ورزشی تاحدودی با سایر سازمان‌های دیگر متفاوت است و مبتنی بر این تمایز نمی‌توان سیاست‌ها و دستورالعمل‌های سازمان‌های دیگر را برای آن‌ها بکار گرفت. شاید به این دلیل است که در مطالعه رجب‌زاده و همکاران (۱۳۹۹) مضامین ساختاری، یکی از تبیین‌کننده‌های اصلی ظرفیت‌سازمانی معرفی شده است.

سرانجام تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد قابلیت‌های پویا که از ترکیب تحول سازمانی و نوآوری سازمانی تشکیل شده است، تبیین‌کننده نقطه مرجع راهبردی مشتریان و ذینفعان است. این یافته با نتایج مطالعات زاده‌گران و همکاران (۱۳۹۹)، کاظمی و همکاران (۱۳۹۸) و تراورن (۲۰۱۹) همخوان است. در مقابل، تحقیق ناهمخوانی یافت نگردید. دلیل اینکه قابلیت‌های پویا مؤثر تشخیص داده شد، این است که قابلیت‌های موصوف صلاحیت‌های داخلی و خارجی را ایجاد و با هم ادغام می‌کند. از طرفی ادارات کل ورزش و جوانان می‌توانند از طریق قابلیت‌های پویا، الگویی از فعالیت جمعی را تعریف کنند و کارهای اجرایی خود را به‌واسطه آن به‌طور اثربخش پیگیری نمایند. علاوه بر این، این قابلیت به عنوان یک عامل مهم مؤثر بر تعهد سازمان در نظر گرفته می‌شود و سازمان‌ها را قادر می‌سازد تا دانش و مهارت‌های جدیدی

الگوی توسعه قابلیت های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان کشور با تأکید بر نظریه نقاط مرجع استراتژیک

را به وجود آورند که آنها را در موقعیت های جدید جای دهند. افزون بر این، قابلیت های پویا به نوبه خود به سازمان امکان می دهند تا محیط خود و ارزش منابع را درک کند و به طور مناسب به تغییرات بازار پاسخ دهد تا قابلیت های عملیاتی خود را بهبود بخشد.

همانگونه که ملاحظه شد، در این پژوهش تصاویری چندگانه و متباین از قابلیت های سازمانی ادارات کل ورزش و جوانان با توجه به نقاط مرجع راهبردی ترسیم شده است. به تبع توسعه قابلیت های سازمانی در اداره های موصوف در گروه این است که قابلیت های انطباقی، قابلیت های فردی، قابلیت های محوری، قابلیت های دانشی، قابلیت های رقابتی، قابلیت های فرهنگی و قابلیت های پویا توسعه پیدا کند. در نتیجه برای عملیاتی شدن راهبرد توسعه قابلیت های سازمانی، هم افزایی شبکه ای مبتنی بر قابلیت های موصوف پیشنهاد می شود. به ادارات کل ورزش و جوانان نیز پیشنهاد می گردد تا کارگروه های تخصصی برای توسعه قابلیت های سازمانی خود تعریف کنند و در ارزیابی عملکرد سالیانه اداره های موجود بخشی از نمره ارزیابی به توسعه قابلیت های سازمانی در طول سال اختصاص داده شود تا مشخص گردد که اداره مذکور چه اندازه در راستای توسعه قابلیت های خود موفق بوده است- به این منظور می تواند از شاخص های شناسایی شده در این تحقیق به عنوان مبنای اندازه گیری استفاده کنند.

گفتنی است این تحقیق به مانند سایر تحقیقات با محدودیت های مواجهه بوده است که لازم است در تعمیم دهی نتایج مورد توجه قرار گیرد. محدودیت اول اینکه این تحقیق تنها دیدگاه مدیران و معاونان وابسته به ادارات کل ورزش و جوانان را منعکس کرده است. لذا نظر آنها قابل تعمیم به سایر ذینفعان داخلی و خارجی ادارات مذکور نیست. از طرفی براساس ادبیات تحقیق، قابلیت های دیگری غیر از قابلیت های شناسایی شده وجود دارند که در تبیین توسعه قابلیت های سازمانی نقش دارند. برای مثال، می توان به قابلیت های مالی، مدیریتی و بازاریابی اشاره کرد، اما به دلیل اینکه در این تحقیق از صاحب نظران نظرسنجی به عمل آمد و یافته های این تحقیق مبتنی بر داده های تحقیق بود، در نتیجه یافته های این تحقیق فقط قابل تعمیم به ادارات کل ورزش و جوانان است. از این رو به پژوهش گران آتی پیشنهاد می گردد دیدگاه کلیه ذینفعان داخلی و خارجی اداره های کل ورزش و جوانان را پیرامون شاخص های توسعه دهنده قابلیت های سازمانی بررسی کنند و با استفاده از مطالعه تطبیقی شباهت ها و تفاوت های آنها را با هم مقایسه کنند. همچنین پیشنهاد می شود قابلیت های سازمانی راهبردی برای سایر سازمان های ورزشی نیز تعریف شود- بر این مبنا استفاده از رویکرد مرور نظام مند و روش های فراتحلیل و فراترکیب پیشنهاد می شود. سرانجام به پژوهش گران آتی پیشنهاد می گردد جهت سازگاری مدل نظری با مدل تجربی، برازش آن را با استفاده از مطالعه کمی مورد آزمون قرار دهند.

منابع

- افخمی اردکانی، مهدی؛ دهقانان، حامد؛ مهربان‌فر، احسان و ورزمیار، محسن. (۱۳۹۴). «تدوین راهبرد منابع انسانی بر مبنای نقاط مرجع راهبردی». راهبرد، شماره ۷۷، صص ۱-۲۸.
- بامبرگر، پیتر، و مشولم، علی. (۱۴۰۱). راهبرد منابع انسانی: تدوین اجرا و آثار. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- دانایی‌فرد، ح.؛ برزگر، ف. و احمدی، م. (۱۳۹۴). «سازوکارهای ارتقای قابلیت‌های سازمانی در بخش دولتی». فصل‌نامه مدیریت سازمان‌های دولتی. سال ۳، شماره ۱۱، صص ۸۲-۹۷.
- رجب‌زاده، آ.؛ مرتضوی، م.؛ دوستار، م. و آخوندی، ن. (۱۳۹۹). «توسعه چارچوب مفهومی ظرفیت‌سازی سازمانی بخش آموزش عالی جهت پاسخگویی به انتظارات جامعه: رویکرد تحلیل مضمون». پژوهش‌های مدیریت منابع انسانی. دوره ۱۰، شماره ۲، صص: ۴۵-۷۳.
- رضوانی، م.؛ شکروی، ن. ا. و رضائی، م. (۱۴۰۰). «شناسایی تأثیر قابلیت‌های پویا بر اتخاذ و موفقیت راهبردهای بین‌المللی سازی (مورد مطالعه: شرکت کاشی مرجان)». مدیریت کسب و کار بین‌المللی. دوره ۴، شماره ۱، صص ۴۳-۶۵.
- زاده گرگان، م.؛ زاده گرگان، ن.؛ مددی رستمی، ف. و طاهرزاده موسویان، س. ف. (۱۳۹۹). «تأثیر قابلیت‌های پویا، خلاقیت و قابلیت‌های نوآوری بر مزیت رقابتی و عملکرد شرکت (مورد مطالعه: بانک ملی استان تهران)». مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان. شماره ۳، صص ۱-۲۷.
- ساعتی زراعی، ا.؛ شعبانی‌بهار، غ. و سلیمانی، م. (۱۳۹۸). «طراحی الگوی تلفیقی فرایند توانمندسازی، سیستم مدیریت استعداد و قابلیت هوشمندی سازمانی با استفاده از مدل‌سازی ساختاری- تفسیری در ادارات کل ورزش و جوانان کشور». مطالعات مدیریت ورزشی. دوره ۱۱، شماره ۵۸، صص ۲۱۹-۲۴۲.
- کاظمی، م.؛ مقیمی، س. م. و پورعزت، ع. ا. (۱۳۹۸). «شناسایی قابلیت‌های پویا در صنعت داروسازی با استفاده از نظریه داده‌بنیاد». فصل‌نامه آینده‌پژوهی مدیریت. سال ۳۰، شماره ۱۱۷، صص ۱۱-۱.
- محمدی، ح.؛ زنجیرچی، س. م.؛ میرغفوری، سید. ح. و مروتی شریف‌آبادی، ع. (۱۳۹۸). «کاربرد مدل جامع قابلیت‌های سازمانی در چرخه OODA». فصل‌نامه فرماندهی و کنترل. سال ۳، شماره ۲، صص ۸۶-۷۱.
- ولیان، ح.؛ کوشکی جهرمی، ع. و بودلایی، ح. (۱۳۹۶). «طراحی مدل رویکرد قابلیت‌های سازمانی مبتنی بر تئوری نقاط مرجع راهبردی». پژوهش‌های مدیریت راهبردی. دوره ۲۳، شماره ۶۵، صص ۱۳۱-۱۵۱.
- Alhamadi, M. S. (2020). "The influence of dynamic capabilities on organizational performance: An Empirical Study on Qatar's Ministry of Finance". Global Journal of Management and Business Research, 13(5), 39-57.
- Alkhawaldah, R., ALShalabi, F., Alshawabkeh, Z., Alshaar, H., Alzoubi, M., Alshawabkeh, R., & Dweiri, M. (2023). "The mediating role of organizational capabilities on the relationship between lean supply chain and operational performance". Uncertain Supply Chain Management, 11(1), 11-20.
- Aruldoss, M., Travis, M. L., & Venkatesan, V. P. (2015). "A reference model for business intelligence to predict bankruptcy". Journal of Enterprise Information Management.
- Bamberger, P. A., Biron, M., & Boon, C. (2014). Human resource strategy: Formulation, implementation, and impact. Routledge.
- Blettner, D. P., & Gollisch, S. (2022). "The role of reference points and organizational identity in strategic adaptation to performance feedback". Management Research Review, (ahead-of-print).
- Calvard, T., Cherlin, E., Brewster, A., & Curry, L. (2023). "Building perspective-taking as an organizational capability: A change intervention in a health care setting". Journal of Management Inquiry, 32(1), 35-49.
- Capriati, M., & Divella, M. (2020). "Firms' organizational capabilities and innovation generation: the case of Italy". Economics of Innovation and New Technology, 1-20.
- Chan, J. I. L., & Muthuveloo, R. (2020). "Vital organizational capabilities for strategic agility: an empirical study". Asia-Pacific Journal of Business Administration. 12(3/4); 223-236.

- Fiegenbaum, A., Hart, S., & Schendel, D. (1996). "Strategic reference point theory". Strategic Management Journal, 17(3), 219-235.
- Gonzalez, R. V. D., & de Melo, T. M. (2021). "How do autonomy, cohesion and integration of teamwork impact the dynamic capability?" Total Quality Management & Business Excellence, 32(7-8), 794-810.
- Helfat, C. E., & Peteraf, M. A. (2003). "The dynamic resource-based view: Capability lifecycles". Strategic Management Journal, 24(10), 997-1010.
- Jerez-Gómez, P., Céspedes-Lorente, J., & Pérez-Valls, M. (2019). "Do high-performance human resource practices work? The mediating role of organizational learning capability". Journal of Management & Organization, 25(2), 189-210.
- Kazmi, S., Kanwal, F., Rathore, K., Faheem, K., & Fatima, A. (2021). "The Relationship Between Transformational Leadership and Organisational Learning Capability with the Mediating Role of Perceived Human Resource Effectiveness". South Asian Journal of Human Resources Management, 8(1), 133-157.
- Konopik, J., Jahn, C., Schuster, T., Hoßbach, N., & Pflaum, A. (2022). "Mastering the digital transformation through organizational capabilities: A conceptual framework". Digital Business, 2(2), 100019.
- Luo, J., Fan, M., & Zhang, H. (2012). "Information technology and organizational capabilities: A longitudinal study of the apparel industry". Decision Support Systems, 53(1), 186-194.
- Mikalef, P., Lemmer, K., Schaefer, C., Ylinen, M., Fjortoft, S. O., Torvatn, H. Y., ... & Niehaves, B. (2023). "Examining how AI capabilities can foster organizational performance in public organizations". Government Information Quarterly, 101797.
- Ngo, L. V., Bucic, T., Sinha, A., & Lu, V. N. (2019). "Effective sense-and-respond strategies: Mediating roles of exploratory and exploitative innovation". Journal of Business Research, 94(2), 154-161.
- Ngo, L. V., Bucic, T., Sinha, A., & Lu, V. N. (2019). "Effective sense-and-respond strategies: Mediating roles of exploratory and exploitative innovation". Journal of Business Research, 94(2), 154-161.
- Obeidat, D., Yousef, B., Nofal, R., & Masa'deh, R. E. (2018). "The effect of transformational leadership on entrepreneurial orientation: the mediating role of organizational learning capability". Modern Applied Science, 12(11); 1-19.
- O'cass, A., & Ngo, L. V. (2007). "Balancing external adaptation and internal effectiveness: Achieving better brand performance". Journal of Business Research, 60(1), 11-20.
- Siachou, E., & Gkorezis, P. (2014). "Do empowered employees absorb knowledge? An empirical investigation of the effects of psychological empowerment dimensions on absorptive capacity". Management Research Review, 37(2), 130-51.
- Storey, J., & Wright, P. M. (2023). Strategic human resource management: A research overview. Routledge.
- Teixeira, K. A., Puffal, D. P., & Ferrazza, D. S. (2020). "Organizational capabilities for innovation: a case study on the management and transactional capability". International Journal of Business Innovation and Research, 21(4), 447-465.
- Tijani, O., & Adenekan, O. (2021). "The Relevance of Organisational Capabilities for Nursing Mother's Satisfaction". IAR Journal of Business Management, 2(1).
- Travern, J. S. (2019). "A conceptual framework for the relationship between the implementation of innovation and knowledge and its link to organizational capabilities". Doctoral dissertation. university of south Africa.
- Zhang, M., & Hartley, J. L. (2018). "Guanxi, IT systems, and innovation capability: The moderating role of proactiveness". Journal of Business Research, 90(5), 75-86.
- Zollo, M., & Winter, S. G. (2002). "Deliberate learning and the evolution of dynamic capabilities". Organization science, 13(3), 339-351.

طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی

ندا انصاری^۱

مجید خوروش^۲

الهام مشکل‌گشا^۳

[10.22034/ssvs.2023.2976.3178](https://doi.org/10.22034/ssvs.2023.2976.3178)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۷/۰۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۸/۲۰

هدف از این پژوهش، طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی بود. تحقیق حاضر از نوع کیفی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند و از نظر هدف، کاربردی بود. جامعه آماری پژوهش شامل دو بخش منابع انسانی (اساتید و مدیران) و منابع اطلاعاتی (کتاب‌ها، مقالات، اسناد، رسانه‌ها) بود. نمونه‌گیری به تعداد قابل کفایت و با روش قضاوتی بر مبنای رسیدن به اشباع نظری انجام شد (۱۸ نفر). ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای نظام‌مند و مصاحبه‌های اکتشافی ساختارمند بود. روایی ابزار بر اساس اعتبار حقوقی و علمی نمونه، نظر خبرگان و توافق بین مصححان ارزیابی و تأیید گردید. جهت تحلیل یافته‌ها از روش کدگذاری مفهومی چندمرحله‌ای با رویکرد تحلیل سیستمی استفاده شد.

چارچوب مفهومی استخراج‌شده شامل ۶ مقوله و ۲۶ کد باز بود. نتایج کدگذاری انتخابی نشان داد که عوامل مدیریتی بر محتوا، برندسازی، نیروی انسانی و ارتباطی تأثیرگذار است. نیروی انسانی بر ارتباطی و برندسازی و در نهایت محتوا بر برندسازی تأثیرگذار است. بر اساس نتایج پژوهش می‌توان گفت با کنترل آشفته‌گی بازار استارت‌آپ‌های ورزشی به‌واسطه ایجاد سیاست‌های رسانه‌ای و حمایتی از این حوزه می‌توان بستری جهت بهبود تنش‌ها و ابهامات موجود در این حوزه فراهم نمود.

واژگان کلیدی: نیروی انسانی، کارآفرینی، صنعت ورزش و فضای مجازی.

^۱ دانشجوی دکتری، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

^۲ استادیار، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد مجلسی، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Majidkhorvash341@gmail.com

^۳ استادیار، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد مبارکه، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

مقدمه

شکل‌گیری فناوری‌های نوین منجر به ایجاد ظرفیت‌هایی در کسب‌وکارها شده است که بهره‌گیری از آن را تبدیل به یک ضرورت کرده است (امبولی^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). به‌طور خاص، مفاهیم نوآوری و کارآفرینی به روش‌های قابل توجهی تغییر یافته است که پیامدهای سازمانی و سیاستی گسترده‌ای دارد. بنابراین، اکتشاف، ادغام و بهره‌برداری از فناوری‌های جدید به یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها برای کسب‌وکارها و جامعه در محیط کنونی تبدیل شده است - بدون اینکه هیچ بخش یا سازمانی از اثرات آن مصون باشد. امروزه شرکت‌ها در حوزه‌های نوین و تحقیق سعی در توانمندسازی خود جهت آمادگی، اکتشاف و بهره‌برداری فناوری دارند؛ به صورتی که ایجاد بسترهایی در جهت آمادگی، اکتشاف و بهره‌برداری فناوری می‌تواند زمینه عملکرد مالی مطلوب را نیز فراهم نماید (فلیوربوم^۲ و همکاران، ۲۰۱۹). دهه گذشته شاهد ظهور مجموعه متنوعی از فناوری‌ها، پلتفرم‌ها و زیرساخت‌ها بوده‌ایم که شیوه زندگی و کار ما را تغییر داده است. سازمان‌ها از بخش‌های خصوصی و دولتی و تقریباً همه صنایع به اکتشاف سوق داده شده‌اند و اغلب چاره‌ای جز پذیرش زیرساخت‌های پیشرفته و کاربردهای آن نداشته‌اند. این فرآیند اغلب شامل دگرگونی عملیات کلیدی کسب‌وکار بوده و در نتیجه بر فرآیندها، محصولات و خدمات و همچنین ساختارها و مفاهیم مدیریتی تأثیر می‌گذارد (یلماز^۳ و همکاران، ۲۰۲۲).

در جهت بهبود وضعیت ورزش در حوزه‌های خدمات و محصولات باید هماهنگی با شرایط موجود ایجاد گردد. توسعه استارت‌آپ توانسته است تا جنبه‌های بسیاری از نحوه خدمات‌رسانی‌ها را تحت شعاع قرار دهد (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۰). کاربردهای استارت‌آپ در تمامی حوزه‌ها از جمله ورزش کاملاً مشهود می‌باشد. گستردگی فضای ورزش سبب گردیده است تا امروزه از آن به‌عنوان یکی حوزه‌های ضروری جهت توسعه استارت‌آپ یاد شود (راتن^۴، ۲۰۲۰). استارت‌آپ‌ها معمولاً به‌صورت نیروهای مستقل از دولت ایجاد می‌شوند، اما حمایت دولت از استارت‌آپ‌ها خود می‌تواند یکی از بهترین حالت‌های ایجاد اشتغال برای جوانان باشد. بسیاری استارت‌آپ را فرهنگ نوینی برای اندیشه‌های نو و خلاقیت بر فراز ایده‌های موجود می‌دانند که هدف از آن برطرف کردن مشکلات موجود در نقاط کلیدی است (ملک‌آرا، ۱۳۹۹). هر شرکتی که در مراحل اولیه کسب‌وکار باشد را می‌توان به‌عنوان یک استارت‌آپ توصیف کرد؛ اما استارت‌آپ‌ها معمولاً جاه‌طلبی‌های بزرگی دارند به‌ویژه وقتی صحبت از رشد می‌شود. درحالی‌که انواع مختلفی از استارت‌آپ وجود دارد، هر استارت‌آپی یک ویژگی مشترک دارد: این که به سرعت گسترش یابد (نیگام^۵ و

^۱ Mboli

^۲ Flyverbom

^۳ Yilmaz

^۴ Ratten

^۵ Nigam

طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی

همکاران، ۲۰۲۰). استارت‌آپ مجموعه‌ای از تکنیک است که به کارآفرینان در بالا بردن شانس ایجاد یک کسب‌وکار نوپای موفق کمک می‌کند (موسوی‌راد و احمدی، ۱۴۰۱). رشد و گسترش استارت‌آپ‌ها در سطح جهان منجر به شکل‌گیری ظرفیت‌های مطلوبی در حوزه‌های مختلف شده است (چونگ^۱ و همکاران، ۲۰۲۱). گسترش استارت‌آپ‌ها و موفقیت آنان در عرصه‌های ملی و بین‌المللی سبب گردیده است تا نگاه‌های بسیاری را به خود جلب نماید (جوی^۲ و همکاران، ۲۰۲۱).

از طرفی، ظرفیت‌های حوزه شبکه‌های اجتماعی برای کشورهای درحال‌گذار در حکم یکی از قدرتمندترین ابزارهای توسعه به شمار می‌آیند. به همین دلیل است که باید همه اهداف خود را در قالب خدمت به منافع عمومی تعریف کنند. ظرفیت‌های حوزه شبکه‌های اجتماعی می‌تواند با بهره‌برداری اثربخش از منابع مالی، انسانی و سایر تجهیزات و تسهیلات به ویژه در کشورهایی که در تأمین این منابع با محدودیت‌هایی مواجه اند، فعالیت‌های خود را کارآمدتر کنند و در نتیجه قدرت رقابت‌پذیری خود را ارتقا بخشند. در این راستا ضروری است که رویکردهای مدیریتی نوینی را مبتنی بر تفویض اختیار، سر حوله کار قرار داد و برای بهره‌گیری اثربخش از منابع آن‌ها را تخصیص و مدیریت نمود (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۰). شبکه‌های اجتماعی، ابزار بازاریابی مهمی برای رسیدن به بازار هدف است و نمی‌توان اهمیت آن را نادیده گرفت. امروزه رسانه‌های اجتماعی، به ابزاری بسیار قوی و بانفوذ برای ارائه عقاید و دیدگاه‌ها تبدیل شده است. از این رو، نقش مهمی در تصمیم‌گیری آگاهانه مصرف‌کنندگان به واسطه همسالان خود دارند (زینال^۳ و همکاران، ۲۰۱۷). شبکه‌های اجتماعی اساساً در حال تغییر راه‌های ارتباطی بین مردم است؛ مجموعه‌ای از برنامه‌های کاربردی مبتنی بر اینترنت که روی وب ساخته شده و به کاربران اجازه خلق و تبادل محتوای تولیدشده را می‌دهد. بنابراین وظیفه اصلی شبکه‌های اجتماعی، فراهم کردن بستری برای پیوند با دیگران از طریق اتصال به اینترنت تعریف شده است (خواجه احمدی و همکاران، ۱۳۹۵). درک نقش شبکه‌های اجتماعی برای پژوهشگران و مدیران در زمینه بازاریابی حیاتی است. از این رو، بازاریابی شبکه‌های اجتماعی عنصر جدایی‌ناپذیری از کسب‌وکار در قرن ۲۱ است (فیلیکس^۴ و همکاران، ۲۰۱۶). پژوهش‌های موجود همچون تحقیق ابراهیمی و همکاران (۲۰۲۲)، مالییدی^۵ و همکاران (۲۰۲۲) و تامسی^۶ و همکاران (۲۰۲۲) به صورت تجربی نشان دادند که شبکه‌های اجتماعی از جمله راهبردهای نوین و اثرگذار در توسعه برنامه‌های بازاریابی می‌باشد. با این حال امروزه برای بقا در صنعت ورزش و مطابقت با دگرگونی‌ها و نیازهای محیط

¹ Chung

² Choi

³ Zainal

⁴ Felix

⁵ Mallipeddi

⁶ Tomšič

ورزش به پویایی ویژه نیاز است. امروز مدیریت بازاریابی باشگاه‌های ورزشی، مدیریتی است راهبردی که باید در آن ضعف‌ها و قوت‌های درون‌سازمانی، از یک طرف و فرصت‌ها و مخاطرات محیطی یا برون‌سازمانی، از طرف دیگر با دقت، صحت و سرعت بررسی و ارزیابی شود تا بتوان با تطبیق قابلیت‌های درون‌سازمانی و فرصت‌های برون‌سازمانی به هدف‌ها دست یافت.

با توجه به مطالب بیان شده، یکی از انواع استارت‌آپ‌ها، استارت‌آپ‌های ورزشی می‌باشد که توانسته است تا صنعت ورزش را دستخوش تغییرات اساسی نماید. ایجاد بستری در جهت توسعه استارت‌آپ‌های ورزشی، یکی از نیازهای ضروری در حوزه ورزش می‌باشد. صنعت فناوری ورزشی قرار است سر به فلک بکشد. طبق گزارش‌ها، انتظار می‌رود بازار جهانی فناوری ورزشی بین سال‌های ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۶ دو برابر شود و در سال ۲۰۲۶ به ۴۰٫۲ میلیارد دلار برسد (هورگا^۱، ۲۰۲۲). بخش فناوری ورزشی با ورود تعداد بی‌سابقه استارت‌آپ‌های جدید به بازار و افزایش سطح سرمایه‌گذاری در حال رونق است. در سال ۲۰۲۱، بیش از ۱۲/۷ میلیارد دلار در شرکت‌های فناوری ورزشی سرمایه‌گذاری شد (راتن، ۲۰۲۰). در تحقیقات مختلفی به بررسی استارت‌آپ‌ها پرداخته شده است. هورگا (۲۰۲۲) پس از بررسی‌های خود پی برد که ایجاد بستر فنی و همچنین ارتقای فرهنگ‌سازی در استفاده از استارت‌آپ‌ها می‌تواند به‌عنوان اقدامات ترویجی در فعالیت یک استارت‌آپ ورزشی قلمداد گردد. ملک‌آرا (۱۳۹۹) در تحقیق خود که باهدف بررسی استارت‌آپ و مراحل راه‌اندازی آن انجام گرفت، دریافت که در روند توسعه استارت‌آپ‌ها باید به مسائل فرهنگی و فنی توجه جدی داشت. خدابخشی (۱۴۰۱) اشاره داشت که تبلیغات از طریق کانال‌های مستقیم و غیرمستقیم استارت‌آپ‌ها بر روی تجویز دارو به مصرف‌کنندگان تأثیر مستقیم و معناداری دارد. وانگ^۲ و همکاران (۲۰۲۲) دریافتند که فقدان سرمایه‌گذاری خطرپذیر مطلوب می‌تواند منجر به بروز مشکلات مربوط به استارت‌آپ‌ها و در نتیجه شکست آنها گردد. مالانو^۳ و همکاران (۲۰۲۰) در تحقیق خود که با هدف توسعه استارت‌آپ در کشور اندونزی انجام گرفت، پس از بررسی‌های خود پی بردند که تعداد شرکت‌های نوپا در اندونزی در سال ۲۰۱۹ به ۲۱۴۳ رسیده است. با این حال، ۹۳ درصد آن‌ها استارت‌آپ‌های کوچک هستند. آنان اشاره داشتند که گسترده نمودن دامنه فعالیت شرکت‌های استارت‌آپی، یکی از مسائل ضروری در کشور اندونزی می‌باشد. همچنین برخی از تحقیقات به بررسی سرمایه‌گذاری خطرپذیر در حوزه استارت‌آپ‌ها پرداخته‌اند. هیگمان^۴ و همکاران (۲۰۲۱) دریافتند که در مسیر توسعه فناوری‌های پاک باید سرمایه‌گذاری‌های خطرپذیر به‌صورت جدی و مناسبی اجرایی گردد.

¹ Horga

² Wang

³ Chung

⁴ Hegeman

طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی

در دهه حاضر یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها و یکی از مهم‌ترین مشکلات صنعت ورزش کشور، کارآفرینی و اشتغال است. ورزش به عنوان یک صنعت رو به توسعه، فرصت‌های کارآفرینی فراوانی را در دل خود جای داده است. جنبه‌های گسترده اقتصادی در صنعت ورزش، امکان کارآفرینی را به عنوان حل مشکل بیکاری بیان کرده است. اگرچه توسعه استارت‌آپ‌های ورزشی به عنوان یکی از مسائل مهم و ضروری درک می‌گردد، اما روند توسعه آن در کشور ایران به صورت مطلوبی انجام نشده است. با توجه به اهمیت استارت‌آپ‌های ورزشی و نیاز این استارت‌آپ‌ها به سرمایه‌گذاری، ضروری است تا از سرمایه‌گذاری‌های موجود در این حوزه بهره‌مناسبی برد. از طرفی، عدم اشراف محیطی این شرکت‌ها بر ظرفیت‌های محیطی موجود، یکی از ضعف‌های دیگر این شرکت‌ها می‌باشد. این در حالی است که شرکت‌های دانش‌بنیان ورزشی در جهت بقا و شکل‌گیری عملکرد مناسب باید شرایطی جهت آمادگی، اکتشاف و بهره‌برداری فناوری را فراهم نمایند. بسترسازی جهت بهبود و توسعه آمادگی، اکتشاف و بهره‌برداری فناوری به عنوان یک ضرورت مهم می‌تواند نقش اساسی در جهت تحول این شرکت‌ها داشته باشد. این در حالی است که تحقیقات جامع پیرامون بهبود آمادگی، اکتشاف و بهره‌برداری فناوری به صورت جدی انجام نشده است که این خود منجر به خلأ تحقیقاتی در جهت ایجاد دستورالعمل‌هایی برای بهبود آمادگی، اکتشاف و بهره‌برداری فناوری در شرکت‌های دانش‌بنیان ورزشی شده است. بدون شک انجام تحقیق حاضر ضمن بهبود شواهدی از منظر علمی و عملی، می‌تواند بستری در جهت توسعه صنعت ورزش به واسطه بهبود استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی را فراهم نماید. این در حالی است که صنعت ورزش به عنوان یکی از ارکان مهم ورزش در سطح کشور نیازمند ایجاد بستری جهت توسعه استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی باشد. این مسئله سبب گردیده است تا تحقیق حاضر باهدف طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی، سعی در پاسخ به این سؤال داشته باشد:

عوامل مؤثر بر توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

روش این تحقیق از نوع مطالعات کیفی با رویکرد اکتشافی نظام‌مند با رویکرد تماتیک (گلنبر و همکاران، ۲۰۱۱) بود. جامعه آماری پژوهش شامل دو بخش منابع انسانی آگاه و منابع اطلاعاتی مرتبط به موضوع پژوهش انتخاب شد. نمونه انسانی شامل اساتید دانشگاه‌ها، مدیران سازمان و مشاوران حرفه‌ای مرتبط به موضوع پژوهش بود. منابع اطلاعاتی نیز مشتمل بر منابع علمی، اسنادی و کتابخانه‌ای تعیین گردید. نمونه آماری بر مبنای رسیدن به اشباع نظری، به صورت روش قضاوتی بر افراد و روش هدفمند برای منابع اطلاعاتی برآورد و نمونه‌گیری شد.

جدول ۱: مشخصات نمونه آماری پژوهش

نمونه	نمونه گیری	گروه مطالعه
۴ نفر	قضاوتی (نظری)	اساتید کارآفرینی دانشگاهی دولتی و آزاد فعال در حوزه استارت‌آپ (انجام حداقل دو پژوهش)
۲ نفر	قضاوتی (نظری)	مدیران وزارت ورزش و ادارات ورزش و جوانان منتخب با سابقه بیش از ۱۰ سال
۷ نفر	قضاوتی (نظری)	اساتید مدیریت ورزشی دانشگاه‌های دولتی و آزاد (انجام حداقل دو پژوهش در حوزه موضوع پژوهش)
۱۷ نفر	قضاوتی (نظری)	استارت‌آپ‌های موفق ورزشی ایرانی (دارای رتبه‌های ملی و بین‌المللی و سابقه بیش از ۵ سال)
۲ نفر	قضاوتی (نظری)	اساتید حوزه رسانه دانشگاه‌های دولتی و آزاد (انجام حداقل دو پژوهش در زمینه شبکه‌های اجتماعی)
۵۵ نسخه	هدفمند	منابع کتابخانه‌ای و علمی (مقاله، کتاب و..)
۷۵ نسخه	هدفمند	گزارش‌ها و اسناد اجرایی و حقوقی
۱۳ نسخه	هدفمند	منابع و آرشیوهای رسانه‌ای

ابزار پژوهش شامل مطالعه کتابخانه‌ای نظام‌مند و مصاحبه اکتشافی (نیمه ساختارمند) بود. مشخصات ابزارهای پژوهش به صورت زیر می‌باشد:

جدول ۲: مشخصات ابزارهای پژوهش

روش	مطالعه کتابخانه‌ای	مصاحبه
ابزار	رونوشت (چک‌لیست استخراج مفاهیم)	چارچوب پرسش (پرسش‌نامه باز پاسخ)
نمونه مورد مطالعه	منابع اطلاعاتی	منابع انسانی

در بخش کیفی تحقیق جهت بررسی روایی از قابلیت باورپذیری (اعتبار)، انتقال‌پذیری و تاییدپذیری و برای سنجش پایایی از مطالعه حسابرسی فرایند و توافق درون‌موضوعی دو کدگذار استفاده گردید (جدول ۱).

طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی

جدول ۳: روایی و پایایی بخش کیفی

نتیجه	روش	
تأیید	تأیید فرایند پژوهش توسط هفت متخصص	قابلیت باورپذیری (اعتبار)
تأیید	استفاده از دو کدگذار جهت کدگذاری چند نمونه مصاحبه	
تأیید	نظرات سه متخصص که در پژوهش مشارکت نداشتند	
تأیید	ثبت و ضبط تمامی مصاحبه‌ها	
تأیید	در اختیار قرار دادن اطلاعات به اساتید راهنما و مشاور	مطالعه حسابرسی فرآیند
تعداد کل کدها: ۸۰		توافق درون موضوعی دو کدگذار
تعداد کل توافقات: ۳۳	تحلیل سه مصاحبه توسط محقق و همکار و مشخص نمودن کدهای مشابه و غیرمشابه	
تعداد کل عدم توافقات: ۱۴		
پایایی بین دو کدگذار: ۸۲/۵٪		
بیشتر از ۶۰٪ و تأیید پایایی		

در این راستا استملر^۱ (۲۰۰۱)، در پژوهش خود میزان پایایی بیشتر از ۶۰ صدم را مورد تأیید و قابل قبول بیان نمود. استخراج مؤلفه‌ها با بررسی مبنای و پیشینه از طریق مطالعه اسناد، کتاب‌ها و مقالات شامل منابع داخلی و خارجی انجام گردید. از مصاحبه‌ها جهت تکمیل و تطبیق عوامل و روابط شناسایی شده در مطالعه کتابخانه‌ای استفاده شد. انجام مصاحبه‌ها بر اساس چارچوب تحلیلی طراحی شده از قبل صورت گرفت. قبل از انجام هر مصاحبه، مصاحبه‌های قبلی تحلیل شده، مبنای مصاحبه جدید قرار می‌گرفتند. روایی ابزار با استفاده از روش‌های روایی سنجی کیفی ذکر شده در جدول ۳، کنترل و مطلوب ارزیابی شد.

اساس انتخاب نمونه این بود که افراد و اطلاعات منتخب بتوانند به شکل‌گیری نظریه و تکرارپذیری یافته‌ها کمک کنند. تکرارپذیری در دو بُعد مدنظر قرار گرفت: ۱. تکرارپذیری لغوی که در آن تولید نتایج

^۱ Stemler

مشابه با انتخاب موردهای مشابه هدف بود؛ ۲. تکرارپذیری نظری که در آن تولید نتایج متضاد از طریق انتخاب موردهایی در قطب‌های مخالف هدف بود. در این پژوهش، با ارائه بازخورد به مصاحبه‌شوندگان و قرار دادن آن‌ها در مسیر پژوهش - به‌طوری‌که بر نحوه پاسخ‌گویی آن‌ها تأثیر نگذارد - به‌منظور افزایش روایی درونی اقدام شد. درضمن، پس از انجام هر مصاحبه، الگوی به‌دست‌آمده تا آن مرحله ارائه می‌شد و در صورتی‌که مصاحبه‌شونده نکاتی را نسبت به الگو داشت، موردبحث قرار می‌داد. این کار پس از انجام مصاحبه انجام می‌شد تا مصاحبه‌خالی از هرگونه پیش‌فرض و جهت‌گیری انجام شود. همزمان با گردآوری داده‌ها، کار تحلیل آن‌ها طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی نیز شروع شد. پس از استخراج کدها، آن‌ها طبقه‌بندی شدند. مقایسه مداوم، تفاوت‌ها و تشابهات بین این کدها را آشکار می‌کند. طبقات جدا و یا ادغام گردیدند تا نظریه درروند این فرآیند شکل گیرد. منابع و متون موجود نیز درروند تکمیل تئوری مورداستفاده قرار گرفتند. کار گردآوری داده‌ها تا زمانی ادامه یافت که پژوهشگر اطمینان حاصل کرد که ادامه کار نکته تازه‌ای به دانسته‌های او نمی‌افزاید. پس از انجام ۱۸ مصاحبه طی دوره شش ماه، تحلیل داده‌ها حاکی از اضافه‌نشدن داده جدید به داده‌های قبلی بود؛ چراکه درصد بالایی از داده‌های مستخرج از مصاحبه‌های آخر تکراری بود. بنابراین با رسیدن به حد اشباع نظری، به مصاحبه‌ها پایان داده شد. کدگذاری با استفاده از مطالعات قبلی و نظر چند پژوهشگر انجام شد. مدل پژوهش نیز بر اساس روابط شناسایی شده به‌صورت یک چارچوب مفهومی ترسیم گردید. کدگذاری در سه مرحله کدگذاری اول (باز)، کدگذاری دوم (محوری) و کدگذاری سوم (انتخابی) انجام شد تا مقوله‌ها تبدیل به مؤلفه‌ها، سپس ابعاد و درنهایت عامل‌های اصلی در مدل مفهومی شوند.

طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی

یافته‌های پژوهش

نتایج جمعیت شناختی پژوهش در جدول ۴ گزارش شده است:

جدول ۴: توصیف ویژگی‌های دموگرافیک مصاحبه‌شوندگان

ردیف	جنسیت	سن	وضعیت تاهل	تحصیلات	پیشه	وضعیت اشتغال
P1	زن	۳۹		دکتری	استاد کارآفرینی	استاد
P2	مرد	۵۴		دکتری	مدیر	استاد رسانه
P3	مرد	۴۶		دکتری	استاد مدیریت ورزشی	استاد کارآفرینی
P4	مرد	۳۸		دکتری	استاد مدیریت ورزشی	مدیر کارشناسی ارشد
P5	مرد	۴۴		دکتری	استاد کارآفرینی	استاد مدیریت ورزشی
P6	زن	۴۳		دکتری	استارت‌آپ	استاد رسانه
P7	مرد	۵۷		دکتری	استاد مدیریت ورزشی	استاد مدیریت ورزشی
P8	مرد	۵۵		دکتری	استاد رسانه	استاد مدیریت ورزشی
P9	مرد	۴۱		دکتری	استاد مدیریت ورزشی	استارت‌آپ
P10	مرد	۳۸		دکتری	کارآفرینی	استاد
P11	زن	۴۱		دکتری	مدیر	استاد رسانه
P12	مرد	۴۵		دکتری	مدیریت ورزشی	استاد کارآفرینی
P13	مرد	۵۱		دکتری	مدیریت ورزشی	مدیر کارشناسی ارشد
P14	زن	۴۲		دکتری	استاد کارآفرینی	استاد مدیریت ورزشی
P15	مرد	۵۲		دکتری	استارت‌آپ	استاد رسانه
P16	مرد	۴۷		دکتری	استاد مدیریت ورزشی	استاد مدیریت ورزشی
P17	مرد	۴۵		دکتری	استاد رسانه	استاد مدیریت ورزشی
P18	مرد	۳۸		دکتری	استاد مدیریت ورزشی	استارت‌آپ

یافته‌های پژوهش شامل چارچوب کدگذاری مؤلفه‌ها و مدل مفهومی برخاسته از آن است.

چارچوب مفهومی استخراج شده شامل ۶ مقوله (کد محوری) و ۲۶ کد باز بود. نتایج کدگذاری در جدول ۵

گزارش شده است:

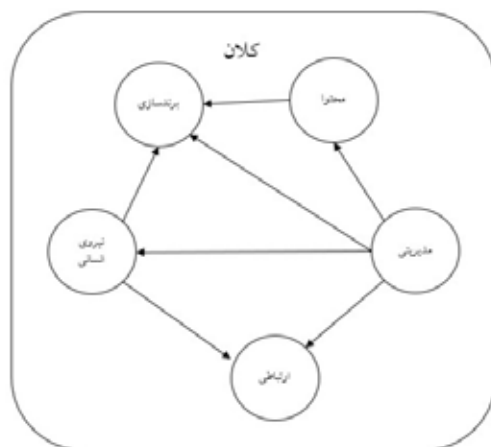
جدول ۵: کدگذاری سه مرحله‌ای مفاهیم شناسایی شده

مقوله‌ها	مفاهیم	کد مصاحبه‌شوندگان
کلان	۱. رفع فیلتر شبکه‌های اجتماعی خارجی	E1, E3, E8, E16
	۲. تقویت شبکه‌های اجتماعی داخلی	E5, E9, E13
	۳. تسهیل روند اخذ مجوزات استارت‌آپ‌ها	E2, E5, E10, E15
	۴. ایجاد قوانین حمایتی برای استارت‌آپ‌ها	E7, E8, E11, E16
	۵. بهبود سرعت اینترنت	E3, E4, E10, E13, E18
	۶. توسعه هویت برند استارت‌آپ‌های ورزشی در شبکه‌های اجتماعی	E11, E12, E15, E17
	۷. ایجاد وفاداری در مشتریان استارت‌آپ‌های ورزشی توسط شبکه‌های اجتماعی	E1, E4, E6, E13, E17
برندسازی	۸. ایجاد اعتمادسازی در شبکه‌های اجتماعی توسط استارت‌آپ‌های ورزشی	E5, E9, E10, E13
	۹. استفاده از اینفلوئنسرهای ورزشی در شبکه‌های اجتماعی به منظور معرفی استارت‌آپ‌های ورزشی	E1, E4, E6, E13
	۱۰. حضور استارت‌آپ‌های ورزشی در همه شبکه‌های اجتماعی	E4, E6, E7, E10, E15
	۱۱. شبکه‌سازی و توسعه ارتباطات درون‌سازمانی و بین‌سازمانی توسط شبکه‌های اجتماعی	E8, E9, E10, E13
ارتباطی	۱۲. توسعه مدیریت ارتباط با مشتری از طریق شبکه‌های اجتماعی	E6, E10, E16
	۱۳. دریافت بازخورد و پیشنهادات و انتقادات از مشتریان در شبکه‌های اجتماعی	E1, E1, E1, E1
	۱۴. تحلیل رقبا در شبکه‌های اجتماعی	E4, E5, E11, E18
	۱۵. شبکه‌سازی و ارتباط با سایر استارت‌آپ‌های ورزشی در شبکه‌های اجتماعی	E1, E9, E10, E17
محتوا	۱۶. ایجاد جذابیت در محتواهای موجود در شبکه‌های اجتماعی	E3, E7, E8, E12, E17

طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی

E2, E8, E14, E15, E16	۱۷. ایجاد جذابیت بصری پیج یا کانال در شبکه‌های اجتماعی	
E2, E7, E9, E10, E11	۱۸. رفع نیاز مشتریان استارت‌آپ‌های ورزشی در شبکه‌های اجتماعی	
E3, E5, E11, E12, E18	۱۹. به کارگیری نیروهای انسانی توانمند و متخصص در فناوری در استارت‌آپ‌های ورزشی	
E10, E5, E17	۲۰. به کارگیری تیم تبلیغاتی متخصص در استارت‌آپ-های ورزشی	نیروی انسانی
E1, E4, E6, E9	۲۱. دانش‌افزایی نیروهای فعال در استارت‌آپ‌های ورزشی در حوزه استفاده و تقویت شبکه‌های اجتماعی	
E3, E7, E10, E11	۲۲. استفاده از ادمین‌ها به منظور مدیریت شبکه‌های اجتماعی استارت‌آپ‌های ورزشی	
E1, E5, E8, E10	۲۳. تغییر نگرش مدیران استارت‌آپ‌های ورزشی در زمینه میزان و نحوه استفاده از شبکه‌های اجتماعی	
E6, E11, E12, E13	۲۴. طراحی برنامه جامع توسعه استارت‌آپ‌های ورزشی در شبکه‌های اجتماعی	مدیریتی
E5, E8, E9, E10, E15, E16	۲۵. برنامه‌ریزی در زمینه ایجاد و راه‌اندازی شبکه‌های اجتماعی در استارت‌آپ‌های ورزشی	
E1, E4, E8, E12	۲۶. الگوبرداری از استارت‌آپ‌های موفق ورزشی در شبکه‌های اجتماعی	

بر اساس جدول ۵، مقوله‌ها شامل کلان، برندسازی، ارتباطی، محتوا، نیروی انسانی و مدیریتی بودند. با بررسی مبانی نظری و نظر اساتید و برخی از مصاحبه‌شوندگان، کدگذاری انتخابی انجام شد. نتایج در شکل ۱ آمده است:

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

نتایج کدگذاری انتخابی نشان داد که عوامل مدیریتی بر محتوا، برندسازی، نیروی انسانی و ارتباطی تأثیرگذار است. نیروی انسانی بر ارتباطی و برند سازی و در نهایت محتوا بر برندسازی تأثیرگذار است.

بحث و نتیجه گیری

هدف از این پژوهش، طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی بود. در جهت بهبود وضعیت ورزش در حوزه‌های خدمات و محصولات باید هماهنگی با شرایط موجود ایجاد گردد. توسعه استارت‌آپ توانسته است تا جنبه‌های بسیاری از نحوه خدمات‌رسانی‌ها را تحت شعاع قرار دهد. کاربردهای استارت‌آپ در تمامی حوزه‌ها از جمله ورزش کاملاً مشهود می‌باشد. گستردگی فضای ورزش سبب گردیده است تا امروزه از آن به‌عنوان یکی حوزه‌های ضروری جهت توسعه استارت‌آپ یاد شود. از طرفی، شبکه‌های اجتماعی ابزار بازاریابی مهمی برای رسیدن به بازار هدف است و نمی‌توان اهمیت آن را نادیده گرفت. امروزه شبکه‌های اجتماعی به ابزاری بسیار قوی و بانفوذ برای ارائه عقاید و دیدگاه‌ها تبدیل شده است. از این‌رو، شبکه‌های اجتماعی نقش مهمی در تصمیم‌گیری آگاهانه مصرف‌کنندگان به‌واسطه همسالان خود دارند.

نتایج پژوهش نشان دادند که عوامل مدیریتی بر محتوا، برندسازی، نیروی انسانی و ارتباطی تأثیرگذار است. نیروی انسانی بر ارتباطی و برندسازی و در نهایت محتوا بر برندسازی تأثیرگذار است. این یافته با نتایج پژوهش موسوی راد و همکاران (۱۴۰۱)، ملک‌آرا (۱۳۹۹)، مالپیدی و همکاران (۲۰۲۲)، تامسی و همکاران (۲۰۲۲) و چونگ و همکاران (۲۰۲۱) همسو می‌باشد.

طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی

نتایج پژوهش نشان دادند که عوامل مدیریتی توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی بر محتوای شبکه‌های اجتماعی تأثیرگذار است. این یافته با نتایج پژوهش موسوی راد و همکاران (۱۴۰۱)، تامسی و همکاران (۲۰۲۲) و چونگ و همکاران (۲۰۲۱) همسو می‌باشد. در واقع مدیریت شبکه‌های اجتماعی به صاحبان کسب‌وکار کمک می‌کند تا مخاطبان بیشتری جذب کنند و پیام‌هایی مناسب باسلیقه مخاطبان را منتشر کنند. تنها در این صورت است که یک کسب‌وکار از طریق شبکه‌های اجتماعی، به نتایج مثبت دست می‌یابد. امروزه مدیریت شبکه‌های اجتماعی روند رو به رشدی در توسعه کسب‌وکارها دارد. علت این رشد سریع آن است که مدیریت صحیح شبکه‌های اجتماعی به سرعت، نتایج حاصل از بازاریابی را بهبود می‌بخشد. شبکه اجتماعی متناسب با در نظر گرفتن تعداد کاربران فعال و نوع فعالیت مشخص می‌شود. مرحله بعدی راهبرد، فعالیت در شبکه مورد نظر است که باید نحوه تولید محتوا، هزینه‌ها، دفعات ارسال پست و نوع محتوا مشخص شود. به دلیل افزایش روزانه شبکه‌های اجتماعی و تنوع بالای آن‌ها انتخاب و طراحی نام تجاری مناسب، تأثیر بسزایی در جذب مخاطب و افزایش شانس دیده‌شدن صفحه شما خواهد داشت. ابزارهای مدیریت رسانه‌های مجازی، میزان تأثیرگذاری محتوای شرکت را افزایش می‌دهند، اما به همان اندازه کیفیت محصولات نیز در جذب مخاطب اهمیت خواهد داشت. طیف وسیعی از تکنیک‌های رسانه اجتماعی شامل تبلیغات حمایت مالی و ارسال هدفمند است که می‌تواند بازدید پیچ شما را به سطح مورد نظرتان برساند. از مهم‌ترین اهداف استفاده از ابزارهای مدیریت می‌توان به تحلیل تعامل اجتماعی برند مدیریت حساب‌های متعدد در سیستم‌عامل‌های متفاوت، تنظیم برنامه مورد نیاز، دریافت گزارش‌های تحلیلی جامع، تحلیل و پاسخ‌دهی به نظرات کاربران و همکاری با اعضای تیم اشاره کرد.

همچنین نتایج پژوهش نشان دادند که عوامل مدیریتی توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی بر برندسازی تأثیرگذار است. این یافته با نتایج پژوهش ملک‌آرا (۱۳۹۹)، مالپیدی و همکاران (۲۰۲۲) و تامسی و همکاران (۲۰۲۲) همسو می‌باشد. برندسازی، یکی از عوامل مهم در ایجاد مزیت رقابتی، شهرت و اعتبار می‌باشد و در نهایت یک آینده موفق را برای کسب‌وکار رقم می‌زند. داشتن مزیت رقابتی به برند کمک می‌کند تا با مخاطبان ایدئال‌ش ارتباط برقرار کند. به دلیل اهمیت برندینگ، استارت‌آپ‌های ورزشی، شرکت‌ها و سازمان‌ها باید از همان ابتدا، یک برند قوی برای خود ایجاد کنند. امروزه تأثیر برندسازی و اهمیت برندینگ در روند توسعه کسب و کار برای همه آشکار است. برندینگ به استارت‌آپ‌های ورزشی کمک می‌کند تا یک ارزش منحصر به فرد برای خود خلق کنند و در رقابت با برندهای دیگر پیشی بگیرند. کسب‌وکارها برای داشتن برندینگ موفق باید بر روی شناخت دقیق مشتریان، برقراری ارتباط با آن‌ها، راهبرد قوی برندینگ، طراحی لوگوی جذاب و منحصر به فرد، استفاده از تبلیغات اثربخش و برنامه‌های بازاریابی مؤثر و عرضه محصولات و خدمات باکیفیت‌تر از رقبایشان تمرکز کنند. در برندسازی باید نیازها و خواسته‌های مشتری

را به‌خوبی شناسایی کرد و راهبرد برند و کسب‌وکار خود را همیشه بر اساس آن برنامه‌ریزی نمود. برندینگ یک استراتژیک ورزشی نه تنها باید محصولات و خدمات ارائه‌شده را نمایش دهد، بلکه باید تجربیات و برداشت‌های مشتریان از بازار را نیز به‌خوبی منعکس کند. برای ایجاد برندینگ قابل‌اعتماد، می‌توانید به روش‌هایی مانند جمع‌آوری بازخوردها، انجام مطالعات بازار و تحلیل داده‌های مرتبط با مشتریان و به دست آوردن نظرات و پیشنهادات آن‌ها در شبکه‌های اجتماعی، مستقیماً از آن‌ها کمک دریافت کرد.

همچنین نتایج پژوهش نشان دادند که عوامل مدیریتی توسعه عملکرد استراتژیک‌های ورزشی بر منابع انسانی تأثیرگذار است. این یافته با نتایج پژوهش خدابخشی (۱۴۰۱)، مورفری^۱ (۲۰۱۹) و شارما و آرورا^۲ (۲۰۱۹) همسو می‌باشد. به اعتقاد بسیاری از متخصصان حوزه کسب‌وکار و مدیریت، یکی از عناصر کلیدی هر سازمانی، منابع انسانی آن مجموعه است. نکته‌ای که در این زمینه بسیار حائز اهمیت است، مدیریت سرمایه اصلی هر سازمان یعنی همان نیروی انسانی می‌باشد. مدیریت منابع انسانی، یکی از نقش‌های اثرگذار در هر سازمان است. ضرورت منابع انسانی در یک مجموعه به‌قدری زیادی است که کارشناسان این حوزه در سال‌های اخیر تمرکز زیادی بر روی مدیریت آن داشته‌اند. مورفری (۲۰۱۹) مشخص نمود که توانمندسازی منابع انسانی در اولین گام سبب بروز فوایدی برای خود آنان می‌گردد و از منظر ذهنی و مهارتی آنان را جهت حضور در محیط‌های شغلی آماده می‌نماید. توانمندسازی منابع انسانی استراتژیک‌های ورزشی در حوزه رسانه‌های جمعی می‌تواند به بهبود اعتمادبه‌نفس این افراد کمک نماید و آنان را جهت حضور در مجامع و محیط‌های ملی و بین‌المللی مهیا نماید. از طرفی، کارکردهای علمی توانمندسازی منابع انسانی استراتژیک‌های ورزشی در حوزه رسانه‌های جمعی سبب گردیده است تا توانمندسازی آنان به‌عنوان یک مسئله مهم مدنظر قرار گیرد. شارما و آرورا (۲۰۱۹) مشخص نمودند که توانمندسازی منابع انسانی می‌تواند آثار مطلوب علمی در سطوح ملی و بین‌المللی داشته باشد و جایگاه رشته‌های تحصیلی مختلف را به‌صورت مناسبی ارتقا دهد. بدون شک توانمندسازی منابع انسانی استراتژیک‌های ورزشی در حوزه رسانه‌های جمعی می‌تواند ضمن ارتقای جایگاه و وجهه رشته‌های آموزشی و تجاری‌سازی و کاربردی نمودن پژوهش‌های مدیریت و برنامه‌ریزی سبب بهبود رضایت‌مندی مشتریان و دیگر منابع انسانی گردد. با این حال استراتژیک‌های ورزشی باید از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی در جهت توسعه و پیشرفت سازمان‌های خود بهره‌برداری کنند و زمینه ترغیب افراد برای تجربه و کسب آگاهی در زمینه این رشته‌های ورزشی را فراهم آورند. این در حالی است که امروزه فناوری‌های موبایل و شبکه‌های اجتماعی و به‌طورکلی فضای مجازی تأثیر شگرفی بر زندگی افراد و مخاطبان ورزش به‌جای گذاشته است. حضور بی‌شمار مشتریان ورزشی یک سازمان در فضای مجازی و گسترش روزافزون این بازار، فرصت بزرگی در اختیار سازمان‌ها قرار داده است. امروزه

¹ Murphree

² Sharma & Arora

طراحی مدل راهکارهای توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی با بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی

اینترنت بر تمامی ابعاد بازاریابی و مدیریت، تأثیرات کلامی را به همراه داشته است و نوآوری در این فناوری‌ها در حدی است که برای هماهنگ شدن با آن، شرکت‌ها و سازمان‌ها باید انعطاف‌پذیری زیادی داشته باشند تا بتوانند از قابلیت‌های منحصر به فرد فناوری‌های جدید استفاده کنند. در راستای بازاریابی آنلاین، وب‌سایت رسمی یک استارت‌آپ ورزشی بهترین محل برای مراجعه هواداران برای دریافت اطلاعات است که فرصت مناسبی را برای مدیران سازمان فراهم می‌نماید تا با تشویق و تسهیل مراجعه هواداران به وب‌سایت، علاوه بر ایجاد حس وفاداری در هواداران، به افزایش سود از محل فروش محصولات بیندیشد. استارت‌آپ‌های ورزشی با یکپارچه‌سازی عناصر مختلف رسانه‌های اجتماعی مانند وبلاگ‌ها، یوتیوب، تلگرام، فیسبوک، توییتر و اینستاگرام حضور و ایجاد جوامع مجازی را افزایش دهند؛ به‌طوری که باعث انتخاب برند، خرید و سرگرمی هواداران خود شوند. همچنین نتایج پژوهش نشان دادند که عوامل مدیریتی توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی بر عوامل ارتباطی تأثیرگذار است. با این حال شبکه‌های اجتماعی به بخش جدایی‌ناپذیر از زندگی روزمره مردم برای برقراری ارتباط و به اشتراک‌گذاری اطلاعات دیگر رسانه‌ها تبدیل شده است. استفاده از شبکه‌های اجتماعی عمدتاً ساده است و می‌تواند ابزاری کم‌هزینه و سریع برای ارتباط با مشتریان ارائه کند (گودی^۱ و همکاران، ۲۰۱۶). بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، توجه به مشتریان ازجمله عوامل مؤثر بر موفقیت و استمرار فعالیت استارت‌آپ‌های ورزشی به‌وسیله رسانه‌های اجتماعی بود. این یافته با نتایج پژوهش وارموس^۲ و همکاران (۲۰۲۲) و ژائو^۳ و همکاران (۲۰۲۲) همسوست. درواقع مشتری‌گرایی و جلب رضایت مشتری مهم‌ترین چالش پیش روی استارت‌آپ‌های ورزشی است، ازاین‌رو، متخصصان معتقدند استارت‌آپ‌های ورزشی همواره باید انتظارات مشتریان از کیفیت خدمات را تحت نظر داشته باشند و در این راستا پیاده‌سازی سیستم سنجش رضایت مشتری و مشتری‌گرایی امری مهم است که باعث شناخت مزیت‌های رقابتی استارت‌آپ‌های ورزشی می‌شود و ابزاری است اصولی که مدیران به‌وسیله آن سلامت ارتباط خود با مشتریان را ارزیابی می‌کنند. مشتریانی که رضایت بیشتری دارند احتمال بیشتری دارد تا مجدداً به استارت‌آپ‌های ورزشی مراجعه و از خدمات استفاده کنند. در فلسفه مشتری‌گرایی، بر خواسته مشتری تأکید می‌شود؛ یعنی ابتدا مشخص می‌شود مشتری چه می‌خواهد. سپس در تکاپوی وسیله یا روش تحقق آن برمی‌آیند.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا تضمین بازدهی سرمایه‌گذاری در حوزه استارت‌آپ‌های ورزشی به‌واسطه ثبت قوانین و مقررات حمایتی از استارت‌آپ‌های ورزشی، ارتباط میان آن‌ها

¹ Godey

² Varmus

³ Zhao

و همچنین ایجاد استانداردها و دستورالعمل‌های جامع در حوزه استارت‌آپ، بستری جهت بهبود تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری‌های مداوم شرکت‌های شتاب‌دهنده در حوزه استارت‌آپ‌های ورزشی فراهم شود. توسعه عملکرد استارت‌آپ‌های ورزشی معمولاً به صورت نیروهای انسانی مستقل از دولت ایجاد می‌شوند، اما حمایت دولت از استارت‌آپ‌ها خود می‌تواند یکی از بهترین حالت‌های ایجاد اشتغال برای جوانان باشد. با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا با کنترل آشفته‌گی بازار استارت‌آپ‌های ورزشی به واسطه ایجاد سیاست‌های رسانه‌ای و حمایتی از این حوزه، بستری جهت بهبود تنش‌ها و ابهامات موجود در این حوزه فراهم شود. همچنین پیشنهاد می‌گردد تا با ایجاد بانک اطلاعاتی در زمینه ظرفیت‌های استارت‌آپ‌های ورزشی و ثبت و نمایش تجارب موفق سرمایه‌گذاری‌ها در حوزه استارت‌آپ‌های ورزشی، بستری جهت بهبود تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری‌ها شرکت‌های شتاب‌دهنده در حوزه استارت‌آپ‌های ورزشی فراهم شود. در نهایت به کسب‌وکارهای ورزشی پیشنهاد می‌شود خود را به قابلیت‌های نوین بازار تجهیز کنند تا از این طریق امکان حرکت به سمت تحول فناوری‌های نوین در بازارهای رقیب برایشان میسر شود. با توجه به اینکه هیچ گونه اطلاعاتی دقیقی در مورد استارت‌آپ‌های ورزشی در کشور وجود ندارد و تاکنون پژوهش کمی در این زمینه انجام نگرفته است، این تحقیق با محدودیت تعمیم نتایج همراه است. همچنین خبرگان استارت‌آپ‌های ورزشی مورد مطالعه این تحقیق بیشتر مشمول حمایت‌های اقتصادی دولت بودند تا سیستم‌های پشتیبانی.

منابع

- خدابخشی، لاله. (۱۴۰۱). «نقش کارایی کانال‌های مستقیم و غیرمستقیم بر پیشرفت استارت‌آپ‌ها با میانجی تبلیغات اینترنتی». دومین همایش ملی بهبود و بازسازی سازمان و کسب‌وکار، تهران.
- خواجه احمدی، معصومه؛ پولادی، شهناز و بحرینی، مسعود. (۱۳۹۵). «طراحی و روان‌سنجی پرسش‌نامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل». روان‌پرستاری، ۴(۴)، صص ۴۳-۵۱.
- رحیمی، امیر؛ علی‌دوست قهفرخی، ابراهیم؛ رجبی، احمد و میری، محمدرضا. (۱۴۰۰). «نقش تعدیل‌گر بازاریابی کارآفرینانه در ارتباط بین سرمایه فکری و عملکرد کسب‌وکارهای ورزشی». نشریه مدیریت ورزشی.
- ملک‌آرا، ملیکا. (۱۳۹۹). «بررسی استارت‌آپ و مراحل راه‌اندازی آن». دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت امور مالی، تجارت، بانک، اقتصاد و حسابداری.
- موسوی‌زاد، سیده‌طاهره و احمدی، محمد. (۱۴۰۱). «مدل‌سازی عوامل مؤثر بر ایجاد استارت‌آپ‌های ورزشی و تفریحی و اوقات فراغت از دیدگاه خبرگان دانشگاه و صنعت». پنجمین همایش ملی علوم ورزشی، تربیت‌بدنی و مدیریت راهبردی در ورزش، همدان.
- Ananda, A.S., Garcia, A.H., Lamberti, L. (2016). "N-REL: A comprehensive framework of social media marketing stratgic action for marketing organizations". Journal of Innovation & Knowledge, 1(3), 170-180.
- Choi, J., Goldschlag, N., Haltiwanger, J. C., & Kim, J. D. (2021). "Founding teams and startup performance". (No. w28417). National Bureau of Economic Research.
- Chung, W. Y., Jo, Y., & Lee, D. (2021). "Where ICT startup companies should be established? Efficiency comparison between cluster types". Telematics and Informatics, 56, 101482.

- Ebrahimi, P., Basirat, M., Yousefi, A., Nekomahmud, M., Gholampour, A., & Fekete-Farkas, M. (2022). **"Social Networks Marketing and Consumer Purchase Behavior: The Combination of SEM and Unsupervised Machine Learning Approaches"**. *Big Data and Cognitive Computing*, 6(2), 35.
- Felix, R.; Rauschnable, P.A. and Hinsch, C. (2016). **"Elements of strategic social media: A holistic framework"**. *Journal of Business Research*, 70, 118-126.
- Flyverbom, M., Deibert, R., & Matten, D. (2019). **"The governance of digital technology, big data, and the internet: New roles and responsibilities for business"**. *Business & Society*, 58(1), 3-19.
- Godey, B.; Mnthiou, A.; Pederzoli, D.; Rokka, J.; Aiello, G.; Donvito, R. and Singh, R. (2016). **"Social media marketing efforts of luxury brands: Influence on brand equity and consumer behavior"**. *Journal of Business Research*, 69, 5833-5841.
- Hegeman, P. D., & Sørheim, R. (2021). **"Why do they do it? Corporate venture capital investments in cleantech startups"**. *Journal of Cleaner Production*, 294, 126315.
- Horga, B. G. (2022). **Promotion Actions in the Activity of a Sports Start-up.**
- Malau, D. N., Setiawan, A. D., & Hidayatno, A. (2020, April). **"Model Conceptualization on Startup Company Development and Valuation in Indonesia"**. In *2020 IEEE 7th International Conference on Industrial Engineering and Applications (ICIEA)*. (pp. 298-302). IEEE.
- Mallipeddi, R. R., Kumar, S., Sriskandarajah, C., & Zhu, Y. (2022). **"A framework for analyzing influencer marketing in social networks: selection and scheduling of influencers"**. *Management Science*, 68(1), 75-104.
- Mboli, J. S., Thakker, D., & Mishra, J. L. (2022). **"An Internet of Things-enabled decision support system for circular economy business model"**. *Software: Practice and Experience*, 52(3), 772-787.
- Murphree, M. W. (2019). **"The strategic pillars of communal natural resource management: benefit, empowerment and conservation"**. *Biodiversity and Conservation*, 18(10), 2551-2562.
- Nigam, N., Benetti, C., & Johan, S. A. (2020). **"Digital start-up access to venture capital financing: What signals quality?"** *Emerging markets review*, 45, and 100743.
- Rahimi, A., Alidoust Ghahfarokhi, E., & Norouzi Seyed Hosseini, R. (2021). **"Can market knowledge lead to entrepreneurial opportunities and commercialization in sports startups?"** *New Approaches in Sport Sciences*. 3, 71-86. (Persian)
- Ratten, V. (2020). **"Sport Startups: What Does the Future Hold? In Sport Startups: New Advances in Entrepreneurship"**. Emerald Publishing Limited, 105-116.
- Sharma, D., & Arora, R. (2019). **"Impact of empowerment on performance of faculty in private universities of Punjab"**. *JIMS8M: The Journal of Indian Management & Strategy*, 24(4), 44-48.
- Stemler, S. (2001). **"An overview of content analysis"**. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17), 137-46.
- Tomše, D., Snoj, B., & Milfelner, B. (2022). **"Beliefs, Attitudes, and Behavior towards Marketing Communication on Social Networks: A Comparative Study of the Two CEE Countries"**. *International Journal of E-Services and Mobile Applications (IJESMA)*, 14(1), 1-14.
- Varmus, M., Kubina, M., Boško, P., & Mičiak, M. (2022). **"Application of the Perceived Popularity of Sports to Support the Sustainable Management of Sports Organizations"**. *Sustainability*, 14(3), 1927.
- Wang, D., Pahnke, E. C., & McDonald, R. M. (2022). **"The Past Is Prologue? Venture-Capital Syndicates' Collaborative Experience and Start-Up Exits"**. *Academy of Management Journal*, 65(2), 371-402.
- Yilmaz, H. E., Sirel, A., & Esen, M. F. (2022). **"The impact of internet of things self-security on daily business and business continuity"**. In *Research Anthology on Business Continuity and Navigating Times of Crisis* (pp. 695-712). IGI Global.
- Zainal, N.; Harun, A. and Lily, J. (2017). **"Examining the mediating effect of attitude towards electronic words-of mouth (eWOM) on the relation between the trust in eWOM source and intention to follow eWOM among Malaysian travelers"**. *Asia Pacific Management Review*, 22(1), 35-44.
- Zhao, X. (2022). **"Research on the Integration and Development of Ecotourism Industry and Sports Health Industry under the Background of Rural Revitalization Strategy"**. *Journal of Healthcare Engineering*.

مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم‌های ملی

علیرضا خسروی^۱

مهدی نادری نسب^۲

سیدعباس بی‌نیاز^۳

[10.22034/ssvs.2024.3210.3343](https://doi.org/10.22034/ssvs.2024.3210.3343)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۱/۲۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۲۴

هدف این مطالعه، ارائه مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم‌های ملی بود. روش این تحقیق آمیخته بود. جامعه آماری این تحقیق را صاحب‌نظران (مشاوره برندسازی، مجری برندسازی، کارشناس برندسازی و استاد دانشگاه با تخصص بازاریابی ورزشی و برند) تشکیل می‌دادند و ملاک انتخاب آنان در بخش کیفی اشباع نظری بود که با روش نمونه‌گیری هدفمند و راهبرد گلوله برفی ۱۹ نفر انتخاب شدند. از افراد شناسایی شده در بخش کیفی برای تحلیل ساختاری-تفسیری در بخش کمی نیز استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته و در بخش کمی ماتریس مربع ۱۳×۱۳ بود. برای اعتبار و قابلیت اطمینان به نتایج، از راهبردهای قابلیت باورپذیری، انتقال‌پذیری، تأییدپذیری، مطالعه حسابرسی فرآیند و توافق درون‌موضوعی دو کدگذار استفاده شد. تحلیل داده‌های کیفی با دو مرحله کدگذاری اولیه و کدگذاری متمرکز و تحلیل داده‌های کمی با روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری و تحلیل میک‌مک صورت پذیرفت. یافته‌ها ۱۳ عامل تعیین‌کننده مرتبط با برندسازی ورزشکاران تیم‌های ملی را نشان داد. براساس تحلیل ساختاری تفسیری ارتباط بین عوامل در ۵ سطح دسته‌بندی شد و براساس آن یک مدل رابطه سلسله مراتبی ایجاد گردید. این نتیجه نشان می‌دهد جذابیت رسانه‌ای به برندسازی شخصی ورزشکاران تیم‌های ملی ختم می‌شود و ورزشکاران مذکور قبل از رسیدن به این مرحله لازم است سطح جامعه‌پذیری خود را از طریق متغیرهای سطح پایین سلسله مراتب ارتقا دهند.

واژگان کلیدی: برندسازی شخصی، ورزشکاران تیم‌های ملی، جذابیت رسانه‌ای، جامعه‌پذیری و مدل

ساختاری تفسیری.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

^۲ گروه مدیریت ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Mehdyndaderinasab@yahoo.com

^۳ گروه مدیریت ورزشی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

مقدمه

تقریباً هفت دهه است که تحقیقات در زمینه برند انجام می‌شود و با گذشت هفت دهه تجزیه و تحلیل و کاوش، ما همچنان در حال پرسیدن سؤالاتی در مورد چگونگی درک بهتر برند، ارزش، توسعه و مدیریت آن هستیم (منولی^۱، ۲۰۲۲). برند^۲ یک نوع اصطلاح، نام، طرح، نماد^۳ یا هر شکل دیگری است که در جهت شناسایی و تمایز یک محصول از جمله کالا و خدمات استفاده می‌شود (کئوسومه، سودریامو، پورنومو، ایسه، سهیر، ریموندانگ و سیمارامتا^۴، ۲۰۲۰). علاوه بر این، برند یک علامت و نشانه است که با تولید معانی مختلف، تأثیرات عمل‌گرایانه بر موضوعات و اشیا ایجاد می‌کند (تاوامی، ایندراایانی، سوبارنا، یولیواتیو دلیرد^۵، ۲۰۲۲).

در ورزش نیز برند با ارزش‌ترین دارایی یک نهاد ورزشی محسوب می‌شود، چرا که برندهای قوی ورزشی اعتماد مشتریان را به خرید غیرمحسوس و غیرقابل‌مشاهده افزایش می‌دهند (کونکل و بسیکا^۶، ۲۰۲۰) و در کنار آن آورنده ارزش اقتصادی و راهبردی برای مالکانشان هستند (کای، چای و جیانگ^۷، ۲۰۲۱)، ریسک مصرف‌کننده را کاهش می‌دهند و در هزینه‌های تصمیم‌گیری صرفه‌جویی می‌کنند (ویدر، وان والپیچ و موهلابیچر^۸، ۲۰۱۸). از این رو، تمام سازمان‌ها و بنگاه‌های تجاری به دنبال بهبود و پیشرفت برند خود از جهات مختلف هستند تا بدین ترتیب حداکثر بهره‌برداری را از این سرمایه ناملموس داشته باشند (موسا، ساجی و زیمن^۹، ۲۰۲۱). برندها علاوه بر سازمان‌ها و بنگاه‌های تجاری، این فرصت را برای ورزشکاران نیز مهیا کرده است که با سرمایه‌گذاری در آن کسب سود کنند (مولستی^{۱۰}، ۲۰۱۹). یکی از این فرصت‌ها، ساخت برند شخصی^{۱۱} است که در آن ورزشکار خارج از میدان مسابقه، برند شخصی‌اش را خلق می‌کند (فوربس^{۱۲}، ۲۰۲۲).

¹Manoli

² brand

³ symbol

⁴ Kusuma, Sudirman, Purnomo, Aisyah, Sahir, Rumondang & Simarmata

⁵ Tawami, Indrayani, Sobarna, Yuliawati & Dilyard

⁶ Kunkel & Biscaia

⁷ Qi, Chai & Jiang

⁸ Wider, Von Wallpach & Mühlbacher

⁹ Mousa, Sági & Zéman

¹⁰ Moeletsi

¹¹ personal branding

¹² Forbes

مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

برندسازی شخصی مترادف با «خودبرندسازی»^۱ است (گاندینی^۲، ۲۰۱۶) که اولین بار در سال ۱۹۹۷ توسط تام پیترز (۱۹۹۷) مطرح شد (صابری قمی، ممیز و محمدکاظمی، ۲۰۲۴). اما شپرد^۳ (۲۰۰۵) با بررسی ادبیات رایج در مورد این موضوع برندسازی شخصی را مرسوم تر و پذیرفته تر می داند که در ادامه توسط پارامنتیر، فیسچر و روبیر^۴ (۲۰۱۳) تأیید گردید. به اعتقاد پارامنتیر و همکاران (۲۰۱۳) که برای تقارن مفهومی بین تعاریف مختلف تلاش کردند، با وجود نام های مختلف پیش فرض بسیاری از آنچه نوشته شده این است که برخی از مفاهیم برندسازی محصول برای درک اینکه چگونه افراد می توانند خود را در موقعیت شغلی موفق جلوه دهند، کافی است. از این رو می توان گفت که برندسازی شخصی به فرآیند ایجاد و ارتقای هویت^۵، ارزش ها^۶، مهارت ها^۷ و ویژگی های منحصر به فرد یک فرد به عنوان یک برند اشاره دارد و شامل تلاش های هدفمند و راهبردی است که یک فرد انجام می دهد تا خود را به گونه ای معرفی کند که از نظر شخصی و حرفه ای از دیگران متمایز شود (اسچیدت، گلهارد و هنسeler^۸، ۲۰۲۰).

هدف اصلی برندسازی شخصی، ایجاد تصویری مثبت و به یاد ماندنی^۹ است که در بین مخاطبان اعم از کارفرمایان، مشتریان، همکاران و یا عموم مردم طنین انداز شود (وحید، لینگ و چاوجی کی^{۱۰}، ۲۰۲۳) و اگر محقق شود می تواند به افزایش شناخت، اعتبار و فرصت ها در حرفه و تحقق تلاش های شخصی فرد منجر گردد (محمد، استین^{۱۱} و محمد، ۲۰۱۶). برندهای شخصی به دو شکل قابل تقسیم هستند: برندهای شخصی ملموس^{۱۲} و غیر ملموس^{۱۳}؛ برندسازی شخصی ملموس شامل مدیریت تصاویری است که آسان تر قابل کنترل هستند، مانند تصاویر^{۱۴}، مهارت ها^{۱۵} و رفتارها^{۱۶}. در مقابل، برندسازی شخصی غیر ملموس

---

¹ self-branding

² Gandini

³ Shepherd

⁴ Parmentier, Fischer & Reuber

⁵ identity

⁶ values

⁷ skills

⁸ Scheidt, Gelhard & Henseler

⁹ positive and memorable image

¹⁰ Ling & Chau Chi Kee

¹¹ Steyn

¹² tangible

¹³ intangible

¹⁴ images

¹⁵ skills

¹⁶ behaviours

پیچیده‌تر است و شامل ادراکات دیگران از ما، ثبات^۱ و پایداری به وعده‌ها می‌شود (حریب‌تا، گوس، پرامما و اوتامی^۲، ۲۰۲۴).

شواهد زیادی وجود دارد که نشان می‌دهد با وجود اینکه راه‌های برندسازی شخصی مشخص و روشن است، بسیاری از ورزشکاران نخبه^۳ نمی‌توانند برند شخصی خودشان را توسعه و ارتقا دهند و اکثر قریب به اتفاق آنها در کسب درآمد از برند شخصی‌شان ناکام و ناتوان هستند (هو، سیگفرد، چو و کوتینگهام^۴، ۲۰۲۳).

طی دو دهه گذشته، محققان این حوزه تلاش‌های زیادی برای ارائه چارچوب‌هایی جهت مقابله با ناکامی‌ها انجام داده و همواره درصدد بوده‌اند عوامل مؤثر بر برندسازی شخصی ورزشکاران را تحلیل و ارزیابی کنند. از جمله مطالعات اخیر می‌توان به تحقیق کریم‌زاده، مستحفظیان، کشتی‌دار و مروی اصفهانی (۱۴۰۲) اشاره کرد. این مطالعه گزارش داد که با وجود موفقیت‌های چشمگیر بانوان ورزشکار ایرانی در سطح بین‌المللی، هنوز مدل جامعی برای برندسازی شخصی آن‌ها وجود ندارد که بتواند این ورزشکاران را در مسیر حرفه‌ای و اجتماعی‌شان یاری دهد. نتایج این مطالعه نشان داد که شخصیت، هوش فرهنگی، رویت‌پذیری و هوش اجتماعی با فراهم‌سازی بسترهای سبک زندگی، پیشینه ورزشی و مسئولیت اجتماعی، زمینه‌ساز برندسازی شخصی بانوان ورزشکار نخبه ایرانی هستند. همچنین، حمایت از ورزش بانوان، خودترویجی، عملکرد اخلاقی و بهره‌مندی از تصویر منسجم ارتباطات می‌تواند پیامدهایی مانند ساخت هویت تجاری، پیشرفت مسیر شغلی، تقویت انگیزه و نشاط، الگوبودن و محبوبیت در جامعه را به همراه داشته باشد.

اکبر (۱۴۰۲) نیز در پاسخ به این سؤال که عوامل فردی مؤثر بر شکل‌گیری برند شخصی ورزشکاران حرفه‌ای بسکتبال کدام‌اند، نشان داد شخصیت، رفتار، ظاهر، دانش و مهارت پنج عامل اصلی مؤثر بر شکل‌گیری برند شخصی هستند. در تحقیقی دیگر، شاه‌حسینی، سجادی و رجبی (۱۴۰۱) با طرح این مسئله که ورزشکاران رشته‌های انفرادی در ایران برای جلب توجه عمومی و تبدیل شدن به برند با چالش‌های بیشتری نسبت به ورزش‌های تیمی مواجه هستند، عوامل مؤثر بر برندسازی شخصی در این رشته‌ها را بررسی کردند و نشان دادند که سه مقوله اصلی (عوامل محیطی، ویژگی‌های فردی ورزشکاران، ویژگی‌های عملکردی) و هشت مقوله فرعی (رسانه‌های جمعی، عوامل اجتماعی، عوامل مدیریتی، شرایط

¹ consistency

² Heriberta, Gaus, Paramma & Utami

³ elite

⁴ Hu, Siegfried, Cho & Cottingham

مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

اقتصادی، خصوصیات شخصیتی فرد، مسئولیت های اجتماعی، مهارت های اجتماعی) بر برندسازی شخصی مؤثر هستند.

جعفری، برقی مقدم، بشیری و نجف زاده (۱۴۰۱) با طرح این مسئله که تحقیق های کیفی بسیار محدودی در زمینه شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه برند شخصی ورزشکاران حرفه ای انجام شده است و در پاسخ به این سؤال که چه مؤلفه هایی در توسعه برند شخصی ورزشکاران حرفه ای نقش آفرین هستند، نشان دادند که نقش رسانه ها، دولت و فدراسیون ها، ارتباطات و تعاملات، جایگاه اجتماعی، تیم و رشته ورزشی، سبک زندگی های فردی و صلاحیت های حرفه ای عوامل مؤثر بر این زمینه هستند.

علاوه بر این، ویلیامز و پدرسون^۱ (۲۰۲۳) در پاسخ به این پرسش که آیا قرار دادن لوگوی ورزشکار در کنار لوگوی دیگری باعث تقویت یا تضعیف برند ورزشکار می شود، نشان دادند که ورزشکارانی که با برندهای مشهور به میدان می روند، می توانند به عنوان سفیران این برندها در نظر گرفته شوند و در عین حال باعث افزایش شناخت و شهرت برند خودشان شوند. همچنین هو و همکاران (۲۰۲۳) در مطالعه ای در پاسخ به این پرسش که انگیزه ورزشکاران نخبه دارای ناتوانی در برندسازی چیست؟ نشان دادند که انگیزه های برندسازی ورزشکاران تحت تأثیر فرصت های تجاری، بازاریابی و ورزشکار و مأموریت شخصی آنها بر انگیزه می شود. آنها از داستان سرایی، رسانه های اجتماعی و حمایت به عنوان راهبرد برای بازاریابی خود استفاده می کنند.

در تحقیقی دیگر هریس و برایسون^۲ (۲۰۲۳) با بررسی این مسئله که چگونه ورزشکاران با استفاده از رسانه های اجتماعی تصویر و برند خود را در دو دوره زمانی مختلف (۲۰۱۹ و ۲۰۲۰) ارائه می کنند و چگونه این راهبردها در طول زمان تغییر می یابد، نشان دادند که راهبردهای برندسازی و ارائه می توانند همزمان تغییر کنند. تنظیم راهبردهای برندسازی تحت تأثیر مخاطبان، راهبردهای سایر ورزشکاران و اعتبار برند مطابق با زندگی روزمره آنهاست. افزون بر این سئو، گنو، واگنر و بیکر^۳ (۲۰۲۳) در تحقیقی با مسئله بررسی ویژگی های منحصر به فرد ورزشکاران دانشجوی که آنها را به اینفلوئنسرهای مؤثر تبدیل می کند، با استفاده از رویکرد ترکیبی توضیحی متوالی (شامل روش های کمی و کیفی) نشان دادند که پردازش هویت ورزشی در رسانه های اجتماعی، اعتبار تأثیرگذاری را افزایش می دهد. همچنین این مطالعه نشان داد که هویت مشترک مدرسه عامل اصلی برای ایجاد ارتباط بین ورزشکار و مصرف کننده است. در نهایت، دوئل، سئو و کانکل^۴ (۲۰۲۲) در بررسی عواملی که بر تعامل کاربران (مانند لایک ها و نظرات) با محتوای

¹ Williams & Pedersen

² Harris & Brison

³ Su, YGuo, Wegner & Baker

⁴ Doyle, Su & Kunkel

ورزشکاران در اینستاگرام تأثیر می‌گذارند، نشان دادند که پست‌های حاوی عکس‌های با کیفیت، هم‌تیمی ورزشکار، زندگی شخصی، عملکرد ورزشی، قراردادهای صحه‌گذاری و فعالیت‌های خیریه ورزشکار، تأثیر مثبت و هشتگ‌ها تأثیر منفی بر میزان مشارکت مصرف‌کنندگان دارند.

تحقیق‌های مختلف در زمینه برندسازی شخصی ورزشکاران نشان داده‌اند که این فرآیند با چالش‌های متعددی روبروست که درک و مواجهه با آن‌ها می‌تواند به تقویت برند شخصی ورزشکاران کمک کند. برای مثال، کریم‌زاده و همکاران (۱۴۰۲) با بررسی موفقیت‌های بانوان ورزشکار ایرانی، به نبود مدل جامع برندسازی برای این ورزشکاران اشاره کردند که می‌تواند مانعی برای توسعه حرفه‌ای و اجتماعی آن‌ها باشد. اکبر (۱۴۰۲) نیز عوامل فردی مؤثر بر شکل‌گیری برند شخصی ورزشکاران حرفه‌ای بسکتبال را شناسایی کرد و نشان داد که عدم توجه به این عوامل می‌تواند منجر به ضعف در برندسازی شود. علاوه بر این، شاه‌حسینی و همکاران (۱۴۰۱) به چالش‌های ورزشکاران رشته‌های انفرادی در برندسازی اشاره کردند و بیان داشتند که عوامل محیطی و ویژگی‌های فردی و عملکردی نقش کلیدی در این فرآیند دارند. ویلیامز و پدرسون (۲۰۲۳) نیز نشان دادند که همکاری ورزشکاران با برندهای مشهور می‌تواند به تقویت برند شخصی آن‌ها کمک کند، اما باید دقت شود که این همکاری‌ها به تضعیف برند منجر نشود. هو و همکاران (۲۰۲۳) با تمرکز بر ورزشکاران نخبه‌دارای ناتوانی، به اهمیت استفاده از راهبردهای مناسب مانند داستان‌سرایی و رسانه‌های اجتماعی در برندسازی پرداختند. در نهایت، تحقیق‌های دیگر مانند هریس و برایسون (۲۰۲۳) و دوئل و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند که راهبردهای برندسازی باید به طور مداوم تنظیم شوند و محتوای اینستاگرام با کیفیت و مناسب، تأثیر مثبتی بر تعامل کاربران دارد، در حالی که استفاده نامناسب از هشتگ‌ها می‌تواند به کاهش مشارکت منجر شود.

همانطور که پیش‌تر اشاره شد بسیاری از ورزشکاران نمی‌توانند برندهای شخصی‌شان را توسعه دهند و از این راه درآمدزایی کنند (هو و همکاران، ۲۰۲۳). این مشکل در مورد ورزشکاران حرفه‌ای نیز صدق می‌کند، چرا که آن‌ها با چالش‌هایی مانند مصدومیت، افت عملکرد و پایان دوره ورزشی روبه‌رو هستند و این چالش‌ها باعث می‌شود این افراد نتوانند از برند شخصی‌شان کسب در آمد کنند (جعفری و همکاران، ۱۴۰۱). علاوه بر این، در بررسی‌های اخیر در زمینه برندسازی شخصی، مشخص شده است که بسیاری از تحقیقات پیشین نتوانسته‌اند به‌طور مناسب روابط پیچیده بین عوامل مؤثر بر برندسازی شخصی را به عنوان یک شبکه تحلیل کنند که این امر موجب نقص در تفسیر نتایج و تأثیر آن‌ها بر موفقیت برندسازی شده است. این در حالی است که برندسازی شخصی یک مسئله پیچیده چندبعدی است که متأثر از عوامل مختلفی است و تحلیل و توضیح ارتباطات بین این عوامل نیز خود پیچیده است. بنابراین لازم است مدلی ارائه شود که ضمن تعیین نقش هر یک از عوامل مؤثر در برندسازی شخصی، اهمیت آن‌ها را ساختار کلی مشخص کند و

مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

سرانجام به وضوح نشان دهد روابط بین اجزای درگیر به چه طریق است. برای این منظور مطالعه حاضر درصدد است با استفاده از رویکرد مدل ساختاری- تفسیری، عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی را ترسیم و توصیف کند. شناخت و تفسیر عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی در پایان این تحقیق این امکان را برای ورزشکاران تیم های ملی فراهم می کند که نتیجه اقدامات خود در راستای برندسازی شخصی را بهتر درک کنند، متوجه شوند در چه حالتی و با چه اقداماتی برند شخصی شان شکل می گیرد و رشد پیدا می کند. علاوه بر این، این مطالعه به ادبیات موجود در زمینه برندسازی شخصی ورزشکاران کمک می کند، چرا که این مطالعه نخستین کوششی است که قصد دارد عوامل مؤثر و تعیین کننده برندسازی ورزشکاران تیم های ملی را سطح بندی و در قالب یک مدل ساختاری تفسیری عرضه کند.

روش شناسی پژوهش

روش این تحقیق آمیخته (کیفی و کمی) بود. در بخش کیفی راهبرد تحقیق تحلیل مضمون و در بخش کمی از مدل سازی ساختاری تفسیری استفاده شده است که هر دو در پارادایم تفسیری قرار داشتند (حیبی و آفریدی، ۱۴۰۱). با استفاده از تحلیل مضمون عوامل تعیین کننده برندسازی شخصی ورزشکاران تیم های ملی شناسایی و با استفاده از مدل سازی ساختاری تفسیری روابط متقابل و قدرت نفوذ و وابستگی این عوامل تفسیر و سپس تحلیل شد. جامعه آماری این تحقیق شامل صاحب نظران (مشاوره برندسازی، مجری برندسازی، کارشناس برند سازی، استاد دانشگاه با تخصص بازاریابی ورزشی و برند) بود. در این مطالعه، صاحب نظر فردی بود که دارای دست کم مدرک تحصیلات تکمیلی و حداقل ۱۰ سال سابقه کار در حوزه برند و برندسازی شخصی بود، جزو مطلعان کلیدی حوزه برند و برندهای ورزشی به شمار می رفت، سابقه عضویت در انجمن برند ایران را داشت و حداقل در یکی از حوزه های مرتبط با برندسازی سابقه فعالیت داشت. ملاک انتخاب صاحب نظران در بخش کیفی، اشباع نظری بود و با روش نمونه گیری هدفمند و راهبرد گلوله برفی، ۱۹ نفر انتخاب شدند. سپس از افراد شناسایی شده در بخش کیفی برای تحلیل ساختاری- تفسیری در بخش کمی استفاده شد.

جدول ۱: ویژگی های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان

ردیف	جنسیت	سن	تحصیلات	سابقه کاری
۱	مرد	۶۲ سال	دکتری	۲۷ سال
۲	مرد	۵۸ سال	دکتری	۱۹ سال
۳	مرد	۵۳ سال	دکتری	۲۳ سال
۴	مرد	۶۳ سال	دانشجوی دکتری	۲۰ سال
۵	زن	۴۸ سال	دکتری	۱۷ سال

۶	مرد	۵۴ سال	کارشناسی ارشد	۳۱ سال
۷	مرد	۴۹ سال	دکتری	۱۹ سال
۸	مرد	۵۷ سال	کارشناسی ارشد	۱۹ سال
۹	مرد	۶۲ سال	دکتری	۲۲ سال
۱۰	مرد	۳۷ سال	کارشناسی ارشد	۲۸ سال
۱۱	زن	۵۲ سال	دکتری	۲۱ سال
۱۲	مرد	۵۸ سال	دکتری	۳۰ سال
۱۳	زن	۴۳ سال	کارشناسی ارشد	۱۵ سال
۱۴	مرد	۴۵ سال	کارشناسی ارشد	۱۷ سال
۱۵	مرد	۴۱ سال	کارشناسی ارشد	۱۶ سال
۱۶	زن	۴۵ سال	کارشناسی ارشد	۱۵ سال
۱۷	مرد	۵۸ سال	کارشناسی ارشد	۲۱ سال
۱۸	زن	۵۱ سال	کارشناسی ارشد	۱۶ سال
۱۹	زن	۳۸ سال	دانشجوی دکتری	۱۴ سال

ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. سؤالات مصاحبه براساس اهداف و سؤالات تحقیق تنظیم شد. سؤالات هم به صورت کلی و هم به صورت فرعی مطرح شدند. سؤالات فرعی در راستای سؤالات اصلی و برای دریافت اطلاعات بیشتر بود. برای مثال، در بخش سؤال اصلی یکی از سؤال‌های که مطرح شد این بود: برن‌دسازی شخصی ورزشکاران تیم‌های ملی تابع چه عواملی است؟ در بخش سؤالات فرعی نیز محتوای سؤال این بود: این عوامل چگونه در برن‌دسازی شخصی ورزشکاران تیم‌های ملی نقش دارند؟ در بخش کمی نیز از ماتریس مربع 13×13 استفاده شد. برای ارزیابی اعتبار و قابلیت اطمینان به نتایج در بخش کیفی اقدامات زیر انجام شد:

جدول ۲: اعتبار و قابلیت اطمینان به نتایج

روایی/ پایایی	راهبرد	روش
روایی	قابلیت باورپذیری (اعتبار)	تأیید فرایند تحقیق توسط ۳ استاد دانشگاه با تخصص جانبی بازاریابی ورزشی
	انتقال پذیری	استفاده از دو کدگذار جهت کدگذاری چند نمونه مصاحبه نظرات سه صاحب نظر که در تحقیق مشارکت نداشتند.
	تأیید پذیری	ثبت و ضبط تمامی مصاحبه ها
	مطالعه حساسی	در اختیار قرار دادن اطلاعات به ۳ نفر از شرکت کنندگان در تحقیق
پایایی	توافق درون موضوعی دو کدگذار	تحلیل دو مصاحبه توسط محقق و یک تحلیل گر دیگر و مشخص شدن کدهای مشابه و غیر مشابه و کسب درصد توافق ۹۱ درصد

اما برای ارزیابی روایی و پایایی ماتریس اقدامی صورت نگرفت، چرا که پرسشنامه ای که در مدل سازی ساختاری- تفسیری استفاده می شود یک ماتریس استاندارد است و با پرسشنامه های سنجش نگرش با طیف لیکرت تفاوت دارد. در نتیجه مفاهیمی مانند روایی و پایایی نیز در مورد این ماتریس مصداق ندارند (حبیبی و صنهم، ۱۴۰۱). با این حال ارائه یک مدل ساختاری- تفسیری شامل تعدادی مراحل به شرح زیر است که این فرآیند در شکل ۱ - مستخرج از مطالعات مرجع مدل سازی ساختاری- تفسیری- نشان داده شده است (اتری و همکاران^۱، ۲۰۱۳؛ المفتاح و همکاران^۲، ۲۰۱۸).

مرحله ۱: شناسایی عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی: به طور سنتی، متغیرها را می توان از طریق بررسی ادبیات تحقیق یا نظرخواهی از صاحب نظران و کارشناسان شناسایی کرد. در این مطالعه استخراج مفاهیم مرتبط با موضوع تحقیق با نظرخواهی از صاحب نظران و تحلیل مضمون انجام شد.

¹ Attri et al.

² Al-Muftah et al.

مرحله ۲: بررسی و تفسیر روابط زمینه‌ای (متنی): روابط متنی بین عوامل مورد بررسی قرار گرفت، مانند اینکه اگر عامل "جایگاه ورزشکار" بر "جامعه‌پذیری" تأثیر دارد، این رابطه باید ثبت شود. علاوه بر این تفسیری از رابطه نیز باید انجام شود که نشان دهد چگونه "رفتار ورزشکار" بر "کیفیت ورزشکار" تأثیر می‌گذارد.

مرحله ۳: ایجاد یک ماتریس خودتعاملی ساختاری (ماتریس دسترسی اولیه): با استفاده از چهار نماد (V, A, X, O) روابط علی بین متغیرها تعیین شد.

مرحله ۴: توسعه یک ماتریس دسترسی اولیه و ماتریس دسترسی نهایی: برای استخراج ماتریس دریافتی در هر سطر ماتریس خود تعاملی به جای علائم X و V از عدد یک و به جای علائم A و O از عدد صفر استفاده شد و در ماتریس دسترس‌پذیری نمایش داده شدند و ماتریس دسترسی نهایی ساخته شد.

مرحله ۵: تقسیم ماتریس دستیابی نهایی به سطوح مختلف: تسطیح ماتریس دسترسی نهایی به منظور قرار دادن عناصر در سطح عاقلانه توسط عوامل انجام شد.

مرحله ۶: تشکیل یک ماتریس متعارف: ماتریس متعارف از طریق گروه‌بندی عوامل موجود در همان سطح، در سراسر ستون‌ها و ردیف‌های ماتریس دسترسی نهایی ایجاد شد.

مرحله ۷: ترسیم نمودار مستقیم و حذف روابط اولیه: بر اساس روابط به دست آمده در ماتریس دسترسی‌پذیری، یک نمودار مستقیم رسم گردید و روابط اولیه حذف شدند.

مرحله ۸: چارچوب توسعه‌یافته در مرحله ۷ برای اطمینان از ناسازگاری مفهوم مورد بررسی قرار گرفت و در صورت نیاز اصلاحات لازم انجام شد.

مرحله ۹: تعیین متغیرهای کلیدی: متغیرهای کلیدی مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم‌های ملی براساس قدرت نفوذ و وابستگی به چهار گروه طبقه‌بندی شدند.

در نهایت جهت تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی از دستورالعمل کدگذاری براون و کلارک^۱ (۲۰۰۶) که دارای دو مرحله اصلی کدگذاری اولیه و کدگذاری متمرکز است، بهره‌گیری شد. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش مدل سازی معادلات ساختاری و برای انجام این تحلیل از نرم افزار ISM^۲ وارفیلد استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

در مرحله کدگذاری اولیه، ۵۷ مفهوم اولیه (نظر مهم / مفاهیمی که تکرار شده بودند) از داده‌ها شناسایی شدند. پس از آن در مرحله کدگذاری متمرکز، مفاهیم اولیه با همان ایده زیربنایی در یک دسته

^۱ Braun & Clarke

^۲ Warfield

مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

مفهومی (مقوله) ترکیب شدند و در نهایت ۱۳ مقوله به نام های توان مالی، جذابیت رسانه ای، پوشش ظاهری، جامعه پذیری، پایگاه اجتماعی، ویژگی های فردی، سبک زندگی، فعالیت های سیاسی، هویت ورزشی، اقدامات خیرخواهانه، جایگاه ورزشی، ویژگی های شخصیتی و تخصص ورزش پدیدار شد.

جدول ۳: عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

مقوله ها	مفاهیم	کد مصاحبه
توان مالی	وضعیت مناسب مالی قبل از قهرمانی	P2, P10, P15
	درآمد مناسب از ورزش	P2, P3, P12, P13
	ایجاد وضعیت مالی مناسب برای اطرافیان خود	P6, P11, P17
	ثروتمند بودن ورزشکار	P6, P15, P18
جذابیت رسانه ای	حضور در رسانه های جمعی	P7, P9, P12
	تعاملات با مجلات و نشریات ورزشی مکتوب	P4, P10, P19
	انعکاس ورزشکار از سوی سایت های ورزشی	P1, P4
	میزان توجه رسانه های دیداری و شنیداری محبوب	P11, P15
پوشش ظاهری	حضور در شبکه های اجتماعی	P1, P3
	تنوع در پوشش	P5, P11, P13
	ساده پوشی	P1, P7, P8, P9, P10
	توجه به مدگرایی	P5, P7, P10, P12, P14
جامعه پذیری	تمرکز بر استفاده از پوشاک رسمی	P2, P8
	مقبولیت در بین مردم	P1, P2, P4, P7
	مقبولیت در بین ورزشکاران	P8, P10
	مصاحبه های مناسب و بیان دیدگاه های منطقی در رسانه ها	P6, P15
پایگاه اجتماعی	پاسخ گویی به انتقادات وارده بر خود به صورت شفاف	P4, P11 P14, P19
	عذرخواهی از مردم بابت هر اشتباه با برقراری ارتباط با مردم	P2, P4, P11, P12
	تحصیلات و دانش	P7, P9, P10, P11, P15
	دوستان	P4, P6, P115, P17
	محل زندگی	P11, P14, P18

ویژگی‌های فردی	طبقه اجتماعی	P2, P4, P8, P9, P13
	خویشاوندان	P1, P10, P14, P19
	توانایی سخنوری	P4, P10
	سن	P4, P6, P9
	سخت کوشی	P2, P3, P12, P15
سبک زندگی	جنسیت	P3, P6, P12, P13, P18
	چهره شخص	P5, P12, P13
	ساده‌زیستی	P6, P15, P10, P12
فعالیت‌های سیاسی	تجمل‌گرایی	P7, P9, P12
	حضور فعال و مثبت در محافل سیاسی جریان ساز	P1, P2, P3, P9, P16
	مستقل عمل کردن از جریان‌های سیاسی	P4, P11, P13, P15
	بهره‌گیری از ورزش برای تقویت هویت ملی و خَلقِ «ما»ی ملی	P3, P4, P7
	تلاش برای هم‌گرایی ملی	P1, P3, P8, P16
هویت ورزشی	وفاداری به تیم ملی کشور	P2, P7, P15
	متکی بودن به الگوهای ایرانی و نماد جوانمردی	P1, P8, P9
	وفاداری به تیم‌های باشگاهی	P5, P12, P13, P16, P18
	حضور در محافل و مراسم خیریه	P2, P10
	سرپرستی و حمایت از خانواده‌های بی‌سرپرست	P12, P10, P11, P13, P14
اقدامات خیرخواهانه	کمک مالی به موسسات خیریه	P6, P13
	حمایت‌های مالی مستمر از بیماران مبتلا به بیماری‌های خاص	P11, P16
	ساخت مراکز درمانی و آموزشی در کشور	P4, P11, P13, P15
جایگاه ورزشی	کسب مدال‌های جهانی و المپیکی	P3, P4, P7, P19
	حضور در لیگ‌های معتبر جهانی	P3, P6, P12, P13, P17
	کیفیت بالا در تیم ملی	P2, P3, P4, P7, P12, P14, P15, P17, P18

	کیفیت بالا در تیم باشگاهی	P12, P15
	حضور چندساله و بلندمدت در تیم ملی	P1, P3, P8
	خداحافظی از تیم ملی در اوج آمادگی	P12
	تواضع و فروتنی	P2, P7, P16
ویژگی های شخصیتی	کاریزماتیک بودن	P1, P8, P9, P10, P11, P17, P18
	ثبات در رفتار و کردار	P2, P10, P10, P17
	صادق بودن	P14, P18
	روحیه جوانمردی	P5, P12, P13, P15
	دانش ورزشی	P2, P4, P11
تخصص ورزشی	سبک رقابتی	P5, P11, P14, P15, P16
	داشتن مهارت های ورزشی منحصر به فرد	P1, P3, P7, P10, P13, P15, P17
	توانایی جسمانی	P12, P18

پس از شناسایی عوامل مؤثر بر برندسازی شخصی ورزشکاران تیم های ملی، همبستگی بین هر دو عامل *i* و *j* مورد بررسی قرار گرفت. برای ارزیابی همبستگی بین عوامل تعیین کننده از چهار نماد *O*، *X*، *A*، *V* استفاده شد:

$V =$ اگر عامل *i* بر عامل *j* تأثیر بگذارد.

$A =$ اگر عامل *i* تحت تأثیر عامل *j* باشد.

$X =$ اگر عامل *i* و *j* بر یکدیگر تأثیر بگذارند.

$O =$ اگر عامل *i* و *j* روی یکدیگر تأثیر نداشته باشند.

جدول ۴، ماتریس خودتعاملی ساختاری را نشان می دهد. بر مبنای این جدول می توان مشاهده کرد که عامل «توان مالی (*S1*)» را می توان با عامل «جایگاه ورزشی (*S11*)» افزایش داد. بنابراین، ارتباط این عوامل با «*A*» برای ورودی (۱، ۱۱) در ماتریس خودتعاملی ساختاری نشان داده می شود. در حالی که عامل «توان مالی (*S1*)» به افزایش عامل «پوشش ظاهری (*S3*)» کمک می کند. بنابراین، ارتباط «*V*» برای ورودی (۱، ۳) در ماتریس خودتعاملی ساختاری نشان داده می شود:

جدول ۴: ماتریس خودتعاملی ساختاری

عامل	معرف	S ₂	S ₃	S ₄	S ₅	S ₆	S ₇	S ₈	S ₉	S ₁₀	S ₁₁	S ₁₂	S ₁₃
توان مالی	S ₁	O	V	O	X	X	V	V	A	X	A	X	A
جذابیت رسانه‌ای	S ₂			O	A	O	O	O	O	O	O	O	O
پوشش ظاهری	S ₃			V	A	A	X	X	O	A	O	A	O
جامعه‌پذیری	S ₄				O	O	A	A	O	O	O	O	O
پایگاه اجتماعی	S ₅				X	V	V	A	X	A	X	A	A
ویژگی‌های فردی	S ₆				V	V	A	X	A	X	A	X	A
سبک زندگی	S ₇						X	O	A	O	A	O	O
فعالیت‌های سیاسی	S ₈							O	A	O	A	O	O
هویت ورزشی	S ₉								V	X	V	X	X
اقدامات خیرخواهانه	S ₁₀									A	X	A	A
جایگاه ورزشی	S ₁₁										V	X	X
ویژگی‌های شخصیتی	S ₁₂												A
تخصص ورزشی	S ₁₃												

هنگامی که ماتریس خودتعاملی ساختاری به دست آمد، نماد (V, A, X, O) به یک ماتریس دو به دو (یعنی $1s$ و $0s$) تبدیل شدند که به آن «ماتریس دسترسی اولیه» می‌گویند. قوانین انتقال نمادها به ارقام باینری به شرح زیر بود:

اگر ورودی (i, j) در ماتریس خودتعاملی ساختاری V باشد، ورودی (i, j) در ماتریس دسترسی ۱ و ورودی (j, i) صفر خواهد بود.

اگر ورودی (i, j) در ماتریس خودتعاملی ساختاری A باشد، ورودی (i, j) در ماتریس دسترسی صفر و ورودی (j, i) ۱ خواهد بود.

مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

اگر ورودی (i, j) در ماتریس خودتعاملی ساختاری X باشد، ورودی (i, j) در ماتریس دسترسی ۱ و ورودی (j, i) ۱ خواهد بود.

اگر ورودی (i, j) در ماتریس خودتعاملی ساختاری O باشد، ورودی (i, j) در ماتریس دسترسی صفر و ورودی (j, i) صفر خواهد بود.

براساس قوانین فوق، نمادهای رابطه برای همه عوامل در ماتریس خود تعاملی ساختاری به طور کامل اعداد باینری ۰ و ۱ را همانطور که در جدول ۵ نشان داده شده است، تغییر دادند:

جدول ۵: ماتریس دسترسی اولیه

عامل	S ₁	S ₂	S ₃	S ₄	S ₅	S ₆	S ₇	S ₈	S ₉	S ₁₀	S ₁₁	S ₁₂	S ₁₃
S ₁	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰
S ₂	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
S ₃	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰
S ₄	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
S ₅	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰
3	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰
S ₇	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰
S ₈	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰
S ₉	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱
S ₁₀	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰
S ₁₁	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱
S ₁₂	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۰
S ₁₃	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱

در جدول ۶، ماتریس دستیابی نهایی با ترکیب انتقال‌پذیری محاسبه شد. انتقال‌پذیری به معنای رابطه متنی است که در آن اگر متغیر A با B و B با C ارتباط داشته باشد، A لزوماً با C ارتباط دارد. اندازه‌گیری انتقال‌پذیری با انجام تحلیل تکرار توان محاسبه شد:

جدول ۶: ماتریس دسترسی نهایی

عامل	S ₁	S ₂	S ₃	S ₄	S ₅	S ₆	S ₇	S ₈	S ₉	S ₁₀	S ₁₁	S ₁₂	S ₁₃	توان نفوذ
S ₁	۱	۱*	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱۰
S ₂	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱
S ₃	۰	۱*	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۵
S ₄	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲
S ₅	۱	۱*	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱۰
S ₆	۱	۱*	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱۰
S ₇	۰	۱*	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۵
S ₈	۰	۱*	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۵
S ₉	۱	۱*	۱*	۱*	۱	۱	۱*	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
S ₁₀	۱	۱*	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱۰
S ₁₁	۱	۱*	۱*	۱*	۱	۱	۱*	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
S ₁₂	۱	۱*	۱	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۱	۱۰
S ₁₃	۱	۱*	۱*	۱*	۱	۱	۱*	۱*	۱	۱	۱	۱	۱	۱۳
توان وابستگی	۸	۱۳	۱۱	۱۲	۸	۸	۱۱	۱۱	۳	۸	۳	۸	۳	

مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

در ماتریس دسترسی، هر عامل دارای یک مجموعه وابستگی و یک مجموعه نفوذ است. در ادامه برای یافتن سطح هر عامل سطح بندی انجام می شود و سپس ماتریس مخروطی تولید می شود. اشتراک بین عوامل برحسب دستیابی^۱ (اثرگذاری یا خروجی) و پیش نیاز^۲ (اثرپذیری یا ورودی ها) تعیین شد. اولین متغیری که اشتراک دو مجموعه برابر با مجموعه قابل دستیابی باشد، سطح اول خواهد بود. بنابراین عناصر سطح اول بیشترین تاثیرپذیری را در مدل خواهند داشت.

جدول ۷: تقسیم ماتریس دسترسی نهایی به سطوح مختلف

عامل	دستیابی (Ri)	پیش نیاز (Ai)	اشتراک (Ci)	سطح
S ₁	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۵، ۱	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۴
S ₂	۲	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱	۲	۱
S ₃	۸، ۷، ۳	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۳، ۱	۸، ۷، ۳	۳
S ₄	۴	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۱	۴	۲
S ₅	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۵، ۱	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۴
S ₆	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۵، ۱	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۴
S ₇	۸، ۷، ۳	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۳، ۱	۸، ۷، ۳	۳
S ₈	۸، ۷، ۳	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۳، ۱	۸، ۷، ۳	۳
S ₉	۱۳، ۱۱، ۹	۱۳، ۱۱، ۹	۱۳، ۱۱، ۹	۵
S ₁₀	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۵، ۱	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۴
S ₁₁	۱۳، ۱۱، ۹	۱۳، ۱۱، ۹	۱۳، ۱۱، ۹	۵
S ₁₂	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۵، ۱	۱۲، ۱۰، ۶، ۵، ۱	۴
S ₁₃	۱۳، ۱۱، ۹	۱۳، ۱۱، ۹	۱۳، ۱۱، ۹	۵

¹ Reachability

² antecedents

از ماتریس متعارف یا استاندارد (جدول ۷) برای توسعه نمودار نهایی و مدل ساختاری استفاده شد. از طریق گروه بندی همه عوامل موجود در یک سطح، در سراسر ستون‌ها و ردیف‌های ماتریس دسترسی نهایی ایجاد شد. به عنوان مثال، عوامل (پوشش ظاهری)، (سبک زندگی) و (فعالیت‌های سیاسی) در سطح ۳ مشاهده می‌گردند، در حالی که (تخصص ورزشی)، (جایگاه ورزشی) و (هویت ورزشی) در سطح پنجم قابل مشاهده هستند. در ادامه همه عوامل براساس دسته بندی سطح آنها مرتب می‌شوند.

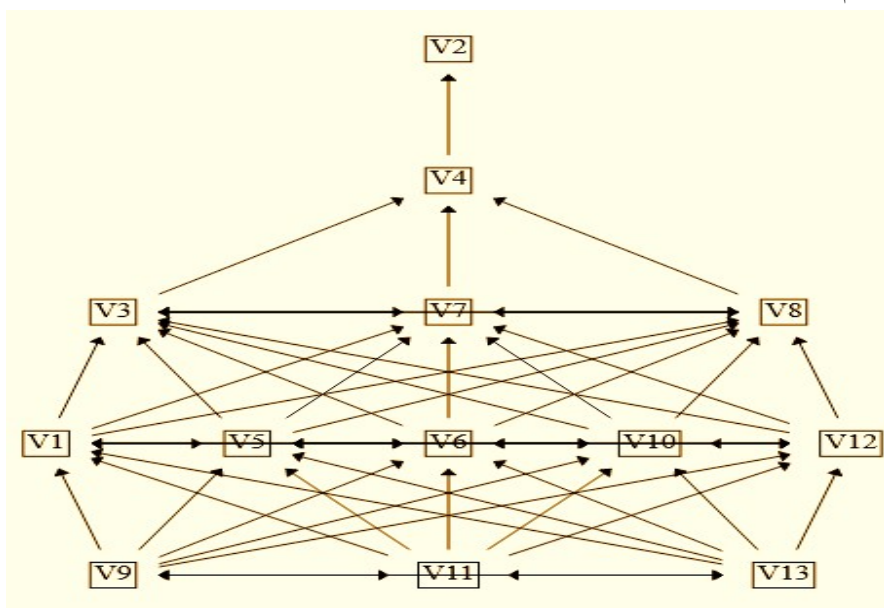
جدول ۸: ماتریس دسترسی استاندارد

عامل	S10	S1	S8	S2	S4	S7	S9	S11	S5	S6	S3	S12	S13
S2	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
S4	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
S3	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
S7	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
S8	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
S1	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰
S5	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰
S6	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰
S10	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰
S12	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰
S9	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
S11	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
S13	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱

مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

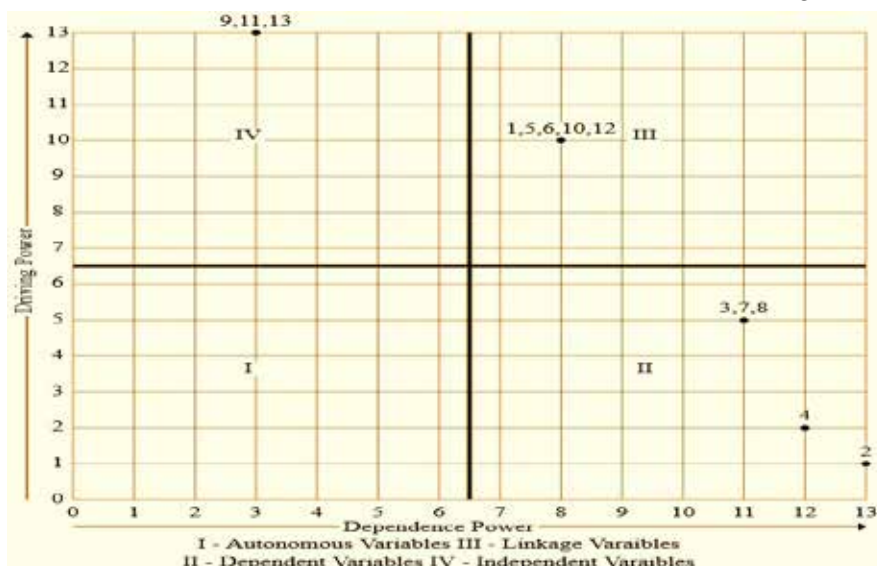
در ادامه مدل نهایی مبتنی بر مدل سازی ساختاری تفسیری از عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی برحسب ماتریس استاندارد (جدول ۸) و ماتریس دسترسی نهایی (جدول ۶) ترسیم شد. بر اساس ماتریس استاندارد، یک نمودار جهت دار شامل گره ها و پیوندهای انتقالی تولید گردید. فلش های بین گره ها جهت تاثیر را نشان می دهند. اگر عامل i بر j تأثیر بگذارد، یک فلش از i به j رسم شده است. به عنوان مثال، عامل «جامعه پذیری (S_4)» بر عامل «جذابیت رسانه ای (S_2)» تأثیر می گذارد. بنابراین یک فلش از S_4 به S_2 وجود دارد. عوامل سطح بالا در بالای نمودار و عوامل سطوح پایین در موقعیت های پایین تر قرار می گیرند. در نهایت، نمودار با حذف پیوندهای غیرمستقیم همانطور که در شکل ۱ نشان داده شده است، ترسیم گردید:

شکل ۱: مدل سازی ساختاری تفسیری برای عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

شکل ۲ نشان می دهد که عوامل در مدل سلسله مراتبی به پنج سطح تقسیم می شوند. «جذابیت رسانه ای S_2 » در بالاترین سطح قرار دارد که به طور مستقیم از «جامعه پذیری S_4 » تأثیر می پذیرد. متغیرهای سطح سوم عبارتند از: «پوشش ظاهری»، «سبک زندگی»، و «فعالیت های سیاسی». در سطح چهارم نیز متغیرهای «ویژگی های شخصیتی»، «توان مالی»، «جایگاه اجتماعی»، «ویژگی های فردی» و «اقدامات خیرخواهانه» قرار داشتند. سرانجام مشخص شد در پایین ترین سطح «تخصص ورزشی»، «جایگاه ورزشی» و «هویت ورزشی» قرار دارند.

سرانجام برای تعیین متغیرهای کلیدی، از تجزیه و تحلیل میک مک^۱ که توسط دوپرین و گودت^۲ (۱۹۷۳) ایجاد شده است، استفاده گردید. میک مک یک ابزار تجزیه و تحلیل نظام‌مند برای طبقه‌بندی عوامل براساس روابط پنهان و غیرمستقیم و همچنین ارزیابی میزان اثرگذاری آنها بر یکدیگر است (هو، چيو و ين^۳، ۲۰۰۹). ماندال و دشموک^۴ (۱۹۹۴) معتقدند که هدف اولیه تحلیل میک مک تجزیه و تحلیل قدرت نفوذ و وابستگی هر عامل است. «قدرت نفوذ» به میزان تأثیری که یک عامل بر دیگری دارد، اشاره دارد و «وابستگی» به میزان تأثیرپذیری یک عامل از عوامل دیگر تعریف می‌شود. بر اساس قدرت نفوذ و وابستگی، می‌توان یک نمودار دوبعدی وابستگی به نفوذ ایجاد کرد که محور افقی میزان وابستگی و محور عمودی نشان‌دهنده وسعت نفوذ است (لی و کینگ^۵، ۲۰۱۰). با استفاده از تحلیل میک مک، عوامل را می‌توان به چهار خوشه طبقه‌بندی کرد: (۱) خوشه خودمختار که شامل عواملی است که قدرت نفوذ و وابستگی ضعیف دارند. (۲) خوشه وابسته که قدرت نفوذ آن کم اما قدرت وابستگی اش زیاد است. (۳) خوشه مستقل، متشکل از عواملی که قدرت نفوذ قوی و وابستگی ضعیف دارند و (۴) خوشه پیوندی که شامل عواملی است که قدرت نفوذ و وابستگی قوی دارند.

شکل ۲: نتایج تحلیل میک مک

¹ Matrice d'Impacts Croisés Multiplication Appliquée à un Classement (MICMAC)

² Duperrin & Godet

³ Hu, Chiu & Yen

⁴ Mandal & Deshmukh

⁵ Lee & King

با استفاده از تجزیه و تحلیل میک مک، ۱۳ عامل تعیین کننده برندسازی ورزشکاران تیم های ملی را می توان با توجه به قدرت نفوذ و وابستگی آنها به سه خوشه طبقه بندی کرد (شکل ۲). نمودار وابستگی به نفوذ نشان می دهد که هیچ عاملی در خوشه خودمختار وجود ندارد؛ به این معنی که هیچ عاملی کاملاً از سیستم جدا نیست، زیرا همه عوامل قدرت نفوذ و هم وابستگی مناسبی دارند. خوشه دوم، عوامل وابسته شامل «جذابیت رسانه ای»، «جامعه پذیری»، «پوشش ظاهری»، «سبک زندگی» و «فعالیت های سیاسی» است. این عوامل دارای قدرت وابستگی قوی و قدرت نفوذ ضعیف هستند و در سطوح بالای سلسله مراتب مدل ساختاری تفسیری قرار دارند. به دلیل وابستگی شدید آنها، سایر عوامل برای پیشبرد عوامل وابسته در دستیابی به هدف سیستم مورد نیاز هستند. همچنین مشخص شد عامل های "ویژگی های شخصیتی"، "توان مالی"، "جایگاه اجتماعی"، "ویژگی های فردی" و "اقدامات خیرخواهانه" در خوشه پیوند قرار دارند. در نهایت مشخص شد در خوشه مستقل عوامل "تخصص ورزشی"، "جایگاه ورزشی" و "هویت ورزشی" قرار دارند. گفتنی است این عوامل دارای قدرت نفوذ قوی و قدرت وابستگی ضعیفی هستند که نشان می دهد بر سایر عوامل در خوشه وابسته تأثیر زیادی دارند. به طور کلی، این عوامل را می توان به عنوان محور تنظیم راهبرد برای ورزشکارانی که قصد ساخت برند شخصی دارند، در نظر گرفت.

بحث و نتیجه گیری

هدف این مطالعه، ارائه مدل ساختاری- تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی بود. مدل ارائه شده در این مطالعه نشان داد که عوامل متعددی در برندسازی ورزشکاران تیم های ملی تأثیرگذار هستند و این عوامل به پنج سطح دسته بندی شده اند. این دسته بندی نه تنها نشان دهنده تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم این عوامل بر یکدیگر است، بلکه به درک عمیق تری از نحوه تعامل این عوامل در فرآیند برندسازی کمک می کند. در ادامه، هر یک از این عوامل به طور جداگانه مورد بررسی قرار می گیرند و با توجه به نتایج مطالعات قبلی، جایگاه آنها در مدل سلسله مراتبی تحلیل می شود. جذابیت رسانه ای به عنوان بالاترین سطح در مدل سلسله مراتبی قرار دارد. این یافته نشان دهنده اهمیت بالای این عامل در برندسازی ورزشکاران تیم های ملی است. رسانه ها نقش بسیار مهمی در شکل گیری و تقویت برند شخصی ورزشکاران ایفا می کنند. نتایج این مطالعه با یافته های کریم زاده و همکاران (۱۴۰۲) و همچنین تحقیق های بین المللی مانند هریس و برایسون (۲۰۲۳) که تأکید بر اهمیت رسانه های اجتماعی و جذابیت رسانه ای در برندسازی دارند، همخوانی دارد. دلایل اهمیت جذابیت رسانه ای این است که رسانه ها به عنوان پل ارتباطی بین ورزشکاران و مخاطبان عمل می کنند. جذابیت رسانه ای می تواند شامل توانایی ورزشکاران در جلب توجه رسانه ها از طریق حضور در برنامه های تلویزیونی، استفاده از رسانه های اجتماعی و ارائه محتوای جذاب باشد. این توانایی ها می تواند به دیده شدن بیشتر و در نهایت به تقویت برند شخصی ورزشکار منجر

شود (هو و همکاران، ۲۰۲۳). رسانه‌ها با پوشش اخبار و رویدادهای مرتبط با ورزشکاران، به‌طور غیرمستقیم به ساخت و تقویت برند شخصی آن‌ها کمک می‌کنند. برای مثال، ورزشکارانی که در رسانه‌ها به‌عنوان شخصیت‌های محبوب و تأثیرگذار معرفی می‌شوند، احتمال بیشتری برای جذب حامیان مالی و افزایش ارزش برند شخصی خود دارند (جعفری و همکاران، ۱۴۰۱). از سوی دیگر، جذابیت رسانه‌ای تحت تأثیر عوامل دیگری مانند جامعه‌پذیری، پوشش ظاهری، و سبک زندگی قرار دارد. این عوامل می‌توانند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم بر جذابیت رسانه‌ای ورزشکاران تأثیر بگذارند. برای مثال، یک ورزشکار با پوشش ظاهری مناسب و سبک زندگی مورد پسند جامعه، احتمال بیشتری برای جلب توجه رسانه‌ها دارد (اکبر، ۱۴۰۲).

جامعه‌پذیری به عنوان سطح دوم مدل سلسله‌مراتبی در این تحقیق قرار گرفت. جامعه‌پذیری به میزان مقبولیت و توجهی اشاره دارد که ورزشکاران در جامعه و در میان مخاطبان خود دارند. این عامل نیز مانند جذابیت رسانه‌ای، نقش مهمی در برندسازی ورزشکاران ایفا می‌کند. نتایج نشان داد جامعه‌پذیری به‌طور مستقیم بر جذابیت رسانه‌ای تأثیر می‌گذارد. ورزشکارانی که در جامعه پذیرفته‌شده و محبوب هستند، احتمال بیشتری دارند که مورد توجه رسانه‌ها قرار گیرند. برای مثال، ورزشکارانی که به‌طور مثبت در جامعه شناخته می‌شوند و با مخاطبان خود ارتباط خوبی برقرار می‌کنند، به‌طور طبیعی جذابیت بیشتری برای رسانه‌ها دارند (جعفری و همکاران، ۱۴۰۱). در این راستا، رفتارهای عمومی ورزشکاران، مصاحبه‌ها و پاسخ به انتقادات از عواملی هستند که می‌توانند به تقویت جامعه‌پذیری کمک کنند. این یافته با نتایج مطالعات اکبر (۱۴۰۲) که نشان‌دهنده اهمیت رفتار و شخصیت در برندسازی است، همخوانی دارد. سبک زندگی و فعالیت‌های غیرورزشی مانند فعالیت‌های سیاسی نیز می‌توانند بر جامعه‌پذیری ورزشکاران تأثیر بگذارند. برای مثال، ورزشکارانی که سبک زندگی سالم و متعادل دارند و در فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی مشارکت می‌کنند، احتمال بیشتری دارند که در جامعه پذیرفته‌شده و محبوب باشند (شاه‌حسینی و همکاران، ۱۴۰۱).

پوشش ظاهری، سبک زندگی و فعالیت‌های غیرورزشی در سطح سوم مدل سلسله‌مراتبی قرار دارند و به‌طور مستقیم بر جامعه‌پذیری و در نهایت بر جذابیت رسانه‌ای تأثیر می‌گذارند. پوشش ظاهری، سبک زندگی و فعالیت‌های غیرورزشی - از جمله فعالیت‌های سیاسی - عواملی هستند که به‌طور مستقیم بر نحوه درک و پذیرش ورزشکاران در جامعه تأثیر می‌گذارند. دلایل اهمیت پوشش ظاهری، سبک زندگی و فعالیت‌های غیرورزشی به این دلیل است که پوشش ظاهری یکی از ابزارهای مهم برندسازی است. ورزشکارانی که از نظر ظاهری جذاب و متمایز هستند، احتمال بیشتری برای جذب مخاطبان و رسانه‌ها دارند. این یافته با مطالعات پیشین که به اهمیت پوشش ظاهری در برندسازی اشاره دارند، همخوانی دارد (اکبر، ۱۴۰۲). سبک زندگی نیز نقش مهمی در برندسازی ورزشکاران دارد. ورزشکارانی که سبک زندگی

مدل ساختاری تفسیری عوامل مؤثر بر برندسازی ورزشکاران تیم های ملی

سالم و متعادل دارند، احتمال بیشتری برای جلب توجه و احترام جامعه دارند. این امر می تواند به تقویت برند شخصی آن ها کمک کند (شاه حسینی و همکاران، ۱۴۰۱). فعالیت های غیرورزشی مانند فعالیت های سیاسی نیز می توانند بر برند شخصی ورزشکاران تأثیر بگذارند. برای مثال، ورزشکارانی که در فعالیت های اجتماعی و سیاسی مشارکت می کنند و نظرات مثبت و منطقی ارائه می دهند، احتمال بیشتری برای جذب توجه و حمایت جامعه دارند (جعفری و همکاران، ۱۴۰۱). ویژگی های شخصیتی، توان مالی، جایگاه اجتماعی و اقدامات خیرخواهانه در سطح چهارم مدل سلسله مراتبی قرار دارند و به طور غیرمستقیم بر عوامل سطح سوم تأثیر می گذارند. ویژگی های شخصیتی، توان مالی، جایگاه اجتماعی و اقدامات خیرخواهانه به عنوان عوامل پایه ای برندسازی ورزشکاران محسوب می شوند. دلایل اهمیت ویژگی های شخصیتی، توان مالی، جایگاه اجتماعی و اقدامات خیرخواهانه این است که ویژگی های شخصیتی مانند اعتماد به نفس، صداقت، و توانایی های ارتباطی از جمله عواملی هستند که به طور مستقیم بر نحوه درک ورزشکاران در جامعه تأثیر می گذارند. این یافته با مطالعات اکبر (۱۴۰۲) که به اهمیت شخصیت در برندسازی اشاره دارند، همخوانی دارد. توان مالی ورزشکاران می تواند به تقویت برند شخصی آن ها کمک کند. ورزشکارانی که توان مالی مناسبی دارند، می توانند سرمایه گذاری های بیشتری در زمینه برندسازی شخصی انجام دهند و از این راه به تقویت برند خود کمک کنند. این یافته با مطالعات جعفری و همکاران (۱۴۰۱) همخوانی دارد که به نقش توان مالی در برندسازی اشاره دارند. جایگاه اجتماعی و اقدامات خیرخواهانه نیز نقش مهمی در برندسازی ورزشکاران دارند. ورزشکارانی که در جامعه به عنوان افراد محترم و تأثیرگذار شناخته می شوند و در فعالیت های خیرخواهانه مشارکت می کنند، احتمال بیشتری برای جذب توجه و حمایت مخاطبان دارند (شاه حسینی و همکاران، ۱۴۰۱). تخصص ورزشی، جایگاه ورزشی و هویت ورزشی در پایین ترین سطح مدل سلسله مراتبی قرار دارند و به عنوان بنیاد و پایه برندسازی ورزشکاران محسوب می شوند. تخصص ورزشی، جایگاه ورزشی و هویت ورزشی عواملی هستند که به طور مستقیم بر سایر عوامل تأثیر می گذارند و بدون آن ها، برندسازی موفق ورزشکاران دشوار خواهد بود. دلایل اهمیت تخصص ورزشی، جایگاه ورزشی و هویت ورزشی این است که تخصص ورزشی یکی از مهم ترین عوامل در برندسازی ورزشکاران است. ورزشکارانی که در رشته ورزشی خود تخصص بالایی دارند و به عنوان متخصصان برجسته شناخته می شوند، احتمال بیشتری برای جذب مخاطبان و حمایت های مالی دارند. این یافته با مطالعات پیشین که به اهمیت تخصص در برندسازی اشاره دارند، همخوانی دارد (هو و همکاران، ۲۰۲۳). جایگاه ورزشی و هویت ورزشی نیز از جمله عواملی هستند که به طور مستقیم بر سایر عوامل برندسازی تأثیر می گذارند. ورزشکارانی که جایگاه مناسبی در ورزش دارند و هویت ورزشی قوی دارند، امکان بیشتری برای موفقیت در برندسازی دارند (ویلیامز و پدرسون، ۲۰۲۳).

یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که جذابیت رسانه‌ای و جامعه‌پذیری دو عامل اصلی هستند که می‌توانند برندسازی شخصی ورزشکاران تیم‌های ملی را پیش‌بینی کنند. برای دستیابی به جذابیت رسانه‌ای و جامعه‌پذیری که به طور مستقیم در تبیین برندسازی شخصی نقش دارند، به ورزشکاران تیم‌های ملی پیشنهاد می‌شود که بر پوشش ظاهری مناسب و سبک زندگی مورد پسند جامعه تمرکز کنند، نسبت به تحولات جامعه جهت‌گیری‌های مثبت و مناسبی داشته باشند؛ اقدامات خیرخواهانه انجام دهند و ویژگی‌های فردی و شخصیتی خود را تقویت کنند و در نهایت تخصص ورزشی، جایگاه ورزشی و هویت ورزشی خود را ارتقا دهند. این تحقیق با محدودیت‌هایی همراه بود که لازم است در تعمیم نتایج مورد توجه قرار گیرد. از جمله محدودیت‌ها، تعداد نمونه محدود (۱۹ نفر) بود که ممکن است نتایج به دست‌آمده بازتاب‌دهنده نظرات ورزشکاران نباشد. پیشنهاد می‌شود که تحقیقات آتی با استفاده از مطالعات پیمایشی و نظرسنجی‌های گسترده‌تر از ورزشکاران انجام شود و مدل ارائه شده با روش‌های دیگر مانند تحلیل سلسله‌مراتبی یا دیمیتل فازی ارزیابی گردد.

منابع

- اکبری، حکیمه. (۱۴۰۲). «شناسایی عوامل فردی مؤثر بر شکل‌گیری برند شخصی بازیکنان لیگ برتر بسکتبال». مدیریت و کارآفرینی در ورزش». پذیرفته شده انتشار آنلاین از تاریخ ۴ مرداد ۱۴۰۲.
- جعفری، حامد؛ برقی مقدم، جعفر؛ بشیری، مهدی و نجف‌زاده، محمدرحیم. (۱۴۰۱). «شناسایی مؤلفه‌های نقش‌آفرین در توسعه برند شخصی ورزشکاران حرفه‌ای». مطالعات مدیریت ورزشی. دوره ۱۴، شماره ۷۲، صص ۱۴۷-۱۷۸.
- حبیبی، آرش و آفریدی، صنم. (۱۴۰۱). «تصمیم‌گیری چندشاخصه». تهران: انتشارات نارون.
- شاه‌حسینی، علی؛ سجادی، سید نصراله و رجبی، حسین. (۱۴۰۱). «شناسایی عوامل مؤثر بر برندسازی شخصی در ورزشکاران رشته‌های انفرادی». پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. دوره ۱۲، شماره ۲۲، صص ۱-۱۵.
- کریم‌زاده، عصمت؛ مستحقی‌زاد، مینا؛ کشتی‌دار، محمد و مروی اصفهانی، مهناز. (۱۴۰۲). «ارائه مدل برندسازی شخصی بانوان ورزشکار نخبه ایرانی». مطالعات مدیریت ورزشی. پذیرفته شده انتشار آنلاین از تاریخ ۱۸ مرداد ۱۴۰۲.
- Al-Muftah, H., Weerakkody, V., Rana, N. P., Sivarajah, U., & Irani, Z. (2018). "Factors influencing e-diplomacy implementation: Exploring causal relationships using interpretive structural modelling". Government Information Quarterly, 35(3), 502-514.
- Attri, R., Grover, S., Dev, N., & Kumar, D. (2013). "An ISM approach for modelling the enablers in the implementation of Total Productive Maintenance (TPM)". International Journal of System Assurance Engineering and Management, 4, 313-326.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). "Using thematic analysis in psychology". Qualitative research in psychology, 3(2), 77-101.
- Doyle, J. P., Su, Y., & Kunkel, T. (2022). "Athlete branding via social media: Examining the factors influencing consumer engagement on Instagram". European Sport Management Quarterly, 22(4), 506-526.
- Duperrin, J. C., & Godet, M. (1973). "Méthode de hiérarchisation des éléments d'un système: essai de prospective du système de l'énergie nucléaire dans son contexte sociétal". Doctoral dissertation, Centre national de l'entrepreneuriat. Paris, France.
- Forbes. (2022). Highest-paid athletes. <https://www.forbes.com/athletes/>
- Gandini, A. (2016). "Digital work: Self-branding and social capital in the freelance knowledge economy". Marketing theory, 16(1), 123-141.

- Harris, H. A., & Brison, N. T. (2023). **"A tale of two brands: Examining elite female athletes branding and self-presentation strategies over time"**. International Journal of Sport Communication, 16(1), 12-20.
- Heriberta, H., Gaus, N., Paramma, M. A., & Utami, N. (2024). **"Advancing women to leadership in academia: does personal branding matter?"** Qualitative Research Journal, 3, 1-16.
- Hu, H. Y., Chiu, S. I., & Yen, T. M. (2009). **"Modified IPA for order-winner criteria improvement: a MICMAC approach"**. Journal of Applied Sciences, 9(21), 3792-3803.
- Hu, T., Siegfried, N., Cho, M., & Cottingham, M. (2023). **"Elite athletes with disabilities marketability and branding strategies: professional agents' perspectives"**. European Sport Management Quarterly, 1-23.
- Kunkel, T., & Biscaia, R. (2020). **"Sport brands: Brand relationships and consumer behavior"**. Sport Marketing Quarterly, 29(1), 3-17.
- Kusuma, A. H. P., Sudirman, A., Purnomo, A., Aisyah, S., Sahir, S. H., Rumondang, A. & Simarmata, J. (2020). **"Brand Management: Esensi, Posisi dan Strategi"**. Yayasan Kita Menulis. 1(2), 1-15.
- Mandal, A., & Deshmukh, S. G. (1994). **"Vendor selection using interpretive structural modelling (ISM)"**. International journal of operations & production management, 14(6), 52-59.
- Manoli, A. E. (2022). **"Strategic brand management in and through sport"**. Journal of Strategic Marketing, 1-8.
- Moeletsi, D. T. M. (2019). **"Athlete-agent agency in the South African Sport Industry"**. [Unpublished doctoral dissertation]. University of Johannesburg.
- Mohammed, E., Steyn, R., & Mohammed, E. (2016). **"Personal branding: A systematic review of the research and design strategies used reported in journal articles relating to critical elements of personal branding"**. In *Proceedings of the International Conference on Business and Management Dynamics 2016: Sustainable economies in the information economy* (pp. 27-35).
- Mousa, M., Sagi, J., & Zeman, Z. (2021). **"Brand and firm value: evidence from arab emerging markets"**. Economics, 9(1), 1-5.
- Parmentier, M. A., Fischer, E., & Reuber, A. R. (2013). **"Positioning person brands in established organizational fields"**. Journal of the Academy of Marketing Science, 41, 373-387.
- Qi, Y., Chai, Y., & Jiang, Y. (2021). **"Threshold effect of government subsidy, corporate social responsibility and brand value using the data of China's top 500 most valuable brands"**. Plos one, 16(5), e0251927.
- Saberi Qomi, F., Momayez, A., & MohammadKazemi, R. (2024). **"Identifying Technological Factors Influencing Personal Branding in the Field of Consulting and Education (Case Study: Entrepreneurship Students University of Tehran)"**. The 2024 Association of Marketing Theory and Practice Proceedings, 9, 1-24.
- Scheidt, S., Gelhard, C., & Henseler, J. (2020). **"Old practice, but young research field: A systematic bibliographic review of personal branding"**. Frontiers in psychology, 11, 1809.
- Shepherd, I. D. (2005). **"From cattle and coke to Charlie: Meeting the challenge of self-marketing and personal branding"**. Journal of marketing management, 21(5-6), 589-606.
- Su, Y., Guo, X., Wegner, C., & Baker, T. (2023). **"The new wave of influencers: Examining college athlete identities and the role of homophily and parasocial relationships in leveraging name, image, and likeness"**. Journal of Sport Management, 37(5), 371-388.
- Tawami, T., Indrayani, L. M., Sobarna, C., Yuliawati, S., & Dilyard, J. (2022). **"Brand meaning and its social categories: A semiotic approach for future marketing"**. Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR), 9(5), 865-873.
- Wahid, N. A., Ling, T. C., & Chau Chi Kee, W. (2023). **"A Review on Personal Branding as Innovative Strategy for Global Recognition: 'I am Jackie Chan'"**. Global Business & Management Research, 15.
- Wider, S., von Wallpach, S., & Mühlbacher, H. (2018). **"Brand management: Unveiling the delusion of control"**. European Management Journal, 36(3), 301-305.
- Williams, A., & Pedersen, Z. P. (2023). **"Athlete apparel: the impact of team brand awareness and apparel brand awareness on athletes' brands, logos, and merchandise"**. Sport, Business and Management: An International Journal, 13(5), 582-600.

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

میثم رحیمی‌زاده^۱

شفق ابوالقاسمی آتانی^۲

[10.22034/ssvs.2024.3376.3467](https://doi.org/10.22034/ssvs.2024.3376.3467)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۱۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۸/۰۹

این تحقیق با هدف تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران) از دو بخش کیفی و کمی بهره برده است. بخش کیفی تحقیق از روش گراند تئوری با رهیافت گلنر استفاده کرده و به بررسی نظرات و تجربیات صاحب‌نظران، نخبگان و خبرگان ورزش قهرمانی پرداخته است. جامعه آماری تحقیق شامل اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، رؤسای فدراسیون‌های ورزشی، مدیران وزارت ورزش و دیگر کارشناسان مرتبط بود. برای جمع‌آوری داده‌ها از روش‌های نمونه‌گیری نظری و گلوله برفی استفاده شد. نمونه‌گیری تا رسیدن به مرحله اشباع نظری و دستیابی به تکرار اطلاعات ادامه یافت و در نهایت با انجام ۱۵ مصاحبه، داده‌های مورد نیاز برای تحلیل نظریه مبنایی گردآوری شد. در بخش کمی تحقیق، از روش‌های آماری همبستگی و معادلات ساختاری و روش ریاضی دیمتیل برای تحلیل داده‌های گردآوری شده استفاده گردید. روایی پرسش‌نامه با استفاده از روایی صوری تأیید شد و اعتبار آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج نشان‌دهنده اعتبار بالای پرسش‌نامه‌ها با مقادیر آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ در تمامی مقولات بود.

تحلیل داده‌ها نشان داد که عوامل مدیریت ورهبری، منابع انسانی، منابع مالی در بعد ورودی، اعزام به مسابقات، توسعه ملی و فعالیت‌های استعدادیابی در بعد فرآیندها و در نهایت توسعه رشته، موفقیت بین‌المللی و مدال‌آوری در بعد خروجی نقش مهمی در انگیزه و عملکرد ورزشکاران ایفا می‌کنند که در واقع بیشترین تأثیر را بر طراحی نظام جامع ارزیابی عملکرد خواهند داشت. نتایج تحقیق می‌تواند به سیاست‌گذاران و مدیران ورزش در استان تهران جهت طراحی نظام ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در تدوین برنامه‌های توسعه ورزش قهرمانی یاری رساند.

واژگان کلیدی: مدل، هیئت‌های ورزشی، ارزیابی عملکرد و دیمتیل.

^۱ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Meysam.rahimizadeh@gmail.com

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران

مقدمه

انسان در همه دوران گذشته با چالشی به نام «محدودیت منابع و امکانات» روبه رو بوده و تلاش‌هایش همواره معطوف بر این بوده است که حداکثر نتیجه را با کمترین امکانات و ابزار موجود به دست آورد. نامحدود بودن خواسته‌ها و آرزوهای بشر، از یک طرف و محدود بودن توان، قدرت، امکانات، ابزار و ... موجب شده است تا اندیشه استفاده مؤثر از منابع، با زندگی انسان رابطه نزدیکی داشته باشد. علیمردانی و همکاران، ۲۰۲۰: ۴۹-۵۹). از طرف دیگر، بهبود در استفاده از منابع و امکانات موجود سازمان مستلزم دارا بودن دانش و آگاهی از چگونگی استفاده از این منابع و امکانات است. به همین دلیل بحث سنجش و ارزیابی کارآیی و بهره‌وری در همه سازمان‌ها از اهمیت زیادی برخوردار شده است. (دستگیری و همکاران، ۲۰۱۸: ۱۹-۲) امروزه سازمان‌های ورزشی نیز همانند دیگر سازمان‌ها به موضوع استفاده بهتر از منابع و امکانات خود توجه جدی نشان داده‌اند. سنجش و اندازه‌گیری جزو عناصر اصلی چرخه بهره‌وری است و به عنوان سیستم کنترلی برای دیگر ارکان چرخه مزبور عمل می‌کند (رضانیا و همکاران، ۱۳۹۲). استفاده از ابزارهای علمی سنجش کارایی و بهره‌وری می‌تواند ارائه‌کننده اطلاعات مفید برای مدیریت جهت تصمیم‌گیری به منظور بهبود شیوه‌های انجام فعالیت و به‌کارگیری منابع باشد. همچنین باید اذعان داشت که در شرایط کنونی فعالیت سازمان‌ها با دو ویژگی عمده منابع و امکانات محدود، نیازها و تقاضای نامحدود همراه است. بهره‌وری بالاتر و استفاده. کارا از امکانات موجود، عملاً از یک انتخاب فراتر رفته و به یک ضرورت تبدیل شده است (رمضانی‌نژاد، و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۹۱-۲۱۴). براساس این دیدگاه، سازمان‌های ورزشی به منظور پیشرفت و دستیابی به اهداف مورد نظرشان نیاز دارند تا درباره چگونگی استفاده از منابع کارآیی دانش و آگاهی لازم را کسب نمایند. در واقع ارتقای دانش و آگاهی به سازمان‌ها کمک می‌کند تا نقاط ضعف و قوت خود را بهتر بشناسند و برای بهبود عملکرد خود کوشش بیشتری انجام دهند (زارعی محمودآبادی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۲۱-۲۳۰). باتوجه به موارد مطرح‌شده باید این طور بیان کرد که نیاز سازمان‌ها به آگاهی از چگونگی فعالیت‌ها، نتایج فعالیت‌ها و خدمات منجر به شکل‌گیری مفهوم ارزیابی عملکرد شده است. ارزیابی عملکرد در واقع ارزیابی منظم نتایج و کارآیی خدمات یا برنامه‌ها می‌باشد و پژوهش‌های مختلفی که درباره ارزیابی عملکرد سازمان‌های مختلف انجام شده است با سه رویکرد به بررسی عملکرد سازمان‌ها پرداخته‌اند که مشتمل بر کارآیی، اثربخشی و بهره‌وری می‌باشد (کلانی و الهی، ۲۰۱۶: ۶۴-۱۴۷). میزان کارآیی، نسبت خروجی‌ها به ورودی‌ها را نشان می‌دهد، در حالی که میزان اثربخشی، مقایسه بین خروجی‌ها و انتظارات یا استانداردها می‌باشد. با این حال با وجود مشکلات موجود در تعیین و اندازه‌گیری پیامدها درباره بسیاری از خدمات عمومی، بسیاری از محققان ترجیح می‌دهند که به جای میزان اثربخشی، از میزان کارآیی استفاده کنند (گودرزی و حمیدی، ۲۰۲۲: ۱۱-۱۱۹). یکی از راه

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

هایی که سازمان های ورزشی به صورت سازمان یافته و با دقت قابل قبولی می توانند عملکرد، نقاط ضعف و نقاط قوت خود را مورد ارزیابی قرار دهند و وضعیت خود را در هر مورد تعیین نمایند، ارزیابی عملکرد در دوره های زمانی منظم می باشد. (چاپوشی و همکاران، ۲۰۲۴: ۲۷۴-۳۰۱).

امروزه به منظور ارزیابی کارایی و بهره وری واحدهای مختلف از مدل های ریاضی نیز استفاده می شود. این مدل ها، مجموعه ای از فعالیت های آموزشی، پژوهشی و خدمتاتی را به عنوان شاخص های ورودی و خروجی در نظر می گیرند و با توجه به میزان اهمیت و تاثیرگذاری هریک از شاخص ها در مجموعه عملکرد، نسبت مجموع موزون خروجی ها به مجموع موزون ورودی ها به عنوان میزان کارایی واحدهای تصمیم گیرنده مورد محاسبه قرار می گیرد (بهار و پارساجو، ۲۰۱۴: ۳۹-۴۷). براین اساس برای ارزیابی هم ورودی ها (رفتارها) و هم خروجی ها (نتایج) مهم هستند و باید مورد توجه قرار گیرند. تعریف بروم براچ^۱ این ویژگی را دارد. او معتقد است عملکرد هم به معنای رفتارها و هم به معنای نتایج است. رفتارها از فرد اجراکننده ناشی می شوند و عملکرد را از یک مفهوم انتزاعی و ذهنی به عمل تبدیل می کنند. رفتارها فقط ابزارهایی برای نتایج نیستند، بلکه به نوبه خود نتیجه به حساب می آیند (محصول تلاش فیزیکی و ذهنی که برای وظایف اعمال شده است) و می توان جدای از نتایج در مورد آن ها قضاوت کرد (سلطان حسینی و همکاران، ۲۰۱۹: ۲۵-۴۱) بر اساس پژوهش حاضر یکی از ارکان مهم ورزش کشور که برآیند عملکرد آن ها، عملکرد ورزش کشور را رقم می زند، هیئت های ورزشی کشور هستند. باتوجه به جایگاه و اهمیت هیئت های ورزشی و وظایف ارزشمند آنها یعنی توسعه و ترویج ورزش همگانی و قهرمانی در بین افراد و از طرفی وابستگی آنها به منابع مالی فدراسیون ها، هیئت های ورزشی استان تهران برای ارائه خدمات و اجرای برنامه های خود باید درمقابل عملکرد خود پاسخگو باشند. در این راستا ضرورت وجود یک سیستم ارزیابی جامع کارایی مناسب به چشم می خورد (معصومی و همکاران، ۲۰۱۲: ۵۷-۷۲).

در مجموع می توان گفت: فرآیند شفاف و منسجمی در نظام ارزیابی جامع کارایی هیئت های ورزشی استان به گونه ای که موجب رفع نواقص و کمبودها و ایجاد انگیزه و ارتقای عملکرد آنان شود، ملاحظه نمی شود. ضرورت این مهم در نهادهای ورزشی مانند هیئت های ورزشی که از یک سو با اقشار مختلف جامعه، افزایش رقابت های بین المللی و کاهش حمایت های مالی دولت روبه روست و از طرف دیگر، نیاز به پاسخگویی شفاف و صریح در مقابل جامعه و مراجع ذیربط وجود دارد، بیشتر احساس می شود. (نوروزیان و همکاران، ۲۰۲۳: ۸۱-۹۵). بنابراین به دلیل سنتی بودن شیوه ارزیابی هیئت ها و وجود ضعف ها و کاستی هایی از جمله فقدان مدل جامع و نظام مند ارزیابی عملکرد، نبود نگرش جامع و فراگیر، ناهمسویی نظام ارزیابی با اهداف و برنامه راهبردی، نبود معیارها و شاخص های جامع و به روز و دربرگیرنده تمام ابعاد

¹ Brombrach

سازمانی، نتیجه‌محور بودن و عدم امکان مقایسه و رتبه‌بندی صحیح هیئت‌ها ضرورت بازنگری و طراحی شاخص‌های ارزیابی عملکرد و طراحی مدلی جامع و ارائه ابزاری مناسب در این زمینه به چشم می‌خورد. کشاورز، ۲۰۱۶: ۶۷-۷۷). ارزیابی عملکرد سازمان‌ها و موسسات دارای فعالیت مشابه و بررسی نتایج حاصل از عملکرد آن‌ها در یک دوره معین، فرایندی مهم و راهبردی محسوب شده که ضمن تعیین جایگاه رقابتی سازمان، نقش قابل توجهی در امر بهبود مستمر و افزایش کیفیت و اثربخشی تصمیمات مدیریت سازمان‌ها دارد (ویسی و همکاران، ۲۰۱۲: ۳۷-۵۶). هیئت‌های ورزشی نیز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای توسعه ورزش‌های مختلف از این امر مستثنی نیستند. از آن‌جا که کارکرد بهینه هیئت‌های ورزشی، تأثیر به‌سزایی بر رشد و توسعه مجموعه ورزش کشور برجای می‌گذارد، ایجاد شرایط و بسترهای لازم در جهت ارتقای کیفی و کمی عملکرد هیئت‌های ورزشی در سایه فضای رقابتی سالم می‌تواند نقش قابل توجهی در دستیابی به اهداف داشته باشد. در این راستا یکی از روش‌هایی که به هیئت‌های ورزشی در جهت شناسایی جایگاه و موقعیت رقابتی و کیفیت عملکرد خویش کمک می‌کند، سنجش عملکرد آن‌ها از ابعاد گوناگون و رتبه‌بندی آن‌هاست. با توجه به اهمیت موضوع و به‌منظور حصول اهداف مترتب بر آن، تدوین یک الگوی جامع و کامل برای ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی ضروری به‌نظر می‌رسد (کرمی و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۲۸-۱۴۸). هیئت‌های ورزشی، وظیفه ایجاد انگیزه و نیز جذب آحاد مردم به امر ورزش و کشف استعدادها و بالا بردن سطح مهارت‌های ورزشی و به کارگیری افراد مستعد در رشته‌های گوناگون ورزشی در جهت نیل به عالی‌ترین مراحل پیشرفت و هم‌چنین قهرمانی را دارند. یکی از راه‌های نیل به اهداف برای هیئت‌ها، عملکرد مؤثر و صحیح آن‌ها می‌باشد. (Barros, 2003) ارزیابی عملکرد موجب شفاف‌سازی عملکرد کارکنان هیئت‌ها برای مدیران شده و به آنها کمک می‌کند که با شناسایی مشکلات موجود در هیئت‌های ورزشی در صدد برطرف کردن آن‌ها و بهبود وضعیت سازمان برآیند (Bernardin & Villanova, 1986).

زمانی که سازمان از چندین ورودی استفاده و چندین خروجی ارائه می‌نماید، روش‌های سنتی ارزیابی در تحلیل کارایی سازمان از توانایی کافی برخوردار نیستند و امکان ارائه تصویری مناسب و کامل از موضوع کارایی سازمان را فراهم نمی‌کنند. (Bowen, 2009) از این رو، روش تحلیل پوششی داده‌ها و تحلیل کارایی چند جهتی به عنوان روشی مناسب برای تعیین میزان کارایی سازمان‌ها که می‌تواند به طور مناسب برای بررسی و تعیین میزان کارایی سازمان‌های خدماتی مورد استفاده قرار گیرد، پیشنهاد می‌شود (Broadbent & Laughlin, 2009).

مطابق دیدگاه سیستمی، ورزش و سازمان‌های ورزشی نیز یک سیستم است و این سیستم نیازمند مدیریت است و شرط اصلی مدیریت این سیستم، آن است که مدیران، با گذر از جزیی‌نگری، اجزا را در ارتباط متقابل با یکدیگر نبینند و سعی در هدایت رهبری آن با دیدی جامع بکنند (Brown & Stilwell, 2005).

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

چنان چه هیئت های ورزشی را به عنوان یک سازمان مستقل تلقی کنیم و با دیدگاه سیستمی آن را مورد توجه قرار دهیم، می توان آن را یک سیستم با اجزای ورودی، فرآیند و خروجی معین در نظر گرفت (Brown & Svenson, 1998).

تدوین یک مدل جامع و دقیق برای ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی استان تهران، از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. این مدل می تواند به عنوان یک ابزار مدیریتی قدرتمند، به بهبود عملکرد هیئت ها، افزایش شفافیت در فعالیت های آن ها و در نهایت، ارتقای سطح ورزش استان کمک کند. در ادامه به برخی از ضرورت های انجام این تحقیق اشاره می شود:

۱. بهبود عملکرد هیئت های ورزشی

شناسایی نقاط قوت و ضعف: با استفاده از این مدل می توان نقاط قوت و ضعف هر هیئت را به طور دقیق شناسایی کرد و برنامه های بهبودی متناسب با آن تدوین نمود.

تعیین اولویت ها: این مدل می تواند به هیئت ها کمک کند تا اولویت های خود را مشخص کنند و منابع خود را به صورت موثرتر تخصیص دهند.

افزایش بهره وری: با شناسایی عوامل موثر بر عملکرد می توان راهکارهایی برای افزایش بهره وری هیئت ها ارائه داد.

۲. افزایش شفافیت و پاسخگویی

ارزیابی عملکرد بر اساس شاخص های مشخص: با تعریف شاخص های عملکرد روشن و قابل اندازه گیری می توان عملکرد هیئت ها را به صورت عینی و قابل مقایسه ارزیابی کرد.

افزایش اعتماد عمومی: شفافیت در عملکرد هیئت ها می تواند اعتماد عمومی را به این نهادها افزایش دهد.

مقابله با فساد: با ایجاد یک سیستم ارزیابی دقیق می توان از بروز فساد و تخلف در هیئت ها جلوگیری کرد.

۳. ارتقای سطح ورزش استان

تخصیص منابع به صورت هدفمند: با استفاده از نتایج ارزیابی می توان منابع را به هیئت های موفق تر و دارای پتانسیل بیشتر تخصیص داد.

شناسایی استعدادها: این مدل می تواند به شناسایی استعدادهای ورزشی و حمایت از آن ها کمک کند.

توسعه ورزش همگانی: با ارزیابی عملکرد هیئت ها در حوزه ورزش همگانی می توان برنامه های توسعه ای مناسب تری را تدوین کرد.

۴. ایجاد یک سیستم ارزیابی جامع و پایدار

تدوین یک مدل جامع: این مدل باید تمام ابعاد عملکرد هیئت‌ها را پوشش دهد. پایدار: مدل باید به گونه‌ای طراحی شود که بتوان آن را به صورت مداوم به روزرسانی کرد و بهبود بخشید.

استفاده از ابزارهای فناوری اطلاعات: استفاده از نرم‌افزارهای تخصصی برای جمع‌آوری، تحلیل و ارائه داده‌ها می‌تواند به بهبود کارایی سیستم ارزیابی کمک کند.

۵. مقایسه با سایر استان‌ها و کشورهای جهان

شناسایی بهترین عملکردها: با مقایسه عملکرد هیئت‌های ورزشی استان تهران با سایر استان‌ها و کشورهای جهان، می‌توان به نقاط قوت و ضعف سیستم ورزشی استان پی برد. بهره‌گیری از تجربیات سایر کشورها: با مطالعه تجربیات سایر کشورها در زمینه ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی، می‌توان از بهترین روش‌ها استفاده کرد.

در نهایت، تدوین یک مدل ارزیابی عملکرد دقیق و جامع برای هیئت‌های ورزشی استان تهران، گامی مهم در جهت بهبود وضعیت ورزش در این استان و دستیابی به اهداف بلندمدت توسعه ورزش خواهد بود. از طرف دیگر استفاده از روش‌های کمی و مدل‌های پیش‌بینی برای اندازه‌گیری عملکرد متداول شده است. سازمان‌های ورزشی کشور می‌توانند از این مدل‌ها و روش‌ها وضعیت موجود خود را بررسی کنند؛ اما وجود یک مدل بومی برای سنجش عملکرد به مثابه یکی از روش‌های تعیین جایگاه هیئت‌های ورزشی استان از اهمیت برخوردار است. بر این اساس، هدف از این پژوهش طراحی مدل ارزیابی جامع کارایی هیئت‌های ورزشی استان تهران با رویکرد سیستمی می‌باشد. بر این اساس پژوهش حاضر با توجه به اهمیت و گستردگی نقش هیئت‌های ورزشی استان تهران در پیشبرد اهداف ورزشی استان به دنبال تدوین مدل ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی استان تهران است. هدف این است که اثربخشی و کارایی آن‌ها در انجام وظایف و مأموریت‌های محوله مشخص گردد و از این طریق تصمیمات مناسبی برای بهبود عملکرد آنها اتخاذ شود. در سال‌های گذشته، چالش‌های متعددی در زمینه طراحی مدل ارزیابی عملکرد فدراسیون‌ها وجود داشته است، اما در سطوح پایین‌تر پیرامون هیئت‌های ورزشی و مشخصاً در استان تهران تحقیقاتی صورت نگرفته

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

است. مسئله اصلی در این میان، فقدان یک معیار مناسب برای سنجش و اندازه گیری دقیق عملکرد هیئت های ورزشی کشور بوده و تحقیقات مشخصی در این حوزه به ندرت انجام شده است. بر اساس اساسنامه های فدراسیون های ورزشی، نظارت و ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی باید توسط فدراسیون ها انجام شود. بنابراین، مسئله اصلی این پژوهش، مدل موثر ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی استان تهران است که به طور هدفمند وظایف قانونی فدراسیون ها و هیئت های ورزشی را معرفی و ارائه کند و سوال مطرح شده این است:

عوامل موثر بر ارزیابی چگونه باید باشد و چه شاخص هایی را در بر خواهد گرفت؟

روش شناسی پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و از نوع پژوهش های میدانی است. با توجه به هدف اصلی پژوهش و مسائل مطرح شده، روش انجام پژوهش، آمیخته بود. روش تحقیق آمیخته از نوع اکتشافی متوالی است که ابتدا روش کیفی (گرداند تئوری رهیافت گلگیری)، سپس روش کمی می باشد. در طرح های تحقیق آمیخته اکتشافی، پژوهشگر در صدد زمینه یابی درباره موقعیت نامعین می باشد. برای این منظور ابتدا به گردآوری داده های کیفی می پردازد. انجام این مرحله، او را به توصیف جنبه های بی شماری از پدیده هدایت می کند. با استفاده از این شناسایی اولیه، امکان صورت بندی فرضیه (هایی) درباره بروز پدیده مورد مطالعه فراهم می شود. پس از آن، در مرحله بعدی، پژوهشگر می تواند از طریق گردآوری داده های کمی، فرضیه (ها) را مورد آزمون قرار دهد. بنابراین، در این نوع طرح های تحقیق آمیخته، به داده های کیفی اهمیت بیشتری داده می شود. علاوه بر آن، در توالی گردآوری داده ها، ابتدا داده های کیفی و سپس داده های کمی گردآوری می شوند. بالاخره، پژوهشگر بر مبنای یافته های حاصل از داده های کیفی سعی بر آن دارد که داده های کمی را گردآوری کند تا تعمیم پذیری یافته را میسر سازد. جامعه آماری در بخش کیفی شامل ۱۵ نفر از روسای فدراسیون و هیئت های ورزشی، اعضای هیئت ریسه فدراسیون که سابقه مدیریت در هیئت های ورزشی را داشته اند و مدیران کل و ستادی وزارت ورزش و جوانان بودند و در بخش کمی نیز از پرسش نامه های نیمه باز استفاده گردید. روایی پرسش نامه با استفاده از روایی صوری تأیید شد و اعتبار آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج نشان دهنده اعتبار بالای پرسش نامه ها با مقادیر آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ در تمامی مقولات بود. جامعه و نمونه آماری در روش دیمتل: در این روش که به منظور شناسایی میزان روابط اجزای سیستم هیئت های ورزشی (عامل ها) به کار گرفته شد، جامعه آماری شامل ۱۵ نفر از

خبرگان علمی و اجرایی مدیریت ورزشی بود که در بخش علمی کسانی که در زمینه ارزیابی عملکرد تدریس و مقاله داشتند و در بخش اجرایی کسانی که سابقه فعالیت در امر ارزیابی عملکرد فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی را داشتند، جامعه را تشکیل می‌دادند. در این بخش نمونه آماری با جامعه آماری برابر بود. جامعه آماری در بخش مصاحبه و پرسش‌نامه‌های نیمه باز: در این بخش، کارشناسان دفتر ارزیابی عملکرد در وزارت ورزش (تقریباً ۱۰ نفر)، دبیران فدراسیون‌های و هیئت‌های ورزشی کشور (تقریباً ۳۰ نفر)، و نخبگان دانشگاهی که در زمینه مدیریت و ارزیابی عملکرد در ورزش کار پژوهشی انجام داده‌اند (تقریباً ۲۰ نفر) جامعه آماری را تشکیل می‌دادند. در خصوص گروه اول و سوم نمونه آماری با جامعه آماری برابر بود. در خصوص گروه دوم ۱۰ نفر با اولویت هیئت‌های ورزشی مهم تر و استفاده از نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند.

روش تحقیق کمی روش دیمتل بود. در بخش کمی باید اذعان نمود روش‌های مورد استفاده برای بررسی رابطه میان دو یا چند متغیر را می‌توان به دو دسته روش‌های آماری و روش‌های ریاضی طبقه‌بندی کرد. از جمله مهم‌ترین روش‌های آماری می‌توان به روش همبستگی و روش معادلات ساختاری و از جمله مهمترین روش‌های ریاضی نیز می‌توان به روش آزمایشگاه ارزیابی و آزمون تصمیم (DEMATEL) اشاره کرد. در روش‌های آماری چنان چه بخواهیم حجم وسیعی از متغیرها را مورد بررسی قرار دهیم باید از پرسش‌نامه‌هایی با تعدد سوالات استفاده نمود. از طرف دیگر، روش‌های آماری تنها نوع استقلال و عدم استقلال میان عناصر را مشخص می‌کنند؛ در حالی که روش‌های ریاضی از جمله روش دیمتل^۱ به سنجش نظرات خبرگان پیرامون یک موضوع یا متغیر می‌پردازد. برای وزن‌دهی شاخص‌ها از پاسخگویان خواسته شد تا با توجه به اهمیت هر شاخص از ۱ تا ۹ به آن عدد بدهند. برای گرد شدن نمرات نظام ارزیابی عملکرد و همچنین با الگوبرداری از روش EFQM، امتیاز ۱۰۰۰ برای عملکرد کل در نظر گرفته شد. با توجه به شدت تاثیر هر عامل در سیستم، مجموع امتیاز هر عامل مشخص شد و با توجه به وزن هر شاخص در عامل مورد نظر، امتیاز هر شاخص تعیین گردید... در این بخش از میانگین و جداول تناسب استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در بخش کیفی ابتدا با مرور مطالعات گذشته، مدل سیستم ورزشی بوچر و همکاران (۲۰۱۰) که به آن اشاره شد، به عنوان الگوی مفهومی اولیه پژوهش در نظر گرفته شد. سپس با مراجعه به اسانامه

¹Dematel

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

فدراسیون های ورزشی، آیین نامه هیئت های ورزشی، اسناد و مدارک مکتوب و مصاحبه با خبرگان آگاه به موضوع، فهرست اولیه عوامل تشکیل دهنده سیستم ورزشی هیئت ها تهیه شد. سپس این فهرست در اختیار پاسخگویان قرار گرفت و پس از اضافه نمودن عوامل جدید، حذف عوامل اضافی، ادغام عوامل شبیه به یکدیگر و یا ویرایش آن ها، عواملی که مورد تایید بیش از ۵ نفر قرار گرفته بودند، به عنوان فهرست نهایی و عوامل تشکیل دهنده سیستم هیئت های ورزشی انتخاب شدند که در شکل زیر نمایش داده شده اند:

شکل ۱: ابعاد و عوامل ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی

نتایج حاصل از اجرای گام به گام روش ریاضی دیمتل در جداول نشان داده شده است. در گام اول که عناصر تشکیل دهنده مورد بررسی که همان ۱۴ شاخص شناسایی شده اند در شکل ۱ اشاره شد. در گام دوم که محاسبه میانگین است از خبرگان خواسته شد تأثیر یک مولفه بر مولفه دیگر را تعیین کنند. در ابتدا ماتریس اولیه تکمیل نشده در اختیار خبرگان قرار گرفت و از آنان درخواست شد با مقایسه زوجی هر یک از مولفه های واقع در هر سطر ماتریس، با تک تک مولفه های واقع در ستون های ماتریس، شدت تأثیر مولفه سطری بر مولفه های ستونی را به صورت عددی بین صفر تا ۴ در خانه های مربوطه به آنها درج کنند.

جدول ۱: طیف لیکرت

بدون تأثیر	تأثیر خیلی کم	تأثیر کم	تأثیر زیاد	تأثیر خیلی زیاد
۰	۱	۲	۳	۴

رابطه (۱):

$$Z = \frac{x^1 + x^2 + x^3 + \dots + x^p}{p}$$

در این فرمول p تعداد خبرگان و $x_1, x_2, \dots, x_p$ به ترتیب ماتریس زوجی خبره ۱، خبره ۲ و خبره p می باشد.

جدول ۲: میانگین نظرات خبرگان

عوامل تشکیل دهنده نظام میث‌های ورزشی	مدیریت و رهبری	مدیریت امکانات و تجهیزات	منابع انسانی	مدیریت مالی	برگزاری و میزبانی مسابقات	انجام به مسابقات	فعالیت‌های آموزشی	توسعه مهارت‌های اخلاقی و حرفه‌ای	توسعه علمی	فعالیت‌های استعدادهای	توسعه علمی	مشارکت ورزشی	توسعه رشته	موفقیت و مدال‌آوری
مدیریت و رهبری	۰	۲/۳۴	۲/۲۱	۲/۷۸	۲/۳۴	۲/۶۷	۱/۸۹	۲/۵۵	۲/۶۷	۲/۶۵	۲/۶۷	۲/۸۸	۲/۵۷	۲/۵۷
مدیریت امکانات و تجهیزات	۲/۳۱	۰	۲/۱۴	۳/۳۱	۲/۸۹	۲/۶۴	۲/۷۷	۲/۱۳	۲/۱۵	۲/۹۰	۲/۳۰	۲/۷۸	۲/۴۱	۲/۹۷
منابع انسانی	۲/۵۵	۲/۱۲	۰	۲/۶۶	۲/۸۶	۲/۵۷	۲/۶۹	۲/۳۵	۳/۰۷	۲/۸۳	۲/۵۴	۲/۵۷	۲/۹۹	۲/۶۷
مدیریت مالی	۲/۴۳	۲/۵۷	۲/۵۶	۰	۲/۷۷	۲/۸۷	۲/۴۴	۲/۵۱	۲/۳۷	۲/۹۱	۲/۱۳	۲/۸۸	۲/۹۲	۲/۰۲
برگزاری و میزبانی مسابقات	۲/۱۲	۲/۶۸	۲/۳۳	۲/۸۴	۰	۲/۴۴	۲/۱۲	۱/۸۷	۲/۶۷	۲/۴۶	۲/۲۳	۲/۴۷	۲/۶۸	۲/۹۲
انجام به مسابقات	۲/۱۴	۲/۶۵	۲/۳۶	۲/۷۹	۲/۴۶	۰	۲/۴۴	۲/۱۱	۲/۶۲	۲/۵۱	۲/۲۹	۲/۵۲	۲/۷۳	۲/۹۳
فعالیت‌های آموزشی	۲/۳۳	۲/۳۱	۲/۱۲	۲/۷۶	۲/۱۴	۱/۷۸	۰	۲/۸۷	۲/۳۵	۲/۲۳	۲/۴۵	۲/۵۵	۲/۵۶	۲/۸۹
توسعه مهارت‌های اخلاقی و حرفه‌ای	۲/۰۸	۱/۲۵	۱/۱۲	۱/۵۸	۲/۳۵	۲/۶۷	۲/۵۶	۰	۲/۱۸	۲/۲۲	۲/۳۷	۲/۲۲	۲/۳۱	۲/۹۹
توسعه علمی	۲/۱۸	۲/۲۶	۲/۲۸	۲/۳۵	۲/۸۹	۲/۵۹	۲/۳۴	۲/۱۲	۰	۲/۲۱	۲/۳۶	۲/۳۰	۲/۸۸	۲/۱۵
فعالیت‌های استعدادهای	۲/۳۵	۲/۳۲	۲/۳۴	۲/۳۶	۲/۴۳	۲/۴۴	۲/۱۹	۲/۰۱	۲/۴۲	۰	۲/۵۵	۲/۵۳	۲/۶۶	۲/۲۱
توسعه علمی	۲/۷۷	۱/۷۸	۲/۱۲	۲/۵۶	۲/۴۹	۲/۵۱	۲/۷۸	۲/۵۰	۲/۳۷	۲/۷۸	۰	۲/۵۶	۲/۵۹	۲/۷۷
مشارکت ورزشی	۲/۵۹	۲/۰۷	۲/۴۱	۲/۴۳	۲/۶۵	۲/۵۵	۲/۴۳	۲/۳۲	۲/۳۳	۲/۵۶	۲/۳۱	۰	۲/۴۷	۲/۸۱
توسعه رشته	۲/۳۴	۲/۶۹	۲/۶۶	۲/۷۸	۲/۶۸	۱/۸۹	۲/۶۵	۲/۶۶	۲/۶۸	۱/۸۹	۲/۸۹	۲/۶۴	۰	۲/۵۹
موفقیت و مدال‌آوری	۲/۸۵	۳/۱۴	۲/۶۲	۲/۸۷	۲/۶۵	۲/۹۵	۲/۵۴	۲/۷۸	۲/۷۸	۲/۲۵	۲/۱۱	۲/۱۲	۲/۴۳	۰

گام سوم: نرمال کردن ماتریس ارتباط مستقیم

$$R_{ij} = \frac{z_{ij}}{r} \quad \text{رابطه (۲)}$$

که r از رابطه زیر به دست می آید:

$$r = \max_{1 \leq i < n} (\sum_{j=1}^n z_{ij}) = z_{ij} \quad \text{رابطه (۳)}$$

به دلیل اینکه جمع هر ردیف ماتریس میانگین (جدول ۲) نشانگر تأثیرات کلی است که مولفه i

بر مولفه‌های دیگر می گذارد، r نشانگر تأثیرات کلی مستقیم مولفه با بیشترین تأثیرات بر روی سایر

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

مولفه هاست و جهت نرمال کردن داده ها، در این مرحله تمامی درایه های ماتریس در معکوس حاصل جمع بزرگترین مقدار ستونی ضرب می شود.

جدول ۳: ماتریس نرمال شده

عوامل تشکیل دهنده نظام هیئت های ورزشی	مدیریت و رفاهی	مدیریت امکانات و تجهیزات	منابع انسانی	مدیریت مالی	برگزاری و بین المللی مسابقات	اعزام به مسابقات	فعالیت های آموزشی	توسعه مهارت های اخلاقی و حرفه ای	توسعه علمی	فعالیت های استعدادی	توسعه علمی	مشارکت ورزشی	توسعه رشته	موفقیت و مدال آوری
مدیریت و رفاهی	۱	۰/۰۶۵	۰/۰۶۵	۰/۰۶۴	۰/۰۶۳	۰/۰۶۱	۰/۰۶۲	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
مدیریت امکانات و تجهیزات	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۵۷	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
منابع انسانی	۰/۰۶۱	۰/۰۵۶	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
مدیریت مالی	۰/۰۶۵	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
برگزاری و بین المللی مسابقات	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
اعزام به مسابقات	۰/۰۵۷	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
فعالیت های آموزشی	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
توسعه مهارت های اخلاقی و حرفه ای	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
توسعه علمی	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
فعالیت های استعدادی	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
توسعه علمی	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
مشارکت ورزشی	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱
توسعه رشته	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱	۰/۰۶۱
موفقیت و مدال آوری	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۰/۰۶۱	۱

گام چهارم: محاسبه ماتریس ارتباط کل

مجموعه دنباله نامحدود از آثار مستقیم و غیرمستقیم بر یکدیگر به صورت تصاعد هندسی، بر اساس قوانین موجود گراف ها محاسبه می شود. محاسبه این مجموع نیاز به استفاده از $(I-H)^{-1}$ خواهد داشت. مجموع دنباله نامحدود از اثرهای مستقیم و غیرمستقیم عناصر بر یکدیگر به صورت $H(I-H)^{-1}$ است، توجه داشته باشید:

$$T = \lim_{K \rightarrow +\infty} (H^1 + H^2 + \dots + H^K) = H \times (I - H)^{-1} \quad (۴)$$

در این رابطه I ماتریس یکه و H میانگین نظرات خبرگان است.

جدول ۴: ماتریس روابط کل

عوامل تشکیل دهنده نظام‌های ورزشی	مدیریت و رفاهی	مدیریت امکانات و تجهیزات	منابع انسانی	مدیریت مالی	برگزاری و مربانی مسابقات	انجام به مسابقات	اهداف‌های آموزشی	توسعه‌یافتن‌های آموزشی و مربانی	توسعه علمی	اهداف‌های استعدادیابی	توسعه علمی	مشارکت ورزشی	توسعه رشته	مواظبت و مدالی‌آوری
مدیریت و رفاهی	۱/ ۱۸۴	۲/ ۱۸۸	۳/ ۱۸۳	۴/ ۱۸۵	۵/ ۳۰۵	۶/ ۳۱۳	۷/ ۱۸۱	۸/ ۳۰۵	۹/ ۳۱۱	۱۰/ ۲۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
مدیریت امکانات و تجهیزات	۲/ ۱۸۸	۱/ ۱۸۳	۳/ ۱۸۳	۴/ ۱۸۵	۵/ ۳۰۵	۶/ ۳۱۳	۷/ ۱۸۱	۸/ ۳۰۵	۹/ ۳۱۱	۱۰/ ۲۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
منابع انسانی	۳/ ۱۸۳	۳/ ۱۸۳	۱/ ۱۸۳	۴/ ۱۸۵	۵/ ۳۰۵	۶/ ۳۱۳	۷/ ۱۸۱	۸/ ۳۰۵	۹/ ۳۱۱	۱۰/ ۲۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
مدیریت مالی	۴/ ۱۸۵	۴/ ۱۸۵	۴/ ۱۸۵	۱/ ۱۸۳	۵/ ۳۰۵	۶/ ۳۱۳	۷/ ۱۸۱	۸/ ۳۰۵	۹/ ۳۱۱	۱۰/ ۲۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
برگزاری و مربانی مسابقات	۵/ ۳۰۵	۵/ ۳۰۵	۵/ ۳۰۵	۵/ ۳۰۵	۱/ ۱۸۳	۶/ ۳۱۳	۷/ ۱۸۱	۸/ ۳۰۵	۹/ ۳۱۱	۱۰/ ۲۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
انجام به مسابقات	۶/ ۳۱۳	۶/ ۳۱۳	۶/ ۳۱۳	۶/ ۳۱۳	۶/ ۳۱۳	۱/ ۱۸۳	۷/ ۱۸۱	۸/ ۳۰۵	۹/ ۳۱۱	۱۰/ ۲۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
اهداف‌های آموزشی	۷/ ۱۸۱	۷/ ۱۸۱	۷/ ۱۸۱	۷/ ۱۸۱	۷/ ۱۸۱	۷/ ۱۸۱	۱/ ۱۸۳	۸/ ۳۰۵	۹/ ۳۱۱	۱۰/ ۲۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
توسعه‌یافتن‌های آموزشی و مربانی	۸/ ۳۰۵	۸/ ۳۰۵	۸/ ۳۰۵	۸/ ۳۰۵	۸/ ۳۰۵	۸/ ۳۰۵	۸/ ۳۰۵	۱/ ۱۸۳	۹/ ۳۱۱	۱۰/ ۲۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
توسعه علمی	۹/ ۳۱۱	۹/ ۳۱۱	۹/ ۳۱۱	۹/ ۳۱۱	۹/ ۳۱۱	۹/ ۳۱۱	۹/ ۳۱۱	۹/ ۳۱۱	۱/ ۱۸۳	۱۰/ ۲۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
اهداف‌های استعدادیابی	۱۰/ ۲۸۳	۱۰/ ۲۸۳	۱۰/ ۲۸۳	۱۰/ ۲۸۳	۱۰/ ۲۸۳	۱۰/ ۲۸۳	۱۰/ ۲۸۳	۱۰/ ۲۸۳	۱۰/ ۲۸۳	۱/ ۱۸۳	۱۱/ ۳۰۵	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
توسعه علمی	۱۱/ ۳۰۵	۱۱/ ۳۰۵	۱۱/ ۳۰۵	۱۱/ ۳۰۵	۱۱/ ۳۰۵	۱۱/ ۳۰۵	۱۱/ ۳۰۵	۱۱/ ۳۰۵	۱۱/ ۳۰۵	۱۱/ ۳۰۵	۱/ ۱۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
مشارکت ورزشی	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱۲/ ۲۸۳	۱/ ۱۸۳	۱۳/ ۳۰۵	۱۴/ ۱۸۴
توسعه رشته	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱۳/ ۳۰۵	۱/ ۱۸۳	۱۴/ ۱۸۴
مواظبت و مدالی‌آوری	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱۴/ ۱۸۴	۱/ ۱۸۳

گام پنجم: ایجاد روابط نمودار علی و محاسبه مقدار آستانه

جهت تعیین نقشه روابط شبکه باید ارزش آستانه محاسبه شود. با این روش می‌توان از روابط جزئی صرف‌نظر و شبکه روابط قابل اعتنا را ترسیم کرد. تنها روابطی که مقادیر آنها در ماتریس روابط کل از مقدار آستانه بزرگتر باشد در دیاگرام نمایش داده خواهند شد. بعد از اینکه شدت آستانه تعیین شد، تمامی مقادیر ماتریس روابط کل که کوچک‌تر از آستانه باشد صفر شده، یعنی آن رابطه علی در نظر گرفته نمی‌شود. لذا با این تفاسیر در این پژوهش بنا به نظر محقق به دلیل حذف تعدادی از روابط کم‌اهمیت شدت آستانه برابر با ۲/۳۰ می‌باشد و تمامی مقادیر کمتر از این مقدار بی‌اهمیت بوده و در دیاگرام نمایش داده نخواهد شد.

در ماتریس روابط کل جمع سطری درایه‌ها (D) و جمع ستونی درایه‌ها (R) و مجموع (D+R) و تفاضل (D-R) محاسبه گردید. بیشترین مجموع ردیفی (D) نشان‌دهنده شاخص‌هایی است که قویاً بر روی شاخص‌های دیگر تأثیر دارند. بیشترین مجموع ستونی (R) نشان‌دهنده ترتیب شاخص‌هایی است که تأثیر می‌پذیرند. محل واقعی هر شاخص در سلسله مراتب نهایی ستون (D+R) و (D-R) مشخص می‌شود که

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

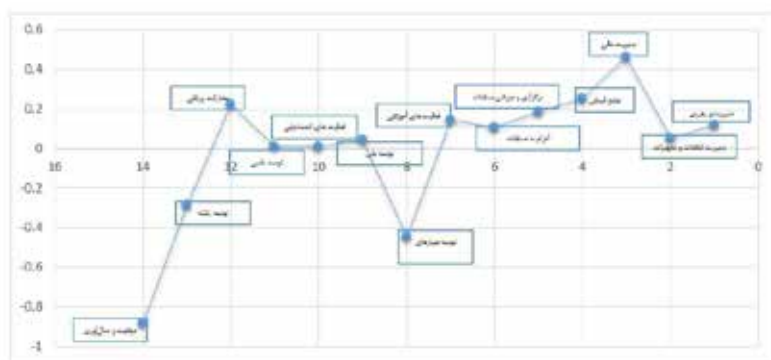
در آن (D+R) نشان دهنده مجموع شدت یک شاخص از نظر تأثیرگذاری و تأثیرپذیری است. اگر شاخص مقدار (D-R) مثبت شود، آن شاخص، اثرگذار و اگر مقدار (D-R) منفی شود آن شاخص، اثرپذیر می باشد. پس در شکل ۲، نقاطی که بالای محور افقی قرار گرفته اند، نشانگر شاخص های اثرگذار و نقاطی که زیر محور افقی قرار دارند، نشانگر شاخص های اثرپذیر می باشند. در جدول ۵، نیز دو گروه شاخص های تأثیرگذار و تأثیرپذیر به تفکیک و بر اساس شدت تأثیرگذاری و تأثیرپذیری آمده است:

جدول ۵: شاخص ها به تفکیک تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

شاخص های تأثیرگذار به ترتیب شدت تأثیرگذاری			شاخص های تأثیرپذیر به ترتیب شدت تأثیرپذیری		
D+R	D-R	شاخص	D+R	D-R	شاخص
۹/۸۱	۰/۱۰۸	اعزام به مسابقات	۱۴/۰۲۷	-۰/۸۷۹	موفقیت و مدال آوری
۹/۵۳۶	۰/۱۸۶	برگزاری و میزبانی مسابقات	۱۲/۷۷۷	-۰/۲۸۷	توسعه رشته
۹/۲۹۸	۰/۲۵۴	مدیریت مالی	۶/۸۲۶	-۰/۴۴۶	توسعه معیارهای اخلاقی و حرفه ای
۸/۹۸۸	۰/۲۲۲	مشارکت ورزشی			
۸/۹۷۲	۰/۰۱	فعالیت های استعدادیابی			
۸/۸۰۸	۰/۱۴۴	فعالیت های آموزشی			
۸/۵۴	۰/۰۴۴	توسعه ملی			
۸/۲۲۲	۰/۱۱۸	مدیریت و رهبری			
۸/۱۸۲	۰/۰۵۴	مدیریت امکانات و تجهیزات			
۸/۱۷۸	۰/۰۱	توسعه علمی			
۷/۵۸۶	۰/۴۶۲	منابع انسانی			

با مشاهده مقادیر (D-R) باید گفت که مولفه‌های اعزام به مسابقات، برگزاری و میزبانی مسابقات، مدیریت مالی، توسعه ملی، توسعه علمی، منابع انسانی، مدیریت و رهبری، مدیریت امکانات و تجهیزات، فعالیت‌های استعدادیابی، مشارکت ورزشی و فعالیت‌های آموزشی عناصر تأثیرگذار در سیستم و مولفه‌های موفقیت و مدال آوری، توسعه رشته و توسعه معیارهای اخلاقی و حرفه‌ای عناصر تأثیرپذیر می‌باشند. از سوی دیگر، در بین مولفه‌های تأثیرگذار، مقدار (D+R) شدت تعامل هر مولفه را با سایر مولفه‌ها نشان می‌دهد. به این ترتیب در گروه مولفه‌های تأثیرگذار، هر قدر میزان (D+R) بیشتر باشد، اهمیت آن مولفه بیشتر بوده و در اولویت بالاتری قرار می‌گیرد.

شکل ۲: عوامل موثر و اثرپذیر

با تقسیم میزان شدت هر عامل در سیستم به مجموع شدت‌ها و ضرب آن در عدد ۱۰۰۰ (با توجه به ۱۰۰۰ امتیازی بودن نظام ارزیابی) وزن هر عامل مشخص شد. جدول ۶، وزن هر یک از عوامل را در نظام ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی نشان می‌دهد که اعداد گرد شده‌اند:

جدول ۶: وزن و امتیاز عوامل ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی

عوامل	وزن عامل	وزن عامل گرد شده
مدیریت و رهبری	۶۳/۳۷	۶۰
مدیریت امکانات و تجهیزات	۶۳/۰۶	۶۰
منابع انسانی	۵۸/۴۷	۶۰
مدیریت مالی	۷۱/۶۶	۷۰

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

۷۵	۷۳/۵۰	برگزاری و میزبانی مسابقات
۸۰	۷۵/۶۱	اعزام به مسابقات
۷۰	۶۷/۸۸	فعالیت های آموزشی
۵۰	۵۲/۶۱	توسعه معیارهای اخلاقی و حرفه ای
۶۵	۶۵/۸۲	توسعه ملی
۷۰	۶۹/۱۵	فعالیت های استعدادیابی
۶۰	۶۳/۰۳	توسعه علمی
۷۰	۶۹/۲۷	مشارکت ورزشی
۱۰۰	۹۸/۴۷	توسعه رشته
۱۱۰	۱۰۸/۱۱	موفقیت و مدال آوری

با توجه به جدول مشخص می شود که عامل موفقیت و مدال آوری بیشترین وزن و عامل توسعه معیارهای اخلاقی و حرفه ای کمترین وزن را در نظام ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی دارند. همچنین به لحاظ وزن ابعاد سیستم هیئت های ورزشی مشخص شد بعد ورودی ۲۵۰ امتیاز، بعد فرآیند ۵۴۰ امتیاز و بعد خروجی ۲۱۰ امتیاز دارد. البته بعد ویژه ۱۰۰ امتیاز اضافی دارد که در ادامه به آن پرداخته شده است. الگوی ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی استان تهران در شکل ۳ به صورت شماتیک نشان داده شده است:

شکل ۳: مدل ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی

عوامل و معیارهای ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی

جدول ۷: ابعاد، عوامل و معیارهای ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی

ابعاد	عوامل	معیارها
مدیریت و رهبری (۶۰)	مدیریت امکانات و تجهیزات	برنامه‌محوری هیئت‌های استانی و شهرستانی
		نظام نظارت و ارزیابی عملکرد
		ساخت اماکن ورزشی تخصصی
		افزایش دسترسی و ارتقای بهره‌وری اماکن ورزشی موجود
ورودی	منابع انسانی (۶۰)	توسعه تجهیزات ورزشی رشته مورد نظر
		تناسب منابع انسانی
		آموزش، توانمندسازی و ارتقای منابع انسانی
		جذب اعتبار از نهادهای دولتی و عمومی
مدیریت مالی (۷۰)	فرآیندها	برون‌سپاری، خصوصی‌سازی و کاهش بار مالی
		گسترش فعالیت‌های بازاریابی و تنوع‌بخشی به منابع درآمدی
		انضباط و شفافیت نظام مالی هیئت
		توسعه مسابقات داخلی
(۵۴۰)	اعزام به مسابقات (استانی/ قهرمانی کشور/ بین‌المللی/ آسیایی/ جهانی/ اردوی تیم ملی) (۷۵)	برگزاری و میزبانی مسابقات (استانی/ قهرمانی کشور/ بین‌المللی/ آسیایی/ جهانی/ اردوی تیم ملی) (۷۵)
		میزبانی مسابقات ملی و بین‌المللی
		توسعه اعزام به مسابقات
		بین المللی/ آسیایی/ جهانی/ المپیک/ المپیک و پارالمپیک (۸۰)
توسعه ورزشکاران و مربیان		توسعه ورزشکاران و مربیان

ابعاد	عوامل	معیارها
فعالیت های آموزشی (۷۰)	توسعه معیارهای اخلاقی و حرفه ای (۵۰)	جذب، آموزش و ارتقای مربیان، داوران و مدرسان
		حمایت از مربیان، داوران و مدرسان
		مبارزه با دوپینگ
		معیارهای اخلاقی
توسعه ملی (۶۵)	توسعه معیارهای اخلاقی و حرفه ای (۵۰)	عقد تفاهم نامه
		کسب کرسی های ملی
		ساماندهی نظام شناسایی و جذب استعدادها
		ساماندهی نظام پرورش استعدادها
فعالیت های استعدادیابی (۷۰)	توسعه علمی (۶۰)	دانش محور نمودن فعالیت های هیئت
		گسترش فرهنگ تحقیق و توسعه
		تعامل با مراکز آکادمیک و دانشگاه ها
		توسعه بعد همگانی و مشارکت مردم در ورزش
مشارکت ورزشی (۷۰)	توسعه علمی (۶۰)	توسعه باشگاه های ورزشی سطوح پایه
		توسعه انجمن های ورزشی در سایر ارگان ها
		افزایش آگاهی، علاقه و مشارکت جامعه در ورزش
		پایش جمعیت ورزشکار
خروجی (۲۱۰)	توسعه رشته (۱۰۰)	موفقیت و مدال آوری (۱۱۰)
		افتخار آفرینی از طریق کسب مدال و ارتقای رتبه هیئت

*بعد ویژه (۱۰۰+): در دو معیار توسعه بین المللی و حمایت ها و تشویق لحاظ گردیده است.

جدول‌های ۸ تا ۲۲، معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی را در عوامل مختلف نشان می‌دهد:

۱. مدیریت و رهبری

جدول ۸: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل مدیریت و رهبری

عامل	معیارها	شاخص‌ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی
مدیریت و رهبری (۶۰)	برنامه‌محوری هیئت‌های استانی (۳۰)	وجود برنامه مدون راهبردی و بلندمدت	۶/۶	۶/۱	۶
		تنظیم تقویم ورزشی و اجرای دقیق آن	۶/۳	۵/۶	۶
		تعداد هیئت‌های شهرستانی دارای برنامه راهبردی	۵/۱	۴/۶	۵
		تعداد هیئت‌های شهرستانی دارای تقویم ورزشی و اجرای دقیق آن	۴/۹	۴/۷	۵
		تعداد مجمع برگزار شده در طول سال	۵/۸	۵/۲	۵
	نظام نظارت و ارزیابی عملکرد بازرسان (۳۰)	تعداد جلسات برگزار شده با حوزه اجرایی	۴/۷	۴/۳	۴
		تعداد جلسات برگزار شده با هیئت‌ها و انجمن‌های شهرستان	۴/۲	۳/۴	۳
		میزان توجه و همکاری با ارزیابان و بازرسان	۶/۸	۶/۱	۶
		بازدید مسئولان از هیئت‌های شهرستانی	۴/۹	۴/۷	۵

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

جدول های ۸ تا ۲۲، معیارها و شاخص های ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی را در عوامل مختلف نشان می دهد:

۱. مدیریت و رهبری

جدول ۸: معیارها و شاخص های ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی در عامل مدیریت و رهبری

عامل	معیارها	شاخص ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی
مدیریت و رهبری (۳۰)	برنامه محوری هیئت های استانی (۳۰)	وجود برنامه مدون راهبردی و بلندمدت	۶/۶	۶/۱	۶
		تنظیم تقویم ورزشی و اجرای دقیق آن	۶/۳	۵/۶	۶
		تعداد هیئت های شهرستانی دارای برنامه راهبردی	۵/۱	۴/۶	۵
		تعداد هیئت های شهرستانی دارای تقویم ورزشی و اجرای دقیق آن	۴/۹	۴/۷	۵
	(۶۰)	تعداد مجمع برگزار شده در طول سال	۵/۸	۵/۲	۵
		تعداد جلسات برگزار شده با حوزه اجرائی	۴/۷	۴/۳	۴
		تعداد جلسات برگزار شده با هیئت ها و انجمن های شهرستان	۴/۲	۳/۴	۳
نظام نظارت و ارزیابی عملکرد (۳۰)		میزان توجه و همکاری با ارزیابان و بازرسان	۶/۸	۶/۱	۶
		بازدید مسئولان از هیئت های شهرستانی	۴/۹	۴/۷	۵

۵	۵/۳	۵/۷	داشتن نظام کارآمد ارزیابی عملکرد کارکنان و اجرای آن
۵	۵/۲	۵/۶	داشتن نظام کارآمد ارزیابی عملکرد هیئت‌های شهرستان
۵	۴/۸	۵/۱	داشتن بانک اطلاعات جامع و مستندسازی
۶۰	۶۰	۶۷/۵	جمع

۲. مدیریت امکانات و تجهیزات

جدول ۹: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل مدیریت امکانات و تجهیزات

عوامل	معیارها	شاخص‌ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی
مدیریت امکانات و تجهیزات (۶۰)	ساخت ورزشی	افزایش تعداد اماکن استانی	۷/۹	۱۱/۳	۱۱
	(۲۲)	افزایش سرانه فضای ورزشی تخصصی	۸/۳	۱۱/۲	۱۱
	ارتقای بهره‌برداری	تعداد ساعات اختصاص یافته کل اماکن ورزشی اداره کل به هیئت	۷/۸	۱۲/۱	۱۲
	از اماکن ورزشی - تخصصی و چند منظوره (۲۳)	میزان استفاده از اماکن ورزشی سایر ارگان‌ها (به ساعت)	۵/۱	۷/۱	۷
مدیریت امکانات و تجهیزات (۶۰)	اندازه مناسب و کیفیت ساختمان هیئت و هیئت‌های شهرستان		۴/۵	۴/۲	۴

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

۸	۷/۶	۵/۸	میزان هزینه سالانه برای خرید تجهیزات ورزشی	توسعه تجهیزات ورزشی	ورزشی استاندارد	
۷	۶/۵	۴/۷	میزان استانداردسازی اماکن ورزشی تخصصی استانی	(۱۵)		
۶۰	۶۰	۴۳/۸		جمع		

۳. منابع انسانی						
جدول ۱۰: معیارها و شاخص های ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی در عامل منابع انسانی						
عوامل	معیارها	شاخص ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی	
منابع انسانی	تناسب منابع انسانی (۴۰)	غیرورزشی	افزایش میانگین تحصیلات دانشگاهی کارکنان هیئت	۷/۸	۱۰/۲	۱۰
			افزایش نسبت کارکنان با تحصیلات ورزشی به	۷/۳	۸/۱	۸
			کاهش میانگین سنی کارکنان هیئت	۶/۱	۷/۲	۷
	ارتقای منابع انسانی (۲۰)	آموزش، توانمندسازی و	تعداد داوطلبان ورزشی (مربی، داور، کادر اجرایی)	۶/۵	۱۴/۵	۱۵
			تعداد دوره های آموزشی نیروی انسانی در سطح	۷/۹	۱۳/۷	۱۴
			هیئت و هیئت های شهرستانی	۷/۵	۶/۳	۶
تعداد افراد شرکت کننده در دوره های آموزشی نیروی انسانی						
۶۰	۶۰	۴/۱	۳	جمع		

۴. مدیریت مالی

جدول ۱۱: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل مدیریت مالی

عامل	معیارها	شاخص‌ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی
مدیریت مالی	جذب اعتبار از نهادهای دولتی و عمومی (۱۵)	میزان جذب اعتبار از فدراسیون	۴/۸	۴/۶	۵
		میزان جذب اعتبار از سایر ارگان‌های عمومی (شهرداری و ...)	۴/۴	۴/۱	۴
		میزان سرمایه‌گذاری شرکت‌های دولتی	۵/۷	۶/۱	۶
		میزان سرمایه‌گذاری شرکت‌های خصوصی	۵/۸	۵/۶	۶
	کاهش بار مالی (۱۰)	تعداد باشگاه‌های ورزشی خصوصی	۵/۳	۴/۳	۴
		میزان درآمد حاصل از حامیان مستقیم	۷/۸	۷/۶	۸
		میزان درآمد حاصل از تبلیغات	۷/۴	۶/۷	۷
		میزان درآمد حاصل از بلیت فروشی	۳/۶	۳/۴	۳
	گسترش فعالیت‌های بازاریابی و تنوع‌بخشی به منابع درآمدی (۳۰)	میزان درآمد حاصل از برگزاری کلاس‌های آموزشی	۶/۸	۵/۳	۵
		میزان درآمد حاصل از کمک‌های اشخاص حقیقی و حقوقی	۳/۴	۳/۲	۳
		میزان درآمد حاصل از ورودیه مسابقات، جایزه‌ها و عضویت‌های افتخاری	۲/۲	۲/۳	۲

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

۲	۲/۳	۲	فروش کتاب
۴	۴/۱	۳/۸	شفافیت کامل درآمدها و مخارج
۳	۲/۸	۳	شفافیت درآمدها، هزینه ها و قراردادهای باشگاه ها
۳	۲/۹	۳/۱	انضباط و شفافیت نظام مالی هیئت (۱۵) ارائه به موقع گزارش های مالی
۵	۴/۷	۴/۸	رعایت استانداردهای هزینه کرد در بخش های مختلف (منابع انسانی، اعزام، برگزاری رویدادها و...)
۷۰	۷۰	۷۳/۹	جمع

۵. برگزاری و میزبانی مسابقات			
جدول ۱۲: معیارها و شاخص های ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی در عامل برگزاری و میزبانی مسابقات			
عوامل	معیارها	شاخص ها	وزن امتیاز اولیه امتیاز نهایی
		تعداد دوره های مسابقات برگزار شده در سطح ملی	۸/۷ ۸/۹ ۹
برگزاری و میزبانی مسابقات	توسعه داخلی (۲۵)	تعداد دوره های مسابقات برگزار شده در سطح استانی	۸/۲ ۸/۴ ۸
	(۷۵)	تعداد دوره های مسابقات برگزار شده در سطح شهرستانی	۸/۱ ۸/۲ ۸
		برگزاری منظم لیگ استانی	۷/۴ ۷/۷ ۸

۶	۶/۳	۶/۷	شرکت در لیگ کشوری	برخورداری از لیگ‌های
				منظم و توسعه ورزش
۶	۵/۸	۶/۲	داشتن لیگ برتر بانوان	حرفه‌ای (۲۰)
۱۲	۱۱/۷	۹/۸	تعداد میزبانی مسابقات بین‌المللی	میزبانی مسابقات ملی و
۱۰	۱۰/۳	۸/۹	تعداد میزبانی مسابقات ملی (کشوری)، المپیاد استعدادهای برتر و ...)	بین‌المللی (۳۰)
۸	۷/۷	۷/۶	تعداد میزبانی از اردوهای تیم ملی	
۷۵	۷۵	۷۱/۶		جمع

۶. اعزام به مسابقات				
جدول ۱۳: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل اعزام به مسابقات				
عوامل	معیارها	شاخص‌ها	وزن	امتیاز اولیه امتیاز نهایی
	توسعه اعزام به مسابقات	تعداد اعزام به المپیاد استعدادهای برتر ورزش کشور	۱۰/۴	۱۷/۸
اعزام به مسابقات	(۴۰)	تعداد اعزام به مسابقات منطقه‌ای، انتخابی و...	۸/۴	۷/۸
(۸۰)	توسعه	تعداد ورزشکاران راه‌یافته به اردوهای تیم ملی	۱۰/۱	۸/۴
	ورزشکاران و مربیان	تعداد عضویت رسمی ورزشکاران در تیم ملی	۱۱/۹	۱۳/۸
		تعداد مربیان حاضر در تیم ملی	۷/۵	۷/۳

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

			تعداد کادر فنی (آنالیزور، ماساژور، مربی بدنساز و ...)		(۴۰)
۶	۶/۴	۶/۸			
			تعداد سرپرست تیم ملی اعزامی به مسابقات بین‌المللی		
۵	۴/۷	۵/۷			
۸۰	۸۰	۷۰/۶	جمع		
			۷. فعالیت‌های آموزشی		
جدول ۱۴: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل فعالیت‌های آموزشی					
مل	معیارها	شاخص‌ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی
		تعداد دوره‌های مربیگری برگزار شده (درجه ۱)	۸/۵	۹/۹	۱۰
		تعداد دوره‌های داوری برگزار شده (درجه ۱)	۶/۸	۹/۵	۱۰
	جذب، آموزش و ارتقای مربیان، داوران و مدرسان (۶۰)	تعداد دوره‌های مربیگری برگزار شده (درجه ۲)	۷/۳	۸/۹	۹
		تعداد دوره‌های داوری برگزار شده (درجه ۲)	۷/۱	۸/۸	۹
		تعداد دوره‌های مربیگری برگزار شده (درجه ۳)	۶/۹	۸/۳	۸
		تعداد دوره‌های داوری برگزار شده (درجه ۳)	۶/۷	۸/۲	۸
		تعداد کلاس‌های دانش‌افزایی مربیان و داوران	۵/۵	۶/۴	۶
	حمایت از مربیان، داوران و مدرسین (۱۰)	دستورالعمل پرداخت حق الزحمه داوران	۵/۲	۳/۱	۳
		دستورالعمل پرداخت حق الزحمه مدرسین	۵/۳	۳/۲	۳
		نظام پرداخت حقوق مربیان پایه	۵/۵	۳/۸	۴
۷۰	۷۰	۶۵/۸	ع		

۸. توسعه معیارهای اخلاقی و حرفه‌ای

جدول ۱۵: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل توسعه معیارهای اخلاقی و حرفه‌ای

عوامل	معیارها	شاخص‌ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی
توسعه معیارهای اخلاقی و حرفه‌ای (۵۰)	مبارزه با دوپینگ	تعداد دوره‌های آموزشی مبارزه با دوپینگ	۹/۱	۱۱/۸	۱۲
		تعداد نفرات شرکت‌کننده در دوره‌های آموزشی مبارزه با دوپینگ	۷/۴	۸/۴	۸
		تولیدات رسانه‌ای مرتبط با آموزش مبارزه با دوپینگ (فیلم، تیزر، کتاب و...)	۸/۵	۹/۷	۱۰
		اعزام ورزشکاران به دوره‌های ملی مبارزه با دوپینگ	۸/۶	۹/۸	۱۰
		داشتن منشور اخلاقی	۵/۳	۶/۳	۶
معیارهای اخلاقی (۱۰)		نهادینه‌سازی مسئولیت اجتماعی و حرفه‌ای	۴/۳	۴/۲	۴
		جمع	۵۵/۳	۵۰	۵۰

۹. توسعه ملی

جدول ۱۶: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل توسعه ملی

عوامل	معیارها	شاخص‌ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی
توسعه ملی (۶۵)	عقد تفاهم‌نامه	تعداد جلسات برگزار شده برای عقد تفاهم‌نامه و آیین‌نامه همکاری با ارگان‌های داخلی	۹/۳	۶/۵	۷
		تعداد تفاهم‌نامه و آیین‌نامه همکاری با ارگان‌های داخلی	۱۰/۳	۸/۲	۸

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

۱۵	۱۴/۶	۱۱/۵	عضویت اعضای هیئت در هیئت رئیسه فدراسیون مربوطه			
۱۳	۱۳/۱	۹/۱	عضویت اعضای هیئت در کمیته های تخصصی فدراسیون مربوطه	کسب		
۱۲	۱۲/۳	۷/۶	مسئولیت اعضای هیئت در کمیته های تخصصی فدراسیون مربوطه	کرسی های ملی (۵۰)		
۱۰	۱۰/۳	۷/۴	عضویت اعضای هیئت در سایر کمیته ها و انجمن ها (انجمن های علمی، کمیته های تخصصی کمیته ملی المپیک و پارالمپیک و...)			
۶۵	۶۵	۵۵/۲	جمع			
۱۰. فعالیت های استعدادیابی						
جدول ۱۷: معیارها و شاخص های ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی در عامل فعالیت های استعدادیابی						
عوامل	معیارها	شاخص ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی	
			۷/۳	۸/۶	۹	تعداد فراخوان های استعدادیابی در سطح استانی
			۷/۵	۸/۷	۹	تعداد فراخوان های استعدادیابی در سطح شهرستان
فعالیت های استعدادیابی (۷۰)	شناسایی و جذب استعدادها (۳۶)	تعداد افراد شرکت کننده در آزمون های استعدادیابی استانی	۷/۶	۸/۶	۹	
		تعداد افراد شرکت کننده در آزمون های استعدادیابی شهرستانی	۷/۷	۹/۲	۹	
		وجود طرح مدون و جامع استعدادیابی و استعدادپروری ورزشی	۶/۵	۶/۳	۶	

۸	۷/۷	۶/۹	پایگاه‌های استعدادیابی فعال	
۷	۷/۳	۶/۴	تجهیز و فعالیت پایگاه‌های قهرمانی	
۵	۵/۲	۵/۷	تعداد نفرات استفاده‌کننده از پایگاه‌های قهرمانی	ساماندهی نظام پرورش استعدادها
۵	۵/۲	۵/۸	تعداد ورزشکار استعدادیابی شده راه یافته به تیم ملی	(۳۴)
۳	۳/۲	۴/۳	وجود کمیته استعدادیابی فعال	
۷۰	۷۰	۶۳	جمع	

۱۱. توسعه علمی				جدول ۱۸: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل توسعه علمی
عوامل	معیارها	شاخص‌ها	وزن	امتیاز امتیاز اولیه نهایی
توسعه علمی (۶۰)	دانش‌محور نمودن فعالیت‌های هیئت	داشتن و تعداد آکادمی‌های استان و شهرستانی	۸/۲	۷/۲
		تعداد دوره‌های توجیهی و بازآموزی مربیان و داوران	۵/۳	۵/۶
		نسبت ورزشکاران استفاده‌کننده از تسهیلات تحصیلی به تعداد ممکن	۴/۳	۴/۱
	گسترش فرهنگ تحقیق و توسعه	استفاده از فناوری‌های نوین در مسابقات	۳/۸	۳/۲
		تعداد طرح‌های پژوهشی انجام شده	۵/۷	۷/۲
		تعداد کتاب‌های منتشر شده	۵/۲	۶/۶
(۲۰)		تعداد همایش‌های علمی برگزار شده توسط هیئت یا با حمایت آن	۴/۸	۶/۲

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

۷	۷/۲	۵/۸	تعداد کارورزان پذیرفته شده از دانشگاه ها			
۷	۷/۱	۵/۶	تعداد پایان نامه های حمایت شده توسط هیئت	تعامل با مراکز و آکادمیک		
۶	۵/۶	۵/۴	تعداد اساتید دانشگاهی مشغول در ساختار هیئت	دانشگاه ها (۲۰)		
۶۰	۶۰	۵۴/۱	جمع			
۱۲. مشارکت ورزشی						
جدول ۱۹: معیارها و شاخص های ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی در عامل مشارکت ورزشی						
عوامل	معیارها	شاخص ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی	
مشارکت ورزشی (۷۰)		تعداد هیئت های ورزشی فعال شهرستان ها، بخش ها، شهرها و روستاها	۵/۸	۱۰/۱	۱۰	
		تعداد جشنواره ها و مسابقات همگانی و تفریحی از سوی هیئت	۴/۵	۷/۵	۸	
		تعداد جشنواره ها، مسابقات و نمایشگاه های فرهنگی	۴/۸	۷/۳	۷	
		رشد ورزشکاران همگانی نسبت به سال گذشته	۶/۴	۱۰/۳	۱۰	
	توسعه باشگاه های ورزشی پایه (۲۰)	تعداد باشگاه های ورزشی تفریحی	۶/۲	۹/۸	۱۰	
		تعداد باشگاه های ورزشی آموزشی	۶/۸	۱۰/۴	۱۰	
		تعداد دانش آموزان ورزشکار	۴/۸	۵/۵	۶	
		تعداد دانشجویان ورزشکار	۴/۹	۵/۷	۶	

توسعه انجمن‌های			
۳	۳/۴	۴/۲	تعداد ورزشکاران تحت پوشش سایر ارگان‌ها
ورزشی در سایر ارگانهای ملی (۱۵)			
۷۰	۷۰	۴۸/۴	جمع

توسعه رشته			
جدول ۲۰: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل توسعه رشته			
عوامل	معیارها	شاخص‌ها	وزن
امتیاز نهایی	امتیاز اولیه		
توسعه رشته (۱۰۰)	مشارکت جامعه (۷۰)	تولیدات رسانه‌ای آموزش رشته (فیلم، تیزر، کتاب و...)	۸/۸
		کمپین‌های آموزشی و آگاهی‌بخشی	۷/۴
		برپایی یا شرکت در نمایشگاه‌های عمومی و تخصصی	۷/۱
		نفر ساعت پرداخته‌شده به ورزش در کل کشور	۷/۸
		رشد جمعیت ورزشکاران سازمان‌یافته نسبت به سال قبل	۹/۸
۲۰	۱۹/۶		
۱۷	۱۷/۲		
۱۵	۱۵/۲		
۱۸	۱۸/۴		
۳۰	۲۹/۶		
۱۰۰	۱۰۰	۴۰/۹	جمع

۱۴. موفقیت و مدال آوری

جدول ۲۱: معیارها و شاخص های ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی در عامل موفقیت و مدال آوری

عوامل	معیارها	شاخص ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی
موفقیت و مدال آوری (۱۱۰)	افتخار آفرینی از طریق کسب مدال و ارتقای رتبه هیئت در ارزیابی فدراسیون (۱۱۰)	کسب سهمیه المپیک و پارالمپیک	۷/۴	۱۰/۲	۱۰
			۸/۹	۱۵/۲	۱۵
			۷/۱	۱۲/۱	۱۲
			۶/۸	۱۱/۷	۱۲
		کسب مدال در مسابقات قهرمانی کشور	۵/۶	۹/۷	۱۰
		کسب مدال در لیگ کشوری	۵/۷	۹/۵	۱۰
		کسب عنوان در المپیاد استعداد های برتر ورزشی کشور	۵/۲	۸/۱	۸
		کسب سهمیه المپیک	۲/۸	۳/۷	۴
			۵/۴	۸/۳	۸
			۳/۴	۵/۳	۵

وزن گسلان

وزن گسلان

عناوین کسب‌شده در مسابقات	۳/۵	۵/۴	۵
قهرمانی جهان و جام جهانی			
ثبت رکورد ملی	۳/۳	۵/۱	۵
ارتقای جایگاه هیئت در رتبه‌بندی (رنکینگ)	۳/۴	۵/۷	۶
فدراسیون مربوطه نسبت به سال قبل			
جمع	۶۸/۵	۱۱۰	۱۱۰

۱۵. بعد ویژه (+۱۰۰)

بعد از بررسی‌های انجام شده و نظرات خبرگان حوزه، قرار بر این شد که بعضی از مولفه‌ها که نگاه ویژه هیئت استانی را به مسئله توسعه نشان می‌دهد به عنوان یک بعد ویژه و امتیاز اضافی در نظام ارزیابی لحاظ گردد. این امتیاز به عنوان یک حمایت از فعالیت‌های خاص هیئت‌های استانی مطرح گردید. جدول ۲۲: معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی در عامل بعد ویژه

عوامل	معیارها	شاخص‌ها	وزن	امتیاز اولیه	امتیاز نهایی
		کسب کرسی غرب آسیا	۶/۳	۵/۸	۶
		کسب کرسی آسیایی	۷/۳	۸/۴	۸
		کسب کرسی جهانی	۹/۳	۱۱/۹	۱۲
بعد توسعه	بین‌المللی	تعداد تفاهم‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های همکاری با ارگان‌های بین‌المللی	۷/۶	۹/۸	۱۰
(+۱۰۰) (۶۰)		تعداد اعزام ورزشکار/تیم به رویدادهای بین‌المللی (برون مرزی) یا کشورهای همجوار	۹/۹	۱۳/۷	۱۴
		تعداد اعزام‌های ورزشکار/تیم به مسابقات تدارکاتی خارج از کشور	۸/۶	۹/۷	۱۰

تعداد دوره های مربیگری برگزار شده (درجه	۷/۵	۹/۸	۱۰
بین المللی)			
تعداد دوره های داوری برگزار شده (درجه بین المللی)	۷/۴	۸/۸	۹
حمایت و			
تشویق	۶/۸	۷/۳	۷
(۴۰)			
تعداد داوران اعزام شده به دوره های آموزشی بین-	۶/۹	۷/۴	۷
المللی			
تعداد مدرسان هیئت اعزامی به دوره های بین المللی	۶/۷	۷/۴	۷
جمع	۸۴/۳	۱۰۰	۱۰۰

بحث و نتیجه گیری

هدف این تحقیق، تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران) بود که با استفاده از روش دیمتل - که میزان تاثیرگذاری، تاثیرپذیری و شدت عامل را در یک سیستم نشان می دهد - مقادیر مربوط به هر یک از عوامل تشکیل دهنده سیستم هیئت های ورزشی محاسبه شد. بر اساس شدت عوامل در سیستم (جمع تاثیرگذاری و تاثیرپذیری عامل)، وزن هر یک از عوامل در نظام ارزیابی عملکرد که با الگوبرداری از مدل EFQM، ۱۰۰۰ امتیاز برای آن در نظر گرفته شد، مشخص گردید. بر این اساس عوامل موفقیت و مدال آوری (۱۱۰ امتیاز)، توسعه رشته (۱۰۰ امتیاز)، اعزام به مسابقات (۸۰ امتیاز)، برگزاری و میزبانی مسابقات (۷۵ امتیاز)، فعالیت های آموزشی (۷۰ امتیاز)، فعالیت های استعدادیابی (۷۰ امتیاز)، مشارکت ورزشی (۷۰ امتیاز)، مدیریت مالی (۷۰ امتیاز)، توسعه ملی (۶۵ امتیاز)، مدیریت و رهبری (۶۰)، مدیریت امکانات و تجهیزات (۶۰)، منابع انسانی (۶۰)، توسعه علمی (۶۰) و معیارهای اخلاقی و حرفه ای (۵۰) به ترتیب بیشترین شدت را در سیستم داشته اند که در ادامه به بحث پیرامون نقش هر یک از آنها در سیستم ورزشی و معیارها و شاخص های ارزیابی عملکرد متناظر با آنها پرداخته می شود. مدیریت و رهبری به نوعی مغز متفکر سیستم ورزشی را تشکیل می دهد؛ به گونه ای که وظیفه هماهنگی و ارتباط منابع و چرخه فرآیندها را برای تولید محصول نهایی و دستیابی به اهداف سیستم ورزشی ایفا می کند. داشتن نظام کارآمد ارزیابی عملکرد هیئت های شهرستان، داشتن بانک اطلاعات جامع و مستندسازی، شاخص هایی هستند که در بخش نظام نظارت و ارزیابی عملکرد باید به آنها توجه شود. دهقان قهفرخی (۱۳۹۳) در بعد مدیریت و رهبری به داشتن نظام کارآمد ارزیابی عملکرد هیئت ها، میزان توجه و همکاری با ارزیابان و

بازرسان وزارت ورزش، بازدید مسئولان از هیئت‌های استانی، داشتن نظام کارآمد ارزیابی عملکرد کارکنان و اجرای آن در بخش استقرار نظام ارزیابی عملکرد توجه کرده است. اجرای دستورالعمل‌های صادره از وزارت ورزش و کمیته ملی المپیک، تعداد کرسی در مجامع ورزشی بین‌المللی (فدراسیون جهانی و آسیایی) و تعداد تفاهم‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های همکاری با سایر ارگان‌ها نیز شاخص‌های ارزیابی فدراسیون در بعد تعامل با سایر ارگان‌های ملی و بین‌المللی بودند (۲۲). نژادسجادی (۱۳۹۳) در یکی از چهار بعد نظام ارزیابی فدراسیون‌های ورزشی که امور پشتیبانی و برنامه‌ریزی بود به شاخص‌هایی نظیر برقراری سیستم نظارت و ارزیابی، داشتن برنامه‌ریزی راهبردی، برنامه سالانه پشتیبانی، اهداف سالانه پشتیبانی، تعامل اداری با وزارت ورزش و جوانان، ارائه گزارش عملکرد به وزارت ورزش و جوانان، تعامل فدراسیون با استان‌ها، اجرای برنامه‌های وزارت ورزش و جوانان و رعایت استانداردهای رایج در عملکرد اشاره کرده بود که تا حدود زیادی به بعد مدیریت و رهبری پژوهش حاضر مشابهت دارد. رهبران سازمان‌های ورزشی به‌عنوان مغز متفکر سیستم ورزشی، وظیفه تنظیم برنامه راهبردی، هماهنگی و ارتباط بین منابع و فرایندها برای رسیدن به نتایج و اهداف سازمان ورزشی را دارند. بنابراین هیئت‌های ورزشی برای رسیدن به تعالی نیازمند رهبرانی هستند که آینده را ترسیم کنند، نقش الگو را در ارزش‌ها و اصول اخلاقی ایفا نمایند و همواره الهام‌بخش حس اعتماد باشند. آن‌ها منعطف هستند و سازمان را قادر می‌سازند تا در جهت حصول اطمینان از موفقیت مداوم، پیش‌بینی لازم را کنند و عکس‌العمل به‌موقع از خود نشان دهند.

منابع انسانی مهم‌ترین دارایی یک سازمان است و مدیریت اثربخش آن‌ها کلید موفقیت سازمان محسوب می‌شود. اهداف اساسی مدیریت منابع انسانی حصول نتایج مطلوب از تلاش‌های جمعی کارکنان سازمان است که می‌توان آن را در قالب تأمین منابع انسانی با حداقل هزینه، پرورش و توسعه استعدادها و مهارت‌های کارکنان، حفظ و نگهداری نیروهای لایق و تأمین احتیاجات مادی و معنوی و جلب رضایت پرسنل به‌طوری که همسویی لازم بین اهداف شخصی آن‌ها و هدف‌های سازمان ایجاد گردد، بیان کرد (Hoffman, Hoelscher & Sherif, 2005). هیئت‌های ورزشی برای رسیدن به تعالی منابع انسانی خود را ارج می‌نهند و فرهنگی را ایجاد می‌کنند که تحقق منافع متقابل اهداف فردی و سازمانی را میسر می‌سازد. آن‌ها قابلیت‌های منابع انسانی خود را توسعه داده و عدالت و برابری را ترویج می‌نمایند. این هیئت‌ها به‌گونه‌ای از منابع انسانی خود مراقبت کرده، با آن‌ها ارتباط برقرار نموده و ایشان را مورد تشویق و تقدیر قرار می‌دهند که انگیزه و تعهد لازم در منابع انسانی ایجاد شده و آن‌ها را قادر می‌سازد تا از مهارت و دانش خود در جهت منافع هیئت استفاده کنند. هر چند که منابع انسانی در ورزش می‌تواند گستره‌ای وسیع از تماشاگران، ورزشکاران، داوطلبان، مربیان، داوران، کارکنان و مدیران را در بر گیرد، اما در این پژوهش منابع انسانی محدود به کارکنان، داوران و مربیان و مدرسان شده و بقیه ذی‌نفعان در بخش‌های جداگانه‌ای

مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در عامل منابع انسانی پژوهش دهقان‌قهرخی (۱۳۹۳) معیارهای ارزیابی عملکرد شامل اصلاح هرم منابع انسانی با رویکرد شایسته‌سالاری، تخصص‌گرایی و جوانگرایی، آموزش، توانمندسازی و ارتقای منابع انسانی و رضایت و حمایت از منابع انسانی فدراسیون بود. نژاد سجادی (۱۳۹۳) در پژوهش خود در این زمینه تنها به شاخص‌های تناسب نیروی انسانی، آموزش مدیران و داوران اکتفا نموده است. مادالا و همکاران (۲۰۰۵) ورزشکاران، مقامات، مربیان و داوران را در بعد منابع انسانی در نظر گرفتند و به شاخص‌های ورزشکاران، داوران و مربیان ثبت شده، جمعیت ورزشی رشته و ورزشکاران شرکت‌کننده در مسابقات در این بعد اشاره کردند. همچنین به شاخص دوره‌های آموزشی برای مربیان و داوران در بعد خدمات ارائه‌شده توجه داشته‌اند

در عامل مدیریت مالی باید اذعان نمود که امروزه رمز موفقیت یک سازمان و جامعه کسب درآمد برای بقا و ماندگاری خود می‌باشد. بدون درآمد مطمئن جامعه و سازمان‌های مختلف رو به انحلال و نابودی رفته، نمی‌توانند در محیط رقابتی دوام بیاورند. درآمد مطمئن و پایدار می‌تواند امکانات لازم را برای رویارویی با هزینه‌ها و مخارج سازمان‌ها به وجود بیاورند. تقویت منابع مالی هیئت به‌طور عمده می‌تواند از چهار راه حاصل شود: (الف) تنوع‌بخشی به منابع درآمدی و فعال کردن پتانسیل‌های بالقوه درآمدزایی نظیر تبلیغات، پخش رسانه‌ای و غیره؛ (ب) برقراری ارتباط و تعامل مناسب با ارگان‌های عمومی و دولتی که در این راه ارائه اهداف و برنامه‌های آتی می‌تواند موثر باشد؛ (ج) برون‌سپاری و خصوصی‌سازی که می‌تواند بار مالی را کاهش دهد و نقش نظارتی آنان را تقویت نماید؛ (د) صرفه‌جویی در هزینه‌ها و کاهش فساد اداری و مالی از طریق انضباط و نظم‌بخشی به نظام مالی هیئت. در پژوهش نژادسجادی (۱۳۹۳) تنها یک شاخص در این ارتباط با نام «مدیریت مالی» وجود دارد که بسیار کلی و غیرقابل اندازه‌گیری می‌باشد. عیدی و همکاران (۱۳۹۳) به شاخص‌های «فدراسیون، اماکن و تأسیسات کافی برای رقابت‌های ورزشی در همه سطوح دارد»، «فدراسیون می‌تواند از منابع مالی خود به نحو مطلوب استفاده کند»، «فدراسیون، حامیان مالی اصلی خود را از منابع متعدد تأمین می‌کند»، «فدراسیون قادر است کمک‌ها و حمایت‌های مالی دولتی را جذب کند» و «فدراسیون قادر به تأمین منابع و کمک‌های مالی از منابع متعددی است» در عامل منابع سازمانی پرداخته است. با توجه به نتایج این پژوهش، هدف عمده و کلیدی هیئت‌های ورزشی تهران، توسعه سلامت، تندرستی و نشاط، افزایش همبستگی، غرور و افتخار ملی در بین عموم مردم و کسب افتخار و موفقیت‌های ملی و بین‌المللی می‌باشد که این اهداف از طریق رهبری با دوراندیشی و رعایت اصول اخلاقی، پاسخگویی مؤثر به فرصت‌ها، تهدیدها، قوت‌ها و ضعف‌ها، توسعه قابلیت‌های سازمانی، استفاده از استعداد منابع انسانی، تعامل و همکاری با کلیه ذی‌نفعان، هدایت خلاقیت و نوآوری و ارزش‌افزایی برای مشتریان میسر می‌شود. با توجه به نقش هیئت‌های ورزشی در توسعه و ترویج همه‌جانبه ورزش، ایجاد زمینه‌های لازم برای حضور

قهرمانان، پیش‌کسوتان، داوران، مربیان و سایر دست‌اندرکاران ورزشی در عرصه‌های ملی و بین‌المللی و همچنین کشف و جذب استعدادها و توانمندی‌های ورزشی آحاد مختلف جامعه و تقویت آن‌ها و از طرفی به‌منظور داشتن یک نظام توسعه پایدار در ورزش بایستی اصل نظارت، کنترل و ارزیابی را به‌عنوان یکی از اصول اساسی سازمان مورد توجه قرار داد تا در مسیر رشد و تعمیم ورزش خلاءهای احتمالی به راحتی شناسایی شود و برنامه رفع و یا اصلاح آن همواره در نظر گرفته شود. در این راستا مدیران برای ارزیابی عملکرد سازمان خود ناگزیرند مدلی جامع و یکپارچه را به‌کارگیرند که تمام جنبه‌های کلیدی و مؤثر سازمان را دربرگیرد و متناسب با فرهنگ و شرایط خاص آن باشد. همان‌طور که ملاحظه شد الگوی ارائه‌شده، در بردارنده شاخص‌های جامع و کاملی است که تمام جنبه‌هایی که به تعالی هیئت‌های ورزشی کمک می‌کنند را دربر گرفته است. این مدل، بومی و متناسب با شرایط و ماهیت خاص هیئت‌های ورزشی طراحی شده است؛ به‌طوری که تمام فعالیت‌های اصلی، فرایندها و فعالیت‌های جاری در هیئت‌های ورزشی اجزای این سیستم ارزیابی عملکرد را تشکیل می‌دهند. پژوهش‌های قبلی بیشتر بر شاخص‌های نتیجه‌محور توجه داشتند، اما الگوی ارائه شده هم بر نتایج که معلول توانمندسازها هستند و هم بر توانمندسازها که با دریافت بازخورد از نتایج بهبود می‌یابند، تمرکز دارد، بنابراین هیئت‌های ورزشی می‌توانند با استفاده از این شاخص‌ها موقعیت دقیق خود را ردیابی و با گرفتن بازخورد به شناخت شکاف‌ها و بهبود عملکرد خود کمک کنند.

پیشنهادهای

در انتها با توجه به نتایج تحقیق پیشنهادات کاربردی ارائه می‌گردد:

- ۱- با توجه به این‌که نتایج تحقیق نشان داد که شاخص "فعالیت‌های آموزشی" شاخص مؤثری در هیئت‌هاست، بنابراین توجه ویژه روسای هیئت‌ها به این مهم و برگزاری دوره‌های توجیهی و بازآموزی به صورت مستمر می‌تواند تأثیر فزاینده‌ای را در افزایش سطح کارایی هیئت‌ها داشته باشد.
- ۲- مطابق با نتایج تحقیق، مدیریت مالی یکی از شاخص‌های مهم است. لذا به روسای هیئت‌ها و همچنین مدیران ورزش کشور پیشنهاد می‌گردد راهبردهای درآمدزایی خود را به نحو مؤثرتری توسعه دهند؛ بدین معنی که در درجه اول از طریق تمرکز بر جذب تبلیغات و سپس از طریق حامیان مالی این هدف اساسی را تحقق بخشند. همچنین پیشنهاد می‌گردد در بعد ساختاری، هیئت‌ها واحدهای سازمانی را مختص حامیان مالی قرار دهند تا زمینه جذب حامیان مالی و افزایش درآمدهای این بخش برای تیم‌های ورزشی هیئت فراهم گردد.
- ۳- در پژوهش حاضر مهم‌ترین شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی شناسایی شد. لذا پیشنهاد می‌شود مدیران با استفاده از این شاخص‌ها به ارزیابی و انتخاب هیئت‌های ورزشی برتر بپردازند و مدیران هیئت‌های ورزشی با تمرکز بیشتر و به‌کارگیری این شاخص‌ها سعی در بهبود عملکرد خود داشته باشند.

تدوین مدل جامع ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی (مطالعه موردی: استان تهران)

- ۴- هیئت‌های ورزشی موظف گردند گزارش عملکرد شش ماهه یا سالانه خود را بر مبنای الگوی ارزیابی عملکرد به اداره کل ورزش و جوانان استان ارائه و از ارائه گزارش‌های سنتی و سلیقه‌ای پرهیز کنند.
- ۵- اداره کل ورزش و جوانان استان در توزیع و تخصیص بودجه به هیئت‌های ورزشی، نتایج الگوی ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی را مدنظر قرار دهند و یک رابطه منطقی بین بودجه اختصاصی و نتایج ارزیابی برقرار نمایند.
- ۶- مدیران هیئت‌های ورزشی، چشم‌انداز، مأموریت، اهداف، برنامه‌ها، فعالیت‌ها، ساختار و تشکیلات هیئت خود را در راستای الگوی ارزیابی عملکرد حاضر مورد بازنگری و مهندسی مجدد قرار دهند.
- ۷- با توجه به اینکه این الگو از پشتوانه علمی برخوردار است، اداره کل ورزش و جوانان استان می‌تواند با برگزاری جایزه تعالی هیئت‌های ورزشی، کمک مؤثری برای حرکت هیئت‌های ورزشی در مسیر تعالی باشد.

منابع

- بهار، ش. و پارساجو. (۲۰۱۴). «بازنگری و بهینه‌سازی شاخص‌های ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی استان همدان». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزشی. ۳(۶)، صص ۳۹-۴۷.
- چاپوشی شقاقی، سحر؛ خدابخشی پاریجان و هنرمندی. (۲۰۲۴). «شناسایی و ارزیابی ضعف‌های نظام بازرسی و حسابرسی در پیشگیری از فساد اداری و مالی در فدراسیون‌ها و هیئت‌های ورزشی کشور». مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری. ۴۲(۱۰)، صص ۲۷۴-۳۰۱.
- دستگیری، ا. و امیرتاش، علی محمد و صفائیا، علی محمد. (۲۰۱۸). «رابطه مؤلفه‌های ارزیابی عملکرد در کارایی فدراسیون‌های ورزشی». فصل‌نامه علمی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۶(۴)، صص ۱۹-۲۶.
- دهقان‌فهرخی، امین. (۱۳۹۳). «طراحی نظام ارزیابی عملکرد فدراسیون‌های ورزشی ایران با استفاده از رویکرد سیستمی». دانشگاه تهران.
- رضائیا، کیمیا؛ مخاطب رفیعی، فریمه و شیرویه زاد، هادی. (۱۳۹۲). «ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی استان اصفهان با استفاده از تحلیل پوششی داده‌ها با چند رویکرد منتخب در سال ۱۳۹۱». دومین کنفرانس ملی مهندسی صنایع و سیستم‌ها، اصفهان.
- رمضانی‌نژاد، رحیم؛ رضایی، مرتضی؛ خسروی، آذر و ملائی، مینا. (۱۳۹۲). «مقایسه شاخص‌های ارزیابی عملکرد مربیان باشگاهی از دیدگاه کارشناسان، ورزشکاران و مربیان». مدیریت ورزشی. شماره ۱۷، صص ۱۹۱-۲۱۴.
- زارعی محمودآبادی، محمد و رضوی، سیدمحمدجواد. (۱۳۹۸). «ارزیابی کارایی فدراسیون‌های ورزشی ایران در بازی‌های المپیک ریو ۲۰۱۶ با رویکرد تحلیل پوششی داده‌ها (DEA)». مدیریت و توسعه ورزش. ۸(۴)، صص ۲۲۱-۲۳۰. doi: 10.22124/jsmd.2019.3959
- سلطان‌حسینی، محمد؛ کرمی، خاطره و سلیمی، مهدی. (۲۰۱۹). «تبیین و پیاده‌سازی مدل ترکیبی کارت امتیازی متوازن و تحلیل پوششی داده‌ها در ارزیابی عملکرد و رتبه‌بندی هیئت‌های ورزشی». مطالعات مدیریت ورزشی. ۵۴(۱۱)، صص ۲۵-۴۱.
- علیمردانی، م؛ ادبی فیروزجاه، ج. و رضائی، ر. (۲۰۲۰). «ارزیابی عملکرد و رتبه‌بندی هیئت‌های ورزشی استان قم». فصل‌نامه علمی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۸(۴)، صص ۴۹-۵۹.
- کرمی، خاطره؛ سلیمی، مهدی و سلطان‌حسینی، محمد. (۲۰۲۰). «ارزیابی عملکرد هیئت‌های منتخب ورزشی استان اصفهان در سال ۹۷ با استفاده از روش فرآیندی تحلیل شبکه‌ای فازی (FANP) و تحلیل پوششی داده‌های فازی (FDEA)». مدیریت و توسعه ورزش. ۹(۱)، صص ۱۲۸-۱۴۸.

- کشاورز، لقمان. (۲۰۱۶). «تحلیل عوامل موثر بر رفتار سازمانی مدیران جهت استقرار نظام کنترل و ارزیابی مدیریت بازاریابی در فدراسیون‌های ورزشی». مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش. ۳(۴)، صص ۶۷-۷۷.
- کلانی، امین و الهی. (۲۰۱۶). «اعتباریابی و رواسازی ابزار ارزیابی قابلیت‌های یادگیری سازمانی در فدراسیون‌های ورزشی ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. ۶(۲۷)، صص ۶۴-۱۴۷.
- گودرزی و حمیدی، محسن. (۲۰۲۲). «طراحی الگوی جامع ارزیابی عملکرد هیئت‌های ورزشی ایران». فصل‌نامه علمی پژوهش‌های کاربردی در مدیریت ورزشی. ۱۰(۳)، صص ۱۱۹-۳۱.
- معصومی؛ اشرف‌گنجویی؛ داشگرزاده؛ خدابخش و جوادی. (۲۰۱۲). «ارائه الگوی تصمیم‌گیری آنتروپی برای طراحی مدل جامع ارزیابی بیرونی عملکرد فدراسیون‌های ورزشی در ایران با رویکرد فازی». پژوهش‌های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. ۱۲، صص ۵۷-۷۲.
- نوروزیان؛ خدامرادپور، مژگان؛ یکتایار، مظفر و سلطان‌پناه، هیرش. (۲۰۲۳). «اعتباریابی پرسش‌نامه عوامل موثر بر ارزیابی فدراسیون‌های ورزشی کشور». مدیریت و رفتار سازمانی در ورزش. ۱۲(۹)، صص ۸۱-۹۵.
- ویسی، کوروش و محمدی، سردار. (۲۰۱۲). «ارزیابی سطوح رفتاری مدیریت ریسک در بین مدیران هیئت‌های ورزشی استان خراسان جنوبی». علوم ورزش. ۱۰(۴)، صص ۳۷-۵۶.
- Barros, C. P. (2003). "Incentive regulation and efficiency in sport organisational training activities". Sport Management Review, 6(1), 33-52.
- Bernardin, J., & Villanova, P. (1986). **Performance Appraisal**. Lexington, Massachusetts: Lexington Books.
- Bowen, g. A. (2009). "document analysis as a qualitative research method". Qualitative research journal, 9(2), 27-40.
- Broadbent, J., & Laughlin, R. (2009). "Performance management systems: A conceptual model". Management Accounting Research, 20(4), 283-295.
- Brown, M. F., & Stilwell, J. (2005). "The ethical foundation of performance measurement and management". Public Management, 87(5), 22.
- Brown, M. G., & Svenson, R. A. (1998). "Measuring r&d productivity". Research-Technology Management, 31(4), 11-15.
- Hoffman, J. J., Hoelscher, M. L., & Sherif, K. (2005). "Social capital, knowledge management, and sustained superior performance". Journal of knowledge management, 9(3), 93-100.

طراحی الگوی پیشران‌های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران

۱۸

علی مهری^۱

مهرداد محرم‌زاده^۲

نسرین عزیزیان کهن^۳

عباس نقی‌زاده باقی^۴

[10.22034/ssvs.2024.3387.3476](https://doi.org/10.22034/ssvs.2024.3387.3476)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۲۸

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۸/۲۸

هدف این مطالعه، طراحی الگوی پیشران‌های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران بود. این تحقیق از نظرهدف توسعه‌ای- کاربردی و از لحاظ ماهیت، آمیخته (کیفی- کمی) با طرح ترکیبی اکتشافی- متوالی و جامعه آماری خبرگان آگاه به موضوع تحقیق بود. جهت انجام مصاحبه‌های عمیق و جمع‌آوری داده‌های کیفی از تکنیک هدفمند تا مرحله اشباع نظری ۱۷ نفر بعنوان نمونه انتخاب شدند و برای تکمیل پرسش‌نامه‌های محقق ساخته بخش کمی، نمونه‌ای به تعداد ۵ نفر پیشنهاد شد. روایی داده‌های بخش کیفی پژوهش از طریق مشاهده مداوم و بازبینی توسط همکار تایید و پایایی داده‌ها با شیوه شاخص دوکدگذار ۸۹ درصد برآورد گردید. روایی داده‌های بخش کمی با بهره‌گیری از نسبت روایی محتوایی لاوشه ۸۰ درصد و پایایی آنها با ضریب آلفای کرونباخ ۸۶ درصد تایید شد. از شیوه تحلیل تماتیک مبتنی بر مدل براون و کلارک (۲۰۰۶) پیشران‌های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران شناسایی و سپس مدل‌سازی با استفاده از تحلیل ساختاری- تفسیری (ISM) انجام شد. در یافته‌های پژوهش، ۱۱۲ مفهوم اولیه در قالب ۲۳ تم فرعی و ۱۵ تم اصلی شناسایی شدند. این پیشران‌ها در هفت سطح مدل ساختاری- تفسیری متشکل از پیشران‌های نیازسنجی، ارتقای نظارت و ارتقای نوآوری در سطح اول قرار گرفتند که کمترین تاثیرگذاری بر روی سایر پیشران‌ها را داشتند. همچنین، پیشران‌های سیستم اطلاعاتی و توسعه تعاملات در سطح دوم و پیشران‌های تغییر نگرش، جایگاه اجتماعی، بسترهای اقتصادی و توجه رسانه‌ها در سطح سوم الگوی پژوهش قرار گرفتند. پیشران‌های برنامه‌ریزی عملیاتی و منابع مالی در سطح چهارم و پیشران‌های مدیریت کارآمد و توسعه زیرساخت‌ها در سطح پنجم قرار گرفتند و در نهایت پیشران فرهنگ‌سازی در سطح ششم و برنامه‌ریزی راهبردی در سطح هفتم الگو قرار گرفتند. لذا باتوجه به نقش کارگران در توسعه و آبادانی کشور، مدیران باید با برنامه‌ریزی جامع و توسعه زیرساخت‌ها از همه ظرفیت‌های موجود برای ارتقای ورزش همگانی و حرفه‌ای در بین قشر کارگر استفاده نمایند.

واژگان کلیدی: کارگر، ورزش کارگری، برنامه‌های راهبردی، برنامه‌های عملیاتی و تعاملات.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

^۲ استاد مدیریت ورزشی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Mmoharramzadeh@yahoo.com

^۳ استاد مدیریت ورزشی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

^۴ دانشیار مدیریت ورزشی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

مقدمه

زندگی ماشینی و بی تحرکی، دو چالش بزرگ بشر امروزی است که سلامت روح و جسم او را به خطر انداخته است. در شرایط زندگی ماشینی، ورزش را می توان به عنوان وسیله ای مطلوب برای تأمین تجدید قوای جسمی و روحی، نشاط و شادابی اقشار مختلف جوامع در نظر گرفت (عزیزمرادی، ۱۳۹۹). سیر تحول ورزش در زندگی انسان ها، با بازی کردن که لازمه رشد و تکامل کودک است، شروع می شود و سپس به ورزشی که رقابت در آن مطرح است، ارتقا می یابد. این رقابت ابتدا به صورت غیررسمی است و در تکامل خود به ورزش رقابتی سازمان یافته در قالب ورزش قهرمانی و حرفه ای منتهی می گردد (آلن و همکاران^۱، ۲۰۲۱). ورزش، بازتاب نظام اجتماعی و یکی از گسترده ترین وقایع جمعی در بین همه قشرها و گروه های اجتماعی، طرفداران فراوانی دارد و از شاخص های بارز توسعه و پیشرفت اجتماعی به شمار می رود و همچنین با فرهنگ، اقتصاد و سیاست در جوامع مختلف پیوند خورده است. امروزه، توسعه ورزش و فعالیت های بدنی به حدی است که متفکران اجتماعی آن را به منزله جهان کوچک در جامعه تلقی می کنند و به زعم آنها ورزش به خوبی مانند آئینه، هنجارها و ارزش ها و ساختار اجتماعی را منعکس می سازد (شیروی و همکاران، ۱۳۹۷).

امروزه ورزش در سراسر جهان جزئی جدانشدنی از فرهنگ، آموزش و علم است. پدیده ورزش به عنوان یک واقعیت اجتماعی در ساختار مختلف جوامع بشری وجود و حیات دارد و با شتاب هرچه بیشتر، در حال رشد، توسعه و تکامل است. این مهم به دلیل پذیرش و اعتقاد افکار عمومی به نقش ورزش و شناخت کامل اکثریت افراد جوامع از میزان کارایی و تأثیرات مثبت آن بر تأمین سلامتی، تقویت بنیه جسمانی، پرورش ابعاد روانی - اجتماعی و غنی سازی بخشی از اوقات فراغت به عنوان بعد همگانی و کسب افتخارات آن می باشد (سانگ و ژانگ^۲، ۲۰۱۷). البته تعمیم و گسترش ورزش و فعالیت های بدنی در واحدهای صنعتی و تولیدی، ارزش های فرهنگی در محیط های کارگری را ترقی داده، آمادگی های ذهنی و جسمی لازم در راستای تحرک و چالاکی نیروی کار جهت جلوگیری از بروز هر گونه حوادث احتمالی حین انجام کار فراهم آورده و ارتقای توانایی و قابلیت های نیروی کار را جهت انجام امور محوله بهبود بخشیده است (باباخانی، ۱۳۹۸). یافته های پژوهش نشان داده است بیش از ۸۰ درصد افراد جامعه در محیط های کارگری مشغول به فعالیت اند و بیش از یک سوم عمر خود را در محیط کاری خود سپری می کنند. پس با توجه به این شرایط تأمین سلامتی و ایمنی آنها از اهمیت بسزایی برای جوامع انسانی برخوردار است (دماری و همکاران، ۱۳۹۹).

^۱Allen et al.

^۲ Song & Zhang

یکی از راهکارهای دستیابی به این مهم، ورزش و فعالیت‌های بدنی افراد مشغول در محیط‌های کارگری است. ورزش کارگری^۱، یکی از بخش‌های مهم ورزش کشورها محسوب می‌شود که نیازمند توجه ویژه است (سند ورزش وزارت کار، ۱۳۹۵). از آنجایی که ورزش کارگری به‌عنوان یک نظام و سیستم در درون سیستم‌های بزرگ‌تری همچون نهاد اجتماعی استان و نظام ورزش کشورها در نظر گرفته می‌شود، عملکرد سازمان‌های ورزشی در زمینه‌های مختلف و میزان موفقیت آن در دستیابی به اهداف توسعه، همزمان از عوامل محیط درونی و عوامل محیط بیرونی تأثیر می‌پذیرد (پهلوان، ۱۳۹۹). به نظر می‌رسد که در دنیای به شدت در حال تغییر و تحول کنونی، برای هماهنگ‌شدن با تحولات محیطی، مدیران نهادها و سازمان‌های مختلف ناگزیرند تا آنجا که امکان دارد اولاً، پیش‌بینی‌هایی از آینده داشته باشند و روند حرکت ساختارهای تحت‌امر خود را ترسیم کنند؛ ثانیاً، با اتخاذ و اجرای فرآیند برنامه‌ریزی راهبردی، همواره خود را برای متحول‌شدن به‌منظور سازگاری با دگرگونی‌های محیطی آماده نگه دارند. بنابراین از یک سو باید آینده‌های قابل‌حصول ترسیم کنند و از دیگر سو، پیشران‌های تأثیرگذار و همچنین امکانات درونی را کشف و بارور نمایند تا با توسل به آنها، دسترسی به آینده مطلوب محقق شود (استارک و همکاران^۲، ۲۰۱۷). بنابراین، فراهم آوردن زمینه تهیه و تدوین برنامه‌راهبردی در ورزش کارگری، گام عمده و آغازین برای سامان بخشیدن به تلاش‌های گسترده و گوناگون در عرصه‌های مختلف ورزش در سطوح مختلف محسوب می‌گردد.

طبق گزارش‌های سازمان بهداشت جهانی، برای کاهش اثرات بیماری‌ها در کنار دارو درمانی باید ورزش و فعالیت‌های بدنی منظم هم مدنظر قرار گیرد. اینگونه به نظر می‌رسد شرکت منظم افراد در فعالیت‌های بدنی و ورزش ضمن پیشگیری از ابتلا به بیماری‌های جسمی و روحی، زمینه مناسبی را برای افزایش کیفیت زندگی انسان فراهم می‌آورد (سانچس و همکاران^۳، ۲۰۲۲). محیط‌های کاری برای کارگران به‌طور تدریجی نوعی اختلال جسمی - روانی ایجاد می‌کند که عدم آگاهی بموقع و رسیدگی سریع به آنها می‌تواند پیامدهای وخیمی برای کارگران و خانواده‌های آنها و کاهش بهره‌وری سازمانی به همراه داشته باشد. توجه به عوامل اثرگذار در وضعیت جسمی و روان‌شناختی قشر شاغل جامعه، امری است که در کشورهای درحال توسعه بسیار دیر مورد توجه قرار گرفته‌است (باباخانی، ۱۳۹۸). عمده پژوهش‌های مرتبط با استرس و مبانی روان‌شناختی محیط‌کار بر این نکته تأکید دارند که استرس‌زها، وضعیت نامناسب فیزیکی محیط‌کار و عوامل موجب ناسازگاری روان‌شناختی می‌تواند علاوه بر تأثیرات سازمانی، بر چگونگی تعامل فرد در جامعه و خانواده تأثیر بگذارند (نادی و همکاران، ۱۳۹۲). عدم فعالیت بدنی ۳۵ درصد مردم جهان را دربرگرفته‌است و مرگ ناشی از عدم فعالیت بدنی حتی از آمار مرگ ناشی از استعمال دخانیات بیشتر است.

¹ Worker Sport

² Starek et al.

³ Sanchis et al.

براساس گزارش‌ها نزدیک به ۵۰۰ میلیون فرد چاق در جهان وجود دارد و پیش‌بینی می‌شود این آمار به ۱ میلیارد در سال ۲۰۳۰ برسد (بوسیتیل و همکاران^۱، ۲۰۱۷). این در حالی است که سبک زندگی بی‌تحرك در شرایط کار مدرن معمول است و بر اساس آمار به دست آمده کمتر از پنج درصد از بزرگسالان به مدت ۳۰ دقیقه فعالیت بدنی در روز دارند. نشستن را «سیگار کشیدن جدید» می‌نامند و برای بسیاری از کارگران مدرن، اکثر روزها به صورت بی‌تحرك سپری می‌شود. محققان دریافته‌اند که دوره‌های طولانی از رفتارهای بی‌تحرك، برای عملکرد اجرایی - شناختی قشر جلوی مغز مضر است.

در سال‌های اخیر ورزش‌کارگری و عوامل تاثیرگذار بر این موضوع مورد توجه محققان قرار گرفته که در ادامه به برخی از مطالعات انجام‌شده در این زمینه اشاره می‌شود. رضانی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود الگوی مفهومی توسعه ورزش‌کارگری را طراحی و در یافته‌های خود شش سطح برای توسعه ورزش‌کارگری اعلام کردند: سطح زمینه، سطح ساختار، سطح قابلیت، سطح فرآیند، سطح عملکرد و سطح پیامد. عرب‌جهوانی (۱۴۰۰) معتقد است خدمات‌سازمانی مهمترین عامل موثر بر توسعه فرهنگ ورزش‌همگانی در جامعه‌کارگری به شمار می‌رود و پس از آن به ترتیب عوامل مدیریتی، خدمات‌عمومی، عوامل رسانه‌ای - تبلیغاتی و در نهایت حمایت اجتماعی قرار دارند. پهلوان (۱۳۹۹) در رساله دکتری خود، الگویی برای توسعه ورزش‌کارگری ایران ارائه و اعلام کرد توسعه ورزش‌کارگری در بستر عوامل زمینه‌ای، از طریق کارآمدسازی ساختاری، ارتقا و به‌کارگیری قابلیت‌ها، یکپارچه‌سازی فرایندها و اثربخش‌سازی عملکرد منجر به توسعه پایدار می‌شود. باباخانی (۱۳۹۸) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد با اهمیت‌ترین نقطه‌قوت ورزش‌کارگری را افزایش رشته‌های ورزشی در مسابقات ملی و نظارت دقیق بر انتخاب تیم‌های ملی ورزش‌کارگری معرفی کرد. محمدی‌کوهی و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیق خود دریافته‌اند شرکت‌سایپا در زمینه ورزش‌کارگری به راهبرد تدافعی تمایل دارد؛ به طوری که بیشتر بر روی کاهش تهدیدها و ضعف‌های بخش ورزش‌کارگری تمرکز دارند. سجادی و همکاران (۱۳۹۷) در آسیب‌شناسی ساختاری ورزش کشور، یکی از بخش‌های نیازمند تغییر ساختار را ورزش‌کارگری معرفی کرده‌اند. کیم و چو^۲ (۲۰۲۳) در پژوهش خود دریافته‌اند جایگاه اجتماعی، آزادی عمل و حمایت مدیران از کارگران در محیط کار، بر نحوه انجام فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت کارگران تاثیر دارد. بلافوس و همکاران^۳ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی خستگی پس از کار به عنوان مانعی برای فعالیت بدنی اوقات فراغت پرداختند. براساس نتایج پژوهش، مدت زمان فعالیت بدنی در اوقات فراغت به تدریج با افزایش خستگی ناشی از کار در کارگران با مشاغل جسمی طاقت‌فرسا کاهش می‌یابد و کارگران

¹ Busutil et al.

² Kim & Choo

³ Blafoss et al.

مسن کمتر از کارگران جوان فعالیت بدنی دارند. بیاواز و همکاران^۱ (۲۰۱۸) در یافته‌های پژوهش خود اعلام کردند که تمام امکانات فیزیکی ممکن احتمال فعالیت بدنی در اوقات فراغت را افزایش و این امر نشان می‌دهد دستیابی به محیط‌های حمایتی محل کار می‌تواند به کارگران کمک کند تا از نظر جسمی فعال باشند. دی گریس و همکاران^۲ (۲۰۱۷) در بررسی نقش ورزش در توسعه پایدار گزارش کردند که کارکردهای ورزش در شاخص‌های سلامت کار و مشارکت اجتماعی مردم و اقشار کمتر مرفه نقش معنی داری دارد. در پژوهش‌های بررسی شده مرتبط با ورزش کارگری بیشتر شرایط و وضعیت موجود مورد توجه قرار گرفته‌است و پژوهشی که به‌طور مستقیم پیشران‌های تأثیرگذار بر آن در آینده را بررسی کند مشاهده نگردید. بر این اساس در این تحقیق سعی شد پیشران‌های موثر بر ورزش کارگری در ایران بررسی و تبیین شود.

باتوجه به مطالب بیان‌شده کشور ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست؛ به طوری که حدود ۴۰۲۴۰۷۹۲ نفر از جمعیت کشور ایران را جامعه کارگران و خانواده‌های آنها تشکیل می‌دهد- قشری که می‌تواند با ایفای نقش مهم خود در توسعه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی کشور و همچنین دستیابی دولت به اهداف عالی خود موثر واقع گردد. نقش ورزش و فعالیت‌های بدنی به‌عنوان یکی از راهکارهای ایده‌آل جهت دستیابی به این مهم و بهینه‌نمودن خودباوری و مسئولیت‌پذیری کارگران و نیز مشارکت عمومی آنان در حوزه فعالیت‌های اجتماعی، امری لازم و انکارناپذیر تلقی می‌گردد (پهلوان، ۱۳۹۹)، اما یافته‌های پژوهش سجادی و همکاران (۱۳۹۷) در آسیب‌شناسی ساختاری ورزش کشور، یکی از ساختارهای نیازمند تغییر ساختار را ورزش‌گازگری معرفی کرده‌است. همچنین، در سند گزارش مطالعات برنامه ششم توسعه وزارت ورزش (۱۳۹۶) ورزش کارگری، یکی از حوزه‌های تخصصی در ورزش کشور معرفی شده که نیازمند تغییرات اساسی در آن می‌باشد. با توجه به تحقیقات صورت گرفته بر روی کارگران در ایران، اغلب افراد در محل کار فعالیت بدنی محدود و کمی دارند و یا شرکت در فعالیت بدنی منظم، در زندگی روزانه آنها جایی ندارد. اگرچه با توجه به آمار بخشی از افراد از نظر سطح فعالیت بدنی در محدوده مناسب برای سلامتی قرار دارند، اما این میزان فعالیت کم است. این امر در سطح جهان نیز به صورت فزاینده‌ای منعکس می‌شود؛ جایی که ماشین‌ها فعالیت نیروی انسانی را کاهش می‌دهند و فناوری‌های هوشمند محیط زندگی ما را فرا می‌گیرند و ما را به کم‌حرکی ترغیب می‌کنند (شاطری، ۱۳۹۷). متأسفانه، جامعه ما هنوز آن طور که باید و شاید به اهمیت و ضرورت ورزش پی نبرده است. به عبارت دیگر، عدم تحرک جسمانی کارگران یعنی محروم شدن بخش مهم سازمان از سلامتی، بهداشت جسمانی و روانی، شادابی و اثربخشی لازم که یقیناً لطمه‌های جبران‌ناپذیری به دنبال خواهد داشت. از این‌رو، پرداختن به حیطه ورزش کارگری یکی از مهمترین موضوعات در حوزه ورزش می‌باشد و ورزش کارگری یکی از تأثیرگذارترین عوامل در زمینه سلامت کارگران

¹ Biswas et al.

² De Grace

و اتحاد جامعه است. در مقابل، کم توجهی به سیاست‌ها، خط‌مشی‌های راهبردی و همچنین عدم هماهنگی بین مجموعه نهادها، سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی مرتبط با ورزش کارگری و گاهی انجام کارهای موازی و عدم نظارت کافی بر فعالیت‌های ورزشی از جمله مهمترین نارسایی‌های ورزش جامعه کارگری محسوب می‌شوند. بنابراین، محقق در این پژوهش برآن شده است تا پیشران‌های موثر بر آینده ورزش کارگری را شناسایی و الگوی این پیشران‌های موثر را طراحی کند. پس سوالی که در این پژوهش مطرح می‌شود این است:

الگوی پیشران‌های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

این مطالعه از لحاظ ماهیت، از نوع آمیخته (کیفی- کمی)^۱ است. از منظر هدف، توسعه‌ای- کاربردی و طرح ترکیبی مورد استفاده در آن اکتشافی^۲ - متوالی بود. مرحله کیفی جهت شناسایی پیشران‌های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران، بر مبنای تحلیل تماتیک^۳ مبتنی بر روش براون و کلارک^۴ (۲۰۰۶) انجام گرفت. در بخش کمی تحقیق نیز با استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری- تفسیری^۵ (ISM) سطوح مدل و نحوه ارتباط میان پیشران‌های شناسایی شده ترسیم گردید.

جامعه آماری پژوهش شامل اعضای هیئت علمی، مدیر و معاونان اداره کل امور ورزشی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، رئیس و معاونان فدراسیون ورزش کارگری، رئیس و معاونان ادارات ورزشی کارگران تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان‌ها، رئیس و نواب رئیس هیئت ورزش کارگری استان‌ها و کارگران ورزشکار دارای عناوین در رقابت‌های ورزشی ملی و جهانی و افراد آشنا به موضوع تحقیق بود. ملاک انتخاب افراد در این بخش، دارا بودن تجارب مدیریتی در ابعاد مختلف ورزشی، سیاسی، علمی و اجرایی و یا تجارب و آثار منتشر شده در حوزه سازمان‌های ورزشی، ورزش کارگری و توسعه ورزش بود. برای انتخاب نمونه در بخش کیفی، از روش نمونه‌گیری غیر تصادفی با رویکرد هدفمند^۶ و از تکنیک اشباع نظری استفاده شد؛ به طوری که بعد از انجام ۱۴ مصاحبه، اطلاعات به دست آمده تکراری شد و جهت اطمینان از رخداد اشباع، مصاحبه‌ها تا ۱۷ نفر ادامه یافت. مشخصات جمعیت‌شناختی آنها در جدول ۱ آمده است:

¹ Qualitative-Quntititve Mixed

² Sequential-Exploratory Mixed Methods Design

³Thematic analysis

⁴ Braun & Clarke

⁵ Interpretive structural model

⁶ Purposeful Sampling

طراحی الگوی پیشبران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران

جدول ۱: مشخصات جمعیت شناختی خبرگان تحقیق

ردیف	ارتباط با موضوع	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	جنس	سن
p1	هیئت علمی دانشگاه	دکتری	جامع شناسی	مرد	۵۶
P2	هیئت علمی دانشگاه	دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۵۷
P3	هیئت علمی دانشگاه	دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۴۳
P4	هیئت علمی دانشگاه	دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۳۹
P5	هیئت علمی دانشگاه	دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۴۷
P6	هیئت علمی دانشگاه	دکتری	مدیریت ورزشی	زن	۳۸
P7	رئیس هیئت ورزش کارگری استان اردبیل	دانشجوی دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۴۰
P8	نائب رئیس هیئت ورزش کارگری استان اردبیل	لیسانس	تربیت بدنی	زن	۴۳
P9	رئیس فدراسیون ورزش کارگری	دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۴۳
P10	رئیس هیات ورزش کارگری استان آذربایجان شرقی	دانشجوی دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۳۹
P11	رئیس هیات ورزش کارگری استان گیلان	دکتری	مدیریت ورزشی	مرد	۴۵
P12	رئیس هیئت ورزش کارگری استان ایلام	کارشناسی - ارشد	فیزیولوژی ورزشی	مرد	۵۰
P13	مدیرکل امور ورزشی وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی	کارشناسی - ارشد	مدیریت - ورزشی	مرد	۴۸
P14	خبرنگار ورزشی	کارشناسی - ارشد	مدیریت رسانه	مرد	۴۳
P15	ورزشکار دارای عنوان	لیسانس	مدیریت دولتی	مرد	۴۲
P16	ورزشکار دارای عنوان	لیسانس	اقتصاد	مرد	۲۹
P17	ورزشکار دارای عنوان	کاردانی	حسابداری	مرد	۳۸

داده‌های کیفی، از طریق انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با خبرگان به صورت حضوری و مجازی جمع‌آوری گردید و هرکدام از مصاحبه مدت ۳۰ تا ۴۵ دقیقه به طول انجامید. پیکربندی مصاحبه‌ها شامل دو بخش بود؛ بدین شکل که ابتدا مقدمه‌ای برای تشریح موضوع پژوهش و تعریف مفاهیم و اصطلاحات و بخش دوم شامل بدنه اصلی مصاحبه که شامل سؤالات مصاحبه بود که در برگیرنده ابعاد و مولفه‌های اثرگذار بر توسعه ورزش کارگری کشور مطرح شدند. سوال‌های مصاحبه عبارت بودند: از نظر شما ورزش کارگری چه فعالیت‌هایی را شامل می‌شود؟ انجام ورزش توسط قشر کارگر چه دستاوردی برای آنها دارد؟ به نظر شما چه عواملی بر روی توسعه ورزش کارگری در ایران تاثیر می‌گذارد؟ راهکارهای شما برای توسعه ورزش کارگری در ایران چیست؟ به نظر شما پیشران‌های موثر بر ورزش کارگری در آینده چه مواردی است؟ در مجموع پنج سؤال اصلی در مورد موضوع پژوهش مورد کاوش قرار گرفت. با بهره‌گیری از روش تحلیل تماتیک شش مرحله‌ای براون و کلارک (۲۰۰۶) مطابق مراحل ۱. آشنایی با داده‌ها؛ ۲. ایجاد کدهای اولیه؛ ۳. جستجوی مضامین و تم‌ها؛ ۴. مرور و بررسی مضامین و تم‌ها؛ ۵. تعریف مضامین و تم‌ها و ۶. تحلیل نهایی و تهیه گزارش، تجزیه و تحلیل شد (براون و کلارک، ۲۰۰۶). همچنین، برای شناسایی مضمون‌ها از نرم‌افزار Maxqda¹⁰ استفاده شد.

به منظور اطمینان از روایی داده‌های کیفی، دو معیار مشاهده مداوم^۱ یا غوطه‌وری^۲ و بازبینی توسط همکار^۳ به کار گرفته شد (طباطبایی و همکاران، ۱۳۹۲). از نظر غوطه‌وری یا مشاهده مداوم، فایده صوتی ضبط‌شده توسط محقق با دقت گوش داده و سپس یادداشت‌هایی از محتوای صوتی و فحوای کلام آنها نوشته شد. پس از پیاده‌سازی مصاحبه‌ها، هر متن چندین بار مطالعه گردید تا مضامین در ذهن محقق نقش ببندد. علاوه بر این، از یک نفر همکار آشنا به روش‌شناسی مطالعات کیفی و فرآیند کدگذاری و برداشت‌های متنی نظرخواهی و مشورت گرفته شد؛ کدگذاری چند مصاحبه با نظارت وی انجام و بعد از بررسی تایید شد.

برای محاسبه پایایی داده‌ها، از شاخص دو کدگذار^۴ استفاده شد. این شاخص به درجه‌ای اشاره دارد که دو یا چند کدگذار نتایج یکدیگر را تکرار کنند (خواستار، ۱۳۸۸). پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه‌های انجام‌گرفته، برابر ۰/۸۹ به دست آمد. با توجه به اینکه میزان پایایی بیشتر از ۰/۶۰ است (هومن، ۱۳۹۶: ۲۲۸) در نتیجه قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تایید شد و می‌توان ادعا کرد که مصاحبه، از پایایی خوبی برخوردار است. برای جمع‌آوری داده‌های بخش کمی پژوهش، پس از شناسایی پیشران‌های موثر بر آینده

¹ persistent observation

² Immersion

³ Peer debriefing

⁴Intercoder reliability

طراحی الگوی پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران

ورزش کارگری در ایران، پیشران های شناسایی شده در جدول ماتریسی به صورت پرسش نامه ای با تکنیک مدل سازی ساختاری - تفسیری (ISM) تنظیم و در اختیار نمونه تحقیق قرار گرفت. باتوجه به ماهیت روش کمی پژوهش مدل سازی ساختاری - تفسیری (ISM) که نیاز به خبرگان و افراد آگاه به موضوع پژوهش دارند، لذا جامعه و نمونه آماری در بخش کیفی و کمی یکسان بود و از خبرگان شرکت کننده در تحقیق درخواست شد درمورد وجود رابطه بین پیشران های شناسایی شده، نظر خود را بیان نمایند. پیشنهاد شده است حداقل از نظر ۵ خبره استفاده شود (سوتی و همکاران^۱، ۲۰۱۰). روایی داده های کمی نیز با استفاده نسبت روایی محتوایی^۲ لاوشه^۳، ۰/۸۰ و پایایی داده ها از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ برآورد گردید. در ادامه، برای تجزیه و تحلیل داده های کمی و تعیین روابط علی - معلولی پیشران ها، مراحل مدل سازی ساختاری - تفسیری (ISM) با بهره گیری از نرم افزار Matalab2016a طی شد.

یافته های پژوهش

به منظور ترسیم مدل ساختاری - تفسیری پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران، لازم بود که ابتدا پیشران های موثر در این زمینه شناسایی شود. بدین منظور، پس از تحلیل و بررسی مضمون مصاحبه ها، تعداد ۱۱۲ مفهوم اولیه استخراج شد. مفاهیم اولیه در مرحله بعدی در ۲۳ تم فرعی و این تم ها در مرحله نهایی در قالب ۱۵ تم اصلی مطابق جدول ۲ دسته بندی شدند:

جدول ۲: مضامین مستخرج از مصاحبه ها

ردیف	تم های اصلی	تم های فرعی	ردیف	تم های اصلی	تم های فرعی
۱	برنامه ریزی	هدف گذاری	۸	جایگاه اجتماعی	توجه به جایگاه کارگران
	راهبردی	قوانین	۹	سیستم اطلاعاتی	اطلاع رسانی
۲	منابع مالی	جذب بخش خصوصی	۱۰	برنامه ریزی عملیاتی	توسعه رقابت های ورزشی
		سرمایه گذاری - های مالی	۱۱	ارتقای نوآوری	دیدگاه علمی
۳	ارتقای نظارت	ارزیابی مستمر	۱۲	نیازسنجی	تغییر دیدگاه
۴	توجه رسانه ها	اطلاع رسانی	۱۳	تغییر نگرش	نیاز سنجی

¹Soti et al.

²Content Validity Ratio

³ Lawshe

تبلیغات		موفقیت خواهی	
۵	بسترهای اقتصادی	سیاست‌های پولی	نیروی انسانی کارمد
۶	توسعه زیرساخت	ارتقای ساختار	مدیریت کارآمد
		تعیین مسیر	سیاست‌های تشویقی
۷	فرهنگ‌سازی	تغییرسبک	آموزش
		تیم‌کاری	شبکه‌سازی

پس از شناسایی پیشران‌های اثرگذار (۱۵ پیشران)، ماتریس خودتعاملی^۱ (SSIM)، ۱۵*۱۵ تنظیم و از پاسخ‌دهنده‌ها خواسته شد تا با نمادهای (A, V, O, X) نوع ارتباطات دویه‌دوی پیشران‌ها را مشخص کنند که در نهایت ماتریس خودتعاملی ایجاد شود: به ازای هر «i, j» ارتباط میان دو شاخص در چارچوب بررسی زیر است: V (شاخص i بر j تاثیر دارد)، A (شاخص j بر i تاثیر دارد)، X (رابطه دوسویه) و O (نبود رابطه)

جدول ۳: ماتریس خودتعاملی (SSIM) پیشران‌های موثر بر آینده ورزش کارگری ایران

پیشران	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱. برنامه‌ریزی راهبردی		V	V	V	O	V	V	V	V	V	V	V	V	V	X
۲. توسعه زیرساخت			V	V	O	V	X	V	V	V	V	V	V	O	A
۳. سیستم اطلاعاتی				X	A	V	A	A	A	A	A	A	A	X	A
۴. ارتقای نوآوری					A	V	A	A	A	A	A	A	X	V	A
۵. جایگاه اجتماعی						V	A	A	A	X	A	O	V	V	A
۶. نیازسنجی							A	O	O	A	A	A	A	X	A
۷. مدیریت کارآمد							V	V	V	V	V	V	V	V	A
۸. برنامه‌ریزی عملیاتی									X	V	X	X	V	V	A
۹. منابع مالی										V	X	X	V	V	A
۱۰. بسترهای اقتصادی											A	A	V	V	A

^۱ Structural Self-Interaction Matrix

طراحی الگوی پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران

A V V X	۱۱. تغییرنگرش
A V V	۱۲. توجه رسانه ها
O V	۱۳. توسعه تعاملات
A	۱۴. ارتقای نظارت
	۱۵. فرهنگ سازی

در این مرحله، با در نظر گرفتن رابطه تسری، ماتریس دسترسی نهایی برای پیشران ها به دست آمد و ماتریس دستیابی اولیه، سازگار شد. به این ترتیب برخی از عناصر صفر تبدیل به ۱ شدند که به صورت (*۱) نشان داده شده است؛ یعنی اگر شاخص A با شاخص B و شاخص B هم با شاخص C رابطه داشته باشد، آنگاه شاخص A هم با شاخص C رابطه دارد (جدول ۴).

جدول ۴: ماتریس دستیابی نهایی پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری

پیشران	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	قدرت نفوذ
۱. برنامه ریزی راهبردی	۱	۱	۱	۱	۱۰	۱۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۵
۲. توسعه زیرساخت	۰	۱	۱	۱	۱۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۰	۰	۱۳
۳. سیستم اطلاعاتی	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۵
۴. ارتقای نوآوری	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۵
۵. جایگاه اجتماعی	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱۰	۱۰	۱	۱	۰	۹
۶. نیازسنجی	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۲
۷. مدیریت کارآمد	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱۳
۸. برنامه ریزی عملیاتی	۰	۰	۱	۱	۱	۱۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱۱
۹. منابع مالی	۰	۰	۱	۱	۱	۱۰	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱۱
۱۰. بسترهای اقتصادی	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۰	۱۰	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۱۱
۱۱. تغییرنگرش	۰	۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۱
۱۲. توجه رسانه ها	۰	۰	۱	۱	۱	۱۰	۰	۱	۱	۱۰	۱	۱	۱	۱	۰	۱۱
۱۳. توسعه تعاملات	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۵
۱۴. ارتقای نظارت	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۲
۱۵. فرهنگ سازی	۰	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱۴
قدرت وابستگی	۱	۲	۱۳	۱۳	۱۰	۱۵	۴	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۰	۱۳	۱۵	۲	۲

برای تعیین روابط و سطح بندی پیشران ها، باید مجموعه خروجی ها و مجموعه ورودی ها را برای هر پیشران از ماتریس دستیابی نهایی استخراج نمود. مجموعه خروجی ها شامل خود پیشران و پیشران هایی که از آن تأثیر می پذیرند و مجموعه ورودی ها شامل خود پیشران و پیشران هایی که بر آن تأثیر می گذارند، است. پس از تعیین مجموعه های ورودی و خروجی، اشتراک این مجموعه ها برای هر یک از پیشران ها تعیین می شود. از این طریق، مجموعه مشترک برای هر پیشران به دست می آید، پیشران هایی که مجموعه خروجی

و مشترک آنها کاملاً مشابه باشند، در بالاترین سطح از سلسله مراتب مدل ساختاری- تفسیری قرار می گیرند. به منظور یافتن اجزای تشکیل دهنده سطح بعدی سیستم، اجزای بالاترین سطح آن در محاسبات جدول مربوط حذف می شود و عملیات مربوط به تعیین اجزای سطح بعدی مانند روش تعیین اجزای بالاترین سطح انجام می شود. این عملیات تا آنجا تکرار می شود که اجزای تشکیل دهنده کلیه سطوح سیستم مشخص شوند (جدول ۵).

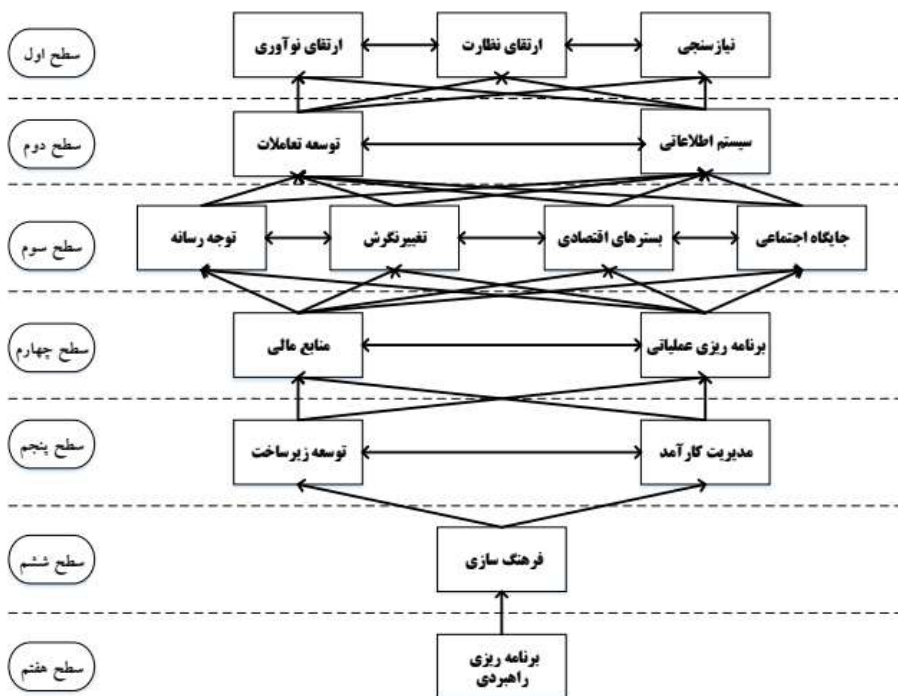
جدول ۵: تعیین سطوح پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران

پیشران	مجموعه ورودی	مجموعه خروجی	مشترک	سطح
۱. برنامه ریزی- راهبردی	۱	۱	۱	هفتم
۲. توسعه زیرساخت	۱-۲-۷-۱۵	۲-۷	۲-۷	پنجم
۳. سیستم اطلاعاتی	۱۵-۱۳-۱۲-۱۱-۱۰-۹	۳-۱۳	۳-۱۳	دوم
۴. ارتقای نوآوری	۱۵-۱۴-۱۳-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۵-۳-۲-۱	۳-۴-۶-۱۳-۱۴	۳-۴-۶-۱۳-۱۴ ۳	اول
۵. جایگاه اجتماعی	۱۵-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۵-۳-۲-۱	۵-۱۰-۱۱-۱۲	۵-۱۰-۱۱-۱۲	سوم
۶. نیازسنجی	۱۵-۱۴-۱۳-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۵-۳-۲-۱	۶-۱۴	۶-۱۴	اول
۷. مدیریت کارآمد	۱۵-۷-۲-۱	۲-۷	۲-۷	پنجم
۸. برنامه ریزی عملیاتی	۱۵-۹-۸-۷-۲-۱	۸-۹	۸-۹	چهارم
۹. منابع مالی	۱۵-۹-۸-۷-۲-۱	۸-۹	۸-۹	چهارم
۱۰. بسترهای اقتصادی	۱۵-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۵-۳-۲-۱	۵-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲	۵-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲ ۵-۸-۹	سوم
۱۱. تغییرنگرش	۱۵-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۵-۳-۲-۱	۵-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲	۵-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲ ۵-۸-۹	سوم
۱۲. توجه رسانه ها	۱۵-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۵-۳-۲-۱	۵-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲	۵-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲ ۵-۸-۹	سوم

طراحی الگوی پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران

دوم	۳-۱۳	۳-۱۳	۱۵-۱۳-۱۲-۱۱-۱۰-۹	۱۳. توسعه تعاملات
			۸-۷-۵-۳-۲-۱	
اول	۶-۱۴	۶-۱۴	۱۵-۱۴-۱۳-۱۲-۱۱-۱۰	۱۴. ارتقای نظارت
			۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱	
ششم	۱۵	۱۵	۱۵-۱	۱۵. فرهنگ سازی

از آنجاکه در این پژوهش خروجی ها و اشتراک معیارها هفت بار برابر شد، مدل ساختاری- تفسیری پژوهش نیز در هفت سطح ارائه شده است. پیشران های «نوآوری، ارتقای نظارت و نیازسنجی» در سطح اول قرار گرفتند؛ به طوری که این پیشران ها در سلسله مراتب مدل ساختاری- تفسیری پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در بالاترین موقعیت قرار دارند؛ بدین معنی که بر هیچ یک از شاخص ها تاثیرگذار نیست، بلکه از همه آنها تاثیر می پذیرد، پیشران «برنامه های راهبردی» در سطح هفتم بر سایر پیشران های تاثیر می گذارد.

شکل : الگوی پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری ایران

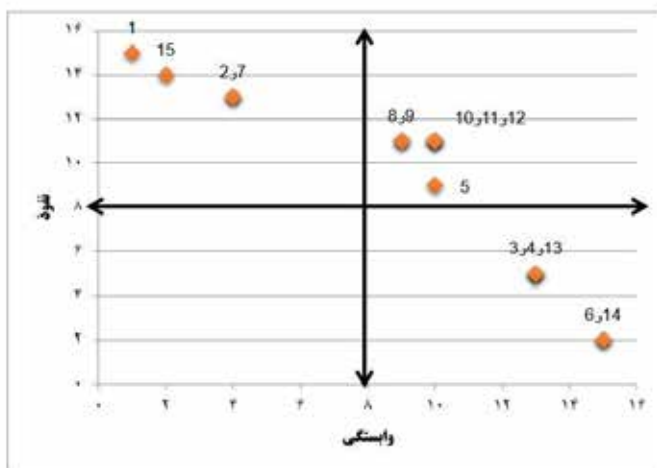
باتوجه به یافته های حاصل از ماتریس دسترسی نهایی در مدل سازی ساختاری- تفسیری، قدرت نفوذ و وابستگی شاخص ها مطابق جدول ۶ محاسبه شد. پیشران ها باتوجه به قدرت نفوذ و وابستگی، در

چهار سطح خود مختار (قدرت نفوذ پایین، وابستگی پایین)، وابسته (قدرت نفوذ پایین، وابستگی بالا)، پیوندی (قدرت نفوذ بالا، وابستگی بالا) و نفوذی (قدرت نفوذ بالا، وابستگی پایین) دسته‌بندی شدند (راوی و همکاران^۱، ۲۰۰۵).

جدول ۶: قدرت نفوذ و وابستگی پیشران‌های موثر بر آینده ورزش کارگری

پیشران	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
قدرت نفوذ	۱۵	۱۳	۵	۵	۹	۲	۱۳	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۵	۲	۱۴
وابستگی	۱	۴	۱۳	۱۳	۱۰	۱۵	۴	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۰	۱۳	۱۵	۲

باتوجه به نمودار قدرت نفوذ و وابستگی، پیشران‌های برنامه‌ریزی راهبردی، فرهنگ‌سازی، توسعه زیرساخت‌ها و مدیریت کارآمد در ناحیه مستقل قرار گرفته‌اند؛ به‌طوری که این شاخص‌ها بیشتر تاثیرگذار و کم‌تر تاثیرپذیر هستند و از شاخص‌های ورودی محسوب می‌شوند. پیشران‌های سیستم اطلاعاتی، ارتقای نوآوری، تعاملات، ارتقای نظارت و نیازسنجی در ناحیه وابسته قرار گرفته‌اند؛ به‌طوری که این پیشران‌ها تاثیرگذاری پایین و تاثیرپذیری بالایی دارند درواقع از شاخص‌های خروجی سیستم محسوب می‌شوند. باتوجه به نمودار ۱، پیشران‌های جایگاه اجتماعی، برنامه‌های عملیاتی، منابع مالی، بسترهای اقتصادی، توجه رسانه و تغییرنگرش در ناحیه ارتباطی قرار گرفته‌اند؛ به‌طوری که این پیشران‌ها از قدرت نفوذ و وابستگی بالایی برخوردار هستند و با دستکاری آنها به جهت مورد نظر می‌توان به تکامل سیستم و اهداف ممکن رسید درواقع این پیشران‌ها، پیشران‌های کلیدی محسوب می‌شوند.

نمودار ۱: نمودار قدرت نفوذ و وابستگی

¹ Ravi et al.

بحث و نتیجه گیری

ورزش بازتاب نظام اجتماعی و یکی از گسترده ترین وقایع جمعی است که در بین همه قشرها و گروه های اجتماعی طرفداران فراوانی دارد و از شاخص های بارز توسعه و پیشرفت اجتماعی به شمار می رود که با فرهنگ، اقتصاد و سیاست پیوند خورده است. هدف این پژوهش، تدوین الگوی ساختاری- تفسیری (ISM) پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران بود که با انجام مصاحبه هایی با خبرگان تحقیق، یافته هایی به دست آمد که مورد بحث قرار می گیرد. یافته ها نشان داد، ۱۵ پیشران اصلی بر آینده ورزش- کارگری در ایران اثر دارد: برنامه ریزی راهبردی، فرهنگ سازی، برنامه ریزی عملیاتی، منابع مالی، توجه رسانه- ها، بسترهای اقتصادی، جایگاه اجتماعی، تعاملات، ارتقای نظارت، نیازسنجی، ارتقای نوآوری، سیستم - اطلاعاتی، توسعه زیرساخت ها، تغییرنگرش و مدیریت کارآمد. براساس مدل ساختاری- تفسیری (ISM)، پیشران های شناسایی شده در هفت سطح طبقه بندی شدند که سطوح پایین تر، بر روی سطوح بالاتر تأثیرگذاری بیشتری دارند. از این رو، تفسیر یافته ها نیز براساس اهمیت و سطوح آنها از سطح هفتم به سطح یک مورد بحث قرار می گیرد.

اولین و مهمترین پیشران شناسایی شده موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران، پیشران برنامه ریزی راهبردی و بلند مدت در حوزه ورزش کارگری ایران بود که در سطح هفتم الگوی پیشران های موثر قرار گرفت و به عنوان سنگ زیربنای عوامل موثر بر ورزش کارگری در ایران است که باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد. این نتایج با یافته های پژوهش رضائی نژاد و همکاران (۱۴۰۱)، پهلوان (۱۳۹۹)، محمدی کوهی و همکاران (۱۳۹۷)، بلافوس و همکاران (۲۰۱۹) و دی گریس و همکاران (۲۰۱۷) همسو می باشد. در تبیین این نتایج می توان اینگونه بیان کرد که برنامه ریزی راهبردی یکی از راه های کنترل آینده است که مقصد سازمان های مختلف را تعیین می کند و جهت همه فعالیت ها را به سوی آن مقصد هماهنگ می سازد. برنامه ریزی راهبردی با نشان دادن مقصد و جهت گیری به سوی دورنمای ترسیم شده، در واقع چراغ راهنما برای مدیرانی است که در جست و جوی روش های جدید در زمینه مدیریت دورن گر هستند (دو و همکاران^۱، ۲۰۲۲). ورزش به عنوان یک مهارت، صنعت و حرفه به سرعت در حال تغییر و دگرگونی است. بنابراین، برای تعدیل این تغییرات و سازگاری با این تحولات، نیاز به مدیریت راهبردی در راستای برنامه ریزی راهبردی بیش از پیش احساس می شود. پیوستگی و اثرگذاری متقابل بخش های مختلف محیط ورزشی موجب شده است که سازمان های ورزشی نظیر فدراسیون ورزش کارگری، نیاز به نقشه راه و چشم اندازی روشن برای آینده داشته باشند. امروزه تاثیر ورزش در کاهش آسیب های اجتماعی برای همگان مشخص

¹ Du et al.

شده است. اگر در ورزش سرمایه‌گذاری بیشتری صورت گیرد و اوقات فراغت کارگران و خانواده‌های آنها با ورزش پر شود، قطعاً گام بزرگی در کاهش آسیب‌ها برداشته خواهد شد.

یافته‌های پژوهش نشان داد پیشران فرهنگ‌سازی در راستای داشتن زندگی فعال و گرایش به فعالیت‌های بدنی در بین اقشار مختلف جامعه به‌ویژه قشر کارگر از پیشران‌های اثرگذار بر آینده ورزش کارگری محسوب می‌شود که در سطح ششم الگوی پیشران‌های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران قرار دارد. یافته‌های این بخش با نتایج پژوهش رضانی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) و عرب‌جهوانی (۱۴۰۰) همخوانی دارد. در تایید نتایج تحقیق می‌توان بیان کرد منظور از فرهنگ‌سازی ورزش و توسعه این مقوله، ایجاد یک باور مثبت و همیشگی در میان اقشار مختلف جامعه به‌ویژه قشر کارگر نسبت به ورزش است. فرهنگ‌پذیری و عمومیت بخشیدن به ورزش در هر جامعه‌ای در گرو تعمیم و ترویج عوامل موثر در این امر می‌باشد. وضعیت اقتصادی افراد، اهمیت اولویت به ورزش، نگرش مدیران، نقش رسانه‌ها و شیوه فرهنگ‌پذیری و توسعه فرهنگ از جمله عواملی هستند که در تثبیت جایگاه ورزش در فرهنگ اجتماعی و در بین اقشار مختلف به‌ویژه قشر کارگر نقش بسزایی دارند و همه این عوامل بر یکدیگر اثر می‌گذارند. ورزش پدیده‌ای فرهنگی، تربیتی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی می‌باشد که پیوندی محکم با مجموعه نهادها و سازمان‌ها و همچنین ساختارهای اجتماعی دارد؛ به این معنا که دستاوردهای ورزش و فعالیت‌های مربوط به آن به طور کلی یک شاخص فرهنگی در زمینه‌های مختلف محسوب می‌شود (خداپرست و همکاران، ۱۴۰۰). برای توسعه ورزش کارگری لازم است شناخت ورزشی قشر کارگر از نگاه علمی، فرهنگی و اعتقادی توسعه یابد. برای بالابردن شناخت کارگران، مدیران با ایجاد هویت سازمانی و با بهره‌گیری از وسایل ارتباط جمعی و گروه‌های مختلف اجتماعی براساس یک تفکر سازمانی در زمینه ورزش همگانی فرهنگ‌سازی کنند.

مدیریت یک فعالیت مستقیم و خطی نیست، بلکه شامل مهارت‌هایی است که با استفاده از آنها می‌توان برای پیشبرد اهداف سازمانی تلاش کرد. بواسطه این مهارت‌ها مجموعه موردنظر توسعه خواهد یافت و به اهداف مورد نظر خواهد رسید. مدیریت کارآمد به انجام کارها با حداقل اتلاف منابع و حداکثر استفاده بهینه از منابع و موقعیت‌ها اشاره دارد تا بدین ترتیب سازمان بتواند سود را به حداکثر برساند. مدیر کارآمد، کسی است که از منابع محدود به منظور دستیابی به اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدت شرکت استفاده می‌کند. درواقع مدیریت کارآمد، فرآیندی پویاست که اقدامات لازم را به منظور دستیابی به اهداف سازمان به‌کار می‌گیرد. مدیریت کارآمد به جای اینکه توانایی تمام مجموعه را برای تحقق اهداف کوتاه‌مدت به‌کار بگیرد، به فکر اهداف بلندمدت و در نتیجه ثبات و دوام سیستم‌کاری نیز هست (پاسرینی و همکاران^۱، ۲۰۱۱). از طرفی، یکی از دلایل اهمیت توسعه زیرساخت‌های ورزشی و ترویج ورزش بین اقشار مختلف جامعه نظیر

^۱Passarini et al.

کارگران، تأثیر مثبت مشارکت در ورزش بر سلامت جامعه و در نتیجه کاهش هزینه‌ای است که افراد برای درمان بیماری و سلامت خود و اعضای خانواده خرج می‌کنند. این در حالی است که سازمان بهداشت جهانی (WHO)^۱ طی یک راهنمای برنامه‌ریزی برای فعالیت‌بدنی شهروندان اروپا در مقاله‌ای با عنوان «شهر سالم، یک شهر فعال است» به اهمیت فعالیت ورزشی همه اقشار در جوامع اشاره می‌کند و اعلام می‌دارد شهر سالم، شهری است که مدام فرصت‌هایی برای بهبود شرایط محیطی و اجتماعی جهت افزایش فعالیت بدنی فراهم می‌کند. بنابراین وجود زیرساخت‌های ورزشی مناسب همراه با رعایت معیارهای همجواری و مکان‌یابی جهت رسیدن به افزایش مشارکت جمعی در ورزش مورد نیاز است (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۴). علاوه بر این وایکر و همکاران^۲ (۲۰۱۳) و کلند و همکاران^۳ (۲۰۱۰) نیز در یافته‌های تحقیق خود نشان دادند افرادی که در شهرهایی با امکانات ورزشی بالا و دسترسی آسان به این مکان‌ها و همجواری بهتر این مکان‌ها با سایر کاربری‌های شهری زندگی می‌کنند، مشارکت بیشتری در فعالیت‌های بدنی و همچنین رضایت بالایی از شرایط زندگی خود داشته‌اند. در راستای تایید مطالب فوق، یافته‌های تحقیق نشان داد که پیشران‌های مدیریت کارآمد و توسعه زیرساخت‌ها در زمینه مشارکت کارگران در فعالیت‌های ورزشی از عوامل کلیدی محسوب می‌شود و در سطح پنجم الگوی پژوهش قرار گرفت؛ به‌طوری که به اهمیت آنها در یافته‌های پژوهش‌های باباخانی (۱۳۹۸)، کیم و چو (۲۰۲۳) و دی گریس و همکاران (۲۰۱۷) نیز اشاره شده است.

خبرگان شرکت‌کننده در تحقیق معتقد بودند که پیشران‌های منابع مالی و برنامه‌ریزی عملیاتی بر آینده ورزش کارگری در ایران تأثیر بسزایی دارند. به این نتایج در یافته‌های تحقیق محمدی‌کوهی و همکاران (۱۳۹۷) و بیاواز و همکاران (۲۰۱۸) نیز اشاره شده است. در تایید این مطالب می‌توان اینگونه بیان کرد که برای بهبود رفتار منابع انسانی باید عوامل تأثیرگذار بر آن را شناسایی کرد. بدین منظور باید راهبردهای لازم برای بهبود کمیت و کیفیت رفتار منابع انسانی شناسایی شود و در جهت بهبود آن تلاش نمود. رفتار منابع انسانی ارتباط مثبتی با نوع کار، نگرش، انگیزش، توانایی و کیفیت ابعاد زندگی آنها دارد. سطوح بالای کیفیت ابعاد زندگی افراد و ادراک آنها از سیستم پاداش‌دهی، حقوق و دستمزد منجر به انگیزش، رضایت شغلی، تعهد و بهره‌وری بالاتر خواهد شد (خلیلی‌پور و همکاران، ۱۴۰۰). امروزه سازمان‌ها به‌حدی پیچیده شده‌اند که بدون برنامه‌ریزی‌های دقیق، امکان ادامه حیات آنها ممکن نیست. ورزش کارگری نیز از این قاعده مستثنی نیست و یکی از پیشران‌های موثر در این حوزه تدوین برنامه عملیاتی مناسب است؛ به‌طوری که بوید^۴ (۲۰۰۵) معتقد است مرحله‌نهایی در آماده‌کردن برنامه راهبردی، تدوین برنامه عملیاتی است. برنامه عملیاتی شامل

¹ World Health Organization

² Wicker et al.

³ Cleland et al.

⁴ Boyd

پیش‌بینی عملیات برای نیل به اهداف معین با توجه به امکانات و محدودیت‌ها و خطوط کلی ترسیم‌شده در برنامه‌ریزی راهبردی است. به‌منظور اجرای مؤثر برنامه‌راهبردی، باید این راهبردهای تدوین‌شده به خط-مشی‌های جزئی و فعالیت‌هایی تبدیل شود که در سطح عملیاتی قابل درک و فهم باشد- برنامه عملیاتی دید بلند مدت را به فعالیت کوتاه‌مدت تبدیل می‌کند.

یافته‌های پژوهش نشان داد پیشران‌های بسترهای اقتصادی، توجه رسانه‌ها، تغییرنگرش و جایگاه اجتماعی بر آینده ورزش‌کارگری در ایران مؤثرند و در این تحقیق در سطح سوم الگوی پیشران‌های مؤثر در زمینه ورزش‌کارگری قرار گرفتند. این نتایج با یافته‌های تحقیق رضانی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱)، عرب‌جهوانی (۱۴۰۰)، بلافوس و همکاران (۲۰۱۹) و بیاواز و همکاران (۲۰۱۸) همسو می‌باشد. در تبیین این نتایج می‌توان اینگونه بیان کرد که رسانه‌ها می‌توانند نقش بسزایی را در آینده ورزش‌کارگری ایفا کند، چون رسانه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابزار ایجاد و نمایش قدرت‌نرم نقش مهمی در اقناع و جذب مخاطب ایفا می‌نماید. رسانه‌ها با ماهیت و کارکرد دوگانه متضاد و متناقض می‌توانند باعث آگاهی‌بخشی، معرفت‌افزایی و امیدبخشی در بین اقشار مختلف جامعه شوند یا از سوی دیگر، با اشاعه اطلاعات نادرست باعث گسترش وحشت، ترس و اضطراب در بین آنها گردند. گفتنی است رسانه‌ها به درک و فهم ما از عمق، شدت، حجم و گستره مسائل اجتماعی شکل می‌دهند (کریمی‌فرد، ۱۳۹۹). ازطرفی، امید به زندگی بهتر و تغییرنگرش در افراد احساس وجد و نشاط را در بر می‌گیرد و هنگامی تجربه می‌شود که فرد آینده‌بهتری را فراسوی چشمان خود انتظار داشته باشد. مطابق نظریه اسنایدر^۱ در این زمینه، امید و آینده‌نگری مشتمل بر دو مفهوم طراحی گذرگاه‌هایی به سوی اهداف مطلوب به‌رغم موانع موجود و عامل انگیزش لازم در جهت استفاده بهینه از امید و آینده‌نگری است که در سایه این دو مفهوم، فرد درک روشنی از اهداف ارزشمند خود به‌دست آورد و سپس توانایی تولید راهبرد در راستای دستیابی به این اهداف را داشته باشد که قدرت اراده، قدرت راهیابی و تشخیص موانع لازمه اینکار است (اسنایدر و همکاران، ۲۰۰۰). با تغییرنگرش و تغییر سبک زندگی در بین کارگران تمایل آنها به سمت مشارکت در فعالیت‌های بدنی و داشتن زندگی فعال افزایش می‌یابد و از زندگی ماشینی و غیرفعال دور می‌شوند. درجهان امروز توانمندی، قدرت اقتصادی و رفاه هر کشور در گرو استفاده بهینه از امکانات و منابع انسانی آن کشور است. در این راستا هر چه نیروی انسانی شاغل در بخش‌های مختلف توانمندتر، با انگیزه‌تر و سالم‌تر باشند، پیشرفت و توفیق آن کشور در عرصه‌های گوناگون اقتصادی و اجتماعی بیشتر خواهد بود. امروزه ورزش در سلامت افراد، گذراندن اوقات فراغت سالم و با نشاط، لذت-بخش و ایجاد روابط سالم در جامعه و پیشگیری از بسیاری از مفاصل اجتماعی و انحرافات اخلاقی به خصوص در نسل جوان، نقش خود را به خوبی نشان داده‌است. درحقیقت، امروزه انگیزه اکثر افراد نظیر

¹ Snyder

کارگران و نیروی کار از شرکت در فعالیت های ورزشی، رسیدن به درجات بالا و دستیابی به قهرمانی نیست، بلکه کسب سلامت، تندرستی، نشاط، روابط اجتماعی و دوری از بیماری ها و کسب جایگاه اجتماعی ویژه علل مهم شرکت در ورزش و فعالیت های بدنی است (محمدی کوهی و همکاران، ۱۳۹۷). به علاوه، جیانگ و همکاران^۱ (۲۰۱۰) شاخص ها و بسترهای اقتصادی را به عنوان بنیادی ترین عامل اثرگذار بر توسعه ورزش در جوامع مختلف معرفی کرده اند. یک جامعه ثروتمند قادر به تخصیص مبلغ بیشتری از منابع به توسعه زیرساخت های ورزشی نظیر استادیوم ها، تجهیزات و مربیگری حرفه ای است که ایجاد و توسعه استعداد ورزشی بیشتری را در کشور به همراه خواهد داشت، چرا که بهبود وضعیت اقتصادی، با افزایش سطح رفاه مردم و این موضوع با افزایش تقاضای افراد مختلف برای ورزش و فعالیت های بدنی همراه است که باعث شکوفایی هرچه بیشتر استعدادها و در نهایت، قهرمان پروری در آن کشور می شود. بدون تردید میزان مشارکت کارگران و نیروی کار در کشورها هم تحت تاثیر شاخص های اقتصادی آن کشور قرار دارد.

در تمام فعالیت هایی که انسان محور آن قرار دارد، روابط اجتماعی که شالوده اصلی آن روابط انسانی است، از جایگاه مهمی برخوردار است. یکی از موقعیت هایی که برقراری روابط اجتماعی و تعاملات انسانی در آن مفهوم و معنای ویژه ای می یابد، ورزش است. کارکرد اجتماعی تربیت بدنی و ورزش در توسعه و تحکیم روابط اجتماعی، کارکردی زیربنایی و بنیادی است که در کل ساختار جامعه و روابط موجود بین اقشار و احاد اجتماعی اثرات قابل توجهی بر جای می گذارد. روابط اجتماعی در ورزش آنقدر اهمیت دارد که به عنوان رکن مهمی در ضرورت شرکت افراد نظیر کارگران در فعالیت های اوقات فراغت و ورزش تفریحی مورد توجه قرار گرفته است (کشکر و همکاران، ۱۳۹۶). از طرفی، سیستم های اطلاعاتی به مثابه یک سیستم رسمی در سازمان، گزارش های لازم را برای تصمیم گیری مدیران در سطوح مختلف سازمان فراهم می کند. لذا با توسعه فناوری های لازم و به کارگیری آن در سازمان های ورزشی مانند ابعاد مختلف ورزش کارگری با استفاده از این قابلیت ها خواهند توانست علاوه بر نظارت بر فعالیت های بخش های مختلف سازمان، یکپارچگی لازم را بین دوایر سازمان ایجاد و در نتیجه موجب کارآیی بیشتر سازمان خواهد شد (الماسی و زردشتیان، ۱۳۹۷). در تایید مطالب فوق، نتایج پژوهش نشان داد که پیشران های توسعه تعاملات و ایجاد سیستم های اطلاعاتی در حوزه ورزش کارگری از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ به طوری که در این پژوهش در سطح دوم الگوی پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران قرار گرفتند. در نتایج تحقیق عرب-جهوانی (۱۴۰۰) و دی گریس و همکاران (۲۰۱۷) به اهمیت این یافته ها نیز اشاره شده است.

نتایج تحقیق نشان داد مولفه های نیازسنجی، نظارت و نوآوری در سطح هفتم الگوی پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران قرار دارد و تحت تاثیر سایر پیشران ها هستند به این یافته ها در

¹ Jiang et al.

نتایج پژوهش باباخانی (۱۳۹۸) سجادی و همکاران (۱۳۹۷) نیز اشاره شده است. در تایید این نتایج می توان اینگونه بیان کرد که نیازسنجی، فرآیند جمع آوری اطلاعات درباره نیازهای افراد، گروه ها، ارگان ها و سازمان ها و اولویت بندی آنهاست تا از این رهگذر زمینه لازم برای برطرف کردن این نیازها فراهم آید. برگزاری هر برنامه ای از جمله برنامه های ورزشی نیازمند شناخت دقیق شرایط و نیازهای موجود جامعه است. بی توجهی به انتظارات استفاده کنندگان از خدمات موجب اتلاف هزینه، زمان و نیروی انسانی می شود. بنابراین نیازسنجی یکی از ابزارهای اطلاعاتی مهم در تصمیم گیری است. نیازسنجی به عنوان یکی از محورهای اصلی در حوزه های هابی که با برنامه ریزی و پیش بینی اهداف سروکار دارند مورد توجه بوده است (نیک آئین و همکاران، ۱۳۹۵). از طرفی، صنعت ورزش همراستا با پیشرفت روزافزون علم و فناوری وارد دنیای دیجیتالسم و سرعت شده است. با مروری بر سیر تحولات رشته های ورزشی می توان اینگونه برداشت کرد که شتاب تغییرات در ۲۰ سال اخیر بسیار بیشتر از پیش بوده است و این امر نشان از کاربرد و تاثیر چشمگیر خلاقیت و نوآوری برای بهبود و جلب رضایت مخاطبان دارد (ایزدی شهنانی و همکاران، ۱۴۰۰). از این رو، امروزه ما در حوزه ورزش کارگری نیازمند مهارت هایی نظیر نیازسنجی، نظارت و نوآوری هستیم که بتوانیم تولیدات و خدماتی هماهنگ با توسعه و پیشرفت های گوناگون داشته باشیم. ترویج و همه گیر نمودن ورزش در جامعه کارگری و نیروی انسانی شاغل در بخش های مختلف موجبات تأمین و افزایش نشاط اجتماعی و ارتقای بهره وری را در بین این قشر فراهم می سازد و هرگونه توسعه و شکوفایی اجتماعی موجب گردش بهینه و چرخش اقتصادی و رونق آن خواهد بود.

از این رو بر مبنای نتایج پژوهش، به مدیران ارشد و سیاست گذاران در حوزه ورزش به عنوان متولی اصلی ورزش کارگری کشور پیشنهاد می شود با تدوین نظام جامع ورزش کارگری و همچنین لزوم توجه به اجرای ماده ۱۵۴ قانون کار مبنی بر ارائه برنامه های ورزشی مدون به کارگران، گامی بلند در زمینه ارتقای مشارکت کارگران در فعالیت های ورزشی بردارند. همچنین با برگزاری منظم رقابت های ورزشی ویژه کارگران در سطح ملی و شرکت در رقابت های بین المللی در سایه پشتیبانی و حمایت کامل مالی در راستای ایجاد شرایط تمرینی و رقابتی مناسب، انگیزه مضاعفی در قشر کارگری کشور برای شرکت در فعالیت های ورزشی در سطوح مختلف ایجاد کنند.

این پژوهش در مسیر انجام با محدودیت هایی نیز رو به رو بوده است. از جمله از این محدودیت ها می توان به عدم دستیابی به اطلاعات و آمارهای دقیق پیرامون تعداد و نحوه فعالیت قشر کارگران و همچنین محدودیت های پیشینه پژوهش به دلیل کمبود پژوهش های صورت گرفته در زمینه ورزش کارگری اشاره کرد. همچنین پیشنهاد می گردد که موانع مشارکت کارگران در ورزش، تاثیر ورزش بر عملکرد کارگران و پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی توسعه ورزش کارگری در پژوهش های آتی بررسی و مطالعه شود.

طراحی الگوی پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران

در جمع بندی و نتیجه گیری کلی از نتایج پژوهش می توان گفت یکی از نتایج مهم ورزش و فعالیت های بدنی، ایجاد نشاط و سلامتی در بین کارکنان و نیروی کار در جوامع است. شکی نیست که دستیابی به چنین اهداف بزرگی نیازمند نگرش راهبردی و فرهنگ سازی در راستای حفظ و بهسازی منابع انسانی خواهد بود. برنامه ریزی راهبردی و عملیاتی کردن آن در زمینه ورزش کارگری نشان دهنده نوعی تغییر پارادایم از مدیریت منابع انسانی سنتی به مدیریت منابع انسانی نوین است که دربرگیرنده توجه ویژه به پیشران های موثر بر آینده ورزش کارگری در ایران می باشد.

منابع

- ابراهیمی، عبدالحسین؛ مهدی پور، عبدالرحمن و ازمشا، طاهره. (۱۳۹۴). «تأثیر شاخص های همجواری و دسترسی به مکان های ورزشی بر میزان مشارکت ورزشی (مطالعه موردی: مناطق هشت گانه شهر اهواز)». مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش. ۱(۲)، صص ۳۷ - ۴۶.
- الماسی، سمانه و زردشتیان، شیرین. (۱۳۹۷). «طراحی سیستم اطلاعات مدیریت رویدادهای ورزشی در ادارات ورزش و جوانان». مدیریت ارتباطات در رسانه های ورزشی. ۲۶(۲)، صص ۱۵ - ۲۶.
- ایزدی شهنائی، فریده؛ شهلایی باقری، جواد و هنری، حبیب. (۱۴۰۰). «ارزیابی عوامل تاثیرگذار بر نوآوری سازمانی در وزارت ورزش و جوانان». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۲۰(۵۳)، صص ۲۶۵ - ۲۸۴.
- باباخانی لشکان، ساناز. (۱۳۹۸). «بررسی وضعیت ورزش کارگری با تأکید مؤلفه های توسعه پذیری (مطالعه موردی: استان گیلان). پایان نامه کارشناسی ارشد، گروه تربیت بدنی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت.
- پهلوان، حجت. (۱۳۹۹). «طراحی الگوی توسعه ورزش کارگر کشور». رساله دکتری، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قزوین.
- خداپرست، سیاوش؛ بخشعلی پور، وحید و اکبرخواه، عباس. (۱۴۰۰). «نقش ورزش در توسعه رفتارهای اخلاقی و فرهنگی». جامعه شناسی سبک زندگی. ۷(۱۸)، صص ۷۵ - ۹۵.
- خلیلی پور، حاتم؛ نداد، مهدی و سینایی، حسنعلی. (۱۴۰۰). «تأثیر ادراک از معیارهای مالی و غیرمالی ارزیابی عملکرد بر انگیزش و پیامدهای رفتاری کارکنان اداره آب و فاضلاب اهواز». نشریه مدیریت بهره وری. ۳(۱۵)، صص ۲۰۹ - ۲۴۳.
- دمازی، بهزاد؛ صادقی فر، ابراهیم؛ فرشاد، علی اصغر؛ محمدصادقیان، حسن؛ وثوق مقدم، عباس و طاهری، فرشته. (۱۳۹۹). «وضعیت سلامت کارگران ایران و پیشنهاد مداخلات». نشریه سلامت کار ایران. ۱۷(۱)، صص ۴۷۵ - ۴۸۸.
- رمضانی نژاد، رحیم؛ پهلوان، حجت و نادری نسب، مهدی. (۱۴۰۱). «تدوین الگوی مفهومی توسعه ورزش کارگری کشور». مدیریت و توسعه ورزش. ۱۱(۴)، صص ۲۰۰ - ۲۱۷.
- سجادی، سیداحمد؛ رضوی، سیدمحمدحسین و دوستی، مرتضی. (۱۳۹۷). «تدوین مدل آسیب شناسی ساختار ورزش ایران». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۰(۴۷)، صص ۸۵ - ۱۰۸.
- شورای ورزش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی. (۱۳۹۵). سند توسعه ورزش کارگری ایران. مرکز اسناد و وب سایت اداره کل.
- شاطری، عبدالله. (۱۳۹۷). «رابطه بین مشارکت در ورزش کارگران با اثربخشی و کیفیت زندگی کاری سرمایه انسانی». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان.
- شیروبی، اعظم؛ اسماعیلی، رضا؛ کشکر، سارا و اسدی، حسین. (۱۳۹۷). «تبیین جامعه شناختی نهادینه کردن ورزش همگانی (مورد مطالعه: شهر تهران)». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۱۷(۴۲)، صص ۱۴۵ - ۱۶۴.

- طباطبایی، امیر؛ حسینی، پرخیده؛ مرتضوی، حامد و طباطبایی‌چهر، محبوبه. (۱۳۹۲). «راهبردهایی برای ارتقای دقت علمی در تحقیقات کیفی». مجله دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی. ۵ (۳)، صص ۶۶۳-۶۷۰.
- عرب‌جهوانی. (۱۴۰۰). «تحلیل شاخص‌های توسعه فرهنگ ورزش همگانی در جامعه کارگری». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه اصفهان.
- عزیزمردی، عاطفه. (۱۳۹۹). «ضرورت توسعه و ترویج ورزش همگانی در جامعه: آسیب‌ها و چالش‌های موجود». ششمین همایش بین‌المللی مطالعات ورزشی و سلامت در جهان اسلام، تهران.
- کریمی‌فرد، حسین. (۱۳۹۹). «پاندومی کرونا: قدرت‌نرم؛ نقش و کارکرد رسانه و افکار عمومی (با تأکید بر ایران و آمریکا)». فصل‌نامه علمی مطالعات قدرت‌نرم. ۱۰ (۲۲)، صص ۷۷-۱۱۳.
- کشکر، سارا؛ قاسمی، حمید و چوپانکاره، وحید. (۱۳۹۶). «نقش روابط اجتماعی بر شرکت افراد در فعالیت‌های ورزش تفریحی در پارک‌های شهر مشهد». مدیریت و توسعه ورزش. ۶ (۱)، صص ۲۴۱-۲۵۶.
- محمدی‌کوهی، فرشاده؛ خدایاری، عباس و باقریان، محسن. (۱۳۹۷). «تدوین راهبرد ورزش کارگری شرکت خودروسازی سایپا». فصل‌نامه پژوهش‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی. ۳۱ (۳)، صص ۱-۱۳.
- نادى، محمدعلی؛ یارمحمدیان، محمدحسین و عزیزی، هاجر. (۱۳۹۲). «ارتباط میان یادگیری غیررسمی، فرسودگی شغلی، سلامت روان و رضایت شغلی در میان کارگران شرکت سهامی ذوب آهن اصفهان». پژوهش در مدیریت تولید و عملیات. ۴ (۲)، صص ۱۳۳-۱۵۰.
- نیک‌آئین، زینت؛ سجادی‌هزاره، سیدحمید؛ متکلمی، بهناز؛ صراحی، دل‌آرام و سعیدی، تهمنه. (۱۳۹۵). «نیا‌سنجی از مشاغل حوزه نظام سلامت جهت غنی‌سازی با فعالیت ورزشی (مطالعه موردی: فوریت‌های پزشکی استان گیلان)». مدیریت و توسعه ورزش. ۲۵ (۲)، صص ۲۱۱-۲۳۰.
- هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۹). راهنمای عملی پژوهش‌های کیفی. تهران: انتشارات سمت
- Allen, M. S., Robson, D. A., Vella, S. A., & Laborde, S. (2021). "Extraversion development in childhood, adolescence and adulthood: Testing the role of sport participation in three nationally-representative samples". Journal of Sports Sciences, 39(19), 2258-2265.
- Boyd, S. P., Kim, S. J., Patil, D. D., & Horowitz, M. A. (2005). "Digital circuit optimization via geometric programming". Operations research, 53(6), 899-932.
- Biswas A, Smith P, Gignac M. (2018). "Naturally occurring workplace facilities to increase the leisure time physical activity of workers: A propensity-score weighted population study". Preventive Medicine Reports, 2018;10:263-70.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). "Using thematic analysis in psychology". Qualitative research in psychology, 3(2), 77-101.
- Busutil, R., Espallardo, O., Torres, A., Martínez-Galdeano, L., Zozaya, N., & Hidalgo-Vega, Á. (2017). "The impact of obesity on health-related quality of life in Spain". Health and quality of life outcomes, 15(1), 1-11.
- BláfOSS, R., MICheIETTI, J. K., Sundstrup, E., Jakobsen, M. D., Bay, H., & Andersen, L. L. (2019). "Is fatigue after work a barrier for leisure-time physical activity? Cross-sectional study among 10,000 adults from the general working population". Scandinavian journal of public health, 47(3), 383-391.
- Cleland, V., Ball, K., Hume, C., Timperio, A., King, A. C., & Crawford, D. (2010). "Individual, social and environmental correlates of physical activity among women living in socioeconomically disadvantaged neighbourhoods". Social science & medicine, 70(12), 2011-2018.
- De Grace, L. A., Knight, C. J., Rodgers, W. M., & Clark, A. M. (2017). "Exploring the role of sport in the development of substance addiction". Psychology of Sport and Exercise, 28, 46-57.
- Kim, H. J., & Choo, J. (2023). "Socioecological factors associated with physical activity and sedentary behavior among workers: Using the precede-proceed model". Workplace Health & Safety, 71(1), 22-33.
- Passarini, F., Vassura, I., Monti, F., Morselli, L., & Villani, B. (2011). "Indicators of waste management efficiency related to different territorial conditions". Waste management, 31(4), 785-792.

- Ravi, V., Shankar, R., & Tiwari, M. K. (2005). **"Productivity improvement of a computer hardware supply chain"**. International Journal of Productivity and Performance Management, 54(4), 239-255.
- Sanchis-Gomar, F., Lavie, C. J., Marín, J., Perez-Quilis, C., Eijssvogels, T. M., O'Keefe, J. H., ... & Blair, S. N. (2022). **"Exercise effects on cardiovascular disease: from basic aspects to clinical evidence"**. Cardiovascular Research, 118(10), 2253-2266.
- Starek, J. A., Schmerling, E., Maher, G. D., Barbee, B. W., & Pavone, M. (2017). **"Fast, safe, propellant-efficient spacecraft motion planning under Clohessy-Wiltshire-Hill dynamics"**. Journal of Guidance, Control, and Dynamics, 40(2), 418-438.
- Song, M., & Zhang, Y. (2017). **"Research on the relationship between geographical factors, sports and culture"**. Advances in Physical Education, 8(1), 66-70.
- Soti, A., Shankar, R., & Kaushal, O. P. (2010). **"Modeling the enablers of Six Sigma using interpreting structural modeling"**. Journal of Modelling in Management., 3(9): 897-878.
- Snyder, C. R., Ilardi, S. S., Cheavens, J., Michael, S. T., Yamhure, L., & Sympson, S. (2000). **"The role of hope in cognitive-behavior therapies"**. Cognitive therapy and Research, 24(6), 747-762.
- Wicker, P., Hallmann, K., & Breuer, C. (2013). **"Analyzing the impact of sport infrastructure on sport participation using geo-coded data: Evidence from multi-level models"**. Sport management review, 16(1), 54-67.

شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران

زهره پروینی^۱

محسن باقریان فرح‌آبادی^۲

حبیب هنری^۳

مهدی عمادی^۴

[10.22034/ssvs.2025.3396.3483](https://doi.org/10.22034/ssvs.2025.3396.3483)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۱۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۲۹

تحقیق حاضر باهدف شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران انجام گرفت. روش تحقیق حاضر آمیخته از نوع گراند تئوری و استفاده از مدل گلایزر بود. جامعه آماری بخش کیفی شامل مدیران و مربیان فعال در حوزه ورزش قهرمانی و اساتید آگاه به موضوع تحقیق بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و تا رسیدن به اشباع نظری تعداد ۱۳ نفر به‌عنوان مشارکت‌کننده در بخش کیفی انتخاب گردیدند. همچنین جامعه آماری تحقیق حاضر در بخش کمی شامل روسا، نائب رؤسا و دبیران فدراسیون‌های ورزشی کشور ایران به تعداد ۱۵۹ نفر بود که با توجه به جدول مورگان تعداد ۱۱۳ نفر به عنوان نمونه تحقیق مشخص شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در تحقیق حاضر شامل پرسش‌نامه نیمه‌ساختاریافته در بخش کیفی و پرسش‌نامه محقق‌ساخته در بخش کمی بود. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از کدگذاری و همچنین آزمون معادلات ساختاری استفاده گردید. کلیه روند تجزیه و تحلیل داده‌ها در نرم‌افزارهای SPSS، PLS و Maxqda انجام شد. پس از بررسی مصاحبه‌های بخش کیفی، تعداد ۳۲ کد شناسایی گردید. نتایج همچنین نشان داد که عوامل مؤثر بر توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران شامل ۶ عامل ازجمله آمایش سرزمین، کشف ارزش‌ها، توزیع منابع، تخصص‌گرایی، برنامه محلی و زیرساخت‌های فنی می‌باشد. عوامل یادشده بازگوکننده این مهم است که برنامه‌ریزی جامع و توجه به تمامی ابعاد در جهت توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران ضروری است.

واژگان کلیدی: قطبی‌سازی، تخصص‌گرایی و آمایش سرزمینی.

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: mohsenbagheriyan566@gmail.com

^۳ استاد، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

^۴ استادیار، گروه مدیریت ورزشی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

امروزه ورزش به عنوان یکی از ابزارهای مهم بشری در تمامی حوزه‌ها نقش اساسی را ایجاد کرده است. به صورتی که از ورزش به عنوان یک راهکار در مسیر توسعه یافتگی کشورها استفاده می‌گردد (هومز^۱ و همکاران، ۲۰۲۳: ۳). اگرچه ورزش به عنوان یک ابزار مهم و کلیدی مشخص می‌باشد که نقش اساسی در روندهای اجتماعی و فرهنگی دارد (آدیووا^۲ و همکاران، ۲۰۲۱: ۳) اما روند توسعه آن در تمامی کشورها و مناطق جغرافیایی به یک صورت نمی‌باشد (زیاکاس^۳، ۲۰۲۳: ۴۴). بهره‌گیری از فضای ورزش در روند ارتقای مسائل اجتماعی سبب گردیده است تا ظرفیت‌های مطلوبی از سوی ورزش در این حوزه مشخص گردد (چن^۴ و همکاران، ۲۰۲۱: ۴)، اما همچنان روند توسعه ورزش نشان می‌دهد که توسعه یکپارچه ورزش در تمامی مناطق، نیازمند ایجاد سیاست‌گذاری منعطف با شرایط یک کشور می‌باشد. از طرفی، یکی از مسائل مهم در مسیر توسعه ورزش، مدیریت اثربخش می‌باشد. مدیریت اثربخش در ورزش، یکی از ارکان اساسی موفقیت در حوزه‌های ورزشی است (دوهرتی^۵، ۲۰۱۳: ۶)؛ به صورتی که مدیریت صحیح می‌تواند تأثیر زیادی بر نتایج تیم‌ها، توسعه ورزشکاران و بهبود ساختارهای ورزشی داشته باشد. همچنین مدیریت اثربخش به بهینه‌سازی منابع، زمان و انرژی کمک می‌کند و به افزایش کارایی سازمان‌های ورزشی در تولید نتایج مثبت منجر می‌شود (سیسلیکوسکی و بروسوکاس^۶، ۲۰۱۷: ۶). در نهایت، ارائه یک مدیریت اثربخش و کارآمد در ورزش نه تنها عملکرد تیم‌ها را بهبود می‌بخشد، بلکه تعاملات اجتماعی و فرهنگی را نیز تقویت می‌کند. به همین دلیل، بررسی این موضوع از اهمیت بالایی برخوردار است و می‌تواند نتایج مثبتی را برای ورزشکاران، مربیان و تماشاگران به همراه داشته باشد (ماکنوسن و پریوی^۷، ۲۰۱۶: ۶۶).

همچنین سیاست‌گذاری در مدیریت ورزش، یکی از ارکان حیاتی برای توسعه پایدار و اثربخش در این حوزه محسوب می‌شود. این فرایند شامل تعیین اهداف، اولویت‌ها و راهکارهای لازم برای هدایت و سازماندهی فعالیت‌های ورزشی به منظور دستیابی به نتایج مثبت و متوازن است (هویکمن^۸ و همکاران، ۲۰۲۲: ۹۰). سیاست‌گذاری مناسب می‌تواند به ایجاد ساختارهای منسجم و کارآمد در ورزش کمک کند و زمینه‌ساز رشد ورزش در سطوح مختلف (شخصی، اجتماعی، ملی و بین‌المللی) شود (جادلیکا^۹ و همکاران، ۲۰۲۱: ۵۲۲). با سیاست‌گذاری مؤثر می‌توان از منابع محدود به بهترین نحو استفاده کرد و تعالی فنی و

¹ Hums

² Adeoya

³ Ziakas

⁴ Chen

⁵ Doherty

⁶ Cieślowski & Brusokas

⁷ Magnusen & Perrewé

⁸ Hoekman

⁹ Jedlicka

مدیریتی را در نهادهای ورزشی ارتقا داد (استریتماتر^۱ و همکاران، ۲۰۱۸: ۶۲۲). سیاست گذاری در مدیریت ورزش، جنبه‌ای محوری برای شکل‌دهی به آینده ورزشی کشورها و نهادها به شمار می‌رود. اجرای سیاست‌های مطلوب با توجه به نیازهای جامعه ورزشی می‌تواند به ارتقای کیفیت ورزش و جلب توجه بیشتری به فعالیت‌های ورزشی کمک کند (هولیهان^۲ و همکاران، ۲۰۰۹: ۳). در بهبود سیاست‌گذاری مطلوب در ورزش عواملی از جمله مشاوره با ذینفعان، تنظیم اهداف و راهبردها و تحلیل محیطی نقش مهم و کلیدی دارد (جادلیکا و همکاران، ۲۰۲۱: ۵۲۲).

یکی از سیاست‌گذاری‌های مهم در جوامع امروزی در روند توسعه‌یافتگی؛ قطبی‌سازی می‌باشد (موستاکاس^۳، ۲۰۲۳: ۳). قطبی‌سازی، یکی از راهکارهای مهم در مسیر تحول می‌باشد که می‌تواند ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های یک منطقه را به‌صورت جدی منسجم نماید و شرایطی جهت تحول منطقه‌ای را فراهم نماید (توکر^۴ و همکاران، ۲۰۱۸: ۵). قطبی‌سازی به فرایندی اطلاق می‌شود که در آن تلاش می‌گردد تا ظرفیت‌های فردی و گروهی به بهترین شکل ممکن شناسایی و به کار گرفته شوند. این شرایط می‌تواند به بهره‌برداری از منابع محلی و منطقه‌ای منجر شود و توانمندی‌های موجود در جوامع مختلف را فعال کند. در این راستا، قطبی‌سازی نه تنها به ایجاد تمایز بین دیدگاه‌ها و رویکردها کمک می‌کند، بلکه بستری برای همکاری و رشد عمیق‌تر ظرفیت‌های انسانی فراهم می‌آورد (پریور^۵، ۲۰۱۳: ۱۰۳).

اگرچه ایجاد قطب‌های اجتماعی در مطالعات جامعه‌شناسی، نشانه‌های منفی از ظهور طبقات اجتماعی مختلف می‌باشد، اما این مسئله در مطالعات مدیریتی و در حوزه توسعه می‌تواند بستری در جهت رشد منطقه‌ای باشد. به عبارتی، به‌واسطه قطبی‌سازی شرایطی جهت کشف ظرفیت‌های فردی و گروهی ایجاد می‌گردد (پیازا^۶، ۲۰۲۳: ۳). قطبی‌سازی در حوزه‌های ملی و بین‌المللی می‌تواند ضمن ایجاد یک برند از محصول و خدمات، شرایطی را جهت توسعه‌یافتگی فراهم نماید. در حال حاضر کشورهای توسعه‌یافته از قطبی‌سازی به‌عنوان یک ابزار مناسب در جهت تحول فردی، گروهی، منطقه‌ای و ملی استفاده کرده‌اند (باربرا^۷ و همکاران، ۲۰۱۸: ۴). اگرچه به روند توسعه قطبی‌سازی به‌عنوان یک مسئله مهم و ضروری اشاره شده است، اما پیاده‌سازی آن نیازمند مطالعات و برنامه‌ریزی‌های جدی می‌باشد (اکسلرود^۸ و همکاران، ۲۰۲۱: ۴).

¹ Strittmatter

² Houlihan

³ Moustakas

⁴ Tucker

⁵ Prior

⁶ Piazza

⁷ Barberá

⁸ Axelrod

یکی از کارکردهای قطبی‌سازی، مدیریت مطلوب منابع و تجهیزات می‌باشد. تخصص‌گرایی و توسعه امکانات در ورزش، دو مسئله بنیادی هستند که با چالش‌های متعددی مواجه‌اند. تخصص‌گرایی به معنای پرورش و به‌کارگیری تخصص‌های ویژه در سطح ورزش است، در حالی که توسعه امکانات به معنای ایجاد زیرساخت‌های لازم برای تأمین نیازهای ورزشی جامعه می‌باشد. این دو مفهوم، اگرچه مکمل یکدیگر به نظر می‌آیند، اما در عمل با چالش‌هایی روبه‌رو هستند که می‌تواند روند رشد و ارتقای ورزش را مختل کند (وانگ^۱، ۲۰۲۲: ۷۱۳). یکی از چالش‌های اصلی در زمینه تخصص‌گرایی، محدودیت‌های مالی و منابع انسانی است. بسیاری از سازمان‌های ورزشی برای جذب و آموزش کارشناسان و متخصصان با کیفیت با مشکل مواجه‌اند. در این میان، ممکن است افراد با استعداد و توانمندی به دلیل نبود امکانات و حمایت‌های لازم، از فضای توسعه و پیشرفت در رشته‌های ورزشی خود کنار گذاشته شوند. نداشتن برنامه‌ریزی صحیح برای تربیت نیروهای متخصص و نداشتن دسترسی به روش‌های آموزشی مدرن می‌تواند به کاهش کیفیت آموزش و پرورش استعدادها منجر شود (استریت‌ماتر و همکاران، ۲۰۱۸: ۶۲۲). در کنار تخصص‌گرایی، توسعه امکانات ورزشی نیز با چالش‌هایی مواجه است. یکی از مسائل اساسی، نابرابری در توزیع زیرساخت‌های ورزشی در مناطق مختلف است. در حالی که برخی مناطق به امکانات مدرن و پیشرفته دسترسی دارند، بسیاری از مناطق دیگر به دلیل کمبود منابع مالی، از تأسیسات ورزشی ابتدایی نیز محروم هستند. این نابرابری می‌تواند منجر به کاهش انگیزه برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی و حتی تأثیر منفی بر روی سلامت عمومی جامعه شود (سیسلیکوسکی و بروسوکاس، ۲۰۱۷: ۶). علاوه بر این، عدم هماهنگی بین نهادهای مختلف ورزشی و دولتی نیز به چالش‌ها افزوده است. نبود یک رویکرد جامع و هماهنگ در توسعه امکانات ورزشی باعث ایجاد زیرساخت‌هایی می‌شود که ممکن است به نیازهای واقعی جامعه پاسخ ندهند. این مسئله می‌تواند به هدر رفتن منابع و زمان منجر شود و از اثربخشی برنامه‌ها بکاهد و در نتیجه نارضایتی عمومی را افزایش دهد (استریت‌ماتر و همکاران، ۲۰۱۸: ۶۲۲). برای غلبه بر این چالش‌ها، نیاز به یک راهبرد منسجم و جامع در زمینه تخصص‌گرایی و توسعه امکانات ورزشی وجود دارد. باید بر اهمیت آموزش و پرورش متخصصان تأکید شود و همزمان سیاست‌های منسجمی برای توزیع عادلانه و هوشمندانه امکانات ورزشی در نظر گرفته شود. همچنین، همکاری نزدیک بین نهادهای دولتی، خصوصی و جامعه ورزشی می‌تواند ضامن رشد و توسعه پایدار در این حوزه باشد. با توجه به این عوامل می‌توان امید داشت که چالش‌ها به فرصت‌هایی برای توسعه و پیشرفت تبدیل شوند و کیفیت ورزش و رفاه اجتماعی بهبود یابد (ماکنوسن و پریوی، ۲۰۱۶: ۶۶).

---

¹ Wang

در شرایط کنونی از قطبی سازی در مسیر تحول در حوزه های کمتر توسعه یافته استفاده می گردد (جاکوبسون^۱، ۲۰۰۰: ۱۷). محققان بسیاری اشاره داشته اند که به واسطه عدم بهره گیری از ظرفیت های قطبی سازی، در حال حاضر توسعه یافتگی در بسیاری از کشورها به صورت جدی ایجاد نشده است. قطبی سازی می تواند ضمن بهبود بستر تخصصی گرایی منجر به تحول فردی و گروهی نیز گردد (هیت و نیچلسون^۲، ۲۰۱۰: ۱۵۰۴). در شرایط کنونی در روند توسعه ورزش باید به فرهنگ ها، قومیت ها، مسائل جغرافیایی و اجتماعی توجه جدی داشت. گستردگی میان افراد و گروه ها از منظرهای فرهنگی، قومیتی، جغرافیایی و اجتماعی باعث شده است تا سیاست گذاری یکسان در روند توسعه ملی اثربخشی مطلوبی نداشته باشد. در جهت بهبود اثربخشی در روندهای سیاست گذاری های ملی باید توجه جدی به توسعه محلی داشت (کریس و مک گریگور^۳، ۲۰۲۳: ۴). این در حالی است که در حال حاضر استفاده از ظرفیت های محلی در روند سیاست گذاری در ورزش بهره گیری مطلوبی نشده است (ویلسون^۴ و همکاران، ۲۰۱۵: ۹۳۰). به نظر می رسد قطبی سازی به واسطه ایجاد برنامه ریزی بومی در مناطق مختلف کشور در روند توسعه ورزش حرفه ای می تواند زمینه ساز بهره گیری از تمامی ظرفیت های فنی و انسانی گردد و ضمن کاهش بی عدالتی در توزیع منابع منجر به ارتقای تجربه محوری مناطق مختلف کشور شود (کریس و مک گریگور، ۲۰۲۳: ۵).

قطبی سازی در ورزش قهرمانی به فرایندی اشاره دارد که در آن تلاش می شود تا استعدادها و ظرفیت های بالقوه فردی و گروهی در جامعه ورزشی شناسایی و به بهترین نحو مورد استفاده قرار گیرد. این پدیده می تواند به نحو کارآمدی به بهره برداری از منابع محلی و منطقه ای کمک کند و زمینه ساز توسعه و ارتقای توانمندی های بومی در ورزش قهرمانی شود. بنابراین، قطبی سازی نه تنها می تواند به شناسایی استعدادها و قابلیت های منحصر به فرد هر منطقه کمک کند، بلکه به تقویت هویت و روحیه ورزشی در میان افراد و تیم ها نیز منجر می شود (هنری و اواتس^۵، ۲۰۲۰: ۱۵۵). یکی از جنبه های مهم قطبی سازی، ایجاد تمایز و رقابت سالم بین دیدگاه ها و رویکردهای مختلف در ورزش قهرمانی است. این رقابت می تواند انگیزه بخش باشد و موجب تلاش بیشتر ورزشکاران و تیم ها برای بهبود عملکرد خود گردد. به علاوه، این کار می تواند زمینه ساز تبادل تجربیات و همکاری های مؤثر بین گروه های مختلف ورزشی باشد. با شناسایی نقاط قوت و ضعف هر واحد ورزشی می توان به بهبود کیفیت تمرینات و راهبردهای رقابتی پرداخت و هر گروه را برای دستیابی به نتایج بهتر آماده ساخت (هارتمن^۶، ۲۰۲۴: ۲۷). با این حال، قطبی سازی باید با

¹ Jacobson

² Heit & Nicholson

³ Kreiss & McGregor

⁴ Wilson

⁵ Henry & Oates

⁶ Hartmann

احتیاط و به‌طور مسئولانه مدیریت شود. در حالی که هدف آن تشویق رقابت و بهبود کیفیت است، چالش‌هایی نظیر عدم توجه به نیازهای خاص و استفاده ناکارآمد از منابع می‌تواند مشکلاتی را به وجود آورد. به‌عنوان مثال، اگر تمرکز بیش از حد بر روی رقابت و مقایسه بین گروه‌ها باشد، ممکن است از توجه به حمایت‌های لازم و توسعه مستمر ورزشکاران غفلت شود (لیندندر و هاوکینز^۱، ۲۰۲۳: ۸۹۴). مطابق با بررسی‌های انجام‌شده، قطبی‌سازی در ورزش ایران به‌صورت جدی دنبال نشده است و نبود مطالعات داخلی در این زمینه بیانگر این مهم است که قطبی‌سازی در ورزش ایران از منظر پژوهشی نیز موردبررسی و تحلیل قرار نگرفته است. این در حالی است که قطبی‌سازی در کشور ایران در برخی حوزه‌ها ازجمله حوزه‌های سیاسی (گلدانی، ۱۳۹۷: ۳)، حوزه‌های اجتماعی (موسوی فرد و فراتی، ۱۴۰۲: ۵) و اقتصادی (آیت الهی، ۱۴۰۱: ۴) موردبررسی قرارگرفته است. با توجه به مشارکت کشورهای درحال توسعه در ورزش‌های بین‌المللی، فاصله زیادی بین کشورهای توسعه‌یافته و درحال توسعه وجود دارد. این فاصله به علت نقص آموزش تربیت‌بدنی برای برنامه‌ریزان، فقدان بودجه ورزشی، امکانات ورزشی کم و تجهیزات اندک، فرار نخبگان ورزشی به کشورهای توسعه‌یافته و عدم وجود موقعیت میزبانی در رویدادهای مهم ورزشی مربوط می‌شود. در شرایط کنونی قطبی‌سازی در ورزش می‌تواند یک راهکار در مسیر تحول ورزش ایران باشد، اما عدم توجه به آن و نبود سیاست‌هایی جهت ایجاد قطبی‌سازی نظام‌مند سبب گردیده است تا عملاً قطبی‌سازی در ورزش ایجاد نگردد. اگرچه در برخی موارد شاهد ایجاد قطب‌هایی در برخی مناطق جغرافیایی کشور می‌باشیم، اما این مسئله به‌صورت نظام‌مند نبوده است. به عبارتی، عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های قطبی‌سازی باعث شده است تا روند تخصص‌گرایی در ورزش ایران به‌صورت جدی دنبال نگردد. از طرفی معیارهای قطبی‌سازی در هر حوزه‌ای بر مبنای مختلفی ازجمله مبنای سیاسی، جغرافیایی، تخصصی و ... می‌باشد که این مسئله در ورزش قهرمانی نیازمند مطالعات جامع است تا معیار و مبنایی اساسی در این زمینه کشف و استفاده گردد. این مسئله سبب گردیده است تا تحقیق حاضر باهدف شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران طراحی گردد. لذا سؤال اصلی تحقیق حاضر این است: عوامل مؤثر بر توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر شیوه گردآوری داده‌ها به‌صورت آمیخته بود. روش کیفی مورد استفاده در تحقیق حاضر از نوع گراند تئوری و استفاده از مدل گلیزر بود. دلایل استفاده از روش گراند تئوری و مدل گلیزر، کاربردهای این روش در شناسایی و توسعه نظریه‌ها، کارکردهای این روش در مطالعه در زمینه‌های نوظهور، انعطاف‌پذیری و تطبیق‌پذیری روش فوق و توجه به تجربیات شرکت‌کنندگان

¹ Lindner & Hawkins

در مدل تحقیق بود. ابزار مورد استفاده در این پژوهش شامل مصاحبه نیمه ساختاریافته و پرسش نامه محقق ساخته بود. خروجی مصاحبه های تحقیق منجر به شکل گیری پرسش نامه محقق ساخته ای شد که دارای ۳۲ سؤال بود. سؤالات این پرسش نامه به صورت طیف ۵ ارزشی لیکرت طراحی گردید.

جهت بررسی روایی بخش کیفی از قابلیت باورپذیری (اعتبار)، انتقال پذیری و تأیید پذیری استفاده شد. بدین منظور محقق جهت بررسی قابلیت باورپذیری از تأیید فرایند پژوهش توسط شش متخصص و همچنین استفاده از دو کدگذار جهت کدگذاری چند نمونه مصاحبه جهت کسب اطمینان از یکسانی دیدگاه کدگذاران استفاده کرد. همچنین جهت بررسی انتقال پذیری از نظرات سه متخصص که در پژوهش مشارکت نداشتند در مورد یافته های پژوهش بهره گیری شد. همچنین جهت بررسی قابلیت تأیید پذیری از ثبت و ضبط تمامی مصاحبه ها و بررسی آنان در زمان های مورد نیاز استفاده گردید. همچنین جهت بررسی روایی بخش کمی از بررسی نظرات خبرگان و جهت بررسی پایایی پرسش نامه از محاسبه آلفای کرونباخ بهره گیری شد ($\alpha = 0/88$ = آلفای کرونباخ).

جامعه آماری تحقیق حاضر در بخش کیفی شامل خبرگان آگاه به موضوع پژوهش بود. معیارهای ورود خبرگان بخش کیفی تحقیق در سه بخش شامل تحصیلات (دارا بودن مدرک تحصیلی حداقل کارشناسی ارشد)، سوابق شغلی (دارا بودن حداقل ۱۰ سال سوابق شغلی در حوزه ورزش قهرمانی) و سوابق پژوهشی (دارا بودن حداقل ۳ مقاله علمی در حوزه مورد مطالعه) بود. دارا بودن دو معیار از سه معیار فوق منجر به تأیید شرایط آگاهی نمونه ها به موضوع پژوهش بود. به منظور شناسایی نمونه های بخش کیفی از روش نمونه گیری هدفمند بهره گیری شد. در این پژوهش با توجه به هدف مطالعه، شرکت کنندگان بخش کیفی بر اساس نمونه گیری هدفمند از بین افراد آگاه به موضوع پژوهش انتخاب گردیدند.

فرایند گزینش نمونه ها ادامه پیدا کرد تا هنگامی که در جریان کسب اطلاعات، هیچ داده جدیدی پدیدار نشد و به عبارتی داده ها در ۱۲ مصاحبه به اشباع رسیدند و ادامه مصاحبه صرفاً برای اطمینان از یافته ها انجام شد. در این پژوهش ۱۴ مصاحبه با ۱۴ نفر انجام پذیرفته است. جدول ۱، مشخصات فردی نمونه های بخش کیفی را نشان می دهد:

جدول ۱: مشخصات فردی نمونه های بخش کیفی

مصاحبه شونده	جنسیت	سطح تحصیلات	شغل
شماره ۱	مرد	دکتری	عضو هیئت علمی
شماره ۲	مرد	دکتری	عضو هیئت علمی
شماره ۳	مرد	کارشناسی ارشد	مدیر
شماره ۴	مرد	کارشناسی ارشد	مدیر

مدیر	دکتری	زن	شماره ۵
مربی	کارشناسی	زن	شماره ۶
مربی	کارشناسی ارشد	مرد	شماره ۷
مدیر	دکتری	زن	شماره ۸
مربی	کارشناسی	مرد	شماره ۹
مدیر	کارشناسی ارشد	مرد	شماره ۱۰
عضو هیئت علمی	دکتری	زن	شماره ۱۱
مربی	کارشناسی ارشد	زن	شماره ۱۲
مدیر	کارشناسی ارشد	مرد	شماره ۱۳
عضو هیئت علمی	دکتری	مرد	شماره ۱۴

جامعه آماری تحقیق حاضر در بخش کمی شامل روسا، نائب رئیس و دبیران فدراسیون‌های ورزشی کشور ایران بود. پس از بررسی‌های انجام‌شده، تعداد این افراد ۱۵۹ نفر مشخص گردید که با توجه به جدول مورگان تعداد ۱۱۳ نفر به عنوان نمونه تحقیق مشخص شدند. روش نمونه‌گیری در تحقیق حاضر از نوع تصادفی بود. در نهایت تعداد ۱۰۱ پرسش‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. داده‌های کیفی پژوهش از طریق فرایند کدگذاری، تحلیل شد. مراحل تحلیل داده‌ها از طریق کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام و به عرضه پارادایم منطقی یا تصویر تجسمی از نظریه در حال تکوین پایان یافت. همچنین داده‌های کمی تحقیق حاضر به روش معادلات ساختاری انجام گردید. کلیه روند تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر در نرم‌افزارهای SPSS و PLS صورت گرفت.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی مربوط به نمونه آماری بخش کمی حاضر در جدول ۲ به نمایش گذاشته شده است:

جدول ۲: یافته‌های توصیفی نمونه‌های بخش کمی

ویژگی	گروه‌ها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۶۵	۶۴/۴
	زن	۳۶	۳۵/۶
تحصیلات	کارشناسی	۲۲	۲۱/۸
	کارشناسی ارشد	۴۴	۴۳/۶
	دکتری	۳۵	۳۴/۶

مطابق با نتایج توصیفی تحقیق مشخص گردید که ۶۴/۴ درصد نمونه های تحقیق را مردان و ۳۵/۶ درصد نمونه های تحقیق را زنان تشکیل دادند. همچنین مطابق با نتایج تحقیق مشخص گردید که افراد با سطح تحصیلی کارشناسی ارشد با ۴۳/۶ درصد بیشترین فراوانی را داشتند. در پژوهش حاضر، محقق با استفاده از تکنیک گلایزر مفاهیم را به عنوان واحد تحلیل در سطوح متن مصاحبه مورد توجه و تمرکز قرار داد و با تفکیک متن مصاحبه به عناصر دارای پیام در مدخل سطور و پاراگراف ها تلاش نمود تا کدهای باز استخراج گردند که در نهایت تعداد ۳۲ مفهوم استخراج گردید. در مرحله کدگذاری محوری، در ابتدا مقوله اصلی پژوهش تعیین شد و در نهایت سایر مقوله ها دسته بندی شدند. در طول روند کدگذاری انتخابی و حتی در فرایند تلفیق، محقق متن مصاحبه های انجام شده را چندین بار مورد بازبینی قرار داد و عبارات و ایده هایی را که بیانگر روابط بین مقوله های اصلی و فرعی بودند را پیدا کرد. بر همین اساس، روابط بین مقوله ها و مربوط به شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه قطبی سازی در ورزش قهرمانی ایران شکل گرفت و در نهایت با استفاده از نمودار، یکپارچه سازی نظریه صورت پذیرفت. جدول ۳ نتایج مربوط به این کدها را نشان می دهد:

جدول ۳: نتایج کدگذاری باز

ردیف	کدهای استخراجی	فراوانی	کد مصاحبه شونده گان
۱	پرهیز از نگرش دولتی در آمایش سرزمینی ورزش قهرمانی	۷	۱۴-۱۱-۸-۷-۵-۴-۲
۲	توجه به روابط منطقه ای در آمایش سرزمینی ورزش قهرمانی	۸	۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۳-۱ ۱۳
۳	توجه به فضاهای ورزشی اختصاصی ورزش قهرمانی	۹	۱۳-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۲
۴	تعیین در دسترس بودن سطح فضای ورزشی	۶	۱۴-۱۲-۹-۷-۶-۵-۱
۵	نظرسنجی مدون از ذینفعان ورزش قهرمانی	۷	۱۳-۹-۸-۷-۴-۳-۲
۶	تعیین علائق منطقه ای و محلی در ورزش	۸	۱۲-۱۱-۸-۷-۶-۵-۴-۲
۷	شناسایی ارزش های محلی در حوزه ورزش	۷	۹-۸-۷-۶-۵-۴-۲
۸	تعیین هنجارهای جامعه بومی	۸	۱۳-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۷-۵-۲
۹	توجه به فرهنگ های منطقه ای	۷	۱۳-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۶-۵
۱۰	توجه به قومیت های منطقه ای	۱۰	۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۳-۲ ۱۴-۱۱
۱۱	تهیه بانک اطلاعاتی از منابع تجهیزاتی در هر منطقه	۸	۱۱-۱۰-۸-۷-۶-۵-۳-۲

ردیف	کدهای استخراجی	فراوانی	کد مصاحبه‌شوندگان
۱۲	تهیه بانک اطلاعاتی از منابع انسانی در هر منطقه	۹	۱۱-۹-۸-۷-۶-۴-۳-۲ ۱۴
۱۳	تعیین مناطق محروم در حوزه ورزش قهرمانی	۸	۱۲-۱۱-۹-۸-۶-۵-۴-۲
۱۴	مدیریت منابع در ورزش قهرمانی	۹	۱۲-۱۱-۹-۷-۶-۵-۴-۲ ۱۴
۱۵	بهبود سهولت دسترسی به فضاهای ورزشی	۷	۱۱-۱۰-۸-۷-۶-۵-۲
۱۶	تعیین تخصص‌های بارز هر منطقه	۷	۱۴-۹-۸-۷-۶-۵-۲
۱۷	تعیین پیشنهاد تخصص‌های هر منطقه	۸	۱۴-۱۱-۹-۸-۷-۶-۵-۲
۱۸	ایجاد کمپ‌های اختصاصی در ورزش قهرمانی	۹	۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۴-۳ ۱۴-۱۳
۱۹	پروفايل سازی شخصی ورزشکاران ورزش قهرمانی	۹	۱۴-۱۱-۱۰-۹-۷-۶-۵-۴-۲
۲۰	تولید محتوا از ظرفیت‌های بومی ورزش	۸	۱۳-۱۱-۹-۸-۶-۵-۴-۲
۲۱	ایجاد نمادهای و الگوهای ورزشی ویژه منطقه‌ای و محلی	۱۰	۱۱-۱۰-۹-۸-۶-۵-۴ ۱۴-۱۳-۱۲
۲۲	وجود برنامه عملیاتی در سطح محلی	۷	۱۱-۱۰-۸-۷-۶-۵-۲
۲۳	وجود فرایندهای شفاف محلی در ورزش قهرمانی	۸	۱۴-۱۱-۹-۸-۷-۶-۵-۲
۲۴	همبستگی محلی در حوزه ورزش	۸	۱۳-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۷-۵-۲
۲۵	ایجاد فضای رقابتی در ورزش محلی	۹	۱۴-۱۲-۱۱-۹-۷-۶-۵-۴-۲
۲۶	ارزیابی فعالیت‌های ورزشی قهرمانی	۸	۱۴-۱۳-۱۱-۹-۸-۷-۵-۴
۲۷	وجود معیارهای کمی و کیفی در جهت سنجش فعالیت‌ها	۸	۱۴-۹-۸-۷-۶-۵-۲-۱
۲۸	ایجاد امکانات اختصاصی مطابق با نیازهای منطقه‌ای	۷	۱۴-۹-۸-۷-۶-۵-۲
۲۹	تهیه بانک اطلاعاتی از تجهیزات ورزش قهرمانی	۷	۱۳-۱۲-۱۱-۸-۷-۶-۴
۳۰	به‌روزرسانی بانک‌های اطلاعاتی در ورزش قهرمانی	۷	۱۱-۹-۸-۴-۳-۲-۱
۳۱	ایجاد تیم‌های پشتیبانی بانک‌های اطلاعاتی	۸	۱۱-۹-۸-۷-۶-۵-۲-۱
۳۲	ایجاد حاکمیت داده محور در ورزش قهرمانی	۸	۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵

پس از انجام مصاحبه‌های تحقیق، تعداد ۳۲ کد به‌صورت کلی مشخص گردید. جدول ۴ نتایج

مربوط به بخش کیفی را به نمایش گذاشته است:

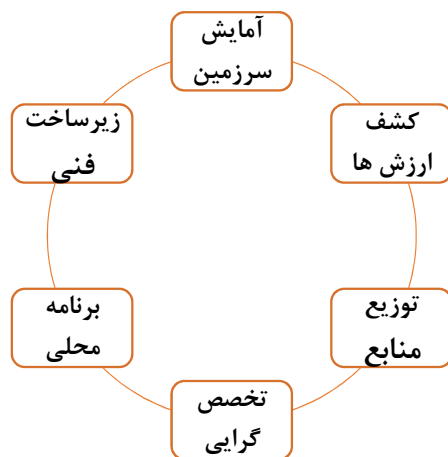

جدول ۴: کدگذاری بخش کیفی

مؤلفه ها	کدهای استخراجی
آمایش سرزمین	پرهیز از نگرش دولتی در آمایش سرزمینی ورزش قهرمانی
	توجه به روابط منطقه ای در آمایش سرزمینی ورزش قهرمانی
	توجه به فضاهای ورزشی اختصاصی ورزش قهرمانی
	تعیین در دسترس بودن سطح فضای ورزشی
	نظرسنجی مدون از ذینفعان ورزش قهرمانی
کشف ارزش ها	تعیین علائق منطقه ای و محلی در ورزش
	شناسایی ارزش های محلی در حوزه ورزش
	تعیین هنجارهای جامعه بومی
	توجه به فرهنگ های منطقه ای
	توجه به قومیت های منطقه ای
توزیع منابع	تهیه بانک اطلاعاتی از منابع تجهیزاتی در هر منطقه
	تهیه بانک اطلاعاتی از منابع انسانی در هر منطقه
	تعیین مناطق محروم در حوزه ورزش قهرمانی
	مدیریت منابع در ورزش قهرمانی
	بهبود سهولت دسترسی به فضاهای ورزشی
تخصص گرایی	تعیین تخصص های بارز هر منطقه
	تعیین پیشینه تخصص های هر منطقه
	ایجاد کمپ های اختصاصی در ورزش قهرمانی
	پروفایل سازی شخصی ورزشکاران ورزش قهرمانی
	تولید محتوا از ظرفیت های بومی ورزش
برنامه محلی	ایجاد نمادهای و الگوهای ورزشی ویژه منطقه ای و محلی
	وجود برنامه عملیاتی در سطح محلی
	وجود فرایندهای شفاف محلی در ورزش قهرمانی
	همبستگی محلی در حوزه ورزش
	ایجاد فضای رقابتی در ورزش محلی
	ارزیابی فعالیت های ورزشی قهرمانی

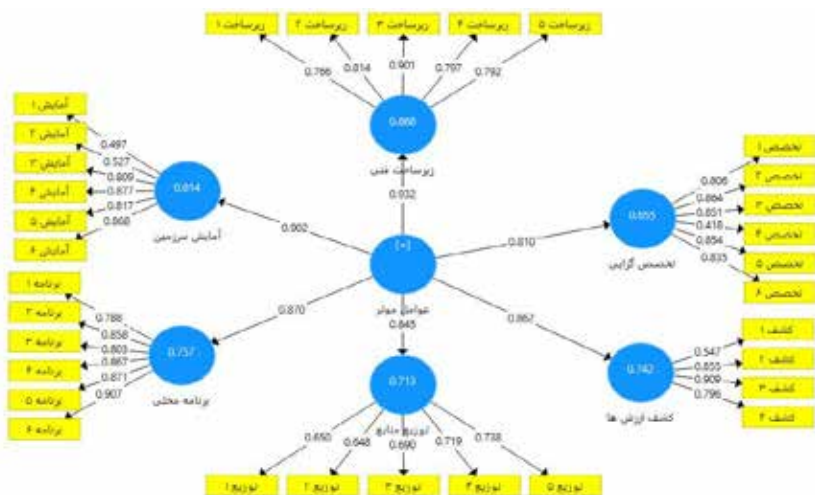
مؤلفه‌ها	کدهای استخراجی
وجود معیارهای کمی و کیفی در جهت سنجش فعالیت‌ها	
ایجاد امکانات اختصاصی مطابق با نیازهای منطقه‌ای	
تهیه بانک اطلاعاتی از تجهیزات ورزش قهرمانی	
به‌روزرسانی بانک‌های اطلاعاتی در ورزش قهرمانی	
ایجاد تیم‌های پشتیبانی بانک‌های اطلاعاتی	
ایجاد حاکمیت داده‌محور در ورزش قهرمانی	
زیرساخت‌های فنی	

با توجه به نتایج بخش کیفی، مدل مفهومی تحقیق شکل گرفت. شکل ۱ مدل مفهومی تحقیق را نشان می‌دهد:

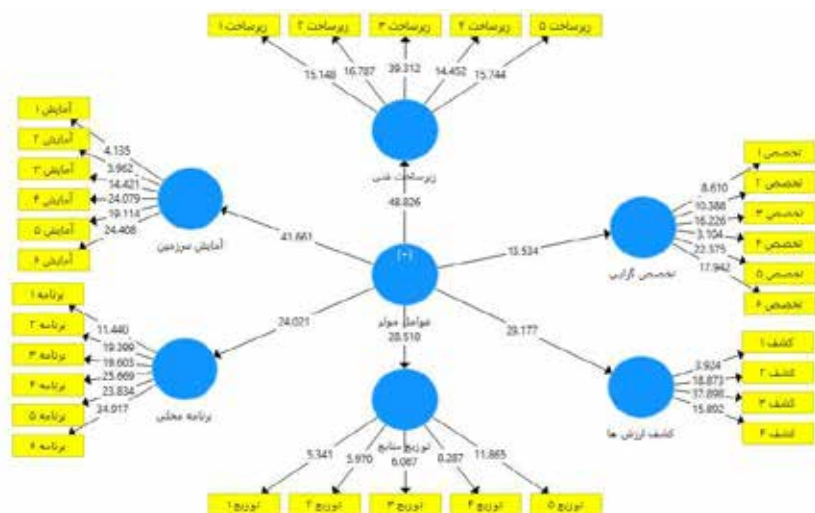

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

نتایج نشان داد که عوامل مؤثر بر توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران شامل ۶ عامل از جمله آمایش سرزمین، کشف ارزش‌ها، توزیع منابع، تخصص‌گرایی، برنامه محلی و زیرساخت‌های فنی می‌باشد. توجه به عوامل فوق می‌تواند زمینه‌ساز توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران شود. به‌منظور بررسی مدل تحقیق در بخش کمی، از روش معادلات ساختاری استفاده گردید. نتایج آزمون کلموگراف اسمیرنف نشان داد که توزیع داده‌های تحقیق طبیعی نمی‌باشد. با توجه به این مسئله پیش‌فرض‌های استفاده از نرم‌افزارهای کوواریانس‌محور ایجاد گرفت. لذا در ادامه جهت آزمون مدل از نرم‌افزار PLS استفاده شد. شکل ۲، مدل تحقیق در حالت ساختاری و شکل ۳، مدل تحقیق در حالت ضرایب تی را نشان می‌دهد:

شکل ۲: مدل ساختاری پژوهش

شکل ۳: ضرایب تی مدل

برای بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش از چندین معیار استفاده می شود که اولین و اساسی ترین معیار، ضرایب معنی داری t یا همان مقادیر t -values می باشد. در صورتی که مقدار این اعداد از ۰/۹۵ بیشتر شود، نشان از صحت رابطه بین متغیرها و در نتیجه تأیید روابط در سطح اطمینان ۱/۹۶ دارد. با توجه به نتایج مدل تحقیق مشخص گردید که تمامی عوامل حضور معناداری در مدل تحقیق دارند. جدول ۵، نتایج مربوط به شاخص های برازش مدل فوق را نشان می دهد:

جدول ۵: شاخص‌های برازش مدل تحقیق

آمایش سرزمین	کشف ارزش	توزیع منابع	تخصص گرای	برنامه محلی	زیرساخت فنی
آلفای کرونباخ	۰/۸۹	۰/۸۵	۰/۸۱	۰/۸۶	۰/۸۲
پایایی ترکیبی	۰/۹۱	۰/۸۸	۰/۸۶	۰/۸۹	۰/۸۵
روایی همگرا	۰/۵۴	۰/۵۸	۰/۵۵	۰/۵۹	۰/۵۳
R2	۰/۹۰۲	۰/۸۶۲	۰/۸۴۵	۰/۸۱۰	۰/۸۷۰
GOF	۰/۶۹۸	۰/۷۰۶	۰/۸۰۳	۰/۶۹۰	۰/۶۹۱

با توجه به نتایج شاخص‌های برازش مشخص گردید که مدل ارائه شده در تحقیق حاضر، از برازش مناسبی برخوردار می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از مسائل مهم در همه‌گیری ورزش و همچنین توسعه ورزش در تمامی گروه و مناطق جغرافیایی، قطبی‌سازی می‌باشد. استفاده از قطبی‌سازی می‌تواند ضمن ارتقای تخصصی‌گرایی در ورزش قهرمانی باعث گردد تا زمینه استعدادیابی در ورزش قهرمانی به صورت مناسبی اجرایی شود. ایجاد مطالعات علمی در مسیر توسعه قطبی‌سازی در ورزش می‌تواند از منظر علمی بستری در جهت رفع خلا تحقیقاتی در این حوزه به شمار آید. به عبارتی، انجام تحقیق حاضر می‌تواند ضمن رفع خلا تحقیقاتی در این حوزه سبب رفع ابهامات علمی در حوزه قطبی‌سازی در ورزش شود. از طرفی انجام تحقیق حاضر می‌تواند به واسطه ایجاد راهکارهای علمی در مسیر توسعه قطبی‌سازی در ورزش باعث تخصصی‌گرایی در ورزش گردد. از این رو، تحقیق حاضر باهدف شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران طراحی و اجرا گردید. پس از بررسی مصاحبه‌های بخش کیفی، تعداد ۳۲ کد شناسایی گردید. نتایج همچنین نشان داد که عوامل مؤثر بر توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران شامل ۶ عامل ازجمله آمایش سرزمین، کشف ارزش‌ها، توزیع منابع، تخصص‌گرایی، برنامه محلی و زیرساخت‌های فنی می‌باشد. توجه به عوامل فوق می‌تواند زمینه توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران را فراهم نماید.

آمایش سرزمین به معنای تخصیص بهینه منابع و امکانات ورزشی بر اساس خصوصیات جغرافیایی و فرهنگی مناطق مختلف است. این عامل نشان می‌دهد که هر منطقه و شهر به دلیل ویژگی‌های خاص خود، نیازهای متفاوتی در زمینه ورزش دارد. به این مسئله در تحقیقات چن و همکاران (۲۰۲۱) و زیاکاس (۲۰۲۳) نیز اشاره شده است. بهینه‌سازی نگهداری و ایجاد امکانات ورزشی بر اساس این ویژگی‌ها می‌تواند به جذب ورزشکاران جدید و افزایش مشارکت عمومی در فعالیت‌های ورزشی منجر شود. در این راستا نیاز است

سیاست‌گذاران به یک رویکرد همه‌جانبه و متناسب با خصوصیات محلی توجه کنند. این یافته با نتایج تحقیقات کریس و مک‌گریگور (۲۰۲۳) و داویس-دلانو و کروس (۲۰۰۸) همسو می‌باشد. در تفسیر این مسئله باید گفت که نبود برنامه‌ریزی‌های عملیاتی در مسیر توسعه قطبی سازی در ورزش قهرمانی ایران و همچنین عدم وجود راهکارهای سازمان‌یافته در این زمینه باعث شده است تا موارد فنی و غیر فنی مهمی در جهت توسعه قطبی سازی در ورزش قهرمانی ایران مشخص گردد. به عبارتی، نبود فعالیت‌های جدی در این زمینه ضمن ایجاد کمبودهای مختلف باعث شده است تا عوامل متفاوتی از جمله آمایش سرزمین، کشف ارزش‌ها، توزیع منابع، تخصص‌گرایی، برنامه محلی و زیرساخت‌های فنی شناسایی گردد. ماهیت عوامل شناسایی شده این مهم را بازگو می‌نماید که در مسیر توسعه قطبی سازی در ورزش قهرمانی ایران باید یک برنامه‌ریزی جامع در مسیر ایجاد بسترهای فنی و غیر فنی صورت پذیرد.

دیگر عامل شناسایی شده، کشف ارزش‌ها بود. کشف ارزش‌ها به شناسایی و تأکید بر توانمندی‌ها و استعدادهای خاص هر منطقه مربوط می‌شود. این عامل ضرورت دارد که ورزشکاران و تیم‌ها به سمت تقویت و توسعه قابلیت‌های منحصر به فرد خود حرکت کنند. با کشف و رشد این ارزش‌ها، می‌توان به شناسایی الگوهای موفق در هر منطقه پرداخت و مسیری برای توسعه پایدار ورزش قهرمانی فراهم کرد. توجه به ابعاد فرهنگی و اجتماعی و استفاده از آنها در برنامه‌ریزی‌های ورزشی از اهمیت بالایی برخوردار است. این مسئله در تحقیقات دهرتی (۲۰۱۳)، ماکنوسن و پرروی (۲۰۱۶) و سیسیلیکوسکی و بروسوکاس (۲۰۱۷) نیز اشاره شده است. همچنین توزیع عادلانه و منصفانه منابع مالی، انسانی و فیزیکی، یکی از عوامل کلیدی در توسعه قطبی سازی است. نابرابری در دسترسی به امکانات ورزشی می‌تواند موجب کاهش انگیزه‌ها و عدم توسعه ورزش در برخی مناطق شود. بنابراین، نیاز است که برنامه‌ها و سیاست‌ها به گونه‌ای طراحی شوند که زمینه‌ساز توزیع بهینه منابع در تمام نقاط کشور باشد و درهای فرصت را به روی تمامی ورزشکاران به‌ویژه در مناطق کمتر توسعه‌یافته بگشاید. این مسئله در تحقیقات استریتامتر و همکاران (۲۰۱۸) و جادلپکا و همکاران (۲۰۲۱) نیز اشاره شده است.

تخصص‌گرایی، دیگر عامل شناسایی شده در تحقیق حاضر بود که نقش مهمی در جهت توسعه قطبی سازی در ورزش قهرمانی ایران داشت. تخصص‌گرایی تأکید بر پرورش و استفاده از افراد دارای مهارت‌ها و تجربیات خاص در رشته‌های ورزشی است. این عامل بر اهمیت آموزش و تربیت مربیان و متخصصان تأکید می‌کند که می‌توانند به شکل‌گیری تیم‌های قوی و باکیفیت کمک نمایند. به این ترتیب، برقراری برنامه‌های آموزشی و تربیتی منظم و کارآمد به ارتقای سطح مهارت‌های ورزشی و دستیابی به نتایج بهتر در رقابت‌ها می‌انجامد. این مسئله در تحقیقات رمضانی و همکاران (۱۴۰۱)، آقایی و همکاران (۱۳۹۹) و سیسیلیکوسکا (۲۰۲۱) نیز اشاره شده است. همچنین برنامه محلی به معنای طراحی برنامه‌های

ورزشی متناسب با نیازهای خاص هر جامعه محلی است. این عامل به محققان و برنامه‌ریزان این امکان را می‌دهد که با در نظر گرفتن نظرات و نیازهای جامعه محلی، برنامه‌هایی جامع و کارآمد به وجود آورند. این رویکرد نه تنها موجب افزایش جذابیت ورزش برای افراد محلی می‌شود، بلکه به رشد و پیشرفت در زمینه ورزش قهرمانی کمک قابل توجهی خواهد کرد.

از طرفی، زیرساخت‌های فنی شامل امکانات ورزشی، تجهیزات و فناوری‌های مورد نیاز برای فعالیت‌های ورزشی است. این عامل به طور مستقیم بر کیفیت ورزش و توانمندی‌های ورزشی تأثیر می‌گذارد. وجود زیرساخت‌های مناسب باعث ارتقای کیفیت تمرینات و رقابت‌ها می‌شود و بازیکنان را برای دستیابی به سطوح بالاتر آماده می‌کند. بنابراین، سرمایه‌گذاری در توسعه زیرساخت‌ها و فناوری‌های نوین در ورزش قهرمانی می‌تواند زمینه‌ساز پیشرفت و موفقیت‌های بیشتر در این حوزه باشد. با از بین رفتن پیوند بین مقامات و جامعه، دموکراسی نماینده به تنها شکل ممکن کنترل قدرت سیاسی تبدیل شده و به تدریج خود را به دموکراسی مستقیم که از طریق جنبش‌های اجتماعی بیان می‌شود، تبدیل کرده است. زیرساخت فنی از جمله ایجاد امکانات اختصاصی مطابق با نیازهای منطقه‌ای، تهیه بانک اطلاعاتی از تجهیزات ورزش قهرمانی، به‌روزرسانی بانک‌های اطلاعاتی در ورزش قهرمانی، ایجاد تیم‌های پشتیبانی بانک‌های اطلاعاتی و ایجاد حاکمیت داده‌محور در ورزش قهرمانی به علت درگیر نمودن بسترهای لازم در جهت توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران می‌تواند نقش مهمی در این زمینه داشته باشد. به عبارتی، زیرساخت‌های فنی در مسیر توسعه و تحول قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران می‌تواند نقش بسترسازی را داشته باشد و شرایطی را فراهم نماید تا این مسیر به صورت مطلوب اجرایی گردد.

نتایج این مطالعه نشان‌دهنده وجود کدهای کلیدی مرتبط با توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران است که این کدها به شش عامل اساسی تفکیک می‌شوند: آمایش سرزمین، کشف ارزش‌ها، توزیع منابع، تخصص‌گرایی، برنامه محلی و زیرساخت‌های فنی. این عوامل نه تنها به شناسایی و اجرای راهبردهای مؤثر در ارتقای ورزش قهرمانی کمک می‌کنند، بلکه موجب بهبود کیفیت و سطح رقابت در این حوزه می‌شوند. آمایش سرزمین، به عنوان اولین عامل، بر اهمیت استفاده بهینه از منابع جغرافیایی و انسانی دلالت دارد؛ به طوری که تخصیص صحیح امکانات و فرصت‌ها می‌تواند برای هر منطقه‌ای مزایای خاصی به ارمغان آورد. کشف ارزش‌ها نیز نمایانگر لزوم شناسایی و تکیه بر استعدادها و قابلیت‌های بومی است که می‌تواند در ارتقای روحیه ورزشی و جذب افراد جدید به ورزش قهرمانی مؤثر باشد. علاوه بر این، توزیع منابع به عنوان یک عامل حیاتی در تأمین امکانات و تسهیلات ورزشی تأکید دارد که دسترسی عادلانه به امکانات در مناطق مختلف کشور ضروری است. تخصص‌گرایی به نوبه خود بستری برای ایجاد تیم‌ها و افرادی با توانمندی‌های خاص فراهم می‌آورد که می‌تواند به افزایش کارایی و عملکرد ورزشکاران کمک کند. از طرف

دیگر، برنامه محلی به تطبیق برنامه‌ها و راهبردها با نیازها و اولویت‌های جامعه محلی اشاره دارد که به بهبود کیفیت آموزش و پرورش ورزشکاران می‌انجامد. زیرساخت‌های فنی نیز نقش بسیار مهمی در پشتیبانی از توسعه پایدار ورزش قهرمانی دارند و در دسترس بودن امکانات مناسب و به‌روز می‌تواند موجب رشد و شکوفایی استعدادها در این حوزه شود. در نهایت، ترکیب این شش عامل می‌تواند به شکل‌گیری یک رویکرد جامع و اثربخش در راستای توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران منجر شود و به صورت کلی به ارتقای کیفیت ورزش و تقویت مبانی اجتماعی و فرهنگی آن کمک کند. بر این اساس، توجه به این عوامل در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های آینده ضروری به نظر می‌رسد.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا برنامه‌ریزی‌های ورزشی در هر منطقه بر اساس ویژگی‌های جغرافیایی و اجتماعی آن مکان انجام گیرد؛ به‌طوری که نیازهای خاص هر منطقه در تصمیم‌گیری‌ها مد نظر باشد. این مسئله به واسطه ایجاد بانک‌های اطلاعاتی و بسترسازی جهت اجرایی‌سازی تحلیل داده‌های بزرگ در ورزش قهرمانی امکان‌پذیر خواهد بود. همچنین، پیشنهاد می‌گردد تا برنامه‌ریزی‌های ورزشی در هر منطقه بر اساس ویژگی‌های جغرافیایی و اجتماعی آن مکان انجام گیرد؛ به‌طوری که نیازهای خاص هر منطقه در تصمیم‌گیری‌ها مد نظر قرار گیرد. به علاوه، با برگزاری کارگاه‌ها و نشست‌های مشاوره‌ای، استعدادهای و ارزش‌های بومی شناسایی شود و برای توسعه و بهره‌برداری از آنها برنامه‌ریزی‌های مشخصی صورت گیرد. همچنین پیشنهاد می‌گردد تا بر اساس بررسی نیازهای مناطق مختلف، توزیع عادلانه و منصفانه منابع مالی و تجهیزات ورزشی صورت پذیرد و مظاهر تبعیض کاهش یابد. با ایجاد و تقویت دوره‌های آموزشی و تربیت مربی، زمینه تخصص‌گرایی در رشته‌های ورزشی فراهم شود و افراد با مهارت‌های خاص به عرصه ورزش کشور وارد شوند. نیز پیشنهاد می‌گردد تا با شناسایی ارزش‌های محلی در حوزه ورزش و تعیین هنجارهای جامعه بومی، بستری در جهت توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران فراهم شود. همچنین پیشنهاد می‌گردد تا با تهیه بانک اطلاعاتی از منابع تجهیزاتی در هر منطقه و تعیین مناطق محروم در حوزه ورزش قهرمانی، بستری در جهت توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران را فراهم شود. تهیه بانک اطلاعاتی از تجهیزات ورزش قهرمانی، به‌روزرسانی بانک‌های اطلاعاتی در ورزش قهرمانی، ایجاد تیم‌های پشتیبانی بانک‌های اطلاعاتی هم بستری در جهت توسعه قطبی‌سازی در ورزش قهرمانی ایران توصیه می‌شود.

منابع

- آقایی، فاطمه؛ سلطانی، علی و حسین‌پور، محمد. (۱۳۹۹). «شناسایی اولویت‌های توسعه به‌منظور توسعه متوازن منطقه با به‌کارگیری شاخص‌های مرکزیت شبکه». آمایش سرزمین. ۱۲ (۲)، صص ۲۷۵-۲۹۸.
- آیت‌اللهی، مهرآسا. (۱۴۰۱). «بهبودسازی تابع هدف در یک سیستم اقتصادی چندقطبی با رویکرد نظریه کنترل و مدل فضای حالت». دومین کنفرانس بین‌المللی بهینه‌سازی سیستم‌های تولیدی و خدماتی، رودسر.
- رمضان، مصطفی؛ یزدان‌پناه، کیومرث و حسین‌زاده، زهرا. (۱۴۰۱). «بررسی تأثیر توسعه شبکه کریدورها به مرکزیت قطب‌های منطقه مکران در برقراری ارتباط‌پذیری و اتصال‌پذیری سیاست‌های تعادل‌بخشی توزیع فضایی جمعیت در کشور». چهارمین همایش ملی توسعه سواحل مکران (با محوریت حکمرانی و تأکید بر دیپلماسی و اقتصاد دریا محور).
- گلدانی، مهدی. (۱۳۹۷). «قطبی‌سازی سیاسی، مفاهیم، کارکردها و جایگاه آن در فضای سیاسی ایران». دومین همایش بین‌المللی حقوق علوم سیاسی و معارف اسلامی، تهران.
- موسوی فرد، سیدمحمدرضا و فراتی، مریم. (۱۴۰۲). «شناخت‌شناسی سازه‌انگاره مدل بحران‌های اجتماعی در جرائم علیه امنیت با تأکید بر بحران شکاف نسلی و چندقطبی‌سازی».
- Adeoya, A. A., Adeleye, A. O., & Egawa, S. (2021). **Psychological Factors as Predictor of Sport Participation among Japanese and Foreign Students in Sendai, Japan.**
- Axelrod, R., Daymude, J. J., & Forrest, S. (2021). **“Preventing extreme polarization of political attitudes”**. Proceedings of the National Academy of Sciences, 118(50), e2102139118.
- Barberá, P., Tucker, J. A., Guess, A., Vaccari, C., Siegel, A., Sanovich, S., & Nyhan, B. (2018). **Social media, political polarization, and political disinformation: A review of the scientific literature.**
- Cieślowski, K., & Brusokas, A. (2017). **“Determinants of effective management in the sport with the use of large sport arenas in selected cities”**. European Journal of Service Management, 21, 5-10.
- Chen, S., Li, X., Yan, J., & Ren, Z. (2021). **“To be a sportsman? Sport participation is associated with optimal academic achievement in a nationally representative sample of high school students”**. Frontiers in Public Health, 9.
- Davis-Delano, L. R., & Crosset, T. (2008). **“Using social movement theory to study outcomes in sport-related social movements”**. International Review for the Sociology of Sport, 43(2), 115-134.
- Doherty, A. (2013). **“Investing in sport management: The value of good theory”**. Sport Management Review, 16(1), 5-11.
- Hartmann, D. (2024). **“Rethorizing the cultural politics of sport after a decade of activism, populism, and polarization”**. Journal of Sport and Social Issues, 48(1-2), 26-50.
- Heit, E., & Nicholson, S. P. (2010). **“The opposite of Republican: Polarization and political categorization”**. Cognitive Science, 34(8), 1503-1516.
- Henry, T. M., & Oates, T. P. (2020). **“Sport Is Argument”: Polarization, Racial Tension, and the Televised Sport Debate Format**. Journal of Sport and Social Issues, 44(2), 154-174.
- Hoekman, R., Elling, A., & van der Poel, H. (2022). **“Local policymaking in sport: Sport managers’ perspectives on work processes and impact”**. Journal of global sport management, 7(1), 89-111.
- Houlihan, B., Bloyce, D., & Smith, A. (2009). **“Developing the research agenda in sport policy”**. International journal of sport policy and politics, 1(1), 1-12.
- Hums, M. A., Kluch, Y., Schmidt, S. H., & MacLean, J. C. (2023). **Governance and policy in sport organizations**. Taylor & Francis.
- Jacobson, G. C. (2000). **“Party polarization in national politics: The electoral connection”**. In *Polarized politics: Congress and the president in a partisan era* (Vol. 5, pp. 17-18).
- Jedlicka, S. R., Harris, S., & Houlihan, B. (2021). **“Policy analysis in sport management” revisited: a critique and discussion**. Journal of sport management, 36(6), 521-533.
- Kreiss, D., & McGregor, S. C. (2023). **“A review and provocation: On polarization and platforms”**. New Media & Society, 14614448231161880.
- Lindner, A. M., & Hawkins, D. N. (2023). **“America’s most divided sport: polarization and inequality in attitudes about youth football”**. Social Problems, 70(4), 893-913.

- Magnusen, M., & Perrewé, P. L. (2016). **"The role of social effectiveness in leadership: A critical review and lessons for sport management"**. Sport Management Education Journal, 10(1), 64-77.
- Moustakas, L. (2023). **"Sport and social cohesion within European policy: a critical discourse analysis"**. European Journal for Sport and Society, 20(1), 1-18.
- Piazza, J. A. (2023). **"Political polarization and political violence"**. Security Studies, 1-29.
- Prior, M. (2013). **"Media and political polarization"**. Annual Review of Political Science, 16, 101-127.
- Strittmatter, A. M., Stenling, C., Fahlén, J., & Skille, E. (2018). **"Sport policy analysis revisited: the sport policy process as an interlinked chain of legitimating acts"**. International journal of sport policy and politics, 10(4), 621-635.
- Sybikowska, B. (2021). **"The Euromaidan Social Movement: How to Grasp Political Opportunities"**. St Antony's International Review, 16(2), 253-270.
- Tucker, J. A., Guess, A., Barberá, P., Vaccari, C., Siegel, A., Sanovich, S., & Nyhan, B. (2018). **"Social media, political polarization, and political disinformation: A review of the scientific literature"**.
- Wang, S. (2022). [Retracted] **"Influence of Management Efficiency of Sports Equipment in Colleges and Universities Based on the Intelligent Optimization Method"**. Scientific Programming, (1), 712-723.
- Wilson, B., Van Luijk, N., & Boit, M. K. (2015). **"When celebrity athletes are 'social movement entrepreneurs': A study of the role of elite runners in run-for-peace events in post-conflict Kenya in 2008"**. International review for the sociology of sport, 50(8), 929-957.
- Ziakas, V. (2023). **"Leveraging sport events for tourism development: The event portfolio perspective"**. Journal of Global Sport Management, 8(1), 43-72.

عوامل جامعه‌شناختی الگوی عادت‌واره‌های ورزشی در سالمندان شهر تهران

زربنه قره کولچیان^۱

فریده شریفی‌فر^۲

علی باصری^۳

بهرام قدیمی^۴

[10.22034/ssvs.2025.3397.3484](https://doi.org/10.22034/ssvs.2025.3397.3484)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۷/۱۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۱/۲۵

هدف پژوهش حاضر، بررسی جامعه‌شناختی الگوی عادت‌واره‌های ورزشی در میان سالمندان شهر تهران بود. این پژوهش با رویکرد کیفی و تحلیل تماتیک انجام شد و داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساخت‌یافته گردآوری گردید. جامعه آماری شامل جامعه‌شناسان ورزشی، مدیران ارشد وزارت ورزش و جوانان، مدیران ارشد سازمان ورزش شهرداری تهران و سالمندان فعال در حوزه ورزش بود. نمونه‌گیری به روش گلوله‌برفی و تا رسیدن به شایع نظری انجام شد (۱۸ نفر). داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA مورد تحلیل قرار گرفت. روایی و پایایی نیز به تأیید رسید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شد. بر اساس نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، سه مقوله اصلی (مضامین فراگیر) شامل سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه فیزیکی شناسایی شد. در چارچوب این سه مقوله، ۹ مضمون سازمان‌دهنده شامل ارتباطات اجتماعی، دورهمی سالمندی، منزلت اجتماعی، جامعه‌پذیری، حمایت اجتماعی، انگیزه اجتماعی، سرمایه بدنی و فیزیکی، فرهنگ‌سازی ورزش سالمندی و دانش و آگاهی سالمندان استخراج شد. همچنین، پژوهش موفق به شناسایی ۴۵ مضمون پایه گردید که هر یک از این مضامین، ابعاد گوناگون عادت‌واره‌های ورزشی سالمندان را در برمی‌گیرند.

تحلیل یافته‌ها نشان داد که الگوی عادت‌واره‌های ورزشی سالمندان در بستر سه نوع سرمایه اجتماعی، فرهنگی و فیزیکی شکل می‌گیرد و درک این مقولات می‌تواند چارچوبی برای مطالعات بعدی در زمینه جامعه‌شناسی ورزش سالمندی فراهم کند. پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران و مدیران ورزشی اقداماتی همچون ایجاد گروه‌های ورزشی محله‌محور برای افزایش تعاملات اجتماعی سالمندان، توسعه فضاهای ورزشی و تجهیز مراکز عمومی به امکانات مناسب سالمندان، برگزاری برنامه‌های آموزشی و آگاهی‌بخشی در رسانه‌ها، حمایت از برنامه‌های ورزشی میان‌نسلی برای تقویت روابط خانوادگی و ارائه سیاست‌های تشویقی نظیر تخفیف در مراکز ورزشی ویژه سالمندان را در دستور کار قرار دهند تا امکان افزایش مشارکت ورزشی سالمندان فراهم شود و سبک زندگی سالم‌تری برای این قشر ایجاد گردد.

واژگان کلیدی: جامعه‌شناختی، عادت‌واره‌های ورزشی، سالمندان و شهر تهران

^۱ دانشجوی دکتری تربیت‌بدنی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۲ استادیار، گروه تربیت‌بدنی، دانشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

(نویسنده مسئول)

E-mail: faridehsharififar8@gmail.com

^۳ استادیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۴ دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

افزایش تعداد سالمندان در جهان به‌ویژه در ایران، یکی از چالش‌های اساسی در حوزه سلامت عمومی و سیاست‌گذاری‌های اجتماعی محسوب می‌شود. بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی^۱ (۲۰۲۰)، پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۵۰ تعداد سالمندان در جهان به بیش از ۲ میلیارد نفر برسد. این افزایش جمعیت سالمند، نه تنها موجب افزایش شیوع بیماری‌های غیرواگیر مانند بیماری‌های قلبی-عروقی، دیابت و پوکی استخوان می‌شود، بلکه نیاز به رویکردهای جدید در حوزه فعالیت بدنی و سلامت اجتماعی را نیز افزایش می‌دهد (بل^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). در ایران، بر اساس آمار مرکز آمار ایران (۱۴۰۰)، تعداد سالمندان در سال‌های اخیر به طرز قابل‌توجهی رشد کرده و این روند در آینده نیز ادامه خواهد یافت. این افزایش جمعیت، فشار زیادی بر نظام‌های بهداشتی، خدمات اجتماعی و سیاست‌گذاری‌های مرتبط با سالمندان وارد می‌کند. علاوه بر این، تغییر الگوهای زندگی، کاهش تحرک جسمانی و وابستگی به فناوری، روند افزایش کم‌تحرکی در میان سالمندان را تشدید کرده است. این امر اهمیت تحقیق حاضر را در راستای ارائه راهکارهای جامعه‌شناختی برای بهبود عادت‌واره‌های ورزشی سالمندان دوجندان می‌کند.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که بسیاری از کشورها برنامه‌های جامعی را برای افزایش مشارکت سالمندان در فعالیت‌های ورزشی تدوین کرده‌اند. به عنوان مثال، کشور ژاپن که یکی از بالاترین نرخ‌های سالمندی را در جهان دارد، برنامه‌هایی مانند «مراکز سلامت اجتماعی» را ایجاد کرده که در آن‌ها سالمندان می‌توانند در فعالیت‌های ورزشی جمعی مانند تای چی، پیاده‌روی و یوگا شرکت کنند. در اروپا نیز کشورهایی مانند آلمان و سوئد، سیاست‌های حمایتی برای افزایش مشارکت سالمندان در فعالیت‌های ورزشی تدوین کرده‌اند که شامل ارائه تسهیلات مالی، ایجاد باشگاه‌های مخصوص سالمندان و برگزاری مسابقات ورزشی ویژه آن‌ها می‌شود.

در ادبیات نظری مرتبط با سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و بدنی، نظریات جدیدی نیز ارائه شده‌اند که می‌توانند چارچوب مناسبی برای تحلیل رفتارهای ورزشی سالمندان فراهم کنند. برای مثال، بوردیو^۳ (۲۰۱۸) در «نظریه عادت‌واره» تأکید دارد که الگوهای رفتاری و نگرشی افراد، نتیجه سرمایه‌های مختلفی است که در طول زندگی خود کسب کرده‌اند. در این راستا، سرمایه بدنی سالمندان متأثر از تجربه‌های گذشته ورزشی، سبک زندگی، میزان تحرک روزانه و حمایت‌های اجتماعی آن‌هاست (بوردیو، ۱۹۷۷). علاوه بر

^۱ World Health Organization Organization

^۲ Bull

^۳ Bourdieu

این، «نظریه جامعه‌پذیری ورزشی» که توسط شیلینگ^۱ (۲۰۰۳) مطرح شده است، بیان می‌کند که افراد در طول زندگی خود در فرآیندهای جامعه‌پذیری تحت تأثیر نهادهای اجتماعی مانند خانواده، رسانه‌ها و سیاست‌های دولتی قرار می‌گیرند و این فرآیندها بر شکل‌گیری عادت‌واره‌های ورزشی آن‌ها تأثیرگذار است (شیلینگ، ۲۰۰۳).

به عنوان مثال، سالمندانی که در دوران جوانی خود تجربه فعالیت‌های ورزشی منظم داشته‌اند، احتمال بیشتری برای تداوم این رفتارها در دوران سالمندی دارند. از سوی دیگر، آن‌هایی که در محیط‌های فاقد فرهنگ ورزشی رشد یافته‌اند، ممکن است در سنین بالا کمتر به ورزش روی آورند (خان‌محمدی و همکاران، ۱۴۰۱). تحقیقات انجام‌شده در مورد سالمندان شهر تهران نشان داده است که فعالیت‌های گروهی مانند پیاده‌روی صبحگاهی در پارک‌ها یا برنامه‌های ورزشی محلی، نقش مهمی در تقویت انگیزه ورزشی آن‌ها داشته است (رحمن‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹). در این میان، یکی از برنامه‌های موفق اجراشده در شهر تهران، پروژه «ورزش همگانی سالمندان» بوده که با فراهم آوردن تجهیزات ورزشی در پارک‌ها و برگزاری کلاس‌های گروهی ورزشی، توانسته نرخ مشارکت سالمندان را افزایش دهد.

همچنین، برخی از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که محدودیت‌های فرهنگی و اجتماعی در ایران باعث کاهش مشارکت سالمندان در فعالیت‌های بدنی شده است. بسیاری از سالمندان به دلیل عدم وجود محیط‌های مناسب برای ورزش و کمبود حمایت‌های اجتماعی، فعالیت بدنی کمتری دارند (خالق‌محمدی و بیران، ۱۴۰۰). در حالی که برخی از شهرهای بزرگ مانند تهران، اصفهان و مشهد اقداماتی مانند توسعه مسیرهای پیاده‌روی، برگزاری همایش‌های پیاده‌روی خانوادگی و تجهیز پارک‌ها به وسایل ورزشی مخصوص سالمندان را انجام داده‌اند، اما هنوز هم موانع متعددی در این زمینه وجود دارد.

بورديو (۱۹۹۲) مفهوم «عادت‌واره» را به عنوان ساختارهای درونی‌شده‌ای معرفی می‌کند که به واسطه تجربه‌های اجتماعی و فرهنگی فرد شکل می‌گیرند. او بر این باور است که عادت‌واره تنها بخشی از رفتارهای اجتماعی است که با ویژگی‌های فردی و تجربیات زندگی ترکیب شده و از طریق آن، ساختارهای اجتماعی بازتولید می‌شوند (بورديو و واکوانت، ۱۹۹۲). در نتیجه، فهم دقیق‌تر از عادت‌واره‌های ورزشی سالمندان مستلزم تحلیل نقش سرمایه‌های نمادین، اجتماعی و فرهنگی است که بر این عادت‌ها تأثیر می‌گذارد.

برخی از مطالعات نشان داده‌اند که سالمندانی که در خانواده‌های دارای سابقه ورزشی بزرگ شده‌اند، سرمایه ورزشی بیشتری کسب کرده و فعالیت‌بدنی را به عنوان بخشی از زندگی روزمره خود حفظ نموده‌اند (دورس^۲ و همکاران، ۲۰۲۲). در حالی که سالمندانی که فاقد این سرمایه هستند، نیاز به سیاست‌های حمایتی و آموزشی بیشتری دارند تا به ورزش روی آورند. در ایران، برخی از طرح‌های شهرداری تهران

¹ Shilling

² Dorsch

مانند ایجاد پارک‌های ورزشی مخصوص سالمندان یا برگزاری همایش‌های ورزشی ویژه این قشر از جامعه، نمونه‌هایی از این رویکردها هستند که می‌توانند در افزایش مشارکت آن‌ها مؤثر باشند.

این پژوهش از چندین جهت حائز اهمیت است. نخست، افزایش جمعیت سالمندان در ایران و نیاز به سیاست‌گذاری‌های مناسب برای ارتقای سلامت جسمی و اجتماعی آن‌ها ضرورت پژوهش در این حوزه را تقویت می‌کند (سیا^۱ و همکاران، ۲۰۲۳). دوم، شناسایی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر عادت‌واره‌های ورزشی سالمندان می‌تواند به بهبود برنامه‌های ورزشی و اجتماعی در سطح ملی کمک کند (نیو^۲ و همکاران، ۲۰۲۳). سوم، بررسی مفهوم عادت‌واره در سالمندان، از دیدگاه بورديو و سایر نظریه‌پردازان می‌تواند درک بهتری از پویایی‌های فرهنگی و اجتماعی مرتبط با فعالیت بدنی در این گروه فراهم کند.

در نهایت، این پژوهش می‌تواند به سیاست‌گذاران و مدیران ورزشی در طراحی و اجرای برنامه‌های مناسب برای تشویق سالمندان به فعالیت‌های بدنی و بهبود کیفیت زندگی آن‌ها کمک کند. به عنوان مثال، در کشورهای توسعه‌یافته، برنامه‌های ورزشی سالمندان در سطوح مختلفی طراحی شده و شامل ورزش‌های سبک مانند یوگا، تای چی و پیاده‌روی‌های گروهی می‌شود که تأثیرات مثبتی بر سلامت جسمی و روانی آنان دارند (تپن^۳ و همکاران، ۲۰۲۲). در ایران نیز تجربه‌هایی مانند برنامه‌های ورزش سالمندی در پارک ملت تهران و باشگاه‌های ورزشی مخصوص این گروه سنی نشان می‌دهد که تشویق سالمندان به ورزش می‌تواند پیامدهای مثبتی از جمله کاهش بیماری‌های مزمن و افزایش کیفیت زندگی را به دنبال داشته باشد. لذا پژوهش حاضر درصدد پاسخ به این سؤال است:

عوامل جامعه‌شناختی الگوی عادت‌واره‌های ورزشی در میان سالمندان شهر تهران کدام‌اند؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از رویکرد کیفی و روش تحلیل تماتیک برای بررسی عوامل جامعه‌شناختی الگوی عادت‌واره‌های ورزشی در میان سالمندان شهر تهران استفاده کرده است. این روش به دلیل توانایی آن در شناسایی الگوهای معنادار در داده‌های کیفی و ارائه چارچوبی برای تحلیل مفاهیم استخراج‌شده، انتخاب شده است. تحلیل تماتیک در این پژوهش از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساخت‌یافته انجام شده و با رویکرد «نظریه داده‌بنیاد» ترکیب شده است. «نظریه داده‌بنیاد» به عنوان یک روش استقرایی، امکان استخراج نظریه از داده‌های تجربی را فراهم می‌کند و با مفهوم‌سازی الگوهای اجتماعی، درک عمیق‌تری از روابط بین عوامل اجتماعی و مشارکت ورزشی سالمندان ارائه می‌دهد.

¹ Sia

² Niu

³ Tappen

در این پژوهش، تحلیل داده‌ها از طریق سه گام اصلی کدگذاری در نظریه داده‌بنیاد انجام شد. در گام اول، کدگذاری باز صورت گرفت که طی آن داده‌های خام مصاحبه‌ها به مضامین کوچک‌تر تقسیم و مفاهیم پایه شناسایی شدند. در گام دوم، کدگذاری محوری انجام شد که مفاهیم مرتبط در قالب مقوله‌های کلی‌تر سازمان‌دهی شدند. در نهایت، در گام سوم، کدگذاری انتخابی صورت گرفت که در آن روابط بین مقوله‌ها شناسایی شد و مدل مفهومی پژوهش شکل گرفت.

جامعه آماری این تحقیق در بخش کیفی شامل جامعه‌شناسان ورزشی، مدیران ارشد وزارت ورزش و جوانان، مدیران ارشد سازمان ورزش شهرداری تهران و متخصصان حوزه ورزش سالمندی بود. در مجموع، ۱۸ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری به‌صورت گلوله‌برفی انجام شد؛ به این معنا که از طریق معرفی شرکت‌کنندگان قبلی، افراد جدیدی به نمونه اضافه شدند تا جایی که اشباع نظری حاصل شد. برای جمع‌آوری داده‌ها، از مصاحبه‌های نیمه‌ساخت‌یافته استفاده گردید که به محققان امکان داد تا علاوه بر سؤالات از پیش تعیین‌شده، بر اساس پاسخ‌های شرکت‌کنندگان، پرسش‌های تکمیلی را مطرح کنند. این روش به درک عمیق‌تر از نگرش‌ها، تجربیات و چالش‌های مرتبط با مشارکت ورزشی سالمندان کمک کرد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA انجام شد. این نرم‌افزار امکان کدگذاری، طبقه‌بندی و تحلیل محتوای کیفی مصاحبه‌ها را فراهم و به استخراج الگوهای معنادار در داده‌ها کمک می‌کند. پس از کدگذاری داده‌ها و سازمان‌دهی مضامین، نتایج به‌صورت جداول و نمودارهایی ارائه شدند تا ارتباط بین مقوله‌ها و مضامین به‌طور دقیق مشخص گردد.

اعتبار و روایی داده‌های کیفی این پژوهش از طریق سه روش بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان، بررسی همکاران متخصص و تنوع منابع داده تأمین شد. برای اطمینان از پایایی، از روش کدگذاری مجدد استفاده شد که در آن داده‌های منتخب در زمان‌های مختلف توسط محققان مجدداً کدگذاری و مقایسه شدند. همچنین، برای افزایش دقت و قابلیت اطمینان، تلاش شد که داده‌ها از طریق منابع مختلف - مانند مصاحبه با مدیران، جامعه‌شناسان ورزشی و تحلیل مستندات - گردآوری گردند تا امکان بررسی چندجانبه فراهم شود. این پژوهش با رعایت اصول اخلاقی پژوهش‌های کیفی، از جمله رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان، حفظ محرمانگی اطلاعات و اختیار مشارکت‌کنندگان در خروج از پژوهش در هر زمان انجام شده است. مشارکت‌کنندگان پیش از انجام مصاحبه‌ها در جریان اهداف پژوهش قرار گرفتند و تمامی اطلاعات ارائه‌شده از سوی آنان به‌صورت ناشناس تحلیل شد.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان به قرار زیر است (جدول ۱):

جدول ۱: توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

کد مشارکت‌کننده	جنسیت	سن	تحصیلات	سمت/تخصص	سابقه کاری/ورزشی (سال)
P1	مرد	۵۵	دکتری جامعه‌شناسی ورزش	استاد دانشگاه	۲۵
P2	زن	۴۹	دکتری مدیریت ورزشی	مدیر کل در وزارت ورزش و جوانان	۲۰
P3	مرد	۶۱	دکتری تربیت بدنی	متخصص ورزش و سلامت سالمندان	۳۰
P4	زن	۵۲	کارشناسی ارشد فیزیولوژی ورزش	کارشناس ارشد ورزش سالمندان	۱۸
P5	مرد	۵۸	دکتری جامعه‌شناسی ورزش	عضو هیئت علمی دانشگاه	۲۸
P6	زن	۴۷	کارشناسی ارشد تربیت بدنی	مدیر برنامه‌های ورزشی شهرداری	۱۷
P7	مرد	۵۴	دکتری علوم اجتماعی	پژوهشگر حوزه ورزش سالمندان	۲۵
P8	مرد	۵۹	دکتری مدیریت ورزشی	مدیر سازمان ورزش شهرداری	۲۷
P9	زن	۵۰	کارشناسی ارشد روانشناسی ورزشی	مشاور ورزش و سلامت سالمندان	۱۹
P10	مرد	۵۶	دکتری جامعه‌شناسی ورزش	استاد دانشگاه	۲۳
P11	زن	۴۸	دکتری تربیت بدنی	کارشناس ارشد برنامه‌ریزی ورزشی	۲۱

P12	مرد	۶۲	دکتری علوم اجتماعی	پژوهشگر حوزه سلامت و سالمندی	۳۲
P13	مرد	۷۰	دیپلم	سالمند ورزشکار (فعال در پیاده روی گروهی)	۱۰
P14	زن	۶۵	فوق دیپلم	همگانی (یوگا و ایروبیک)	۸
P15	مرد	۶۸	لیسانس	برنامه های ورزشی پارک های شهر سالمند ورزشکار	۶
P16	زن	۶۰	دیپلم	(دوچرخه سواری و پیاده روی)	۹
P17	مرد	۵۷	دکتری تربیت بدنی	متخصص سیاست گذاری ورزشی	۳۱
P18	زن	۴۵	کارشناسی ارشد جامعه شناسی ورزش	پژوهشگر مستقل ورزش سالمندی	۱۵

در پژوهش حاضر، مضامین فراگیر شامل سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه فیزیکی انتخاب شده اند، زیرا این سه بعد بیشترین تأثیر را بر عادت واره های ورزشی سالمندان دارند و با نظریه های جامعه شناختی مرتبط با سبک زندگی، جامعه پذیری و مشارکت ورزشی هماهنگ هستند. سرمایه اجتماعی به روابط و حمایت های اجتماعی که سالمندان از طریق ورزش دریافت می کنند، اشاره دارد و شامل عواملی مانند حمایت اجتماعی، شبکه های ارتباطی و جامعه پذیری می شود. سرمایه فرهنگی شامل دانش و آگاهی ورزشی، فرهنگ سازی ورزش سالمندی و امکانات ورزشی است که در شکل گیری و پایداری رفتارهای ورزشی نقش دارند. سرمایه فیزیکی نیز به توانایی جسمانی، محیط های ورزشی و جایگاه اجتماعی ورزش در میان سالمندان می پردازد و تأثیر مهمی در میزان مشارکت آن ها در فعالیت های بدنی دارد. در ادامه، این عوامل در قالب مضامین سازمان دهنده و مضامین پایه به صورت دقیق تر دسته بندی شده اند. در جدول ۲، سه نمونه از متن مصاحبه ها همراه با کدهای استخراجی مربوط به آن ها آورده شده است:

جدول ۲: سه نمونه از متن مصاحبه‌ها همراه با کدهای استخراجی مربوط به آن‌ها

کدهای استخراجی	متن مصاحبه
پیاده‌روی گروهی، تعاملات اجتماعی، کاهش احساس تنهایی، حمایت همسالان نبود امکانات ورزشی، نیاز به تسهیلات مناسب، تأثیر محیط ورزشی، مشکلات زیرساختی عضویت در گروه‌های ورزشی، انگیزه برای فعالیت بدنی، افزایش تعاملات اجتماعی، بهبود روحیه	"من هر روز صبح با دوستانم در پارک جمع می‌شویم و یک ساعت پیاده‌روی می‌کنیم. این کار نه تنها برای سلامتی‌ام مفید است، بلکه باعث شده دوستان جدیدی پیدا کنم و احساس تنهایی نکنم." "اگر امکانات بیشتری برای سالمندان در باشگاه‌ها و پارک‌ها فراهم شود، من و بسیاری از دوستانم راحت‌تر می‌توانیم ورزش کنیم. متأسفانه در برخی محله‌ها، تجهیزات ورزشی کافی نیست." "من از وقتی که در گروه ورزش صبحگاهی محله عضو شدم، انگیزه بیشتری برای فعالیت بدنی دارم. علاوه بر ورزش، فضای شادی ایجاد شده و دوستان جدیدی پیدا کرده‌ام".

جدول ۳: یافته‌های کدگذاری محوری و انتخابی عادت‌واره‌های ورزشی در سالمندان شهر تهران

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	کد مصاحبه شوندگان
حمایت اجتماعی	حمایت اجتماعی	حمایت خانواده	Q1, Q4, Q9, Q15, Q18
		حمایت همسالان	Q3, Q4, Q14
		حمایت گروه‌های اجتماعی	Q1, Q3, Q7
		حمایت اطرافیان در فعالیت‌های ورزشی	Q1, Q7, Q17
سرمایه اجتماعی		تأثیر مربیان و مسئولان ورزشی	Q8, Q10, Q14, Q16, Q18
		عضویت در گروه‌های ورزشی سالمندی	
		(باشگاه‌ها، گروه‌های پیاده‌روی، کلاس‌های ویژه سالمندان)	Q3, Q6, Q9
شبکه‌های ارتباطی	شبکه‌های ارتباطی	ایجاد دوستی و ارتباطات جدید از طریق فعالیت‌های ورزشی	Q2, Q5, Q10, Q15
		افزایش تعاملات بین‌نسلی از طریق ورزش	
		(مشارکت سالمندان در برنامه‌های خانوادگی)	Q7, Q12, Q14

Q1, Q8, Q11, Q16	نقش مراکز ورزشی و اجتماعی در گسترش ارتباطات سالمندان	
Q2, Q4, Q6, Q12	استفاده از فضاهای عمومی ورزشی برای تعاملات اجتماعی (پارک‌ها، سالن‌های ورزشی)	
Q5, Q9, Q13, Q17	نقش رسانه‌های اجتماعی در ایجاد ارتباطات ورزشی بین سالمندان	
Q3, Q7, Q10, Q18	همکاری و تعامل با سازمان‌های محلی و فرهنگی برای ترویج ورزش سالمندی	
Q1, Q6, Q8, Q14	آشنایی با فرهنگ ورزش در دوران جوانی	
Q2, Q5, Q7, Q11	انتقال فرهنگ ورزشی بین نسل‌ها	
Q4, Q8, Q12, Q15, Q17	تأثیر رسانه‌های اجتماعی در جامعه‌پذیری ورزشی	جامعه‌پذیری
Q1, Q9, Q13, Q16	مشارکت در رویدادهای ورزشی شهری	
Q3, Q6, Q10, Q14	تأثیر مدارس و دانشگاه‌ها بر نگرش ورزشی سالمندان	
Q2, Q5, Q11, Q15	آگاهی از مزایای ورزش در سالمندی	
Q4, Q7, Q9, Q12, Q18	دسترسی به منابع آموزشی درباره ورزش	دانش و آگاهی ورزشی
Q1, Q8, Q10, Q16	نقش تبلیغات در تشویق ورزش سالمندان	
Q2, Q6, Q11, Q13, Q17	تأثیر پزشکان و متخصصان سلامت بر نگرش ورزشی	
Q3, Q5, Q7, Q9, Q14	نقش رسانه‌ها در گسترش فرهنگ ورزش سالمندی	
Q4, Q8, Q12, Q16, Q18	برنامه‌های ورزشی مخصوص سالمندان	فرهنگ‌سازی
Q1, Q6, Q10, Q13	رویدادهای فرهنگی-ورزشی برای سالمندان	سرمايه ورزش
Q2, Q5, Q9, Q11, Q15	تأثیر الگوهای موفق ورزشی بر سالمندان	فرهنگي سالمندی
Q3, Q7, Q12, Q14	سیاست‌های فرهنگی در حمایت از ورزش سالمندی	
Q4, Q8, Q10, Q17	دسترسی به اماکن ورزشی مخصوص سالمندان	
Q1, Q6, Q9, Q15	وجود تسهیلات ویژه برای سالمندان در باشگاه‌ها	امکانات
Q2, Q5, Q7, Q13, Q16	هزینه‌های ورزشی و مشوق‌های اقتصادی	ورزشي و مشوق‌ها
Q3, Q8, Q12, Q14, Q18	رویدادهای رایگان ورزشی ویژه سالمندان	
Q4, Q6, Q10, Q11	سطح تناسب بدنی سالمندان	

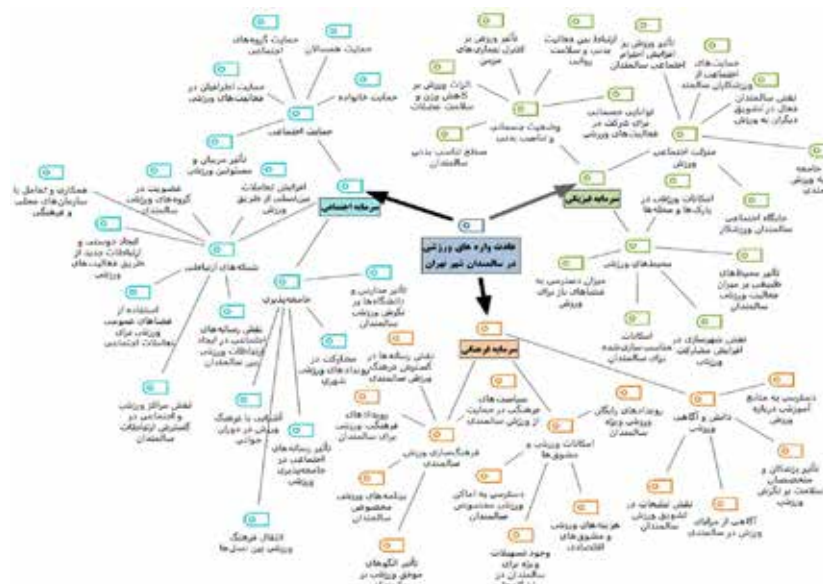
Q1, Q5, Q9, Q13, Q17	تأثیر ورزش بر کنترل بیماری‌های مزمن	وضعیت جسمانی و تناسب بدنی
Q2, Q7, Q12, Q15	اثرات ورزش بر کاهش وزن و سلامت عضلات	
Q3, Q8, Q10, Q16	ارتباط بین فعالیت بدنی و سلامت روانی	
Q4, Q6, Q9, Q14, Q18	توانایی جسمانی برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی	
Q1, Q5, Q7, Q11	میزان دسترسی به فضاهای باز برای ورزش	
Q2, Q8, Q12, Q15, Q17	امکانات مناسب‌سازی‌شده برای سالمندان	
Q3, Q6, Q10, Q13, Q16	نقش شهرسازی در افزایش مشارکت ورزشی	محیط‌های ورزشی
Q4, Q9, Q11, Q14	امکانات ورزشی در پارک‌ها و محله‌ها	سرمایه فیزیکی
Q1, Q5, Q7, Q12, Q18	تأثیر محیط‌های طبیعی بر میزان فعالیت ورزشی سالمندان	
Q2, Q8, Q10, Q16	جایگاه اجتماعی سالمندان ورزشکار	
Q3, Q6, Q9, Q11, Q14	تأثیر ورزش بر افزایش احترام اجتماعی سالمندان	منزلت اجتماعی
Q4, Q5, Q7, Q12, Q15	نگرش جامعه نسبت به ورزش سالمندی	
Q1, Q8, Q10, Q13, Q17	نقش سالمندان فعال در تشویق دیگران به ورزش	ورزش
Q2, Q6, Q9, Q11, Q16	حمایت‌های اجتماعی از ورزشکاران سالمند	

در این جدول، سه دسته اصلی سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه فیزیکی به‌عنوان مضامین فراگیر انتخاب شده‌اند، زیرا این سه بعد بیشترین تأثیر را بر عادت‌واره‌های ورزشی سالمندان دارند. این تقسیم‌بندی بر پایه نظریه‌های جامعه‌شناسی ورزش و سالمندی، به‌ویژه نظریه بورديو درباره سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و بدنی انجام شده است.

سرمایه اجتماعی شامل حمایت اجتماعی، شبکه‌های ارتباطی و جامعه‌پذیری است. حمایت اجتماعی از سوی خانواده، دوستان، گروه‌های ورزشی و مربیان می‌تواند انگیزه سالمندان را برای مشارکت در فعالیت‌های بدنی افزایش دهد. شبکه‌های ارتباطی، شامل تعاملات اجتماعی ناشی از ورزش، دوستی‌های جدید و استفاده از فضاهای عمومی ورزشی، در افزایش مشارکت سالمندان در فعالیت‌های ورزشی نقش دارند. جامعه‌پذیری ورزشی نیز از طریق انتقال فرهنگ ورزش از نسل‌های گذشته، تأثیر رسانه‌ها و نهادهای آموزشی مانند مدارس و دانشگاه‌ها بر عادت‌های بدنی سالمندان تقویت می‌شود.

سرمایه فرهنگی شامل دانش و آگاهی ورزشی، فرهنگ‌سازی ورزش سالمندی و امکانات ورزشی و مشوق‌ها است. افزایش سطح آگاهی سالمندان از فوائد ورزش و نقش تبلیغات، پزشکان و رسانه‌ها در این آگاهی‌بخشی، نقش مهمی در شکل‌گیری رفتارهای ورزشی دارد. فرهنگ‌سازی ورزش سالمندی نیز از طریق رسانه‌ها، برنامه‌های ورزشی مخصوص سالمندان و سیاست‌های فرهنگی به تقویت مشارکت ورزشی کمک می‌کند. همچنین، امکانات ورزشی مناسب، تسهیلات ویژه برای سالمندان و برنامه‌های حمایتی مانند رویدادهای رایگان و کمیون‌های تشویقی، نقش کلیدی در افزایش فعالیت‌های بدنی سالمندان دارند.

این دسته‌بندی به‌طور جامع عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر عادت‌واره‌های ورزشی سالمندان را نشان می‌دهد و چارچوب مناسبی برای تحلیل جامعه‌شناختی این حوزه ارائه می‌کند.

شکل ۱: ابعاد، مقوله‌ها و مفاهیم مرتبط با الگوی عادت‌واره‌های ورزشی در میان سالمندان شهر تهران

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی جامعه‌شناختی الگوی عادت‌واره‌های ورزشی در میان سالمندان شهر تهران انجام شد. یافته‌های به‌دست‌آمده نشان داد که سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه فیزیکی از عوامل کلیدی در شکل‌گیری و تداوم فعالیت‌های ورزشی سالمندان هستند. سرمایه اجتماعی که شامل حمایت اجتماعی، شبکه‌های ارتباطی و جامعه‌پذیری است، نقش مهمی در انگیزه سالمندان برای ورزش کردن ایفا می‌کند. سالمندانی که در گروه‌های ورزشی عضویت دارند یا از حمایت خانواده و دوستان بهره‌مند هستند، فعالیت بدنی منظم‌تری دارند. یافته‌ها همچنین نشان داد که مراکز ورزشی، باشگاه‌های سالمندی و فضاهای عمومی شهری که امکان تعامل اجتماعی را فراهم می‌کنند، می‌توانند به افزایش مشارکت سالمندان در ورزش کمک نمایند. همسو با پژوهش نیو و همکاران (۲۰۲۳)، حمایت اجتماعی به‌ویژه از سوی همسالان تأثیر بسزایی در تداوم ورزش سالمندان دارد و نقش آن در دوران سالمندی حتی بیشتر از دوره‌های دیگر زندگی است. این یافته تأکید می‌کند که ایجاد گروه‌های ورزشی سالمندی و برگزاری برنامه‌های ورزشی منظم، می‌تواند تأثیر چشمگیری در افزایش مشارکت ورزشی این قشر داشته باشد.

سرمایه فرهنگی نیز به‌عنوان یکی دیگر از عوامل مهم تأثیرگذار بر ورزش سالمندان شناخته شد. یافته‌ها نشان داد که سه مقوله سرمایه بدنی و فیزیکی، فرهنگ‌سازی ورزش سالمندی و دانش و آگاهی سالمندان در این زمینه نقش مهمی ایفا می‌کنند. افرادی که در دوران جوانی به فعالیت‌های ورزشی پرداخته‌اند، تمایل بیشتری به حفظ این عادت در سالمندی دارند. در مقابل، سالمندانی که پیشینه ورزشی ندارند، معمولاً از آگاهی کافی درباره فواید ورزش برخوردار نیستند و تمایل کمتری به فعالیت بدنی نشان می‌دهند. این مسئله نشان‌دهنده اهمیت آموزش و فرهنگ‌سازی در این حوزه است. یافته‌های پژوهش حاضر با مطالعه خالقی محمدی و بیران (۱۴۰۰) همسوس است که نشان داد رسانه‌ها و تبلیغات نقش کلیدی در افزایش آگاهی سالمندان نسبت به مزایای فعالیت بدنی دارند. یافته‌های این پژوهش نیز تأکید دارد که تولید محتوای آموزشی از طریق رسانه‌های سنتی و دیجیتال می‌تواند به تغییر نگرش سالمندان نسبت به ورزش کمک کند. علاوه بر این، ایجاد امکانات مناسب در فضاهای عمومی، تجهیز باشگاه‌های ورزشی به وسایل ویژه سالمندان و فراهم کردن مشوق‌های مالی، از دیگر عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی سالمندان محسوب می‌شوند.

سرمایه فیزیکی نیز نقش پررنگی در شکل‌گیری عادت‌های ورزشی سالمندان دارد. یافته‌ها نشان داد که وضعیت جسمانی و تناسب بدنی، محیط‌های ورزشی و منزلت اجتماعی ورزش بر میزان مشارکت ورزشی سالمندان تأثیرگذار هستند. سالمندانی که از سلامت جسمانی بالاتری برخوردارند، احتمال بیشتری برای شرکت در ورزش دارند؛ اما در مقابل، مشکلاتی مانند آرتروز، بیماری‌های قلبی و مشکلات حرکتی، یکی از موانع اصلی در ورزش سالمندان محسوب می‌شود. این یافته با مطالعات خان‌محمدی و همکاران

(۱۴۰۱) که به چالش های ورزش سالمندی پرداخته اند، همخوانی دارد. در پژوهش آن ها نیز مشخص شد که بسیاری از سالمندان به دلیل مشکلات جسمانی، قادر به شرکت در فعالیت های ورزشی نیستند. بنابراین، پیشنهاد می شود که برنامه های ورزشی مناسب سازی شده با نیازهای جسمانی سالمندان توسعه داده شود و امکانات فیزیکی مورد نیاز برای آن ها فراهم گردد.

یکی از نقاط ضعف سیاست گذاری های فعلی در زمینه ورزش سالمندی، کمبود اطلاعات درباره شیوه زندگی، وضعیت اقتصادی، میزان دسترسی به امکانات و مراکز تفریحی سالمندان است. این پژوهش نشان داد که سالمندان در تهران با سبک های زندگی متفاوتی روبه رو هستند. برخی از آن ها در مراکز نگهداری سالمندان سکونت دارند، در حالی که برخی دیگر به طور مستقل زندگی می کنند. تفاوت در نوع زندگی، بر میزان دسترسی سالمندان به فعالیت های ورزشی تأثیر می گذارد. سالمندانی که در مراکز نگهداری حضور دارند، در صورت وجود برنامه های ورزشی سازمان یافته، امکان بیشتری برای فعالیت دارند؛ اما سالمندانی که به صورت مستقل زندگی می کنند، اغلب دسترسی کمتری به این برنامه ها دارند. این مسئله نشان می دهد که نیاز به سیاست گذاری های ویژه برای سالمندان در شرایط مختلف ضروری است. همچنین، سالمندانی که در دوران شغلی خود فعالیت فیزیکی کمی داشته اند، در سالمندی به ورزش بیشتری نیاز دارند، اما بسیاری از آن ها انگیزه کافی برای شروع فعالیت ورزشی ندارند.

بر اساس یافته های پژوهش، پیشنهاد می شود که برنامه های ورزش سالمندی در سه سطح فردی، اجتماعی و سیاست گذاری اجرا شود. در سطح فردی، پیشنهاد می شود که مشوق های اقتصادی مانند تخفیف در هزینه های عضویت باشگاه های ورزشی و ارائه بیمه ورزشی برای سالمندان در نظر گرفته شود. در سطح اجتماعی، پیشنهاد می شود که گروه های ورزشی سالمندی به صورت محله ای تشکیل شده و برنامه های ورزشی خانوادگی توسعه یابد. این یافته با پژوهش نیو و همکاران (۲۰۲۳) همسوست که نشان داد حمایت اجتماعی از سوی همسالان، عامل مهمی در افزایش مشارکت ورزشی افراد است. در سطح سیاست گذاری، پیشنهاد می شود که شهرداری تهران و سایر نهادهای مرتبط، فضاهای عمومی بیشتری را برای ورزش سالمندان در نظر بگیرند و مسیرهای پیاده روی و دوچرخه سواری ویژه سالمندان را در سطح شهر طراحی کنند. همچنین، پیشنهاد می شود که سازمان های متولی ورزش سالمندی با همکاری صداوسیما، مستندها و برنامه هایی را درباره فوائد ورزش در دوران سالمندی تولید کنند تا آگاهی عمومی نسبت به این موضوع افزایش یابد.

یافته های این پژوهش همچنین نشان داد که یکی از عوامل تأثیرگذار در ورزش سالمندی، نقش خانواده و نوه ها در تشویق سالمندان به ورزش است. پیشنهاد می شود که برنامه های ورزشی مشترک میان سالمندان و نوه هایشان طراحی شود تا تعاملات میان نسلی افزایش یابد و سالمندان انگیزه بیشتری برای

فعالیت داشته باشند. علاوه بر این، می‌توان رویدادهای ورزشی ویژه سالمندان را در سطح شهر برگزار کرد و سالمندان فعال را به‌عنوان الگوهای موفق در جامعه معرفی کرد. پژوهش خالقی محمدی و بیران (۱۴۰۰) نیز نشان داده است که رسانه‌ها می‌توانند تأثیر مهمی در تغییر نگرش سالمندان نسبت به ورزش داشته باشند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که محتوای رسانه‌ای با تمرکز بر نمایش سالمندان ورزشکار تولید شود تا نگرش عمومی نسبت به ورزش در این گروه سنی تغییر کند.

در مقایسه با پژوهش محمدی و همکاران (۱۳۹۹)، یافته‌های این پژوهش تفاوت‌هایی را نشان داد. در آن پژوهش، عوامل فرهنگی و شهرت تأثیر چندانی بر مشارکت ورزشی سالمندان نداشتند، در حالی که یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که معرفی سالمندان موفق در ورزش می‌تواند نقش مهمی در تشویق سایر سالمندان به فعالیت بدنی داشته باشد. این تفاوت ممکن است به دلیل جامعه آماری متفاوت و روش‌های تحلیل داده‌ها باشد. در پژوهش محمدی و همکاران، تأکید بیشتری بر متغیرهای اقتصادی و اجتماعی شده بود، در حالی که در پژوهش حاضر، نقش فرهنگ‌سازی و سرمایه اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت. در مجموع، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ورزش سالمندی تحت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و فیزیکی قرار دارد. برنامه‌ریزی جامع در این زمینه نه تنها به بهبود سلامت جسمانی و روانی سالمندان کمک می‌کند، بلکه باعث افزایش تعاملات اجتماعی و ارتقای کیفیت زندگی آن‌ها نیز می‌شود. توجه به این عوامل در سیاست‌گذاری‌های کلان می‌تواند مسیر را برای افزایش مشارکت ورزشی سالمندان و توسعه الگوهای سالم زندگی در این گروه سنی هموار کند.

منابع

- Anderson, E., and White, A. (2010). **Sport, theory and social problems: a critical introduction**. London: Routledge
- Bian J, Xiang Z and Xiang X. (2024). "Examining changes of adolescent physical habitus—a retrospective study of physical capital networks". *Front. Psychol.* 15:1306452. doi: 10.3389/fpsyg.2024.1306452
- Bian, J., and Xiang, Z. (2023). "Do the various leisure forms have equal effects on mental health? A longitudinal analysis of self-selected leisure activities". *Front. Public Health* 11:1134854. doi: 10.3389/fpubh.2023.1134854
- Bourdieu, P. (1977). **Outline of a theory of practice**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P., and Wacquant, L. J. D. (1992). **An invitation to reflexive sociology**. Chicago: University of Chicago Press.
- Brown, T. A. (2015). **Confirmatory factor analysis for applied research**. (2nd Ed.). New York, NY: The Guilford Press.
- Bull, Fiona C.; Al-Ansari, Salih S.; Biddle, Stuart; Borodulin, Katja; Buman, Matthew P.; & Cardon, Greet. (2020). "World Health Organization 2020 guidelines on physical activity and sedentary behavior". *British Journal of Sports Medicine*, 54(24), 1451-1462.
- Dixon, M. A., Warner, S. M., and Bruening, J. E. (2008). "More than just letting them play: parental influence on women's lifetime sport involvement". *Sociol. Sport J.* 25, 538-559.
- Dorsch, T. E., Smith, A. L., Blazo, J. A., Coakley, J., Cote, J., Wagstaff, C. R. D., et al. (2022). **Toward an integrated understanding of the youth sport system**.
- Res. Q. Exerc. Sport 93, 105-119. Felix, Mark Stephan. (2022). "scoping review: obese elderly women with breast cancer and physical activity/exercise". *Global Health Journal*, 6(3), 129-135.

- Khaleghi Mohammadi, H., Bebran, S. (2021). **"The role of media in changing the lifestyle of the elderly"**. Culture Studies - Communication, 88(22), 57-74. (In Persian)
- Khanmohammadi, M., Dosti, M., Farzan, F., Razavi, M. (2022). **"Identifying the challenges of sports in the elderly and providing effective solutions to encourage the elderly to participate in sports activities"**. New approaches in sports management, 10(37), 111-130. (In Persian)
- Kleinke, Fabian; Penndorf, Peter; Ulbricht, Sabina; Dörr, Marcus; Hoffmann, Wolfgang; & van den Berg, Neeltje. (2020). **Levels of and determinants for physical activity and physical inactivity in a group of healthy elderly people in Germany: Baseline results of the MOVING-study**. (T. Fernandez, Ed.), PLOS ONE, 15(8), e0237495.
- Lin, F. H., Yih, D., Shih, F. M., and Chu, C. M. (2019). **"Effect of social support and health education on depression scale scores of chronic stroke patients"**. Medicine 98: e17667.
- Mastromartino, B., Wang, J. J., Suggs, D. W., Hollenbeck, C. R., and Zhang, J. J. (2022). **"Dimensions of sense of membership in a sport fan community: factors, outcomes, and social capital implications"**. Commun. Sport 10, 1229–1256.
- Niu, Long; Xu, Jing; & E, Yiting. (2023). **"Physical Activity and Habitus: Parental Support or Peer Support?"** International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(3), 2180.
- Orpana, H., Chawla, M., Gallagher, E., and Escaravage, E. (2016). **"Developing indicators for evaluation of age-friendly communities in Canada: process and results"**. Health Promot. Chronic Dis. Prev. Can. 36, 214–223.
- Pettigrew, Simone; Jongenelis, Michelle I.; Rai, Rajni; Jackson, Ben; & Newton, Robert U. (2021). **"Communicating with older people about physical activity"**. Australian and New Zealand Journal of Public Health, 45(6), 587-591.
- Qamti, H., Ehsani, M., Kuzechian, H., Safari, M. (2021). **"Identifying factors affecting the continuous participation of the elderly in leisure time physical activities"**. Physiology and Management Research in Sports, 13(1), 41-59. (In Persian)
- Rabinow, Paul; & Bourdieu, Pierre. (2018). **"Structures, Habitus, Practices"**. In J. D. Faubion (Ed.), (J. D. Faubion, Ed.), *Rethinking the Subject* (1st ed., pp. 31-45). Routledge.
- Rahmanzadeh, S., Hashem Zahi, N., Hashemi, S. (2020). **"Explaining the relationship between the used media and leisure time and sports among the elderly in Tehran"**. Olympic Sociocultural Studies, 2(1), 83-107. (In Persian)
- Shams-White, M. M., D'Angelo, H., Perez, L. G., Dwyer, L. A., Stinchcomb, D. G., and Oh, A. Y. (2021). **"A national examination of neighborhood socio-economic disparities in built environment correlates of youth physical activity"**. Prev. Med. Rep. 22:101358.
- Sia, Trinh; Connors, Karol A.; & Morgan, Prue. (2023). **"Physical Activity in People with Motor Neuron Disease: Validity of the Physical Activity Scale for the Elderly as a Measuring Tool"**. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation, 104(1), 102-107.
- Smee, C. V., McDonald, B., and Spaaij, R. (2022). **"I play on a club team': examining the development of physically active habitus in early primary education"**. Sport Educ. Soc. 29, 27–41.
- Stefansen, K., Smette, I., and Strandbu, A. (2018). **"Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports"**. Sport Educ. Soc. 23, 162–172.
- Strandbu, A., Bakken, A., and Stefansen, K. (2020). **"The continued importance of family sport culture for sport participation during the teenage years"**. Sport Educ. Soc. 25, 931–945.
- Strandbu, A., Stefansen, K., Smette, I., and Sandvik, M. R. (2017). **"Young people's experiences of parental involvement in youth sport"**. Sport Educ. Soc. 24, 66–77.
- Tappen, Ruth M.; Newman, David; Gropper, Sareen S.; Horne, Cassandre; & Vieira, Edgar R. (2022). **"Factors Associated with Physical Activity in a Diverse Older Population"**. Geriatrics (Basel, Switzerland), 7(5).
- Tessitore, A., Capranica, L., Pesce, C., De Bois, N., Gjaka, M., Warrington, G., et al. (2021). **"Parents about parenting dual career athletes: a systematic literature review"**. Psychol. Sport Exerc. 53:101833.
- Tiden, A., Brun Sundblad, G., and Lundvall, S. (2021). **"Assessed movement competence through the lens of Bourdieu – a longitudinal study of a developed taste for sport"**, PE and physical activity. Phys. Educ. Sport Pedagog. 26, 255–267.

- Wang, N. Y., Ma, C., and LAN, X. (2022). **“More parental guan, more academic engagement? Examining the moderating roles of adolescents' gender and reciprocal filial piety”**. J. Genet. Psychol. 183, 78–90.
- Wheeler, S. (2012). **“The significance of family culture for sports participation”**. Int. Rev. Sociol. Sport 47, 235–252.
- World Health Organization Organization. (2020). **WHO guidelines on physical activity and sedentary behaviour**. Publications, World Health Organization.
- Zhang, D., Su, T., Lyu, B., Yang, Y., and Zhuo, X. (2022). **“The effects of adolescent physical activity participation on cell phone dependence: the mediating role of self-control”**. Work 72, 1289–1298.
- Zheng, Guozhong; Wei, Changqing; Yue, Xuhui; & Li, Kang. (2023). **“Application of hierarchical cluster analysis in age segmentation for thermal comfort differentiation of elderly people in summer”**. Building and Environment, 109981.

طراحی الگوی عوامل موثر بر امید جوانان ایرانی به آینده با استفاده از رویکرد فراترکیب

محسن نیازی^۱

اکبر ذوالفقاری^۲

علی فرهادیان^۳

شکوفه آب شیرین^۴

[10.22034/ssvs.2023.2637.2911](https://doi.org/10.22034/ssvs.2023.2637.2911)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۹/۱۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱۱/۱۰

هدف این پژوهش، طراحی نظام شناسایی و طبقه‌بندی مولفه‌های امید جوانان ایرانی به آینده از طریق مطالعه و جمع‌بندی پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه امید به آینده با رویکرد فراترکیب است. به همین منظور، مطالعات صورت‌گرفته در زمینه امید در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس، ۱۵ مقاله از ۲۲ مقاله به عنوان جامعه آماری برای تجزیه و تحلیل انتخاب شدند. فراترکیب، جمع‌بندی مطالعات کیفی است که در نهایت فهمی عمیق و کاربردی‌تر از موضوع را فراهم می‌آورد. یافته‌های تحقیق نشان داد ۶ مقوله با ۴۰ مفهوم در ایجاد امید به آینده موثرند. این مقولات و مفاهیم شامل عوامل اجتماعی (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، هنجار اجتماعی، بیگانگی اجتماعی، آنومی اجتماعی، پرستیژ اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی، قدرت اجتماعی، امنیت اجتماعی، عدالت اجتماعی، مقبولیت اجتماعی و نشاط اجتماعی)، عوامل خانوادگی (درآمد خانواده، تحصیلات والدین و حمایت خانواده)، عوامل اقتصادی (تورم، سرمایه اقتصادی، بیگانگی اقتصادی، آنومی اقتصادی و فقر اقتصادی)، عوامل سیاسی (ثبات سیاسی، تحریم، آنومی سیاسی و امنیت سیاسی)، عوامل جمعیت‌شناختی (تحصیلات، جنسیت، سن، تعداد فرزندان و سلامت جسمی)، و عوامل فردی - روان‌شناختی (اعتقادات دینی، خودکارآمدی، لذت‌گرایی، هدفمندی، مسئولیت‌پذیری، میل به پیشرفت، تلاشگری، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، امنیت روانی و هویت حرفه‌ای) است. بر اساس یافته‌های تحقیق، در بین این عوامل، عوامل اجتماعی و فردی - روان‌شناختی تعیین‌کننده‌ترند، زیرا امید به آینده در سلامت روانی و اجتماعی همه افراد به‌خصوص جوانان تأثیر بسزایی دارد و از عوامل کلیدی و تأثیرگذار در توسعه جوامع به شمار می‌روند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد موفقیت بیشتر در زندگی شخصی و خصوصی؛ دسترسی به منابع، فرصت‌ها و قدرت و همچنین تجربیات بالاتر، افراد را برای ایجاد تغییر و تحول اجتماعی آماده‌تر و امید به آینده در بین آنان را تقویت می‌کند.

واژگان کلیدی: امید به آینده، امیدواری، بهبود کیفیت زندگی، توسعه اجتماع و جوانان.

^۱ استاد، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

^۲ استادیار علوم سیاسی - توسعه، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Akbarzolfaghari@pnu.ac.ir

^۳ استادیار گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

مقدمه

امید به آینده، یکی از مسائل زندگی است که نشان‌دهنده وضعیت سلامت جامعه می‌باشد. امید، نیاز انسان و عامل موفقیت، شادابی، نشاط و حیات فردی و اجتماعی، و بسته به محیط زندگی، سطح علم، تمدن و فرهنگ متغیر است (ثنایی، زردشتیان، و نوروزی سیدحسینی، ۱۳۹۲). از نظر اسنایدر (۲۰۰۰)، امید حالت انگیزشی مثبتی است که مبتنی بر حس پایوری و راه‌یابی و محصول تعامل فرد با محیط است؛ به سخن دیگر، امید عبارت است از: ظرفیت تصور توانایی ایجاد مسیرهایی به سمت اهداف مطلوب و تصور داشتن انگیزه برای حرکت در این مسیرها. از آنجا که امید به آینده با نگرش‌ها و ساختارهای مرتبط با زندگی در ارتباط است، هر فردی که امید به زندگی دارد، باید به چگونگی گذران زندگی و کیفیت آن حساس باشد و به ارتقای کیفیت زندگی بپردازد (St Leger, 2007). امید به آینده از شاخص‌های توسعه اجتماعی و سلامت روانی است که بر بهبود کیفیت زندگی، نشاط اجتماعی و شادابی جامعه به‌ویژه نسل جوان اثر می‌گذارد. امید جوانان به آینده به عنوان آینده‌سازان جامعه، اهمیت دو چندان می‌یابد؛ زیرا جوانان منابع غنی جوامع اند که در سازندگی، شکوفایی و تحریک و پویایی جامعه نقش مهمی ایفا می‌کنند (قاری قرآنی، ۱۳۹۳: ۲۱). امید به آینده در اواخر سال ۱۹۶۰، در چارچوب علمی در رابطه با احساسات، سازگاری و بقا مطرح شده است (علی‌زاده‌اقدم، ۱۳۹۱: ۱۹۰). در جامعه ما نیز به تازگی توجه به مسئله امید افزایش یافته است. دین اسلام نیز به اهمیت مسئله امید اشاره دارد؛ چنان که برخی از ارزش‌های نهفته در فرهنگ توحیدی و جهان‌بینی الهی - اسلامی عبارت است از: انگیزه داشتن و امیدوار بودن به رحمت حق و مثبت اندیشیدن (عباسی، ۱۳۸۵: ۳۰). انسان موجودی هدفمند، جویای نشاط، خوشبختی و سعادت است و تازمانی که به آنچه می‌خواهد دست نیابد، احساس خوشبختی، شادی، نشاط و سعادت نمی‌کند. شاید به جرات بتوان گفت همه تلاش‌های هر انسانی در جهت شادی و خوشبختی در آینده است (هزارجریبی و آستین‌فشان، ۱۳۸۸: ۱۲۲). در واقع، امید عاملی برانگیزاننده است که افراد را قادر می‌سازد مسیری را انتخاب کنند که به نتیجه‌ای مثبت می‌انجامد. بنابراین می‌توان اذعان نمود که افراد امیدوار، هدفمند عمل می‌کنند (نادی و سجادیان، ۱۳۹۰: ۵۷). با طرح روان‌شناسی سلامت، امید به آینده وارد مرحله جدیدی شد. امید، نیاز اساسی انسان و عامل موفقیت، شادابی، نشاط و حیات اجتماعی و فردی است. انسان ناامید در راه تحقق اهداف فردی و اجتماعی حرکت نمی‌کند. تحقق انتظار خوب برای آینده، مفهوم روزانه امید است. امید به عنوان یک مولفه روان‌شناسی اجتماعی، واسطه‌ای مناسب و مطلوب برای تبیین رابطه امید با و تحقق رفاه روانی - اجتماعی است (مردانی‌فر، ۱۳۹۶). امید به عنوان یک سازه شناختی، جامعه را می‌سازد و با کمک نیروی انسانی سالم و کارآزموده، توسعه همه‌جانبه و پایدار را محقق می‌سازد. پژوهشگران (افشانی و جعفری، ۱۳۹۵: ۹۶) بر این باورند که امید برای مقابله با مشکلات و شرایط عدم اطمینان ضروری است و مطمئناً

طراحی الگوی عوامل موثر بر امید جوانان ایرانی به آینده با استفاده از رویکرد فراترکیب

امیدواری یک نیاز اساسی برای جوانان است. مسائل جوانان و تقویت امید جوانان به آینده، از اولویت‌های تصمیم‌گیری، سیاست‌گذاری و خط‌مشی‌گذاری است که تاکنون درباره آن، مطالعاتی انجام شده و لازم است که این مطالعات با رویکرد فراترکیب شناسایی و نتایج آنها جمع‌بندی شود؛ زیرا نقش و جایگاه جوانان در شرایط کنونی برای مدیریت امور جامعه و پیش‌بینی تحولات اساسی متناسب با این نقش‌ها، روشن و بسیار حائز اهمیت است. شواهد نشان می‌دهد که بین بالا بودن میزان امید افراد به آینده و موفقیت آنها در فعالیت‌های گوناگون از جمله: پیشرفت علمی، موفقیت‌های ورزشی و سلامت جسمی و روانی بهتر، ارتباط زیادی وجود دارد (C Richard Snyder, 2002, p. 256). همچنین، امید با سلامت روانی و اجتماعی که با انواع مقیاس‌ها مانند پاسخ مثبت به مداخله پزشکی، سلامت ذهنی، نشاط و شادکامی در امور زندگی و مسئله‌گشایی همبستگی مثبت دارد، پیش‌بینی می‌شود (وحید، کلانتری و فاتحی، ۱۳۸۳). بر این اساس، هدف این پژوهش طراحی نظام شناسایی و طبقه‌بندی مولفه‌های امید جوانان ایرانی به آینده از طریق مطالعه و جمع‌بندی پژوهش‌های انجام شده در زمینه امید به آینده با رویکرد فراترکیب است و به این سوال پاسخ خواهد داد:

مهم‌ترین عوامل و ابعاد اثر گذار بر امید جوانان ایرانی به آینده کدام‌اند؟

مبانی و رویکردهای نظری

امید: امید به معنای آرزو، منتظر چیزهای خوب بودن، توقع نیکی از مردم داشتن و حالت نغسانی فرد امیدوار برای تلاش کردن است (امیرخان‌نژاد و صباغ، ۱۳۹۴: ۹، به نقل از دهخدا، ۱۳۴۲). امید و آرزو در فارسی همراه هم به کار می‌روند؛ اما در عربی، جداگانه با عنوان «رجا» و «امل» کاربرد دارند (امامی و مهربانی‌فر، ۱۳۹۳). امید، تمایل همراه با انتظار وقوع مثبت (دهقان، پوررضا کریم‌سرا و مروت، ۱۳۹۶: ۱۳۱) و ارزیابی مثبت فرد از آن چه که می‌خواهد به وقوع بپیوندد (ابراهیم‌زاده، آرام و پناهی، ۱۳۸۹: ۱۳۶، به نقل از صفری شالی، ۱۳۸۸: ۱۴۷)، توانایی باور یک احساس بهتر نسبت به آینده (رسولی، ۱۳۹۵: ۵۶) است که موجب تحریک فرد برای کسب تجربه جدید می‌شود، او را جهت تلاش و کوشش آماده می‌کند و باعث بهبود عملکردهای روانی و رفتاری می‌شود. امید، از نشانه‌های سلامت روان و مبین ادراک افراد از توانایی‌هایشان برای دستیابی به اهداف است (ارجمندینا، خانجانی و محمودی، ۱۳۹۱: ۲۳). زندگی پربارتر و دوری از بیزاری و ملال دائمی، هدف امید است (امامی و مهربانی‌فر، ۱۳۹۳). امید شامل دو مولفه توانایی طراحی مراحل تحقق اهداف مطلوب، انگیزه استفاده از این مراحل (Charles R Snyder et al., 2000, p. 748) و همان تحرک و پویایی برای رفع موانع و تامین مقدمات شرایط مطلوب است که به تفکر، و اندیشه

نیاز دارد و موجب شادکامی و نشاط می‌شود (امیرخان‌نژاد و صباغ، ۱۳۹۴: ۹-۱۱). جون و نیکولای کوک (ارجمن‌دینا و دیگران، ۱۳۹۱، به نقل از گیتی قریشی، ۱۳۸۸: ۴۶) امید را با هفت مؤلفه کنارآیی، اقدام، شادی، اجرا، ارتباط، خلق و جمع‌گرایی مشخص می‌کنند.

تئوری‌های امید: تئوری‌های امید تاکید می‌کنند امید، احساس انفعالی نیست که در لحظات تاریک رخ دهد، بلکه فرایندی شناختی برای تحقق اهداف افراد است (Nazari, 2020: 50). افراد امیدوار بیشتر از افراد ناامید برای زندگی ارزش قائل‌اند (Gillham & Reivich, 2004: 148; Peterson & Byron, 2008: 785)، کمتر افسردگی و اضطراب دارند (Charles R Snyder et al., 1991). بر اساس نظریه امید، افراد با امیدواری کامل، برای رسیدن به اهداف خود تلاش می‌کنند. به زعم اسنایدر (C Rick Snyder, 1995)، امید، فرایندی است که طی آن، افراد هدف‌هایشان را تعیین می‌کنند، راهبرد دستیابی به اهدافشان را توسعه می‌دهند؛ و انگیزه اجرای اهداف را کسب و حفظ می‌کنند. به اعتقاد وی و همکارانش (C Richard Snyder et al., 1997; C Richard Snyder, 2002; Charles R Snyder, Cheavens, & Sympson, 1997; C. Snyder, Lehman, Kluck, & Monsson, 2006) امید، فهم ظرفیت برای ایجاد مسیر به سمت اهداف، ایجاد انگیزه برای حرکت در مسیر، وجود انتظار مثبت با مؤلفه‌های گذرگاه و عاملی برای دستیابی به اهداف است. وی (Snyder, 1994) نقش امید و امیدواری در سلامت روانی، هیجانی و پیشرفت افراد را مهم ارزیابی و یادآوری کرده است. امید باعث توانمندی مثبت و خوش‌بینی در ارتباطات می‌شود. رابینسون (Robinson, 1991). امید در تمام مراحل زندگی عنصری ضروری است. خلاصه اینکه، اسنایدر (Snyder, Ritschel, Rand, & Berg, 2006) امید را فرآیند شناختی پیگیری اهداف به وسیله افراد می‌داند. امید با نفوذ خود، افراد را به انجام فعالیت تحریک می‌کند تا تجربه‌های نو کسب و نیروهای تازه‌ای را در انسان ایجاد نماید (درودی، ۱۳۸۹). احساس امیدواری پس از قرارگیری فرد در موقعیت‌های بحرانی زنده می‌شود و آرامش را به زندگی انسان باز می‌گرداند (افراسیابی، خویباری، قدرتی و دشتی‌زاد، ۱۳۹۵: ۷). بنابراین، فرد امیدوار هر اندازه با مشکلات مواجه شود و تحت فشار قرار گیرد، باز هم می‌تواند هدف و دلیلی برای زندگی پیدا کند. امیدواری فرد تحت تأثیر عوامل مختلف فردی، تعاملی و اجتماعی قرار می‌گیرد؛ به گونه‌ای که به عنوان یک جهت‌گیری ذهنی تحت تأثیر شرایط و زمینه‌های اجتماعی و عواملی مانند رشته و وضعیت تحصیلی و ویژگی‌های فردی مثل جنسیت است (افراسیابی و دیگران، ۱۳۹۵: ۷). برنارد و برنارد (علی‌زاده‌اقدام، ۱۳۹۱: ۱۹۱، به نقل از برنارد

طراحی الگوی عوامل موثر بر امید جوانان ایرانی به آینده با استفاده از رویکرد فراترکیب

و برنارد، ۱۹۸۳) بر این باورند که محیط دانشگاه با گسترش مشکلات یا فشارهای روانی، در بالا رفتن ناامیدی در بین دانشجویان نقش دارد.

امید به آینده، از مفاهیمی است که در ادبیات، اخلاق، فلسفه، روان‌شناسی، علوم سیاسی و جامعه‌شناسی مورد توجه قرار گرفته و در این مورد تحقیقات و مطالعاتی نیز اجرا و انجام شده است که در ادامه در دو بخش نظری و تجربی به برخی از آنها اشاره می‌شود.

علی‌زاده اقدام (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی عوامل موثر به امید به آینده پرداخته و نشان داده است بین سن، عملکرد تحصیلی، سرمایه فرهنگی و دینداری دانشجویان و میزان امید به آینده افراد رابطه معناداری وجود دارد و امید به آینده در مقاطع تحصیلی مختلف با هم متفاوت است. عبداللهی (۱۳۸۹) در بررسی امید به آینده دانش‌آموزان به این نتیجه رسیده است که پایگاه اقتصادی- اجتماعی، بیشترین ارتباط را با امید به آینده دارد و امید به آینده در میان دانش‌آموزان رشته‌های مختلف متفاوت است. بهروزی و محمدی (۱۳۸۶) نشان دادند بین امید به آینده زنان و مردان تفاوت وجود دارد و امید به آینده رشته‌های تحصیلی مختلف با یکدیگر متفاوت است. هزارجریبی (۱۳۸۸) نتیجه گرفته است هرچه میزان امید به آینده بیشتر باشد، احساس اعتماد و رضایت از زندگی بیشتر است. در مقابل، افرادی که امید به آینده و جامعه ندارند، رضایت کمتری از زندگی دارند. در عین حال، امید به آینده فردی بر امید به آینده اجتماعی تاثیرگذار است و از آن نیز تاثیر می‌پذیرد. برونک و همکارانش (Cotton Bronk, Hill, Lapsley, Talib, & Finch, 2009) نیز در مطالعه‌ای رابطه بین هدف، امیدواری و رضایت از زندگی را مورد بررسی قرار و نشان دادند مشخص کردن هدف در زندگی، رضایت از زندگی و امیدواری را افزایش می‌دهد.

جدول ۱: مقالات داخلی و خارجی در حوزه امید به آینده

عنوان	نویسنده/سال	یافته
بررسی راه‌های افزایش میزان امید (یعقوبی و محقق، سلیگمن باعث افزایش امید می‌شود و در دانشجویان دانشگاه بوعلی (۱۳۹۱) مبین مؤثر بودن روش‌های آموزشی فوق است.		برنامه آموزشی اسنایدر، و خوش‌بینی

بررسی میزان امید به آینده در بین دانشجویان و عوامل موثر بر آن	(علیزاده اقدم، ۱۳۹۱)	بین سن، عملکرد تحصیلی، سرمایه فرهنگی و دینداری و میزان امید به آینده رابطه معناداری وجود دارد.
بررسی میزان امید به آینده دانشجویان و عوامل اجتماعی مرتبط با آن	(ساعی ارسی، سیدرنجبهر سقزچی، بهاری، ۱۳۹۶)	رضایت از زندگی و احساس بی قدرتی با امید رابطه معناداری دارد
بررسی عوامل اقتصادی اجتماعی موثر بر امید به زندگی در ایران	(طاهری بازخانه، کریم زاده، و تحصیلی، ۱۳۹۴)	نرخ بی سواد، درآمد سرانه و نرخ شهرنشینی با میزان امید رابطه معناداری دارد.
بررسی میزان امید به آینده و عوامل موثر بر آن در بین شهروندان تهرانی	(صفری شالی و طوافی، ۱۳۹۷)	رابطه نشاط اجتماعی، احساس محرومیت، عدالت اجتماعی، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، مقبولیت و امنیت و امید به آینده معنادار است.
بررسی عوامل جمعیتی و اقتصادی اجتماعی موثر بر امید به آینده در شهر تهران	(عبدالهی، ۱۳۹۹)	رابطه اعتماد، تحصیلات، امنیت اقتصادی - اجتماعی، امنیت روانی، سن، تعداد فرزندان و آینده معنادار است.
اهمیت امید به عنوان میانجی پریشانی روانی و رضایت از زندگی در نمونه جامعه بیماران سرطانی	(Rustøen, Cooper, & Miaskowski, 2010)	امید بین استرس روانی و کیفیت زندگی، نقش میانجی دارد و افرادی که امید به آینده بالاتری دارند، کیفیت زندگی بالاتری دارند.
هدف، امید و رضایت از زندگی در سه گروه سنی	(Cotton Bronk et al., 2009)	مشخص کردن هدف در زندگی، رضایت از زندگی و امیدواری را افزایش می دهد.

تفاوت سنی در تأثیر مثبت درک
شده، تأثیر منفی در میانسالی و (Pinquart, 2001) جایگزین تفکرات مثبت می‌شود و امید
سالمندی را کاهش می‌دهد.

حوزه‌های رفاه معنوی و توسعه و
اعتبارسنجی پرسش‌نامه بهزیستی (Gomez & Fisher, 2003) نگرش‌های مثبت، امید و هدفدار شدن
معنوی زندگی معنادار است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش‌شناسی، کیفی است. تحقیق حاضر با رویکرد فراترکیب و بر اساس مطالعه منابع اطلاعاتی با موضوع عوامل موثر بر تقویت امید جوانان ایرانی به آینده صورت گرفته است. فراترکیب، تحلیل مطالعات کیفی برای فهم عمیق و کاربردی و جمع‌بندی مطالعات مربوط به یک پدیده یا لاقال نزدیک به آن است (Zimmer, 2006: 312-317). فراترکیب با نگاه جامع به موضوع یا پدیده، یکی شدن افق‌های مختلف پژوهشی را به همراه دارد. بازایی جامع و سامان‌مند (سیستماتیک) همه پژوهش‌ها و گزارش‌های کیفی مرتبط با موضوع موردنظر؛ استفاده از همه روش‌های مفید (کیفی و کمی) برای تحلیل مطالعات، تفسیر و تحلیل نکات اصلی تحقیقات، استفاده از روش‌های سامان‌مند (سیستماتیک) و مناسب کیفی برای جمع‌بندی نکات اصلی مطالعات کیفی و استفاده از فرایند تکرارپذیر برای افزایش روایی روش و خروجی فراترکیب از مهمترین ویژگی‌های روش فراترکیب به شما می‌رود (Sandelowski & Barroso, 2006: 313). توسعه نظری یک موضوع، ارائه چکیده‌ای ممتاز از یک موضوع و تلاش جهت دسترسی آسان به یافته‌های تحقیقات کیفی برای کاربرست عملی هم از مهم‌ترین فایده‌های این روش است (Zimmer, 2006: 313). فراترکیب شامل ۶ مرحله جداگانه است:

۱- انتخاب سؤال یا هدف پژوهش مناسب؛ ۲- جمع‌آوری پژوهش‌های مرتبط؛ ۳- تصمیم‌گیری درباره این‌که کدام شامل فراترکیب می‌شوند؛ ۴- ارزیابی و رتبه‌بندی مطالعات؛ ۵- ترجمه متقابل یافته‌های مطالعات و ۶- ترکیب ترجمه‌ها (Walsh & Downe, 2005: 200-206). نوبلت و هیر (Noblit, Hare, & Hare, 1988)، نیز سه فاز اصلی انتخاب مطالعات، ترکیب ترجمه‌ها و ارائه آن‌ها را برای اجرای شیوه فراترکیب مطالعات پیشنهاد می‌دهند؛ اما در مطالعه حاضر از شیوه هفت مرحله‌ای باروسو و ساندوسکی (۲۰۰۶) برای فراترکیب طراحی الگوی عوامل موثر بر تقویت امید جوانان ایرانی به آینده استفاده شد که شامل مراحل ۷ گانه زیر است:

شکل ۱: مراحل پیاده‌سازی روش فراترکیب

منبع: (Sandelowski & Barroso, ۲۰۰۶)

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه پژوهش‌های انجام شده در حوزه امید جوانان به آینده است که از طریق سامانه جستجوی کتابخانه‌ها و پژوهشکده‌های جهاد دانشگاهی (SID)، پایگاه نشریات کشور (Magiran) و ایران‌داک (Irandoc)، با واژه‌های امید، امیدواری، امید به آینده در قسمت عنوان و محدود کردن جستجو به زبان فارسی و محدوده زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ جستجو شد که جمعاً ۱۵ پژوهش پذیرفته شده به دست آمد. مراحل اجرای فراترکیب در این پژوهش به ترتیب زیر است:

مرحله اول: طرح سؤال‌های تحقیق

برای تنظیم سؤال پژوهش از پارامترهای مختلفی مانند جامعه مورد مطالعه، چه چیزی، چه موقع و چگونگی روش استفاده می‌شود. در این پژوهش، سؤالات زیر مورد کنکاش و جستجو قرار گرفته است:

- (۱) مهم‌ترین عوامل مؤثر بر امید به آینده در بین جوانان کدام است؟
- (۲) مهم‌ترین ابعاد اثر گذار بر امید به آینده در بین جوانان کدام است؟

مرحله دوم: مروری بر ادبیات به شکل نظام‌مند

در این مرحله کلمات کلیدی مرتبط انتخاب و در سرتاسر تحقیق، تعاریف واژه‌های جستجو یا چارچوب زمانی مستمرا ارزیابی گردید. محقق جستجوی نظام‌مند خود را بر مقالات منتشر شده در ژورنال‌های مختلف متمرکز می‌کند، مجموعه‌ای از جستجوهای آنلاین را انجام می‌دهد و مطالعات منتخب را مشخص می‌کند. در این پژوهش، محقق جستجوی نظام‌مند خود را بر پایگاه مجلات علمی مصوب در

جدول ۲: کلید واژه‌های تحقیق

فارسی

امید، امیدواری، امید به آینده، جوانان، فراترکیب

مرحله سوم: جستجو و انتخاب متون مناسب

در این مرحله، محقق در هر بازبینی، تعدادی از مقالات را رد و مشخص می‌کند که مقالات یافت شده متناسب با سؤال تحقیق است یا خیر؟ مقالاتی که رد می‌شوند، در فرآیند فراترکیب قرار نمی‌گیرند. محقق به منظور رسیدن به این هدف، مجموعه مطالعات منتخب را چندین بار بازبینی می‌کند تا به مقالات منتخب برسد. در این پژوهش، ملاک انتخاب مقالات به قرار زیر بوده است:

- محل چاپ مقاله: مقالات پذیرش در پایگاه مجلات علمی مصوب در سایت Magiran، SID و Irandoc

- موضوع: عوامل موثر بر امید به آینده در بین جوانان در جامعه ایران

- حیطه کلی تحقیق: امید به آینده در بین جوانان ایرانی

- روش تحقیق: فراترکیب

- محدوده زمانی تحقیق: پژوهش‌ها از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰

- زبان مورد استفاده: فارسی

بر مبنای برنامه مهارت‌های ارزیابی حیاتی کیفیت مقالات بر اساس ۱۰ معیار (هر معیار حداکثر ۵ امتیاز)، هدف پژوهش، اصول و روش‌ها، ساختار پژوهش، نمونه، مرتب‌سازی داده‌ها، انعکاس‌پذیری، مبانی اخلاق حرفه‌ای، دقت تحقیق، تبیین روشن نتایج، نتیجه‌گیری کلی بررسی و نتایج نهایی زیر حاصل شد:

جدول ۳: امتیازات داده شده به مقاله منتخب

شماره مقاله	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
نمره نهایی	۴۱	۴۵	۴۳	۴۲	۵۰	۴۲	۴۵	۴۵
شماره مقاله	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	
نمره نهایی	۴۳	۴۰	۳۹	۴۵	۴۰	۴۸	۴۷	

در این مرحله از ۲۲ مقاله، ۱۵ مقاله بر اساس ده معیار یاد شده تایید نهایی گردید. با توجه به نتایج حاصل شده حداکثر امتیاز داده شده به مقالات ۵۰ و حداقل امتیاز داده شده ۳۵ بوده است.

جدول ۴: نتایج گزینش مقالات نهایی

۲۲	تعداد کل مقالات و منابع اولیه
۴	تعداد مقالات پذیرفته نشده براساس عنوان تحقیق
۱	تعداد مقالات پذیرفته نشده براساس چکیده تحقیق
۲	تعداد مقالات پذیرفته نشده براساس محتوای تحقیق
.	تعداد مقالات پذیرفته نشده براساس کیفیت تحقیق
۱۵	تعداد مقالات پذیرفته شده نهایی

مرحله چهارم: استخراج نتایج

در این مرحله پژوهشگر مقالات منتخب و نهایی شده را به منظور دستیابی به یافته‌های درونی-محتوایی مطالعات چند بار مرور و پس از انتخاب و نهایی شدن محتوای مقالات، عوامل و ابعاد موثر بر تقویت امید جوانان ایرانی به آینده را استخراج کرد.

مرحله پنجم: بررسی و ادغام نتایج

ایجاد تفسیر یکپارچه و جدید از یافته‌ها از اهداف فراترکیب است. یافته‌های این مرحله نشان می‌دهد تاکنون چنین مطالعه نظام‌مندی انجام نگرفته و هر یک از مطالعات پیشین، فقط به جنبه خاصی از مقوله امید به آینده در بین جوانان توجه داشته و هیچ یک از تحقیقات چارچوب منسجم و نظام‌مندی نداشته‌اند. در جدول ۵، کدهای نهایی استخراج شده در هر مقوله و مفهوم نشان داده شده است:

جدول ۵: عوامل و ابعاد تاثیر گذار بر امید جوانان به آینده

عوامل	ابعاد	ماخذ	فراوانی
اعتماد اجتماعی	اجتماعی، مشارکت (افراسیابی و دیگران، ۱۳۹۵؛ افشانی و		
اجتماعی	هنجاراجتماعی، جعفری، ۱۳۹۵؛ امیرخان‌نژاد و صباغ، ۱۱		
بیگانگی اجتماعی	آنومی، ۱۳۹۴؛ امیری‌اسفرجانی، هاشمیان‌فر، و		
اجتماعی، پرستیژ اجتماعی، قاسمی، ۱۳۹۸؛ ساعی‌ارسی و دیگران،			

	شبکه‌های اجتماعی، قدرت ۱۳۹۶؛ صفری‌شالی و طوافی، ۱۳۹۷؛ عبدالحی، اجتماعی، امنیت اجتماعی، ۱۳۹۹؛ علی‌زاده‌اقدّم، ۱۳۹۱؛ مردانی‌فر، عدالت اجتماعی، مقبولیت ظهوری‌نیا، و رستگار، ۱۳۹۶؛ مهدی‌زاده و اجتماعی، نشاط اجتماعی قاری‌قرآنی، ۱۳۹۷؛ وحید دستجردی و نیلفروشان، ۱۳۹۵)	
۲	(ساعی‌ارسی و دیگران، ۱۳۹۶؛ مهدی‌زاده و قاری‌قرآنی، ۱۳۹۷)	سیاسی ثبات سیاسی، تحریم‌ها، آنومی سیاسی، امنیت سیاسی
۱۰	(افراسیابی و دیگران، ۱۳۹۵؛ افشانی و جعفری، ۱۳۹۵ الف؛ امیرخان‌نژاد و صباغ، ۱۳۹۴؛ امیری‌اسفرجانی و دیگران، ۱۳۹۸؛ صفری‌شالی و طوافی، ۱۳۹۷؛ عبدالحی، ۱۳۹۹؛ علی‌زاده‌اقدّم، ۱۳۹۱؛ مهدی‌زاده و قاری‌قرآنی، ۱۳۹۷؛ وحید دستجردی و نیلفروشان، ۱۳۹۵؛ یعقوبی و محقق، ۱۳۹۱)	اعتقادات دینی، خودکارآمدی، لذت‌گرایی، هدفمندی، ویژگی‌های فردی-روان‌شناختی مسئولیت‌پذیری، میل به پیشرفت، تلاشگری، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، امنیت روانی، هویت حرفه‌ای
۴	(امیرخان‌نژاد و صباغ، ۱۳۹۴؛ سرلک و سواری، ۱۳۹۵؛ عبدالحی، ۱۳۹۹؛ مهدی‌زاده و قاری‌قرآنی، ۱۳۹۷)	اقتصادی تورم، سرمایه اقتصادی، بیگانگی اقتصادی، آنومی اقتصادی، فقر اقتصادی
۳	(افراسیابی و دیگران، ۱۳۹۵؛ سرلک و سواری، ۱۳۹۵؛ عبدالحی، ۱۳۹۹)	جمعیت تحصیلات، جنسیت، سن، تعداد فرزندان، سلامت جسمی
۲	(افراسیابی و دیگران، ۱۳۹۵؛ وحید دستجردی و نیلفروشان، ۱۳۹۵)	عوامل خانوادگی درآمد خانواده، تحصیلات والدین، حمایت خانواده

مرحله ششم: تعیین کیفیت نتایج

در این مرحله، محقق جهت کنترل نتایج استخراجی خود از مقایسه نظرات خود با چند خبره دیگر نیز استفاده کرد که نتایج آن از طریق شاخص کاپا ارزیابی و تایید شده است.

روایی و پایایی

در این مرحله از تحقیق حاضر، برای ارزیابی پایایی پژوهش، از ضریب کاپا استفاده شده است، زیرا کوهن (۱۹۶۰)، فرمول کاپا را ابداع و تاکید کرد این فرمول برای محاسبه توافق مورد انتظار مطلوب است. مقدار کاپا بین صفر تا یک نوسان دارد. هرچه مقدار آن به عدد یک نزدیک تر باشد، نشان دهنده توافق بیشتر مرورگران است. در این تحقیق با انجام محاسبات، ضریب کاپا ۰/۹۶ به دست آمده که توافق قوی مرورگران بر سر عوامل موثر بر تقویت امید جوانان ایرانی به آینده در مطالعات بررسی شده را نشان می دهد.

مرحله هفتم: اعلام نتایج

در این مرحله، یافته های حاصل از مراحل گذشته در قالب یک مدل بر اساس ابعاد و مؤلفه ها ارائه می گردد.

یافته های پژوهش

مطالعه حاضر با جمع بندی مطالعات کیفی و کمی قبلی، یافته های حاصل از مراحل گذشته مبنی بر عوامل موثر بر تقویت امید جوانان ایرانی به آینده را دسته بندی و ترکیب کرده و در نهایت، الگوی جدید تقویت امید جوانان ایرانی به آینده را به شکل ۲ طراحی و ترسیم نموده است:

شکل ۲: الگوی جدید تقویت امید جوانان ایرانی به آینده

طراحی الگوی عوامل موثر بر امید جوانان ایرانی به آینده با استفاده از رویکرد فراترکیب

منبع: یافته‌های تحقیق

این مدل برگرفته از مقالات مرتبط با موضوع تحقیق است که شامل ۶ عامل با ۴۰ مفهوم است. این عوامل و مفاهیم در قالب عوامل اجتماعی، خانوادگی، اقتصادی، سیاسی، جمعیت‌شناختی، و فردی-روان‌شناختی عبارت‌اند از:

۱. عوامل اجتماعی (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، هنجار اجتماعی، بیگانگی اجتماعی، انومی اجتماعی، پرستیژ اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی، قدرت اجتماعی، امنیت اجتماعی، عدالت اجتماعی، مقبولیت اجتماعی و نشاط اجتماعی)؛

۲. عوامل خانوادگی (درآمد خانواده، تحصیلات والدین و حمایت خانواده)؛

۳. عوامل اقتصادی (تورم، سرمایه اقتصادی، بیگانگی اقتصادی، انومی اقتصادی و فقر اقتصادی)؛

۴. عوامل سیاسی (ثبات سیاسی، تحریم، انومی سیاسی و امنیت سیاسی)؛

۵. عوامل جمعیت‌شناختی (تحصیلات، جنسیت، سن، تعداد فرزندان و سلامت جسمی)؛

۶. عوامل فردی-روان‌شناختی (اعتقادات دینی، خودکارآمدی، لذت‌گرایی، هدفمندی، مسئولیت‌پذیری، میل به پیشرفت، تلاشگری، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، امنیت روانی و هویت حرفه‌ای).

بحث و نتیجه‌گیری

امید به آینده، از مولفه‌های حائز اهمیت در جامعه است که نبود آن موجب افسردگی، غم و دل‌مردگی و وجود آن باعث شادی و نشاط اجتماعی و پویایی جامعه می‌شود. مردم به‌ویژه جوانان جامعه با امیدواری به آینده، تغییر و تحول مثبت در جامعه را احساس خواهند کرد. آنان به عنوان موتور محرک و قلب تپنده جامعه جایگاه ویژه‌ای در بین مردم دارند. بنابراین؛ پژوهش حاضر تلاش کرد ضمن شناسایی عوامل موثر بر تقویت امید جوانان ایرانی به آینده به روش فراترکیب، این عوامل را دسته‌بندی و ترکیب کند و در نهایت الگوی جدیدی را برای تقویت امید جوانان ایرانی به آینده طراحی و ترسیم نماید. مدل مفهومی استخراج شده در این پژوهش که ثمره مطالعه مقالات مرتبط با موضوع است دربرگیرنده ۶ عامل با ۴۰ مفهوم شامل عوامل اجتماعی (اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی، هنجار اجتماعی، بیگانگی اجتماعی، انومی اجتماعی، پرستیژ اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی، قدرت اجتماعی، امنیت اجتماعی، عدالت اجتماعی، مقبولیت اجتماعی و نشاط اجتماعی)، عوامل خانوادگی (درآمد خانواده، تحصیلات والدین و حمایت خانواده)، عوامل اقتصادی (تورم، سرمایه اقتصادی، بیگانگی اقتصادی، انومی اقتصادی و فقر اقتصادی)، عوامل سیاسی (ثبات سیاسی، تحریم، انومی سیاسی و امنیت سیاسی)، عوامل جمعیت‌شناختی (تحصیلات، جنسیت،

سن، تعداد فرزندان و سلامت جسمی) و عوامل فردی- روان‌شناختی(اعتقادات دینی، خودکارآمدی، لذت‌گرایی، هدفمندی، مسئولیت‌پذیری، میل به پیشرفت، تلاشگری، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، امنیت روانی و هویت حرفه‌ای) است. به عبارتی، امید جوانان ایرانی به آینده در گرو این ۶ عامل اجتماعی، سیاسی، خانوادگی، فردی - روان‌شناختی، جمعیت‌شناختی و اقتصادی است.

بر اساس یافته‌های تحقیق، بین این عوامل، عوامل اجتماعی و فردی- روان‌شناختی تعیین‌کننده‌تر هستند؛ زیرا امید به آینده در سلامت روانی و اجتماعی همه افراد به‌خصوص جوانان تأثیر بسزایی دارد و در ایجاد امید به آینده از عوامل کلیدی و تأثیرگذار به شمار می‌رود. باوجود اینکه امید به آینده بیشتر به عنوان یک متغیر روان‌شناختی در نظر گرفته می‌شود، اما تا حدود زیادی اجتماعی است؛ به این معنا که تأثیر زیادی در روابط و زندگی اجتماعی افراد دارد و از طرفی تحت تأثیر عوامل اجتماعی مختلف است. این پژوهش با هدف بررسی عوامل موثر بر امید جوانان ایرانی به آینده انجام شد. اهمیت امید به آینده در مورد جوانان به عنوان آینده‌سازان جامعه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. نتایج نشان داد میزان امید به آینده در میان دانشجویان در سطح متوسط رو به بالایی قرار دارد که همسو با نتایج تحقیق علی‌زاده اقدم(۱۳۹۱) است. یکی دیگر از یافته‌های این پژوهش نشان داد بین رشته‌های مختلف تحصیلی و امید به آینده دانشجویان تفاوت وجود دارد که همسو با نتایج پژوهش عبداللهی(۱۳۸۹) و بهروزی و محمدی(۱۳۸۶) است. تئوری‌های امید هم با تایید یافته‌های تحقیق حاضر، بر ایجاد و شکل‌گیری فضای امیدواری در جامعه برای تحقق اهداف تاکید می‌کنند(Nazari, 2020: 50). بر اساس این نظریه‌ها، افرادی که امیدوارند، زندگی با ارزش‌تری دارند(Gillham & Reivich, 2004: 148; Peterson & Byron, 2008: 785) و کمتر درگیر بیماری‌های افسردگی و اضطراب هستند(Charles R Snyder et al., 1991). اسنایدر(C Rick Snyder, 1995)، امید را فرایند تعیین اهداف، توسعه راهبرد دستیابی به اهداف و کسب و حفظ انگیزه اجرای اهداف دانسته(Snyder, 1994; C Richard Snyder, 2002; Charles R Snyder et al., 1997; C Richard Snyder et al., 1997; C. Snyder, Lehman, et al., 2006) و تاکید کرده است امید، ظرفیت ایجاد مسیر به سمت اهداف، ایجاد انگیزه برای حرکت در مسیر و وجود انتظار مثبت برای دستیابی به اهداف است. وی(Snyder, 1994) نقش امید و امیدواری در سلامت روانی، هیجانی و پیشرفت افراد مهم ارزیابی و یادآوری کرده است امید باعث توانمندی مثبت و خوش‌بینی در ارتباطات می‌شود. امید با نفوذ خود، افراد را به انجام فعالیت تحریک می‌کند تا تجربه‌های نو کسب و نیروهای تازه‌ای را در انسان ایجاد کند(درودی، ۱۳۸۹). احساس امیدواری پس از قرارگیری فرد در موقعیت‌های بحرانی، زنده می‌شود و آرامش را در زندگی انسان برقرار می‌کند(افراسیابی و دیگران، ۱۳۹۵: ۷). فرد امیدوار هر اندازه با مشکلات مواجه شود و تحت فشار قرار گیرد، باز هم می‌تواند هدف و دلیلی برای زندگی پیدا کند. امیدواری فرد تحت تأثیر عوامل

طراحی الگوی عوامل موثر بر امید جوانان ایرانی به آینده با استفاده از رویکرد فراترکیب

مختلفی از جمله عوامل فردی، تعاملی و اجتماعی مانند کیفیت زندگی، پایگاه‌های اقتصادی و اجتماعی، رشته و وضعیت تحصیلی، ویژگی‌های فردی و جنسیت قرار می‌گیرد (افراسیابی و دیگران، ۱۳۹۵: ۷)؛ به گونه‌ای که هر چه افراد در زندگی شخصی و خصوصی خود موفقیت بیشتری کسب کرده بودند و از منابع و فرصت و قدرت کافی برخوردار بودند و تجربیات قبلی موفقیت‌آمیزتری داشتند، احتمال بیشتری دارد که در مرحله بعد برای ایجاد تغییر و تحول اجتماعی به‌ویژه با استفاده از امکانات و تجربیات شخصی خود اقدام کنند. البته در این مسیر ساختارهای موجود به‌خصوص ساختارهای اقتصادی مانعی اساسی برای تبدیل امید از مرحله فردی به مرحله اجتماعی است (امیری اسفرجانی و دیگران، ۱۳۹۸: ۴۹). برخورداری جامعه از امنیت اقتصادی- اجتماعی، یکی دیگر از مؤلفه‌های اثر گذار بر کیفیت جمعیت است. به عبارت دیگر، جامعه‌ای که از امنیت اقتصادی- اجتماعی لازم برخوردار نباشد، باید در کیفیت و مطلوبیت فعل و انفعالات جمعیتی آن تردید کرد. می‌توان گفت که خانواده‌هایی که از ناامنی اقتصادی- اجتماعی و ناامیدی نسبت به آینده رنج می‌برند نمی‌توانند کارکردهای بنیادین خود از قبیل تجدید نسل، جامعه‌پذیری و تربیت فرزندان خود را با کیفیت لازم انجام دهند و با افزایش احساس ناامنی اقتصادی- اجتماعی، امید به آینده کاهش می‌یابد (عبداللهی، ۱۳۹۹: ۳۳۶). جامعه‌ای که امنیت اقتصادی- اجتماعی بالایی دارد، از کیفیت زندگی بهتری هم بهره‌مند است.

منابع

- ابراهیم‌زاده، بیت‌اله؛ آرام، هاشم و پناهی، بهنام. (۱۳۸۹). «بررسی نشاط اجتماعی و عوامل موثر بر آن در بین دانشجویان دانشگاه آزاد واحد پارس‌آباد مغان (سال تحصیلی ۹۰ - ۸۹)». مطالعات توسعه اجتماعی ایران. ۲۸(۲)، صص ۱۲۱-۱۴۴.
- ارجمندنیا، علی‌اکبر؛ خانجانی، مهدی و محمودی، مریم. (۱۳۹۱). «امید و امیدواری: نظریه‌ها، مفاهیم و روش‌های ارتقا در جوانان و دانشجویان». تهران: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت فرهنگی و اجتماعی، دفتر برنامه ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی.
- افراسیابی، حسین؛ خوباری، فهیمه؛ قدرتی، شفیعه و دشتی‌زاد، سعید. (۱۳۹۵). «عوامل اجتماعی مرتبط با امید جوانان به آینده (مطالعه دانشجویان دانشگاه‌های شهر یزد)». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۳۱(۱۵)، صص ۷۵-۸۸.
- افشانی، سیدعلیرضا و جعفری، زینب. (۱۳۹۵الف). «رابطه دینداری و امید به آینده در بین دانشجویان دانشگاه یزد». فرهنگ در دانشگاه اسلامی. ۱۹(۶)، صص ۱۹۱-۲۱۰.
- افشانی، سیدعلیرضا و جعفری، زینب. (۱۳۹۵ب). «رابطه سرمایه اجتماعی و امید به آینده در بین دانشجویان دانشگاه یزد». علوم اجتماعی (دانشگاه علامه طباطبائی). ۷۳(۲۵)، صص ۹۲-۱۱۵.
- امامی، سیدمجید؛ و مهربانی‌فر، حسین. (۱۳۹۳). «امید و رسانه پژوهشی در مبانی، ابعاد و راهبردهای امید‌آفرینی اجتماعی در رسانه ملی». صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهش‌های اسلامی.
- امیرخان‌نژاد، امیرعلی و صباغ، صمد. (۱۳۹۴). «بررسی رابطه بین بیگانگی اجتماعی، فقر اقتصادی و اعتقادات دینی با امید به آینده دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مرند». مطالعات جامعه‌شناسی. ۲۶(۷)، صص ۷-۱۹.
- امیری اسفرجانی، زهرا؛ هاشمیان‌فر، دکتر سیدعلی و قاسمی، وحید. (۱۳۹۸). «کاوش در امید اجتماعی، نظریه‌ای داده‌بنیاد». مسائل اجتماعی ایران. ۲۵(۱۰)، صص ۲۷-۵۲.

- بهروزی، نوروز و محمدی، نورالله. (۱۳۸۶). «بررسی رابطه معنای زندگی و امیدواری در دانشجویان دانشگاه شیراز». در چهارمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان.
- ثنائی، محمد؛ زردشتیان، شیرین و نوروزی سیدحسینی، رسول. (۱۳۹۲). «اثر فعالیت‌های بدنی بر کیفیت زندگی و امید به زندگی در سالمندان استان مازندران». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۷(۱۰)، صص ۱۳۷-۱۵۸.
- درودی، حمید. (۱۳۸۹). «اثر بخشی زوج درمانی گروهی امیدمحور بر افزایش رضایت زناشویی زوج‌های شوهر معता». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران.
- دهقان، حسین؛ پوررضاکریم‌سرا، ناصر و مروت، برزو. (۱۳۹۶). «تحلیل جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر شادمانی اجتماعی جوانان شهر تهران». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۳۶(۱۶)، صص ۱۲۳-۱۳۸.
- رسولی، آراس. (۱۳۹۵). «تدوین مدل بومی کارکرد خانواده بر اساس مولفه‌های امید، صمیمیت و تعارض‌های زناشویی در زنان مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره شهر کرمانشاه». زن و جامعه. ۲۷(۷)، صص ۳۹-۶۰.
- ساعی‌ارسی، ایرج؛ سیدرنجبرسفرچی، میرمصطفی و بهاری، هادی. (۱۳۹۶). «بررسی میزان امید به آینده دانشجویان و عوامل اجتماعی مرتبط با آن (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی)». علوم رفتاری (بهر). ۳۱(۹)، صص ۵۵-۷۶.
- سرلک، احمد و سواری، ادیبه. (۱۳۹۵). «تأثیر عوامل اقتصادی- اجتماعی بر امید به زندگی در ایران». مدیریت بهداشت و درمان. ۲۵(۷)، صص ۷-۱۵.
- صفری‌شالی، رضا و طوافی، پویا. (۱۳۹۷). «بررسی میزان امید به آینده و عوامل مؤثر بر آن در بین شهروندان تهرانی». برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی. ۳۵(۹)، صص ۱۱۶-۱۵۴.
- طاهری‌بازخانه، صالح؛ کریم‌زاده، مصطفی و تحصیلی، حسن. (۱۳۹۴). «بررسی عوامل اقتصادی- اجتماعی مؤثر بر امید به زندگی در ایران». مجله اقتصادی. ۱۶۳-۱۶۴(۱۵)، صص ۷۷-۹۴.
- عباسی، ملک. (۱۳۸۵). «چگونگی شکل‌گیری هویت دینی». ماه‌نامه رشد آموزش راهنمایی تحصیلی. ۱۲(۲۵)، صص ۳۶-۵۶.
- عبداللهی، مهرناز. (۱۳۸۹). «تبیین جامعه‌شناختی امید به آینده». رشد آموزش علوم اجتماعی. ۴۹(۱)، صص ۳۴-۴۱.
- عبداللهی، عادل. (۱۳۹۹). «بررسی عوامل جمعیتی و اقتصادی- اجتماعی مؤثر بر امید به آینده در شهر تهران». مطالعات جمعیتی. ۱۱(۶)، صص ۳۱۵-۳۴۲.
- علی‌زاده اقدم، محمدباقر. (۱۳۹۱). «بررسی میزان امید به آینده در بین دانشجویان و عوامل مؤثر بر آن». جامعه‌شناسی کاربردی. ۴۸(۲۳)، صص ۱۸۹-۲۰۶.
- قاری قرآنی، سیما. (۱۳۹۳). «عوامل اجتماعی مؤثر بر امید به آینده دانشجویان دانشگاه تهران». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا (س)، تهران.
- مردانی‌فر، فهیمه. (۱۳۹۶). «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر امید به آینده دانشجویان دانشگاه‌های شهر بندر عباس». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هرمزگان، بندرعباس.
- مردانی‌فر، فهیمه؛ ظهیری‌نیا، مصطفی و رستگار، یاسر. (۱۳۹۶). «سرمایه اجتماعی و امید به آینده در میان دانشجویان (مطالعه دانشگاه های شهر بندر عباس)». مدیریت سرمایه اجتماعی. ۱۹(۱۹)، صص ۸۵-۱۰۴.
- مهدی‌زاده، شراره و قاری‌قرآنی، سیما. (۱۳۹۷). «عوامل اجتماعی مؤثر بر امید به آینده دانشجویان دانشگاه تهران (ورودی سال ۱۳۹۳)». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. ۴۲(۱۷)، صص ۳۰۲-۳۲۷.
- نادى، محمد علی و سجادیان، ایلناز. (۱۳۹۰). «تحلیل روابط بین معنای معنوی با بهزیستی معنوی، شادی ذهنی، رضایت از زندگی، شکوفایی روان‌شناختی، امید به آینده و هدفمندی در زندگی دانشجویان». دوماه‌نامه طلوع بهداشت. ۱۰(۳ و ۴).
- هزارجریبی، جعفر و آستین‌فشان، پروانه. (۱۳۸۸). «بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی با تأکید بر استان تهران». جامعه‌شناسی کاربردی. ۳۳(۲۰)، صص ۱۱۹-۱۴۶.

طراحی الگوی عوامل موثر بر امید جوانان ایرانی به آینده با استفاده از رویکرد فراترکیب

- وحید دستجردی، لیلا و نیلفروشان، پریسا. (۱۳۹۵). «امید شغلی: نقش عوامل شخصی، اجتماعی و حمایت خانواده». پژوهش‌نامه روان‌شناسی مثبت، ۴(۱)، صص ۱۵-۲۸.
- وحید، فریدون؛ کلانتری، صمد و فاتحی، ابوالقاسم. (۱۳۸۳). «رابطه سرمایه اجتماعی با هویت اجتماعی دانشجویان «مطالعه موردی: یازده دانشگاه دولتی شهر تهران». جامعه‌شناسی کاربردی، ۱۷(۱۷)، صص ۵۹-۹۲.
- یعقوبی، ابوالقاسم و محقق، حسین. (۱۳۹۱). «بررسی راه‌های افزایش میزان امید در دانشجویان دانشگاه بوعلی». آموزش عالی ایران، ۴(۱۴)، صص ۱۵۵-۱۷۰.
- Cotton Bronk, Kendall; Hill, Patrick L; Lapsley, Daniel K; Talib, Tasneem L; & Finch, Holmes. (2009). **“Purpose, hope, and life satisfaction in three age groups”**. The Journal of Positive Psychology, 4(6), 500-510.
- Gillham, Jane; & Reivich, Karen. (2004). **“Cultivating optimism in childhood and adolescence”**. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 591(1), 146-163.
- Gomez, Rapson; & Fisher, John W. (2003). **“Domains of spiritual well-being and development and validation of the Spiritual Well-Being Questionnaire”**. Personality and individual differences, 35(8), 1975-1991.
- Nazari, Nabi. (2020). **“The effectiveness of hope therapy on improving marital adaptation in women with multiple sclerosis (MS)”**. Journal of Advanced Pharmacy Education & Research| Jan-Mar, 10(S1).
- Noblit, George W; Hare, R Dwight; & Hare, R Dwight. (1988). **Meta-ethnography: Synthesizing qualitative studies** (Vol. 11). sage.
- Peterson, Suzanne J; & Byron, Kristin. (2008). **“Exploring the role of hope in job performance: Results from four studies”**. Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior, 29(6), 785-803.
- Pinquart, Martin. (2001). **“Age differences in perceived positive affect, negative affect, and affect balance in middle and old age”**. Journal of Happiness Studies, 2(4), 375-405.
- Robinson, LISA. (1991). **Psychiatric consultation-liaison nursing**. Handbook of Studies on general hospital psychiatry, 53-62.
- Rustøen, Tone; Cooper, Bruce A; & Miaskowski, Christine. (2010). **“The importance of hope as a mediator of psychological distress and life satisfaction in a community sample of cancer patients”**. Cancer nursing, 33(4), 258-267.
- Sandelowski, Margaret; & Barroso, Julie. (2006). **Handbook for synthesizing qualitative research**. springer publishing company.
- Snyder, C Richard. (2000). **Handbook of hope: Theory, measures, and applications**. Academic press.
- Snyder, C Richard. (2002). **“Hope theory: Rainbows in the mind”**. Psychological inquiry, 13(4), 249-275.
- Snyder, C Richard; Hoza, Betsy; Pelham, William E; Rapoff, Michael; Ware, Leanne; Danovsky, Michael; ... Stahl, Kandy J. (1997). **“The development and validation of the Children’s Hope Scale”**. Journal of pediatric psychology, 22(3), 399-421.
- Snyder, C Rick. (1995). **“Conceptualizing, measuring, and nurturing hope”**. Journal of Counseling & Development, 73(3), 355-360.
- Snyder, Charles R; Cheavens, Jennifer; & Simpson, Susie C. (1997). **“Hope: An individual motive for social commerce”**. Group dynamics: Theory, research, and practice, 1(2), 107.
- Snyder, Charles R; Harris, Cheri; Anderson, John R; Holleran, Sharon A; Irving, Lori M; Sigmon, Sandra T; ... Harney, Pat. (1991). **“The will and the ways: development and validation of an individual-differences measure of hope”**. Journal of personality and social psychology, 60(4), 570.
- Snyder, Charles R; Ilardi, Stephen S; Cheavens, Jen; Michael, Scott T; Yamhure, Laura; & Simpson, Susie. (2000). **“The role of hope in cognitive-behavior therapies”**. Cognitive therapy and Research, 24(6), 747-762.
- Snyder, Charles Richard. (1994). **The psychology of hope: You can get there from here**. Simon and Schuster.

- Snyder, CR; Lehman, Kenneth A; Kluck, Ben; & Monsson, Yngve. (2006). **“Hope for rehabilitation and vice versa”**. Rehabilitation psychology, 51(2), 89.
- Snyder, CR; Ritschel, Lorie A; Rand, Kevin L; & Berg, Carla J. (2006). **“Balancing psychological assessments: Including strengths and hope in client reports”**. Journal of clinical psychology, 62(1), 33-46.
- St Leger, Lawrence. (2007). **“Declarations, charters and statements—their role in health promotion”**. Health Promotion International, 22(3), 179-181.
- Walsh, Denis; & Downe, Soo. (2005). **“Meta-synthesis method for qualitative research: a literature review”**. Journal of advanced nursing, 50(2), 204-211.
- Zimmer, Lela. (2006). **“Qualitative meta-synthesis: a question of dialoguing with texts”**. Journal of advanced nursing, 53(3), 311-318.

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج:

مطالعه‌ای در میان زنان مجرد شهرستان‌های سمنان و شاهرود

زینب رهبر^۱

سهیلا علیرضازاد^۲

حبیب‌الله کریمیان^۳

[10.22034/ssvs.2025.3547.3601](https://doi.org/10.22034/ssvs.2025.3547.3601)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۰۲/۰۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۳/۲۰

بلوغ، یکی از پیچیده‌ترین تحولات در نوجوانی است. تجربه بلوغ برای دختران با رخداد قاعدگی همراه است. این مقاله به دنبال فهم چگونگی تجربه بلوغ در دختران مجرد، شاغل و تحصیل کرده است. روش پژوهش، پدیدارشناسی است. داده‌ها با استفاده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته گردآوری شده است. با تعداد ۳۰ نفر از دختران مجرد شاغل و تحصیل کرده ۲۵ تا ۴۵ ساله ساکن در شهرستان‌های سمنان و شاهرود که به شیوه نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده بودند، مصاحبه گردید. سپس در کدگذاری سطح ۱ به ۱۳ مقوله «زمان تجربه بلوغ»، «اهمیت رخداد بلوغ»، «نحوه مواجهه با علائم بلوغ»، «آداب و رسوم مواجهه با بلوغ»، «نقش مادر در مواجهه با بلوغ»، «مواجهه آگاهانه با بلوغ»، «مواجهه نیمه‌آگاهانه با بلوغ»، «مواجهه ناآگاهانه با بلوغ»، «درک از زن»، «رویکرد به جنسیت خود»، «درک از ازدواج»، «تمایل به ازدواج» و «عدم تمایل به ازدواج» و در سطح ۲ کدگذاری‌ها به ۵ مقوله اصلی «زمان رخداد بلوغ»، «نحوه مواجهه با بلوغ»، «سطح-آگاهی از بلوغ»، «درک از زنانگی» و «رویکرد به ازدواج» دست یافتیم.

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که تجربه بلوغ و نحوه مواجهه با آن بر درک از زنانگی و اجتماعی‌شدن جنسیتی دختران نقش دارد. مادران، یکی از منابع اصلی آموزش‌های دوران بلوغ و انتقال آگاهی به دختران هستند. تجربه بلوغ و نحوه مواجهه با آن در نسل‌های مختلف متفاوت است. تفاوت‌ها در تجربه بلوغ منجر به تفاوت در درک از زنانگی می‌شود. این امر بر مواجهه دختران مجرد با ازدواج تأثیر می‌گذارد.

واژگان کلیدی: تجربه بلوغ، دختران مجرد، درک از زنانگی، رویکرد به ازدواج، سمنان، شاهرود.

^۱ گروه جامعه‌شناسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

^۲ گروه جامعه‌شناسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Soheilaalirezanejad@iau.ac.ir

^۳ گروه جامعه‌شناسی، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

مقدمه

نوجوانی، دورانی ناپایدار و همراه با تغییرات فیزیکی غیرقابل پیش‌بینی، سردرگمی عاطفی و سوالات هویتی است که همراه با فرآیند جوانی به وجود می‌آید (Patel, 2019: 13). اریکسون، نوجوانی را به عنوان «یک دوره خودآگاه و راهی بین کودکی و بزرگسالی» توصیف می‌کند (Maysoon Al Atoom et al, 2024: 2). نوجوانی را می‌توان به عنوان نقطه تحول رشدی که همه افراد آن را پشت سر می‌گذارند، تعریف کرد (García, 2023: 7). تعریف این دوره بسیار گسترده است. از یک سو، شروع این مرحله از زندگی با اولین نشانه‌های بلوغ جنسی از جمله رشد جسمی محدود می‌شود و از سوی دیگر، حد تکمیل آن با لحظه‌ای تعیین می‌شود که فرد از نظر جنسی بالغ شود. با این حال، دوره نوجوانی را نمی‌توان تنها از دیدگاه زیست‌شناختی بررسی کرد. تغییرات روان‌شناختی و اجتماعی که همزمان با تغییرات بیولوژیکی رخ می‌دهد، نیز مهم است (Raskova & Stolinska, 2015: 1). افراد در سال‌های پایانی دوران کودکی و در آغاز دوران نوجوانی از نظر جسمی و روحی تحولات گسترده بلوغ را تجربه می‌کنند.

بلوغ، یک گذار پیچیده، یکپارچه و هماهنگ است که با تغییر در بدن، مغز، رفتار، شناخت و احساسات مشخص می‌شود (Mendle et al, 2019: 3). در طول دوران بلوغ، تفاوت‌های بین دختران و پسران بارزتر می‌شود، زیرا تغییرات فیزیکی مرتبط با بلوغ در کنار تغییرات در هویت جنسی، نقش همسالان، فشار همسالان، هویت شخصی، ریسک‌پذیری، روشنفکری و رشد اخلاقی نمایان می‌گردد (Coast et.al, 2019: 295). بلوغ، مرحله جستجوی هویت و رشد آن است (Raskova & Stolinska, 2015: 3). تحقیقات نشان داده است که خودپنداره جنسیتی و پذیرش ویژگی‌های زنانه و مردانه اغلب در دوران نوجوانی اتفاق می‌افتد. به اعتقاد اریکسون، شکل‌گیری «هویت جنسیتی» در دوران نوجوانی برای ایجاد تصویری منسجم و باثبات از «خود» که در هویت شخصی فرد نقش اساسی دارد، حیاتی است (Maysoon Al Atoom. et al, 2024: 2). بنابراین دوران بلوغ یکی از حساس‌ترین مراحل زندگی افراد است، زیرا همزمان با تغییرات بیولوژیکی، فرد درباره خود دچار نوعی سردرگمی می‌شود. بلوغ می‌تواند نقطه شروع شکل‌گیری هویت باشد.

تجربه نوجوانی در افراد متفاوت است. در حالی که تغییرات هورمونی بلوغ، بدن را متحول می‌کند، بر حالات روحی و روانی نیز تأثیر می‌گذارد (García, 2023: 7). علاوه بر این، نحوه رخداد و تجربه بلوغ در دختران و پسران متفاوت است (Coast et.al, 2019: 293). بلوغ دوران سختی برای دختران جوان است. همه چیز از نظر جسمی و احساسی در حال تغییر است و به نظر می‌رسد دوره‌ای ناخوشایند است (Patel, 2019: 15). در "روایت غالب"، بلوغ برای دختران به عنوان امری شرم‌آور است. درحالی‌که پسران با بلوغ، مردانگی را جشن می‌گیرند. در میان دختران نوجوان، ترس و شرم از قاعدگی، مضامین

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

مکرری هستند که هم در مطالعات خاص کشورها و هم در بررسی های جهانی دیده می شوند (Coast et.al, 2019: 293). در ایران نیز پژوهش های مختلف (ریاحی و خزایی، ۱۴۰۰؛ آزادی و همکاران، ۱۳۹۹؛ طهرانی مقدم و پورعباسی، ۱۳۹۷) نشان داده اند که دوران بلوغ برای دختران، دورانی بسیار پر چالش و همراه با احساسات منفی و شرمساری است.

بلوغ برای زنان معمولاً بین ۸ تا ۱۴ سالگی اتفاق می افتد. تغییرات بسیار زیادی در بدن زن رخ می دهد: افزایش هورمون ها، رشد سینه ها، رشد مو، افزایش وزن، قاعدگی و نوسانات عاطفی (Patel, 2019: 4). در دختران بلوغ جسمی و روانی با تجربه قاعدگی همراه است و به نظر می رسد این تجربه تمام جنبه های شخصی و اجتماعی زندگی آنان را تحت تأثیر خود قرار می دهد.

قاعدگی، از نظر بیولوژیکی و فرهنگی اغلب به عنوان لحظه گذار در زندگی یک دختر جوان به زنانگی، در نظر گرفته شده است. این لحظه ای است که هیجان انگیز و هم اعصاب خردکن تلقی می شود. با این حال، پس از قاعدگی، ادراک یک دختر از خود در مورد تصویر بدن و عزت نفس خود تغییر می کند (Lese, 2016: 1). در دوران قاعدگی، دختران به توانایی های باروری و مسئولیت های آینده خود پی می برند که «آگاهی زنانه» را در پاسخ مستقیم به عملکرد بیولوژیکی تشکیل می دهد. مناسک قاعدگی، آداب و رسوم اجتماعی و بهداشتی ناشی از آن (معروف به شیوه ها و مناسک قاعدگی) بنیان انواع شیوه های انضباطی را تشکیل می دهد که در دوران بلوغ برای مشروعیت بخشیدن به روایات خاصی در مورد هویت زنانه وارد عمل می شوند و حالت های خاصی از زن بودن را تشکیل و اعتبار می بخشند. بنابراین مناسک قاعدگی و شیوه های قاعدگی برای تدوین و تنظیم رفتار زنانه و در نتیجه تجلی آگاهی جمعی زنانه نقش اساسی دارند (Bacalja & Ndaferankhande, 2020: 424). نگرش دختران و زنان نسبت به قاعدگی و رفتارهای مرتبط با آن در تعامل پیچیده ای از باورهای فرهنگی، عوامل اجتماعی شدن و تجربه واقعی ایجاد می شود. متأسفانه بیشتر این دیدگاه ها منفی و غیر آماده کننده برای زنانگی هستند. تجربه قاعدگی تا حدی به انتظارات قبلی وابسته است. قاعدگی از نظر فرهنگی به عنوان یک «بحران» تلقی می شود؛ تجربه ای که نه تنها نشانه ناپاک بودن، بلکه یک مزاحمت شرم آور است که قابل کنترل نیست (Rembeck et al, 2006: 707). به نظر می رسد نحوه مواجهه با بلوغ و تجربه قاعدگی در زنان می تواند جنبه های مختلف زندگی آنان از هویت گرفته تا ازدواج را تحت تأثیر قرار دهد.

در دهه های اخیر، محققان دریافته اند که ازدواج در تعدادی از کشورها رو به کاهش و در تعداد کشورهای با روند کاهشی ازدواج، رو به افزایش است. با وجود این که در کشورهای آسیای شرقی و جنوب شرقی ازدواج هنوز یک پدیده عمومی است، اما کاهش نرخ ازدواج، افزایش درصد تأخیر ازدواج، نرخ بالاتر طلاق و افزایش تجرد نیز در آن ها مشاهده می شود (Nguyen & Hoang, 2019: 80). در جامعه

ایران اگرچه ازدواج، همچنان تنها راه قانونی و مشروع برای تشکیل مهم‌ترین نهاد اجتماعی یعنی خانواده بوده و فشار اجتماعی برای آن به‌ویژه برای دختران با توجه به باورها و ارزش‌های حاکم بر جامعه بیش از پسران است، اما آمارها نشان از کاهش ازدواج و افزایش روند تجرد دختران دارد (ساروخانی، ۱۳۹۲: ۲۹). از سوی دیگر، آمارهای رسمی کاهش میزان ازدواج جوانان در استان سمنان طی سال‌های اخیر را نشان می‌دهد. جدول ۱، تعداد ازدواج‌های ثبت‌شده استان سمنان طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۲ را نشان می‌دهد:

جدول ۱. تعداد ازدواج‌های ثبت‌شده استان سمنان طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۲

سال	تعداد ازدواج‌های ثبت‌شده	سال	تعداد ازدواج‌های ثبت‌شده
۱۳۹۵	۴۲۹۲	۱۳۹۹	۳۵۵۷
۱۳۹۶	۳۹۵۲	۱۴۰۰	۳۶۰۳
۱۳۹۷	۳۵۵۶	۱۴۰۱	۳۲۴۹
۱۳۹۸	۳۰۸۶	۱۴۰۲	۳۰۶۸

منبع: سازمان ثبت احوال استان سمنان

علاوه بر این، آمارهای رسمی کشور، افزایش چشمگیر تعداد دختران مجرد (هرگز ازدواج نکرده) در ایران طی یک دهه اخیر را نشان می‌دهد. بر مبنای آمار سازمان ثبت احوال کشور در سال ۱۴۰۰، حدود ۱۱ میلیون و ۲۴۰ هزار نفر در سن متعارف ازدواج قرار دارند یا از این سن گذشته و هنوز ازدواج نکرده‌اند. از این میزان ۵ میلیون و ۵۷۰ هزار نفر مرد و ۵ میلیون و ۶۷۰ هزار نفر زن هستند (معاونت جوانان وزارت ورزش و جوانان، ۱۴۰۱: ۷). همچنین بر اساس نتایج آخرین برآورد جمعیتی کشور در سال ۱۴۰۰، استان سمنان جزو ۷ استانی است که در کشور میزان تجرد زنان در آن بالاست (سایت مرکز آمار، ۱۴۰۱). لذا در شهر سمنان به عنوان مرکز استان و همچنین شاهرود به عنوان دومین شهر استان از نظرسعت، جمعیت و تنوع قومی و فرهنگی، با توجه به بالا بودن تعداد دختران تحصیل کرده و مطرح بودن این موضوع به عنوان یک مسئله اجتماعی، انجام پژوهشی برای شناخت ابعاد مختلف آن در این استان حائز اهمیت است.

نکته مهم آن است که آیا تجربه بلوغ به نحوی بر فهم از زنانگی و تمایل به ازدواج تاثیرگذار است؟ در این پژوهش ما به کشف نقشی که نحوه مواجهه با بلوغ، بر اجتماعی شدن جنسیتی در دختران مجرد شاغل و تحصیل کرده داشته است، می‌پردازیم. پرسش پژوهش این است:

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

تجربه زیسته دختران مجرد شاغل و تحصیل کرده از نحوه مواجهه با بلوغ چگونه است و این تجربه بر فهم آنان از زنانگی و ازدواج چه نقشی دارد؟

مروری بر پیشینه و ادبیات پژوهش

بیشتر مطالعاتی که در زمینه بلوغ انجام شده، بر جنبه فیزیکی و جسمی یا بعد روانی و شناختی آن توجه داشته‌اند و کمتر ابعاد جامعه‌شناختی آن مدنظر قرار گرفته است. در ایران مطالعات اندکی به جنبه‌های اجتماعی رخداد بلوغ در دختران پرداخته‌اند که می‌توان آن‌ها را در سه دسته تجربه زیسته دختران از بلوغ، هویت و بلوغ و آموزش بلوغ طبقه‌بندی کرد.

برخی از پژوهش‌ها تجربه زیسته بلوغ در دختران را مطالعه کرده‌اند. کلاته‌ساداتی، عادل‌خواه و شمس‌الدین قطرم (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان «تجربه بلوغ در بین دختران تک‌والد پدر سرپرست؛ یک مطالعه کیفی در شهر یزد» سه مضمون اصلی پدر حامی، پدر بی‌اعتنا و بلوغ مسئله‌دار را معرفی کردند. آقابابایی و محمدی (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان «تجربه زیسته سندرم پیش‌از قاعدگی در دختران مجرد؛ یک مطالعه کیفی» به آزارها و رنج‌های دختران جوان در دوران بلوغ پرداختند. آزادای، غلامی و بخشایش (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «تجربه زیسته دختران از بلوغ زودرس؛ مطالعه‌ای کیفی» به این نتیجه رسیدند که بلوغ زودرس موجب ایجاد چالش‌های مضاعف در زمینه‌های جسمی، روان‌شناختی و اجتماعی می‌شود. آذر بهرام و مقصودی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «تجربه زیسته دانش‌آموزان دختر تیزهوش شهر کرمان از دوران قاعدگی‌شان» به این نتیجه رسیدند که کمبود آگاهی دختران در مورد قاعدگی موجب بروز احساسات منفی در آن‌هاست. با توجه به نتایج این مطالعات، هنجارهای اجتماعی، تابوها، شرم‌ها، داغ‌ننگ و شرایط جسمی و روحی آزاردهنده در تجربیات قاعدگی دختران ایرانی پر رنگ است.

برخی از پژوهش‌های انجام شده به بلوغ و ارتباط آن با شناخت خود در زنان اشاره کرده‌اند. تقی‌نژاد، موحد، عنایت و احمدی (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان «مواجهه اجتماعی با قاعدگی: مردم‌نگاری فمینیستی تجربه قاعدگی میان کاربران زن اینستاگرام» به این نتیجه رسیدند که تجربه قاعدگی، یکی از منابع جامعه‌پذیری زنان است که بخشی از نگاه آن‌ها به زنانگی را شکل می‌دهد. شکور، یمانی، احسان‌پور و علی‌زاده (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «نیازسنجی کیفی بهداشت باروری در دوران نوجوانی» به این نتیجه رسیدند که کم‌سواد بودن خانواده‌ها درباره بلوغ، اکراه از زن بودن و تمایل به تجربه مرد بودن، تنفر از جنس مخالف، احساس زندانی بودن به علت زن بودن، ایجاد محدودیت خانواده‌ها به عت دختر بودن، از مسائل اجتماعی پیش‌روی دختران نوجوان در دوران بلوغ است.

مطالعات دیگری، با تأکید بر آموزش‌های دوران بلوغ و چگونگی آگاه شدن نسبت به آن در دوران نوجوانی انجام شده است. حلیمی، درتاج رابری، مجلدزاده و حقدوست (۱۴۰۱) و طهرانی‌مقدم و

پورعباسی (۱۳۹۷) ازجمله این پژوهش‌ها هستند که به مقایسه وضعیت دختران و پسران، مادران و دختران و تابوهای مرتبط با آموزش دختران در این باره پرداختند.

در خارج از ایران نیز پژوهش‌های متعددی در زمینه دانش بلوغ، قاعدگی و هویت‌جنسیتی، تابوهای قاعدگی، درک دختران از تجربه قاعدگی و قاعدگی و ازدواج انجام شده است. دانش و آگاهی نوجوانان از ماهیت بلوغ هنگام مواجهه با آن بسیار اندک و ناقص است و مادران و معلمان از نخستین منابع اطلاعاتی دریافت اطلاعات در این زمینه هستند. ماسوول و همکاران (۲۰۲۵)، اشمیت و همکاران (۲۰۲۲)، کوآست، لاتوف و استرانگ (۲۰۱۹) و دثو و گاتارگی (۲۰۰۵) در مناطق شهری و روستایی کشورهای مختلف از کنیا و آمریکا تا هند به پژوهش پرداختند.

تجربه بلوغ و قاعدگی و ارتباط آن با شکل‌گیری هویت زنانه، از دیگر موضوعاتی است که محققان در خارج از کشور به آن پرداخته‌اند. نتایج مطالعات آن‌ها نشان می‌دهد که نحوه تجربه قاعدگی، بر شناخت دختران از خود به عنوان زن تأثیر می‌گذارد. میسون الاتوم و همکاران (۲۰۲۴) بیان کردند که زنان جوان اردنی از ترس محدودیت‌های اجتماعی ناشی از رشد بیولوژیکی بلوغ، قاعدگی را مخفی می‌کنند. تامسن و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «ناسازگاری جنسیتی و زمان بلوغ: یک مطالعه نسلی مبتنی بر جمعیت» در دانمارک به تأثیر تجربه بلوغ بر ادراک فرد از جنسیت خود تأکید کردند. لس (۲۰۱۶) در پژوهشی بیان کرد که قاعدگی برای زنان صرفاً یک رویداد بیولوژیکی نیست؛ بلکه بخشی از هویت زنانه آن‌ها را شکل می‌دهد.

برخی از مطالعات با بررسی تابوهای قاعدگی و محدودت‌های اجتماعی که به واسطه این تابوها به زنان در این دوران تحمیل می‌شود، نشان می‌دهند که تابوها بر هویت‌جنسیتی زنان تأثیر منفی می‌گذارند. اوبوچی و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی در نیجریه به این نتیجه رسیدند که شرم، خجالت، انگ و غیبت ناشی از قاعدگی از مسائل بسیار جدی پیش روی دختران نوجوان است. گوندی و سوبرامانیام (۲۰۲۰) در پژوهشی در بین دختران و پسران نوجوان هندی به این نتیجه رسیدند که در جامعه مردسالار هند، دختران با برخی تابوها روبه‌رو هستند که بر سلامت روانی و درک جنسیتی آن‌ها مؤثر است. موندراگون و تکرستودی (۲۰۱۹) در پژوهشی در اسپانیا بیان کردند که بازنمایی‌های اجتماعی قاعدگی به دو سطح سنت‌گرا و مترقی، قابل تقسیم است. سطح سنت‌گرا به وضوح با یک گفتمان انگ منفی در این باره مرتبط است.

مطالعات نشان می‌دهند پیامدهای روانی، اجتماعی و فرهنگی بلوغ بر تمایل جوانان به ازدواج، تأخیر در ازدواج و انتخاب مجرد بی‌تأثیر نیست. شیما محمد امین و همکاران (۲۰۲۴) در پژوهشی درباره پیوند بین قاعدگی و ازدواج در دانشجویان پرستاری زن نتیجه گرفتند که قاعدگی دردناک می‌تواند بر نحوه درک و رویکرد زنان به چشم‌انداز ازدواج تأثیر گذاشته و منجر به بدبینی نسبت صمیمیت و ازدواج شود.

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

سخی و همکاران(۲۰۲۳) در پژوهشی در بین دانشجویان دختر در افغانستان به این نتیجه رسیدند که چرخه قاعدگی، با تغییرات در جنبه های جسمی، روانی و اجتماعی زندگی یک زن مرتبط است.

مروری بر مفاهیم و نظریه ها

با توجه به حساست نظری برخی مفاهیم و نظریه های مرتبط، به اختصار به برخی اشاره می شود.

جنس و جنسیت

به زعم گیدنز، جنس به تفاوت های فیزیکی بدن اشاره می کند و جنسیت به تفاوت های روان-شناختی، اجتماعی و فرهنگی بین زنان و مردان مربوط می شود. پس تمایزی اساسی میان جنس و جنسیت است (گیدنز، ۱۳۹۲: ۱۹۲). ماری هولمز معتقد است که جنس به این موضوع اشاره دارد که یک فرد، مرد یا زن است و این تفاوت براساس ویژگی های جسمی او به وجود می آید، اما جنسیت معرف باورها و رفتاری است که مرد بودن یا زن بودن را نشان می دهد (هولمز، ۱۳۹۱: ۲۶).

به نظر آن اوکلی، «جنس» واژه ای است که به تفاوت های زیست شناختی میان زن و مرد یعنی تفاوت مشهود در اندام جنسی و عمل تولیدمثل اشاره دارد؛ اما «جنسیت» مسئله ای فرهنگی است که به طبقه بندی اجتماعی مذکر و مؤنث مربوط می شود (دروودگر، ۱۳۹۶: ۱۴۲). روبرت دبلیو. کانل، معتقد است که جنسیت باید به عنوان یک مؤلفه اجتماعی فهمیده شود، نه یک توصیف بیولوژیکی یا دوگانگی مطلق در زندگی انسان (Connell, 1987: 9). بنابراین جنسیت براساس ویژگی های فرهنگی و اجتماعی جامعه ساخته می شود.

بلوغ و قاعدگی

به تمام تغییراتی که در طول دوره نوجوانی رخ می دهد، بلوغ گفته می شود (Raskova & Stolinska, 2015: 1). زمان بلوغ بر اساس نژاد، قومیت، جنسیت بیولوژیکی، وضعیت اجتماعی-اقتصادی و تاریخ اجتماعی متفاوت است (Mendle et al, 2019: 14). مهم ترین و حساس ترین جنبه بلوغ در زنان، قاعدگی است. شروع اولین دوره قاعدگی، یک رویداد کیفی مهم در زندگی یک زن است (Tiwari & Oza and Tiwari, 2006: 424). بلوغریال فرآیندی است که معمولاً با یک جهش رشد در قد شروع می شود و به دنبال آن جوانه زدن سینه، رشد موهای زیر بغل و شرمگاهی ادامه می یابد و با قاعدگی به پایان می رسد (Mendle et al, 2019: 13). اغلب گفتارهای رایج، قاعدگی را به عنوان جشنی برای رسیدن به زنانگی، خروج از دوران کودکی و آغاز بلوغ جنسی معرفی می کنند (Snyder, 2024: 17). یک نقطه عطف در روند رشد و بلوغ است که دختران نوجوان را برای عملکرد تولید مثل و مادری آماده می کند (Ubochi et al, 2023: 2). از بسیاری جهات، قاعدگی نشان دهنده شروع زنانگی و یک عملکرد زیست پزشکی و فرهنگی تعریف شده از زنانگی و باروری است (Masuku, 2005: 5).

زنانگی

در باور عمومی، زنانگی اغلب پیرامون ویژگی‌های زیست‌شناختی و جسمانی زن از جمله باروری و مادری تعریف می‌شود (رفعت‌جاء و رهبری، ۱۳۹۳: ۲۱۲)، اما زنانگی انواع مختلفی دارد و یک ایدئولوژی اجتماعی است که شیوه‌های مربوط به جنسیت و روابط جنسی را تعریف و سازماندهی می‌کند (Windsor, 2015: 894).

زنانگی، یک برساخت اجتماعی- فرهنگی است و در طی فرآیند اجتماعی شدن ساخته می‌شود. براساس تفاوتی که بین مفهوم جنس با مفهوم جنسیت وجود دارد، در سطح کلان در بحث زنانگی نیز بر مبنای این تفاوت، دو دیدگاه نظری ذات‌گرایی و سازه‌گرایی مطرح می‌گردد. در دیدگاه ذات‌گرایانه بر ویژگی‌های بیولوژیک تأکید می‌شود و مردانگی و زنانگی معطوف به خصایص ذاتی جنس مذکر یا مؤنث است. این دیدگاه، مفهوم مردانگی را با مردی و زنانگی را با مادینگی یکی می‌داند و اصالت را به جنس با مشخصه‌های ذاتی می‌دهد (یعقوبی، ۱۳۹۳: ۱۴). در حالی که در دیدگاه سازه‌گرایانه، جنس بیولوژیکی تنها عامل تعریف زن یا مرد بودن نیست، بلکه ارزش‌ها و انتظارات اجتماعی و تصورات کلیشه‌ای از نقش‌های جنسیتی حکم مذکر را به مردانه‌بودن و مؤنث را به زنانه‌بودن در یک فرهنگ تعیین می‌کند (همان: ۱۵). بنابراین، زنانگی در دیدگاه سازه‌گرایانه یک برساخت اجتماعی- فرهنگی است و در دیدگاه ذات‌گرایانه یک امر ذاتی و طبیعی.

قاعدگی به‌عنوان نماد مهم بلوغ جنسی و پتانسیل باروری زنان، در فهم از زنانگی بسیار مهم است. اگرچه تقریباً همه زنان جهان قاعدگی را تجربه می‌کنند، اما نگرش و برداشت آن‌ها از این پدیده جهانی متفاوت است (Mokhtari et.al., 2020: 847). قاعدگی، از نظر بیولوژیکی به‌عنوان عملی «طبیعی» و از نظر فرهنگی، به‌عنوان گذار به زنانگی در نظر گرفته شده است. رویکرد اجتماعی پیرامون قاعدگی بر نحوه نگرش زنان به دوره‌های خود و کنار آمدن با آن به‌عنوان فرآیندی از زنانگی نوظهور تأثیر می‌گذارد (Lese, 2016: 4). بنابراین می‌توان گفت مواجهه با قاعدگی و تجربه بلوغ زنانه بر شناختی که افراد از خود به‌عنوان زن دارند، انجام نقش‌های جنسیتی و نیز پذیرش ویژگی‌های زنانه، اثر دارد و هویت جنسیتی آنان را شکل می‌دهد.

آداب و رسوم مواجهه با بلوغ زنانه

آداب و رسوم قاعدگی، بخشی از اعمالی هستند که برای حفظ نوع خاصی از نظم و کنترل آن ایجاد می‌شوند (Masuku, 2015: 20). لاو، اصطلاح "آداب و رسوم قاعدگی" را برای توصیف مرزهای پیرامون رفتار قاعدگی زنان ابداع کرد (O'Flynn, 2006: 951). به‌طور مثال، در منطقه آناناد، ایالت گجرات هند، رسم عدم اجازه به دختران در زمان قاعدگی برای برگزاری نماز، رفتن به معبد یا ورود به آشپزخانه در

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

خانواده‌ها رعایت می‌شود (Tiwari et.al, 2006: 431). در برخی جوامع، قاعدگی به‌عنوان منبع مقدس قدرت برای زنان تلقی گردیده، درحالی‌که در برخی دیگر، به‌عنوان یک راز کثیف و شرم‌آور قلمداد شده است. قوانین و تابوهای مربوط به قاعدگی خودسرانه یا طبیعی نیستند، بلکه بخشی از ساختار اجتماعی جنسیت و تنظیم بدن مرتبط با هنجارهای اجتماعی و فرهنگی هستند (کلاته‌ساداتی و همکاران، ۱۴۰۳: ۱۱۹). بنابراین به‌نظر می‌رسد برخی از آداب و سنی که در فرهنگ‌های مختلف به‌هنگام تجربه قاعدگی وجود دارند و اغلب با تابوهای زنانگی همراه است، بر نحوه درک از خود به‌عنوان یک زن موثر است.

تابوها و انگ‌های قاعدگی

بستر فرهنگی و اجتماعی که دختران در آن بلوغ را تجربه می‌کنند، با تابوهای قاعدگی، انگ‌های پریودی و نگرش‌های منفی از قاعدگی فراگرفته شده است. قاعدگی به‌طور همزمان یک تابو و یک موضوع مورد انگ در بسیاری از نقاط جهان است (Nair, 2025: 1)؛ به‌گونه‌ای که سایر تغییرات جسمی برای دختران این‌گونه نیستند (Koch & Mendl, 2022: 13). زنانی که قاعدگی را تجربه می‌کنند، با احساسات منفی نسبت به قاعدگی خود دست و پنجه نرم می‌نمایند (Lese, 2016: 17). بنابراین تجربه بلوغ برای دختران در یک چنین زمینه فرهنگی و اجتماعی با رویکرد منفی به قاعدگی، چندان مطلوب نخواهد بود. هم‌چنین می‌تواند منجر به تمایل به پنهان‌کردن علائم قاعدگی، سرکوب قاعدگی، احساس خجالت و شرمندگی، تفر از بدن زنانه و بیگانگی و فاصله از زنانگی شود.

مفهوم‌سازی قاعدگی به‌عنوان یک تابو مبتنی بر این درک است که قاعدگی رویدادی است که در یک نظم اجتماعی خاص نمی‌گنجد و آن را به چالش می‌کشد. باکلی و گوتلیب در توضیح تابوها اظهار می‌کنند که مردم‌نگاران بارها گزارش داده‌اند که خون قاعدگی و زنان در حال قاعدگی «خطرناک، توهین‌آمیز و آلوده» تلقی می‌شوند (Masuku, 2015: 18). ما هنوز در اجتماعاتی زندگی می‌کنیم که قاعدگی یک امر منفی و مذموم بوده و زنان با تابوهای قاعدگی و هنجارهای سختگیرانه در درون و بیرون خانواده روبه‌رو هستند. بدین ترتیب مفهوم "شرم پریودی" برای درک ننگ قاعدگی بسیار مهم است. شرمندگی زنان نسبت به چرخه قاعدگی را می‌توان در پنهان کردن قاعدگی، و محدود کردن خود در کارهایی که می‌توانند در طول قاعدگی انجام دهند مانند ورزش کردن مشاهده نمود. شرمساری پریودی موجب تقویت عنصر فرهنگی کثیف بودن زنان در طول دوران قاعدگی است (Lese, 2016: 4). انگ قاعدگی نه تنها موجب احساس شرم در افراد می‌شود، بلکه با انتظارات اجتماعی پنهان کردن فیزیکی و کلامی قاعدگی همراه است (Tomlinson, 2025: 21). همچنین معمولاً به دختران نوجوان می‌آموزند که در مورد قاعدگی در ملاعام سخن نگویند (Roberts, et.al, 2002: 132; Mukta & Subramanyam, 2020: 11). انگ‌های قاعدگی، عادت ماهانه زنان را به‌مثابه آلودگی موجب شرم و نیازمند پنهان کردن می‌پندارند. قاعدگی،

نماد مفهوم کلی از زنانگی است و مسائل مربوط به زنانگی نباید در فضاهای تحت سلطه مردانگی برجسته شود (Lese, 2016: 4). مردم‌شناسان هنوز شواهدی می‌یابند که نشان از درک زنان در حال قاعدگی به مثابه آلوده‌کننده دارد (Roberts, et.al, 2002: 132). هوپرت (۲۰۰۰) مفهوم «فرهنگ پنهان‌کاری» را برای اشاره به شرمی که زنان را به مخفی نگه داشتن قاعدگی خود وادار می‌کند، ابداع نمود. وود (۲۰۲۰) از این پدیده به عنوان «ضرورت پنهان کردن» یاد کرده است (Tomlinson, 2025: 21). می‌توان گفت برداشت منفی از قاعدگی و تابوهای آن، احساس شرم و خجالت، آلوده‌انگاری خود، احساس خطر، احساس ترس و ضرورت پنهان‌کاری را به دختران تحمیل می‌کند.

آموزش بلوغ و قاعدگی

مادران اغلب منبع اولیه دانش در مورد بلوغ در جوامع غربی هستند، اما در جوامع کمتر توسعه‌یافته مادران درباره مسائل حساس [با فرزندانشان] صحبت نمی‌کنند. در گذشته دو منبع متداول دانش، مادر بزرگ‌ها و خاله‌ها یا خواهران بزرگ‌تر و سایر زنان جامعه بودند (Bacalja & Ndaferankhande, 2020: 435). مطالعات بسیاری در کشورهای هند، پاکستان، بنگلادش و اندونزی حکایت از دانش ناکافی دختران در مورد قاعدگی در جوامع کم‌تر توسعه‌یافته دارند (Coast. Et.al, 2019: 297; Msovela et al, 2025: 1). به تدریج منابع اطلاعاتی دیگری همچون: مدرسه، گروه همسالان، رسانه‌ها، شبکه‌های اجتماعی و فضاهای مجازی برای آموزش بلوغ به کمک مادران آمدند (Tiwari, et.al, 2006: 424). گاه والدین می‌توانند به عنوان مانعی برای دریافت آموزش دقیق و با کیفیت بلوغ جوانان عمل کنند. نگرش‌ها و رفتارهای شخصی والدین مربوط به بلوغ و موضوعات مربوط به سلامت جنسی می‌تواند تحت تأثیر دیدگاه‌های اجتماعی-فرهنگی، اعتقادات سیاسی و تربیت آن‌ها باشد (Schmitt et al, 2022: 4). انگ قاعدگی ممکن است والدین را از صحبت با فرزندان خود منصرف کند (Tomlinson, 2025: 22). خصوصی بودن فرآیند قاعدگی چنان قوی است که سخن گفتن لازم و اجباری با یک‌دیگر درباره آن، رمزآلود است (Lese, 2016: 4). اگر زنان جوان اطلاعات کافی در این باره نداشته باشند، احتمالاً از بدن خود احساس شرم می‌کنند و عزت نفس پایینی را تجربه می‌نمایند که می‌تواند منجر به بیگانگی از زنانگی شده و تا بزرگسالی باقی بماند (Tomlinson, 2025: 22). بنابراین دریافت اطلاعات درست در زمان مناسب بر نحوه مواجهه با تجربه بلوغ و درک مثبت از خود به عنوان یک زن می‌تواند تأثیر بگذارد. ارتباط این درک از زنانگی بر جنبه‌های مختلف هویتی زندگی یک دختر جوان را نمی‌توان نادیده گرفت.

روش‌شناسی پژوهش

روش مورد استفاده در این پژوهش، پدیدارشناسی است. اصطلاح «پدیدارشناسی» از نظر هوسرل به معنای توصیف، اکتشاف، تجزیه و تحلیل پدیدارهاست (ازکیا و احمدش، ۱۳۹۹: ۱۶۳). پدیدارشناسی

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

به معنای تجارب زیسته افراد متعدد از یک مفهوم یا پدیده است. پدیدارشناسان اشتراکات مشارکت کنندگان در تجربه یک پدیده را مدنظر قرار می دهند. هدف اصلی پدیدارشناسی، تقلیل تجارب افراد از یک پدیده به توصیفی از ماهیت واقعی آن چیز است. این توصیف شامل «آنچه» آن ها تجربه کرده اند و «چگونگی» تجربه آنان است (کرسول، ۱۳۹۸: ۷۹).

با توجه به ماهیت پرسش آغازین، تلاش شد تا با ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته به فهم تجربه زیسته دختران مجرد شاغل و تحصیل کرده از بلوغ و نقش این تجربه بر درک آن ها از زنانگی دست یابیم. پس از تشریح موضوع تحقیق و کسب رضایت مشارکت کنندگان، گردآوری داده ها با استفاده از مصاحبه آغاز شد. هر مصاحبه بین ۲ تا ۳ ساعت به طول می انجامید و در نهایت با ۳۰ زن مصاحبه شد. مشارکت کنندگان در این پژوهش دختران شاغل و تحصیل کرده ۲۵ تا ۴۵ ساله هرگز ازدواج نکرده ساکن شهرستان های سمنان و شاهرود بودند. نمونه گیری از نوع هدفمند بود و حجم نمونه بر اساس اشباع نظری تعیین شد. مشخصات مشارکت کنندگان در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲: مشخصات جمعیت شناختی مشارکت کنندگان تحقیق

ردیف	نام	سن	تحصیلات	رشته تحصیلی	شغل	شهر
۱	زری	۳۹	دانشجوی دکترا	جامعه شناسی	۱-مدرس حق التدریس-۲-کارمند	سمنان
۲	مریم	۳۳	لیسانس	امور دارویی	۱-کارمند-۲-مربی ورزشی	سمنان
۳	الهه	۲۶	لیسانس	حقوق	کارمند	سمنان
۴	بیبا	۲۵	لیسانس	پرستاری	پرستار	شاهرود
۵	بهاره	۴۴	لیسانس	ادبیات	شرکت صنعتی	سمنان
۶	آناهیتا	۳۲	فوق لیسانس	مهندسی شیمی	شرکت صنعتی	سمنان
۷	مانده	۳۳	دانشجوی دکترا	فیزیولوژی ورزشی	کارمند	سمنان
۸	کوثر	۲۸	فوق لیسانس	مدیریت مالی	کارمند	سمنان
۹	فاطمیما	۳۳	فوق لیسانس	مهندسی کشاورزی	کارمند	سمنان

۱۰	آسیه	۲۹	لیسانس	ادبیات فارسی	صندوقدار	سمنان
۱۱	آزیتا	۲۶	لیسانس	مدیریت صنعتی	صندوقدار	شاهرود
۱۲	مطهره	۲۸	لیسانس	کامپیوتر	صندوقدار	شاهرود
۱۳	فرح	۳۶	لیسانس	کامپیوتر	کارمند	سمنان
۱۴	پریا	۴۰	فوق لیسانس	علوم تربیتی	معلم	سمنان
۱۵	مونا	۲۹	لیسانس	پرستاری	پرستار	شاهرود
۱۶	مهسا	۴۲	فوق لیسانس	حقوق جزا و جرم شناسی	کارمند	سمنان
۱۷	آرزو	۳۸	لیسانس	ادبیات	آرایشگر	سمنان
۱۸	نازنین	۳۳	لیسانس	حسابداری	۱-مربی ورزشی ۲- حسابدار	سمنان
۱۹	معصومه	۳۵	فوق لیسانس	روان شناسی	معلم	شاهرود
۲۰	کیمیا	۳۰	فوق لیسانس	روان شناسی	مشاور	شاهرود
۲۱	نسترن	۳۲	فوق لیسانس	حقوق	وکیل	شاهرود
۲۲	فریده	۲۸	فوق لیسانس	تربیت بدنی	مربی ورزشی	شاهرود
۲۳	راحله	۳۰	فوق لیسانس	روان شناسی	معلم	شاهرود
۲۴	فائزه	۳۴	لیسانس	علوم تربیتی	منشی دفتری	شاهرود
۲۵	نادیا	۳۴	فوق لیسانس	حقوق خصوصی	وکیل	شاهرود

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

۲۶	سیمین	۳۲	دکتر	پزشکی	پزشک	شاهرود
۲۷	آوا	۳۹	لیسانس	معماری	منشی دفتری	شاهرود
۲۸	شبنم	۲۷	لیسانس	نرم افزار کامپیوتر	۱- منشی دفتری-۲- بازاریاب	شاهرود
۲۹	سلما	۲۶	لیسانس	دبیری آموزش و پرورش	۱- معاون آموزشی ۲- حسابدار	سمنان
۳۰	فهیمه	۴۱	فوق لیسانس	روانشناسی	کارمند	شاهرود

تذکر: برای حفظ حریم خصوصی مشارکت کنندگان، کلیه اسامی به کار رفته در جدول بالا مستعار است. هم چنین با اجتناب از ذکر عنوان دقیق شغل و محل اشتغال، گمنامی آن ها حفظ شد.

روش تجزیه و تحلیل داده ها مبتنی بر پدیدارشناسی تفسیری است. توصیف داده ها پس از پیاده سازی مصاحبه ها، در دو سطح استخراج و با توجه به خط سیر داستان مشارکت کنندگان بر مبنای ترتیب وقوع حوادث، رویدادها به تفسیر و تجزیه و تحلیل داده ها پرداختیم. در واقع با معنا دادن به یافته ها و انتزاعی نمودن آن ها، الگوها و معانی حاصل از داستان ها تفسیر گردید.

برای نیل به معیارهای اعتبارپذیری، اطمینان پذیری، تأییدپذیری و انتقال پذیری، در جریان پیاده سازی و ثبت مصاحبه ها، مفاهیم به دست آمده از طریق تماس با مشارکت کنندگان و در میان گذاشتن مفاهیم به دست آمده از مصاحبه ها با ایشان کوشیدیم از صحت مفاهیم به دست آمده اطمینان یابیم. هم چنین یافته های حاصل از تحلیل تک تک مصاحبه ها در جلسات متعدد با استادان به بحث گذاشته و بازبینی شد. گفته های مشارکت کنندگان به هنگام ارجاع، عیناً و با تمامی جریات آورده شد و تنوع نمونه ها هم در تعداد و هم در مفاهیم در حال شکل گیری، مد نظر قرار گرفت. اگر چه این پژوهش ادعایی بر تعمیم ندارد، اما تلاش شده است تا به معیارهای انتقال پذیری در روش شناسی کیفی نزدیک شویم.

جدول ۳: کدگذاری، مفاهیم و مقوله‌های سطح ۱ و سطح ۲

کدها/مفاهیم	مقوله‌های سطح ۱	مقوله‌های سطح ۲
سن قاعدگی	زمان تجربه بلوغ	زمان رخداد بلوغ
نگرانی خانواده از عدم رخداد قاعدگی	اهمیت رخداد بلوغ	
عواطف و احساسات همراه با تجربه بلوغ	نحوه مواجهه با علائم بلوغ	
شرایط جسمی همراه با تجربه بلوغ	نحوه مواجهه با بلوغ	
سیلی خوردن هنگام رخداد قاعدگی	آداب و رسوم مواجهه با بلوغ	
نقش حمایتی مادر در مواجهه با بلوغ	نقش مادر در مواجهه با بلوغ	
نقش غیرحمایتی مادر در مواجهه با بلوغ		
عدم آگاهی قبلی از بلوغ	مواجهه ناآگاهانه با بلوغ	
آگاهی ناقص توسط مادر، مدرسه و ... از بلوغ	مواجهه نیمه آگاهانه با بلوغ	سطح آگاهی از بلوغ
آگاهی کامل از بلوغ پیش از رخداد قاعدگی	مواجهه آگاهانه با بلوغ	
زن به مثابه موجودی محدود		
زن به مثابه موجودی جنگ‌جو و طغیان‌گر		
زن به مثابه موجوی لطیف و احساساتی	درک از زن	
تعریف دوگانه (زن به مثابه موجودی ضعیف در عین حال قوی)		درک از زنانگی
رضایت از زن بودن		
عدم رضایت از زن بودن و تمایل به مرد بودن	رویکرد به جنسیت خود	
تمایل به بدون جنسیت بودن (یا جنسیت خنثی)		

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

ازدواج به مثابه ضرورت		
ازدواج به مثابه محدودیت	درک از ازدواج	
ازدواج به مثابه یک انتخاب		
ازدواج به مثابه نقطه توقف		
میل به ازدواج	تمایل به ازدواج	رویکرد به ازدواج
عدم تمایل به ایفای نقش های جنسی		
عدم تمایل به پذیرش سلطه مردانه	عدم تمایل به ازدواج	
سرگردانی جنسیتی		
عدم احساس نیاز به ازدواج		

یافته های پژوهش

به نظر می رسد یکی از عناصری که بر درک از زنانگی اثر می گذارد، نحوه مواجهه با رخداد قاعدگی و تجربه بلوغ است. جدول ۳ نشان می دهد که کدگذاری سطح ۱، به سیزده مقوله منجر شده است. در سطح ۲ پنج مقوله اصلی شامل ۱- زمان رخداد بلوغ، ۲- نحوه مواجهه با بلوغ، ۳- سطح آگاهی از بلوغ، ۴- درک از زنانگی و ۵- رویکرد به ازدواج ظاهر شدند.

زمان رخداد بلوغ

در این پژوهش، سن تجربه بلوغ مشارکت کنندگان با هم تفاوت هایی داشت؛ آنان در یک بازه سنی ۱۱ تا ۱۷ سالگی قاعدگی را تجربه کرده بودند.

اغلب مشارکت کنندگان در سنین بین ۱۱ تا ۱۴ سالگی بلوغ را تجربه کردند. نازنین در این باره می گوید: «۱۱ سالم بود. خیلی زود پررود شدم.» همچنین سیمین می گوید: «خیلی کوچیک بودم. ۱۲ سالم بود که پررود شدم.» فاطیما نیز در این باره می گوید: «۲۲ خرداد بود. دقیق یادمه. سال دوم راهنمایی ام بودم. فکر کنم می شه ۱۳ سالگی.»

اما ۴ نفر از مشارکت کنندگان در سال های پایانی مقطع دبیرستان و حتی بعد از دیپلم قاعدگی با تأخیر را تجربه کردند. مهسا می گوید: «من سوم دبیرستان، پررود شدم. به نظر خیلی دیر شده بود. من دو تا خواهرام که کوچیک تر از من بودن، هر دوتا شون شده بودن، ولی من نمی شدم.» نادیا در ۱۸ سالگی به بلوغ

رسید. او می‌گوید: «نسبت به همه دخترای دور و برم- از فامیل گرفته تا همسایه و همکلاسی‌هام- من دیرتر پیروید شده بودم...».

نحوه مواجهه با بلوغ

یکی از مقولات اصلی که در سطح ۲ کدگذاری به آن دست یافتیم، مقوله «نحوه مواجهه با بلوغ» است که شامل زیرمقوله‌های «اهمیت رخداد بلوغ»، «نحوه مواجهه با علائم بلوغ»، «آداب و رسوم مواجهه با بلوغ» و «نقش مادر در مواجهه با بلوغ» می‌شود.

اهمیت رخداد بلوغ

رخداد بلوغ برای مشارکت‌کنندگان بسیار مهم بود. در برخی موارد عدم وقوع بلوغ در سنین معمول (۱۲ تا ۱۵ سالگی) موجب نگرانی فرد و خانواده شده بود، زیرا تجربه دیر هنگام بلوغ، ترس از بیماری و مشکل جنسی-جنسیتی را به ذهن دختران نوجوان و خانواده‌ها متبادر می‌کرد.

فرح که در ۱۷ سالگی بلوغ را تجربه کرده، می‌گوید: «من منتظر بودم پیروید شم. چون همه دوستانم شده بودن ولی من نه. برام دغدغه شده بود که چرا نمی‌شم. می‌گفتم نکنه مریضم...».

پریا که با بلوغ دیر هنگام در ۱۷ سالگی، دائماً خود را با گروه دوستانش مقایسه می‌کرد، عدم تجربه بلوغ را از دوستانش پنهان کرده بود. او می‌گوید: «نسبت به هم سن و سالام من خیلی دیر پیروید شدم. فکر کنم سوم دبیرستان بودم. همش داشتم غصه می‌خوردم که چرا همه بچه‌ها دارن راجع به این موضوع که براشون پیش اومده، حرف می‌زنن و من نه. خیلی نگران بودم.... البته به دوستانم نگفته بودم. همش می‌ترسیدم نکنه یهو تبدیل به یه مرد بشم.»

نادیا که در ۱۸ سالگی بلوغ را تجربه کرده است، می‌گوید: «دبیرستان که بودم، دوستانم می‌گفتن ما پیروید هستیم. تو دلم می‌گفتم من چرا نمی‌شم. مامانم می‌خواست منو ببره دکتر و آخر هم برد. دکتر گفت مشکلی نیست و کسی که دیر پیروید می‌شه، احتمالاً یائسگی دیرتری هم داره. مامانم همش نگران بود. هر روز منتظر بود بشم...».

نحوه مواجهه با علائم بلوغ

مشارکت‌کنندگان به هنگام نخستین تجربه قاعدگی و مواجهه با علائم و نشانه‌های بلوغ به لحاظ عواطف، احساسات و شرایط جسمانی تجربیات متفاوتی داشتند. به جز تعداد کمی از مشارکت‌کنندگان، آن‌چه در اغلب آنان مشترک است، سعی در پنهان کردن علائم بلوغ است.

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

عواطف و احساسات همراه با تجربه بلوغ

مشارکت کنندگان به هنگام مواجهه با علائم بلوغ، احساسات مختلفی را تجربه نمودند. ترس، نگرانی، اضطراب و استرس، فریاد کشیدن، خجالت، گریه، تنفر از خود، احساسات منفی و سعی در پنهان کردن علائم بلوغ از جمله حالات روحی و احساساتی است که همزمان با قاعدگی با آن روبه رو شده اند.

برخی از آن ها دچار ترس و نگرانی شدند. کوثر پس از مواجهه با بلوغ بسیار ترسیده است. او

می گوید: «می خواستیم بریم خونه عمم مهمونی. من ... پریود شدم. خیلی ترسیدم.»

آرزو که با ترس ناشی از مشخص شدن علائم و شرایط بلوغ مواجه بود، می گوید: «من می ترسیدم. زنگ

ورزش وقتی پریود بودم، می مردم از ترس. می ترسیدم موقع پروانه رفتن...»

شبنم علاوه بر ترس، نگران این بود که مبادا بیمار شده باشد. او می گوید: «اولش ترسیده بودم. گفتم نکنه

مریض شده باشم. حس خیلی بدی داشتم. اصلاً عصبی بودم، از خودم بدم می اومد...»

مهسا استرس همراه با مواجهه با رخداد بلوغ را این گونه توصیف می کند: «خونه بودم. یک دفعه ای استرس

گرفتم. استرس این که بزرگ شدم دیگه...»

برخی دیگر از مشارکت کنندگان، پس از مواجهه با علائم بلوغ سعی کردند آن را پنهان نمایند. فهمیه

می گوید: «صبح که از خواب پا شدم ... خون دیدم. تا ۲۴ ساعت به مامانم هیچی نگفتم. فکر می کردم این

حریم منه، شخصیه خیلی و کسی نباید بدونه...»

الهه نیز زمان تجربه بلوغ سعی در پنهان کردن علائم آن داشته و بسیار ترسیده است. او می گوید: «اولین بار که

... لکه خون دیدم، ... همه رو قایم کردم توی کشو... خیلی هم ترسیده بودم خیلی... گریه می کردم. خیلی

حس بدی داشتم.»

نازنین می گوید: «تا ۷ ماه به مامانم نمی گفتم، چون می ترسیدم. خیلی مضطرب شده بودم. خجالت می -

کشیدم... اصلاً از خودم بدم اومد...»

شرایط جسمی همراه با تجربه بلوغ

درد، یکی از نشانه های جسمی و فیزیکی است که بیشتر مشارکت کنندگان هنگام نخستین مواجهه

با رخداد بلوغ درک کرده بودند. دل درد، سرگیجه، حالت تهوع و احساس ضعف و بی اشتها، از شرایط و

ویژگی های جسمانی بود که آنان مطرح کرده اند. راحله در این باره می گوید: «روی پاهام نمی تونستم بایستم.

اصلاً گشتم نمی شد. فقط دلم می خواست بخوابم. حوصله نداشتم حتی کسی با من حرف بزنه. چون از درد

به خودم می پیچیدم فقط.»

پریا نیز شرایط جسمانی خود به هنگام رخداد قاعدگی را این گونه توصیف می کند: «اون روز خونه بودم.

دل درد بودم. خیلی حالم بد بود.»

مهسا می گوید: «دل درد داشتم. سرم گیج می رفت. هنوزم دل درد می شم...»
مائده می گوید: «مدرسه که بودم، دل درد داشتم. اومدم خونه... دیدم پریود شدم. خون که دیدم حالم بهم خورد. تمام خونه دور سرم می چرخید. خیلی روز بدی بود.»

آداب و رسوم مواجهه زنان با بلوغ

برخی از مشارکت کنندگان به هنگام مواجهه با بلوغ، با فرهنگ و آداب و رسوم خاصی روبه رو شده اند. تعدادی از آنان به هنگام تجربه بلوغ، از مادر یا سایر زنان نزدیک فامیل، سیلی خورده بودند. مشارکت کنندگان دلایلی چون از بین رفتن ترس، زیبایی صورت و نداشتن غرور را برای این رسم بیان کردند. سلما یکی از دخترانی است که به هنگام رخداد بلوغ از مادرش سیلی خورده است. او می گوید: «... به مامانم گفتم. زد تو گوشم. گفت زدم که غرورت بریزه. منم گریم گرفتم. گفتم چرا میزنی مگه تقصیر منه؟»
آسیه می گوید: «به مامانم گفتم... مامانم گفت هم چنین موقع هایی باید بزنی تو گوش دختر که ترسش بریزه. ولی یادمه خیلی آروم زد و گفت رسمه.»

آزیتا که پس از مطرح کردن وقوع بلوغ با زنان نزدیک فامیل، سیلی خورده بود، می گوید: «شب بود داشتیم منج بازی می کردیم. عمم و دخترعمه هام خونه ما بودن. .... به دخترعمم گفتم فکر کنم پریود شدم. اون زد توی صورتم. گفت رسمه.»

فرح در رویکردی متفاوت درباره تجربه سیلی می گوید: «ما باغ مون بودیم.... به مامانم گفتم. زد توی گوشم. گفت برا اینه که لپت گل بندازه. لپ هات قرمز می مونه. به من اینو گفت.»
فائزه نیز در این باره می گوید: «خالم زد توی گوشم. گفت رسمه می زنی تو گوشت زردگونه نشی. که صورت سرخ و سفیدی داشته باشی. یه رسمه. می گن اگه نزن همیشه زرد و زار می شه قیافه دختر.»
گفتنی است که برخی از مشارکت کنندگان از رسم سیلی زدن به هنگام رخداد بلوغ از سوی مادر به دختر کاملاً بی اطلاع بودند. آرزو در این باره می گوید: «نه چرا باید تو گوشم می زد؟ وای واقعاً؟ من تا حالا نشنیدم همچنین چیزی رو. مطمئنم سمت ما این رسما نیست.»

برخی دیگر از مشارکت کنندگان گفتند که علی رغم وجود این رسم و آگاهی از آن، این سنت در مورد آن ها اجرا نشده است. فاطیما می گوید: «وقتی رفتم به مامانم گفتم. مامانم یه کم خندید. بعد گفت عععع مبارک باشه. من شنیده بودم که مامانا می زنی تو گوش دخترا. دخترخاله هامم یه چک خورده بودن همشون وقتی پریود شدن. منتظر بودم که مامانم بزنه ولی نزد. نمی دونم چرا.»

شبیم که از ترس سیلی خوردن، بلوغ خود را از مادرش تا مدت ها پنهان کرده بود، می گوید: «من یکی از دلایلم که به مامانم نگفتم این بود که می ترسیدم منو بزنه. چون خیلی ها گفتن می زنی تو گوشت. من ترسیدم منو بزنه. ولی مامان من وقتی فهمید نزد.»

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

نقش مادر در تجربه بلوغ

در این پژوهش، نقش مادر در مواجهه با نخستین علائم زنانگی و بلوغ در میان مشارکت‌کنندگان متفاوت بود. برخی از آنان پیش از مواجهه با علائم بلوغ، از طریق مادر از آن آگاهی یافته و پس از تجربه بلوغ از حمایت مادر برخوردار شده بودند.

بی‌تا که مادرش راجع به پیروزی به او توضیح داده و شرایط لازم را برای دخترش فراهم کرده بود، می‌گوید: «مامانم قبلش بهم گفته بود. وقتی شدم برام ... خرید. مامانم خوشحال بود گفت یادته مثلاً بهت گفتم منم اینجوریم. هر ماه این‌طوری می‌شم. الان برای تو هم شروع شده.»

سلما می‌گوید: «قبل از اون‌که بشم، می‌دونستم. مامانم که ... مصرف می‌کرد، فهمیده بودم. ازش پرسیده بودم. اونم بهم گفت دخترا فقط این‌طوری می‌شن. وقتی شدم. مامانم مواظب بود. خودش برام ... می‌گرفت همیشه. حالا توی این سن و سال هم وقتی من پیرو می‌شم، مامانم خیلی حواسش بهم هست. ...»

سیمین می‌گوید: «.... بعد از این‌که اتفاق افتاد. ... یادمه ... درد داشتم خیلی. مامان بهم مسکن داد. جای نبات داد. توی گوشم نزد. خیلی هم نازمو می‌کشید اتفاقاً.»

آناهیتا نیز رفتار محبت‌آمیز مادرش به‌هنگام مواجهه با علائم بلوغ را این‌گونه توضیح می‌دهد: «به مامان گفتم .... همین کافی بود که مامان بفهمه. گفت اشکالی نداره مامان جون. پیرو شدی. بهم ... داد.»

اما برخی دیگر از آنان نه تنها پیش از مواجهه با علائم بلوغ، اطلاعات خاصی از مادر خود دریافت نکرده بودند، بلکه پس از آگاهی مادر از رخداد بلوغ با سرزنش و رفتار خشونت‌آمیز مادر و فشار برای پنهان کردن آن مواجه شده بودند. نازنین می‌گوید: «بعد از ۷ ماه یه جایی رو کتیف کردم. مامانم دید و فهمید. کلی سرزنشم کرد. هی گفت خاک تو سرت و فلان.»

فریده که از پس از اطلاع بلوغ به مادرش مورد خشونت و سرزنش قرار گرفته است، می‌گوید: «ده، یازده ساله بودم. خیلی کمرم درد می‌کرد یه رو از صبح. غروبش دیدم .... دست و پام می‌لرزید. به مادرم گفتم. دست مو کشیده با عصبانیت و فحش منو برد حموم. گفت نمازت قضا شده. من خیلی فکر کردم که نمازم قضا شده یعنی چی. چرا مامانم اینجوری کرد. گفت بزرگ بشی می‌فهمی. گفت دهن تو می‌بندی. جلو بابات هیچی نمی‌گی.»

سطح آگاهی از بلوغ

براساس یافته‌های این پژوهش، میزان و نحوه آگاهی مشارکت‌کنندگان از بلوغ متفاوت بوده است. برخی از آن‌ها کاملاً آگاهانه، برخی نیمه‌آگاهانه و برخی دیگر ناآگاهانه بلوغ را تجربه کرده‌اند.

مواجهه آگاهانه با بلوغ

در میان مشارکت‌کنندگانی که آگاهانه، با بلوغ مواجه شده بودند، دسته‌ای این آگاهی را از طریق مدرسه و گروه دوستان و دسته‌ای دیگر آن را از طریق مادر یا زنان و دختران فامیل به دست آورده بودند.

راحله می‌گوید: «داخل مدرسه به توضیحاتی داده بودن بهم. برام چیز عجیبی نبود. من می‌دونستم و آمادگی قبلی داشتم، واسه همین نترسیدم. شوکه نشدم. خیلی راحت پذیرفتمش.» فرح که از طریق گروه دوستان و در مدرسه، اطلاعاتی در زمینه بلوغ داشت، می‌گوید: «من خیلی دیرتر از هم‌کلاسی‌هام پرورد شده بودم. یادمه اونا همشون زودتر از من شده بودن. واسه همین من می‌دونستم دیر یا زود اتفاق میفته.» آناهیتا نیز می‌گوید: «قبلش تو مدرسه و بین دوستان صحبت شده بود. ولی مامان اصلاً راجع به این قضیه صحبتی باهام نکرده بود. ولی به هر حال من می‌دونستم.»

بهاره به واسطه دختران فامیل از ماهیت بلوغ آگاهی یافته‌است. او می‌گوید: «من می‌دونستم... دخترخاله‌ها که می‌نشستیم با هم دیگه حرف می‌زدیم، بیشتر این صحبت‌ها می‌شد.» آرزیتا نیز می‌گوید: «آره می‌دونستم، خب من دخترخاله خیلی دارم و دو رو برم زیاد دختر بودن و می‌شنیدم خب از شون....»

سیمین به واسطه مادرش که پرستار بود، درباره شرایط بلوغ آگاهی داشت. او می‌گوید: «مادرم بهمون گفته بود، خانم‌ها وقتی بزرگ می‌شن به سری تغییرات توشون ایجاد می‌شه. خوب مادرم پرستار بود. آناتومی رحم و بدن زنانه رو برامون توضیح داد. بعد ۱۱ سالم که شد گفت یکی از این تغییرات خونریزیه رحمه.»

مواجهه نیمه‌آگاهانه با بلوغ

برخی از مشارکت‌کنندگان، با اطلاعاتی جزئی و ناقص با بلوغ مواجه شدند. این گروه کاملاً ناآگاه نبودند، اما آگاهی دقیقی از ماهیت و شرایط بلوغ نیز نداشتند.

آسیه می‌گوید: «خیلی جزئی می‌دونستم. مامانم وقتی نماز نمی‌خوند، می‌گفت خانم‌ها در ماه ۷ روز خدا بهشون استراحت میده. نباید نماز بخونن. در این حد می‌دونستم بیشتر نه.»

مونا می‌گوید: «فقط توی مدرسه دبیر ... موقع نماز جماعت ظهر در مورد غسل توضیح داده بود. بعد من از بچه‌ها به چیزایی می‌شنیدم. کنجکاو شده بودم. از مامانم چند بار پرسیدم، ولی توضیح نداد. نمی‌دونم چه جور پیچوند منو. تا وقتی که دیگه خودم شدم. بعد بهم گفت.»

شبنم نیز می‌گوید: «تقریباً به چیزایی می‌دونستم، ولی خیلی نه. ... رو نمی‌دونستم برای چی استفاده می‌شه. .... اما یکی از دوستانم بهم گفته بود .... ولی باز من خیلی حالیم نمی‌شد.»

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

مواجهه ناآگاهانه با بلوغ

برخی از مشارکت کنندگان بدون هیچ گونه آگاهی قبلی با بلوغ مواجه شده‌اند. آرزو می‌گوید: «نه من هیچی نمی‌دونستم. اصلاً. همون موقع که پیش اومد، خواهر بزرگم برام توضیح داد. مامانم و خواهرام قبلش هیچی بهم نگفته بودن.» او دو خواهر داشت.

بهاره نیز می‌گوید: «اصلاً نمی‌دونستم که چی هست؛ یعنی هیچ‌کی برای من توضیح نداده بود. نه مدرسه نه مامانم. بعد که پرپود شدم، تازه مامانم شروع کرد بهم توضیح دادن. گریه می‌کردم. ترسیده بودم. شاید اگه قبلش بهم توضیح داده‌بودن. یه همچین حسی نمی‌داشتم.»

فائزه که تنها دختر خانواده بود، می‌گوید: «خونه دایم دعوت بودیم.... بعد یه داد بلند زدم. تا زمانی که پرپود نشدم، مامانم صحبتی باهام نکرده‌بود. حتی نوار بهداشتی هم نمی‌دونستم چیه.»

تفاوت نسلی و میزان آگاهی در نحوه مواجهه با بلوغ

در تجربه بلوغ میان مشارکت کنندگان از نسل های مختلف تفاوت‌هایی مشاهده شد. برخی از آنان کاملاً در سکوت اطلاعاتی، به شکل ناگهانی و بدون آگاهی قبلی با بلوغ مواجه شده‌بودند. مادران آن‌ها پس از رخداد بلوغ، شروع به ارائه اطلاعات به دختر نوجوان خود می‌کردند. این گروه از مشارکت کنندگان که در سنین بالای ۴۰ سال قرار داشتند و به عبارتی متعلق به دهه ۵۰ بودند، در مواجهه با بلوغ آگاهی بسیار اندکی داشتند و معمولاً به این موضوع اشاره کردند که در زمینه بلوغ، سکوت اطلاعاتی ناشی از شرم و حیا در بین مادران آن‌ها نیز حاکم بوده است. مهسا ۴۲ ساله، می‌گوید: «برای نسل ما، مادرا از ما خجالتی‌تر بودن. چه برسه بخوان راجع به این موضوعات صحبت کنن. من از دوستانم از بچه‌های مدرسه یه چیزایی شنیده بودم.» هم‌چنین پریا ۴۰ ساله می‌گوید: «مامان من کلاً زن خجالتی‌ای بود و هست. هیچ وقت تا الان که به این سن رسیدم راجع به این چیزا با من حرفی نزده. اصلاً نمی‌دونه کی پرپود می‌شم.»

این درحالی است که در نسل های جوان‌تر، به‌ویژه مشارکت کنندگانی که متولد دهه ۷۰ هستند، مادران ارتباط بسیار نزدیکی با دختران خود دارند. در زمینه بلوغ، اطلاعاتی را از پیش به دختر داده و حتی در تهیه لوازم مرتبط با آن نیز با او همکاری کرده و نقش حمایتی ایفا می‌کنند. آریتا ۲۶ ساله می‌گوید: «... مامانم که فهمید، اون شب برام ... خرید. واسم کاجی درست کرد.»

هم‌چنین مطهره که ۲۶ سال دارد، می‌گوید: «به مامان گفتم. با مامانم خیلی راحت. قبلاً بهم گفته بود. بغلم کرد. هنوزم هر وقت می‌شم .... هوامو داره.»

یکی دیگر از تفاوت‌هایی که در زمینه تجربه بلوغ به عنوان یکی از عناصر زنانگی در مشارکت کنندگان مشاهده شد، این است که مادران معمولاً توصیه به پنهان نمودن علائم زنانگی می‌کنند، اما دختران در نسل های جدیدتر تمایلی به پنهان کاری ندارند. بیتا ۲۸ ساله می‌گوید: «وقتی پرپود می‌شدم، مامانم می‌گفت باید مواظب

باشم مردا(بابام، بابابزرگم داداشم ...) نفهمن من پریودم. ولی من این طوری نیستم. الآن مثلاً میرم بیرون .... می خرم، میذاره تو نایلون سیاه، می گم بذار تو نایلون سفید. مگه من دارم چاقو می خرم؟ یا مثلاً اگر جایی باشم بگن چته می گم من پریودم. خیلی راحت و بی حالیم مثلاً بخاطر اینه.»

درک از زنانگی

چهارمین مقوله از مقولات اصلی، مقوله «درک از زنانگی» است که دو زیر مقوله «درک از زن» و «رویکرد به جنسیت» در ذیل آن شناسایی شد.

درک از زن

در این پژوهش واژه «زن» نزد هریک از مشارکت کنندگان به شکل متفاوتی فهمیده می شود. «زن به مثابه موجودی فرو دست و محدود»، «زن به مثابه موجودی جنگ جو و عصیان گر»، «زن به مثابه موجودی لطیف و احساساتی» و «زن به مثابه موجودی ضعیف و در عین حال قوی» چهار نوع درکی است که آنان از زن بودن داشتند.

برخی از مشارکت کنندگان زن را به مثابه موجودی فرو دست و محدود می دانستند. آنان در تعریف خود از زن به بهره مند نبودن از قوانین و شرایط حمایتی در خانه و اجتماع و نیز مواجهه با محدودت های مختلف اشاره کردند. نازنین عدم برخورداری زنان از حمایت های عاطفی و قانونی در دوران قاعدگی در خانواده و جامعه را ناشی از فرو دست انگاشتن زن توسط جامعه می داند. او می گوید: «توی ایران یا حداقل توی سمنان زن خیلی بی ارزشه. مثلاً خانومی که پریود می شه بهش می گن پاچه می گیری. تمام زن های دنیا عادت ماهیانه می شن، خانواده و جامعه حمایت شون می کنن، قانون حمایت شون می کنه. ولی به ما می گن پاچه نگیر. چرا؟ می دونی چرا؟ چون توی جامعه ما زن بی ارزشه. زن یعنی همین. هیچی حسابت نمی کنن.» مائده زن بودن را به مثابه محدودیت می داند. او می گوید: «تا وقتی پریود نشده بودم، خیلی راحت با همه پسرای فامیل بازی می کردم، بعدش خانواده می گفتن مواظب خودت باش. با دخترا بازی کن.»

برخی از مشارکت کنندگان زن را به مثابه موجودی جنگ جو و عصیان گر معرفی کردند. نسترن می گوید: «... نمی تونی توی سرش بزنی. یه زن همون جور که لطافت زنان شو داره، می تونه برای رسیدن به خواسته هاش بجنگه و این توانایی رو داره واقعاً که محیط اطراف شو عوض کنه.»

بیبا که علی رغم فشار مادر برای پنهان کردن علائم بلوغ از این کار امتناع می کرد، زن را به عنوان موجودی مطالبه گر و سلطه ناپذیر می داند. او می گوید: «کسی که برای گرفتن حقش می جنگه. تو سری خور نیست. زور گوش نمی ده. اون قدر تلاش می کنه تا جایگاه واقعی شو به دست بیاره، زن واقعیه. به من گفتن نوار بهداشتی تو توی توالت جلو چشم نذار، ولی من توجه نمی کنم. چون زوره. چرا باید قایمش کنم؟ مگه اشتباهی می کنم؟»

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

برخی از مشارکت کنندگان به لطافت و احساساتی بودن در تعریف زن اشاره کردند. آرزو می گوید:

«زن جنسش لطیفه. واسه همین باید ازش مراقبت بشه. باید بهش توجه بشه.»

فاطمینا نیز با تکیه بر باورهای مذهبی خود، می گوید: «زن یعنی احساسات محض. توی نهج البلاغه حضرت علی می گه زن گله، کارهای سخت و طاقت فرسا رو بهش نسپار. ببین چه قد حساس و ظریفه که حضرت او را مثل گل توصیف کرده.»

برخی دیگر از مشارکت کنندگان تعریف دوگانه ای از زن داشتند. آن ها از یک سو زن را توانمند، آفریننده و قوی می دانستند و از سوی دیگر، او را موجودی ظریف و ضعیف می شمردند. مهسا یک زن را در عین برخورداری از لطافت، دارای قدرت، استقلال و هوش می داند. او می گوید: «زن دو رو می تونه داشته باشه: یه روش ضعیف، شکننده و لطیفه. روی دیگه اش قوی، کاری، خردمند و باهوشه و به مرد جماعت وابسته نیست.»

سلما نیز زن را ظریف و قوی می داند. او می گوید: «برعکس دید آقایون که می گن زن ضعیفه است، من می گم خانوما ظریف اما قوی ان. خیلی از دردا و مشکلاتی رو که ما زنا تحمل می کنیم، مردا فکرشم نمی تونن بکنن. مثلاً زمان بارداری یا درد زایمان رو شما در نظر بگیر. هیچ مردی طاقت نمیاره.»

رویکرد به جنسیت خود

یکی دیگر از زیرمقوله های، مقوله درک از زنانگی، «رویکرد به جنسیت خود» است. در این پژوهش، مشارکت کنندگان دو دیدگاه متفاوت نسبت به جنسیت خود داشتند. برخی از آنان از زن بودن خود رضایت داشتند. برخی دیگر از آنان از جنسیت خود راضی نبودند. در میان گروه دوم، برخی از آنان تمایل داشتند که مرد باشند، اما برخی دیگر از مشارکت کنندگان اگرچه از زن بودن خود رضایت نداشتند، ولی نمی خواستند مرد باشند. آنان می خواستند بدون جنسیت باشند.

رضایت از زن بودن

برخی از مشارکت کنندگان از این که زن بودند، رضایت داشتند. الهه در این باره می گوید: «من هیچ وقت حسرت این که چرا پسر نشدم رو نمی خورم. از این که دخترم خیلی هم راضی ام. ...»
نسترن احساس مثبت نسبت به جنسیت خویش را این گونه مطرح می کند: «اصلاً دوست ندارم پسر باشم. از این که دخترم، راضی ام. حس خیلی خوبی به زن بودنم دارم.»
مائده نیز می گوید: «آره. من دوست داشتم همیشه. مگه چشه زن بودن؟ من هیچ وقت نبوده که بدم بیاد از این که یه زنم. یا ناراحت باشم بگم وای چرا من زنم؟ مشکلی نداشتم با این قضیه...»

عدم رضایت از زن بودن

برخی از مشارکت‌کنندگان از جنسیت خود رضایت نداشتند. آنان تمایل داشتند که مرد باشند و تصور می‌کردند که اگر مرد بودند، از وضعیت بهتری در جامعه برخوردار بودند.

فاطمه از جنسیت خود راضی نیست. او می‌گوید: «اصلاً دختر بودن رو دوست نداشتیم. البته قبلاً بیش‌تر این حس در من غالب بود... فکر می‌کردم پسرا خیلی آزادترن. .. دلم می‌خواست منم پسر باشم. ... کلاً همیشه احساس می‌کنم اگه مرد بودم، بهتر بود همه چی».

مریم نیز بر این باور است که اگر مرد بود، خوشحال‌تر بود. او می‌گوید: «از شرایطی که به‌عنوان یه خانوم توی جامعه دارم، اصلاً راضی نیستم. ولی نمی‌تونم بگم به‌طور کلی خوشم نیامد زن باشم. به‌نظرم اگه مرد بودم، الان خیلی خوشحال‌تر بودم. خیلی کارا می‌تونستم انجام بدم که الان نمی‌تونم».

تمایل به بدون جنسیت بودن

برخی دیگر از مشارکت‌کنندگان اگرچه از زن بودن خود رضایت نداشتند، اما تمایلی هم به مرد بودن نداشتند. آنان از هرگونه جنسیت گریزان بودند.

سیمین می‌گوید: «خیلی دوست داشتم که آدم جنسیت نداشتن. من از این‌که زنم خوشحال نیستم... دوست داشتم زن نبودم، ولی دوست هم ندارم که مرد بشم. ۱۸ سالم که بود، از جنسیت خودم متنفر بودم. ... به تغییر جنسیت فکر نکردم هرگز. یه جورایی شاید به محو کردن جنسیت خودم فکر می‌کنم. مهم نیست که بگن مردم. مهم اینه که نگن زنم» او در ادامه می‌گوید: «تنها دل‌خوشی من اسکیته. چون تنها جاییه که فراموش می‌کنم زنم. توی ورزش اسکی معلوم نیست زنی یا مرد. همه چی یه جوهره. من کلاً سعی می‌کنم خیلی خشتی رفتارکنم. نه خیلی پسرانه نه خیلی دخترانه».

فهیمة در دوره‌ای از این‌که زن است، بسیار ناراحت بود. او که تمایلی به مرد بودن هم نداشت، پذیرش اجباری زن‌بودن را این‌گونه توصیف می‌کند: «توی سیزده، چهارده سالگی اصلاً دوست نداشتم دختر باشم. واقعاً افسرده بودم از این‌که دخترم. ... بعد از این‌که پرپود شدم، مجبوری قبول کردم که دیگه زنم... دلم نمی‌خواد مرد بشم. سوءتفاهم نشه. ولی یه حس عجیبی دارم. نمی‌دونم چه‌جوری توضیح بدم برات».

رویکرد به ازدواج

پنجمین مقوله اصلی که در سطح ۲ کدگذاری ظاهر شد، «رویکرد به ازدواج» است. که سه زیر مقوله «درک از ازدواج»، «تمایل به ازدواج» و «عدم تمایل به ازدواج» در ذیل آن شناسایی شد.

درک از ازدواج

یکی از زیرمقوله‌های مقوله اصلی رویکرد به ازدواج، «درک از ازدواج» است. در ذیل این زیر مقوله، مفاهیم «ازدواج به‌مثابه ضرورت»، «ازدواج به‌مثابه محدودیت»، «ازدواج به‌مثابه یک انتخاب» و «ازدواج به‌مثابه نقطه توقف» جای گرفت.

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

ازدواج به مثابه ضرورت

برخی از مشارکت کنندگان ازدواج را یک ضرورت می دانستند. الهه می گوید: «به نظر من یکی از اصل های ضروری و حتمی زندگی هر زنی ازدواج کردنه....»
مطهره نیز می گوید: «ازدواج به بخش غیرقابل حذف از زندگیه ماست. همه باید به روز ازدواج کنن... برای تولیدمثل، برای تنها نبودن، برای رفع نیازمون به عشق، برای خواسته های جنسی مون باید ازدواج کنیم.»

ازدواج به مثابه محدودت

برخی از مشارکت کنندگان ازدواج را محدودت می دانستند. آنان در تعریف ازدواج به از دست دادن آزادی، استقلال شخصی، ضرورت تعهد و هماهنگی در زندگی مشترک با همسر و محدودت ارتباطات اشاره کردند. نادیا می گوید: «من احساس می کنم ازدواج به جور محدودیتیه. دست و بال مو می بنده. دیگه این فراغ بالو ندارم. همیشه فکر می کنم از این حالت استقلالی که الان دارم، با ازدواج می آم بیرون.»
آسیه نیز در این باره می گوید: «هر جور حساب می کنم، ازدواج چیزی جز محدودیت نیست. ... خیلی کارا رو دیگه نمی تونی انجام بدی. ... مثلاً روابطت با خیلی از آدمها محدود می شه.»

ازدواج به مثابه یک انتخاب

برخی از مشارکت کنندگان، ازدواج را تنها یکی از صدها انتخاب یک زن در زندگی می دانستند. بهاره می گوید: «.... یا یکی با شرایطی که می خوام میاد و انتخابش می کنم یا این که اون شرایط پیش نیاد و ازدواج نمی کنم. مثل خیلی از انتخاب های دیگه توی زندگی... البته انتخاب سختیه. سرنوشت سازه. ولی انتخابه.»

نازنین نیز می گوید: «واسه به زن امروزی ازدواج اولویت نیست، به انتخابه. می تونه انتخاب کنه ازدواج کنه. می تونه انتخاب کنه مجرد باشه....»

ازدواج به مثابه نقطه توقف

برخی از مشارکت کنندگان، ازدواج را به مثابه یک نقطه توقف در زندگی می دانستند. در تعریف آنان، ازدواج به معنای بازماندن از پیشرفت و موفقتهایی است که یک زن در دوران مجرد برای دستیابی به آنها تلاش کرده است. نسترن می گوید: «مسیر زندگی به زن رو در نظر بگیر. داره درس می خونه، کار می کنه. تفریحاشو داره. ورزش می کنه. وقتش مال خودشه. سفر می ره، کتاب می خونه. به خودش می رسه. پس انداز می کنه. پله های ترقی رو هم به تدریج طی می کنه. به محض ازدواج، شما برو ببین. دیدم که می گم. یهو متوقف می شه. ... شاید اوایلش کم رنگ باشه ولی کم کم ملموس تر می شه... خانوما زمان مجردی پیشرفت می کنند و با ازدواج متوقف می شن....» سیمین نیز می گوید: «چه ما بخوایم چه نخواهیم ازدواج به لنگره...»

تمایل به ازدواج

در این پژوهش، برخی از مشارکت‌کنندگان تمایل به ازدواج داشتند. آنان تمایل خود به ازدواج را به شکل‌های مختلفی بیان کرده‌اند. برخی از آنان از طریق ارتباط با مرد به دنبال ایجاد فرصت برای ازدواج بودند. برخی دیگر در برنامه‌ریزی خود برای آینده به ازدواج اشاره کردند. شبیم می‌گوید: «من خیلی دلم می‌خواد با همین دوست‌پسرم... ازدواج کنیم. چون هم شرایطی که می‌خوامو داره...» مائده می‌گوید: «توی آینده‌ای که واسه خودم تصور می‌کنم، ازدواج هست.» الهه نیز می‌گوید: «... اولین کسی بود که از همون شب اول، به من قول ازدواج داد. منم که آدم ازدواجی.» بیتا می‌گوید: «... من واقعاً می‌خوام ازدواج کنم. شعار نمی‌دم.»

عدم تمایل به ازدواج

برخی از مشارکت‌کنندگان تمایلی به ازدواج نداشتند. آنان خواستگاران خود را رد می‌کردند و از این‌که فرصت‌های ازدواج‌شان را از دست می‌دادند، ناراحت نبودند. آن‌ها عدم تمایل به ایفای نقش‌های جنسی، عدم تمایل به پذیرش سلطه‌مردانه، سرگردانی جنسیتی و عدم احساس نیاز به ازدواج، را از دلایل بی‌میلی به ازدواج می‌دانستند.

عدم تمایل به ایفای نقش‌های جنسی

برخی از مشارکت‌کنندگان به دلیل علاقه‌نداشتن به ایفای نقش‌های جنسی که به واسطه زن بودن در زندگی مشترک از آنان انتظار می‌رود، تمایلی به ازدواج نداشتند. آوا می‌گوید: «با خودم فکر می‌کنم که الان شوهر کنم، باید نیازهای اونو برطرف کنم... این منو خیلی اذیت می‌کنه. برای همین اصلاً دلم نمی‌خواد ازدواج کنم.»

عدم تمایل به پذیرش سلطه مردانه

برخی دیگر از مشارکت‌کنندگان، تصور می‌کردند که با ازدواج وادار به پذیرش سلطه‌مردانه می‌شوند. آنان این امر را موجب عدم تمایل خود به ازدواج می‌دانستند. مریم می‌گوید: «من دوست ندارم ازدواج کنم. چون من اصلاً آدمی نیستم که به مرد باج بدم. یعنی نمی‌تونم تحمل کنم یه مرد بهم بگه نرو سر کار: بگم چشم. یا مثلاً بگه فلان ساعت خونه باش؛ بگم چشم. چنین آدمی نیستم.» نازنین نیز می‌گوید: «من یه جورایی خیلی دیکتاتورم. حرف باید همیشه حرف من باشه. واسه همین دوست ندارم ازدواج کنم، چون همش باید بین من و اون مرد جنگ باشه...»

سرگردانی جنسیتی

برخی از مشارکت‌کنندگان سرگردانی جنسیتی و مشخص نبودن تمایلات جنسیتی خود را علت عدم تمایل‌شان به ازدواج می‌دانستند. سیمین می‌گوید: «...یه ازدواج سالم و درست منوط به اینه که من زن

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

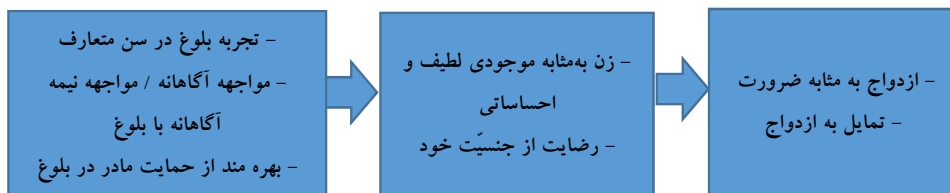
باشم و من نمی‌خوام زن باشم. من نه زن بودنو دوست دارم. نه دلم می‌خواد مرد باشم... من اصلاً قصد ازدواج ندارم...» فهیمه نیز می‌گوید: «من هنوز نفهمیدم زنم یا نه... من درون خودم با خودم مشکل دارم... چه-طوری می‌تونم ازدواج کنم؟...»

عدم احساس نیاز به ازدواج

برخی از مشارکت‌کنندگان، نیازی به ازدواج احساس نمی‌کردند. زری می‌گوید: «من به ازدواج فکر نمی‌کنم... وقتی می‌بینم خودم الآن توان انجام همه کارامو دارم و دارم انجام‌شون می‌دم. حالا یکی بیاد که چی مثلاً؟ چی بشه؟ نیازی به ازدواج نمی‌بینم.»

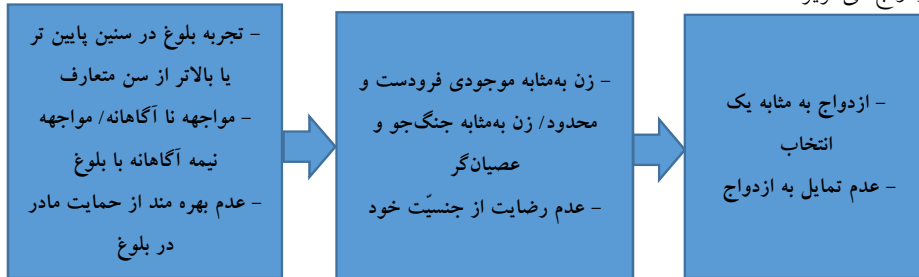
نازنین نیز می‌گوید: «زن امروزی اگه ازدواج نکنه، نابود نمی‌شه. ولی زنی نسل‌های گذشته نابود می‌شدن اگه ازدواج نمی‌کردن. چون نه می‌تونستن کار کنن. نه درآمد داشتن. پرستار برادر و شوهر و بچه بودن. ولی زن امروزی کار می‌کنه، درآمد داره... من چرا باید ازدواج کنم؟...»

در مجموع، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بر اساس زمان بلوغ، نوع مواجهه با بلوغ و سطح آگاهی از بلوغ، درک مشارکت‌کنندگان از زنانگی متفاوت است. آن دسته از مشارکت‌کنندگانی که در سن متعارف از نظر خانواده و جامعه به بلوغ رسیده بودند، آگاهانه و با اطلاعات قبلی توسط مادر، مدرسه و معلمان، گروه دوستان و همسالان یا دختران و زنان اقوامو در برخی موارد با آگاهی محدود بلوغ را تجربه کردند و هنگام مواجهه با علائم بلوغ از حمایت مادر بهره‌مند بودند؛ معمولاً از زن بودن راضی هستند. ازدواج را بخش جدانشدنی زندگی و به مثابه ضرورت دانسته و تمایل دارند ازدواج کنند.

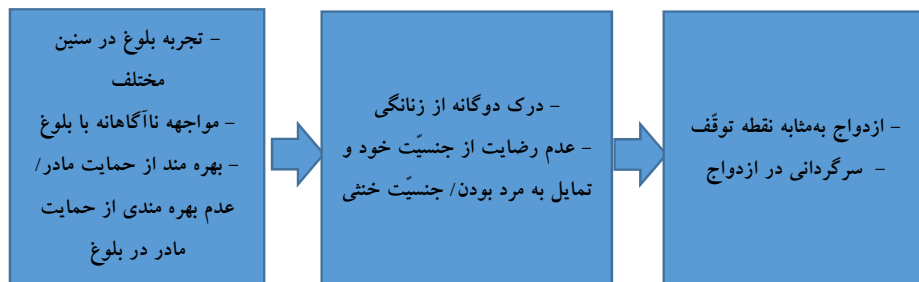

دختران مجرد شاغل و تحصیل کرده در سنین پایین تر و برخی بالاتر از سن متعارف به بلوغ رسیدند، ناآگاهانه و در برخی موارد نیمه آگاهانه بلوغ را تجربه کردند، در زمان رخداد بلوغ از مادر یا سایر زنان اقوام سیلی خوردند، آنان در مواجهه با علائم بلوغ، با توصیه مادر برای پنهان کردن آن علائم روبه‌رو بودند، این دختران تمایلی به پنهان کردن علائم بلوغ نداشتند، از بابت این شرایط خشمگین شده و همواره واکنش‌های تند و اعتراضی داشتند. آنان زن را موجودی فرو دست و دارای انواع محدودت‌ها و موجودی جنگ‌جو و عصبان‌گر معرفی کردند. آنان معتقدند که همواره برای نیل به حق خود باید بجنگند و هرگز سلطه مردانه را نمی‌پذیرند. آن‌ها از زن بودن راضی نیستند. ازدواج را به مثابه یک انتخاب می‌دانند که در مسیر زندگی ممکن

است دست به این انتخاب بزنند یا هرگز آن را انتخاب نکنند. آن‌ها به دلیل ترس از غلبه سلطه مردانه از ازدواج می‌گریزند.

برخی دیگر از مشارکت‌کنندگان ناآگاهانه با بلوغ مواجه شدند. آنان پس از مواجهه با علائم بلوغ سعی در پنهان کردن آن داشتند و تا مدت‌ها آن را از مادر و دیگران پنهان می‌کردند. پس از مطرح کردن با مادر نیز برخی از آنان از حمایت مادر بهره‌مند شده و برخی دیگر شماتت شده بودند. آن‌ها درکی دوگانه از زنانگی دارند. در نظر آن‌ها زن موجودی ضعیف و در عین حال قوی است. این گروه از جنسیت خود راضی نیستند. برخی از آن‌ها مرد بودن را ترجیح می‌دهند. آنان به انجام نقش‌های مردانه تمایل دارند. از نظر آن‌ها ازدواج نقطه توقف همه پیشرفت‌ها و موفقیت‌های یک زن است. این دسته از دختران به دلیل عدم احساس نیاز به ازدواج و سرگردانی جنسیتی نمی‌خواهند ازدواج کنند. برخی دیگر از این دختران به اجبار جنسیت زنانه را پذیرفتند. این گروه می‌خواهند جنسیت خنثی داشته باشند و همواره از جنسیت می‌گریزند. آن‌ها نیز ازدواج را نقطه توقف و مانع همه پیشرفت‌ها و موفقیت‌های یک زن می‌دانند. آن‌ها هم تمایل به ازدواج دارند و هم به دلیل عدم تمایل به پذیرش سلطه مردانه و سرگردانی جنسیتی نمی‌خواهند ازدواج کنند. آنان همواره با نوعی سرگشتگی مواجه هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

پرسش اصلی این پژوهش عبارت بود از این‌که تجربه زیسته دختران مجرد شاغل و تحصیل کرده از نحوه مواجهه با بلوغ چگونه است و تجربه بلوغ بر فهم آنان از زنانگی و ازدواج چگونه موثر است؟ برای

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

پاسخ به این پرسش از روش پدیدارشناسی استفاده شد. جامعه هدف دختران هرگز ازدواج نکرده شاغل و تحصیل کرده ۲۵ تا ۴۵ ساله ساکن استان سمنان بودند. نمونه گیری به صورت هدفمند و حجم نمونه ۳۰ نفر بود. برای گردآوری داده ها از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد. پس از کدگذاری داده ها در سطح ۱ به ۱۳ مقوله و در سطح ۲ به ۵ مقوله اصلی دست یافتیم.

با تجزیه و تحلیل یافته ها به این نتیجه رسیدیم که تجربه بلوغ، یکی از عناصر اصلی درک از زنانگی است. یافته های این پژوهش با نتایج پژوهش تقی نژاد و همکاران (۱۴۰۳)، میسون الاتوم و همکاران (۲۰۲۴) و لس (۲۰۱۶) هم خوانی دارد. آنان نیز به این نتیجه رسیدند که تجربه بلوغ یکی از عناصر اصلی شکل دهنده زنانگی و اجتماعی شدن جنسیتی در زنان است.

براساس یافته های این پژوهش دریافتیم که تجربه بلوغ در دختران مجرد شاغل و تحصیل کرده در نسل های مختلف متفاوت است که با نتایج پژوهش های طهرانی مقدم و پورعباسی (۱۳۹۷) هم خوانی دارد. در این پژوهش، مشارکت کنندگان به اشکال متفاوتی بلوغ را تجربه کردند. بسیاری از دختران نوجوان تا زمان تجربه قاعدگی، آموزش بلوغ را دریافت نکردند. برخی از آنها آگاهانه و برخی دیگر ناگهانی و غیر آگاهانه و برخی دیگر به صورت نیمه آگاهانه با بلوغ مواجه شدند. مدرسه، معلمان و گروه هم سالان از منابع انتقال آگاهی در زمینه مسائل بلوغ هستند. این نتایج با نتایج پژوهش حلیمی و همکاران (۱۴۰۱) و اشمیت و همکاران (۲۰۲۲) هم سوست.

مادران، یکی از اولین و اصلی ترین منابع اطلاعاتی و آموزشی دختران درباره قاعدگی بودند. مادران برای برخی از دختران، نقش حمایتی و برای برخی دیگر نقش غیر حمایتی و سرزنش کننده را ایفا کردند. این نتایج با یافته های پژوهش های ماسوول و همکاران (۲۰۲۵)، کوآست، لاتوف و استرانگ (۲۰۱۹)، رامبک، موولر و گانارسون (۲۰۰۶) و دئو و گاتارگی (۲۰۰۶) هم خوانی دارد.

عده ای از دختران بلوغ زود هنگام و ترس و احساسات منفی همراه با آن را تجربه کردند و عده ای نیز از تجربه دیر هنگام آن رنج برده اند. دختران در دوران بلوغ انواع دردهای جسمانی را نیز تجربه می کنند. این نتایج با پژوهش های آقابابایی و محمدی (۱۴۰۲)، ریاحی و خزایی (۱۴۰۰)، آزادی و همکاران (۱۳۹۹)، آذربهرام و مقصودی (۱۳۹۸) و ابوچی و همکاران (۲۰۲۳) همسان است.

درک منفی از قاعدگی و عدم آگاهی کافی در مورد آن به شکل مستقیم و غیرمستقیم بر هویت - جنسیتی و شناخت دختران از خود تأثیر می گذارد. در این پژوهش برخی از دختران سعی کردند علائم بلوغ و رخداد آن را پنهان کنند و برخی دیگر دلیلی برای پنهان کردن آن نمی دیدند. این یافته ها با نتایج پژوهش میسون الاتوم و همکاران (۲۰۲۴) در اردن هم خوانی دارد.

بلوغ، دختران را به انتظارات جنسیتی اجتماعی برای زنانگی در جامعه خود مجهز می‌کند. درک تجارب زیسته زنان در دوران بلوغ، ما را از تلقی زنان به عنوان دریافت کنندگان منفعل اعمال جنسیتی فراتر می‌برد و منجر بازتولید هویت جنسیتی زنانه می‌شود. احتمالاً تفاوت در تجربه بلوغ موجب اشکال مختلف درک از زنانگی و رویکرد نسبت به ازدواج می‌شود.

با توجه به مجموعه یافته‌ها پیشنهاد می‌شود که برای مادران درباره چگونگی رفتار با دختران نوجوان آموزش‌هایی ارائه شود. همچنین لازم است در مدارس در این باره دوره‌های آموزشی برای دختران و پسران برنامه‌ریزی شود تا اطلاعات نامناسب و غلط کاهش یافته و مواجهه ناآگاهانه و دلهره‌آور که موجب اختلالات روانی در درک از خود و رفتار جنسی می‌شود، کاهش یابد. آرامش در مواجهه با بلوغ برفهم و تجربه مثبت و محرمانه از زنانگی موثر است و مواجهه با ازدواج و رابطه جنسی را در زنان تسهیل می‌کند.

منابع

- آذر بهرام، الهه و مقصودی، سوده. (۱۳۹۸). «بررسی تجربه زیسته دانش‌آموزان دختر تیزهوش شهر کرمان از دوران قاعدگی شان». پژوهش‌نامه مددکاری اجتماعی. ۶(۲۲)، صص ۱۵۹-۱۹۸.
- آزادی، اسما؛ غلامی، نجمه و بخشایش، علیرضا. (۱۳۹۹). «تجربه زیسته دختران از بلوغ زودرس: مطالعه کیفی». اندیشه و رفتار در روان شناسی بالینی. ۱۵(۵۷)، صص ۶۷-۷۶.
- آقابابایی، فاطمه و محمدی، رزگار. (۱۴۰۲). «تجربه زیسته سندرم پیش از قاعدگی در دختران مجرد: یک مطالعه کیفی». نشریه پژوهش پرستاری ایران. ۱۸(۲)، صص ۱-۱۶.
- ازکیا، مصطفی و احمدشر، رشید. (۱۳۹۹). «روش‌های تحقیق کیفی از نظریه تا عمل». (جلد سوم). چاپ اول. تهران: انتشارات کیهان
- حلیمی، لیلا؛ درتاج رابری، اسحاق؛ مجذزاده؛ رضا و حق‌دوست، علی‌اکبر. (۱۴۰۱). «بررسی تأثیرگذاری شبکه اجتماعی در انتقال اطلاعات بلوغ بین دانش‌آموزان نوجوان شهر همدان». مجله اپیدمیولوژی ایران. ۱۸(۴)، صص ۲۷۰-۲۸۱.
- خزایی، سارا و ریاحی، محمداسماعیل. (۱۴۰۰). «مطالعه کیفی بر ساخت هویت بدنی نوجوانان؛ دختران دبیرستانی شهرستان بروجرد». نشریه جامعه شناسی کاربردی. ۳۲(۱)، صص ۱۰۷-۱۳۴.
- درودگر، نرجس. (۱۳۹۶). «فمینیسم؛ تاریخچه، نظریات، گرایش‌ها، نقد». چاپ دوم. تهران: مرکز تحقیقات زن و خانواده
- شکور، مهسا؛ یمانی، نیکو؛ احسان‌پور، سهیلا و علی‌زاده، شیوا. (۱۳۹۵). «نیازسنجی کیفی در زمینه بهداشت باروری دوران بلوغ از نظر پسران و دختران ایرانی». ارمان دانش. ۲۱(۸)، صص ۸۱۶-۸۲۹.
- طهرانی مقدم، مهدیه و پورعباسی، عطالعه. (۱۳۹۷). «ارزیابی دغدغه‌های دختران نوجوان در خصوص مسائل بلوغ و بررسی همسویی آن با دغدغه‌های مادران ایشان». ویژه‌نامه علوم انسانی سلامت. ۱، صص ۵۲-۶۳.
- کرسول، جان. (۱۳۹۸). «پوشش کیفی و طرح پژوهش (انتخاب از میان پنج رویکرد)». حسن دانایی‌فرد و حسین کاظمی. ویرایش دوم. تهران: انتشارات صفار
- کلاته ساداتی، احمد؛ عادل‌خواه، فاطمه و شمس‌الدین قطرم، فائزه. (۱۴۰۳). «تجربه بلوغ در بین دختران تک والد پدر سرپرست: یک مطالعه کیفی در شهر یزد». زن در توسعه و سیاست. ۲۲(۱)، صص ۱۱۵-۱۴۲.
- گیدنزو، آنتونی و بردسال، کارن. (۱۳۹۲). «جامعه‌شناسی». حسن چاوشیان. چاپ هشتم. تهران: نشر نی
- محمدتقی‌نژاد اصفهانی، رعنا؛ موحد، مجید؛ عنایت، حلیمه و احمدی، علی‌یار. (۱۴۰۳). «مواجهه اجتماعی با قاعدگی: مردم‌نگاری فمینیستی تجربه قاعدگی میان کاربران زن اینستاگرام». جامعه‌شناسی کاربردی. ۳۵(۴)، صص ۱-۳۲.
- هولمز، ماری. (۱۳۹۱). «جنسیت و زندگی روزمره». محمد مهدی لیس. چاپ دوم. تهران: شرکت نشر نقد افکار

تجربه بلوغ، درک از زنانگی و ازدواج: مطالعه ای در میان زنان مجرد شهرستا های سمنان و شاهرود

- یعقوبی، علی. (۱۳۹۳). نظریه های مردانگی با تأکید بر رویکردهای جامعه‌شناختی. چاپ اول. تهران: نشر پژواک
- Amin SM, El-Sayed MM, El-Monshed AH, Khedr MA, Atta MHR. (2024). **"The hidden link: dysmenorrhea, emotion regulation, and attitudes toward marriage in female nursing students"**. BMC Nurs. 8;23(1):721. doi: 10.1186/s12912-024-02341-w. PMID: 39379878; PMCID: PMC11463104.
- Betsu , Balem Demtsu . & Medhanyie , Araya Abrha & . Gebrehiwet , Tesfay Gebregzabher . Wall, L Lewis. (2023). **"Menstruation is a Fearful Thing": A Qualitative Exploration of Menstrual Experiences and Sources of Information About Menstruation Among Adolescent Schoolgirls"**. Int J Womens Health. 31(15):881–892. <https://doi.org/10.2147/IJWH.S407455>.
- Bacalja Perianes. Milena & Ndaferankhande. Dalitso. (2020). **The Palgrave Handbook of Critical Menstruation Studies**. Singapore. Published online: July 25.
- Deo, D.S. and Ghattargi, C.H. (2005). **"Perceptions and Practices Regarding Menstruation: A Comparative Study in Urban and Rural Adolescent Girls"**. Indian Journal of Community Medicine, 30(1): 33-34.
- Gaybor, J. (2020). **"Every day (on line) body politics of menstruation. Feminist Media Studies"** 22(4), 898-913. <https://doi.org/10.1080/14680777.2020.1847157>.
- Gundi, Mukta & Subramanyam, Malavika Ambale. (2020). **"Gender as a Social Determinant of Menstrual Health: A Mixed Methods (Study Among Indian Adolescent Girls and Boys)"**. doi: <https://doi.org/10.1101/2020.08.04.20167924>.
- Koch, Mary Kate & Mendl, Jane. (2022). **"In their own words: Finding meaning in girls' experiences of puberty"**. Child Development:1–16. DOI: 10.1111/cdev.13836.
- Lese, Kathryn M. (2016). **"Padded assumptions: A critical discourse analysis of patriarchal menstruation discourse"**. Master Theses". James Madison University. <https://commons.lib.jmu.edu/master201019/103>.
- Maysoon Al Atoom, Nadin M. Abdel Razeq, Areej Othman, Abeer Shaheen, Mutaz M. Abu Hananneh, Mazen Al-Nabelsi, Ana Langer & Jewel Gausman. (2024). **"Development of gender identity during adolescence: perspectives from Jordanian and Syrian youth"**. International Journal of Adolescence and Youth, 29:1. <https://doi.org/10.1080/02673843.2024.2312853>.
- Masuku, Bianca. (2015). **"Ways of Bleeding: Teenage Girls' Experiences of the Menstruating Body and the Washable Pad"**. Thesis Degree of Masters. University of Witwatersrand.
- Mendle, Jane. Beltz, Adriene. Carter, Rona & Dorn Lorah. (2019). **"Understanding Puberty and Its Measurement: Ideas for Research in a New Generatio"**. Journal of Research on Adolescence .29(1): 82-95. <https://doi.org/10.1111/jora.12371>.
- Mokhtari N, Salavati A, Azmoude E. (2020). **"The relationship between gender role and attitude toward menstruation with female sexual function: A cross-sectional study"**. Int J Reprod BioMed, 18(10): 847–854. <https://doi.org/10.18502/ijrm.v13i10.7769>.
- Mondragon, N. I., & Txertudi, M. B. (2019). **"Understanding menstruation: Influence of gender and ideological factors. A study of young people's social representations"**. Feminism & Psychology, 29(3), 357-373. <https://doi.org/10.1177/0959353519836445>.
- Msovela J, Shija AE, Ntuyeko H, Imeda C, Mugula A, Mgina E, et al. (2025). **"Puberty and Menstruation Knowledge, Information Sources and Needs among Secondary School Adolescent Girls and Boys in Kibaha, Tanzania"**. PLOS Glob Public Health 5(3): e0004176. <https://doi.org/10.1371/journal.pgph.000417>.
- Nair, Lakshmi Balachandran. (2025). **"Let it flow!" Breaking taboos and stigmas about menstruation through Scarlet Scribe**. ISBN 979-12-5596-242-7.
- Nneka Edith Ubochi et al. (2023). **"Menstruation behaviour influencer model: a grounded theory of menstrual experiences of shame, embarrassment, stigma and absenteeism among pubescent girls in semi-urban and rural secondary schools in Enugu State, Nigeria"**. Pan African Medical Journal. 45(47):1-20. <https://www.panafrican-med-journal.com/content/article/45/47/full>.
- O'Flynn, Norma. (2006). **"Menstrual symptoms: the importance of social factors in women's experiences"**. British Journal of General Practice. ۵۶: ۹۵۰-۹۵۷.

- Sterility, 118(5): 938-945. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2022.07.018>.
- Thomsen, Anne H & Gaml-Sørensen, Anne. Brix, Nis & Ernst, Andreas & Lunddorf, Lea L. H. & Strandberg-Larsen, Katrine. & Højgaard, Astrid. and Ramlau-Hansen, Cecilia H. (2022). **“Gender incongruence and timing of puberty: a population-based cohort study”**. Fertility and Sterility, 118(5): 938-945. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2022.07.018>.
  - Tiwari, H. & Oza, U.N. and Tiwari, R. (2006). **“Knowledge, attitudes and beliefs about menarche of adolescent girls in Anand district, Gujarat”**. La Revue de Santé de la Mediterranean orientale. 12(3, 4): 428-433.

طراحی مدل سرمایه‌گذاری خطرپذیر در حمایت از کارآفرینان جوان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی

سپیده نیساری تبریزی^۱

حامد رحمانی^۲

مرتضی موسی‌خانی^۳

[10.22034/ssvs.2022.2492.2804](https://doi.org/10.22034/ssvs.2022.2492.2804)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۶/۰۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۹/۰۵

با توجه به اینکه یکی از دغدغه‌های اصلی پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی تأمین سرمایه به‌خصوص برای شرکت‌های نوپا، جوان و در حال رشد و نحوه ورود و همکاری با شرکت‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر در مراحل مختلف در اکوسیستم کارآفرینی حمایتی می‌باشد، هدف اصلی پژوهش حاضر طراحی مدل سرمایه‌گذاری خطرپذیر در حمایت از کارآفرینان جوان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی است. جامعه آماری این پژوهش، خبرگان دانشگاهی و مدیران پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی بودند که برای نمونه‌گیری در مراحل مختلف از نمونه‌گیری هدفمند یا قضاوتی و در دسترس استفاده شد. ابزار گردآوری اطلاعات نیز شامل مطالعات اکتشافی، مصاحبه و پرسش‌نامه بود. برای پاسخ به سؤالات تحقیق از تحلیل مضمون و روش کمی سیستم استنتاج بهره‌گیری شد. در تحلیل مضمون از سه نوع کدگذاری باز، محوری و گزینشی با استفاده از نرم‌افزار مکس کیو ای دی و برای پاسخ به سؤال آخر و تست مدل از سیستم استنتاج فازی به کمک نرم‌افزار مطلب با ۴۰ قاعده فازی و ۵ متغیر ورودی و یک متغیر خروجی استفاده گردید. نتایج این پژوهش می‌تواند زمینه حمایت از کارآفرینان جوان و توسعه شرکت‌های نوپا و تازه‌کار را در پارک‌های علم و فناوری به همراه داشته باشد.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، اکوسیستم کارآفرینی، سرمایه‌گذاری خطرپذیر و کارآفرینان جوان.

^۱ دانشجوی دکتری، گروه کارآفرینی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

^۲ استادیار مدیریت دولتی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: hamedrahmani1980@yahoo.com

^۳ استاد گروه مدیریت، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

در دهه اخیر، شرکت‌های سرمایه‌گذار خطرپذیر (VC)، شرکت‌های سرمایه‌گذار خطرپذیر شرکتی (CVC) و نیز استارت‌آپ‌های مرتبط با آن‌ها، پیشرفت قابل‌ملاحظه‌ای داشته‌اند (باتیستی^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). برخی شرکت‌ها برای سرعت‌بخشیدن به توسعه بخش‌های فناورانه جدید، از سیاست‌هایی بهره می‌برند که به ایجاد شرکت‌های استارت آپ جدید و نوآوری‌های کارآفرینانه منجر می‌شود (جون و مائولا^۲، ۲۰۲۲). برندهای کارآفرین، از جمله نوآوری‌های کارآفرینانه‌ای است که در مهر و موم‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است (هیگمن و همکاران، ۲۰۲۱) و امروزه قوی سازی پرتفوی به واسطه برندهایی با ویژگی ساختار شکنانه، منبع مهم مزیت رقابتی برای شرکت‌های بزرگ محسوب می‌شود (روسی^۳ و همکاران، ۲۰۲۲). با این وجود، برندهای قدرتمند به راحتی ساخته نمی‌شوند و توسعه و نگهداریشان پرهزینه و پیچیده است (هلمن و تیلی^۴، ۲۰۱۵؛ آنوخین^۵، ۲۰۱۶؛ لپرشه و لو^۶، ۲۰۱۳). علاوه بر این، عدم تمایل در یکپارچگی فرهنگ و روح برند در بسیاری از خریدهای صورت گرفته با شرکت مادر و نیز ساختارهای مدیریت برند بروکراتیک می‌تواند بعد از مدت کوتاهی به رها شدن برند منجر شود (بوگل^۷ و همکاران، ۲۰۲۲). سرمایه خطرپذیر، سرمایه‌ای است که به همراه کمک‌های مدیریتی، در اختیار شرکت‌های جوان، نوپا و به سرعت در حال رشد قرار می‌گیرد. از دیدگاه نهادی، سرمایه‌گذار خطرپذیر که می‌تواند یک فرد یا یک نهاد (صندوق یا شرکت) باشد، نوعی واسطه مالی است که با استفاده از تخصص خود، به تأمین مالی و پشتیبانی از بنگاه‌ها و شرکت‌هایی می‌پردازد که در حالت عادی نمی‌توانند تمام یا بخشی از سرمایه مورد نیاز خود را از طریق بازار پول و سرمایه تأمین کنند. فرایند سرمایه‌گذاری خطرپذیر از اقدام‌های زنجیره‌واری تشکیل شده که با ورود طرح‌های متقاضی سرمایه به صندوق VC شروع و با خروج از سرمایه‌گذاری تمام می‌شود (وودهوس^۸، ۱۹۹۹). این فرایند شامل ۶ مرحله ایجاد معامله، ارزیابی و غربال، ارزیابی جامع، سازمان‌دهی معامله، فعالیت‌های پس از سرمایه‌گذاری و خروج می‌شود. در سال‌های اخیر اهمیت روزافزون سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی و تأکید دولت بر گسترش فرهنگ کارآفرینی باعث ایجاد صندوق‌ها و طرح‌های توسعه فناوری و VC های سازمانی در کشور شده است. هم‌اکنون شبکه ملی سرمایه‌گذاری خطرپذیر

¹ Battisti

² Jeon & Maula

³ Rossi

⁴ Hellmann & Thiele

⁵ Anokhin,

⁶ Laperche & Liu

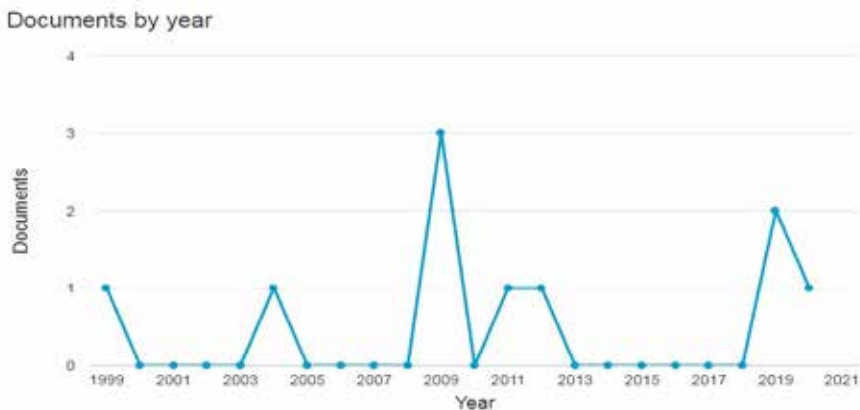
⁷ Bugl

⁸ Woodhouse

طراحی مدل سرمایه گذاری خطرپذیر در حمایت از کارآفرینان جوان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی

مشکل از صندوق ها و شرکت های فعال این حوزه در کشور تأسیس شده است. به طور حتم شناخت دقیق فرایند سرمایه گذاری برای این صندوق ها اهمیت ویژه ای دارد، اما تاکنون به جز دو تحقیق درباره مراحل خروج (ایمانی پور و کنعانی، ۱۳۸۸) و ارزیابی طرح های متقاضی سرمایه (مجتهدزاده و احمدی اول، ۱۳۸۸) هیچ تحقیقی درباره کلیت فرایند VC در ایران انجام نشده است. شناسایی ابعاد و حلقه های مفقوده این فرایند، با توجه به نداشتن تجربه کافی صندوق های موجود می تواند گام آغازینی در شناسایی نقاط ضعف، ترسیم شرایط مطلوب، برنامه ریزی و سیاست گذاری برای رفع یا بهبود کاستی ها و در نتیجه اعتلای این صنعت در کشور باشد (ایمانی پور و عزیزی، ۱۳۹۰). از سوی دیگر، در مهر و موم های اخیر همواره مشکل تأمین سرمایه برای کارآفرینان در اکوسیستم پارک دیده می شود. از جمله تلاش هایی که دانشگاه آزاد اسلامی در این حوزه انجام داده، ایجاد صندوق نوآوری با سرمایه ۲۲۰ میلیاردی برای حمایت از کارآفرینان بوده است. در خصوص مشارکت با ایشان هم سعی نموده با انواع مدل های تأمین سرمایه مانند سهم شدن در سهام، رویالتی و .... با ایشان همکاری لازم به عمل آید؛ اما آنچه همواره طی سال های گذشته به عنوان یک موضوع چالش برانگیز مطرح شده است، نحوه استفاده و همکاری با شرکت های سرمایه گذاری خطرپذیر در مراحل مختلف رشد شرکت های مستقر در پارک علم و فناوری می باشد.

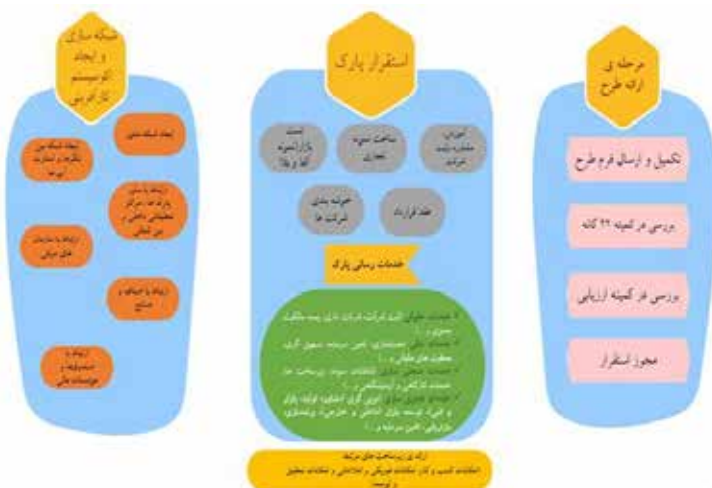
از سوی دیگر، با بررسی علم سنجی دو واژه «سرمایه گذاری خطرپذیر» و «پارک های علم و فناوری» که در قالب شکل ۱ ارائه شده است می توان دریافت که در این حوزه از سال ۱۹۹۹ تا ۲۰۲۱ کلاً ده مستند چاپ شده وجود دارد که در این میان محققان ایرانی با چاپ دو مستند بالاترین تألیف را به خود اختصاص داده اند.

شکل ۱: سرمایه گذاری خطرپذیر و پارک های علم و فناوری

همان‌گونه که از بررسی علم‌سنجی دو واژه «سرمایه‌گذاری خطرپذیر» و «پارک علم و فناوری» نمایان گردید، تنها ده مستند بین مهر و موم‌های ۱۹۹۹ تا ۲۰۲۰ یافت شده که در بین آن‌ها نیز هیچ‌یک به ارائه مدلی در مورد نحوه استفاده از سرمایه‌گذاری خطرپذیر در مراحل مختلف رشد شرکت‌ها در پارک نپرداخته‌اند.

در حقیقت، یکی از دغدغه‌های اصلی پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی تأمین سرمایه به‌ویژه برای شرکت‌های نوپا و در حال رشد می‌باشد. در کنار جذب سرمایه از فرشتگان سرمایه‌گذاری و صندوق نوآوری برای این شرکت‌ها، همواره دغدغه پارک نحوه ورود و همکاری با شرکت‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر در مراحل مختلف در اکوسیستم کارآفرینی ایشان است. با بررسی و مصاحبه با خبرگان پارک می‌توان مدل اکوسیستم کارآفرینی موجود را در قالب شکل ۲ تصور نمود:

شکل ۲: توان مدل اکوسیستم کارآفرینی

با عنایت به اهمیت سرمایه‌گذاری خطرپذیر در متون یاد شده و همچنین در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی، مهم‌ترین سؤال پژوهش حاضر این است:

مدل مناسب سرمایه‌گذاری خطرپذیر برای پارک کدام است و در چه مرحله‌ای می‌توان از شرکت‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر استفاده نمود؟

سؤالات فرعی زیر نیز مورد بررسی قرار می‌گیرند:

- انواع سرمایه‌گذاری خطرپذیر کدام‌اند؟
- مدل مناسب دارای چه مؤلفه و شاخص‌هایی می‌باشد؟
- مدل ارائه‌شده تا چه میزان در جامعه هدف معتبر است؟

طراحی مدل سرمایه‌گذاری خطرپذیر در حمایت از کارآفرینان جوان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی

هدف اصلی پژوهش حاضر نیز طراحی مدل سرمایه‌گذاری خطرپذیر در اکوسیستم کارآفرینی پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی بوده و اهداف فرعی نیز به شرح زیر می‌باشد:

- نوع‌شناسی سرمایه‌گذاری خطرپذیر
- شناسایی عناصر سرمایه‌گذاری خطرپذیر با توجه به اکوسیستم کارآفرینی پارک علم و فناوری
- اعتبارسنجی مدل شناسایی‌شده

اکوسیستم کارآفرینی

ون دی ون^۱ (۱۹۹۳) به نقل از کوهن^۲ (۲۰۰۶) معتقد است اکوسیستم کارآفرینانه از طریق مجموعه‌ای از شاخص‌های وابسته به هم که برای تولید و خلق کسب‌وکار مخاطره‌آمیز جدید باهم تعامل دارند، به تدریج در طول زمان شکل می‌گیرند. اکوسیستم کارآفرینی مبتنی بر حمایت از نوآوری بوده و مجموعه متنوعی از بازیگران را سازمان‌دهی و هماهنگ می‌کند (گروس^۳ و همکاران، ۲۰۱۵).

فرآیند اکوسیستم

اسپیگل^۴ (۲۰۱۷) فرآیند اکوسیستم را دارای ایجاد، بازیافت و جریان منافع می‌داند. از آنجاکه تنها باوجود همگنی، تعادل و هم‌افزایی است که اکوسیستم توانایی پرورش کارآفرینان موفق را خواهد داشت، لازمه تشخیص و طراحی سیاست‌های مناسب جهت توسعه کارآفرینی توجه به کلیه عناصر موجود زیست‌بوم و شیوه تعاملات آن‌هاست؛ به‌طوری‌که ضعف در یک‌نهاد و یا یک زیرسامانه بر عملکرد کلی اکوسیستم تأثیر می‌گذارد.

سوراش و رامراج^۵ (۲۰۱۲) اکوسیستم کارآفرینی را نتیجه تعامل مردم، نقش‌ها، زیرساخت‌ها، سازمان‌ها و حوادثی می‌دانند که محیطی را برای بالا بردن سطوح فعالیت کارآفرینانه ایجاد می‌کنند.

مالکی^۶ (۲۰۰۸) معتقدند قطع‌نظر از جزئیات، مفهوم اکوسیستم کارآفرینی از سه عامل کلیدی تشکیل شده است: وجود انبوه بحرانی از کارآفرینان، شرکت‌ها و مؤسسات خصوصی در مکان ویژه؛ توسعه شبکه متراکم از روابط بین این عوامل؛ فرهنگ کارآفرینی که همه این تکه‌ها را باهم جمع می‌کند.

سرمایه‌گذاری خطرپذیر

فرایند سرمایه‌گذاری خطرپذیر به سلسله اقدام‌هایی گفته می‌شود که صندوق‌ها یا سرمایه‌گذاران خطرپذیر برای انجام یک طرح سرمایه‌گذاری از آغاز تا پایان انجام می‌دهند. کشورهای پیشرفته به دلیل داشتن مزایای

¹ Van de Ven

² Kohen

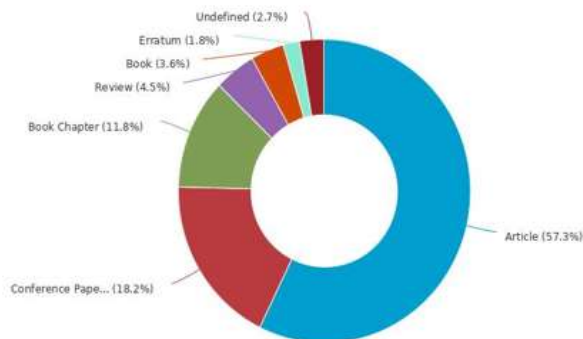
³ Groth,

⁴ Spigel

⁵ Suresh & Ramraj

⁶ Malecki

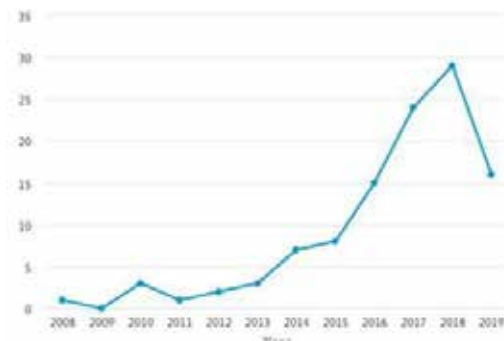
نسبی متعدد و اقتصاد بازارمحور، فرایندهای دقیقی را در این حوزه تجربه کرده‌اند. با توجه به آنکه صنعت سرمایه گذاری مخاطره‌پذیر در ایران بسیار نوپا است، سرمایه خطرپذیر، سرمایه‌ای است که به همراه کمک‌های مدیریتی، در اختیار شرکت‌های جوان، نوپا و به‌سرعت در حال رشد قرار می‌گیرد. از دیدگاه نهادی، سرمایه‌گذار خطرپذیر که می‌تواند یک فرد یا یک‌نهاد (صندوق یا شرکت) باشد، نوعی واسطه مالی است که با استفاده از تخصص خود، به تأمین مالی و پشتیبانی از بنگاه‌ها و شرکت‌هایی می‌پردازد که در حالت عادی نمی‌توانند تمام یا بخشی از سرمایه موردنیاز خود را از طریق بازار پول و سرمایه تأمین کنند. فرایند سرمایه‌گذار خطرپذیر (VC) از اقدام‌های زنجیره‌واری تشکیل شده که با ورود طرح‌های متقاضی سرمایه به صندوق (VC) شروع و با خروج از سرمایه‌گذاری تمام می‌شود. این فرایند شامل ۶ مرحله ایجاد معامله، ارزیابی و غربال، ارزیابی جامع، سازمان‌دهی معامله، فعالیت‌های پس از سرمایه‌گذاری و خروج می‌شود. صنعت سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر دارای سابقه‌ای چند دهه‌ای در کشورهای پیشرفته است، اما ورود بحث فرایند سرمایه‌گذاری خطرپذیر در ادبیات تحقیق به سال ۱۹۸۴ بازمی‌گردد؛ زمانی که تایچی و برونو در مقاله خود برای نخستین بار به تشریح فرایند سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر در امریکا پرداختند. بعدها این مطالعه مبنای سایر تحقیق‌ها در زمینه تشریح فرایند سرمایه‌گذاری و تبیین شاخص‌ها و معیارهای ارزیابی و تصمیم‌گیری در مراحل مختلف فرایند سرمایه‌گذاری توسط افراد مختلف مانند مک میلان، سلمان، فرید و هیسریچ، بلیس شد. از سال ۲۰۰۰ تمایل محققان برای فرایندسازی VC در کشورهای با اقتصاد در حال‌گذار و در حال توسعه اروپای شرقی و آسیای جنوب شرقی افزایش یافت. برای نمونه می‌توان به مطالعات کارسای و رایت، چو هیسریچ، پیرس و بارنز و کلونوفسکی اشاره کرد. در سال‌های اخیر اهمیت روزافزون سرمایه‌گذاری در بخش خصوصی و تأکید دولت بر گسترش فرهنگ کارآفرینی باعث ایجاد صندوق‌ها و طرح‌های توسعه فناوری و VC های سازمانی در کشور شده است. هم‌اکنون شبکه ملی سرمایه‌گذاری خطرپذیر متشکل از صندوق‌ها و شرکت‌های فعال این حوزه، در کشور تأسیس شده است. به‌طور حتم شناخت دقیق فرایند سرمایه‌گذاری برای این صندوق‌ها اهمیت ویژه‌ای دارد، اما تاکنون به‌جز دو تحقیق درباره مراحل خروج و ارزیابی طرح‌های متقاضی سرمایه هیچ تحقیقی درباره کلیت فرایند VC در ایران انجام نشده است. شناسایی ابعاد و حلقه‌های مفقوده این فرایند، با توجه به نداشتن تجربه کافی صندوق‌های موجود می‌تواند گام آغازینی در شناسایی نقاط ضعف، ترسیم شرایط مطلوب، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای رفع یا بهبود کاستی‌ها و در نتیجه اعتلای این صنعت در کشور باشد. هدف از این تحقیق، شناسایی اجزای فرایند VC در ایران و تفاوت‌های احتمالی آن با فرایند VC در کشورهای مشابه است. نوآوری این تحقیق نسبت به معدود تحقیق‌های قبلی، تمرکز بر کل فرایند VC به‌جای واکاوی تک‌تک حلقه‌ای آن می‌باشد.

شکل ۳: نمودار فراوانی پژوهش‌های بین‌المللی به تفکیک سال (اولین مقاله در سال ۲۰۰۸ چاپ گردیده است)

بررسی پژوهش‌های بین‌المللی در حوزه اکوسیستم کارآفرینی پایگاه اطلاعاتی Scopus پایگاه داده معروف جهت دستیابی به مقالات معتبر می‌باشد. برای جستجوی کلیدواژه «اکوسیستم کارآفرینی»^۱ در این پایگاه داده فقط در عنوان به صورت تمام شمار تا سال ۲۰۱۹ و علیرغم این که اکوسیستم کارآفرینی یک مفهوم میان‌رشته‌ای است، اما در این پژوهش دامنه جستجو به حوزه علمی خاصی محدود نشد. با بررسی صورت گرفته در پایگاه استنادی اسکاپوس با کلیدواژه اکوسیستم کارآفرینی^۲ فقط در عنوان، ۱۱۰ مقاله بین‌المللی شناسایی شد که همان‌طور که در شکل ۳ مشخص است ضمن سیر صعودی پژوهش‌ها از سال ۲۰۱۳، بیشترین میزان مقالات (۲۹ مقاله) در سال ۲۰۱۸ به چاپ رسیده است.

شکل ۳: آمار بیشترین میزان مقالات

شکل ۴: نمودار فراوانی پژوهش‌های بین‌المللی به تفکیک سال (اولین مقاله در سال ۲۰۰۸ چاپ گردیده است)

^۱ Entrepreneurship ecosystem

در ادامه خلاصه پژوهش‌های صورت گرفته با تعداد رجوع بالا که نشان‌دهنده رتبه بالای این مقالات می‌باشد ارائه گردیده است.

پیتادو (۲۰۰۸) و دیگران در جدیدترین تحقیق درباره ۵۱ سرمایه‌گذار خطرپذیر اسپانیایی بیان می‌کنند که فرایند سرمایه‌گذاری درواقع انتخاب طرحی است که هم در بالاترین سطح نیاز بازار و هم در حوزه تخصص صندوق سرمایه‌گذاری باشد و بر این تأکید فراوانی شده است. این تحقیق به اهمیت اطلاعات و بهره‌گیری از نبود تقارن اطلاعاتی آن‌ها فرایندی ۵ سطحی را در تحقیق خود معرفی می‌کنند: مرحله یک، درخواست کارآفرینان برای سرمایه‌گذاری خطرپذیر و توجه به مزیت‌های رقابتی صندوق است. مرحله دوم، انتخاب حوزه‌ای می‌باشد که بهترین بازده را برای صندوق به دنبال دارد. مرحله سوم، انتخاب منابع اطلاعاتی و ارزیابی طرح‌های ارائه‌شده در حوزه یا حوزه‌های منتخب صندوق است. مرحله بعدی، تحلیل طرح‌های جایگزین و مشابه و مرحله آخر، اتخاذ تصمیم سرمایه‌گذاری می‌باشد. مطالعه پیشینه تحقیق‌های داخلی نشان می‌دهد که تحقیق‌های معدودی درباره سرمایه‌گذاری خطرپذیر در ایران انجام‌شده است. ایمانی‌پور و کنعانی (۱۳۸۸) در مطالعه خود مرحله ارزیابی طرح‌های متقاضی سرمایه را بررسی می‌کنند. با توجه به بررسی‌های انجام‌شده می‌توان ادعا کرد که این تحقیق نخستین تحقیق انجام‌شده با رویکرد کل‌گرایانه درباره فرایند VC و اجزای آن در ایران است. هدف از این تحقیق، تبیین فرایند سرمایه‌گذاری خطرپذیر در ایران می‌باشد. کلونوفسکی (۲۰۰۷) به دلیل جامع بودن و شباهت‌های ساختار اقتصادی به‌عنوان الگوی پایه انتخاب‌شده و سپس با استفاده از یک رویکرد کیفی، میزان تشابه و تمایز اجزای فرایند سرمایه‌گذاری در ایران با الگوی یادشده تعیین و دلایل این تمایز شناسایی شده است.

آندروسیف^۱ و همکاران (۲۰۲۰) پژوهشی با عنوان «تجربه و چشم‌انداز توسعه نوآوری تأمین مالی سرمایه‌گذاری خطرپذیر» انجام دادند. هدف از این مقاله، بررسی مبانی نظری و توسعه رویکرد روش‌شناختی برای ارزیابی توسعه زیرساخت‌های شهری از منظر استفاده از سرمایه‌های خطرپذیر است. این مقاله روند توسعه سرمایه‌گذاری خطرپذیر در جهان را بررسی می‌کند.

اخلاصی و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان «ارائه مدل سرمایه‌گذاری خطرپذیر راهبردی برند برای شرکت‌های سرمایه‌گذار خطرپذیر فعال درحوزه تجارت الکترونیکی (براساس تئوری مبتنی بر داده‌ها)» ارائه نمودند. این مقاله با استفاده از روش تحقیق کیفی نظریه مبتنی بر داده‌ها و به‌واسطه مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با مدیران و کارشناسان شرکت‌های سرمایه‌گذار خطرپذیر و به‌منظور شناسایی عوامل مؤثر بر فرآیند شکل‌گیری سرمایه‌گذاری خطرپذیر راهبردی برند (SBV) در داخل کشور انجام‌شده است. همچنین، یافته‌های حاصل از مصاحبه‌ها از طریق ۱۸ عامل در قالب شش

^۱ Androsif

طراحی مدل سرمایه گذاری خطرپذیر در حمایت از کارآفرینان جوان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی

مقوله مرتبط با پدیده اصلی شامل شرایط علی، مقوله محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط واسطه‌ای یا مداخله‌گر، کنش‌ها و تعاملات و پیامدها نشان داده شده‌اند.

فرید و هیسریج^۱ (۱۹۹۴) اعتقاد دارند فرایند تصمیم‌گیری در سرمایه‌گذاری مخاطره‌پذیر به دلیل کاهش خطر انتخاب نامطلوب طراحی شده است. آن‌ها طی دو مرحله مطالعه موردی چندگانه برای پایه‌ریزی یک الگو استفاده از یک پانل صنعتی (مصاحبه با ۱۸ کارآفرین در امریکا) برای تأیید الگو، فرایندی شش مرحله‌ای را طرح کرده‌اند: ۱- پدید آوردن، ۲- غربال ویژه طرح‌ها، ۳- غربال عمومی، ۴- مرحله اول ارزیابی، ۵- مرحله دوم ارزیابی، ۶- خاتمه. ملاحظه می‌شود این فرایند نسبت به فرایند تاجی و برونو تأکید بیشتری بر ارزیابی دارد. آن‌ها ارزیابی را تنها در یک مرحله خلاصه کرده‌اند. همچنین در الگوی فرید و هیسریج، قیمت‌گذاری بسیار قبل‌تر از ارزیابی انجام می‌شود. همچنین بر نیاز مبرم به جمع‌آوری اطلاعات در این الگو تأکید می‌شود.

پیرس و بارنز^۲ (۲۰۰۶) اعتقاد دارند هر فرایند سرمایه‌گذاری خطرپذیر قابل تقسیم به سه فاز گسترده است: درگیر شدن اولیه بنگاه، VC ارزیابی جامع VC که منجر به طرح سند شرایط قرارداد می‌شود و همچنین ارزیابی جامع نهایی که منجر به یک توافق سرمایه‌گذاری ثمربخش می‌گردد. درون هریک از این مرحله‌ها، فرایندهای بسیار جزئی درونی و بیرونی بین VC و کارآفرین و قسمت‌های مختلف بازار وجود دارد.

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کاربردی است؛ اما تحقیقات از نظر روش گردآوری داده‌ها نیز به انواع مختلف دسته‌بندی می‌شود که پژوهش حاضر از نوع میدانی بوده که با رویکرد پژوهش‌های آمیخته از داده‌های کمی و کیفی بهره می‌گیرد. در بخش کیفی از روش تحلیل تم استفاده خواهد شد. همچنین در بخش کمی از روش سستروید و استفاده از داده‌های واقعی یک شرکت دانش‌بنیان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی جهت تحلیل وضعیت حمایتی از این شرکت استفاده گردید. این پژوهش با توجه به ماهیت آن به روش میدانی انجام شده، چون برای گردآوری داده‌ها از مصاحبه و پرسش‌نامه استفاده گردیده است. از مصاحبه جهت ارائه مدل حمایت و سرمایه‌گذاری پارک دانشگاه آزاد بهره‌گیری شد. همچنین از پرسش‌نامه جهت جمع‌آوری داده‌های حقیقی شرکت منتخب دانش‌بنیان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی جهت تحلیل وضعیت حمایتی از این شرکت استفاده گردید.

جامعه آماری این پژوهش خبرگان دانشگاهی و مدیران پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند تعداد ۸ نفر تا رسیدن به اشباع نظری به عنوان نمونه تحقیق مشخص شدند. به منظور انجام مصاحبه، محقق در طی ده روز با ۸ خبره ارتباط برقرار نمود؛ بدین صورت که با تعیین قرار قبلی با هر یک از

¹ Fried & Hisrich

² Barnes & Barnes

خبرگان ملاقاتی در حدود ۳۰ دقیقه داشته است. در این جلسات محقق سؤالات در حوزه قلمرو موضوعی تحقیق پرسید و در طی انجام مصاحبه سخنان خبرگان را ضبط کرد. مصاحبه به صورت باز بود و در آن محقق با پرسیدن سؤال سعی در کنترل مصاحبه در جهت دستیابی به هدف تحقیق داشت. در مرحله اول، شاخص‌های تمامی مصاحبه‌ها استخراج شد و در جدولی درج گردید. این شیوه استخراج شاخص‌ها، «کدگذاری باز» نامیده می‌شود. در گام بعدی به واسطه کدگذاری محوری، کدهای مشابه و متفاوت مشخص و کدهای مشابه باهم ادغام شدند. در این مرحله، تلفیقی از شاخص‌های شناسایی شده به واسطه بررسی پیشینه تحقیقاتی و مدل برگرفته از نتایج مصاحبه با یکدیگر ارائه گردید. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق از کدگذاری باز، محوری و گزینشی در بخش کیفی و از روش ستروید جهت تحلیل داده‌های کمی استفاده شد. کلیه روند تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر با استفاده از نرم‌افزارهای MAXQDA و EXCEL انجام گردید.

یافته‌های پژوهش

پس از انجام مصاحبه و استخراج کدها به واسطه کدگذاری محوری، کدهای مشابه و متفاوت مشخص و کدهای مشابه باهم ادغام شدند. در گام بعدی، تلفیقی از شاخص‌های شناسایی شده به واسطه بررسی پیشینه تحقیقاتی و مدل برگرفته از نتایج مصاحبه با یکدیگر ارائه شد. در جدول ۲ بخشی از مصاحبه اول و کدهای استخراج این مصاحبه جهت مشاهده آمده است:

جدول ۲: نکات کلیدی و کدهای استخراج شده از مصاحبه اول

نشان	مقوله	کدهای اولیه (خلاصه شده)
A ₁	در ابتدا سعی می‌کنیم از طریق صندوق دانشگاه مباحثی مانند ضمانت‌نامه و پرداخت تسهیلات را داشته باشیم	پرداخت صندوق در قالب تسهیلات و ضمانت‌نامه
A ₂	تأکید پارک و صندوق بر روی trl5 به بالاست	تأکید بیشتر بر روی trl5 به بالا
A ₃	البته فضای کاری مشترکی هم برای ایده‌های منتخب رویداد در نظر گرفته‌ایم و برای ایشان سعی در ایجاد تسهیلات داریم	تأکید کمتر بر trl5 به پایین
B1	ما سعی می‌کنیم به هسته‌ها واحدهای فناور هم در کنار شرکت‌های دانش‌بنیان در پرداخت تسهیلات کمک کنیم	کمک پارک و صندوق به هسته‌ها و واحد فناور

نشان	مقوله	کدهای اولیه (خلاصه شده)
B2	کمک صندوق برای هسته ها واحدهای فناور شامل پرداخت وام ۱۴ درصد با یکسال تنفس است	تسهیلات صندوق دانشگاه به هسته ها واحدهای فناور
B3	صندوق نوآوری و شکوفایی بیشتر تسهیلات به شرکت های دانش بنیان صورت می گیرد وام چهار درصد هم پرداخت می کنند	وام صندوق نوآوری به شرکت های دانش بنیان به بهره ۴ درصد
B4	تسهیلات آن ها برای دانش بنیان ها بسیار زیاد است از مالیات، گمرک و حتی لیزینگ هم شامل می شود.	تسهیلات، لیزینگ، گمرک و مالیات برای شرکت های دانش بنیان از سوی صندوق معاونت علمی
B5	صندوق دانشگاه آزاد تا سقف ۵۰۰ میلیون تومان به واحدهای فناور که فروش داشته و زود بازده هستند وام ۱۱ الی ۱۴ درصد هم می دهد	وام صندوق به زود بازده ها و شرکت هایی که قرارداد فروش دارند
C1	معمولاً پارک و صندوق تأکید بر بازگشت سرمایه یک سال تا سه سال دارند اگر بلند مدت تر باشد آن را معرفی به بانک می کنند	تأکید پارک و صندوق دانشگاه بر بازگشت سرمایه ۱ نهایت ۳ ساله
C2	معمولاً پارک و صندوق تأکید بر بازگشت سرمایه یک سال تا سه سال دارند اگر بلند مدت تر باشد آن را معرفی به بانک می کنند	ارجاع بازگشت ۳ سال به بالا به بانک طرف تفاهم
D1	دانشگاه آزاد اسلامی به ورودی های خود در صورتی که دانشجو، عضو هیئت علمی و یا شرکت زیرمجموعه باشند، در اعطای وام و تسهیلات اولویت می دهد	زیرمجموعه های دانشگاه از شرکت ها گرفته تا دانشجویان، کارکنان و اعضای هیئت علمی در اولویت هستند

نشان	مقوله	کدهای اولیه (خلاصه شده)
D2	در صورتی که هیچ وابستگی وجود نداشته باشد و زودبازده، فاکتور فروش نداشته باشد یا دانش بنیان نباشند به VC ها ارجاع داده می شوند	ارجاع به VC ها زمانی که وابستگی وجود نداشته باشد.
D3	VC هایی که با پارک همکاری می کنند عمدتاً پس از مرحله کاشت و یا پروتوتایپ وارد شده و عمدتاً سعی در برقراری مدل همکاری غیر از تسهیلات با شرکت ها دارند	با VC ها معمولاً در قالب همکاری و نه تسهیلات استفاده می کنیم
D4	VC هایی که با پارک همکاری می کنند عمدتاً پس از مرحله کاشت و یا پروتوتایپ وارد شده و عمدتاً سعی در برقراری مدل همکاری غیر از تسهیلات با شرکت ها دارند	VC ها نیز عمدتاً برای سهام شدن در سهام و سود با هسته ها و شرکت هایی که از مرحله بذر رد شده اند ورود پیدا می کنند
E1	صندوق و پارک به شرکت هایی که در راستای اهداف و مأموریت ها (در سند تحول) باشند در تسهیلات کمک می کند	ورود صندوق و پارک دانشگاه در هسته ها واحدهایی که همراستا با سند تحول پیش می روند
E2	پارک علم و فناوری شرکت هایی که دانش بنیان در انواع نوع ها هستند را جهت دریافت تسهیلات ۴ درصدی به صندوق شکوفایی معرفی می کند	معرفی شرکت های دانش بنیان به صندوق جهت دریافت وام ۴ درصدی
E3	عمده حمایت های پارک به صورت ارجاع شرکت یا هسته به صندوق دانشگاه، بانک، صندوق شکوفایی و VC ها است	حمایت های پارک به صورت ارجاع شرکت یا هسته به صندوق دانشگاه، بانک، صندوق شکوفایی و VC ها

پس از بررسی های انجام شده تعداد ۱۷ مفهوم اولیه در کدگذاری باز مشخص و ارائه گردید. جدول ۳

کدهای استخراجی را نشان می دهد:

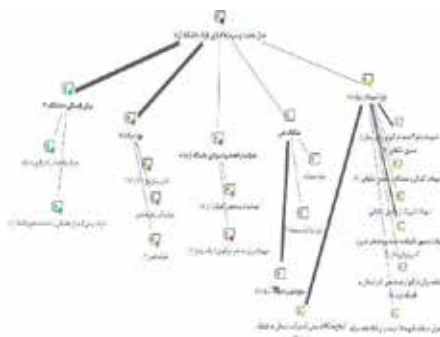

جدول ۳: کدهای استخراج شده

ردیف	کدهای استخراج شده
۱	تسهیلات گمرکی و نمایشگاهی از صندوق شکوفایی
۲	تسهیلات لیزینگ از صندوق شکوفایی
۳	دوره بازگشت سرمایه
۴	مبلغ تسهیلات
۵	همراستا با سند تحول دانشگاه آزاد
۶	تسهیلات برای ایده‌ها و شرکت‌ها با درآمد پایدار
۷	تسهیلات وام ۴ درصد شرکت‌های دانش‌بنیان از صندوق شکوفایی
۸	دانش‌بنیان نوع ۱، ۲ و ۳
۹	استارت‌آپ یا هسته فناور
۱۰	شرکت فناور
۱۱	تسهیلات صندوق دانشگاه به هسته و واحدهای فناوری
۱۲	ضمانتنامه برای شرکت‌ها و هسته‌هایی که وابستگی به دانشگاه دارد
۱۳	سطح فناوری (TRL5 به بالا)
۱۴	ارجاع به VC ها زمانی که شرکت وابستگی به دانشگاه ندارد
۱۵	معرفی به بانک با بهره ۱۸ درصد برای افراد فاقد شرایط
۱۶	شرکت زایشی از مراکز تحقیقاتی و شتاب‌دهنده‌های دانشگاه آزاد

ردیف	کدهای استخراج شده
۱۷	همراستا با اهداف و راهبرد دانشگاه

در ادامه تحقیق تعداد ۱۷ کد در قالب ۴ مؤلفه شناسایی گردید. در آخر برای نشان دادن روابط میان مفهوم، ابعاد و مؤلفه‌های به‌دست آمده، کدگذاری گزینشی انجام گرفت که در شکل ۵ خروجی نرم‌افزار MAXQDA 2020 در کدگذاری گزینشی نشان داده شده است:

شکل ۵: کدگذاری گزینشی در نرم‌افزار MAXQDA ۲۰۲۰

همان طور که نتایج مدل تحقیق نشان می‌دهد مدل حمایت و سرمایه‌گذاری پارک دانشگاه آزاد در ۵ مؤلفه شامل نوع تسهیلات پارک، مطالعات فنی، همراستا با اهداف و راهبرد دانشگاه آزاد، نوع شرکت و میزان وابستگی به دانشگاه دسته‌بندی گردید. به عبارتی، جهت توسعه حمایت از کارآفرینان جوان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی باید شرایط و بستری جهت شکل‌گیری مؤلفه‌هایی شامل نوع تسهیلات پارک، مطالعات فنی، همراستا با اهداف و راهبرد دانشگاه آزاد، نوع شرکت و میزان وابستگی به دانشگاه اجرایی گردد.

در ادامه جهت بررسی وضعیت حمایت صندوق فناوری از شرکت‌های متقاضی، از داده‌های مربوط به یک شرکت متقاضی استفاده گردید؛ بدین صورت که از داده‌هایی در زمینه ورودی‌ها، خروجی‌ها و همچنین قواعد فازی استفاده گردید. پس از تعیین ورودی‌ها و خروجی‌ها و همچنین قواعد فازی، داده‌ها وارد نرم‌افزار متلب ۲۰۱۴^۱ گردید. مدل سیستم استنتاج فازی این پژوهش با توجه به تنوع برای یک شرکت متقاضی دریافت تسهیلات و حمایت به اجرا گذاشته شد. همچنین در این پژوهش جهت فازی‌زدایی از روش ستروید استفاده گردید که توجه به مرکز ثقل دارد. دلیل انتخاب این روش از میان روش‌های دیگری همچون ماکزیم و میانگین اوزان این است که در این روش معمولاً

^۱ MATLAB 2014

طراحی مدل سرمایه گذاری خطرپذیر در حمایت از کارآفرینان جوان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی

توازن و سازگاری بیشتری دیده می شود. در این روش جهت فازی زدایی و به دست آوردن خروجی از رابطه زیر استفاده گردید:

$$x' = \frac{\int \mu(x)x dx}{\int \mu(x) dx}$$

با بررسی وضعیت کنونی، مؤلفه ها در این شرکت متقاضی دریافت تسهیلات و سرمایه گذاری به شرح جدول

۴ می باشد:

جدول ۴: وضعیت موجود شرکت متقاضی

سطح فناوری	میزان سرمایه مورد نیاز	بازگشت سرمایه	تناسب با اهداف و راهبرد دانشگاه	میزان وابستگی به دانشگاه
حالت ۷	۵۰۰ میلیون	۳ سال	متوسط	عضو هیئت علمی

همان گونه که در جدول ۴ نمایان گردید خروجی نرم افزار حالت حمایت صندوق فناوری را ارائه می دهد.

بحث و نتیجه گیری

هدف اصلی پژوهش حاضر، طراحی مدل سرمایه گذاری خطرپذیر در حمایت از کارآفرینان جوان در پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی است. با عنایت به کدگذاری های صورت گرفته در نهایت معماری منابع انسانی با رویکرد حکمرانی در چهار بعد (معماری شراکتی و شبکه ای؛ معماری قراردادی و اشتراکی از بالا؛ معماری برون سپار و شغل محور و معماری سلسله مراتبی و دانش محور) و ۱۵ مؤلفه دسته بندی گردید. در حکومت شراکتی و شبکه ای بیشترین تکرار در مستندات مربوط به مؤلفه تأکید بر مدیریت اشتراکی (با ۵ تکرار) و در حکومت قراردادی و اشتراکی بیشترین تکرار مربوط به مؤلفه تعهد و پاسخگویی (با ۵ تکرار) و حکومت برون سپار و شغل محور با مؤلفه خصوصی سازی (با ۶ تکرار) و حکومت سلسله مراتبی و دانش محور با مؤلفه درونی سازی (با ۴ تکرار) می باشد.

یافته های پژوهش گلد اسمیت و ایگر (۲۰۰۴) در زمینه حکمرانی شبکه ای، بیشترین تشابه را با پژوهش حاضر دارد. در پژوهش ایشان که اشاره به مشارکت بخش عمومی با بخش سوم دارد، به چهار نوع حکمرانی اشاره شده است. در پژوهش حاضر نیز دسته بندی به شکل معماری شراکتی و شبکه ای؛ معماری قراردادی و اشتراکی از بالا؛ معماری برون سپار و شغل محور و معماری سلسله مراتبی و دانش محور دسته بندی گردیده است. ربع اول در مدل معماری لپاک و همکاران (۱۹۹۹) تأکید بر تأمین نیرو از داخل، تمرکز بر داخل سازمان و ایجاد تعهد دارد که این با

دسته‌بندی اول حکمرانی گلد اسمیت و ایگر (۲۰۰۴) همخوانی دارد و هر چه به سمت ربع سوم و چهار یعنی معماری بر اساس شراکت و همکاری پیش می‌رویم، حکمرانی با حالت شبکه‌ای و شراکتی همخوانی دارد.

باین حال و به‌طور کلی اکوسیستم کارآفرینی به‌عنوان مبنایی برای طراحی سیاست‌های کارآفرینی به‌ویژه برای کسب‌وکارهای جدید فناوری‌مدار ظهور یافت. البته والدز (۲۰۰۰) معتقد است راهبرد اکوسیستم کارآفرینی در نتیجه مخاطب قرار دادن بعضی از اشتباهات سیاسی به وجود آمده است، همچون: اختصاص پایین دارایی عمومی به کارآفرینی، فقدان وضوح اهداف سیاسی کارآفرینی، عدم‌پذیرش برنامه‌ریزی نشده مهیاکنندگان اعتبار کارآفرینی و نتایج گمراه برنامه‌های تدریجی همچون آموزش. اکوسیستم کارآفرینی به عناصر- افراد، سازمان‌ها یا مؤسسات- خارج از فرد کارآفرین اشاره دارد که محرک یا مانع تصمیم فرد برای کارآفرین شدن یا احتمال موفقیت او در صورت راه‌اندازی کسب‌وکار کارآفرینانه است. اکوسیستم کارآفرینی محیطی را ایجاد می‌کند که تلاش‌های کارآفرینانه را تشویق کند (فورفاس، ۲۰۰۹). همچنین اکوسیستم کارآفرینی می‌تواند به‌عنوان یک محیط فیزیکی توصیف شود؛ جایی که شمار نسبتاً زیادی از عناصر اثراتی را در ظهور و رشد کسب‌وکارها اعمال می‌کنند. البته تنها یک ترکیب از این عناصر وجود ندارد که اکوسیستم کارآفرینی موفق را تشکیل دهد. ممکن است ترکیب‌های بسیاری وجود داشته باشد که منتهی به ایجاد اکوسیستم‌های متفاوت و متناوب گردد؛ به‌طوری‌که با موفقیت و پیشرفت همراه باشند. این عناصر شامل شرکت‌ها، دانشگاه‌ها، آزمایشگاه‌ها، مشاوران، سرمایه‌گذاران، سازمان‌های پژوهشی، مؤسسات و غیره می‌باشند (کوهن، ۲۰۰۶). بر پایه تجربیات چندین منطقه آمریکا، بیشتر تعاریف توافق دارند که اکوسیستم کارآفرینی شامل مجموعه‌ای از عواملان مختلف بهم وابسته در درون یک ناحیه خاص است که حداقل دربرگیرنده این عناصر می‌باشند: دانشگاه‌ها و سازمان‌های پژوهشی، منابع انسانی واجد شرایط، شبکه‌های رسمی و غیررسمی، دولت‌ها، سرمایه‌گذاران مالک، سرمایه، ارائه‌دهندگان خدمات حرفه‌ای و فرهنگ کارآفرینی (رابرتز و ۲۰۱۱؛ آیزنبرگ، ۲۰۰۴) که با همه این عامل‌ها به روش پویا و باز پیوند دارد (نک و همکاران، ۲۰۰۸؛ پیسترویی و همکاران، ۲۰۰۶؛ کوهن، ۲۰۰۹).

پارک علم و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی، اولین پارک غیر دولتی در ایران است که مجوز تأسیس (موافقت اصولی) آن در ۱۳۹۳ از دفتر برنامه‌ریزی امور فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اخذ گردیده است. در ابتدای راه با جذب بیش از ۳۰ شرکت دانش‌بنیان، واحد فناور و صاحبان ایده، گام‌های مؤثری را در مسیر پشتیبانی از فعالان تجاری‌سازی، نوآوری و کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی برداشت و اکنون بیش از ۵۰ شرکت دانش‌بنیان در آن مشغول فعالیت می‌باشند.

در مهر و موم‌های اخیر همواره مشکل تأمین سرمایه برای کارآفرینان در اکوسیستم پارک دیده می‌شود ازجمله تلاش‌هایی که دانشگاه آزاد اسلامی در این حوزه انجام داده، ایجاد صندوق نوآوری با سرمایه ۲۲۰ میلیاردی برای حمایت از کارآفرینان بوده است. در زمینه مشارکت با ایشان هم سعی نموده با انواع مدل‌های تأمین سرمایه مانند سهام

شدن در سهام، روایتی و .... با ایشان همکاری لازم به عمل آید؛ اما آنچه همواره طی سال‌های گذشته به‌عنوان یک موضوع چالش‌برانگیز مطرح شده است، نحوه استفاده و همکاری با شرکت‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر در مراحل مختلف رشد شرکت‌های مستقر در پارک علم و فناوری می‌باشد. با عنایت به کدگذاری‌های صورت گرفته در نهایت معماری منابع انسانی با رویکرد حکمرانی در چهار بعد (معماری شراکتی و شبکه‌ای؛ معماری قراردادی و اشتراکی از بالا؛ معماری برون‌سپار و شغل محور و معماری سلسله‌مراتبی و دانش‌محور) و ۱۵ مؤلفه دسته‌بندی گردید. در حکومت شراکتی و شبکه‌ای بیشترین تکرار در مستندات مربوط به مؤلفه تأکید بر مدیریت اشتراکی (با ۵ تکرار) و در حکومت قراردادی و اشتراکی بیشترین تکرار مربوط به مؤلفه تعهد و پاسخگویی (با ۵ تکرار) و حکومت برون‌سپار و شغل محور با مؤلفه خصوصی‌سازی (با ۶ تکرار) و حکومت سلسله‌مراتبی و دانش‌محور با مؤلفه درونی‌سازی (با ۴ تکرار) می‌باشد. در انتها بدیهی است که رفع محدودیت‌ها و موانع پیش روی هر پژوهش‌میدانی، زیربنای پژوهش‌های بعدی قرار می‌گیرد و این امر موجب شکوفایی علم می‌گردد. پژوهش حاضر نیز از این محدودیت‌ها مستثنی نیست ازجمله: خطای نمونه‌گیری: خطای نمونه‌گیری ناشی از انجام نمونه‌گیری قضاوتی با هدفمند است که با توجه به معیار خاصی که توسط خبره‌ها تعیین می‌شود، قابلیت تعمیم نتایج تحقیق را محدود می‌نماید. خطای معرف نبودن جامعه: اجرای مرحله پیمایش در سطح شهرداری تهران که قابلیت تعمیم نتایج این تحقیق به شهرداری‌های کشور را محدود می‌نماید.

منابع

- اخلاصی، انصاری چهارسوقی و سیدامیری، نادر. (۱۳۹۷). «ارائه مدل سرمایه‌گذاری خطرپذیر راهبردی برند برای شرکت‌های سرمایه‌گذار خطرپذیر فعال در حوزه تجارت الکترونیکی (بر اساس تئوری مبتنی بر داده‌ها)». پژوهش‌نامه بازرگانی. ۸۶، صص ۱-۲۵.
- ایمانی‌پور، ناصر و کتعی، مهدی. (۱۳۸۸). «شناسایی عوامل مؤثر بر تصمیم به خروج سرمایه‌گذاران مخاطره‌پذیر». توسعه کارآفرینی. ۴(۴)، صص ۶۷-۸۳.
- ایمانی‌پور، نرگس و عزیزی، حسن. (۱۳۹۰). «تحلیل اجزای تشکیل‌دهنده فرایند سرمایه‌گذاری خطرپذیر در ایران». توسعه کارآفرینی. دوره ۴.
- مجتهدزاده، وحید؛ و احمدی، فرهاد. (۱۳۸۸). «کیفیت سود، اطلاعات حسابداری و مخارج سرمایه‌ای». پیشرفت‌های حسابداری (علوم اجتماعی و انسانی شیراز). ۱۱ (پیاپی ۵۷/۳)، صص ۱۴۷-۱۷۰.
- Androsif, J., Lerner, J., & Nanda, R. (2020). "Venture capital's role in financing innovation: What we know and how much we still need to learn". Journal of Economic Perspectives, 34(3), 237-61.
- Anokhin, P. K. (2016). *Biology and Neurophysiology of the Conditioned Reflex and Its Role in Adaptive Behavior: International Series of Monographs in Cerebrovisceral and Behavioral Physiology and Conditioned Reflexes*, Volume 3 (Vol. 3). Elsevier.
- Barnes, D. S., & Barnes, D. S. (2006). *The great stink of Paris and the nineteenth-century struggle against filth and germs*. JHU Press.
- Battisti, E., Nirino, N., Leonidou, E., & Thrassou, A. (2022). "Corporate venture capital and CSR performance: An extended resource-based view's perspective". Journal of Business Research, 139, 1058-1066.

- Bugl, B. M., Balz, F. P., & Kanbach, D. K. (2022). **"Leveraging smart capital through corporate venture capital: A typology of value creation for new venture firms"**. Journal of Business Venturing Insights, 17, e00292.
- Fried, V., & Hisrich, R. (1994). **"Toward a model of venture capital investment decision making"**. Financial management, 23(3), 28-37
- Groth, O. J., Esposito, M., & Tse, T. (2015). **"What Europe needs is an innovation-driven entrepreneurship ecosystem: Introducing EDIE"**. Thunderbird International Business Review, 57(4), 263-269.
- Hegeman, P. D., & Sørheim, R. (2021). **"Why do they do it? Corporate venture capital investments in cleantech startups"**. Journal of Cleaner Production, 294, 126315.
- Hellmann, T., & Thiele, V. (2015). **"Friends or foes? The interrelationship between angel and venture capital markets"**. Journal of Financial Economics, 115(3), 639-653.
- Jeon, E., & Maula, M. (2022). **"Progress toward understanding tensions in corporate venture capital: A systematic review"**. Journal of Business Venturing, 37(4), 106226.
- Kohen, M. G., (Eds.). (2006). **Secession: international law perspectives**. Cambridge University Press.
- Laperche, B., & Liu, Z. (2013). **"SMEs and knowledge-capital formation in innovation networks: a review of literature"**. Journal of innovation and entrepreneurship, 2(1), 1-16.
- Malecki, E. J. (2018). **"Entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems"**. Geography compass, 12(3), e12359.
- Rossi, M., Chouaibi, J., Graziano, D., & Festa, G. (2022). **"Corporate venture capitalists as entrepreneurial knowledge accelerators in global innovation ecosystems"**. Journal of Business Research, 142, 512-523.
- Spigel, B. (2017). **"The relational organization of entrepreneurial ecosystems"**. Entrepreneurship theory and practice, 41(1), 49-72.
- Suresh, J., & Ramraj, R. (2012). **"Entrepreneurial ecosystem: Case study on the influence of environmental factors on entrepreneurial success"**. European Journal of Business and Management, 4(16), 95-101.
- Van de Ven, H. (1993). **"The development of an infrastructure for entrepreneurship"**. Journal of Business venturing, 8(3), 211-230.
- Woodhouse, D. (1999). **"Quality and quality assurance"**. Quality and internationalization in higher education.

مطالعه فراترکیب طراحی الگو و ابعاد موثر بر امید به زندگی در جوانان

محسن نیازی^۱

علی فرهادیان^۲

فرشته ایرانی^۳

فاطمه خوش‌بیانی آرانی^۴

[10.22034/ssvs.2023.2847.3074](https://doi.org/10.22034/ssvs.2023.2847.3074)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۳/۰۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۴/۳۱

امید به زندگی، یکی از شاخص‌های کیفیت زندگی و رفاه اجتماعی است. امیدواری و خوش‌بینی نسبت به آینده از جمله نشانه‌های پویایی و نشاط در جامعه و انگاره‌ای برای پیشرفت اجتماعی است. هدف از پژوهش حاضر، بررسی مطالعات انجام‌شده پیرامون طراحی الگو و ابعاد موثر بر امید به زندگی در جوانان با استفاده از رویکرد استقرایی فراترکیب کیفی است. این روش شامل گام‌های هفت‌گانه‌ای است که به ارزیابی و تحلیل نظام‌مند نتایج و یافته‌های مطالعات پیشین می‌پردازد. فراترکیب این امکان را برای پژوهشگر فراهم می‌سازد تا به شیوه‌ای ساختارمند از یافته‌های استخراج‌شده از مطالعات کیفی مرتبط با موضوع تحقیق برای ایجاد یافته‌های جامع و تفسیری استفاده نماید. به همین دلیل نتایج پژوهش‌های پیشین از منابع داخلی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱ جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. از بین ۴۹ مقاله مستخرج، ۲۲ مقاله برای تجزیه و تحلیل نهایی انتخاب شد. در خلال این تحقیق به نظریه‌های اشنایدر، ریمان، مندل و رابینسون اشاره گردیده است. نتایج پژوهش با توجه به بررسی متعدد مقاله‌های استخراج‌شده به ۱۸ بعد اصلی مانند سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، چشم‌انداز شغلی و وضعیت اقتصادی و نیز ۴۷ کد منجر شده که از آن میان می‌توان مهم‌ترین مولفه‌ها با توجه به تکرارشان را سرمایه اقتصادی، شیوه زندگی، وضعیت پزشکی و بهداشتی، سلامت جسمی و روانی و دینداری برشمرد.

واژگان کلیدی: امید به زندگی، امیدواری، نشاط در جامعه، رضایت از زندگی و کیفیت زندگی.

^۱استاد، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

^۲استادیار، گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده مدیریت، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Farhadian@kashanu.ac.ir

^۳دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهشگری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

^۴دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران

مقدمه

امید به زندگی، یک شاخص آماری است که نشان می دهد متوسط طول عمر در یک جامعه چقدر است یا به عبارت دیگر، یک عضو چند سال می تواند توقع طول عمر داشته باشد. واژه «امید به زندگی» در لغت به معنای تعداد سالهایی است که یک شخص زندگی خواهد کرد. امید به زندگی، یکی از مهم ترین شاخص های سلامت و برآیند عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و... است. در واقع، امید یک حالت روحی و روانی و برانگیزاننده انسان به کار و فعالیت است. به طور طبیعی انگیزه بشر در کارهای اختیاری، امید به نفع یا ترس از زیان است (صفری شالی و طوافی، ۱۳۹۶: ۳).

مفهوم کیفیت زندگی، ساختارهایی چون: شادمانی، سلامت، امیدواری و رضایتمندی از زندگی را در بر می گیرد و معمولاً به طور آشکار با ضمنی با کمیت زندگی در تضاد است و می تواند رضایت بخش، خوشایند و یا فقط خرسندی باشد. امید به زندگی که موضوع این پژوهش است، جزئی از مفهوم کیفیت زندگی است. (خدادادی سنگده و همکاران، ۱۳۹۴: ۳)

امید، مبحث پیچیده ای است که از اواخر سال ۱۹۶۰، در چارچوب علمی مورد بررسی قرار گرفت و به تدریج با مطرح شدن روان شناسی سلامت وارد دوره جدیدی از نظریه پردازی شد. مفهوم امید در طول ده ها سال مورد علاقه روان پزشکان و متخصصان بهداشت بوده است. امید به عنوان کلید روان درمانی موفق، تنها اساس نوعی از روان درمانی را تشکیل داده و چندان به عرصه علوم اجتماعی راه نیافته است. تنها دو سه دهه است که برخی محققان علوم اجتماعی در جهان به امید توجه کرده اند. امیدواری به آینده و نقطه مقابل آن یعنی ناامیدی، از مباحث مهمی است که در دهه اخیر مورد توجه جامعه شناسان، روان شناسان و علمای سیاست قرار گرفته است. جامعه شناسان به پیامدهای جمعی و روان شناسان به پیامدهای فردی و دانشمندان علم سیاست به آثار سیاسی این پدیده می پردازند. امید عبارت است از: تمایلی که با انتظار وقوع مثبت همراه است یا به عبارت دیگر، ارزیابی مثبت از آنچه که فرد متمایل است و می خواهد که به وقوع بپیوندد (صفری شالی و طوافی، ۱۳۹۶: ۵).

یکی از مهم ترین اهداف نظام های تعلیم و تربیت، افزایش امید به آینده و تأمین سلامت روان نوجوانان و جوانان است. در سنین جوانی و نوجوانی، دگرگونی های عاطفی و اجتماعی چشمگیری رخ می دهد که با هیجانات نوجوانان شدت می گیرد و آنان اغلب دچار حالانی چون عصبانیت، یأس، ناامیدی و ترس می شوند.

امید، عاملی برانگیزاننده است و باعث می شود جوانان مسیری را انتخاب کنند که در نهایت به تکامل آنان و جامعه بینجامد. اشنایدر معتقد است می توان امیدواری را به دو مفهوم مهم «تعیین جهت گیری هدفمند موفق» و «برنامه ریزی موفقیت آمیز» که دسترسی به اهداف را امکان پذیر می کند، تقسیم نمود. شواهد

مطالعه فرا ترکیب طراحی الگو و ابعاد موثر بر امید به زندگی در جوانان

نشان می‌دهد که بین بالا بودن میزان امید افراد به آینده و موفقیت آنها در فعالیتهای گوناگون، از جمله پیشرفت علمی، موفقیت‌های ورزشی و سلامت جسمی و روانی بهتر، ارتباط زیادی وجود دارد (اشنایدر^۱، ۲۰۰۲: ۲۵۶). نیروی انسانی، مهمترین سرمایه جامعه است و هرچه این سرمایه کیفیت زندگی مطلوب و بالاتری داشته باشد به سود جامعه است (پورسیدآقایی، ۱۴۰۰).

جوانان قشر مهمی در جامعه هستند. امید برای هر کسی خوب و مطلوب است، اما برای جوان، مطلوب‌تر و لازم‌تر، چرا که جوان بدون انگیزه و نشاط و امید مثل جسد بدون روح است و امید همانند روح در بدن جوان می‌باشد. امید و امیدواری جایگاه خاصی در سلامتی روانی، جسمانی و به تبع آن، پیشرفت فرد و جامعه دارد و نقش امید در پیشبرد توسعه جامعه به سوی اهداف بلندمدت و آینده‌نگر بسیار با اهمیت است. برای رسیدن به موفقیت فقط داشتن هدف کافی نیست، زیرا دشواری‌های زیادی در راه رسیدن به اهداف وجود دارد. انسان قوی باید بتواند با وجود همه موانعی که در راه دارد به اهداف خود نزدیک‌تر شود. امید داشتن باعث می‌شود که افراد با مشکلات مقابله کنند. افرادی که امیدواری دارند، همیشه دریچه‌ای برای رسیدن به خوشبختی پیدا خواهند کرد، چون اعتقاد دارند که زندگی با تمام سختی‌هایش جریان دارد.

جامعه ایران به لحاظ مواجه شدن با تحولات ساختاری همانند افزایش سالانه جمعیت، مسائل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی و همچنین گذرازجامعه سنتی به جامعه مدرن و درآستانه ورود به عرصه دنیای فناوری شاهد بروز پدیده‌های مختلفی در حوزه عدالت، نشاط، امنیت و آسیب‌های اجتماعی است که این موضوع امید به آینده افراد را در جامعه ایران بیشتر از گذشته تحت تاثیر قرار داده است. امید به آینده، اگرچه تا حد زیادی بستگی به شرایط فردی دارد، اما عوامل اجتماعی هم نقش بسیار مؤثری در افزایش یا کاهش آن ایفا می‌کنند.

پژوهش حاضر با توجه به اهمیت موضوع بحث امید به زندگی در جوانان که یک مولفه کلیدی در جامعه است که اگر وجود نداشته باشد، آن جامعه به سمت نابودی پیش می‌رود- زیرا جوانان سرمایه اصلی یک جامعه هستند- انجام گرفته است. بر همین اساس، این پژوهش قصد دارد که به این سوالات جواب دهد: شناخت مفهوم و ابعاد امید به زندگی نیازمند چه بستری است؟

چه عواملی زمینه‌ساز تحقق امید به زندگی بالاست؟

برای پاسخ به این سوالات این پژوهش در نظر دارد به صورت جامع و با استفاده از نتایج پژوهش‌های متفاوت و با روش فراترکیب به بررسی مولفه‌های امید به زندگی در بین جوانان بپردازد.

---

¹ Schnyder

امید به زندگی، یکی از مهمترین شاخص‌های سلامت و برآیند عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و ... است. مطالعات زیادی به بررسی عوامل تعیین‌کننده امید به زندگی در کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته پرداخته‌اند که در زیر به بعضی از آنها اشاره می‌شود:

راحله غنی ئی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «رابطه ساختاری ابراز هیجان در خانواده، پذیرش روان‌شناختی و احساس حقارت با امید به زندگی در نوجوانان خانواده‌های کم‌درآمد» دریافتند که بین ابراز هیجان منفی در خانواده با امید به زندگی از طریق پذیرش روان‌شناختی در نوجوانان خانواده‌های کم‌درآمد رابطه وجود دارد و با استفاده درست از هیجانات، آگاهی از هیجانات و پذیرش آنها و ابراز هیجانات به‌ویژه هیجانات مثبت در موقعیت‌های زندگی، نوجوانان احساسات منفی خویش را کاهش می‌دهند و به تبع آن، میزان سازگاری آنها با شرایط زندگی بهبود پیدا خواهد کرد. به طور کلی در تبیین نقش میانجی پذیرش روان‌شناختی می‌توان گفت ابراز هیجانات مثبت یا منفی در خانواده بر جو عاطفی خانواده اثر می‌گذارد و این جو خانواده است که به اتحاد اعضای خانواده منجر می‌شود که در نتیجه آن پذیرش مشکلات راحت‌تر روی می‌دهد و تلاش برای حل مشکلات بیشتر می‌شود و با افزایش پذیرش مشکلات انتظار می‌رود تلاش فرد برای مقابله با مشکلات خانوادگی و مشکلات اقتصادی بیشتر و هدف‌دارتر شود و در نتیجه آن امید به زندگی در بین افراد بیشتر می‌شود. امید (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «سیاست‌گذاری اجتماعی و مسئله امید» بیان می‌کند که بالاترین سطح ارزیابی بدبینانه و ناامیدانه نسبت به آینده مربوط به محورهای اقتصادی و رفاهی است. مردانی‌فر و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «سرمایه اجتماعی و امید به آینده در میان دانشجویان» بیان می‌کند که با افزایش سرمایه اجتماعی (اعتماد اجتماعی، هنجار اجتماعی و مشارکت اجتماعی) امیدواری به آینده بیشتر می‌شود و با کاهش سرمایه اجتماعی، امید به آینده نیز کاهش معنادار می‌یابد. هرچه اعتماد اجتماعی بیشتر و مطلوب‌تر باشد، امید به آینده دانشجویان هم بیشتر می‌شود. سبزواری و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «همبستگی بین جهت‌گیری مذهبی و امید به زندگی بر رضایت از زندگی» دریافتند که مولفه مذهبی بودن و جهت‌گیری مذهبی رابطه مثبتی با امید به زندگی و رضایت از زندگی دارد. مهدی‌زاده و قاری قرآنی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «عوامل اجتماعی موثر بر امید به آینده دانشجویان دانشگاه تهران» بیان می‌کنند که عواملی چون سرمایه اجتماعی، محدودیت‌های اجتماعی، نابرابری‌های جنسیتی و سرخوردگی‌های ایجادشده از سوی جامعه و مقبولیت اجتماعی و امنیت اجتماعی و اعتماد اجتماعی و احساس محرومیت و دینداری و احساس انومی بر روی امید به زندگی تاثیرگذار است. نتایج به دست آمده بیان می‌کند که با افزایش احساس محرومیت، احساس انومی افراد افزایش پیدا می‌کند و احساس انومی در بین افراد دیندار خیلی کم است و کسانی که احساس محرومیت کم‌تری دارند، به آینده امیدوارتر هستند و با کاهش احساس انومی امید به زندگی بیشتر می‌شود. صفری شالی و طوافی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «بررسی میزان امید به آینده و

عوامل مؤثر بر آن در بین شهروندان تهرانی» دریافتند که احساس مقبولیت اجتماعی، احساس عدالت، ارضای نیاز، دینداری، احساس امنیت، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، نشاط اجتماعی و احساس محرومیت بر میزان امید به آینده افراد تأثیر می‌گذارد که در نتیجه احساس محرومیت و احساس عدالت اجتماعی در امید به آینده نقش موثرتری دارند. فطرس و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی اثر آزادی اقتصادی بر امید به زندگی» بیان می‌کنند که مولفه‌های گوناگونی از جمله وضعیت پزشکی و بهداشتی، سطح رفاه و امنیت اجتماعی، ارائه خدمات اجتماعی و بیمه‌ای، امنیت شغلی و اقتصادی، نحوه تغذیه و کیفیت آن و سطح سواد بر شاخص امید به زندگی در جوامع مختلف تأثیر دارد و مولفه آزادی اقتصادی را اینگونه بیان کرده که قدرت اقتصادی بیشتر، آموزش و خدمات بهداشتی درمانی بهتری را برای افراد فراهم می‌کند. عامل اقتصادی را می‌توان یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر میزان امید به زندگی در جوامع کنونی دانست. سلامتی از جمله مواردی است که در دوران رونق اقتصادی افزایش و در دوران رکود اقتصادی کاهش می‌یابد. سرلک و سواری (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «تأثیر عوامل اقتصادی اجتماعی بر امید به زندگی در ایران» بیان می‌کنند که مولفه‌های مانند وضعیت پزشکی و بهداشتی، تحصیلات، محیط، شیوه زندگی، هزینه‌های سلامت و عوامل ژنتیکی بر امید به زندگی افراد تأثیر می‌گذارد و نتایج به دست آمده حاکی از اثرگذاری منفی بلندمدت، رشد جمعیت، تورم، دی اکسید کربن و همچنین اثرگذاری مثبت بلندمدت تحصیلات و شاخص تولید غذا بر امید به زندگی می‌باشد. در این بین، تولید غذا بیشترین اثرگذاری مثبت بر امید به زندگی را دارد و بیشترین تأثیر منفی را تولید دی اکسید کربن بر امید زندگی دارد.

افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «عوامل اجتماعی مرتبط با امید جوانان به آینده» دریافتند که مولفه‌های سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی و هویت حرفه‌ای و چشم‌انداز شغلی بر میزان امید به زندگی جوانان تأثیرگذار است. همچنین نتایج نشان داد که همه مولفه‌های یاد شده با امید به زندگی رابطه معناداری دارند و هر چه فرد احساس کند که سرمایه فرهنگی و اجتماعی بیشتر و هویت حرفه‌ای و چشم‌انداز شغلی بهتری دارد، امید به زندگی بیشتری دارد.

گالیس^۱ (۲۰۱۵) به مطالعه عوامل تعیین‌کننده امید به زندگی در ۱۵۶ کشور جهان پرداخت. او دریافت که سرانه درآمد، مخارج سلامت عمومی، داشتن آب آشامیدنی سالم، کالری و سواد مهمترین عوامل تعیین‌کننده امید به زندگی هستند. سریموکس^۲ و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی مخارج بهداشت عمومی بر امید به زندگی در کانادا پرداختند. آنها به این نتیجه رسیدند که پایین بودن مخارج سلامت منجر به کاهش امید به زندگی و بالا رفتن نرخ مرگ و میر در کانادا می‌شود. اناد و راوالین^۳ (۲۰۰۹) به این نتیجه رسیدند که رابطه مثبت

¹ Gulis

² Cremieux

³ Anand and Ravallion

و معناداری بین امید به زندگی و سرانه تولید ناخالص داخلی وجود دارد. در تحقیق آنها مخارج بهداشتی، عامل مهمی در بهبود شاخص امید به زندگی است. مولوک^۱ (۲۰۰۶) در تحقیقی با عنوان «ارتباط بین مقابله مذهبی و رفتارهای خودکشی در نوجوانان آمریکایی -آفریقایی تبار»، دریافت که ناامیدی و افسردگی عواملی خطر ساز برای افکار و اقدام به خودکشی هستند. رگرز^۲ و همکاران (۱۹۸۹) برای اولین بار چارچوب مفهومی مناسبی در مورد رابطه امید به زندگی و درآمد بیان نمودند. آنها به بررسی مهمترین عوامل تعیین کننده امید به زندگی برای ۳۳ کشور در حال توسعه پرداختند و دریافتند که تولیدات کشاورزی، نرخ با سواد، دسترسی به آب سالم، متوسط سرانه کالری و سرانه پزشک نقش مهمی را در تعیین امید به زندگی برای کشورهای در حال توسعه ایفا می کنند. پیرامون اهمیت مطالعه عوامل موثر بر امید به زندگی می توان گفت که سلامتی وسیله و هدفی ارزشمند برای نوع بشر محسوب می شود که اقتصاددانان و جامعه شناسان و روان شناسان به دنبال یافتن مکانیزم و روش بهینه برای ارتقای سلامتی جامعه هستند. برای دستیابی به سطوح بالایی از سلامتی، شناسایی ماهیت سلامتی و عوامل تاثیر گذار بر آن بسیار با اهمیت است و در این تحقیق با روش فراترکیب به شناختن دلایلی که باعث امید به زندگی انسان ها به خصوص جوانان پرداخته می شود.

مبانی نظری پژوهش

از نظر اشنايدر^۳، امید یک هیجان انفعالی نیست که تنها در لحظات تاریک زندگی پدیدار شود، بلکه فرآیندی شناختی است که افراد به وسیله آن، فعالانه اهداف خویش را فراهم می کنند. وی معتقد است می توان امیدواری را به دو مفهوم مهم "تعیین جهت گیری هدفمند موفق" و "برنامه ریزی موفقیت آمیز" که دسترسی به اهداف را امکان پذیر می کند، تقسیم نمود. از طرفی اشنايدر، امید را که بسیار نزدیک به خوش بینی است، به عنوان سازه ای شامل دو مولفه مفهوم سازی کرده است:

۱. توانایی طراحی گذرگاه هایی به سوی اهداف مطلوب به رغم موانع موجود
۲. کارگزار انگیزش برای استفاده از این گذرگاه ها

طبق این تعریف، امید هنگامی نیرومند است که اهداف ارزشمندی را دربرگیرد و با وجود موانع چالش برانگیز اما برطرف شدنی، دستیابی به آنها در میان مدت ممکن باشد. جایی که ما برای رسیدن به هدف اطمینان داریم، امید غیر ضروری است. جایی که مطمئن هستیم به هدف نخواهیم رسید، در این صورت ناامید می شویم. طبق این مفهوم بندی، هیجان های مثبت و منفی، محصول جنبی تفکر هدفمند امید و ناامیدی

¹ Molock

² Rogers

³ Schnyder

هستند. توانایی طراحی گذرگاه‌هایی به سوی هدف‌های مطلوب به رغم موانع موجود و توانایی ایجاد انگیزه برای شروع و تداوم حرکت در این گذرگاه‌ها، امید مجموع این دو مؤلفه است.

ریمان^۱ (۱۹۷۷) تعیین هدف، نیروی راهیابی و نیروی اراده را سه جزء اصلی امید تعریف می‌کند. امیدواری بر کیفیت روابط با دیگران تاثیر می‌گذارد؛ به طوری که افراد ناامید به ندرت می‌توانند ارتباط رضایت بخشی برقرار نمایند. پس همواره احساس تنهایی می‌کنند، در انتظار شکست به سر می‌برند و وقایع کوچک را خیلی بد تعبیر می‌کنند. مندل^۲ (۱۹۷۲) معتقد است که فرد در ابتدا دچار ناامیدی و متعاقب آن دچار افسردگی می‌شود. این وضعیت با این ادراک شروع می‌شود که مدام اتفاقات منفی رخ می‌دهند یا اینکه اتفاقات مثبت رخ نمی‌دهند. حوادث منفی به عنوان موقعیت‌های شروع‌کننده‌ای عمل می‌کنند که افراد را دچار احساس ناامیدی می‌نمایند. فرد بر اثر ناامیدی به شدت غیرفعال می‌شود و نمی‌تواند موقعیت‌های مختلف خود را بسنجد و تصمیم بگیرد. ناامیدی شخص را به سرعت درهم می‌شکند و او را در برابر عوامل فشارزا، بی‌دفاع و گرفتار می‌کند. با گذشت زمان، شخص تمام امید خود را از دست می‌دهد و به جای آن افسردگی عمیق را جایگزین می‌کند. به مرور زمان، این افسردگی بر ارتباط فرد با محیط اجتماعی‌اش تاثیر می‌گذارد. بنابراین امید یا ناامیدی هرچند در زمره مشکلات فردی به نظر می‌آیند، ولی دارای دلایل و پیامدهای اجتماعی نیز هستند. رابینسون^۳ (۱۹۸۳) معتقد است امید در تمام زندگی عنصری ضروری است. امید با نیروی نافذ خود سامانه فعالیتی را تحریک می‌کند تا بتواند تجربه‌های نو کسب نماید و نیروهای تازه‌ای را در انسان ایجاد کند. به طور کلی زمانی که شخص در دشواری‌ها و بحران‌های زندگی قرار می‌گیرد، احساس امیدواری در فرد امیدوارزنده می‌شود و این امید است که پس از بحران‌ها، آرامش را به فرد باز می‌گرداند. با توجه به نظریات مطرح شده متوجه می‌شویم امید به زندگی نقش حیاتی در زندگی افراد به‌خصوص جوانان دارد و از نظریه‌های قابل استفاده در این تحقیق می‌توان به نظریه‌های شنايدر اشاره کرد که بر این باور است که امید فرآیندی شناختی است که افراد به وسیله آن، فعالانه اهداف خویش را فراهم می‌کنند.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش از روش استقرایی فراترکیب کیفی سندلوسکی و باروسو به منظور دستیابی به اهداف مورد نظر استفاده شده است. این روش فرایندی است که محققان را قادر می‌سازد تا یک سوال خاص پژوهشی را شناسایی کنند و سپس برای پاسخ‌گویی به آن به جست و جو، گزینش، ارزیابی، تلخیص و ترکیب شواهد عینی بپردازند. این فرایند از روش‌های دقیق کیفی برای ترکیب مطالعات کیفی موجود استفاده می‌کند تا طی یک روند تفسیری مفهوم عمیق‌تری را شکل دهد. بنابراین برای جمع‌آوری داده‌ها در فراترکیب از اطلاعات و

¹Riman

²Mandel

³Robinson

یافته‌های استخراج‌شده از مطالعات دیگر با موضوع مرتبط و مشابه استفاده می‌شود که با یکپارچه‌سازی یافته‌های اصلی مطالعات منتخب، به دنبال یافته‌های جامع و تفسیری می‌باشد که حاکی از فهم عمیق پژوهشگر در این حوزه است؛ یعنی به جای ارائه خلاصه جامعی از یافته‌ها، یک ترکیب تفسیری از یافته‌ها را ایجاد می‌کند. ساندلوسکی و باروسو روشی هفت گامی را برای فراترکیب معرفی می‌کنند:

در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها، پژوهش‌های گذشته در حوزه امید به زندگی در ایران مورد کنکاش قرار گرفت. سپس با استفاده از روش هفت مرحله‌ای ساندلوسکی و باروسو^۱ به بررسی موضوع پرداخته شد. تجزیه و تحلیل اطلاعات نیز در سه مرحله صورت گرفت: در مرحله اول، با بررسی کامل ادبیات پژوهش، فهرستی از مقالات مرتبط با این حوزه و حتی مقالاتی که به طور فرعی به این موضوع پرداخته‌اند، تهیه گردید. در مرحله دوم، چکیده این مقالات استخراج و مقالات دسته‌بندی شدند. در نهایت با انتخاب مقالات مرتبط کدها و عناصر کلیدی این مقالات جمع‌آوری گردید. در مرحله سوم، با استخراج این عناصر کلیدی، ترکیب نهایی انجام و مقولات اصلی گردآوری و تحلیل و جمع‌بندی گردید. تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از روش فراترکیب شامل هفت مرحله است:

گام اول: تنظیم سوال پرسش

۱) چه چیزی به شناسایی و مطالعه ابعاد و مولفه‌های امید به زندگی پرداخته است؟^۲ جامعه مورد مطالعه: استفاده از سایت‌های علمی ایرانی.^۳ محدوده زمانی: بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱. ۴) چگونگی روش: استفاده از روش تحلیل اسناد داده‌های کیفی.

گام دوم: بررسی نظام‌مند متون

در این مرحله به جستجوی سیستماتیک مقالات در نشریه‌های مختلف پرداخته می‌شود.

گام سوم: جستجو و انتخاب مقالات مناسب

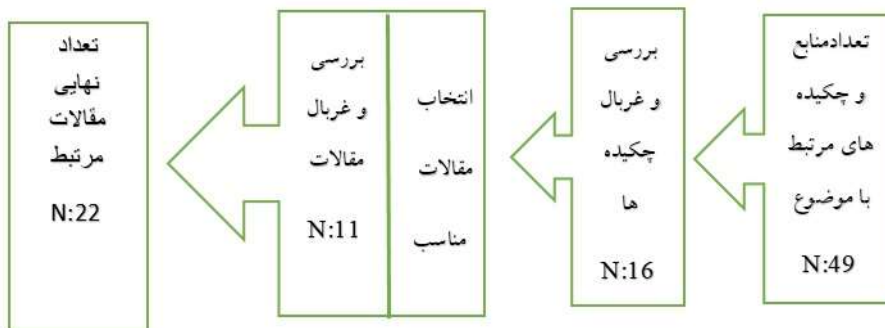
در هر مرحله، بازبینی مقالات بر اساس عوامل مختلف مورد بررسی قرار گرفت و مواردی که دارای ارتباط کمتری بودند، از فرایند فراترکیب کنار گذاشته شدند.

گام چهارم: استخراج مفاهیم و کدهای مختلف با موضوع پژوهش

¹ Sandelowski and Barroso

مطالعه فرا ترکیب طراحی الگو و ابعاد موثر بر امید به زندگی در جوانان

در این مرحله محتوای مقالات با دقت بررسی شد و کدهایی که با واژگان کلیدی ارتباط داشتند، انتخاب و بر اساس آن‌ها مفاهیم و مقوله‌ها شکل گرفت. تحلیل زمینه، روشی برای تعیین، تحلیل و بیان الگوهای موجود درون داده‌هاست که داده‌ها را سازماندهی و در قالب جزئیات توصیف می‌کند و حتی می‌تواند از این فراتر رود و جنبه‌های مختلف موضوع پژوهش را نیز تفسیر نماید.

گام پنجم: تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی

هدف فراترکیب، ایجاد تفسیر یکپارچه و جدید از یافته‌ها می‌باشد. این روش جهت شفاف‌سازی مفاهیم و الگوهای نتایج در پالایش حالت‌های موجود دانش و ظهور مدل‌های عملیاتی و نظریه‌های پذیرفته‌شده است. در طول تجزیه و تحلیل، موضوع‌هایی را جستجو می‌کند که در میان مطالعات موجود در فراترکیب پایدار شده‌اند. سانلوسکی و باروسو این مورد را «بررسی موضوعی» می‌نامند. در ابتدا پژوهشگر تمام عوامل استخراج‌شده از مطالعات را کد در نظر می‌گیرد.

گام ششم: کنترل کیفیت

پایایی و اعتبار مدل: مدل طراحی‌شده شامل ۱۸ بعد اصلی و ۴۹ مولفه فرعی می‌باشد. پس از تکمیل مراحل روش‌شناسی متاترکیب، مدل طراحی‌شده، در جلسه‌های گروه کانونی با شرکت ۵ نفر از خبرگان علوم اجتماعی ارائه شد. در این جلسات تمامی دو سطح مدل مورد بررسی قرار گرفت و تغییری روی آن انجام نشد. در واقع، ابعاد و مولفه‌های جدید به مدل اضافه یا کسر نگردید. روایی مدل حاضر، از طریق روایی محتوا حاصل شد که این امر از دو جنبه صورت گرفت: جنبه اول، استفاده از اجزا و عوامل مدل‌های ارائه‌شده پیشین که خود به روایی مدل منجر می‌گردد؛ جنبه دوم، تشکیل جلسه‌های گروه کانونی و ارائه مدل در این جلسه‌ها به متولیان علوم اجتماعی که عدم تغییر مدل نشان‌دهنده روایی مدل طراحی‌شده است. از آنجایی که در مراحل مدل، معیارهای مدل‌های پیشین به عنوان کد در نظر گرفته شد و با توجه به شباهت‌های معنایی بین کدها، اقدام به ادغام آن‌ان و ایجاد مفاهیم گردید. در این پژوهش برای حفظ کیفیت مطالعه از شاخص کاپا استفاده شد که در آن po ، میزان توافق مشاهده‌شده و pe ، میزان توافق مورد انتظار است. مقدار کاپا، بین صفر تا یک

نوسان دارد و هرچه مقدار آن به عدد یک نزدیک‌تر باشد، نشان می‌دهد که توافق بیشتری بین مرورگران وجود دارد. چگونگی محاسبه شاخص کاپا به این صورت می‌باشد. بنابراین به منظور سنجش پایانی مدل طراحی شده از شاخص کاپا استفاده شد. مقدار شاخص کاپا برابر با $0/92$ به دست آمد که با توجه به وضعیت شاخص کاپا در سطح توافق عالی قرار گرفته است.

قدرت توافق	مقدار آماره کاپا
ضعیف	کمتر از صفر
کم	$0-0/2$
پایین تر از متوسط	$0/21-0/4$
متوسط	$0/41-0/60$
خوب	$0/61-0/80$
عالی	$0/81-1$

گام هفتم: ارائه یافته‌ها

یافته‌های پژوهش

برای تجزیه و تحلیل پژوهش‌های انجام‌شده پیرامون معیارهای امید به زندگی از کدگذاری استفاده شد. منظور از کدگذاری عبارت است از: عملیاتی که طبق آن داده‌ها تجزیه، مفهوم‌سازی و به شکل تازه‌ای در کنار هم قرار داده می‌شوند. کدگذاری باز قصد دارد تا داده‌ها و پدیده‌ها را در قالب مفاهیم درآورد. سپس این کدها را بر اساس پدیده‌های کشف‌شده در داده‌ها که مستقیماً به پرسش تحقیق مربوط می‌شوند، دسته‌بندی کنیم. در این جا محقق با در نظر گرفتن مفهوم هر یک از این کدها، آنها را در یک مفهوم مشابه دسته‌بندی کرد. با تشکیل کدها، مفهوم نهایی را دسته‌بندی و به بهترین شکل آن را توصیف نمود:

ردیف	ابعاد	مؤلفه	منبع
۱	سرمایه فرهنگی	مدارک علمی و مهارت‌ها وتخصص	افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵)، خدادادی سنگده و همکاران (۱۳۹۴)، شیرینی (۱۳۹۶)
۲	سرمایه اجتماعی	اعتماد اجتماعی و محدودیت‌های اجتماعی، حمایت اجتماعی	افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵)، مهدی‌زاده و قاری قرآنی (۱۳۹۷)، لطیفی و همکاران (۱۳۹۸)
۳	چشم‌انداز شغلی	نوع شغل و دید مثبت یا منفی به آینده شغل	افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵)
۴	هویت حرفه‌ای	نقش‌های اجتماعی، تخصصی شدن کار	افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵)
۵	نابرابری‌های جنسیتی	تفاوت قائل شدن بین زن و مرد	مهدی‌زاده و قاری قرآنی (۱۳۹۷)
۶	مقبولیت اجتماعی	اجرای فاکتورهای اخلاقی و مسئولیت‌پذیری بالا	مهدی‌زاده و قاری قرآنی (۱۳۹۷)، صفری شالی و طوافی (۱۳۹۶)
۷	امنیت اجتماعی	تحکیم جایگاه فرد در جامعه و گروه	مهدی‌زاده و قاری قرآنی (۱۳۹۷)، فطرس و همکاران (۱۳۹۱)

مهدی زاده و قاری قرآنی (۱۳۹۷)،

۸	دینداری (مذهبی بودن)	اعتقادات، انجام اعمال دینی	سبزواری (۱۳۹۷)، صفری شالی و طوافی (۱۳۹۶)، حاجلو و جعفری (۱۳۹۲)
۹	احساس آنومی	عدم اطمینان نسبت به آینده، عدم رعایت حقوق متقابل در جامعه، تصور بی عدالتی در جامعه و شیوع کارهای خلاف عرف و قانون، عدم شایسته سالاری و عدم توجه به استعداد و قابلیت افراد همه باعث ایجاد احساس آنومی و بی هنجاری می شود.	مهدی زاده و قاری قرآنی (۱۳۹۷)
۱۰	وضعیت پزشکی و بهداشتی	هزینه های سلامت، بیماری های خاص و قلبی عروقی و سرطان، اعتیاد	فطرس و همکاران (۱۳۹۱)، سرلک و سواری (۱۳۹۵)، پویانمهر و همایی (۱۳۹۷)، شیربیگی (۱۳۹۶)
۱۱	تحصیلات	میزان سواد، پیشرفت تحصیلی، فرسودگی تحصیلی	فطرس و همکاران (۱۳۹۱)، سرلک و سواری (۱۳۹۵)

و	فرنام(۱۳۹۵)، ادیب	و	همکاران(۱۳۹۹)، شیخ‌الاسلامی	همکاران(۱۳۹۴)
	فطرس و همکاران(۱۳۹۱)،سرلک و	سواری(۱۳۹۵)،	محل زندگی، محل کار، محیط	۱۲ محیط
و	فرنام(۱۳۹۵)، لطیفی	و	همکاران(۱۳۹۸)، خان‌زادی	همکاران(۱۳۹۵)
	فطرس و همکاران(۱۳۹۱)،	سرلک و سواری(۱۳۹۵)،	کیفیت خواب، نوع فعالیت،	۱۳ شیوه زندگی
	پویانمهر و همایی(۱۳۹۷)، خدادادی	و	سنگده و همکاران(۱۳۹۴)، ادیب و	همکاران(۱۳۹۹)
	فطرس و همکاران(۱۳۹۱)،	سرلک و سواری(۱۳۹۵)،	ابتلا به بیماری‌های خاص،	۱۴
	علاقبند و همکاران(۱۳۹۳)،		مخرب،اعتماد به نفس،	روانی
و	قمری و میر(۱۳۹۷)،رضایی و		همکاران(۱۳۹۴)، خدادادی	افسردگی و اضطراب

سنگده و همکاران (۱۳۹۴)، ادیب و همکاران (۱۳۹۹)، پورسید آقایی (۱۴۰۰)			
۱۵	عوامل ژنتیکی	چشم، رنگ پوست، قد، هوش و بیماری‌ها و اختلالات خاص	سرلک و سواری (۱۳۹۵)
خصوصیات ظاهری مثل رنگ			
۱۶	امنیت شغلی	ترس از دست دادن شغل	صفری شالی و طوافی (۱۳۹۶)، فطرس و همکاران (۱۳۹۱)، شیخ‌الاسلامی و همکاران (۱۳۹۴)، خان‌زادی و همکاران (۱۳۹۵)
ارتباط با همسروفرزندان			
۱۷	روابط افراد	(خانوادگی) ودوستان، رفتارهای تبعیض‌آمیز و جنسیتی و قومی،	گلکاری و پورشافعی (۱۳۹۷)، افشانی و شیر (۱۳۹۴)
افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵)،			
۱۸	سرمایه اقتصادی	میزان سرمایه مادی	مهدی‌زاده و قرآنی (۱۳۹۷)، خان‌زادی و همکاران (۱۳۹۵)
قاری و			

امید به زندگی، ضرورتی است به تمام افراد جامعه به خصوص قشر جوان است؛ به طوری که اگر

آمیز، افسردگی، سوء مصرف مواد مخدر و رفتارهای پرخطر را در پی داشته باشد. پژوهش حاضر نیز با توجه به اهمیت موضوع، به بحث و بررسی مطالعات فراترکیب طراحی الگو و ابعاد موثر بر امید به زندگی در جوانان پرداخته است. از جمله ابعادی که در این تحقیق از ۲۲ مقاله استخراج شده است، می توان به سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی، سلامت جسمی و روانی، شیوه زندگی و محیط و... اشاره کرد.

نتایج تحقیق ما از سویی با نظر ریمان پیرامون شبکه روابط و سرمایه اجتماعی با امید به آینده جوانان همسوست، زیرا ارتباط با افراد و محسوط اجتماعی موجب کاهش افسردگی و افزایش امید به آینده است. از سوی دیگر با نتایج تحقیق افراسیابی و همکاران (۱۳۹۵) همسو می باشد که دریافتند مولفه های سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی و هویت حرفه ای و چشم انداز شغلی بر میزان امید به زندگی جوانان تاثیر گذارند و با امید به زندگی رابطه معناداری دارند- هر چه فرد احساس کند که سرمایه فرهنگی و اجتماعی بیشتر و هویت حرفه ای و چشم انداز شغلی بهتری دارد، امید به زندگی او بیشتر است. همچنین در بحث سلامت و وضعیت پزشکی و بهداشتی و محیط زندگی با تحقیق سرلک و سواری (۱۳۹۵) همسو می باشد که این عوامل را در افزایش یا کاهش امید به زندگی تاثیر گذار می دانند.

نتایج تحقیق نشان داد که سرمایه های زندگی انسان به او امید می دهد و موجب هدفدار شدن وی می شود. امید داشتن به زندگی، یک احساس خوب و انگیزه بخش است که باعث تحرک و میل رسیدن به هدف می گردد. در واقع امید هم بر سلامت جسم و هم بر سلامت روان تاثیر می گذارد؛ جوانان که در عرصه اجتماع هستند، از روحیه و امید بالایی برخوردارند و این امید زیاد وسیله ترقی و پیشرفت آنان قرار می گیرد و از نظر علمی و شغلی پیشرفت می کنند. ولی شرایط کنونی این را نشان نمی دهد، چون وضعیت بد اقتصادی، عدم تامین نیازهای زندگی، بیکاری و فشار روانی باعث ناامیدی در بین جوانان شده است. می توان با استفاده نتایج این تحقیق، برای افزایش امید به زندگی در بین جوانان به دنبال راه حل هایی بود، زیرا امید روندی فعال و آموختنی می باشد.

از نتایج در می یابیم که مولفه هایی مثل محدودیت های اجتماعی، مدارک علمی، نوع شغل و دید مثبت یا منفی نسبت به آن، عدم اعتماد به آینده، وجود بی عدالتی، نوع ارتباطات با دیگران، رفتارهای تبعیض آمیز و میزان سرمایه مادی و کیفیت خواب و نوع تغذیه و... بر میزان امید به زندگی تاثیر گذار هستند. یافته های این پژوهش برای سازمان آموزش و پرورش و وزارت بهداشت و درمان و وزارت ورزش و جوانان قابل استفاده می باشد.

منابع

- امید، رضا. (۱۴۰۰). «سیاست‌گذاری اجتماعی و مسئله امید». پژوهش‌نامه مددکاری اجتماعی. دوره ۸، شماره ۲۷.
- افراسیابی، حسین؛ خوبیاری، فهیمه؛ قدرتی، شفیقه و دشتی‌زاد، سعید. (۱۳۹۵). فصل‌نامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. دوره ۱۵، شماره پیاپی ۳۱.
- پورسیدآقای، زهرا. (۱۴۰۰). «اثربخشی آموزش فرهنگ انتظار بر بهبود کیفیت زندگی، امید و بهزیستی روان‌شناختی دانشجویان در دوران کرونا». فصل‌نامه علمی پژوهشی معنویت. دوره ۱۵، شماره ۵۹.
- خدادادی سنگده، جواد؛ حقانی، مجتبی؛ طاهری، مهدی؛ رضایی، محسن و رنجگر، پریسا. (۱۳۹۴). «رابطه امیدواری، تجارب معنوی روزانه و کیفیت زندگی در دانشجویان مجرد دانشگاه تربیت معلم تهران سال تحصیلی ۹۱-۹۰». مجله سلامت جامعه. دوره ۲، شماره پیاپی ۲۴.
- سرلک، احمد و سواری، ادیبه. (۱۳۹۵). «تاثیر عوامل اقتصادی- اجتماعی بر امید به زندگی در ایران». فصل‌نامه مدیریت بهداشت و درمان. دوره ۷، شماره پیاپی ۲۱.
- سبزواری، محمدابراهیم؛ کرامتی، معصومه و نسیمی، عقیل. (۱۳۹۷). «همبستگی بین جهت‌گیری مذهبی و امید به زندگی با رضایت از زندگی». فصل‌نامه علمی پژوهشی سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت. دوره ۳، شماره ۲.
- صفری شالی، رضا و طوافی، پویا. (۱۳۹۶). «بررسی میزان امید به آینده و عوامل موثر بر آن در بین شهروندان تهرانی». فصل‌نامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی. دوره ۹، شماره ۳۵.
- فطرس، محمدحسن؛ اکبری، فاطمه و میرزایی، محمد. (۱۳۹۱). «بررسی اثر آزادی اقتصادی بر امید به زندگی». فصل‌نامه علمی پژوهشی راهبرد اقتصاد. دوره ۱، شماره ۳.
- غنی‌ئی، راحله؛ رضاپور میرصالح، یاسر و کوهستانی، فهیمه. (۱۴۰۱). «رابطه ساختاری ابراز هیجان در خانواده؛ پذیرش روان‌شناختی و احساس حقارت با امید به زندگی در نوجوانان خانواده‌های کم‌درآمد». پژوهش‌نامه روان‌شناسی مثبت. سال ۸، شماره ۳.
- مهدی‌زاده، شراره و قاری قرآنی، سیمیا. (۱۳۹۷). «عوامل اجتماعی موثر بر امید به آینده دانشجویان دانشگاه تهران». فصل‌نامه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان. پیاپی ۴۲.
- مردانی فر، فهیمه؛ ظهیری‌نیا، مصطفی و رستگار، یاسر. (۱۳۹۸). «سرمایه اجتماعی و امید به آینده در میان دانشجویان دانشگاه‌های شهر بندرعباس». فصل‌نامه مدیریت سرمایه اجتماعی. دوره ۶، شماره ۱.
- Anand S, Ravallion M. (2009). "Human Development in Poor Countries: On the Role of a Setting with Universal Health Care Coverage, Private Income and Public Services". Journal of Economic Perspectives, 7(1): 133-150.
- Crémieux P., Ouellette P. and Pilon, C. (2012). "Spending as determinants of health outcomes". Health Economics, 8(7): 627-639.
- Gulis G. (2015). "Life expectancy as an indicator of environmental health". European Journal of Epidemiology, 16(2): 161-169.
- Molock, S.D., Puri, R., Matlin, S., Barksdale, C. (2006). "Relationship Between Religious Coping and Suicidal Behaviors Among African American Adolescents". Journal of Black Psychology, Vol. 32 No. 3.
- Robinson, L. (1983). Psychiatric nursing: Human Experience.
- Rogers RG, Wofford S. (1989). "Life expectancy in less developed countries: socio economic development or public health?" Journal of Bio sociological Science, 21(2): 245-25.
- Snyder C.R. & Rand, K. (2002). Hope theory: a member of positive psychology family.

رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجی‌گری سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار در زنان جوان ورزشکار غیر حرفه‌ای

الهام شمس^۱

سیدمحمد حسینی^۲

الهام دانشفر^۳

زهره صیادپور^۴

[10.22034/ssvs.2024.3073.3236](https://doi.org/10.22034/ssvs.2024.3073.3236)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۱۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۲۹

هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجی‌گری سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار در زنان جوان ورزشکار غیرحرفه‌ای بود. روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری شامل زنان جوان (۲۵-۴۵ سال) جدیدالورود (ورزشکاران غیرحرفه‌ای) به باشگاه‌های ورزشی شهر تهران بود که ۷ منطقه به صورت تصادفی انتخاب و متقاضیان به صورت نمونه‌گیری در دسترس برای پرسش‌نامه‌ها برگزیده شدند؛ به این صورت ۲۰۰ نفر از افراد دارای اضطراب ۱۶ به بالا (متوسط)، طبق «پرسش‌نامه اضطراب» بک به عنوان نمونه انتخاب گردیدند و پرسش‌نامه‌های پژوهش در بین این افراد توزیع شد. طبق نظر کلاین (۲۰۱۱) تعداد ۲۰۰ نفر در روش معادلات ساختاری قابل دفاع است. بدین منظور از بین ۳۰۰ پرسش‌نامه‌ای که توزیع شد. تعداد ۲۰۰ پرسش‌نامه که به صورت کامل و سالم پر شده بودند، مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار اندازه‌گیری این پژوهش شامل ۳ پرسش‌نامه بود: «پرسش‌نامه اضطراب» بک (۱۹۸۸)، «پرسش‌نامه سبک‌های مقابله‌ای» اندلر و پارکر (۱۳۹۱) و «پرسش‌نامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه» یانگ فرم کوتاه (۲۰۰۵). داده‌های به دست آمده با آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر مورد تجزیه تحلیل قرار گرفت. نتایج تحلیل نشان داد که اثر مستقیم طرحواره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب (۰/۵۱) معنادار بود. اثر غیرمستقیم طرحواره‌های ناسازگار اولیه بر اضطراب از طریق سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار نیز معنی دار بود (۰/۲۷).
واژگان کلیدی: طرحواره‌های ناسازگار اولیه، اضطراب، سبک مقابله‌ای و زنان جوان.

^۱ کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، گروه روان‌شناسی، واحد تهران، دانشگاه پیام نور تهران جنوب، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Elham.shams68@yahoo.com

^۲ کارشناس ارشد مشاوره خانواده، گروه روان‌شناسی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

^۳ کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، ایران

^۴ گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

مقدمه

اضطراب^۱، چیزی فراتر از احساس استرس یا نگرانی است. استرس و احساسات مربوط به اضطراب، پاسخی رایج به فشار هستند، اما اضطراب زمانی ایجاد می شود که این احساسات بیش از حد هستند و بدون دلیل خاصی وجود و ادامه دارند. کنار آمدن با زندگی روزمره برای یک فرد مضطرب، سخت است. همه ما گهگاه احساس اضطراب می کنیم، اما برای یک شخص با تجربه اضطرابی، این احساسات نمی توانند به راحتی قابل کنترل باشند. افراد مضطرب بیشتر اوقات احساس نگرانی یا اضطراب می کنند، آرام شدن برایشان مشکل است، احساس ترسیدن ناگهانی، احساس وحشت شدید و تجربه افکار مکرر که باعث ممتد شدن اضطراب می شود، در این افراد تکرار شونده است (ایدز و همکاران، ۲۰۱۹). وقتی موقعیت هایی که افراد با آن‌ها روبه‌رو می شوند به عنوان تهدید و موقعیت اضطرابی در نظر گرفته شوند، قشر جلوی مغز و آمیگدال، یک پاسخ جنگ یا مبارزه را تحریک می کنند که می تواند به شکل یک پاسخ روانی جسمانی مانند سرگیجه، افزایش ضربان قلب و تعریق ظاهر شود و عملکرد فرد را مختل کند (ادواز و همکاران، ۲۰۱۹؛ جاواید و همکاران، ۲۰۲۳). وجود اضطراب مبنی بر پیوندهای معنوی، خانوادگی، فرهنگی، تأثیرات اجتماعی، عاطفی و فیزیکی و سلامت روان است. اضطراب ممکن است زمانی ایجاد شود که در یکی از مناطق فوق مشکلی وجود داشته باشد یا تعادل آن‌ها به هم بخورد. مشکلاتی که انواع اضطراب در روابط بین فردی و اجتماعی، اشتغال و اعمال روزانه افراد ایجاد می کنند و فراگیر بودن آن‌ها، همگی گویای نیاز به درک عمیق تر از منابع اضطراب دارد (ایدز و همکاران، ۲۰۱۹). با توجه به رویکرد شناختی- رفتاری عامل اصلی به وجود آورنده هیجان از قبیل اضطراب، افکار ما هستند که از جمله این افکار طرحواره های ناسازگار اولیه^۲ را می توان نام برد. طرحواره های ناسازگار اولیه در انواع اضطراب نقش دارند. زمانی که نیاز خاصی ارضا نشود، طرحواره ناسازگار در آن حیطه ایجاد می شود. آن‌ها برخلاف هدف مدیریت عمل می کنند و فرد را به سمت ناتوانی و در نتیجه اضطراب سوق می دهند (جیم و همکاران، ۲۰۱۷). طرحواره های ناسازگار اولیه، الگوهای سفت و سختی هستند که بر نحوه ایجاد تجربیات فعلی افراد و روابط با دیگران تأثیر می گذارند و کسب تجربیات و مفاهیم جدید فرد را احاطه می کنند (کیم و کیشور، ۲۰۱۹).

طرحواره های ناسازگار اولیه، الگوهای هیجانی و شناختی آسیب زنده ای هستند که با شکل گرفتن در ابتدای تحول در فراختای زندگی تکرار می شوند و بر پردازش تجارب بعدی تأثیر می گذارند و نقش عمده ای در تفکر، احساس، رفتار و هیجان از جمله اضطراب و نحوه برقراری ارتباط افراد با دیگران دارند (یانگ و همکاران، ۲۰۰۸؛ ندروی و همکاران، ۱۴۰۱)؛ باورهای هسته ای (پیش فرض های غیرشرطی) در مورد خود و دیگران که پردازش اطلاعات بیرونی را به مسیری ناکارآمد منحرف می کنند. بنابراین روابط بین فردی

¹ Anxiety disorders² Early maladaptive schemes

رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجیگری سبک مقابله ای هیجانمدار در زنان ..

و ادراک از خود را تحت تأثیر قرار می دهند. (یانگ، ۱۹۹۱؛ نیک‌آمال و همکاران، ۱۳۹۶). طرحواره‌ها ۱۸ نوع هستند که در ۵ حوزه جای دارند:

- حوزه بریدگی و طرد: انزوای اجتماعی، نقص و شرم، محرومیت هیجانی، طرد رهاشدگی، بی اعتمادی بدرفتاری

- حوزه خودگردانی و عمل مختل: آسیب‌پذیری، خودتحول‌نیافته، شکست، وابستگی/بی کفایتی

- حوزه محدودیت‌های مختل: استحقاق، خویشتن‌داری و خودانضباطی ناکافی

- حوزه دیگرجهت‌مندی: اطاعت، ایثار

- حوزه گوش به زنگی بیش از حد و بازداری: بازداری هیجانی، معیار سختگیرانه (یانگ، ۱۹۹۱؛ ندري و همکاران، ۱۴۰۱).

در این تحقیق به دلیل نو بودن و عدم تکرار تحقیقات قبلی، به جای در نظر گرفتن ۱۸ طرحواره ناسازگار اولیه به صورت مستقل، ۵ حوزه طرحواره‌ای مد نظر قرار گرفت.

طبق نتایج تحقیق شهامت (۱۳۹۸) با عنوان «پیش‌بینی نشانه‌های سلامت عمومی (جسمانی‌سازی، اضطراب و افسردگی) بر اساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه»، طرحواره‌های ناسازگار اولیه اطاعت، خودکنترلی ناکافی، نقص/شرم بیشترین ارتباط را با اضطراب دارند. سه طرحواره اطاعت، خودکنترلی ناکافی و نقص/شرم در رابطه با علائم اضطرابی پیش‌بینی‌کننده معناداری بودند. طرحواره اطاعت در گروه دیگر جهت‌مندی که توجه بیش از حد به دیگران و نادیده گرفتن نیازهای خود است، می‌گنجد. این طرحواره عبارت است از احساس نیاز به کنترل شدن از سوی دیگری. نتایج بیانگر رابطه معنادار طرحواره‌های ناسازگار اولیه و علائم سه گانه جسمانی‌سازی، اضطراب و افسردگی است. در تحقیق صیدی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۲) با عنوان «بررسی رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با پرخاشگری و اضطراب مدرسه در دانش‌آموزان مقطع ابتدایی: نقش میانجی‌گری سلامت روان والدین»، نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب مدرسه و پرخاشگری رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. طرحواره‌های ناسازگار اولیه به‌ویژه حوزه بریدگی/طرد اهمیت زیادی در ایجاد و تداوم اضطراب اجتماعی دارد و می‌تواند تغییرات بعدی نشانگان اضطراب را در طول زمان پیش‌بینی کند که معمولاً در محیط‌های بی‌عاطفه و طردکننده به وجود می‌آیند (نادرزاده و همکاران، ۱۳۹۸؛ حسین‌پور و همکاران، ۱۴۰۰). مطالعه دیره و چعبی (۱۳۹۹) با عنوان «شناسایی طرحواره‌های ناسازگار اولیه و تعیین تأثیر آنها بر اضطراب آشکار و پنهان دانشجویان»، نشان داد طرحواره‌های ناسازگار اولیه ۵۳/۶ درصد از اضطراب آشکار و نهفته را تشکیل می‌دهند. ضراب بتا نشان داد که طرحواره شکست بیشترین تأثیر را داشت. در مقابل، طرحواره بی‌اعتمادی/سوء رفتار کمترین تأثیر را بر اضطراب دانشجویان داشت. مطابق نتایج تحقیق عارف‌نیا و همکاران (۱۳۹۱) میانگین نمرات همه طرحواره‌های ناسازگار

اولیه در دانش‌آموزان با علائم اضطراب مدرسه بالا، نسبت به دانش‌آموزان با علائم اضطراب مدرسه پایین، بیشتر بود. بنابراین طرحواره‌های ناسازگار اولیه در دختران (به‌ویژه طرحواره خود تحول‌نیافته و گرفتار) با اضطراب مدرسه مرتبط و در آن تاثیرگذار است. نتایج این پژوهش نشان داد که میانگین نمرات دانش‌آموزان دارای اضطراب مدرسه در طرحواره‌های ناسازگار اولیه (تنهایی، آسیب‌پذیری، بی‌اعتمادی/بدرفتاری، نقص، شکست، اطاعت، معیار سختگیرانه، ایثار، گرفتار، استحقاق و خودکنترلی ناکافی) بیشتر از دانش‌آموزان بدون اضطراب مدرسه است. در تحقیقی با عنوان «رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب اجتماعی در بین ورزشکاران: نقش میانجی خودپنداره فیزیکی»، نتایج نشان داد که طرحواره‌های ناسازگار اولیه نقش مهمی در افزایش اضطراب اجتماعی بازی می‌کنند (حسین پور و بهرامی، ۱۴۰۰). در تحقیق تیم و چانگ (۲۰۲۰) با عنوان «طرحواره‌های ناسازگار اولیه و اختلالات روانی در بزرگسالی: مروری سیستماتیک و متاآنالیز»، هدف مقایسه بیمارانی که تشخیص اختلال روانی داده شده‌اند، با افراد سالم بود. نتایج تحقیق مذکور حاکی از ارتباط قوی بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و مشکلات روانی از جمله اضطراب است. طرحواره‌های انزوای اجتماعی، منفی‌گرایی/بدبینی، نقص/شرم، و نامطلوب بودن اجتماعی در گروه‌های بیمار، نسبت به افراد سالم بیشتر بود و تجزیه و تحلیل تشخیص‌های اختلالات روانی، روابط معنی‌داری را با طرحواره‌های ناسازگار اولیه نشان داد.

هر چند پژوهش‌های متعددی به بررسی رابطه بین انواع اضطراب و طرحواره‌های ناسازگار اولیه پرداخته‌اند، اما متغیرهای بسیاری که در این حین نقش میانجی دارند، ناشناخته باقی مانده‌اند. در نتیجه، برای کاهش مؤثر انواع اضطراب، شناسایی میانجی‌گرها لازم و ضروری است. از جمله میانجی‌گرهایی که بسیار از آن یاد شده، سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار است (میرز و ولز، ۲۰۱۷؛ ندری و همکاران، ۱۴۰۱). در این تحقیق به میانجی‌گری این سبک مقابله‌ای در رابطه بین اضطراب و طرحواره ناسازگار اولیه می‌پردازیم. سبک‌های مقابله‌ای، مجموعه‌ای از اقدامات فرد در جهت تغییر، تفسیر و اصلاح موقعیت تنش‌زا است تا با این اقدامات رنج ناشی از آن موقعیت کاهش یابد. سبک‌های مقابله‌ای، اقداماتی شناختی- رفتاری هستند که فرد برای اداره خواسته‌هایش در موقعیت‌های اضطراب‌زا به آن‌ها روی می‌آورد (امیری و همکاران، ۲۰۱۲؛ ندری و همکاران، ۱۴۰۱). سبک‌های مقابله‌ای دو نوع هستند: سبک مقابله‌ای مسئله‌مدار که بر روی مدیریت یا منبع اضطراب کار می‌کند- به عنوان مثال، طرح‌ریزی نقشه عملی- و سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار^۱ که سعی می‌نماید هیجان ناشی از اضطراب را تنظیم کند و سامان دهد (کارور و همکاران، ۱۹۸۹). سبک‌های مقابله‌ای ناکارآمد با دشواری‌هایی در تنظیم هیجانی چون افسردگی و اضطراب و انزوای اجتماعی ارتباط دارد. کسانی که از طریق حل مسئله با اضطراب مقابله می‌کنند، در مقایسه با افرادی که رویکرد اجتنابی و هیجانی در مواجهه دارند،

¹ emotion coping style

رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجیگری سبک مقابله ای هیجانمدار در زنان ..

الگوهای رفتاری منطبق تری دارند (لی و پنگ، ۲۰۲۰). افزون براین، بر اساس مدل تعاملی اضطراب، استرس، سبک مقابله ای اندلر و پارکر می توان رابطه سبک مقابله ای هیجانمدار و اضطراب را توجیه کرد که در آن افراد دارای سبک مقابله ای هیجانمدار از روش های ناکارآمد برای کاهش اضطراب و استرس خود استفاده می کنند؛ روش هایی از جمله: خیال پردازی، رفتارهای عیب جویانه و تنظیم عواطف نامناسب (ویلتینک و همکاران، ۲۰۱۰). زمانی که فرد به سمت سبک های هیجانمدار کشیده شود و کاری برای کنترل و مدیریت هیجانات و اضطراب خود نکند، دچار اضطراب بیشتر می شود. سبک های مقابله ای منفی و منفعل از قدرت پیش بینی بالایی برای اضطراب برخوردارند (لی و پنگ، ۲۰۲۰). در تحقیقات زیادی نتایج بر این قرار بود که افرادی که از سطوح بالای اضطراب برخوردار بودند، بیشتر از سبک های مقابله ای اجتنابی و هیجانمدار استفاده می کردند. نتایج این تحقیقات نشان دادند که مقابله هیجانمدار و مقابله اجتنابی با اضطراب امتحان و نتایج منفی امتحان دانشجویان رابطه مثبت و معنی دار دارد (فرجی و همکاران، ۱۳۹۰). نتایج تحقیق سندی، و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که سبک مقابله ای هیجانمدار در به وجود آمدن علائم اضطراب و افسردگی تأثیر مثبت و معناداری دارد. تحقیقی که بر روی دختران متوسطه تهران انجام شد به این نتیجه انجامید که سبک مقابله هیجانمدار به صورت مثبت با مؤلفه های اضطراب تحصیلی همبسته بود (وفا و همکاران، ۱۳۹۸). باقری و همکاران (۱۳۹۹) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که دانشجویان ورزشکار در مواجهه با شرایط تنش زا و سخت بیشتر از راهبردهای مسئلهمدار استفاده می کنند. در نتیجه اضطراب کمتری را تجربه می نمایند. اما در مقابل، دانشجویان ورزشکار غیرحرفه ای و غیرورزشکار بیشتر به سمت راهبردهای مقابله ای هیجانمدار و اجتنابی کشیده می شوند و اضطراب بیشتری را تجربه می کنند.

سبک های مقابله ای خود تحت تأثیر متغیرهای شخصیتی هستند که در نحوه واکنش در موقعیت های اضطرابی و سلامت و یا عدم سلامت روان تأثیر بسزایی دارند. بسیاری از مطالعات رابطه معناداری بین ویژگی های شخصیت و راهبردهای مقابله ای پیدا کرده اند. طرحواره های ناسازگار اولیه به عنوان ویژگی های شخصیتی نوع استفاده فرد از سبک های مقابله ای را مشخص می کنند (پنلی و همکاران، ۲۰۰۲؛ جعفرنژاد، ۲۰۰۳؛ باباجانی و همکاران، ۲۰۱۴). شواهد نشان می دهد که تأثیر طرحواره های ناسازگار اولیه بر راهبردهای مقابله ای، قوی تر از تأثیر راهبردهای مقابله ای بر چنین طرحواره هایی است (مایرت و همکاران، ۲۰۱۴). در نهایت با توجه به نقش سبک مقابله ای هیجانمدار در مانع شدن بر سر مدیریت صحیح استرس و اضطراب، پژوهش در این مورد الزام آور می شود.

روشناسی پژوهش

این تحقیق در تابستان ۱۴۰۲ انجام گرفت. جامعه آماری شامل زنان جوان (۲۵-۴۵ سال) جدیدالورود (ورزشکاران غیرحرفه‌ای زیر ۳ ماه) ۱۵ باشگاه ورزشی شهر تهران بودند که از ۷ منطقه ۲۲ گانه شهر تهران (۲، ۷، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۲۲) به صورت تصادفی انتخاب شدند؛ به این صورت که از میان افراد مراجعه‌کننده جدید به باشگاه‌های ورزشی شهر تهران از طرسق نمونه‌گیری در دسترس، ۲۰۰ نفر از افراد دارای اضطراب ۱۶ به بالا (متوسط) طبق پرسش‌نامه اضطراب بک به عنوان نمونه‌گزینش شدند و پرسش‌نامه‌های پژوهش در بین این افراد توزیع شد. طبق نظر کلاین (۲۰۱۱) تعداد ۲۰۰ نفر در روش معادلات ساختاری قابل دفاع است. پس از بین ۳۰۰ پرسش‌نامه‌ای که توزیع شد، تعداد ۲۰۰ پرسش‌نامه که به صورت کامل و سالم پر شده بودند، در نظر گرفته شدند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل ۱. نمره اضطراب ۱۶ به بالا (متوسط) طبق پرسش‌نامه اضطراب بک؛ ۲. دامنه سنی بین ۲۵ - ۴۵ سال؛ ۳. تمایل و رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش بود.

ابزار پژوهش

پرسش‌نامه طرحواره‌های ناسازگار اولیه یانگ فرم کوتاه

برای اندازه‌گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه از پرسش‌نامه یانگ (۲۰۰۵) استفاده شد. این پرسش‌نامه شامل ۵ حوزه (بریدگی و طرد، خودگردانی و عمل مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت‌مندی، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری) و ۷۵ گویه، مقیاس پاسخگویی ۶ درجه‌ای لیکرت (کاملاً غلط = ۱ تا کاملاً درست = ۶) و ۱۵ زیر مقیاس (محرومیت هیجانی، طرد/رهاشدگی، بی‌اعتمادی بدرفتاری، انزوای اجتماعی، نقص و شرم، شکست، وابستگی/بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری، خود تحول‌نیافته، اطاعت، ایثار، بازداری هیجانی، معیار سختگیرانه، استحقاق، خویشنداری و خود انضباطی ناکافی) بود. هر پنج سؤال این پرسش‌نامه مربوط به یک طرحواره است و برای به دست آوردن نمره طرحواره‌ها، میانگین نمره در هر ۵ سؤال محاسبه می‌گردد. در هر کدام از طرحواره‌ها که فرد نمره بیشتری کسب کند، آن طرحواره به عنوان طرحواره ترجیحی وی در نظر گرفته می‌شود. اولین پژوهش جامع در مورد ویژگی‌های روان‌سنجی این طرحواره‌ها را اسمیت، جونز و یانگوتلچ (لطفی، ۱۳۸۵) انجام دادند و ضریب آلفای کرونباخ در جمعیت غیربالینی برای خرده‌مقیاس‌های این پرسش‌نامه بین ۰/۵ تا ۰/۸۲ به دست آمد. همچنین این پژوهشگران نشان دادند که پرسش‌نامه طرحواره یانگ با مقیاس‌های پریشانی روان‌شناختی و اختلال‌های شخصیت همبستگی بالایی دارد. این پرسش‌نامه را در ایران، آهی (۱۳۸۵) ترجمه و آماده اجرا کرده و همسانی درونی آن را بر حسب آلفای کرونباخ در گروه مؤنث ۰/۹۷ و در گروه مذکر ۰/۹۸ گزارش نموده است. در این پژوهش ما پنج حوزه طرحواره‌ای را بررسی کردیم.

¹ Early maladaptive schemes inventory

رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجیگری سبک مقابله ای هیجانمدار در زنان ..

پرسش نامه اضطراب بک^۱

یک ابزار خود سنجی ۲۱ ماده ای است که برای اندازه گیری شدت اضطراب در نوجوانان و بزرگسالان تهیه شده است. این پرسش نامه از اعتبار و روایی بالایی برخوردار است. ضریب همسانی درونی آن (ضریب آلفا) ۰/۹۲، پایایی آن با روش باز آزمایی به فاصله یک هفته ۰/۷۵، و همبستگی ماده های آن از ۰/۳۰ تا ۰/۷۶ متغیر است. پنج نوع روایی محتوا، همزمان، سازه، تشخیصی و عاملی برای این آزمون سنجیده شده است که همگی نشان دهنده کارایی بالای این ابزار در اندازه گیری شدت اضطراب است (بک و همکاران، ۱۹۸۸، فتحی آشتیانی و داستانی، ۱۳۸۸). به سبب همراهی زیاد علائم اختلالات خلقی به ویژه افسردگی با انواع اضطراب، این پرسش نامه به گونه ای تدوین شده است که علائم افسردگی را شامل نشود (بک و همکاران، ۱۹۸۸، مولایی و همکاران، ۱۳۸۶). نمره گذاری در این پرسش نامه به این ترتیب است که آزمودنی ها، برای هر یک از ۲۱ سوال، یکی از چهار گزینه ای که نشان دهنده شدت اضطراب است را انتخاب می کنند. این چهار گزینه در یک طیف چهاربخشی از صفر تا سه نمره گذاری می شود. هر یک از سوال های آزمون، یکی از علائم شایع اضطراب (علائم ذهنی، بدنی و هراس) را توصیف می کند. بنابراین نمره کل این پرسش نامه در دامنه ای از صفر تا ۶۳ قرار می گیرد. نقاط برش این پرسش نامه نیز به این ترتیب می باشد: هیچ یا کمترین حد (۰-۷)، خفیف (۸-۱۵)، متوسط (۱۶-۲۵) و شدید (۲۶-۶۳). همچنین دستورالعمل یکسانی که به تمام آزمودنی ها ارائه شده، عبارت است از اینکه "لطفاً هر عبارت را به دقت بخوانید و مشخص کنید در خلال هفته گذشته تا امروز چقدر از آن علامت در رنج بوده اید" (فتحی آشتیانی و داستانی، ۱۳۸۸). نتایج تحقیقات کاپیانی و موسوی (۱۳۸۷) نشان داد آزمون مورد نظر دارای روایی ($p < 0/001$)، پایایی ($r = 0/72$)، $p < 0/001$)، $r = 0/83$ و ثبات درونی ($\text{Alpha} = 0/92$) مناسبی است. همچنین در تحقیق سالاری و همکاران (۱۳۹۶) مقدار پایایی پرسش نامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۹ بدست آمد.

پرسش نامه سبک های مقابله ای پارکر و اندلر^۲ (CISS)

این پرسش نامه، یک آزمون خود گزارشی می باشد که توسط پارکر و اندلر (۱۹۹۰) ساخته شد. هدف از ساخت آن سنجش سبک های مقابله ای افراد در موقعیت های فشارزا بود. این پرسش نامه در ایران اولین بار توسط دکتر اکبرزاده ترجمه و هنجاریابی شد. این تست شامل ۴۸ ماده است که پاسخ ها به روش لیکرت از هرگز (۱) تا همیشه (۵) مشخص شده است. در حال حاضر این پرسش نامه دارای ۴۸ ماده و یکی از ابزارهای قابل اعتماد برای سنجش روش های مقابله به شمار می رود. مولفه های پرسش نامه:

۱. مقابله مسئله مدار یا برخورد فعال با مسئله در جهت مدیریت و حل آن (۱۶ ماده)

¹ Beck's Anxiety Questionnaire

² Andler and Parker's Coping Styles Questionnaire

۲. مقابله هیجان‌مدار یا تمرکز بر پاسخ‌های هیجانی به مسئله (۱۶ ماده)

۳. مقابله اجتنابی یا فرار از مسئله (۱۶ ماده).

سبک مورد نظر ما یعنی سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار شامل ماده‌های ۵، ۷، ۸، ۱۳، ۱۴، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۲، ۲۵، ۲۸، ۳۰، ۳۳، ۳۴، ۳۸، ۴۵ می‌باشد. نمره‌گذاری این ابزار بر اساس یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (هرگز = ۱ تا همیشه = ۵) است. در نهایت سبک غالب فرد با توجه به نمره‌ای که در آزمون کسب می‌کند، مشخص می‌شود؛ یعنی هرکدام از رفتارها که نمره بالا در مقیاس را کسب کند به عنوان سبک مقابله‌ای انتخابی فرد در نظر گرفته می‌شود (اندلر و پارکر، ۱۹۹۰؛ خباز و همکاران، ۱۳۹۰). در نمونه اصلی پرسش‌نامه سبک‌های مقابله با استرس اندلر و پارکر، پایایی این ابزار به روش محاسبه ضریب همسانی درونی یا آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۹۲ گزارش شده است. ضریب همسانی درونی به روش آلفای کرونباخ برای سه خرده مقیاس آن در سبک مسئله‌مدار برای پسران و دختران به ترتیب ۰/۹۰ و ۰/۹۲، سبک هیجان‌مدار به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۸۲ و برای سبک اجتنابی به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۵ گزارش شده است (اندلر و پارکر، ۱۹۹۹؛ قریشی راد، ۱۳۸۹). رافنسون و همکاران (۲۰۰۶) ضرایب آلفای کرونباخ هریک از خرده‌مقیاس‌های این ابزار را از ۰/۸۲ تا ۰/۹۲ گزارش دادند. یوسفی مقدم (۱۳۹۲) گزارش نمود که ضرایب پایایی آلفای کرونباخ دو خرده‌مقیاس سبک‌های مقابله‌ای اجتناب‌مدار و سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار به ترتیب ۰/۷۴ و ۰/۸۳ به‌دست آمد.

یافته‌های پژوهش

در تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش، هم از آمار توصیفی و هم از آمار استنباطی استفاده شد. این پژوهش روی ۲۰۰ زن جوان صورت گرفت که ۷۰ درصد شرکت‌کنندگان زنان متأهل و ۳۰ درصد دختران مجرد بودند. ۲۰ درصد شرکت‌کنندگان دارای مدرک دیپلم، ۳۰ درصد لیسانس، ۴۵ درصد فوق لیسانس و ۵ درصد دارای مدرک دکترا بودند. ۷۵ درصد شاغل و ۲۵ درصد را زنان خانه‌دار یا بیکار تشکیل می‌دادند. جدول ۱، شاخص‌های توصیفی پژوهش را نشان می‌دهد:

رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجیگری سبک مقابله ای هیجانمدار در زنان ..

جدول ۱: شاخص های توصیفی

متغیر	بازه سنی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار
حوزه های طرحواره	۲۵-۴۵	۲۰۰	۷۴/۲۰	۱۹/۵
اضطراب	۲۵-۴۵	۲۰۰	۸۱/۳۱	۶/۷
سبک مقابله ای هیجانمدار	۲۵-۴۵	۲۰۰	۴۸/۳۵	۱۵/۰۵

به منظور بررسی نقش میانجی سبک مقابله ای هیجانمدار، در ارتباط بین حوزه های طرحواره ناسازگار اولیه و اضطراب از معادلات ساختاری استفاده شد و داده ها با کمک نرم افزار AMOS و SPSS مورد بررسی قرار گرفت. مدل پژوهش برپایه این فرض ایجاد شده است که سبک مقابله ای هیجانمدار در ارتباط بین حوزه های طرحواره با اضطراب نقش واسطه ای دارد. بدین منظور شرایط برازش مدل را بررسی خواهیم کرد:

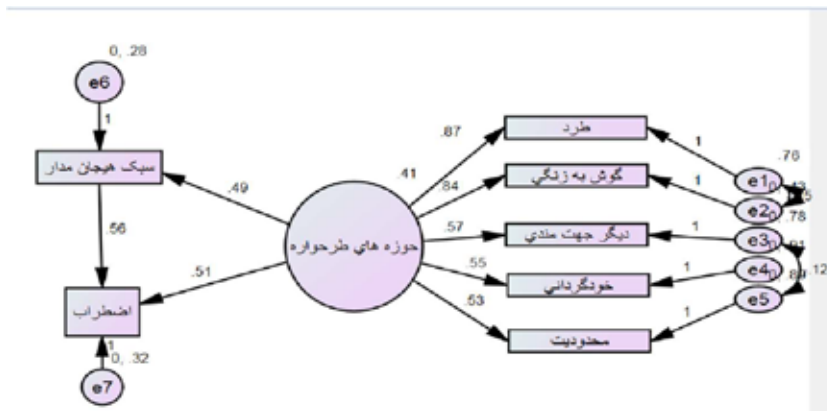
برازش مدل نشان می دهد چقدر یک مدل نظری با یک مدل تجربی سازگاری دارد. در مدلیابی معادلات ساختاری و حداقل مربعات جزئی از شاخص های متعددی استفاده می شود (کلاین و رکز، ۲۰۱۱؛ حبیبی و کلاهی، ۱۴۰۱).

جدول ۲: ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

اضطراب	حوزه های طرحواره ای	سبک مقابله ای هیجانمدار	همبستگی پیرسون
**۰/۳۸۲	**۰/۴۶۳	۱	سبک مقابله ای
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	هیجانمدار
**۰/۶۲۶	۱	**۰/۴۶۳	حوزه های طرحواره ای
۱	**۰/۶۲۶	**۰/۳۸۲	اضطراب

Sig. (2-tailed)
N

مطابق جدول ۲ همه ضرایب همبستگی معنادار بودند ($p < 0/001$). در علوم رفتاری، ضرایب همبستگی $0/1$ ، $0/3$ و $0/5$ نشان‌دهنده همبستگی ضعیف، متوسط و قوی هستند. نتایج همبستگی نشان داد که حوزه‌های طرحواره‌ای با اضطراب در ارتباط قوی بودند ($p < 0/001$ ؛ $r = 0/62$)، و از راهبردهای هیجان‌مدار نیز زیاد استفاده می‌کردند ($p < 0/001$ ؛ $r = 0/46$). همچنین دختران و زنانی که از راهبردهای هیجان‌مدار بیشتری استفاده می‌کردند، اضطراب متوسطی داشتند ($p < 0/001$ ؛ $r = 0/38$). بنابراین ضرایب این تحقیق متوسط تا قوی هستند. نتایج ضرایب استاندارد مسیر در جدول ۳ ارائه و در شکل ۱ به نمایش گذاشته شده است:

شکل ۱: مدل پژوهش با ضرایب مسیر استاندارد

مطابق شکل ۱، بیشترین ارتباط از حوزه‌های طرحواره‌ای با سبک هیجان‌مدار و اضطراب به ترتیب طرد، گوش به زندگی، دیگر جهت‌مندی، خودگردانی و محدودیت است. همانطور که جدول ۳ نشان می‌دهد حوزه‌های طرحواره‌ای تأثیر معناداری بر اضطراب ($\beta = 0/51$ ؛ $p < 0/01$) و همچنین بر سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار ($\beta = 0/41$ ؛ $p < 0/01$) داشت. سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار نیز تأثیر معناداری بر اضطراب داشت ($\beta = 0/56$ ؛ $p < 0/01$).

جدول ۳: ضرایب استاندارد مسیر مربوط به مدل پژوهش

متغیرها	وزن‌های رگرسیونی	خطای استاندارد	معناداری
حوزه‌های طرحواره --> اضطراب	۰/۵۱	۰/۳۲	۰/۰۰۰
حوزه‌های طرحواره --> سبک هیجان‌مدار	۰/۴۱	۰/۴۱	۰/۰۰۰
سبک هیجان‌مدار --> اضطراب	۰/۵۶	۰/۲۸	۰/۰۰۰

رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجیگری سبک مقابله ای هیجانمدار در زنان ..

اگر آماره آزمون از مقدار بحرانی χ^2 در سطح خطای مورد نظر بزرگتر باشد، فرض صفر رد خواهد شد. چون شاخص خی دو برای معادلات ساختاری مناسب نیست، از Chi-square هنجار شده استفاده شد که از تقسیم ساده خی دو بر درجه آزادی ($CMIN/DF^1$) به دست می آید. چنانچه این مقدار کوچکتر از ۲ باشد، مطلوب و اگر از ۵ کوچکتر باشد، طبق نتایج جدول ۴ با اغماض قابل قبول است.

- نیکویی برازش AGFI^۲ باید بالاتر از ۰/۸ باشد که برقرار است (۰/۸۱۵).

- برای برازش مدل، برازندگی تطبیقی (CFI^3)، شاخص برازش افزایشی (IFI^4)، شاخص توکرلوییس (TLI)^۵ باید بالاتر از ۰/۹ باشد که مطابق جدول ۴ برقرار است.

- اگر شاخص ریشه میانگین مربعات خطای برآورد RSMEA^۶ کوچکتر از ۰/۰۵ باشد، برازندگی مدل خوب و اگر بین ۰/۰۵ و ۰/۰۸ باشد، برازندگی مدل متوسط است. مطابق جدول ۴ برازندگی مدل متوسط است:

جدول ۴: شاخص های برازش مدل

Model	NPAR	CMIN	DF	P	CMIN/DF
Default model	24	22/734	11	0019	067/2
Model	NFI	RFI	IFI	TLI	CFI
	Delta1	rho1	Delta2	rho2	
Default model	0/964	0/932	0/981	0/964	0/981
Model	RMSEA	LO 90	HI 90	PCLOSE	
Default model	0/075	0/033	/0134	/0115	0/000

برای بررسی اثر متغیر میانجی باید هم اثر مستقیم و هم اثر غیرمستقیم معنادار باشد که مطابق جدول

۵ نتایج معناداری تأیید شده است:

¹ Normed Chi.Squared

^۲ Goodness of Fit Index

^۳ Comparative Fit Index

^۴ Incremental Fit Index

^۵ Tucker.Lewis Index

^۶ Root means square error of approximation

جدول ۵: برآورد ضرایب اثرها

اثر	میزان اثر	معناداری
اثر کلی	۰/۷۸	۰/۰۰۱
اثر مستقیم	۰/۵۱	۰/۰۰۱
اثر غیرمستقیم	۰/۲۷	۰/۰۲۰

در اینجا متغیر میانجی از نوع مکمل (حاصل ضرب علامت‌های اثرکلی، اثر مستقیم و غیرمستقیم مثبت باشد) و جزئی (معنادار بودن هم اثر مستقیم و هم اثر غیرمستقیم) است (نیتزل و همکاران، ۲۰۱۶).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش، بررسی رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجی‌گری سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار در زنان جوان ورزشکار غیرحرفه‌ای بود تا برازش مدل علی اضطراب و طرحواره‌های ناسازگار اولیه با میانجی‌گری سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار و تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم این متغیرها بر اضطراب مشخص شود. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نشان‌دهنده برازش قابل قبول مدل بود. طبق یافته‌های پژوهش حاضر، بین حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب رابطه مستقیم، معنی‌دار و مثبت وجود دارد که با نتایج پژوهش‌های تیم و چانگ (۲۰۲۰)، جیم و همکاران (۲۰۱۷)، شهامت (۱۳۹۸)، حسین‌پور و بهرامی (۱۴۰۰)، ندری و همکاران (۱۴۰۱)، عارف‌نیا و همکاران (۱۳۹۱)، صیدی‌نژاد (۱۴۰۲) و دیره و چعبی (۱۳۹۹) همسو بود. همانطور که ضرایب بتا نشان می‌دهند به‌طور کلی حوزه‌های طرحواره‌ای (طرحواره‌های ناسازگار اولیه)، ۵۱ درصد با اضطراب رابطه دارند و حوزه طرد/بریدگی با ضریب ۸۷ درصد بیشترین رابطه و حوزه محدودیت با ضریب ۵۳ درصد کمترین رابطه را از خود نشان دادند. همچنین یافته‌های این پژوهش رابطه مستقیم، معنی‌دار و مثبت، بین اضطراب و سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار را نشان داد که با نتایج پژوهش‌های لی و پنگ (۲۰۲۰)، ویلتینگ (۲۰۱۰)، سندی و همکاران (۱۳۹۶)، ندری (۱۴۰۱)، وفا و همکاران (۱۳۹۸) و باقری، تاجبخش و ابوالقاسمی (۱۳۹۹) همسو بود. طبق نتایج حاصل از تجزیه تحلیل داده‌های تحقیق، ضریب بتا بین اضطراب و سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار ۵۶ درصد به دست آمد. همچنین ارتباط بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و سبک مقابله‌ای هیجان‌مدار در این تحقیق نشان‌دهنده رابطه مستقیم، معنی‌دار و مثبت بود که ضریب بتای ۴۹ درصد را نشان می‌دهد و با تحقیقات پنلی و همکاران، (۲۰۰۲) و باباجانی و همکاران (۲۰۱۴) همسو بود.

رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجیگری سبک مقابله ای هیجانمدار در زنان ..

پیشنهاها

به دلیل اهمیت موضوع اضطراب و انواع مختلف آن که هر یک حیطه ای را با اختلال مواجه می کند، پیشنهاد می شود تمام ابعاد تحقیق در جهات دیگر از جمله سبک های مقابله ای دیگر، جامعه دیگر و سنین دیگر توسط پژوهشگران دیگر مورد توجه قرار گیرد.

از محدودیت های این پژوهش تعمیم نتایج آن است. با توجه به اینکه این پژوهش بر روی زنان و در شهر تهران که یک کلان شهر است انجام شده، تعمیم نتایج به جامعه مردان و شهرهای دیگر باید با احتیاط انجام شود. همچنین این پژوهش بر روی افراد ۲۵-۴۵ سال صورت گرفته که در تعمیم آن به سایر سنین باید احتیاط گردد.

منابع

- ایدز، ساندر؛ لینا، گویاجو و بریجت، مک نامار. (۲۰۱۹). راهنمای فراتر از آبی ملبورن: آنچه برای اضطراب مفید است. راهنمای جمعیت و سلامت جهانی، مرکز سلامت روان جوانان ملبورن، دپارتمان روان پزشکی و دانشکده علوم روان شناسی ملبورن، دانشگاه ملبورن. نسخه سوم. ملبورن.
- آهی، ق. (۱۳۸۵). «هنجاریابی نسخه کوتاه پرسش نامه طرحواره یانگ». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی.
- باقری شیخانگشه، فرزین؛ تاجبخش، خزر و ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۹۹). «مقایسه اضطراب کووید-۱۹، سبک های مقابله ای و اضطراب سلامت در دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار». مطالعات روان شناسی ورزشی. دوره ۹، شماره ۳۲. صص ۲۸۳-۳۰۶. شناسه دیجیتالی: ۲۰۲۰، ۹۳۷۷، ۲۰۲۷vpsysj./۱۰، ۲۲۰۸۹.
- حبیبی، آرش و کلاهی، مریم. (۱۳۹۶). مدل پایی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی. ویرایش ششم. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی
- خباز، محمود؛ بهجتی، زهرا و ناصری، محمد. (۱۳۹۰). «رابطه حمایت اجتماعی و سبک های مقابله با تاب آوری در پسران نوجوان». فصل نامه روان شناسی کاربردی. سال ۵، شماره ۴، صص ۱۲۳-۱۰۸.
- سالاری، سعید؛ رنجبر، علیرضا و فتحی آشتیانی، علی. (۱۳۹۶). «اعتباریابی و پایایی سنجی نسخه فارسی پرسش نامه کنترل اضطراب». مجله روان شناسی بالینی. دوره ۹، شماره ۴، شماره پیاپی ۳۶، صص ۴۳-۳۳.
- سندی، فاطمه؛ احتشامزاده، پروین؛ عسگری، پرویز و کافی، موسی. (۱۳۹۶). «رابطه سندرم شناختی_توجهی با اضطراب و افسردگی در بیماران سوختگی: نقش میانجی سبک های مقابله با استرس». فصل نامه علمی_ پژوهشی روان شناسی سلامت. سال ۶، شماره ۳.
- شهامت، فاطمه. (۱۳۸۹). «پیش بینی نشانه های سلامت عمومی (جسمانی سازی، اضطراب و افسردگی) بر اساس طرحواره های ناسازگار اولیه». فصل نامه علمی پژوهشی روان شناسی دانشگاه تبریز. سال ۵، شماره ۲۰.
- صیدی نژاد، عارف؛ قدمی، مریم و مرادپور، بهروز. (۱۴۰۲). «بررسی رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه با پرخاشگری و اضطراب مدرسه در دانش آموزان مقطع ابتدایی: نقش میانجی گری سلامت روان والدین». <https://civilica.com/doc/1680287>.
- عابد، حسین پور و بهرامی، فاطمه. (۱۴۰۰). «ارتباط طرحواره های ناسازگار اولیه با اضطراب اجتماعی ورزشکاران: نقش میانجی خودپنداره بدنی». مطالعات روان شناسی ورزشی. دوره ۱۰، شماره ۳۸، صص ۱۵۷-۱۶۸. شناسه دیجیتالی: ۲۰۲۱، ۱۰۳۳۲، ۲۱۴۲.
- عارف نیا، سمانه؛ سرندی، پرویز و یوسفی، رحیم. (۱۳۹۱). «مقایسه طرحواره های ناسازگار اولیه در دانش آموزان دوره راهنمایی دارای اضطراب مدرسه و دانش آموزان عادی». مجله روان شناسی مدرسه. دوره ۱، شماره ۴. صص ۷۴-۸۹.

- فتحی آشتیانی، علی و داستانی، مجوبه. (۱۳۸۹). *آزمون‌های روان‌شناختی: ارزشیابی شخصیت و سلامت روان*. چاپ دوم. تهران: انتشارات بعثت
- فرجی، آناهیتا؛ آریاپوران، سعید و علی، عبدی. (۱۳۹۰). «نقش سبک‌های مقابله‌ای و حمایت اجتماعی در تمیز دانشجویان دارای اضطراب امتحان بالا و پایین». فصل‌نامه روان‌شناسی تربیتی. شماره ۱۹، سال ۶.
- قریشی‌راد، فخر السادات. (۱۳۸۹). «اعتباریابی مقیاس مقابله با موقعیت‌های استرس زای اندلر و پارکر». مجله علوم رفتاری. دوره ۴، شماره ۱، صص ۷-۱.
- کاویانی، حسین و موسوی، اشرف‌سادات. (۱۳۸۷). «ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه اضطراب بک در طبقات سنی و جنسی جمعیت ایرانی». مجله دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران. ۶۶ (۲): ۱۳۶-۱۴۰.
- مولایی، محمد؛ مرادی، علیرضا و غزایی، بنفشه. (۱۳۸۶). «مقایسه کارکرد اجرایی و شواهد عصب روان‌شناختی در اختلال وسواسی اجباری و اضطراب فراگیر». مجله علوم رفتاری. ۱ (۲)، صص ۱۳۱-۱۴۱.
- ندری، مجتبی؛ صادقی، مسعود و رضایی، فاطمه. (۱۴۰۱). «ارائه مدل علی اختلال اضطراب اجتماعی براساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه و تروماهای کودکی با نقش واسطه‌ای راهبرد مقابله‌ای هیجان‌مدار». پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری. سال ۱۲، شماره ۲، پیاپی ۲۳، صص: ۷۲-۴.
- نیک‌آمال، میترا؛ صالحی، مهدیه و برماس، حامد. (۱۳۹۶). «اثربخشی درمان طرحواره درمانی هیجان‌مدار بر رضایت زناشویی زوجین». مطالعات روان‌شناختی. دوره ۱۳، شماره ۴.
- وفا، شیماء؛ باقری، نسرین؛ مجتبیایی، مینا و ابوالمعالی، خدیجه. (۱۳۹۸). «آزمون روابط علی اضطراب تحصیلی بر اساس ادراک محیط کلاس با میانجی سبک‌های مقابله‌ای در دانش‌آموزان دختر مقطع دوم متوسطه شهر تهران». فصل‌نامه پژوهش در نظام‌های آموزشی. دوره ۳۱، شماره ۴۴، صص ۵۳-۶۸.
- یانگ، جفری. (۱۳۹۱). «شناخت درمانی اختلالات شخصیت بر مبنای رویکرد طرحواره‌محور». صاحبی، علی. حمیدپور، وحسن. چاپ سوم. تهران: ارجمند
- یوسفی مقدم، مرضیه. (۱۳۹۲). «آزمایش مدل افسردگی و رضایت زناشویی زنان بر اساس طرحواره‌های ناسازگارانه اولیه و سبک‌های مقابله‌ای مردان مبتلا به مواد افیونی در شهرستان تربت حیدریه». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره خانواده. دانشگاه شهید چمران، اهواز.
- Beck, A.T., Epstein, N., Brown, G., & Steer, R. (1988). "An inventory for measuring clinical anxiety: Psychometric properties". *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 893-897.
- Beck, A.T., Steer, R.A. (1990). "The Beck Anxiety Inventory Manual". San Antonio, TX: Psychological Corporation.
- Carver, C.S., Scheier, M.F., & Weintraub, J.K. (1989). "Assessing coping strategies: a theoretically based approach". *J Pers Soc Psychol*. 56(2):267-83.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. American Psychiatric Pub.
- Babajani, S., Akrami, N., & Farahani, A. (2014). "Relationship between Early Maladaptive Schemas and Coping Styles with Stress". *Journal of Life Science and Biomedicine*. 4(6): 570-574.
- Beck, A. T., & Haigh, E. A. P. (2014). "Advances in Cognitive Theory and Therapy: The Generic Cognitive Model". *Annual Review of Clinical Psychology*, 10(1), 1-24. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032813-153734>
- Deyreh, E. & FaragollahChaaby, I. (2020). "Identification of Early Maladaptive Schemas and Determination of their Effects on Obvious and Hidden Anxiety of Probationary Students, Academic Failure and Academic Weakness". *Educational Development of Judishapur*. Volume 11, Issue 2. Pages 205-218.
- Endler, N.S., & Parker, J.D. (1990). "Multidimensional assessment of coping: A critical evaluation". *Journal of Personality and Social Psychology*. 58(5):844-54. [DOI:10.1037/0022-3514.58.5.844].

رابطه بین طرحواره های ناسازگار اولیه و اضطراب با میانجیگری سبک مقابله ای هیجانمدار در زنان ..

- Endler, N.S., & Parker, J.D. (1994). "Assessment of multidimensional coping: Task, emotion, and avoidance strategies". *Psychological Assessment*. 6(1):50-60.
- Endler, N.S., & Parker, J.D. (1999). **Coping Inventory for Stressful Situations (CISS): Manual**. 2nd ed. Toronto: Multi-Health Systems.
- Hamidpour, H. (2008). "Preliminary Study on the effectiveness and effectiveness of planetary therapy in the treatment of student love fears, 4th Student Mental Health Seminar in Shiraz". 91-93(Text in Persian).
- Hamidpour, H., Dolatshai, B., Pour Shahbaz, A., & Dadkhah, A. (2011). "The efficacy of schema therapy in treating woman's generalized anxiety disorder". *Iran uornal Psychiatry Clin Psychol*, 4, 420- 443.
- Han, F., Duan, R., Huang, B., & Wang, Q. (2023). "Psychological resilience and cognitive reappraisal mediate the effects of coping style on the mental health of children". *Frontiers in Psychology*. Volume 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1110642>.
- Javaid, S. F., Hashim, I. J., Hashim, M. J., Stip, E. Samad, M. A., & Ahbabi, A. A. (2023). "Epidemiology of anxiety disorders: global burden and sociodemographic associations". *Middle East Current Psychiatry*. 30:44. <https://doi.org/10.1186/s43045-023-00315-3>.
- Jim, A. H., Miceli, M., & DeLorme, J. (2017). "Maladaptive Parenting, Temperament, Early Maladaptive Schemas, and Depression, A Moderated Mediation Analysis". *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 39(1), 103–116.
- Johns G, Samuel V, Freemantle L et al. (2022). "The global prevalence of depression and anxiety among doctors during the covid-19 pandemic :Systematic review and meta-analysis". *J Afect Disord* 298:431–441. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.11.026>
- Kim, J. U., & Kishore, R. (2019). "Do we Fully Understand Information Systems Failure? An Exploratory Study of the Cognitive Schema of IS Professionals". *Information Systems Frontiers*, 21(6), 1385–1419.
- Kline, R. (2011). "Principles and Practice of Structural Equation Modeling (Methodology in the Social Sciences)". New York: Guilford Press, 3rd Edition. ISBN-13: 978-1606238769.
- Leahy, R.L. (2019). "Introduction: Emotional Schemas and Emotional Schema Therapy". *Int J Cogn Ther*. 12 (1):1-4.
- Li, Y., & Peng, J. (2020). "Coping Strategies as Predictors of Anxiety: Exploring Positive Experience of Chinese University in Health Education in COVID-19 Pandemic". *Creative Education*, 11(5), 735-750.
- Mairet, K., Boag, S., & Warburton, W. (2014). "How Important is Temperament? The Relationship Between Coping Styles, Early Maladaptive Schemas and Social Anxiety". *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*. 14, 2, 171-190.
- Nitzle, C., & Roldan, J. A., Cepeda G. (2016). "Mediation analysis in partial east squares path modeling: Helping researchers discuss more sophisticated models". *Industrial management & data systems*.
- Penley, J. A., & Tomaka, J. (2002). "Associations among the Big five, emotional responses, and coping with acute stress". *Personality and Individual Differences*, 32, 1215-1228.
- Thimm, J. C., & Chang, M. (2020). "Early Maladaptive Schemas and Mental Disorders in Adulthood: A Systematic Review and Meta-analysis Open access." Published: 21 November .Volume 15, pages 371–413.
- Young, J. E. (2005). **Young Schema Questionnaire Short Form**. New York: Schema Therapy Institute.
- Wilthink, J., Subic, C., & Twin, L. (2010). "Repressive coping style and it is relation to psychosocial distress in males with eredildysfunction". *Journal of sexual medicine*, 7, 2120-2129.
- Young, J.E., Klosko, JS., & Weishaar ME. (2003). **Schema therapy: A practitioner's guide**. New York City: Guilford Press.

The Relationship between Primary Maladaptive Schemas and Anxiety with the Mediation of Excitement-Oriented Coping Style in Young Female Non-Professional Athletes

Elham Shamsi

Master Degree in Clinical Psychology, Department of Psychology, Tehran Branch, Payam Noor University, South Tehran, Iran

Seyyed Mohammad Hosseini

Master Degree in Family Counseling, Department of Psychology, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Elham Daneshfar

Master Degree in Educational Psychology, Department of Psychology, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

Zohre Sayyadpour

Ph.D. in Psychology, Department of Psychology, Faculty of Humanities, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 19 Nov. 2023

Accepted: 18 May 2024

The research is to study the relationship between primary maladaptive schemas and anxiety with the mediation of excitement-oriented coping style in young female non-professional athletes. The method of the research was descriptive of the correlation type. The statistical population included young women (25-45 years old) newly arrived (non-professional athletes) to the sports clubs of Tehran city. 7 regions were randomly selected, and the applicants were selected by available sampling to fill out the questionnaires; In this way, 200 people with anxiety 16 and above (moderate) were selected as a sample according to Beck's anxiety questionnaire, and the research questionnaires were distributed among these people. According to Klein (2011), the number of 200 people is defensible in the structural equation method. For this purpose, among the 300 questionnaires that were distributed, the number of 200 questionnaires that were filled in completely and correctly were considered. The measurement tools of this research included 3 questionnaires: Beck's Anxiety Questionnaire (1988), Andler and Parker's Coping Styles Questionnaire (2011) and Young's Primary Maladaptive Schemas Questionnaire (2005). The obtained data were analyzed by Pearson correlation test and path analysis. The results of the analysis showed that the direct effect of primary maladaptive schemas and anxiety (0/51) was significant. The indirect effect of primary maladaptive schemas on anxiety through emotional coping style was also significant (0/27).

Key Words: Primary Maladaptive Schemas, Anxiety, Coping Strategie and Young Women.

A Meta-Combination Study on Model Design and Dimensions Affecting Life Expectancy in Young People

Mohsen Niazi

Ph.D., Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities, University of Kashan, Kashan, Iran

Ali Farhadian

Ph.D., Assistant Professor, Department of Management and Entrepreneurship, Faculty of Management, University of Kashan, Kashan, Iran

Fereshteh Irani

Master Degree Student in Research, Faculty of Humanities, University of Kashan, Kashan, Iran

Fatemeh Khosh Bayani

Ph.D. Student in Sociology, Faculty of Humanities, University of Kashan, Kashan, Iran

Received: 30 May 2023

Accepted: 22 Jul. 2023

Life expectancy is one of the indicators of quality of life and social well-being. Hope and optimism about the future is one of the signs of dynamism and vitality in society and an example for social progress. The dimensions affecting the life expectancy of young people are using the inductive approach of qualitative synthesis. This method includes seven steps that deal with the systematic evaluation and analysis of the results and findings of previous studies.

Meta synthesis provides the possibility for the researcher to use the findings extracted from the qualitative studies related to the research topic in a structured way to create comprehensive and interpretative findings. For this reason, the results of previous researches from internal sources during the years 1390-1401 collected and analyzed. Among the 49 extracted articles, 22 articles were selected for the final analysis.

The results of the research led to 47 codes based on the numerous reviews of the extracted articles, which can be referred to as the most important components according to their frequency, economic capital, lifestyle, health status, physical and mental health, and religiosity.

Key Words: Life Expectancy, Hope, Vitality in Society, Life Satisfaction and Quality of Life

A Venture Capital Model to Support Young Entrepreneurs in the Science and Technology Park of Islamic Azad University

Sepideh Neysari Tabrizi

Ph.D. Student, Department of Entrepreneurship, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Hamed Rahmani

Ph.D., Assistant Professor in Public Administration, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Morteza Mousakhani

Ph.D., Professor, Department of Management, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 1 Jan. 2025

Accepted: 18 Jan. 2025

Considering that, one of the main concerns of Science and Technology Park of Islamic Azad University is providing capital, especially for new and growing companies, and how to enter and cooperate with venture capital companies at different stages in the entrepreneurial ecosystem. Bash, the main goal of the current research is to design a venture capital model in the entrepreneurial ecosystem of the science and technology park of the Islamic Azad University. The statistical population of this research are academic experts and managers of Science and Technology Park of Islamic Azad University, and purposeful or judgmental sampling was used for sampling in different stages. The data collection tools included exploratory studies, interviews and questionnaires. Thematic analysis and quantitative method of inference system were used to answer the research questions. In the analysis of the theme, three open, central and selective coding were used using Maxqda software, and to answer the last question and test the model, a fuzzy inference system was used with the help of Matlab software with 40 fuzzy rules and 5 input variables and one output variable. The results of this research can lead to the support of young entrepreneurs and the development of start-up companies in science and technology parks.

Key Words: Entrepreneurship, Entrepreneurial Ecosystem, Venture Capital and Young Entrepreneurs.

Puberty Experience and Perception of Femininity and Marriage: A Study on Single Women of Semnan and Shahrood Counties

Zeinab Rahbar

Department of Sociology, Ga. C., Islamic Azad University, Garmsar, Iran

Soheila Alirezanejad

Department of Sociology, Ga. C., Islamic Azad University, Garmsar, Iran

Habiballah Karimian

Department of Sociology, Ga. C., Islamic Azad University, Garmsar, Iran

Received: 20 May 2025

Accepted: 10 Jun. 2025

Girls experience extensive physical and psychological changes during adolescence. Puberty is one of the most complex of these changes. The experience of puberty for girls is associated with the occurrence of menstruation. This article seeks to understand how puberty is experienced in never-married, employed, and educated girls. The research method is phenomenological. The data was collected using semi-structured interviews. Thirty single, employed and educated girls aged 25 to 45 living in Semnan and Shahrood cities who were selected through purposive sampling were interviewed. Then, in level 1 coding, we reached 13 categories: “time of puberty experience”, “importance of puberty”, “how to deal with puberty symptoms”, “customs and customs of facing puberty”, “mother’s role in facing puberty”, “consciously facing puberty”, “semiconsciously facing puberty”, “unconsciously facing puberty”, “perception of women”, “approach to one’s own gender”, “perception of marriage”, “desire to marry” and “unwillingness to marry”. In level 2 coding, we reached five main categories: “time of puberty experience”, “how to deal with puberty”, “level of awareness of puberty”, “perception of femininity” and approach to marriage.

The results of the analysis of the findings showed that the experience of puberty and the way of facing it play a role in the perception of femininity and sexual socialization of girls. Mothers are one of the primary sources of puberty education and the transfer of awareness to girls. The experience of puberty and the way of facing it differ in various generations. Differences in the experience of puberty lead to different perceptions of femininity and affect the approach of single girls to marriage.

Key Words Puberty Experience, Single Girls, Perception of Femininity, Approach to Marriage, Semnan and Shahrood.

A Model for Effective Factors on the Iranian Youth's Hope for the Future through a Meta-Synthesis Approach

Mohsen Niazi

Ph.D., Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Humanities, Kashan University, Kashan, Iran

Akbar Zolfaghari

Ph.D., Assistant Professor, Faculty of Law and Social Sciences, Payam Noor University, Iran

Ali Farhadian

Ph.D., Assistant Professor, Department of Management and Entrepreneurship, Kashan University, Kashan, Iran

Shokoufeh Abshirin

Master Degree Student in Social Science Research, Kashan University, Kashan, Iran

Received: 6 Dec. 2022

Accepted: 30 Jan. 2023

The research is to design a pattern for identifying and classifying the components of social hope among Iranian youth by summarizing the research conducted in the field of social hope through a meta-synthesis approach. For this purpose, the studies conducted in the field of hope between 1390 and 1400 were examined. Based on this, 15 out of 22 articles were selected as the statistical population for analysis. Met-synthesis is the summation of qualitative studies for providing a deeper understanding of the subject. The findings showed that 6 categories with 40 concepts are effective in creating social hope. These categories and concepts include social factors (social trust, social participation, social norms, social alienation, social anomie, social prestige, social networks, social power, social security, social justice, social acceptance, and social vitality), family factors (family income, parental education, and family support), economic factors (inflation, economic capital, economic alienation, economic anomy, and economic poverty), political factors (political stability, sanctions, political economy, and political security), demographic factors (education, gender, age, number children, and physical health), and individual-psychological factors (religious beliefs, self-efficacy, hedonism, purposefulness, responsibility, desire to progress, hard work, economic and social base, psychological security, and professional identity)- among these factors, social and individual-psychological factors are the most decisive. The research results showed that more success in personal and private life; access to resources, opportunities and power; as well as higher experiences makes people more ready for social change and strengthens the hope for the future among communities.

KeyWords: Hope for the Future, Hopefully, Quality of Life Improvement, Community Development and Youth.

Sociological Factors of the Pattern of the Elderly Sports Habits in Tehran

Zarineh Ghareh Kolchiyan

Ph.D. Student in Physical Education, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Farideh Sharifi Far

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Ali Baseri

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Bahram Ghadimi

Ph.D., Associate Professor, Department of Sociology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 4 Oct. 2024

Accepted: 14 Apr. 2025

The study is to investigate the sociological pattern of sports habitus among the elderly in Tehran. This research was conducted using a qualitative approach and thematic analysis, and data were collected through semi-structured interviews. The statistical population included sports sociologists, senior managers of the Ministry of Sports and Youth, senior managers of the Tehran Municipality Sports Organization, and elderly individuals actively engaged in sports. Sampling was done using the snowball method until theoretical saturation was reached (18 participants). The data was analyzed using MAXQDA software, and the validity and reliability of the research were confirmed. For data analysis, open, axial, and selective coding was employed. Based on the analysis, three main categories (overarching themes) were identified: social capital, cultural capital, and physical capital. Within these three categories, nine organizing themes were extracted: social interactions, elderly gatherings, social status, socialization, social support, social motivation, physical and bodily capital, the promotion of elderly sports culture, and knowledge and awareness of the elderly. Additionally, the study identified 45 basic themes, each of which represents different dimensions of sports habitus among the elderly.

The findings indicated that the pattern of sports habitus among the elderly is shaped by social, cultural, and physical capital, and understanding these components can provide a framework for future research in the sociology of elderly sports. It is recommended that policymakers and sports managers implement initiatives such as establishing neighborhood-based sports groups to enhance social interactions among the elderly, developing sports facilities and equipping public centers with appropriate amenities, conducting educational and awareness programs in the media, supporting intergenerational sports programs to strengthen family relationships, and offering incentive policies such as discounts at sports centers for the elderly. These measures can facilitate increased participation in sports activities among the elderly and contribute to a healthier lifestyle for this demographic.

Key Words: Sociology, Sports Habits, Elderly and Tehran City.

Factors Affecting the Development of Polarization in Iran's Championship Sport

Zahra Parvini

Ph.D. Student in Sports Management, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Mohsen Bagheriyan Farahabadi

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Habib Honari

Ph.D., Professor, Department of Sports Management, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

Mehdi Emadi

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 3 Oct. 2024

Accepted: 10 Mar. 2025

The study is to identify the factors affecting the development of polarization in Iranian championship sports. The research method was a mixed type of Grand Theory and the use of the Glaser model. The statistical population of the qualitative section included managers and coaches active in the field of championship sports and professors aware of the research topic. Using the purposive sampling method and reaching theoretical saturation, 13 people were identified as participants in the qualitative section. Also, the statistical population of the present study in the quantitative section included 159 heads, vice heads and secretaries of sports federations in Iran, of which 113 people were identified as the research sample according to the Morgan table. The data collection tool included a semi-structured questionnaire in the qualitative section and a researcher-made questionnaire in the quantitative section. In order to analyze the data of the present study, coding and structural equation testing were used. The entire process of analyzing the data of the present study was carried out in SPSS, PLS and Maxqda software.

After reviewing the qualitative interviews, 32 codes were identified. The results also showed that the factors affecting the development of polarization in Iranian championship sports include 6 factors, including land planning, value discovery, resource distribution, specialization, local program, and technical infrastructure. The identified factors reflected the importance of comprehensive planning and focusing on all dimensions in order to develop polarization in Iranian championship sports.

Key Words: Polarization, Specialization and Territorialization.

The Pattern of Drivers Affecting the Future of Sports Workers in Iran

Ali Mehri

Ph. D. Student in Sports Management, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran
Mehrdad Moharramzadeh

Ph.D. Professor in Sports Management, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Nasrin Azizian Kohan

Ph.D. Professor in Sports Management, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Abbas Naghizadeh Baghi

Ph.D. Associate Professor in Sports Management, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Received: 18 Sep. 2024

Accepted: 18 Nov. 2024

The study is to design a model for drivers that are effective on the future of sports workers in Iran. This research is developmental-applicative in terms of its nature, mixed (qualitative-quantitative) with an exploratory-sequential design. The target population of the research was experts who were aware of the research topic. In order to conduct in-depth interviews and collect qualitative data from the targeted technique to the theoretical saturation stage, 17 people were selected as a sample, and to complete the questionnaires made by the quantitative researcher, a sample of 5 Person was suggested. The validity of the data of the qualitative part of the research was confirmed through continuous observation and review by a colleague, and the reliability of the data was estimated at 89% using the bicoder index method. The validity of the quantitative data was confirmed by using the Layshe content validity ratio of 80% and their reliability with Cronbach's alpha coefficient of 86%. Based on the thematic analysis method based on the model of Braun and Clark (2006), the drivers affecting the future of sports-workers in Iran were identified and then modeling was done using structural-interpretive analysis (ISM). In the findings of the research, 112 primary concepts were identified in the form of 23 sub-themes and 15 main themes. These drivers were placed on the first level in the seven levels of the structural-interpretive model consisting of drivers of needs assessment, promotion of supervision and promotion of innovation, which had the least impact on other drivers, as well as information system drivers. The development of interactions in the second level and the drivers of attitude change, social status, economic platforms and media attention were placed in the third level of the research model. Also, drivers of operational planning and financial resources were placed at the fourth level, and drivers of efficient management and infrastructure development were placed at the fifth level, and finally, cultural drivers were placed at the sixth level and planning. They were strategically placed at the seventh level of the model. Therefore, according to the role of workers in the development and improvement of the country, managers should use all available capacities to promote public and professional sports among the working class with comprehensive planning and infrastructure development.

Key Words: Worker, Sport-Worker, Strategic Plans, Operational Plans and Interactions.

Open Foresight with a Strategic Approach to Improve Public Policy in Sport in the Islamic Republic of Iran

Meysam Rahimizadeh

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, Faculty of Sports Sciences, Shahid Rajaee Teacher Training University, Tehran, Iran

Shafagh Abolqasemi Atani

Master's Degree Student in Sports Management, Shahid Rajaee Teacher Training University, Tehran, Iran

Received: 8 Sep. 2024

Accepted: 30 Oct. 2024

This research is to develop a comprehensive model for evaluating the performance of sports Committees (case study: Tehran Province) using both qualitative and quantitative methods. The qualitative section of the study employed grounded theory to examine the opinions and experiences of experts, elites, and professionals in competitive sports. The statistical population included university faculty members, heads of sports federations, managers from the Ministry of Sports, and other relevant experts. The data collection utilized theoretical and snowball sampling methods, continuing until theoretical saturation was reached, ultimately gathering the necessary data for grounded theory analysis through 15 interviews. In the quantitative section, statistical methods such as correlation and structural equation modeling, along with the Dematel mathematical method were used to analyze the collected data. The validity of the questionnaire was confirmed through face validity, and its reliability was assessed using Cronbach's alpha coefficient.

The results indicated a high reliability of the questionnaires, with Cronbach's alpha values exceeding 0/70 across all categories. The data analysis revealed that management and leadership, human resources, and financial resources in the input dimension, participation in competitions, national development, and talent identification activities in the process dimension, and finally, discipline development, international success, and medal achievement in the output dimension play significant roles in the motivation and performance of athletes, which will have the greatest impact on designing a comprehensive performance evaluation system. The findings of this research can assist policymakers and sports managers in Tehran province in designing a performance evaluation system for sports committees in developing competitive sports programs.

KeyWords: Model, Sports Committees, Performance Evaluation and DEMATEL

Structural Interpretive Model for Factors Influencing Branding of National Team Athletes

Ali Reza Khosravi

Ph.D. Student in Sports Management, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Mehdi Nadri Nasab

Department of Sports Management, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Sead Abass biniaz

Department of Sports Management, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran

Received: 13 Apr. 2024

Accepted: 14 Sep. 2024

The study is to present an interpretive structural model for the factors influencing the branding of national team athletes. The research method employed was mixed-methods. The study's population consisted of experts in the field (including branding consultants, branding practitioners, branding experts, and university professors specializing in sports marketing and branding). The selection criterion for the experts in the qualitative section was theoretical saturation. 19 individuals were selected using purposive sampling and the snowball strategy. These identified individuals were then used for the interpretive structural analysis in the quantitative section. The data collection tools included semi-structured interviews in the qualitative section and a 13×13 square matrix in the quantitative section. To ensure validity and reliability of the results, strategies such as credibility, transferability, confirmability, process audit study, and inter-coder agreement were employed. The qualitative data analysis was conducted in two stages: initial coding and focused coding, while the quantitative data analysis was performed using interpretive structural modeling (ISM) and MICMAC analysis.

The findings revealed 13 determining factors related to the branding of national team athletes. Based on the interpretive structural analysis, the relationships between the factors were categorized into five levels, resulting in a hierarchical relational model. The results indicated that media attractiveness leads to the personal branding of national team athletes, and these athletes need to enhance their level of socialization through lower-level variables in the hierarchy before reaching this stage.

Key Words: Personal Branding, National Team Athletes, Media Attractiveness, Social Acceptance and Structural Interpretive Model.

A Model for Sports Startup Performance Development Solutions Using Social Networks

Neda Ansari

Ph.D. Student, Department of Physical Education and Sports Sciences, Mobarakeh Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Majid Khorvash

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education and Sports Sciences, Majlesi Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Elham Moshkel Gosha

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education and Sports Sciences, Mobarakeh Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Received: 24 Sep. 2023

Accepted: 11 Nov. 2023

The research is to design a model for sports startup performance development strategies using social networks. Qualitative research with a systematic exploratory approach and in terms of purpose, practical was chosen. The statistical population included two parts of human resources (professors and managers) and information sources (books, articles, documents and media). Sampling was done in a sufficient number and with a judgment method based on reaching theoretical saturation (18 people). Research tools included systematic library study and structured exploratory interviews. The validity of the instrument was evaluated and confirmed based on the legal and scientific validity of the sample, expert opinion and agreement between the correctors. In order to analyze the findings, a multi-stage conceptual coding method with a systemic analysis approach was used.

Based on the extracted conceptual framework, it included 6 categories and 26 open codes. The results of selective coding showed that management factors have an effect on content, branding, human resources and communication. Human power has an impact on communication and branding, and finally, content is of an impact on branding. Based on the results of the research, it can be stated that controlling the chaos of the sports start-up market by creating media policies and supporting this field; it provided a platform to improve tensions and ambiguities in this field

Key Words: Human Power, Entrepreneurship, Sports Industry and Virtual Space.

Pattern of Development of Organizational Capabilities of the General Sports and Youth Departments of Iran with An Emphasis on the Theory of Strategic Reference Points

Mahdi babaeian feneh

Ph.D. Student, Department of Sports Management, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

Mahvash Noorbakhsh

Ph.D., Professor, Department of Sports Management, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

Mehdi Kohandel

Ph.D., Associate Professor, Department of Sports Management, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

Parivash Noorbakhsh

Ph.D., Professor, Department of Sports Management, Karaj Branch, Islamic Azad University, Karaj, Iran

Received: 22 Mar. 2023

Accepted: 17 Jul. 2023

The research is to develop a model for the organizational capabilities of the general sports and youth departments of the country with an emphasis on the theory of strategic reference points. The current research is interpretive in terms of philosophy, inductive type in terms of approach, foundational data theory in terms of strategy, qualitative research in terms of research selection, and cross-sectional in terms of time period, and to collect its data from the interview tool is used. The statistical population was made up of managers and assistants attached to the general administrations of sports and youth in the country. Purposeful sampling method was used and sampling continued until the theoretical saturation limit was reached. Therefore, 17 interviews were conducted. In order to analyze the data, three overlapping processes of open coding, axial coding and theoretical coding were used.

The data analysis showed that the development of organizational capabilities in the general sports and youth departments is subject to 72 sub-indexes, 15 sub-categories under the headings of strategic coordination, information technology, structuring, theoretical information, skills and abilities, organizational learning, competence, knowledge infrastructure, Knowledge management, organizational competitiveness, strategic agility, cultural intelligence, organizational values, organizational transformation and innovation and seven main categories under the headings of adaptive capabilities, individual capabilities, core capabilities, knowledge capabilities, capabilities Competitive capabilities, cultural capabilities and dynamic capabilities are categorized. As a result, for the operationalization of the organizational capabilities development strategy in the general sports and youth departments, a network synergy based on the described capabilities is suggested.

Key Words: Organizational Capabilities, Value Creation, Theory of Strategic Reference Points, Competitive Advantage, Sports and Youth Departments.

Factors Affecting the Enlargement of the Activities Performed in Public Sport

Ayoob Ameri

Ph.D. Student in Sports Management, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran

Mohammad Sayyadfar

Assistant Professor in Physical Education, Hormoz Center, Islamic Azad University, Hormoz, Iran

Hani Etemadi

Master Degree in Physical Education Management, General Department of Education of Hormozgan Province, Hormozgan, Iran

Received: 6 Aug. 2022

Accepted: 4 Apr. 2023

The research is to structure the factors affecting the enlargement of the activities performed in public sports. This research is descriptive research that was conducted in the field. The statistical population included all experts who are aware of public sports (managers and employees of the Federation of General Sports who had complete information in the field of policy making, as well as sports management professors who were knowledgeable about the field of general sports). Based on the selection of snowball until reaching the theoretical saturation, we determined the number of 54 people (12 people from the general sports federation and also 42 people from the professors of sports management knowledgeable about general sports) as the sample of the research. In order to analyze the data of the present research, statistical methods of Smirnov's chromatograph and T-Tech test were used using SPSS software. Also the interpretative structural modeling method was used by the Mik-Mac software.

The results showed that the lack of financial resources in public sports, the appointment of managers far from examining their experiences in public sports, the ambiguity regarding the functions and roles of the trustees of public sports in the country, and the lack of managerial stability in sports organizations are among the key independent factors. Based on The method of interpretative, structural modeling of these factors is the cause of influencing other existing factors on the enlargement of the activities performed in public sports. In other words, in order to manage the expansion of the activities carried out in public sports, it is necessary to pay serious attention to the identified key independent factors and try to solve these factors.

Key Words: Bias, Exaggeration, Management Stability and Sport for All.

A Model for Financing of Iran's Sports Federations

Hossein Zareian

Ph.D., Associate Professor, Department of Management and Policy-Making in Sport, Sports Sciences Research Institute of Iran, Tehran, Iran

Mehdi Rasooli

Ph.D., Department of Sports Marketing and Commercialization, Sports Sciences Research Institute of Iran, Tehran, Iran

Ali Nazarian

Department of Sports Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran

Received: 18 Dec. 2023

Accepted: 22 Jun. 2024

The research is to design a financing model for Iranian sports federations. The research method was qualitative. This research was conducted in 6 phases, focusing on the "focus group" method. Qualitative interviews were used to collect information. Three stages of coding were used to analyze the data. The research model was drawn as a conceptual system framework based on the identified relationships. Finally, the research model was obtained in the focused research working group with the qualitative content analysis method (11 people). According to the conducted interviews, it was found that there are 6 main challenges of marketing, branding, communication, policy, facilities and laws related to the income generation of sports federations. Finally, it was found that sports federations can use financing methods in three general (marketing, branding, media and creation of industry and university units), macro (structural, event and rules) and specific sectors.

According to the findings, it can be said that Iranian sports federations have 3 main ways to secure their financial resources: General solutions that are fixed and applicable for all federations, Specific solutions that are different according to the characteristics of each federation, and Macro solutions that are not under the control of federations and upper institutions have the ability to influence them.

Key Words: Sports Economy, Sports Marketing, Sports Federations, Income Generation and Financing.

A Model for Enabling Factors Affecting Software Infrastructure in Iranian Wrestling through Contextual Approach

Mostafa Mirzaei

Ph.D. Student in Strategic Management in Sports Organizations and Events, Department of Physical Education and Sports Sciences, Mo.C, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Hesam Eshraghi

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education and Sports Sciences, Mo.C, Islamic Azad University, Isfahan

Rasool Nazari

Ph.D., Associate Professor, Department of Sports Management, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Elham Moshkelgosha

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education and Sports Sciences, Mo.C, Islamic Azad University, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Received: 27 Feb. 2025

Accepted: 10 June 2025

Technological advancements, particularly artificial intelligence (AI) are fundamentally transforming all aspects of wrestling. This study employed a contextual approach to model the enabling factors affecting software infrastructure in Iranian wrestling. As applied qualitative research utilizing constructivist grounded theory, the study adopted an exploratory data collection methodology. Semi-structured in-depth interviews were conducted with key wrestling stakeholders including administrators, academic experts, coaches, referees, and active wrestlers. While non-random purposive sampling continued until theoretical saturation was achieved after 15 interviews, demonstrating 0/77 inter-rater reliability.

Data analysis was performed using MAXQDA 2020 software through three-stage constant comparative coding (open, axial, and selective). Initial open coding of wrestling software infrastructure transcripts yielded 387 concepts, subsequently refined to 85 core concepts through consolidation. The emergent model identified: causal factors (management/planning systems and competition efficiency), contextual factors (digital platform development and scientific infrastructure), strategic factors (informatics systems and AI analytics), and intervening factors (financial constraints), ultimately leading to propaganda-related outcomes.

Based on the research findings, it appears that establishing an Information Technology and Artificial Intelligence Committee within the Wrestling Federation, utilizing AI algorithms to evaluate techniques, leveraging biomechanical and psychological data to identify top talents, and training managers, coaches, and referees in the use of digital tools could bring about a practical transformation in Iranian wrestling.

Key Words: Wrestling Technology, Artificial Intelligence, Sports Software Infrastructure, Athletic Performance Analytics and Contextual Modeling.

A Model to Increase the Active Life Expectancy of Citizens Based on Physical Activity and Structural Equations (Case Study: Citizens of Tehran Metropolis)

Saeid Fallah

Ph.D. Student in Sports Management, Ivanki Non-Governmental Non-Profit University, Semnan, Iran

Rahim Ramezani Nejad

Ph.D., Professor in Sports Management, Gilan University, Rasht, Iran

Farzad Ghafouri

Ph.D., Associate Professor, Department of Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Received: 4 Aug. 2024

Accepted: 6 Oct. 2024

This research is to design a model of increasing active life expectancy of citizens based on physical activity with the approach of structural equations. The research method was descriptive-correlation. The statistical population was the managers and experts of the municipal sports organization, public sports boards and sports departments, and youth and public sports coaches of Tehran metropolis. A statistical sample of 122 people, sufficient for testing the model, was selected in a targeted and accessible way and asked for opinions. The research tool was a researcher-made questionnaire based on a simultaneous library study and an exploratory interview with 16 people, and an opinion was sought from a scientific and executive expert to evaluate the validity of the content. Then, the composite reliability and construct validity were checked and confirmed in the final stage using PLS software.

The results of the factor analysis showed that the capacity building of the urban ecosystem, the efficiency of the urban health and sports development system, the tendency of citizens to live an active life, the appropriate distribution of active life opportunities and the promotion of citizen physical activity are of a significant explanatory role in Omid and active life. The results of path analysis also showed that the relationships between these components from independent variables to dependent variables are positive and significant, and the conceptual model has a favorable fit. Based on the findings, it can be said that in order to increase the life expectancy of Tehrani citizens through physical activity and sports, sports programs and plans should be made in accordance with the conditions and requirements of the urban society of Tehran, and first of all, urban spaces should be used for physical activity and provided sports for the general public and then created appropriate culture with mass media and virtual space regarding physical activity and its effects on physical and mental health.

Key Words: Citizens' Health, Citizen Sports, Quality of Life, Active City and Municipal Sports.

Identifying Human Resource Strategies Based on strategic reference points in the Ministry of Sports and Youth

Zahra Farhadi

Ph. D. Student in Sports Management, Department of Physical Education, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran

Korosh Veisi

Ph.D., Assistance Professor in Sports Management, Department of Physical Education, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran

Samira Aliabadi

Ph.D., Assistance Professor in Sports Management, Department of Physical Education, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran

Shahram Alam

Ph.D., Assistance Professor in Sports Management, Department of physical Education, Shahre Rey Branch, Islamic Azad University, Rey, Iran

Received: 19 Jan. 2023

Accepted: 26 Jul. 2023

The research is to identify the human resource strategies based on strategic reference points in the Ministry of Sports and Youth. The research method was qualitative-descriptive-analytical- and applied in terms of its purpose. The statistical community of this research was made up of managers, assistants and experts of the Ministry of Sports and Youth. The sampling method was purposeful. The statistical sample of this research included 12 managers, assistants and expert experts of the Ministry of Sports and Youth whose specialty was human resources. The research tool was an interview, and at the end, a combined questionnaire was obtained through the interview and the review of the Bamberger and Musholm integrated model, which was analyzed by the elite. In this research, the method of strategic reference points was used as an efficient method.

The results showed that the appropriate strategy for managerial, specialized, and executive jobs in the Ministry of Sports and Youth is a committed strategy, and for service jobs, it is a secondary strategy. It is also a suitable strategy for human resource development subsystems, performance evaluation and reward, and relations with employees in managerial, specialized and committed executive jobs and secondary service jobs. Therefore, according to the results of the research, it is suggested that in the process of selecting employees in the Ministry of Sports and Youth, high accuracy, wide support of the career path, wide flexibility, and supply and promotion from within should be prioritized, and in the pay structure, the emphasis should be on the stability of the procedure.

Key Words: Strategy, Reference Points, Human Resources and Ministry of Sports and Youth.

Necessity of Creating Good Sports Governance Based on Thematic Analysis Approach and SWOT

Reyhaneh Ghanaati

Ph. D. Student in Educational Governance, University of Tehran, Tehran, Iran

Elham Shokrani

Ph. D. in Physical Education, Department of Sports Management, Research and Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Hassan Darvakh

Ph. D., Assistant Professor, Department of Mechanical Engineering, The Hoveyze Martyrs' Industrial Campus, Shahid Chamran University of Ahvaz, Dasht-e Azadegan, Iran

Received: 28 Dec. 2024

Accepted: 156 Mar. 2025

The study is to investigate the necessity of creating good sports governance based on thematic analysis approach. It was conducted in terms of qualitative data type, thematic analysis method, and King and Harwicks procedure. Therefore, the population was domestic and foreign published articles that were published in domestic and foreign scientific journals and conferences. The unit of analysis was 18 articles, selected based on the scale of accuracy, originality, and novelty of the research. The qualitative analysis software Max Qda was used to analyze the data. Based on the analysis, 37 codes were obtained, which were organized into four interpretive codes: opportunities for using good sports governance, threats for not using good sports governance, strengths for using good sports governance, and weaknesses for not using good sports governance.

According to the results, it is suggested that sports authorities define precise evaluation indicators specific to each organization in order to implement good sports governance, design efficient models based on the organization's internal and external conditions, and strengthen supervision of sports institutions. It is suggested that sports policymakers and managers, using successful global models, develop a transparent and systematic framework for sports governance to help improve the performance of sports organizations and increase their efficiency.

Key Words: Necessity, Good Governance, Sports, Content Analysis and SWOT.

Open Foresight to Improve Public Policy in Sport in the Islamic Republic of Iran through Strategic Approach

Reza Zandi Khavari

Ph.D. Student in Sports Management, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran

Mohammad Soltan Hosseini

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Faculty of Sports Sciences, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Mina Mastahfezdian

Ph.D., Associate Professor, Center for Sports Medicine Research, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran

Received: 1 Jan. 2025

Accepted: 18 Jan. 2025

This research is to be open-minded with a strategic approach to improve public policy in sports and is of a descriptive and exploratory research method. The participants were experts in sports management. The sampling method was purposive, with 13 experts selected. The research tool was three rounds of questionnaires among experts. In this research, the structural analysis approach and Micmac software were used to analyze the interaction effects of variables for improving public policy in sports. Also, the interaction balance analysis approach developed by the developers was used to select the scenarios. It should be noted that the ScenarioWizard computing software was used to facilitate the use of this method.

The results showed that five variables are of most influential: creating organizational ideology, creating courage in sports managers, strategic recognition, meritocracy system, and strengthening the mechanism of the law attachment. It is hoped that the results of this study will contribute to the improvement of scientific evidence regarding the improvement of public policy-making in sports in sports organizations and will serve as a starting point for comprehensive research in the field of sports in order for sports organizations to benefit from the improvement of public policy-making in sports.

KeyWords: Improvement, Policy-Making, Strategic Cognition and Sports Managers.

A Model for Sports Policy and Stakeholders Affecting the Professional Path of Disabled Athletes

Hashem Eskandari Rad

Ph.D. Student in Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Reza Nikbakhsh

Ph.D., Associate Professor, Department of Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Akbar Afarinesh Khaki

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Tayebeh Sadat Zargar

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, Faculty of Physical Education and Sports Sciences, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 21 Jan. 2025

Accepted: 15 Mar. 2025

In this study, a qualitative paradigm of sports policy factors and stakeholders affecting the professional path of disabled athletes was designed as a model. It was a qualitative study through thematic analysis approach. The statistical population consisted of the President of the National Paralympic Committee, the Vice President, Secretary and members of the Executive Board of the National Paralympic Committee and the President of the Federation of Veterans and Disabled Sports, the Vice President and Secretary of the Federation and elites and experts in the field of Paralympic sports (23 people). The sampling method was snowball and continued until theoretical saturation (up to 23 interviews).

The factors of sports policy and stakeholders affecting the professional path of disabled athletes consisted of 4 categories (talent search, sports support, financial support, strategic perspective in Paralympic sports), 8 secondary concepts and 127 primary concepts. In the quantitative part, structural equation modeling was also used to indicate the suitability of the model.

Key Words: Sports Policy, Professional Path and Disabled Athletes.

Typology of Iranian Athletes' Migration

Rosol Norouzi Seyyed Hosseini

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Department of Sports Sciences, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Maryam Amini

Ph.D. in Sports Management, Department of Sports Management, Faculty of Sports Sciences, Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran

Mohammad Mehdi Rahmati

Ph.D., Associate Professor in Sociology, Faculty of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran

Fereshteh Mohebbi

Ph.D. in Sports Management, Department of Sports Sciences, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Ali Mahmoudian Pour Serabi

Ph.D. Student in Sports Management, Department of Sports Sciences, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Ehsan Tatari

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education, Farhangian University, Tehran, Iran

Received: 10 Feb. 2022

Accepted: 14 Jun. 2022

Athlete migration is one of the major challenges facing developing countries including Iran which is influenced by complex economic, social, and sports-related factors. This study is to provide a typology of these migrations. It was conducted using a qualitative approach and thematic analysis, and the data was collected through semi-structured interviews, documents and published reports. The findings revealed that two main factors influence the migration decisions of Iranian athletes: (1) social network relations, and (2) the perception of socio-economic instability. From the intersection of these two factors and the analyzed codes, five types of migration were identified: temporary migration, migration based on dependency and cultural ties, migration for career development, migration driven by livelihood challenges, and migration with the intention of seeking asylum.

The results indicated that managing this phenomenon requires supportive policymaking, improvement of economic conditions, and the creation of professional opportunities. This study can assist sports managers and policymakers in designing effective strategies.

Key Words: Athlete Migration, Cultural Ties, Sports Policy, Temporary Migration and Social Networks.

An External Model for Championship Sports of Khuzestan Province Based on Interpretive Structural Modeling

Ebrahim Nasiri

Ph.D. Student, Department of Physical Education and Sports Sciences, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran

Atousa Ghaseminezhad Dehkordi

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran

Maysam Shabani Nia

Ph.D., Assistant Professor, Department of Physical Education and Sports Sciences, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran

Received: 21 Jul. 2023

Accepted: 11 Dec. 2023

The research is to compile the external model of championship sports in Khuzestan province based on structural-interpretive modeling. It was of applied type based on the purpose and it was of the exploratory type in terms of the depth of the scope. The method of conducting this research was qualitative. The society included scientific elites (university professors) and experimental elites (sports managers at the level of trustee offices). The statistical sample in the qualitative section was a targeted sampling of desirable cases, which was interviewed with 13 experts. The data collection tool was a semi-structured interview. Acceptability, transferability and verifiability were used to determine reliability and the coefficient (86/20%) was obtained and the reliability of the interview was confirmed. Micmac software was also used to draw the structural-interpretive model. After analyzing the interviews, 26 indicators were obtained in the form of 4 concepts in the field of threats and 20 indicators in the form of 4 concepts in the field of opportunities.

The result of interpretive-structural modeling showed that the highest level of influence was related to the component of management problems and the highest level of influence was related to the advertising opportunity. Considering the high impact of management problems outside the sports system, the need for coordination between different institutions and the importance of dealing with sports in non-sports organizations is felt.

Key Words: Championship Sport, Khuzestan Province and Interpretive Structural Modeling.

An Organizational Whistle-Blowing Model in Sports Organizations in order to Reduce Violations

Ali Nori Ghareh Takan

Ph.D. Student in Sports Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

Zeinolabedin Fallah

Ph.D., Associate Professor in Sports Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

Taher Bahlakeh

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

Asra Asgari

Ph.D., Assistant Professor in Sports Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

Received: 8 May 2023

Accepted: 8 Jul. 2023

The research is to present an organizational whistle-blowing model in sports organizations in order to reduce violations. The research method was based on a qualitative approach to the foundational data method (Strauss and Corbin's systematic model), which was conducted in the field in terms of the fundamental purpose and in terms of data collection. The statistical population included experts who were familiar with the dimensions and components and criteria of organizational whistle-blowing, including university professor researchers (at least two studies in the field of organizational ethics, organizational whistle-blowing, organizational disclosure and other related variables) and current and former managers of organizations. sports (with management experience of more than 5 years) who were selected by purposeful or theoretical sampling (21 people). The qualitative approach of grounded theory was used for open, central and selective coding in data analysis and open coding was done by analyzing the interviews. Based on the identified open codes, the central codes were formed and the theoretical model was developed with the help of selective coding. Then the paradigm model was approved by the opinion of experts.

The results showed that Organizational whistle-blowing pattern in sports organizations in order to reduce violations were affected by causal conditions (organizational, individual, occupational, communication, nature of violation and leadership style) and taking into account extractive strategies (management and prevention) that affected by background conditions (organizational structure) rules and regulations and infrastructures and facilities) and intervening conditions (environment and fear of the consequences of blowing the whistle) and can lead to consequences for achieving the goals of sports organizations. The development of the whistle-blowing process can improve transparency, the development of ethical behaviors and the improvement of organizational performance. Therefore, planning in this field is very important.

Key Words: Organizational Disclosure, Corruption, Organizational Ethics and Administrative Crimes.

Effective Factors on Improving the Integrated Management of Coastal Tourism with an Emphasis on the Social Coexistence of Young People

Maryam Darvishi

Ph.D. Student, Department of Geography, Qeshm Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran

Rahim Sarvar

Ph.D., Professor, Department of Geography and Urban Planning, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abbass Malek Hoseini

Ph.D., Associate Professor, Department of Geography, Malayer Branch, Islamic Azad University, Malayer, Iran

Heidare Lotfi

Ph.D., Associate Professor, Department of Political Geography, Garmsar Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

Received: 17 Nov. 2022

Accepted: 6 Feb. 2023

The research is to identify the effective factors on improving the integrated management of coastal tourism with an emphasis on the social coexistence of young people. The research method was of a mixed type (qualitative-quantitative) and the qualitative part was done in the form of theme analysis. The statistical population in the qualitative section included people who were aware of the research subject, and according to the purposeful selection, 20 people were determined as a sample. Also, the statistical population in the quantitative part of the research included all the tourists of Bandar Abbas city who used the beach tourism facilities of this city. Due to the uncertainty of the size of the population and based on Cochran's sample size method in the conditions of uncertainty of the population size and according to the available sampling method, 384 people were identified as the research sample. Finally, after distributing and collecting the research questionnaires, 370 questionnaires were analyzed. The research tools included semi-structured interviews and researcher-made questionnaires. In order to analyze the data, coding and structural equation method were used. All the process of data analysis was done in SPSS, PLS and MaxQD softwares. The results showed that the identified factors included managerial excellence, social interactions, institutionalization, audience recovery and content improvement. Also, institutionalization (effect=0/934) and audience recovery (effect=0/917) were of the most importance. This problem showed that in order to improve the integrated management of coastal tourism based on the standardization of the social coexistence of young people, serious attention should be paid to factors such as institutionalization and recovery of the audience.

Key Words: Tourism, Integrated Management and Social Coexistence.

Factors Affecting the Development of Sport in the Islamic Republic of Iran Based on the Statement of the Second Step of the Revolution Using AHP

Mahdi Mir Jalili

Ph.D. Student in Sports Management, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran

Farshad Emami

Ph.D., Assistant Professor, Department of Sports Management, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran

Hassan Masumi

PhD in Sports Management, Department of Sports Management, Chalus Branch, Islamic Azad University, Chalus, Iran

Received: 10 Feb. 2022

Accepted: 14 Jun. 2022

The study is to identify the factors affecting the development of sports in the Islamic Republic of Iran based on the statement of the second step of the revolution using AHP. It is descriptive and applied in terms of purpose. The statistical population included people with management experience at the level of senior management of the country, experts and sports policy makers, professors of sports management who had articles or writings in the field of research that the opinions of 25 experts to reach theoretical saturation in full. Unlikely and selected using theoretical targeted techniques and snowballs. The method of hierarchical analysis was used to identify the components. The data collection tools were interviews and questionnaires. The agent of the revolutionary system, revolutionary spirit, jihadi management, hope for the future, security and stability, religious and Mahdist, independent, moral, knowledge-based sports, ethics-oriented, resilient sports economics, value-oriented, dignified, justice-oriented and civilization-building sports were the factors affecting the development of sports in the system of the Islamic Republic of Iran- identified based on the statement of the second step of the revolution. The results of the hierarchical analysis process showed that the factors of hope for the future (0/412), jihadi management (0/389), revolutionary system (0/349), revolutionary spirit (0/309), central ethics (0/294), respectively. Central justice (0/272), safe and stability (0.251), religious and Mahdavi (0.216), independent (0/189), moral (0/172), knowledge-based sports (0/143) Civilizing sports (0/138), core value (0/121), resilient sports economics (0/116), honorable (0/112) have been prioritized.

Key Words: Sports Development, The System of the Islamic Republic of Iran and The Second Statement of the Revolution.

Factors Affecting the Enlargement of the Activities Performed in Public Sport	19
Ayoob Ameri / Mohammad Sayyadfar / Hani Etemadi	
Pattern of Development of Organizational Capabilities of the General Sports and Youth Departments of Iran with An Emphasis on the Theory of Strategic Reference Points	20
Mahdi babaeian fench / Mahvash Noorbakhsh / Mehdi Kohandel / Parivash Noorbakhsh	
A Model for Sports Startup Performance Development Solutions Using Social Networks	21
Neda Ansari / Majid Khorvash / Elham Moshkel Gosha	
Structural Interpretive Model for Factors Influencing Branding of National Team Athletes	22
Ali Reza Khosravi / Mehdi Nadri Nasab / Sead Abass biniaz	
Open Foresight with a Strategic Approach to Improve Public Policy in Sport in the Islamic Republic of Iran	23
Meysam Rahimizadeh / Shafagh Abolqasemi Atani	
The Pattern of Drivers Affecting the Future of Sports Workers in Iran	24
Ali Mehri / Mehrdad Moharramzadeh / Nasrin Azizian Kohan / Abbas Naghizadeh Baghi	
Factors Affecting the Development of Polarization in Iran's Championship Sport	25
Zahra Parvini / Mohsen Bagheriyan Farahabadi / Habib Honari Mehdi Emadi	
Sociological Factors of the Pattern of the Elderly Sports Habits in Tehran	26
Zarinah Ghareh Kolchiyan / Farideh Sharifi Far / Ali Baseri / Bahram Ghadimi	
A Model for Effective Factors on the Iranian Youth's Hope for the Future through a Meta-Synthesis Approach	27
Mohsen Niazi / Akbar Zolfaghari / Ali Farhadian / Shokoufeh Abshirin	
Puberty Experience and Perception of Femininity and Marriage: A Study on Single Women of Semnan and Shahrood Counties	28
Zeinab Rahbar / Soheila Alirezanejad / Habiballah Karimian	
A Venture Capital Model to Support Young Entrepreneurs in the Science and Technology Park of Islamic Azad University	29
Sepideh Neysari Tabrizi / Hamed Rahmani / Morteza Mousakhani	
A Meta-Combination Study on Model Design and Dimensions Affecting Life Expectancy in Young People	30
Mohsen Niazi / Ali Farhadian / Fereshteh Irani / Fatemeh Khosh Bayani	
The Relationship between Primary Maladaptive Schemas and Anxiety with the Mediation of Excitement-Oriented Coping Style in Young Female Non-Professional Athletes	31
Elham Shamsi / Seyyed Mohammad Hosseini / Elham Daneshfar / Zohre Sayyadpour	

CONTENTS

Factors Affecting the Development of Sport in the Islamic Republic of Iran Based on the Statement of the Second Step of the Revolution Using AHP Mahdi Mir Jalili / Farshad Emami / Hassan Masumi	7
.....	
Effective Factors on Improving the Integrated Management of Coastal Tourism with an Emphasis on the Social Coexistence of Young People Maryam Darvishi / Rahim Sarvar / Abbass Malek Hoseini / Heidare Lotfi	8
.....	
An Organizational Whistle-Blowing Model in Sports Organizations in order to Reduce Violations Ali Nori Ghareh Takan / Zeinolabedin Fallah / Taher Bahlakeh / Asra Asgari	9
.....	
An External Model for Championship Sports of Khuzestan Province Based on Interpretive Structural Modeling Ebrahim Nasiri / Atousa Ghaseminezhad Dehkordi / Maysam Shabani Nia	10
.....	
Typology of Iranian Athletes' Migration Rosol Norouzi Seyyed Hosseini / Maryam Amini / Mohammad Mehdi Rahmati / Fereshteh Mohebbi / Ali Mahmoudian Pour Serabi / Ehsan Tatari	11
.....	
A Model for Sports Policy and Stakeholders Affecting the Professional Path of Disabled Athletes Hashem Eskandari Rad / Reza Nikbakhsh / Akbar Afarinesh Khaki / Tayebeh Sadat Zargar	12
.....	
Open Foresight to Improve Public Policy in Sport in the Islamic Republic of Iran through Strategic Approach Reza Zandi Khavari / Mohammad Soltan Hosseini / Mina Mastahfezdian	13
.....	
Necessity of Creating Good Sports Governance Based on Thematic Analysis Approach and SWOT Reyhaneh Ghanaati / Elham Shokrani / Hassan Darvakh	14
.....	
Identifying Human Resource Strategies Based on strategic reference points in the Ministry of Sports and Youth Zahra Farhadi / Korosh Veisi / Samira Aliabadi / Shahram Alam	15
.....	
A Model to Increase the Active Life Expectancy of Citizens Based on Physical Activity and Structural Equations (Case Study: Citizens of Tehran Metropolis) Saeid Fallah / Rahim Ramezani Nejad / Farzad Ghafouri	16
.....	
A Model for Enabling Factors Affecting Software Infrastructure in Iranian Wrestling through Contextual Approach Mostafa Mirzaei / Hesam Eshraghi / Rasool Nazari / Elham Moshkelgosha	17
.....	
A Model for Financing of Iran's Sports Federations Hossein Zareian / Mehdi Rasooli / Ali Nazarian	18
.....	

Editorial Board:

Seyyed Abdol Hamid Ahmadi

Associate Professor in Physical Education (Sport Physiology) Academic Center for
Education, Culture and Research (ACECR)

Mohammad Javadipour

Associate Professor in Educational Planning Curriculum Development & Instruction
Methods Department Faculty of Psychology and Educational Sciences University of
Tehran

Gholam Reza Shabani Bahar

Professor in Physical Education (Management and Planning) Management and
Planning in Physical Education Department Physical Education and Sports Sciences
Department Allameh Tabatabai University

Rasoul Sadeghi

Associate Professor in Sociology Demography Department Faculty of Social
Sciences University of Tehran

Farzad Ghafouri

Associate Professor in Physical Education (Management and Planning) Management
and Planning in Physical Education Department Faculty of Physical Education and
Sports Sciences Allameh Tabatabai University

Kourosh Fathi Vajargah

Professor in Educational Planning Higher Education Department Faculty of
Education and Psychology Shahid Beheshti University

Reza Gharakhanlou

Professor in Physical Education (Sports Physiology) Physical Education Department
Faculty of Humanities Tarbiat Modares University

Shahla Kazemipour

Associate Professor in Sociology Demography Department Faculty of Social
Sciences University of Tehran

Abbass Ali Gaeini

Professor in Physical Education (Sports Physiology) Sports Physiology Department
Faculty of Physical Education and Sports Sciences University of Tehran

Rasool Norouzi Seyyed Hosseini

Associate Professor in Sports Management Physical Education Department Faculty
of Humanities Tarbiat Modares University

QUARTERLY OF STRATEGIC STUDIES ON YOUTH AND SPORTS

• No.68. • Summer 2025 •

• E-ISSN: 2821-1286 •

• P-ISSN: 2821-1278 •

• Concessionaire: Ministry of Sports and Youth •

• Director: Amir Hossein Vaezi •

• Editor-in-Chief: Rasool Norouzi Seyyed Hosseini •

• Office Manager: Zahra Kamalian •

• Layout: Saeid Givari •

**MINISTRY OF SPORTS AND YOUTH
STRATEGIC STUDIES AND RESEARCHES CENTER**

• Add: No.4. Shahid Soltani St. Nelson Mandella Blvd. Tehran, Iran •

• Tel: +98(21)22662369 •

• Fax: +98(21)22662260 •

• <http://faslname.msy.gov.ir> •

*In the Name of Allah,
the Compassionate,
the Merciful*